Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana

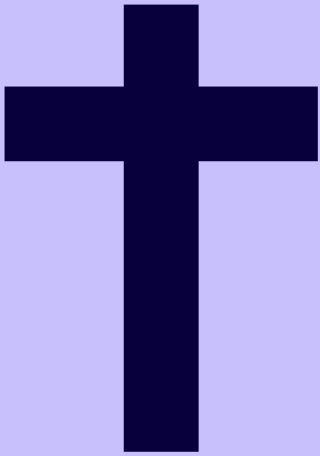

New Testament in Cashibo-Cacataibo

(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b

Contents

Mateo 1
Marcos 74
Lucas 117
Juan 192
Jesusan Unicaman Ñu 'A 243
Romanos 307
1 Corintios 337
2 Corintios 365
Gálatas 383
Efesios 394
Filipenses 404
Colosenses 411
1 Tesalonicenses 417
2 Tesalonicenses 423
1 Timoteo 427
2 Timoteo 436
Tito 442
Filemón 446
Hebreos 448
Santiago 472
1 Pedro 479
2 Pedro 487
1 Juan 492
2 Juan 499
3 Juan 500
Judas 502
Apocalipsis 505

MATEONËAN 'A UPÍ BANA
I. USAI CA JESUS XUX 'IACËXA QUIXUN ÑUIA BANA (1-2)

Jesusan 'unánpapan rara 'iá
(Lc 3.23-38)

1 Jesucristo ax Davitan rëbúnqui 'aish ca Abrahamnën rëbúnquiribi
'iacëxa. Jesucristonën raracama ca ënë unicama 'iacëxa: 2 Abraham ax ca
Isaacnën papa 'iacëxa. Isaac ax ca Jacobnën papa 'iacëxa. Jacob ax ca Judá
'imainun aín xucëantun papa 'iacëxa. 3 Judá ax ca Fares 'imainun Zara
aín papa 'iacëxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax ca Esromnën papa
'iacëxa. Esrom ax ca Aramnën papa 'iacëxa. 4 Aram ax ca Aminadabnën
papa 'iacëxa. Aminadab ax ca Naasonën papa 'iacëxa. Naasón ax ca
Salmonën papa 'iacëxa. 5 Salmón ax ca Booznën papa 'iacëxa, Rahab aín
tita 'imainun. Booz ax ca Obednën papa 'iacëxa, Rut aín tita 'imainun.
Obed ax ca Isaínën papa 'iacëxa. 6 Isaí ax ca David, axa 'apu 'icë, aín
papa 'iacëxa. David ax ca Salomonën papa 'iacëxa, aín titax ca Uríasnëan
casunan xanu 'iacëxa.
7 Salomón ax ca Roboamnën papa 'iacëxa. Roboam ax ca Abíasnën papa
'iacëxa. Abías ax ca Asan papa 'iacëxa. 8 Asa ax ca Josafatnën papa 'iacëxa.
Josafat ax ca Joramnën papa 'iacëxa. Joram ax ca Uzíasnën papa 'iacëxa.
9 Uzías ax ca Jotamnën papa 'iacëxa. Jotam ax ca Acaznën papa 'iacëxa.
Acaz ax ca Ezequíasnën papa 'iacëxa. 10 Ezequías ax ca Manasésnën papa
'iacëxa. Manasés ax ca Amonën papa 'iacëxa. Amón ax ca Josíasnën papa
'iacëxa. 11 Babilonia cacë nëtënu judíos unicama bëtsi non buánti 'urama
'ain ca Josíasnën Jeconías 'imainun aín xucëncama bëchiacëxa.
12 Babilonia nëtënuxun ca Jeconíasnën Salatiel bëchiacëxa. Salatiel ax ca
Zorobabelnën papa 'iacëxa. 13 Zorobabel ax ca Abiudnën papa 'iacëxa.
Abiud ax ca Eliaquimnën papa 'iacëxa. Eliaquim ax ca Azornën papa
'iacëxa. 14 Azor ax ca Sadocnën papa 'iacëxa. Sadoc ax ca Aquimnën papa
'iacëxa. Aquim ax ca Eliudnën papa 'iacëxa. 15 Eliud ax ca Eleazarnën
papa 'iacëxa. Eleazar ax ca Matanën papa 'iacëxa. Matán ax ca Jacobnën
papa 'iacëxa. 16 Jacob ax ca Josénën papa 'iacëxa. José ax ca María an Jesús,
Cristo cacë, a tuua, aín bënë 'iacëxa.
17 Abraham ax ca judíos unibunën rara 'iacëxa. An bëchicëxun aín
bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun
bëchipacëx anuax cuanx Davidnu sënën ca Davitan chaitiocëcama catorce
'iacëxa. David an bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín
bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx anun Babilonia cacë
nëtënu judíos unicama buan nëtë anúan Jeconías bacëan, a nëtë sënën
ca Jeconíasnën chaitiocëcama catorce 'iacëxa. Jeconías an bëchipacëxun
aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun
bëchipacëx anuax cuanx anúan Cristo bacëncë nëtë sënën ca aín chaiti-
ocëcama catorce 'iacëxa.

Jesucristo bacëan
(Lc 2.1-7)

18 Ënë menua Jesucristo uti ca ësai 'iacëxa: María ax ca Josénën binuxun
'unánti ocë xanu 'iacëxa. Josébë biranancëma pan 'aish ca Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinanënshi 'imicëx tuñu 'iacëxa. 19 José ax
ca upí uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia quixun unin 'unánunma
María ënti sináncëxa. 20 Usoquin sinántancëx 'uxun ca Josénën namáquin
Nucën 'Ibu Diosan xucë aín ángel achúshi isacëxa. Iscëxun ca cacëxa:
—José, Davitan rëbúnqui, cana mi cain. Maríanën tuá ax ca Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxëshia 'icë 'icën. Usa 'ain camina
timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain. 21 Ax ca tuá achúshi bacĕnti
'icën. Bacënia camina min a tuá Jesús caquin anëti 'ain. Ainshi ca uni aín
'ucha tërĕnquin Nucën Papa Diosan iscĕxa upí 'inun iĕmiti 'icën. Usa 'ain
camina a tuá Jesús caquin anëti 'ain.
22 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían cuënëosabi oquin
ca ángelnën José usaquin cacëxa. A bana ca ësai quia:
23 Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx bacĕnti 'icën. Aín
tuá ax ca Emanuel caquin anëcë 'iti 'icën.
Emanuel quicë ax ca "Nucën Papa Dios ca nubë 'icë" qui quicë 'icen.
24 Usa 'ain ca namámiquian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën cacësabi oquin
Josénën María aín xanu 'inun biacëxa. 25 Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën,
aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni ca Josénën aín xanu 'inun María biacëxa. A
bac'ëncë tuá a ca Josénën Jesús caquin anëacëxa.

2

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

1 Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish Jerusalénu
'ain ca a menu 'icë ëma, Belén cacë, anuax Jesús bacĕancëxa. Belénuaxa
Jesús bacĕan ca aucüaxa bari urucë anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén
'urama 'icë Jerusalén ëmanu cuancëxa. 2 Cuani bëbaquin ca ñucácëxa:
—¿Uinu cara axa judíos unibunën 'apu 'inun bërí bacĕncë a 'ic? Aucüaxa
bari urucë anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbëtsian. A isbëtsini
cananuna 'unánbëtsini a rabi ain.
3 Usaía quia a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu 'icë uni-
cama masá nuituti, uisa cara ënë ñu 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa.
4 Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos sacerdotenën cushicama
'imainun an Moisésnën cuënëo bana judíos unicama 'unánmicë unica-
maribi camicëx ricuatsianxa timëtia ñucácëxa, uinuax caraisa Cristo axa
utia judíos unibunën caíncë, ax bacĕnti 'icë quixun. 5 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Belén cacë ëma, Judea menu 'icë, anuax ca bacĕnti 'icën. An
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin ca Belén ñuiquin ësoquin
cuënëocëxa:
6 Belén, Judá menu 'icë ëma, anu 'icë uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ën unibu,
Israelnën rëbúnquicama, a bërúanquin 'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca
Belén ax bëtsi ëmacamasama 'icën.
7 Quia cuatancëxun ca Herodesnën an ñu mëëxuncë unicama —uni itsin
isnunma camina unĕxun an ñu 'unáncë unicama 'ë bëxúnti 'ai —quixun
cacëxa. Usoquian camicëx ucë ca ñucácëxa, añu nëtën caraisa 'ispa isaxa
quixun. 8 Usoquin ñucátancëxun ca Herodesnën an ñu 'unáncë unicama
Belénu cuanun xuacëxa. Xuquin ca ësaquin cacëxa:
—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icë quixun istancëxun camina 'ënribi a
rabi cuanun 'ë cai uti 'ai —quixun.

9 Usoquian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa. Cuancëbë ca
aucüaxa bari urucë anuxuan atun iscë 'ispa ax anúan a unicamax cuanti
anúnbi cuancëxa. Cuanx ca anu a tuá 'icë a manámibi a 'ispa niracëacëxa.
10 A isi cuëënquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúnbi an ñu 'unáncë unicama
cuancëxa. 11 Cuanx a manámia 'ispa niracëcë xubu anu atsínxun ca anua
a tuá Jesús aín tita Maríabë 'icë mëracëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin
ca Jesús rabiacëxa. Rabiquin ca atun bunánti bacáxun anua buáncë curi
'imainun tsëpasa ñu 'aíshbi nëëncëx sanuira a 'imainun i baca sanuira
acama 'ináncëxa. 12 Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan
anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëx aín
nëtënu bëbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

13 An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan
ángelnën José namámiquin cacëxa:

—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina
niruquianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egipto menu cuanti 'ain.
Cuantancëx camina 'ën mi cacëxmi utëcënun anu 'iti 'ain.

14 Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacéñun a tuá bibiani ca
José imë Egipto menu cuancëxa. 15 Anu ca Herodes pan bamatamainun
'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin cuënëosabi oi ca Egipto
menu 'iacëxa. A banax ca ësai quia: “Egiptonua cana 'ën Bëchicë bëan”.

Tuácama rënun quixun Herodesnën ca

16 Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —quiax
Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë
bana sinánquin Jesús isa rabë baritia aín bacëncë 'icë quixun sináncëxa.
Sinánxun ca aín uni xuacëxa, camabi Belénu 'icë rabë baritiañu bëbu
tuácama 'anan rabë baritiañuma bëbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama
'icë ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun. 17 Usaquin 'acëbë ca
Jeremíasnën cuënëo bana quiásabi oi 'iacëxa. A banax ca ësai quia:

18 Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca Jacob 'imainun
aín xanu Raquelnën rëbúnqui a xanucamaxa aín tuacën rabanan
incë 'iaxa. Aín tuá 'aíma cupí a sinani upí 'iisama tani ca uínbi
nëtëmisamai ianxa.

19 Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egiptonuxun namáquin Josénën Nucën
'Ibu Diosan ángel achúshi isacëxa. 20 Iscëxun ca amiribishi cacëxa:

—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel nëtënu
cuantëcëntan. An a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina
cuantëcënti 'ain.

21 Usaquian ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bibiani Israel
nëtënu cuantëcëancëxa. 22 Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aíshbi —Herodes
axa bama 'ain ca aín bëchicë Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icë —
quixun ñuia cuax anu cuantëcënti racuëacëxa. Racuëti ca namáquin is-
tancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea menu cuancëxa,
aín namácësabi oi. 23 Galilea menu bëbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti
cuancëxa, usai 'itioquian an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ësai quia, Jesús ca Nazaretnu 'icë uni
'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

3

Juanën anu uni 'icëma menuxun unicama bana ñuixuan
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicë, ax Judea nëtënu
'aish anu uni 'icëma menu 'iacëxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania
unicama bana ñuixuancëxa. 2 Bana ñuixunquin ca cacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca
'urama 'icën. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosmi sináncë 'aíshmabi sinanati
ami sinan.
3 Juan ax ca a Isaíasnën Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ñuiá a 'icën.
Ësai ca a bana quia:
Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën
'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanati 'ain.
4 Juan ax ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacá 'acë anun
tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa.
5 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicama Juanu riquiancëxa. Judea menu 'icë
unicama 'imainun baca, Jordán cacë, a 'urama 'icë mecama anuaxribi
ca 'aisamaira uni Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. 6 Cuanxúan atun
'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán bacanuxun nashimiacëxa.
7 Juanën bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo
uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacëxa. Aia
isquin ca Juanën cacëxa:
—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti
runu, an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan
'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi
sinananun quixun uin mitsu cax? 8 Unían mitsux camina asérabi
sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati
'ain. 9 —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish canananua Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa
tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën
rëbúnqui 'imiti 'icën. 10 Ca ësa 'icën. A rëti aín manë ruë tuíanx a
rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania
unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënënquinshi mitsúxmi sinanati ami
sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. 11 Uníxa an ñu 'atima
'acëcama ëni sinanacë cupí cana 'ën a 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca
'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima
'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a
buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti
'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënën ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua
sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. 12 An ñu 'apácë
unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ësa ca 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo
'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia.
Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru
ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi
rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë
ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu
'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

13 Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nëtënu 'icë baca,
Jordán cacë, anua Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan Juanën nashiminun.
14 Cuanxa bëbaiabi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús cacëxa:
—¿Miinra 'ë nashimisa 'aíshbi caina 'ën mi nashiminun quiax ain?
15 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain
camina min 'ë bërí nashimiti 'ain.
Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimi-
acëxa.
16 Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani cuancëxa.
Cuanquinbi ca Jesusan naí panárabëcëbëtan isquin anuax numacuru
tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa. 17 Usai
'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui: "Ënëx ca 'ëx amiira
sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani cana chuámarua tani cuëënin".

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

1 Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu
uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca ñunshin 'atimanën 'apun
ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icë quixun 'unánquinbi.
2 Anu 'ixun ca Jesúsan añu ñubi cuarenta imë 'imainun cuarenta nëtën
piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa. 3 Panancë ca ñunshin 'atimanën
'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:
—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxáxcama pán 'inun cat.
4 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: "Pán piishi ca uni
tsótima 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti
'icën".
5 Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén ëma upí anu
buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín
mascuan sënëncënu buánruacëxa. 6 Buánrutancëxun ca cacëxa:
—Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
An ca aín ángelcama mi bërúanmia. Bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma
'inun ca aín mëcënan biquin mi bacáruti 'icën. Usa 'ain ca mix
asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax nuánquianx menu nipacëtan.
7 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Ësairibi ca aín bana quia: "Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi
quixun camina a tantima 'ain".
8 Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi
quixun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca
anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë
ismiacëxa. 9 Ismiquin ca cacëxa:
—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ënë mecama,
camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.
10 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ca ësai quia: "Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin
camina ashi ax cuëëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain".

11 Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa.
Cuancëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nëtënuxuan 'atabaquin Jesúsan bana ñuixuanan ñu 'a bana
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun sipuacëxa.
Juan sipuacë ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu
cuantëcëancëxa. 13 Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani
Galilea cacë parúmpapa rapasu 'icë ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa. A
me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabulón 'imainun Neftalí cacë me 'iacëxa.
14 Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Isaíasnën
cuënëocëxa, ësaquin:

15 Zabulón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan 'icë,
'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu
judíosma unibu bucucë, anu 'icën. 16 Anu 'icë unicamax ainanma
'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'unáncëma 'aíshbi ca
Cristo ucëbë an 'unánmicë 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aíshbi ca
Cristo ucëbë an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.

17 Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan anu 'icë
unicama ësaquin cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë
ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca ami sináncë 'aíshmabi sinanati ami sinan.
Usaquian anuxun bana ñuixunquin cacësabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin
a bana unicama ñuixuancëxa.

An tsatsa bicë uni rabë 'imainun rabë Jesusan abë cuanun ca
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabë uni ëracëxa.
A uni rabëtax ca achúshi Simón 'icëbi Pedroribi cacë, a 'imainun aín xucën
Andrés cacë 'iacëxa. A rabëtax an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca
Jesusan ëracëxa. 19 Ëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi
catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

20 Usaquian Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

21 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni rabëribi, Zebe-
deonën bëchicë, Jacobo 'imainun aín xucën Juan, an aín papa Zebe-
deobëtan nuntinuxun rica ëníoia ëracëxa. 22 Ëraquian cuënquin Jesu-
san abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa ëbiani Jesúsbë cuancëxa.

Galilea nëtënuxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan
(Lc 6.17-19)

23 Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea
mecamanuxun anua judíos unicama timëti xubucamanuxun bana
ñuixuancëxa. —Nucën Papa Diosan ca ami catamëcë unicama abë
'inun ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuanan
ca uni ñucëcama pëxcüacëxa. 24 Usoquian 'aia Jesús chanioia cuaquin ca
Siria nëtënu 'icë unicaman axa ñucëcama Jesusan pëxcunun quixun anu
buáncancëxa. Bëtsi bëtsi ñucëcama 'imainun ñunshin 'atimanën 'ibuacë
unicama 'imainun uni ñucë nirucuainquinbi tancëma, 'imainun aín
nami nimëti saquiquicë acama anu buáncëxun ca Jesusan pëxcüacëxa.
25 Usoquin bana ñuixuanan unicama pëxcubiania cuania ca 'aisamaira
unin Jesús nuibiancëxa. Galilea menu 'icë unicama 'imainun Decapolis
cacë menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë unicama 'imainun

Judea mecamanu 'icë unicama 'imainun Jordán baca 'ucë manánuaxribi
ucë unicaman ca abë cuanquin Jesús nuibiancëxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

1 'Aisamaira uni isbiani cuantancëxa Jesús matá me mapëracëtancëx
anu tsóbutia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioracëxa.
2 Nëbëtsioracëxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuëënti 'icë quixun
atu 'unánmiquin cacëxa, ësaquin:
3 An —'ënbi cana 'ën nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncë uni, ax ca
'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicë
cupí, chuámarua tani cuëënia.
4 Axa masá nuitucë uni a ca Nucën Papa Diosanbi aín masáquin sináncë
nëtëmiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
5 Axa cëruti banacëma uni ax ca Nucën Papa Diosan 'ináнti ñucamañu 'iti
'icën, an cacësabi oi. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua cuëënia.
6 'Acëñuma bamaia uni piti cuëëncësaribi oi Nucën Papa Diosan iscëx upí
'iti cuëëncë uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun
'unani ca chuámarua tani cuëënia.
7 An 'aquinsa 'icë uni itsi nuibaquin 'aquincë uni a ca Nucën Papa
Diosanribi nuibaquin 'aquinti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca
chuámarua tani cuëënia.
8 Axa aín nuitu Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aín sinan upí uni
an ca Nucën Papa Dios 'unánan isti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca
chuámarua tani cuëënia.
9 An raíri uni bëtsibë nishananíma nuibananun 'aquincë uni a ca Nucën
Papa Diosan —mix camina 'ën bëchicë 'ai —quixun cati 'icën. Usa unix ca
chuámarua tani cuëënia.
10 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë cupía, uni itsin tëmëramicë uni,
ax ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun
sinani chuámarua tani cuëënia.
11 Mitsun 'ën bana cuacë upí unin mitsu 'atima banan canan bëtsi bëtsi
onan cëmëi mitsumi manáncëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain.
12 Usaribi oquin ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama
unin bëtsi bëtsi ocëxa. Usaquin sinánquin camina cuëënquin, Nucën Papa
Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunquin aín nëtënu abë 'i upitax tsónun
mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.

Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quiá bana
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsux camina ënë nëtënu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun
tashíncëxun ñu mucoquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibë
'icë unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nëtëtia ca unin
uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Usa 'aish ca a tashi mucañuma
ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca nëtëtia.
Mitsun upiti bucunun mibë 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a
tashíxa mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.
14 Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina
mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha
matánu 'icë ax ca unëtima, a ca camabi unin isia. 15 Usaribi oquin ca unin

lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca lamparinëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania. 16 Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëënquin a unicaman min Papa Dios naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi 'iti Jesús quia

17 Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu cuënëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain. 'Ë ñuiquian cuënëo banacama quicësabi oi 'i cana ënë nëtënu uacën. 18 Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cëñúcëma pain 'ain ca a banacama quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima 'icën. 19 Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish, bëtsi unicamabëtan sënënmaraira 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an a banacama quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish, raíri unicamabë sënënmaira 'iti 'icën. 20 Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma 'aish camina ainanma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'ain.

Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)

21 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: "Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën". A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan. 22 Usaía quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, aín xucënsa 'icëbi ami nishcë uni ax ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.

23 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi nishaxa —quixun sináncë 'ixun 24 Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mëníonanti 'ain. Mëníonantancëx abë upí 'ixun camina cuantëcënquin min 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.

25 Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain. 26 Cana mitsu asérabi cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

27 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: "Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain". 28 Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín nuitu mëu cuëënia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.

29 Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina
ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi
ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai
cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën. 30 Min mëcën
mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin
ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix
mëcën rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min
mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi 'icën.

Uni aín xanubë ënanantima Jesús quia bana
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Moisésnën cuënëo bana ca ësairibi quia: "Ui unin cara aín xanu
ëinsa tania an ca —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica
a cuënëoxunti 'icën". 32 Usaía Moisésnën cuënëo bana quicë 'aínbi cana
'ën mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi
'uchaquin a 'aisama xanu 'icësai 'inun 'imia. Usaribiti ca an uni itsin ëncë
xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë 'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

33 Moisésnën mitsun raracama 'unánmiquin cuënëoxuan bana unin
mitsu ñuixunia camina cuan, ësai quicë: "Unin aín bana ca asérabi 'icë
quixun uni itsin 'unánun —Nucën 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain,
asérabi cana 'ën cacësabi oquin 'ati 'ai —quicë 'ixun camina asérabi mix
quicësabi oquin 'ati 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin".
34 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, —Nucën Papa Diosan ismainun cana mi
cain —qui camina banatima 'ain. 'Imainun camina —naitan cuamainun
cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, naínu ca Nucën
Papa Dios 'icë, usa 'ain. 35 'Imainun camina —menbi cuamainun cana
cëmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, mecama ca Nucën Papa
Diosan ainan 'inun uniocëxa, usa 'ain. 'Imainun camina —Jerusalénu
'icëcaman cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui banatima
'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu 'icë, usa 'ain. 36 'Imainun
camina —'ën maxcá sinánquin cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui
banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa tunan 'icëbi camina minbi uxua
'imitima 'ain, uxua 'icëbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan
cuni ca 'imiti 'icën. Usa 'ain camina usai banatima 'ain. 37 Usai quima
camina cëmëma banan cuni banati 'ain. Cëmëcëma 'aish camina —Nucën
Papa Diosan ismainun cana asérabi mi cain —qui banatima 'ain. A
ñunshin 'atimanën sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia
(Lc 6.29-30)

38 Moisésnëan mitsun rara ñuixuan, ësaia quicë bana a camina cuan: "An
uni itsin bëru 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín bëru 'atimoti 'icën. An uni
itsin xëta 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën". 39 Usai quiá
'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi camina ami nishquin cupiquin
'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mëqueu bëtáshcacëxun
'aisa tania amoribia mitsu bëtáshcanun 'amiti 'ain. 40 An min camisetami
'inánun quixun policía cacë uni a camina min cutúnribia biisa tania 'inánti
'ain. 41 Unían mi achúshi kilometro aín ñu buánxunun cacëxun camina
rabë kilometro buánxunti 'ain. 42 An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a
camina 'inánti 'ain. An —min ñu ca mi bëxuntëcënun 'ë 'inan —cacë uni a
camina 'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana Jesusan ñuia
(Lc 6.27-28, 32-36)

43 Ësai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi nishcë uni
nuibaquinma camina axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”. 44 Usai
quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë unicama nuibaquin
'aquianan camina axa mimi 'atimati banacë unicama 'imainun an mi
bëtsi bëtsi ocë unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. 45 Usaquin 'acë
'aish camina asérabi mitsun Papa Dios axa naínu 'icë an sináncësabi oquin
sináncë 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun
bari urumianan camabi unin ñu 'apácë chabónun 'uíribi 'ibúmia. Usaribi
oquin camina camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain. 46 Mitsúnmi an
mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacë unicamaishi
nuibatia ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isima. An 'apu buánmiti
curíqui bicë uni 'aisama 'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacë uni a
nuibananquinia. Mitsun camina an mitsu nuibacë unishima camabi uni
nuibati 'ain. 47 Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios
'unáncëma unibu 'icësaribi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'aínbi
camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain, Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin. 48 Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë,
an sináncësaribi oquin sinánti 'ain.

6

Ësaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

1 'Ëx upí 'icëa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti 'ai quixun
camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni itsi ñu 'ináncë uni a ca
Nucën Papa Dios naínu 'icë, an upí isima. 2 Usa 'ain camina ñuñuma uni
ñu 'inánquin an uni paráncë unicaman 'acësaribi oquin 'atima 'ain. Unin
atu rabiti cuëënquin ca anu judíos unicama timëti xubunuxun ñu 'inánan
bainuxunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian
'inania isquin ca an a iscë unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icë quixun
caia. Unicaman usa uni rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. 3 A
unicamax usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Min ñuñuma uni
ñu 'inánquin camina bëtsi uni catima 'ain, min abë nuibanancë uni abi
camina catima 'ain. 4 Raíri unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain.
Usaquinmi 'aia isi ca Nucën Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscë, ax
cuëënti 'icën. Cuëënquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icën.

Ësai ca aín uni Nucën Papa Diosbë banati 'icë Jesús quia bana
(Lc 11.2-4)

5 Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an uni paráncë unicama
'icësa oi 'itima 'ain. Atux ca unían a isnun quiax anua judíos unicama
timëti xubunuax 'ianan anun niti bai cuëbí anuaxribi Nucën Papa Diosbë
banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai Nucën Papa Diosbë
banaia iscë unicaman —ax ca upí uni 'icë —quixun sinánquin rabia.
Usaquin rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. 6 A unicamaxa usai
'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Mitsux min Papa Diosbë bananux
min 'itinu atsínquin camina min xëcuë xëputi 'ain. Xëputancëx camina,
min Papa Diosribi ca anu 'icë quixun 'unani, abë banati 'ain. Mitsua unin
isiamabi ca min Papa Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan 'unáncë,
ax mixmi abë banaia cuati cuëënti 'icën. Cuëënquin ca mitsu upí oquin
sinánxunti 'icën.

7 Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an Nucën Papa Dios
'unáncëma unicamaxa 'icësaribiti banatima 'ain. Atux ca —nux usai
banaia ca Nucën Papa Diosan nun bana cuati 'icë —quixun sinani
'aisamairai banaia, uisai quiti cara quixun sinanimabi. 8 Usa uníxa 'icësai
camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacëma pan 'ixunbi
uisa ñucama caramina a ñucáti 'ai quixun 'unania. 9 Usa 'ain camina
ësaquin cai Nucën Papa Diosbë banati 'ain:

Nucën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíira
'ain. Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí
banáinshi banati 'icën. 10 Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi ra-
biti cana cuëënin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min
nëtënuxuan ángelcaman 'acësaribi oquian ënë nëtënuxun unicaman
mix cuëëncësabi oquin 'ati cana cuëënin. 11 Camabi nëtënmi
'acësaribi oquin camina ënë nëtënribi nun piti anun nux tsóti a
nu 'ináti 'ain. 12 Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a
ñucama sinánquinma manucësaribi oquin camina nun 'acë 'atima
ñucama nu tërënxunquin manuti 'ain. 13 Ñunshin 'atimanën 'apúan
nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain. Nun ñu
'atima 'ati 'icëbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iëmiti 'ain.
Mix cushiira 'aish xënibua 'aínbi 'Apu 'icë ca camabi unin mi rabiti
'icën. Usai 'inun min 'imiti cana cuëënin.

14 Mitsun axa mitsumi 'uchacë uni usaribi oquin cupiquinma a man-
umi abë upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsux ami 'uchacëcama
tërënquin manuti 'icën. 15 Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacë uni a usaribi
oquin cupimi abë upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsun
ami 'uchacëcama tërënquin manutima 'icën.

Uníxa Nucën Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

16 Mitsux Nucën Papa Diosbë upiti bananuxun piima camina an uni
paráncë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucën Papa Diosmi
sinánquin picëma 'aish ca upí uni 'icë —quixuan raíri unin sinánun quiax
picëma 'ianan masá nuitucësa 'ia. Usai 'ia uni raírinën a rabiabi ca Nucën
Papa Diosan a upí isima. 17 A unicama usai 'icëbëbi camina mitsux Nucën
Papa Diosmi sinani samatibi mëníocati min bu mëníonan bëchucati 'ain.
18 Unían 'unántisama 'inun usai mëníocaxmi samatia ca mitsun Papa Dios,
an camabi unin sinan 'unáncë, ainshi mitsu isti 'icën. Isi cuëënquin ca upí
oquin mitsu sinánxunti 'icën.

'Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucën Papa Diosan nëtënu upí 'iti sinánti Jesús quia bana

(Lc 12.33-34)

19 Ënë nëtënuax ñuñuira 'iti cuëënquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca
bëtsi bëtsi ñu nacuaxan cëñumainun bëtsi bëtsi ñuxa puibuax chëquimainun
bëtsi bëtsi ñu an ñu mëcamacë unin unëxun xubunu atsínxun mëcamatia.
Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuëëncë uni asaribi 'itima 'ain. 20 Ënë
nëtënuaxa 'icësai ca Nucën Papa Diosan nëtë naínu 'icë ñucama 'atimati
cëñutíma, an ñu cëñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icën, anuax ca ñu puibutiribi
'aíma 'icën, 'imainun ca an xubunu atsínxun ñu mëcamacë uni anu 'aíma
'icën. Usa 'ain camina mitsux ënë menu 'icë ñuñuishi 'iti sinánquinma
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín
nëtënu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëënminuxun 'acë ñucama cupí, mitsu
cupíira oquin chuámarua cuëënun 'imiti 'icën. 21 Uisa ñun cara cuëënia, a

ñuishi ca unin sinania. Axa ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan a cupíoquin aín nëtënuxun chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios cuëënun ax cuëëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicësa 'iti Jesús quia bana
(Lc 11.34-36)

22-23 Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aish ca uni bëánquibucënuira nicësa 'icën.

—Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana
(Lc 16.13)

24 Ësa ca: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúanquin 'aquinia Jesús quia bana
(Lc 12.22-31)

25 Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi ënë nëtënu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. 26 Mitsun camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. 27 Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.
28 Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icën. 29 A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën. 30 Upíira upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain. 31 Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xëanan piti 'ain? —quianan —¿añu chupa caranuna pañuti 'ain? —quiquin usa ñuishi sinántima 'ain. 32 An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. 33 Usa 'ain camina ainan 'ianan ax

cuëëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux
upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën. 34 Usa 'ain camina —
iměishi carana uisai 'iti 'ain, bëtsi nëtěnribi carana uisai 'iti 'ai —quixun
sinani masá nuitutima 'ain. A nëtë ucëbëtainshi camina isti 'ain.

7

—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quiáxa Jesús quia bana
(Lc 6.37-38, 41-42)

1 Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bëtsi uni
ñui manánquin 'uchotima 'ain. 2 Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni
'uchoia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa
ñu 'ai quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun
uni itsi cacë 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa Dios 'imainun
unínribi mitsúnmi bëtsi uni 'uchocësaribi oquin mitsu 'uchoti 'icën. 3 Bëtsi
unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira
'icëbi sinaniman. Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uníxa aín bëru xaměnu i sani
chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaměnu 'icësa
'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu
a sinánquinbi axa mitsun bëru xaměnu 'icë i mo sinaniman? 4 ¿Mitsun
bëru xaměnu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i
sani chamaratsu min bëru xaměnu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi
uni cati 'ain? 5 Mitsun pain mitsun bëru xaměnu 'icë i mo a bitancëxun
camina upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu
bixunti 'ain.
6 An Nucën Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancë uni camina
'ën mitsu cacë banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncëxbia atux Nucën Papa
Dios 'usani ami 'atimati banai mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan.
Usa unicamax ca an ñu upí pimicëxunbia uni 'uchítinën ami nishquin
picësaribi 'icën. 'Ianan ca unían aín cënënu niia cuchin 'aisamaira cupícë
ñu a amáquin chuoórucësa 'icën.

Nucën Papa Diosbë banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)

7-8 Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia
a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ësa ca: Bari bariquin ca unin ñu
mëraia. 'Imainun ca unin bëtsi unían xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu
'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun
bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.
9 ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun
maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. 10 ¿Tsatsa mi ñucácëxun
caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. 11 Mitsux 'atima uni
'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin
ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an a ñucácë uni a upí ñu 'inánti 'icën.
12 Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë, usaribi oquin
camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca
Moisésnën cuënëo bana quia. 'Imainun ca an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicaman cuënëo banaribi usai quia.

Rabě ca bai 'icë quiáxa Jesús quia bana
(Lc 13.24)

13-14 Ësa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabě 'icën, cha 'imainun chucúma.
Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca

uni anu Nucën Papa Dios 'icëma nëtë anuaxa 'aisamaira tëmërati, anu bëbati 'icën. Bëtsi bai chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiani cuantancëx ca uni nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtë upí anu abë 'iti 'icën. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti 'ain.

Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana
(Lc 6.43-44)

15 Bëtsi bëtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana mitsu bana ñuixunin —quiquinbi anbi sináncë bana ñuixunia. Usa unin ñuicë bana camina cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aíshbi aín nuitu mëu 'atima sinánñu 'aish pianancë ñuinasa 'icën. 16 Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Ësaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. 17 Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín bimíxribi upí 'ia. 18 Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima. 19 'Apácëxbia upiti bimiama ca unin i rëtancëxun nëënia. 20 Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabi cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima Jesús quia bana
(Lc 13.25-27)

21 An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicama ax ca camáxira Nucën Papa Dios naínu 'icë aín nëtënu abë 'itima 'icën. An aín cuëëncësabi oquin 'acë unicamax cuni ca anu abë 'iti 'icën. 22 Anun ënë nëtëcama cëñúcë nëtën ca 'itsa unin 'ë cati 'icën: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chiquíanan cananuna min cushin uni itsin 'acëma ñu 'an. 23 Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.

Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

24-25 Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax an upí oquin sinánxun masinuma matánu xubu 'acë unisaribi 'icën. A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma 'icën. 26 Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni an upí oquin sinánxunma masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. 27 A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasipaquin cëñuaxa.

28-29 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesusan bana ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ain —quiacëxa.

8

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

1 Bana ñuixunquin sënëontancëx matánuax cuantëcënia ca 'itsa unin
Jesús nuibiancëxa. 2 Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin
amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
3 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa. 4 Pëxcutia ca Jesusan a
uni 'ësëquin cacëxa:
—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma
cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismi-
anan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'ináنti
'ain, camina asérabi pëxcúa quixun camabi unin 'unánun.

An Romanu 'icë capitán ñu mëëxuncë uni Jesusan pëxcüa
(Lc 7.1-10)

5 Usoquin 'atancëxa Jesús Capernuaúm ëmanu cuantëcëncëbë ca Ro-
manu 'icë capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancëxa. 6 Cuanquin ca
ësaquin cacëxa:
—An 'ë ñu mëëxuncë bëná uni ca 'insíanxbi baquirucëma paë tani bënëti
'ën xubunu racataxa.
7 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Cana a pëxcui cuanti 'ain.
8 Cacëxunbi ca capitánën cacëxa:
—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meuira 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama
tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ënuxunbi 'ën ñu mëëmicë uni
pëxcúnun cati 'ain. 9 Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën
cana 'ën 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ë bana
cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —
quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun
'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë
—quicëbëshi pëxcúti 'icën.
10 Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a
nuibiancë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana
judío uni achúshibi iscëma 'ain. 11 'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma
unicamaxribi ca aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë
amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun
axa 'ëmi catamëcë judíos unicama 'icë, anu acamabë Nucën Papa Diosan
nëtënu 'iti 'icën. 12 Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucën
Papa Diosan nëtënu 'iti 'aíshbi 'ën bana cuaisama tancë, acamax ëman 'icë
bëánquibucë anu 'iti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti
'icën.
13 Usaquin unicama catancëxun ca Jesusan capitán cacëxa:
—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamëquinmi 'ën usoquin
'axúnun quixun 'ë cacësabi oi ca min uni pëxcutia.
Jesús ësai quicëbëshi ca capitanën ñu mëëmicë uni anu 'aíshmabi
pëxcüacëxa.

Pedronën nachi Jesusan pëxcüa
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Usaquin cabiani Pedronën xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronën
nachi 'itsisan 'i racácë mëracëxa. 15 Mëraxuan aín mëcën mëëcëxëshi ca aín
'itsis nëtëacëxa. Usocëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 A nëtënbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë uni-
caman ñunshin 'atimañu unicama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia
ca Jesusan aín banáinshi ñunshin 'atimacama uninua chiquíanan uni
ñucëcamaribi pëxcüacëxa. 17 Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acëxa, ësai
quicë: “An ca nun ñucë pëxcüanan an nu paëocëcama nu tërëcaxuanxa”.

—Aín unicamax ca ax cuëëncësoi 'ima Jesúsmishi sinánti 'icë —quicë bana
(Lc 9.57-62)

18 'Aisamaira unían nëbëtsioracëxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—'Ucë manan cuanun ca cuan. 19 Usaquian cacëbë anu cuanquin ca
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu
'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx
anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.
21 Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:
—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia
maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.
22 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi
sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina 'ëbë cuanti
'ain.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu 'iruquiancëbë
ca aín 'unánmicë unicamaxribi 'iruacëxa. 24 'Iruquiani cuanía Jesús
'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu
'iruacëxa. 25 Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin
cacëxa:
—Nu ca iëmit, canananuna nanëtin.
26 Quia ca Jesusan bësuquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca
asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.
Cai niruquin ca suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut
—quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtëishimainun ca baca bëchúnribi
nëtëacëxa. 27 Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanënbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni rabë Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Usaquiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa.
Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni
rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesúsëracëxa. A uni rabëtan ca
ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë unínbia chichabiantisama 'ixun anun

cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën. 29 Usa 'ixun ca a isi
munuma cuëncĕnquin Jesús cacëxa:
—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubíoin? ¿Anúnmi nu
masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoi uan?
30 Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi bucüacëxa. 31 Usa
'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:
—Nu ënua xuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantan.
Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabĕnuax chiquíquianx cuchica-
manu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani
cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.
33 Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman a 'urama 'icë ëma chanu
abáquiani cuanxun anu 'icë unicama usaia cuchicama 'icë ñuixuanan
ñunshin 'atimañu uni rabĕribi usai 'icë ñuixuancëxa. 34 Ñuixunquin chan-
ioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicamax aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa.
Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa.
2 Bëbacëbëa 'itsa uni timĕcëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë niru-
cuaínquinbi tancëma bacĕtinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca
ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan
'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:
—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tërĕncë 'icën.
3 Usaquian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti
banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha
tërĕnti 'icën. 4 Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? 5 'Ën cana uni "Min
'uchacama ca tërĕncë 'icë" quixun cananbi "Niruquiani ca cuantan"
quixunribi cati 'ain. 6 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia
isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën
cana unin 'ucharibi tërĕnti 'ai quixun.
Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:
—Niruquiani ca min bacĕti bibiani min xubunu cuantan.
7 Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa. 8 Usai niruquiani
cuania isi ca anu 'icë unicama racuĕacëxa. Racuĕquin ca —Nucën
Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ënë unin ñucë uni pëxcüanan aín
'uchacama tërĕanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ënëx ca an ënë quirica cuënëo Mateo, abi 'icën.]
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu
buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë cuancëxa.
10 Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi

cuanun Mateonën buáncëxa. Buáncëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu
buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma
uni raírinëxribi atubëtan pi bucüacëxa. 11 Jesúsbëtan a unicaman piia
isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:
—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti curíqui bicë
unicamabëtan pianan 'uchañu unicamabëtan pin?
12 Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni,
ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia. 13 Usaribiti cana 'ën an —'ëx
cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma
'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun
sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa
cana 'ëx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën
Papa Diosan bana ënëx 'icë quixun: "Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë
'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni
itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin".

Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu
cuanxun Jesús cacëxa:
—Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nëtën pima
samatin. Fariseo unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'aínbi cara
uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?
15 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë uni-
cama ax a unibë 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca
ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa
abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani
cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman
masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun
masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca
masá nuituquin pitima 'icën.
16 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë ba-
nasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan
Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:
—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa
sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun
'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. 17 Ësaribi ca: Ui
unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain,
anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin
ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë
ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin
ácë iónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

Xanu 'insíncë pëxcüanan Jesusan Jaironën bëchicë bamacëbi baísquimia
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama
timëcë xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon
rantin purúnquin Jesús cacëxa:
—'Ën ini bëchicë ca bërí bamaxa. Bamacëbi camina mix 'ëbë cuanxun
a ramëti 'ain. Min ramëcëxëshi ca asábi 'inux baísquiti 'icën.

19 Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi Jesúsbë
cuancëxa.
20-21 Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆
baritia imia 'aíshbi aín imi nëtë̆cëma, an —aín chupa ticaishi cana pëxcúti
'ai —quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuëbí ticacëxa.
22 Ticaia tani niracëti cuainacëquin ca Jesusan a xanu mëraquin cacëxa:

—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi
sinani camina pëxcúan.

Cacëxëshi ca pëxcúacëxa.

23 Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timë̆ti xubunu 'icë 'apu,
Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan, xanu ñucë a maíncëbëtan
an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni
rarumati sharatia cuaquin isacëxa. 24 Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.

Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 25 'Usáncëxunbi anu 'icë unicama
xubu ëman xutancëx ca Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín mëcën
biacëxa. Bicë̆xëshi ca tsoruacëxa. 26 Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia
anu 'icë unicaman chanioia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabë̆a Jesusan bëpë̆xcüa

27 Usobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús caticabianquin
munuma cuëncë̆onquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pëxcut.

28 Cacë̆xa xubunu atsíncëbë ca a bëxuñu uni rabëtaxribi 'atsínquiani Jesús
rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pëxcuti 'ai quixun?

Cacëxun ca a unin cacëxa:

—Camina nu 'ati 'ain.

29 Cacëxun ca Jesusan aín bëru mëëquin cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi oquin cana
mitsu 'ati 'ain.

30 Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia ca Jesusan
cacëxa:

—Unían 'ën mi ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui unibi
ñuixuntima 'ain.

31 Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a nëtënu 'icë
unicama chaniocëxa.

Banañuma unia Jesusan banamia

32 Bëxuñu 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni raírinën achúshi
uni ñunshin 'atimanëan banañuma 'imicë a Jesúsnu bëacëxa. 33 Bëia ca
Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëbë ca a uni
banañuma 'iá 'aíshbi banacëxa. Usaria isi ca anu 'icë unicamax ratuti
quiacëxa:

—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.

34 Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin 'atima
chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bëtsi bëtsi ëmanu caun

35 Usotancëxun ca ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi
cuanquin anua judíos unicama timë̆ti xubucamanu atsínquin anu timëtia
Jesusan bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca —'ëmi catamëcë unicama

ca Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana uni-
cama ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni ñucëcamaribi pëxcuquin an paëocëcama
tërëcaxuancëxa. 36 Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa.
Usai 'ia an atu Nucën Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti
'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubíocëxa 'aracacë ñuina, an a bërúanti
aín 'ibu 'aíma 'ain, bënëti sináncasmai 'icësaribiti 'iacëxa. Usaia 'ia atu isquin
ca Jesusan a unicama nuibacëxa. 37 Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca
Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni
'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni
'itsamashi, usaribi 'icën. 38 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi
sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa
xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin.

10

Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Usa 'ain ca Jeusasan aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë a
timëxun cacëxa:

—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua
chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.

2 A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi cacë,
'imainun aín xucën Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobo cacë
a 'imainun aín xucën Juan 'iacëxa. 3 Raírinëx ca Felipe cacë 'imainun Bar-
tolomé cacë 'imainun Tomás 'imainun Mateo, an 'apu buánmiti curíqui
bicë, acama 'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bëchicë, a 'imainun
Lebeo 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa. 4 'Imainunribi ca Simón axa judíos
unibun rabanan nëëti banacë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni
'inan, a 'iacëxa.

Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)

5 Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana ñuixuntanun
xunuxun Jesusan ësaquin cacëxa:

—Camina anu judíosma unibu 'icë nëtënu cuantima 'ain. Samaria
nëtënu 'icë ëmacamanuribi camina cuantima 'ain. 6 Israel unicama axa 'ëmi
sinánti 'aíshbi 'ëmi sináncëma acama 'ëmi sinánun 'aquini camina cuanti
'ain. Atux ca 'ëmi catamëcëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën. 7 Cuanquin
camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë
—quixun caquin bana ñuixunti 'ain. 8 Ñuixuanan camina 'insíncë unicama
pëxcüanan uni bamacë baísquimianan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni
asábi 'itëcënun pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ën cana
anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma 'ain. Usa 'ain
camina mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima 'ain.

9 Curíqui camina buántima 'ain. 10 Camina burasa ió anun min ñu buánti
bitima 'ain. Camina rabë tari 'imainun bëtsi taxaca 'imainun min tsati
buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin aín piti
'imainun aín cuëëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina ñu buanima usashi
cuanti 'ain.

11 Cuanx ëmanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin
min bana ñuixuncëxun cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan

ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun. 12 Anu 'iti
xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican —cai anu 'icë unicam-
abë nuibananti 'ain. 13 Usaími 'icëbë ca a xubunu 'icë unicama mitsubë
upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi anu 'icë cupí cuëëni chuámashi 'iti
'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquin an mitsun bana cuaisama
tancë unicamax usai 'itima 'icën. 14 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara,
uinu 'icë xubunu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana
cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana
cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun
taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 15 Asérabi
cana 'ën mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra
ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan
castícancëxa. Usamaira oquin castícancë ca an a ëmanu 'icë unicama mitsu
bicëma cupí ax 'iti 'icën.

Mitsumi ca uni nishti 'icë quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama ca

16 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin.
Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëarati 'icën. Usaribi oquin ca axa
mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian
sináncëbë camina bërúancati 'ain, runu 'icësaribiti. Bërúancanan camina
axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain, numacuru
'icësaribiti. 17 Axa mitsumi nishcë unicaman ca judíos unibunën 'apuca-
manu mitsua 'atimonun buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama
timëti xubucamanuxun mitsu rishquiti 'icën. Usa ca uni 'icë quixun
'unani camina ami catamëtima bërúancati 'ain. 18 'Ën bana uni ñuixuncë
cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unibunën 'apunu mitsu buánti
'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usocëxunbi camina a 'apucama 'imainun
judíosma uniburibi 'ën mitsu 'unánmicë banacama ñuixunti 'ain. 19 A uni-
caman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti
'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain.
Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi banacëbëtainshi uisaquin caramina cati
'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën. 20 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi
sináncë banan camina banatima 'ain, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain.

21 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni
'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami
nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca us-
aribi oquin aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu
'inánti 'icën. 22 Mitsúxmi 'ëmi sináncëbë ca axa 'ëmi sináncëma unicamax
mitsumi nishti 'icën. Usa 'aínbi ca an uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi sinánquin
ëncëma unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën. 23 Achúshi
ëmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bëtsi bëtsi
ocëx camina bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin
mitsu bëtsi bëtsi ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana
asérabi mitsu cain, anu Israel unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama
bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx
utëcënti 'ain.

24 Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima. Usaribiquin
ca an uni ñu mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë uni inuima. 25 Mitsux 'ën
'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë unicamax mitsumiribi nishti
'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën.
Atun 'ë ñunshin 'atimanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi
'ën unicama 'icë, mitsuribi usaribi oquin anëti 'icën.

Uími caranuna racuëti 'ai quiáxa Jesús quia
(Lc 12.2-9)

26 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana ñuixuntanun
xuquin cacëxa:
—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi ocë uni-
camami racuëtima 'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca camabi
unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëxbi camabi
unían 'unáncë 'iti 'icën. 27 'Ën mitsu imëribi cacë banacama camina
camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ën
mitsu cacëcamaribi camabi unían cuanun ëmánxun ñuiti 'ain. 28 An uni
bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin
'aquinbi ca unin bëru ñunshin bamamitima 'icën. Usa 'ain camina usa
unimi racuëtima Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín
bëru ñunshínribi manë tsi anuaxa xënibua 'aínbi tëmërati anua 'inun 'imiti
amishi racuëti 'ain.
29 'Isáratsu ca cupíma 'icë unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin
rabë biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën
Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquian bërúancë 'aish
ca Nucën Papa Dios cuëëncëbëma bamaima. 30 An 'isácama bërúancë
Nucën Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'unánan uiti buñu caramina
'ai quixun 'unania. 31 Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá
chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin
isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Ëx cana Jesúsnan 'ai —quiax quicë uni ñuicë bana
(Lc 12.8-9)

32 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui, —'ëx cana Jesusan
uni 'ain —quicë uni a ñuiquin cana 'ënribi, —ax ca 'ën uni 'icë —quixun 'ën
Papa Dios naínu 'icë a cati 'ain. 33 Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini, —'ëx
cana Jesusan unima 'ain —quicë uni a ñuiquin, —ax ca 'ën unima 'icë —
quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë cati 'ain.

Axa ami sináncëma unix ca Jesusan unimi nishti 'icë quicë bana
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun
mitsun sináncëxbi ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë
unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa
tanti 'icën. 35 'Ëx uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca bëtsi bëtsi unix aín papami
nishti 'icën. Usaribiti ca xanu raírinëx 'ëmia catamëcëbë aín titami nishti
'icën. 'Ëx ënë nëtënu uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca xanux aín ñemi nishti
'icën. 36 Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëtia oquin unin aín aintsibi 'atimoti
'icën.
37 'Ën unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icën. Nuibatibi ca
atu nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ëmi sináncëma 'aish ca
'ën unimasa 'icën. Usaribiti ca 'ëmi sináncësamaira oquian aín bëchicë
nuibacë uni ax 'ën unimasa 'icën. 38 —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi
catamëti bana ënquinma 'ai —quixuan an sináncëma uni ax ca 'ën uni
'itima 'icën. 39 Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi
sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin
cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi
oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

Uicama cara Nucën Papa Diosan cupíoti 'icë quicë bana
(Mr 9.41)

40 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni an ca 'ën banaribi cuatia. An 'ën bana cuacë uni an ca Nucën Papa Dios, an ënë nëtënu 'ë xua, aín banaribi cuatia. 41 Asérabi 'ënan 'ixuan 'ën unin 'ë ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icën, —a banax ca asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën. Usa uni ca an bana ñuixuncë unia iscësaribi oquin Nucën Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabi Jesúsmi catamëcë uni 'icë —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacë uni a Nucën Papa Diosan upí isia, upí uni iscësaribi oquin. 42 Ax 'ën uni 'aísha 'ëmi upiti catamëcë 'icëmabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonën uni 'icë —quixun sinánquin 'umpax 'ináncë uni a ca Nucën Papa Diosan upí isia.

11

Juan an unicama nashimicë an aín 'unánmicë uni Jesús isnun xua
(Lc 7.18-35)

1 Aín 'unánmicë unicama an ñuixuncë bana unicama ñuixuntanun catancëx ca Jesús anribi Galilea menu 'icë ëmacamanuxun bana ñuixunux cuancëxa.

2 Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicë, an Jesusan ñu 'aia ñuicania cuacëxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacëxa, asérabi cara ax utia judíos unibunën caíncë a 'icë quixuan isnun. 3 Xucëx cuanxun ca Juanën cacësabi oquin ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti nun caínti 'ain?

4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. 5 Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bana cuatia. 6 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

7 Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? 8 ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. 9 ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. 10 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuënëomiacëxa, ësai quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun
cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin camabi unían min bana
cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.
11 Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa.
Usa 'ain ca a unicamax 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa
Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira
'icën.
12-13 Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama
caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë ax ca
uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë
unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu
'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania. 14 Mitsun asérabi
cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan
ñui quiá 'icën. A bana quiásabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax
Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uaxa. 15 An aín pabitan ënë bana cuacë
unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.
16 Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Ënë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu
cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia
cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: 17 "Cuai
chirini cuëënun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama
tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti
cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi
'iisama tan". 18 Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca
ñu mëscú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix
ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. 19 Usoquian Juanën 'acësoquin
'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë
ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu
buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania
—quixun. Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an
ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa
ami sináncë unicaman 'unania.

Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca
(Lc 10.13-15)

20 Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Caper-
naúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni
itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinanacëma, a unicama
ësaquin Jesusan cacëxa: 21 —Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun
Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun
'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain
ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha
cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan
mashiquia 'itsíanxa. 22 Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín
ñu 'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin
Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícanti 'icën. 23 Capernaúmnuax
ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan
nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama ba-
matancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu

'acësaribi oquian Sodomanuxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu
'icë unicama nëëncëma 'iá 'itsíanxa. 24 Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu
'acë isti nëtën Sodomanu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan
mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama 'acësamaira oquin
mitsu 'ati 'icën.

—Chuámarua tani cuëënux camina 'ëmi catamëti 'ai —quixun Jesusan ca
(Lc 10.21-22)

25 Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë
cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama
'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë
cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan. 26 —Ñu 'unánma ca
—quixuan unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina
cuëëan.

27 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama
amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi
ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa
Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara
Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana
'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë
unicama anribi 'unania. 28 Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun
'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina
'ëmi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama
mëníoquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu
'imiti 'ain. 29 Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun
mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tëmëraquinmami 'ati sënëinshi 'ëx
cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí
oquin sinani chuámashirua tani cuëënti 'ain. 30 Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën
mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

12

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru piá ñuicë bana
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

1 Usaquin catancëx ca anun ñu mëëtima nëtën Jesús bain anu trigo
'apácë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman piisa
tanquin trigo bëru pëcëcë sirícaquin bixun piacëxa. 2 Usoia isquin ca
fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, anun ñu mëëtima nëtën usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca min
'unánmicë unicaman usoia.

3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë
unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?
4 Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë,
a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti
'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun David 'imainun abë 'icë unicaman
piisa tanquin piacëxa. 5 ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui
quiá cuënëo bana a iscëma 'ain? Bëtsi nëtën 'acësaribi oquin ca anun ñu
mëëtima nëtënribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati

ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icën. 6 'Ën cana mitsu cain,
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu
cacë bana ënëx 'icën. 7 Nucën Papa Diosan bana ca ësai quia: "Unían
'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi
cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia
isi cuëënin". A bana cuacë 'aish camina 'ën 'unánmicë unicaman trigo
bëru bixun piia isi manáncëma 'itsían. 8 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati
'ain.

Aín mëcën bamacë unia Jesusan pëxcüa
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timëti xubunu cuani
atsíancëxa. 10 Anu ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë 'iacëxa. A
uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicësama oquin 'aia
—quiax ami manáncatsi quixun sinánquin —¿anun ñu mëëtima nëtën uni
ñucë pëxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácëxa. 11 Cacëxun ca Jesusan
cacëxa:
—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun 'ara-
cacë ñuina quininu nipacëtia biquinma isëshiti 'ain? Camina isëshiquinma
biti 'ain, ¿usa cat? 12 'Aracacë ñuinasamaira ca uni 'icën. Usa 'ain ca anun
ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti asábi 'icën.
13 Catancëxun ca Jesusan, uni aín mëcënmi ñucë cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa, aín mëcën itsisaribi upí 'itánun.
14 Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati
cara quiax 'ësënancëxa.

An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin Cristo ñuiquin cuënëo bana

15 Usax ca fariseo unibu 'ësënania 'unánbiani Jesús anuax cuancëxa.
Cuancëbë ca 'itsa uni abë cuancëxa. Cuania ca Jesusan uni ñucëcama
pëxcuquin, 16 —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ë chaniotima 'ai
—quixun cacëxa. 17 Nucën Papa Diosan 'amicëxuan a ñuiquin Isaíasnën
cuënëosabi oi ca Jesús 'iacëxa, ësai quicë:

18 Ënëx ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'anun 'ën caíscë 'ianan 'ën nuibairacë a
'icën. A isi cana cuëënin. 'Ën cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncëxun
ca judíosma unicamaribi uisoquin carana 'ën atúxa upí 'inun 'imiti
'ai quixun ñuixunti 'icën. Ñuixuanan ca 'ën cana camabi unían ñu
'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icën.
19 Ax ca unicamabë cuëbícanantima 'icën, ca cërúanantima 'icën.
Bain cuani munuma cuëncëni banaquin ca unicama cuamitima
'icën. 20 Pëcú pëchi sitan oquin pësínpacë a ca xanun 'aisama
'icë putia. Usa 'aínbi ca 'ën Bëchicënën uni 'aisama 'aísha 'uchañu
'aíshbi ainan 'iisa tania cuantánun xutima 'icën. Lamparín bënabuti
cuíncësa ca axa ami sinanibi ami cushiiracëma uni ax 'icën. Usa
unibi ca ainan 'iaxma cuantánun xutima 'icën. Anun camabi ñu
'aisamacama cëñuti nëtë utámainun ca aín cushínbi ami catamëcë
unicama 'aquinti 'icën. 21 Judíosma unibunëxribi ca ami catamëti
'icën, an ca atu 'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanën cushin ca Jesusan ñu 'aia quiáxa fariseo unicama quia
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Usai 'icëbëtan ca uni achúshi ñunshin 'atimanën 'imicëxa bëxuñu
'ianan banañuma, a Jesúsnu unin bëacëxa. Bëia Jesusan pëxcucëxun ca
banaquin isacëxa. 23 Jesusan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti
sinánçasmai cananceëxa:
—¿Ënë unix cara asérabi Davitan rëbúnqui, axa uti nun caíncë, a 'ic?
24 Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunëx quiacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxuinshi ca ënë unin
ñunshin 'atima chiquinia.
25 Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—Ca ësa 'icën. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman
bëtsi bëtsi oquin sinánçë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi
upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca
ëmanu 'icë unicamax bëtsibë bëtsibë nuibananima nishanani upitax bu-
cuima cëñutia. Usaribiti ca aín aintsibë bucüaxbia nishanancë unicamax
amanu amanu cuani tsuáqui nëtëtia. 26 Mitsux camina quin, ñunshin
'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin
'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën
'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin
'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima
chiquinima. 27 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima
uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin
'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin
'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi unin
ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina
'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun.
28 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin
'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi
catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.
29 Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima.
Aín 'ibu pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën
aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.
30 Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuinacama
tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi
sinánxma 'inun uni 'imia.
31 Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu
'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi. Usa 'aínbi ca axa
aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni, a Nucën Papa Diosan aín
'ucha tërënima. 32 Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni
a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín
Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan
tërënima, bamatancëxribi ca xënibua 'aínbi aín 'ucha tërëncë 'itima 'icën.

Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia
(Lc 6.43-45)

33 Ca ësa 'icën: Upí i 'apácëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama 'apácëx
ca aín bimi 'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara
upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina 'ën ñu 'aia isquin
'unánti 'ain, uin cushin carana ñu 'ai quixun. 34 Mitsux 'atima 'ixun uni
paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti an uni picë runusaribi
'ain. Unix ca aín nuitu mëúa sinánçësaribi oi aín cuëbitan banaia. Mitsun
nuitu 'aisama 'ain camina 'atimati banain. 35 Aín nuitu upí 'ain ca uni upí

ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma
ñu ñui 'atimati banaia. 36 'Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë
ñucama isti nëtën ca Nucën Papa Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan
uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun camabi uni 'unánti
'icën. 37 Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma
caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

38 Cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—Min camina asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun
'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.
39 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin
'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën
Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi
'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. 40 Jonás
ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabë 'imainun achúshi nëtë,
'imainun rabë 'imainun achúshi imëribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë
'imainun achúshi imë matá quiniocë anu racáncë 'iti 'ain. 41 Nínive cacë
ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásnën Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain.
Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa
'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu
'icë unicaman ënë nëtënu bucucë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan
bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai —
quixun. 42 Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura
menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca
cuëënquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi
ca ënë nëtënua bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca
anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën, a xanu 'apu
an Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana
ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

Anuax chiquícë anubi ñunshin 'atima cuantëcënti bana
(Lc 11.24-26)

43 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uninuax chiquítancëx anua 'umpax 'icëma menu cuani ca ñunshin
'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania 44 —
anuax 'ëx chiquía anubi cana cuantëcënti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani
bëbaquinbi ca xubua unin maënquin mëníocëx upí 'aíshbi 'ibuñuma us-
aribi 'icë anuaxa chiquía uni aín nuitu isia. 45 Isbiani cuanxun mëcën
achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa
chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama
atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icësaribiti ca ënë nëtënu
bucucë unicamaxribi 'iti 'icën, atuán 'ën bana cuaisama tancë cupí.
Usaquin ca Jesusan cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

46 Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixunmainun uxun ca ëmánxun aín
tita 'imainun aín xucĕantun —Jesúsbë cananuna banacatsi —quixun anu
'icë uni cacëxa. 47 Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacëxa:
—Min tita 'imainun min xucĕantu ca ëman 'icën. Ca mibë banatisa
tania.
48 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uix cara 'ën tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ën xucĕantu 'ic?
49 Usai quiquin ca aín 'unánmicë unicama aín mëcënan sanánquin
cacëxa:
—Ënë unicamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucĕantu 'icën. 50 Uicaman cara
Nucën Papa Dios naínu 'icë ax cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën
'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

13

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñui quicë bana
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

1 A nëtën xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuëbí tsóbuacëxa.
2 Tsóbucëbë ca 'aisamaira uni a nëbĕtsiorati timĕacëxa. Timĕcëbë manë
nuntinu 'irutancëxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubuacëxa.
3 Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ñuicësoquin ñuiquin
ësaquin cacëxa:
—An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa.
4 Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me iru anu nipacëaxa. Nipacëcë
isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. 5 Raírinëx ca maparañu menu
nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi cooxa. 6 Coóxbi ca
uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain chushiaxa. 7 Raírinëx ca
muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan
abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. 8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me
upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx
ca raírinëx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta
'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa. 9 An aín
pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 A bana ñuixuncëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbĕtsioraxun
ñucácëxa:
—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicësoquin ënë unicama bana
ñuixunin?
11 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima.
12 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana
itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën
bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a
camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. 13 'Ën 'aia isquinbi ca atun
'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën
ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Usa
'ain cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin.
14 Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicësabi oi ca usai 'ia, ësai
quicë:

Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun
'unántima 'ain. Mitsun bërun 'ën 'aia isibi camina 'ëx cushiira
'aínbi 'ëmi sinántima 'ain. 15 Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca
judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun
'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira
'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun
iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.
16 Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbëtanbi camina mitsun
bërun 'ën ñu 'aia isi 'ëmi catamëtin. 'Ën bana camina mitsun pabitan
cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí oquin sinanin. Usa 'aish camina
chuámarua tani cuëënin. 17 Asérabi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan
'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama
'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanribi —Cristo ca uti
'icë —quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun
istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa
tanquinbi ca cuama 'icën.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 An ñu 'apácë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun mitsu
ñuixunmainun camina cuati 'ain. 19 Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti
ënë bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicë cara quixun upí oquin
'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënënquinshi uni manu-
mia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacëcë ñu bëru asaribi
'icën. 20 Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca raíri uni 'icën.
Usa unin ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin bënënquinshi —a
bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. 21 Usaquin
sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi
'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca
anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian
unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. 22 Muxañu menua nipacëcë ñu
bëru usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana
cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin
sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti
'ai —quixun sinani, 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca
Nucën Papa Diosan sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucësa
usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. 23 Me upí anua ñu bëru nipacëcë usaribi
ca raíri unicama 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi
cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë 'aish me upínu 'apácë ñu bëru, axa
coi canitancëxun upí oquin tuacë, asaribi 'ia. Raírinëx ca 'itsaira, cien,
bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun
ca raírinëxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apácënu uni itsin chucu 'aisama 'apácë ñuicë bana

24 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama
ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca
ësaribi 'icën. Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu 'apáxa. 25 'Apánbi ca
camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcë achúshi unin a naënu
ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa. 26 Usa 'ain ca ñu bëru 'apácë
ax upí 'aish coi canitancëx bimiaxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu bëru 'aisama
axribi coi caniaxa. 27 Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë

unicaman aín 'ibu ësaquin caxa: Min camina min naënu ñu bëru upí 'apan.
¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax? 28 Cacëxun ca aín
'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu
mëëxuncë unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti
cara uisa 'iti 'ic? 29 Quia ca aín 'ibun caxa: A ëchíquin mina ñu 'apácë
aribi ëchiti, usa 'ain camina chucu ëchítima 'ain. 30 Anun aín bimi biti
nëtë utámainun abëbi canitanun camina ënti 'ain. A nëtë ucëbëtan cana
an naënu 'icë bimi biti unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchíti
'ain. Bëchíxun camina nëënuxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apácë aín bimi
bitancëxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

31 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama
ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin
ainan 'imiti 'icë quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa
chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru bitancëxun unin aín naënu 'apatia.
32 Mostaza bëru ax ca chamaratsuira 'icën, bëtsi ñu bëru chamarat-
susamaira ca ax 'icën, 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa
'aísha cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax
anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain
'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana
(Lc 13.20-21)

33 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama
ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín
uni 'imiti 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma
pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti
rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain
'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quiáxa Jesús quia bana
(Mr 4.33-34)

34 Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu
'icë unicama bana ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana
ñuixuancëxa. 35 Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unix bëráma quiacëxa, ësai qui:

'Ën cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin
'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Ësai quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

36 Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús
xubunu atsíanacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioraquin
Jesús cacëxa:
—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun
camina nu ñuixunti 'ain.
37 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Dios-
nuax uá 'ëx 'ain. 38 Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën.

Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca
a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama 'icën. 39 An chucu 'apácë
uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi
cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama
'icën. 40 Anun ñu bimi biti nëtëan unin chucu pain bëchítancëxun tsin
nëënti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën. 41 'Ëx uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucëxun ca an ñu 'aisama
'acë unicama 'imainun an bëtsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicë unicamaribi
bitancëxun 42 manë tsi cha rëquirucë anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icë
unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia. 43 Usai 'icëbë ca barin uruquian
pëcacëxa upí 'icësaribiti an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamax abë
'aish upíira upí 'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín
nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Unëcë 'aisamaira cupícë ñu ñui quicë bana

44 Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin
ainan 'imiti 'icë quixun ñui cana 'aisamaira cupícë ñu ñui ësai quin:
Achúshi unin ca 'aisamaira cupícë ñu, me 'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa.
Mëraquin ca —'ënan ca 'iti 'icë —quixun sinani cuëënquin maputëcëanxa.
Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun
maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan 'inun maru-
axa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti
cuëënia.

Perla cacë ñu cupíira cupí ñui quicë bana

45 Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca
ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucë ax ca murusa ñu, perla cacë, ax po
namë iscësa, a ñu upíira upí 'aish 'aisamaira cupícë, a biisa tanquin bari
nitsia. 46 Bariquin mëraxun biisa tani ca anun maruti curíqui binuxun aín
ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancëx utëcënquin
ca a perla 'aisamaira cupícë, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bëtsi
ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicë bana

47 Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara uisoquin ainan 'iti unicama aín
uni 'imiti 'icë quixun ñui cana rica anun tsatsa biti ñui ësai quin. An tsatsa
bicë unicaman ca aín rica bacanu saracabianquin anun ñu bëaratia.
Usotancëxun ca anua cëñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia. 48 Bitancëxun
masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi caísquin biquin caquínu puruia.
Puruquin ca a pitima ñu a bacanu putia. 49 Usaribi ca anun 'ëx utëcënti
nëtë 'inuxun 'aia. 'Ëx utëcëncëbë uquin ca ángelcaman unicama Nucën
Papa Diosan iscëx upí 'icë acama abë 'inun bianan an iscëxa upíma 'icë
unicama bixun, 50 manë tsi cha rëquirucë anu punuxun 'aia. Anuax ca
anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icësaribi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax upí 'icë quicë bana

51 Catancëxun ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿'Ën mitsu cacë bana caina cuatin?
Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —cananuna cuatin —quixun
cacëxa. 52 Quia ca Jesusan cacëxa:

—An Nucën Papa Dios naínu 'icë aín bana únáncë uni, an ca 'ën uni
ñuixuncë bana unicama ñuixuanan bëráma 'ë ñuiquin cuënëo bana aribi
ñuixunia. Ax ca xubuñu unían a isi ucë uni aín ñu ió 'imainun aín ñu ióma
'aíshbi upí, aribi ismicësa 'icën.

Jesús Nazaretnu 'iá
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani cuanx ca
Jesús anuaxa canicë menu bëbacëxa. 54 Bëbatancëxun ca anua judíos uni-
cama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian
bana ñuia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiax? ¿Uin cushin cara
ënë menuxuan unin 'acëma ñu 'ain? 55 Ënëx ca carpinteronën bëchicë
'icën, 'imainun ca aín titax María 'icën. Jacobo, José, Simón, Judas acamax
ca aín xucën 'icën. 56 Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin
'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan ësaquinribi ñu 'ati 'unanx?

57 Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia
ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían anuaxa canicë
menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aintsi 'ibucaman-
ribi cuaisama tania.

58 Usaquian Jesús quicësabi oquin ca anu 'icë unicaman —an ca asérabi
Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia —quixun sinánma 'icën. Usa 'ain ca
Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uni itsían 'acëma ñu 'itsamashi 'acëxa.

14

Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icë unicaman
'apu, Herodes, an cuacëxa. 2 Cuaquin ca Herodesnën ratúquin, an ñu
mëëmicë unicama cacëxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa.
Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

3-4 An Juan aín uni tëbíscamia 'aish ca usai Herodes quiacëxa. Ësai ca
'iacëxa: Herodes, an ca aín xucën Felipenën aín xanu, Herodías, a biacëxa.
Usa 'ain ca —minmi a xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes
cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën aín unicama Juan bimiacëxa. Bimixun ca
nëamixun sipuamiacëxa.

5 Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi unían —Juan
an ca Nucën Papa Dios quicë bana nu ñuixunia —quixun sináncë 'ain
—'ëmima nishcania —quixun sinánquin 'amiama 'icën. 6 Usa 'aínbi ca
anúan bacëan nëtën Heródesnën camicëx uxúan unicaman pimainun,
Herodíasnën tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca
Herodes chuáma tani cuëëancëxa. 7 Cuëënquin ca xanu xuntacu cacëxa:

—Añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain.
Sinanatëcëntimoquin cana ashiquin mi cain.

8 Cacëxun aín tita pain ñucátancëxun ca aín titaxa quicësabi oquin cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun camina 'ë aín maxcá manë
xampami 'inánti 'ain.

9 Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituiraquin ca Herodesnën
'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi

cain —quixuan cacë sinánan anu 'icë unicamanribia cuacë cupí uso-
quian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacëxa. 10 Caquin ca sipunuabia
Juan tëbíscanun quixun aín unicama xuacëxa. 11 Xucëx cuanxun
tëbíscabëtsinquin bëxun ca aín maxcá manë xampami xanu xuntacu
'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca aín tita 'ináncëxa.
12 Usoquian tëbíscacë bixun maínbiani cuanxun ca Juanën 'unánmicë
unicaman Jesús ñuixuancëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús anuax nuntin
cuanx anua uni 'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë
—quixuan chanioia cuabiani bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamax men anua
Jesús 'icë anu cuancëxa. 14 Usaía 'itsa unia riquiancëbë manë nuntin-
uax 'ibúquianquin ca unicama timëcë isquin Jesusan atu nuibacëxa.
Nuibaquin ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa. 15 Usaquin 'acëbëa bari
xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma
unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacamanua atun
piti bitánun camina xuti 'ain.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantima 'icën. Mitsun ca piti 'inan.
17 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabëishi 'icën.
18 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ënu ca 'ë bëxun.
19 Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama
cacëxa. Cacëxa bucubucëbëtan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa
rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —
catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun
ca anu 'icë unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa. 20 'Ináncëxun biquin ca
unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin pia sënëan ca usai
'iisa 'aímabia tëxëcë piti aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun
rabë caquí buácaquin biacëxa. 21 An pucháquin picë nucë bënëcamax
ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun
xucamanribi ca pucháquin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

22 Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux
pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan cuanun quixun Jesusan aín
'unánmicë unicama xuacëxa. 23 Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca
Jesús axëshi matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. Nucën Papa
Diosbëa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari atsíncëbëa baquíshcëbë
Jesús axëshi anu 'imainuan 24 aín 'unánmicë unicama manë nuntinu
'iruquiani parúmpapa nëbëtsi cuania ca suñúonpitan cuaínsamoquin
bëcacëxa. Bëcaia ca bëchunanribi tucáncaquin manë nuntinua rëútisoquin
'acëxa. 25 Usomainuan pëcaracëbë ca parúmpapa camánanën niquiani
Jesús atunu cuancëxa. 26 Parúmpapa camánanën niquiania Jesús cuania
isi ca atun bëmánan pëqui racuëti —ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharárui
quiacëxa.
27 Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.
28 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina asérabi Nucën 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx parúmpapa camánanën niquiani minu cuanun 'ë cat.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca ut.
Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa camánanën niquiani Jesúsnu cuancëxa. 30 Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bëchúaian isi racuëti nanëbuti cuëncëni quiacëxa:
—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.
31 Cuëncënquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanën nicuatsinimi 'ënu unun 'imicëxbi 'ëmi catamëtiman? Camina 'ëmi sináncëmasa 'ain.
32 Jesúsbëa Pedro manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa. 33 Nëtëcëbëtan ca manë nuntinu 'icë unicaman a tanáin rantin puruni tsóbuti ami sinánquin Jesús cacëxa:
—Mix camina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mr 6.53-56)
34 Parúmpapa 'ucë manan cuanx ca Genesaret cacë menu bëbacëxa. 35 Bëbaia isquin ca a menu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unánquin a menu 'icë unicaman 'unánun chaniocëxa. Chaniocëbëtan ca uni 'insíncëcama Jesúsnu bëacëxa. 36 Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesús cacëxa:
—Min chupa cuëbíshi ca nu ticamit. Ësaquin caquin ticaíshi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mr 7.1-23)
1 Fariseo unicamabëtan ca an Moisésnën bana 'unáncë unicamanribi Jerusalén ëmanuax ricuatsini uxun Jesús cacëxa: 2 —¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën rara quiá bana tanimin? A bana quiásabi oi 'iquinma ca mëchucaxunmashi piia.
3 Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quiá bana tanibi Nucën Papa Dios quiásabi oi 'iman? 4 Nucën Papa Dios ca ësai quiacëxa: “Min papan bana, min titan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacë uni a camina bamamiti 'ain”. 5 Usa 'aínbi camina mitsux ësai quin: Unin ca aín papa, aín tita ësaquin cati 'icën: Mi 'inánti 'ixunbi cana 'ën mi 'inánti ñucama Nucën Papa Dios 'inan. 6 Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icë quiax camina mitsux quin. Usai quiquin camina mitsun raran ñuiá bana ashi sinánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aiman. 7 Mitsux camina cëmë 'ain. Isaíasnëan mitsu ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:
8 Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. 9 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca uníbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.
Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.
10 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—'Ën, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan. 11 Aín ñu picë cupíma, aín
nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca
Nucën Papa Diosan uni upíma isia.
12 Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun
cacëxa:
—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia
cuati mimi nishaxa?
13 Cacëxun ca Jeususan cacëxa:
—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, aca-
max ca asérabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi ëchícëxa
i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën. 14 Fariseo unicamaxa nishiabi camina
isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca
uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu unin
abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara
quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.
15 Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu
ñuixun.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? 17 Unían ñu
aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsíntancëx ca amiribishi
chiquitia. ¿A caramina 'unaniman? 18 Usa 'aínbi ca uni masáquin sinani
'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën
Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën. 19 Aín nuitu mëu ca unin 'atima
ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni
itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati.
20 An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.
Mëchucaxunma picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni
upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mr 7.24-30)

21 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë
ëma 'icë a menu bëbacëxa. 22 Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu
cuanquin munuma banaquin Jesús caráishiacëxa:
—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë
'aquinti 'ain. 'Ën ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tania.
23 Caquian caráishicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama oquin ca aín
'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin —an ca cuëncënquin nu nuia.
Camina a cuantánun cati 'ai —quixun cacëxa.
24 Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:
—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun ca 'ën Papa
Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín 'ibun bëtëcëncësaribi
oquin judíos unibu ami sinánun quixun canun ca Nucën Papa Diosan 'ë
caxa.
25 Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a xanun
cacëxa:
—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.
26 Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun
sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:
—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.
27 Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun aín 'ibúan rëupatia piti sani camunan piia.
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mix camina asérabi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin 'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëëncësabi oi 'iti 'icën.
Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcüa

29 Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx anu tsóbuacëxa. 30 Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni 'insíncë 'itsaira bëacëxa. Axa aín niti bëtsicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma, a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan pëxcüacëxa. 31 Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa. Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëënquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel unicaman rabicë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia
(Mr 8.1-10)

32 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuënxun Jesusan atu cacëxa:
—Ënë unicamax ca ënu rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuaníbima atux bainuax bëënania, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.
33 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?
34 Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë̆ pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —quixun cacëxa.
35 Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. 36 Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pinun mëtícaquin 'ináncëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piticamax cëñúama 'icën, 37 a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia pucháccëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë̆ caquí buácaquin tëxëcë piti biacëxa. 38 An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa. 39 Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús manë nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacë menu cuancëxa.

16

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

1 Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucën
Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sinanënbi isa
unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. 2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: “Nëtë ca upí
cuabutia, iměishi ca nëtë upí pëcarati 'icën”. 3 Bëtsi nëtën camina bësuquin
naí isi quin: “Nëtë ca bëitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën”. Naí isquin camina
uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina 'ën
bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx
cana asérabi Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun. 4 Ënë unicama Nucën
Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun
quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax
uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi
cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.
Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unibunën bana cuatima quicë bana
(Mr 8.14-21)

5 Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman
atun piti ñu buánquinma manuacëxa. 6 Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:
—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán chamiti ñusa
'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. 7 Cacëx ca
—nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia —quiax aín 'unánmicë
unicamax cananceëxa. 8 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax
cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain. 9 ¿'Ën ñu 'aia isúnbi
caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën unicama
pimiami iscancë a manuan? ¿Ën mëcën achúshi pán pimicëxuan cinco
mil unin tëxëocë, mëcën rabě 'imainun rabě caquí buácaquin bixunbi
caramina sinaniman? 10 ¿Bëtsi nëtënribi 'ën mëcën achúshi 'imainun
rabě pán pimicëxuan cuatro mil unin tëxëocë a mëcën achúshi 'imainun
rabě caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? 11 'Ën cana fariseo
unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi
'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuiira
quicëma 'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?
12 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán
chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëan
'unánmicë banacama ca asérabi 'icë quixun sinánquin a cuatin rabanan
bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quiáxa Pedro quia
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Usotancëx anu Cesárea de Filipo cacë ëma 'icë me anu cuanx riquian-
quin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:
—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quiax cara
unicama quin?
14 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx
ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix sapi ismina
Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuan uni itsi a 'iti 'ain.
15 Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?

16 Quia ca Simón Pedronën cacëxa:
—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo,
axa utinu nun caíncë, a 'ain.
17 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi
sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi
sinánun mi sinánmiaxa. An ca mi sinánmiaxa quixun 'unani camina
cuëënti 'ain.
18 Caxun ca mapara, griego banan "petra" cacë, a sinánquin Jesusan
Simón cacëxa:
—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi
'ëmi bërí cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë
unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxbi cëñútimoi ca a unicamax 'ënan 'iti
'icën. 19 'Ën cana 'ën cushi mi 'ináti 'ain, ami cushixunmi 'ë ñuiquin
bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë
unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushínbi Nucën Papa
Diosan sináncësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun
caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun
cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sináti
'icën.
20 Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina
uinu 'icë unibi catima 'ain.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quia
(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

21 Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuixuntabaquin Jesusan
aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë
ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi
nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx
bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
22 Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin
cacëxa:
—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti
cuëëntima 'icën.
23 Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:
—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin
sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa
tanin. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iáxma 'ëx 'inun quixun sinánquin
camina unin sináncësa oquinshi sinanin.
24 Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti
quicë bana ënquinma 'ati 'icën. 25 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë
nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma
'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish
aín nëtënu abë 'iti 'icën. 26 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën,
'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu
abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia
bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun

cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. 27 'Ëx cana 'ën Papa Diosan
nëtënu cuantancëx anu abë 'Apu 'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utëcëncëbë ca 'ën
ángelcamaribi uti 'icën. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu
'unánquin an ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama
'ëbë 'inúxa cuëënun 'imiti 'ain. 28 'Ën cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë
'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá 'icë, 'ëx cana asérabi 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

17

Axbia Jesús bëtsia
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

1 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun
achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo
'imainun aín xucën Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. 2 Anu
cuantancëx ca a unicaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. Bëtsii ca barin
pëcacësa 'inun aín bëmánan ichúacëxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari
upí uruia iscësa 'iacëxa. 3 Usa 'icë isanan ca Elíasbëa Moisés chiquiracëti
Jesúsbë banaia isacëxa. 4 Usai 'ia abë banaia isquin ca Pedronën Jesús
cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. Mix cuëëncëbëtan cananuna rabë
'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun
Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi 'iti 'icën.

5 Usaquian Pedronën cacëbëtainshi ca acama cuin pëquicësanën
tupëoncëxa. Usocëxun ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nëtë cuin mëucüaxa
ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sinani cuëëncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca
cuacan.

6 Ësai quia cuati ca 'aisamairai racuëti memi bëúmpucuti racábuacëxa.
7 Usai 'ia racuëtan bamaiabi ca Jesusan anu cuanquin ramëquin cacëxa:

—Ca nirucan, racuëaxma ca 'it. 8 Ësaquian cacëx bëpëqui chairuquin
iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

9 Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi isanan cuacë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima
'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx bamatancëx
baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

10 Usaquin cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quiax quin?

11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca
unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë banax
ca asérabi 'icën. 12 Asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi
ca judíos unicaman ui cara ax 'icë quixun 'unáncëma 'icën. 'Unánquinma ca
atúxa cuëëncësa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocësaribi oquin ca uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ëribi 'atimoti 'icën.

13 Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman 'unáncëxa, —
Elías ca uti 'icë quiá bana, ax ca Juan, an uni nashimicë, a ñuia quiá 'icë
—quixun.

An upí 'icëbi aín nami bërërumiquin uni bënánmicë 'insínñu tuá Jesusan
pëxcüa
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timëcë anu Jesús bëbacëxa.
Bëbacëbë anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi
unin cacëxa: 15 —¿'Ën bëchicë caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix
nimëti bërërui saquiquiquin ca paë tania. Nimëti saquiqui ca 'itsai tsinu
'iruanan bacanu nipacëtia. 16 Usaia 'ia cana min 'unánmicë unicamanu
'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë pëxcuxuncëma 'icën.
17 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun
sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun
carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu
cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.
18 Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun
caquin chiquíancëxa. Chiquícëbë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.
19 Usaquian 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús
ñucácëxa:
—¿Uisa cupí carananun nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë
quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish
'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima
'ai, quixun sinánquinbi asérabi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu
caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi
ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën. 21 Ësa ñunshin 'atima
chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quitëcëan
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun
uni 'inánti 'icën. 23 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana
rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquinuxun 'ain.
Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

24 Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax
bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti
curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:
—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
mëníoti, 'inanimin?
25 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Ca 'inania.
Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro
ñucácëxa:
—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apucaman cara
a curíqui 'inánun ui cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aintsicama
cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?
26 Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:
—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima. 27 Usa 'ain
curíqui 'inántima 'aínbi camina an curíqui bicë unínma numi nishquin

masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi 'inánxuncë.

18

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

1 Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicamabëtan sënënmaira 'iti 'ic?

2 Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbëtsi nitsínxun cacëxa:
3 —Asérabi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamëcë, usaribiti 'ëmi catamëcëma 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. 4 Ui unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni raírisamaira 'icën. 5 Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.

'Uchati rabanan bërúancati Jesús quiá bana
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúnmapa nëbëtsi nicëxa uni nanëcësamaira oi castícancë 'iti 'icën. 7 Ësaribiti ca 'ia. Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira tëmëraia. Camabi unix ca ñu 'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi ca an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën, aín 'ucha cupí.

8 Min mëcën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën, min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. 9 Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.

Carnero nëtëcë ñui Jesús quiá bana
(Lc 15.3-7)

10 'Ën unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icë quixun camina sinántima 'ain. 'Ën cana mitsu cain, ca ñuumama 'icën. An a bërúancë ángelcamax ca Nucën Papa Diosbëbi 'icën. 11 Uni 'inux cana 'ëx Nucën Papa Diosnuax uacën, unicama ami sináncëma 'aish ainanma 'icëbi ainan 'inun 'iëminux.

12 Ësaribi oquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani nëtëtia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an matá menuxun pasto

piia ëbianxun ca axa nëtĕcë a bariti 'icën, ¿usa cat? 13 'Ën cana asérabi
mitsu cain, bariquin mërax ca bëtsi carnerocama isia cuëëncësamaira oi
axa nëtĕcë a mërax cuëënia. 14 Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icë ax
aín unicama achúshiratsunënbia a ënti cuëënima.

Usoquin axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana
(Lc 17.3)

15 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia
camina abëishi banaquin —ësai camina 'ëmi 'ucha —quixun a cati 'ain.
Usoquinmi cacëxun cuati sinanati ca mibë upí 'itëcënti 'icën. 16 Min
cacëxuan cuaisama tancëbë camina bëtsi uni an a ñucama 'unáncë, a
buani, axa mimi nishcë uni anu cuantëcënti 'ain. Abëmi cuancë uni
anribia cacëxun ca axa mimi nishcë uni an, asérabi ca minmi ñuicë
bana ax 'icë quixun 'unánti 'icën. 'Unánan ca mix camina asérabi abë
upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icën. 17 Usaquin 'acëxunbia min bana
cuaisama tancëbëtan camina axa 'ëmi catamëcë Nucën Papa Diosan
unicamax timĕcë a ñuixunti 'ain. Ñuixuncëxun ca atúnribi a uni 'ësëti 'icën.
'Ësëcëxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucën
Papa Diosmi sináncëma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicë uni
'icësaribiti 'uchañu 'icë quixun isti 'ain.

18 'Ën cana asérabi 'ëmi catamëcë 'icë mitsu cain, asérabi 'ën sinánmicë
'ixunmi mitsun, 'ën unicama uisai cara 'iti 'icë quixun sinánquin —ësa ñu
ca 'ati 'icë —quixun canan —ësa ñu ca 'atima 'icë —quixun cacëbëtan ca
Nucën Papa Dios naínu 'icë, an —usa ca —quixun sinánti 'icën.

19-20 'Ën unicamaxa 'ëmi sinani timĕcëbë cana 'ëx atu nëbĕtsi 'ain.
Rabĕ 'imainun achúshia 'ëmi sinani timĕcëbë cana 'ëx atu nëbĕtsi 'ain.
'Imainuan rabëtaxribi timĕcë 'ain cana 'ëx atubë 'ain. 'Ëx atubë 'ixun cana
añu 'ati cara asábi 'icë quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ësaquinribi
'ën mitsu cain, mitsu rabëtan camina uisaínu 'iti cara Nucën Papa Dios
cuëënti 'icë quixun upí oquin sinántancëxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain.
Ñucácëxun ca an mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.

21 Ësaquian aín 'unánmicë uni raíricëñun cacëxun ca Pedronën Jesús
cacëxa:
—¿Min uni itsíxa 'ëmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abë
mëníonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mëcën achúshi 'imainun rabĕ oi abë
mëníonanti 'ain?

22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mëcën achúshi 'imainun rabĕ oquinmi manuminun cana mi caiman.
Uiti oi cara 'uchati 'icë a camabi camina manumiti 'ain.

An uni ñu mëëxuncë unían axa ami 'uchacë uni aín 'ucha manumisama tan bana

23 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Diosnan 'itix ca ësa 'icën: Achúshi unin ca an ñu mëëxuncë
unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa
tanxa. 24 Istisa tancëbëtan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa milliones curíqui
ribíncë uni bëaxa. 25 Bëcëx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmaxa.
Cupíocëxunma ca an ñu mëëmicë unin aín uni itsi caxa: Camina acëñun
aín xanu 'imainun aín bëchicëcamaribi bëtsi unia ñu mëëxunun maruti 'ain.
Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíoquin mi bicë curíqui
a 'ë 'inánti 'ain. 26 Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca
an ribíncë uni a ñu mëëmicë uni caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi

a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.
27 Cacëxun cuaquin ca an a ñu mëëmicë unin caxa: 'Ë cupíoima camina
cuanti 'ain. Minmi 'ë cupíocëxmabi ca asábi 'icën. 28 Cacëx cuanquinbi
ca an abëtan a uni ñu mëëxuncë uni mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë
ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan
biquin tëtsëcaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot. 29 Cacëxun ca
caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi
munu cupíonun camina caínpainti 'ain. 30 Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi
cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun
sipuaxa. 31 Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uni
raíricamax an a ñu mëëmicë uni ñuixuni cuanxa. 32 Cuanxun ñuixuncëxun
cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix
camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë
curíquicamami 'ë cupíoxunma 'anun mi can. 33 'Ën mi 'acësaribi oi camina
an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëníonanti 'ian. 34 Cai ami
nishquin ca an ñu mëëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë
ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uni sipunu
tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.
35 Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi
aín 'uchacama abë mëníonanquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama
manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

Unix ca aín xanubë ënanántima 'icë quicë bana
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

1 Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx
Judea me Jordan cacë baca 'ucë manan anu bëbacëxa. 2 Bëbaquin ca
'aisamaira uníxa timëcëbëtan Jesusan uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.
3 Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai caraisa quia ami
manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:
—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?
4 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu
uniocëxa. ¿Acama ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo caina iscëma
'ain? 5 Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: "'Ën usoquin uniocë
'ixun ca unin aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë
ënananquinma 'iquinti 'icën. A rabëtaxbi ca achúshisa 'iti 'icën". 6 Usa 'ain ca
uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën. Usaia achúshishi 'inúan Nucën
Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca
ënánanmitima 'icën.
7 Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—Mixmi quicë bana ënëxa asérabi 'aínbi ca Moisésnëan cuënëo banax
ësai quin, ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun
quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?
8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën a
bana cuënëocëxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu 'imainun xanu unioquin —
unin ca aín xanu ënti 'icë —quixun cáma 'icën. 9 'Ën cana ësoquin mitsu
cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëma 'icëbi ënxun, xanu itsi bicë uni ax ca
'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.

10 Usaquian cacëxa fariseo unicamax riquiancëbëtan ca aín 'unánmicë
unicaman Jesús cacëxa:
—Unin ca aín xanu ëntima 'icë quiaxmi mix quicë 'ain sapi ca unin xanu
bitima asábi 'icën.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën Papa Diosan
usai 'inun quixun sinánmicë, axëshi usai 'iti asábi 'icën. 12 Bëtsi bëtsi unin
ca aín nami 'aisama cupí bacë bëchima, usa 'ixun ca xanu bitsima. Bëtsi
bëtsi unin ca uni itsían axa bëchicëñuma 'inun mëníocë 'ixun xanu bitsima.
Bëtsi bëtsi unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi
oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa
tancë uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxunun
quixun tuáracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicë unica-
man an bëcëcama ñu caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —
quixun cacëxa. 14 Caiabi ca Jesusan cacëxa:
—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia
Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi
'icën.
15 Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios
ñucáxuancëxa. Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

Jesúsbëa 'itsaira ñuñu bëná uni bana
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Anuaxa cuania ca bëná uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:
—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx
nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati
'ain?
17 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa
Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. Mix aín nëtënu abë 'iisa tanquin camina
aín bana quicësabi oquin 'ati 'ain.
18 Cacëxun ca a bëná unin cacëxa:
—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin
ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain.
19 Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi
bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë
'aquinti 'ain.
20 Cacëxun ca a bëná unin cacëxa:
—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish
cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acëma pan 'ain?
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun
min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináni 'ain.
Usotancëx camina mix ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain.
Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë
cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bëná uni
masá nuituti utënbuax cuancëxa.
23 Usoquin cacëxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—'Ën cana asérabi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti
'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. 24 Amiribishi
cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chamaratsu
'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira
oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
25 Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax ca asérabi 'icë
quixun sináncasmai —asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan
'inux iëtima 'icë —quiax canancëxa. 26 Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu uníxa iëtisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain
Nucën Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iëmiti 'icën.
27 Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan. ¿Usa 'ain caranuna
Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?
28 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucën Papa
Diosan mëníosabi oi nëtë iótëcëncëbë 'apuira 'ain camina, asérabi 'ën
bana cuacë 'aish mitsun 'ëbë cushi 'ixun Israelnën bëchicë mëcën rabë
'imainun rabë aín rëbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acë cupí, uisai 'iti
'icë quixun cati 'ain. 29 Ësaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara
'ëx cuëëncësabi oquin 'anuxun aín xucën, aín chirabacë, aín papa, aín tita,
aín bëchicë, aín naë, añu ñu cara, abi ëanxa, a unix ca ëncë ñuñu 'icësamaira
oi ñuñu 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Dios quicësabi oi aín nëtënu abë
nëtëtimoi 'iti 'icën. 30 Usa 'aínbi ca bëría uni —cha ca a uni 'icë —quixun
sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.
'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín
sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

20

An uvas bimi bicë unicama ñui quicë bana

1 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën: Achúshi unix
ca aín naë anu uvas 'apácëñu 'iaxa. Usa 'aish ca pëcaracëma 'aínshi, an
a naë mëníoti uni bari cuanxa. 2 Bariquin mëraxun ca uiti cara nëtë
camabi cupíoti 'icë quixun atubëtan mëníotancëxun aín naënuxuan ñu
mëënun xuaxa. 3 Xutancëx bari manámi 'ain cuantëcënxun ca raíri uníxa
ñu mëëtiñuma 'aish anuxun unin ñu marucë anu bucucë isaxa. 4 Isquin
ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu
mëëia cana mitsun ñu mëëcësabi oquin mitsu cupíoti 'ain. Cacëx ca ñu
mëëi cuanxa. 5 Bari xamarucëbë cuantëcënxun ca naë 'ibun uni raíriribi a
mëëti ñu 'aíma 'ain bucucë mëraquin aín naënu ñu mëënun quixun xuaxa.
Bari cuanbucëbëtanribi ca usaribi oquin 'axa. 6 Bari xupíbucëbëribi
cuanquin ca uni raíriribi ñu mëëima bucucë mëraxa. Mëraquin ca caxa:
¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mëëima ënuishi bucubaitin? 7 Cacëxun
ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu mëëxunun cacëma 'aish
cananuna ënu bucüan. Cacëxun ca naë 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën
naënu ñu mëëi cuanti 'ain. 8 Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë
'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mëëxuncë unicama cuëntancëxun camina
camabi cupíoti 'ain. Axa tsiáncuatsini ucë uni acama pain camina cupíoti

'ain. Usotancëxun camina raíri unicamaribi cupíotancëxun axa bëráma
upuncë unicamaribishi cupíoti 'ain. 9 Cacëxun ca axa bari xupíbucëbë ucë
unicama cuëncëx aia achúshi nëtën cupíocësa oquin 'inánxa. 10 Usaquian
cupíoia isquin ca an paían ñu mëënun bicë unicaman —nun cananuna
a unicaman bicësamaira oquin curíqui cha biti 'ai —quixun sinánxa.
Sinánxunbi ca bari xupíbucëbë ucëcaman bicësaribi biaxa. 11 Usoquin
biquin ca ami manánquin 12 an atu ñu mëëmicë uni caxa: Ënë unicaman
ca bënënquinshi 'itsamashi ñu mëëaxa. Nun nu bari xamárutamainun
'anan bari atsíntamainunribi ñu mëëbaitiabi camina an chucúmashi ñu
mëëcë unicamami 'acësaribi nu cupíon. 13 Cacëxun ca an unicama ñu
mëëmicë unin caxa: 'Ën cana mi paraniman. Mibëtan mëníopuncësabi
oquin cana mi cupíon. 14 'Ën mi 'ináncë curíqui biax camina cuanti
'ain. Mi 'ináncësaribi oquin an 'ë chucúmashi ñu mëëxuncë unicamaribi
'inánti cana cuëënin. 15 ¿'Ën curíquinëxa 'ënanbi 'ain carana 'ëx cuëëncësabi
oquin an 'ë ñu mëëxuncë unicama cupíotima 'ain? ¿'Ën uni itsi curíqui
'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin? 16 A unin —ñuumara
ca ax 'icë —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí
'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca unin iscëxa cha 'icë uni,
a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira
unia ainan 'inúxa 'ëmi catamënun sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa 'ëmi
catamëcë ashi Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun Jesusan aín unicama catëcëan
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abë
cuancëxa. Usa 'ain ca cuënbiani atubëshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa: 18 —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu
cuanin. Anuxun ca, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin
'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicaman binun. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati
'icë —quixun catancëxun 19 judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. 'Ë
bëtsi bëtsi onan 'ëmi cuaianan 'ë mëëtancëxun 'ëx bamanun i curúsocënu
matásnun ca judíos unicaman 'ë judíosma unicama 'inánti 'icën. Usoquian
'ë 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

Jacobo 'imainun Juanën titan Jesús ñucá
(Mr 10.35-45)

20 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Juan 'imainun Jacobo, aín
tita Jesús rapasu cuani a bëtánain rantin puruni tsóbuquin abë banatisa
tancëxa. 21 Abë banatisa tania isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish min nëtë upínu tsotan 'ën tuacëx bëtsíxa min mëqueu
tsómainun bëtsix min mëmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibëa 'apu 'inun.

22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain.

Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacëxa:

—¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti
'ain?

Cacëxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai —quixun cacëxa.

23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ain. Usa 'aínbi cana
'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi
caiman. 'Ën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun,
an mëníosabi oía 'inun.
24 Usaquian aín titabëtan Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús caia cuati
ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabĕ, ax a rabĕmi nishacëxa.
25 Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax
cuëëncësabi oquin tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín
unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. 26 Usa 'aínbi camina mitsux
usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax
bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. 27 Uinu 'icë mitsux caramina aín cushi
uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúnti 'icën, 28 'ën 'acësaribi oquin. Uni itsían
ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana
unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma
'aísh bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun
atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Bëxuñu uni rabĕa Jesusan bëpĕxcüa
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Ësaquin catancëx ca Jesús abëa cuancë unicamabë Jerusalénu cuani
Jericó ëmanu bëbacëxa. Bëbax anuaxribi cuania ca anu 'icë unicamanribi
a nuibiancëxa. 30 Usaquian nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabĕ bëxuñu,
an —Jesús ca aia —quixuan ñuicania cuati cuëníshquin cacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.
31 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtĕnun quixun
cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima atúxa 'icësamaira oi munuma cuëníshtëcëni
quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.
32 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan a uni rabĕ unun quixun
cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mitsu uisoti caina cuëënin?
33 Cacëxun ca cacëxa:
—Isnúnmi nu bëpĕxcuti cananuna cuëënin.
34 Usaquian cacëxun nuibaquin ca Jesusan atu bëmëëacëxa.
Bëmëëcëxuinshi ca isacëxa. Isi cuëënquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICË BANA (21-25)

21

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá
anuxun aín 'unánmicë uni rabĕ xuquin 2 Jesusan cacëxa:
—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina
burro xanu achúshi tëcëracacë, aín tuácëñun mërati 'ain. Mëraquin camina
tububëtsinquin bëti 'ain. 3 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin mitsu
ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë burra aín tuácëñun
a buánxunun quixun nu caxa. Bënĕnquinshi ca mi bëmitëcënti 'icën.
Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.

4 Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiasabi oía 'iá
'icën. Ësai ca a bana quia:
5 Sión cacë ëma, anu 'icë unicama camina cati 'ain: Bërí ca mitsun 'apu
aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.
6 Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan usaquian 'anúan
Jesusan cacësabi oquin 'acëxa. 7 Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun
chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu
cuancëxa. 8 Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús
cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin i pëchi
chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. 9 Usobiani ca sharáquiani
unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuënmainun ca raírinëxribi Jesús caxu
cuanquin a rabi cuëëni sharati quicancëxa:
—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan
xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios,
naínu 'icë, aribinu cuëënquin rabinun ca 'acan.
10 Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara
ënëx 'ic? —quiax ratuti canancëxa. 11 Canania ca axa Jesúsbë 'icë
unicaman cacëxa:
—Ënëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a
'icën, ax ca Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

12 Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu atsíancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruia isquin ca Jesusan a
unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama
chashcaquin an numacuru marucë unicamax anu tsócë aribi chash-
cacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. 13 Usaquin 'aquin ca cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu
ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana
quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati
xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
14 Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bëxuñu
unicama 'imainun axa aín niti bëtsicë unicamaribi anua aia pëxcüacëxa.
15 Unicama pëxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan rëbúnqui, Nucën
'Ibu, ax ca upíira 'icë —quiáxa cuëëni sharatia isi ca judíos unibunën
'apucama ax nishacëxa. 16 Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Ënë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ënë ñui quicë a
iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:
Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi rabia.
17 Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca
(Mr 11.12-14, 20-26)

18 Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.
19 Pananquiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë, isbiani anu
cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa 'icë isquin ca Jesusan
cacëxa:
—Min camina tuatëcëntima 'ain.

Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanáncëxa. 20 Usaquian cacëxa
xanáncë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? —quixun.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca
ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unáncë 'ixun camina —ca 'atima 'icë —
quixun sinánquinma —ca asérabi 'ati 'icë —quixun sinánti 'ain. Usaquin
sináncë 'ixunmi 'ën ënë higuera 'acësoquinshi ñu 'aquinma ënë matáribi
“ënuax ca parúmpapanu racati cuantan” quixun cacëx ca usai 'iti 'icën.
22 Mitsun —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —
quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
atsínxun anu 'icë unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmia ca judíos sacerdotenën
cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicaman anu cuanxun ñucáquin
Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun
mi cax?
24 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë
ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai
quixun. 25 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa
Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?
Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun
'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa:
—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan ca cacëxa
—quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —usa 'ain caramina
uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icën. 26 Nun nu —
unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa —quixun cati, 'aíshbi
cananuna 'apuma unicamami racuëtin. Acaman ca aín bana cuaquin —
Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan
xuacëxa —quixun sinania.
27 Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:
—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin cushin
carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabë ñui quicë bana

28 Usaquin catancëxun ca Jesusan judíos unibunën 'apucama ësaquinribi
cacëxa:
—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ësai quicë. Achúshi unix ca bëchicë
rabëñu 'iaxa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëëi
cuanti 'ain. 29 Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin
caxbi ca sinanabiani ñu mëëi cuanxa. 30 Usaribiquin ca aín bëchicë
itsiribi aín papan caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain.
Cacëxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën. 31 ¿Mitsun
sináncëxun cara a uni rabë uinu 'icën aín papa cuëëncësabi oquin ñu 'ax?
Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancë, an ca
aín papa cuëëncësabi oquin 'axa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acëma 'aíshmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'aínbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën. 32 Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'iaxa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bërúancë uni ñui quicë
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

34 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. 35 Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa. 36 Usocëxa bimi bëíma panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëëmicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

37 Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. 38 Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. 39 Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa. 40 ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?

41 Ñucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa bimia aín bimi mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.

42 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin mëníocëx ca nun iscëx asábiira 'icën".

¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain? 43 Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi usai 'icëbëma ca bëtsi unibunëx aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën. 44 'Imainun ca a maxáxa an cuëëncëma

unicama usaribi an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqui chacáquin
ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax
nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.
45 Usoquian cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun
fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicësa oi quia —quixun sinani
ami nishacëxa. 46 Nishquin sipuaisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan
ca asérabia Nucën Papa Diosan xucë 'ixun aín bana unicama ñuixunia
quixun sináncë 'ain, 'apucamax atumi racuëacëxa. Racuëquin ca Jesús
biáma 'icën.

22

Unían aín bëchicë xanu biminuxun unicama camia bana

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicama bana itsi ñuicësa oquin
ënë banaribi ñuiquin cacëxa: 2 —Nucën Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën.
Achúshi 'apun ca aín bëchicë xanu 'inánuxun an ñu mëëmicë uni piti
'amiquin aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa. 3 Sinánxun
ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi unun catánun quixun aín
uni raíri xuaxa. Xucëx cuanxuan cacëxbi ca a cacë unicama uinu 'icë
uníxbi uisama tanxa. 4 Usaquin camicëxbia ucëbëtanma ca amiribishi
aín ñu mëëmicë uni raíriribi xuquin a cacë unicama ësoquin caxuntanun
quixun caxa: Bëráma cana a piti ñucama mëníomian. Usonan cana 'ën vaca
'aracacë rëmianan 'ën ñuina rëracacëribi rëmian. Camabi ca mëníocë 'icën.
Usa 'aían camáxbi 'ën xubunu 'ën bëchicënëan xanu bicëbëtan, nubëtan pi
unun camina cati 'ain. 5 Usaquian 'apun camicëxbi ca a camicë unicamax
cuainsama tanxa. Cuainsama tanía bëtsix aín naënu cuantamainun ca
bëtsix anuxuan ñu marucë xubunu cuanxa. 6 Raírinën ca 'apúan ñu
mëëmicë uni cuaniabi bixun mëëquin tënánquin rëaxa. 7 Usoquian 'acëbë
ca 'apu xuamati nishaxa. Nishquin ca an aín ñu mëëmicë unicama 'acë
unicama 'anan aín ëma nëënun quixun aín suntárucama xuaxa. Cacëx
cuanxun ca 'apun cacëabi oquin 'axa. 8 Usoquian 'anun 'amitancëxun
ca 'apun aín ñu mëëmicë unicama caxa: Piti ca mëníocë 'icën. Usa 'aínbi
ca a 'ën camicë unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën. 9 Usa 'ain
camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi bainuaërace unicamaishi
pi unun quixun cati 'ain. 10 Usoquian 'apun cacëx cuantëcënquin ca
an ñu mëëxuncë unicaman bainua ëraquin upíma unicamacëñunbi upí
unicama timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbëtan pañuti chupa
pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a xubunuax tsitsiruaxa.
11 Usai 'icëbë atsínquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi uni xanu bicëbëtan
pañuti chupa pañucëma 'iaxa. 12 Usa 'icë isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa
'aish caramina mix ënu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ënu atsían?
Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa. 13 Usa isquin ca 'apun an mesanu piti
nancë unicama caxa: Ënë uni camina mëtanianan tatanitancëxun ëman
bëánquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë unicamabë
tëmërai bënëti inti 'icën. 14 'Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin
camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucën
Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë unicama axëshi
ainan 'ia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama
ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai cara quia cuanuxuan an Jesús
ñucáti uni xuti sináncëxa. 16 Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa
Herodesmi sináncë unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun
ca a unicaman Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën
Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían
min a bana ñuia cuati cuëëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni
bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun
ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni
'iti 'icë quixun ñuixunin. 17 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa
Diosax asérabi nun cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César,
a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina sinanin?
18 Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun
cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:
—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë
usoquin cain. 19 Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi
'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa. 20 Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx
'ic?
21 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.
Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu
'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati
'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.
22 Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a
ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquiti 'icë quicë bana
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 A nëtënbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unica-
man ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin
sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: 24 —Nun cananuna
'unanin, Moisés ca quiacëxa: “Uni achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan
ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian
'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën”. 25 Usa 'ain
cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun
achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi
ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. 26 Baman aín xucënan casunancë xanu
biáxbi ca aín xucënaxribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu
biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a
xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. 27 Acamaxa bamai cëñúan
ca a xanúxribi bamacëxa. 28 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara
anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun
cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. 30 Bama
'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëribi ca unin
bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. 31 Mitsúnmi —
bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu ñucatin,
¿Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana, ësaia quicë, a caramina

iscëma 'ain? A banax ca ësai quia: 32 "'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob
acaman rabicë Dios a 'ain". A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin,
Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën.
Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. 33 Usaquian Jesusan bëtsi
unin 'acësamaira oquin uni bana ñuixunia cuati ca anu 'icë unicamax —ësa
bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratúacëxa.

Nucën Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicësabi oi 'iti Jesusan ñuia
(Mr 12.28-34)

34 Atun —uni bamacëcamax ca baísquitima 'icë —quixun sináncë 'icëbia
—ca usama 'icë —quixun upí oquin ñuixuncëxun ca saduceo unibunën
Jesús ñucáquin catëcëanma 'icën. —Upí oquin ca ñuixuanxa —quixun
sinánquin ca fariseo unicaman Jesús nëbëtsioracëxa. 35 Nëbëtsioraquin
ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën —uisaquin cara 'ë
cati 'icë —quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa: 36 —¿Uinu 'icë Nucën
Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

37 Quixuan cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Axa quicësabi oíira 'iti bana ax ca ësai quia: "Min 'Ibu Diosmi camina
asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax
cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain". 38 Ënëx ca axa quicësabi oíira 'iti bana a
'icën. 39 Bëtsi bana asaribi ca ënëx 'icën: "Mixmi bërúancacësaribi oquin
camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain". 40 Ënë
rabë bana quicësabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax
quicë bana an uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan cuënëomiacëxa.
Uisa bana cara cuënëo 'icë a ca Nucën Papa Diosmi sinánan uni raíriribi
nuibacë 'ixun unin tania.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Fariseo unicamaxa abë timëcë 'icë ca Jesusan ñucáquin ësaquin
cacëxa: 42 —¿Mitsun sináncëx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unibunën
caíncë, ax uisa uni 'ic? ¿Uin rëbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ax ca Davitan rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca Davidbë sënën 'iti 'icën.

43-44 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Davitax ca ësai quiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën
mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

Axa aín rëbúnquin 'aínbi ca Cristo ñui David Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëx —Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa.
¿Uisa 'aish cara David usai quiacëx? 45 ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ën 'Ibu
'icë quiax quicë 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

46 Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uínbi —usa ca a bana 'icë
—quixun Jesús ñuixuanma 'icën. Usa 'ixun ca atun iscëxa bëtsi unin
sinánsama 'aish usai quia oxun a unicama amiribishi ñucátëcëanma 'icën.

23

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamacëñuan fariseo unicamaribi ñui Jesús quiá bana
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

1 Usaquin catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicamaxa 'aisamaira 'ain
acamacëñunbi aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa: 2 —An quirica
cuënëocë unicama 'imainun fariseo unibunënribi ca sinania, atux isa,
an Moisésnën cuënëo bana 'unánun mitsu ñuixunti, a 'icë quixun. 3 Atun
mitsu ñuixuncësabi oquin camina Moisésnën cuënëo bana 'ati 'ain. 'Anan
camina atúan mitsu cacësabi oi 'iquinbi atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi
oquin 'atima 'ain, mitsuma paránxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama
bana ñuixunibi an uni ñuixuncë banaxa quicësabi oi 'ima. 4 Moisésnën
cuënëo banaishima atúnbi sináncë banaribi ca unicamax isa usai 'inun
quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxbi ca a banacamax ax quicësabi oi
'iisama 'icën. Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncë bana quicësabi oquian
'anun ca unicama 'aquinima. 5 Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman
axira isa upí 'icë quixun sinánquinsa unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan
ca bëtsi unisama isa ax 'icë quixuan camabi unin isnun quixun chupa
aín cuëbí chooquin cuëcápuncë pañuia. Pañuanan ca cuënëo bana aín
bëmánanu 'anan aín pëñan mëmiu tëcërëcaia, a unicamax ca a bana cuacë
'icë quixuan unin sinánun quixun. 6 Pi timĕxun ca anu aín cushicama
tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 'Ianan ca anu judíos
unicama timĕti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti
anu tsótishi cuëënia, camabi unínsa atu isnun quiax. 7 'Ianan ca anuxun
unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —
quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca unían
—an ca nu cuënëo bana ñuixunia —quixun cati cuëënia.

8 Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu cati cuëëntima
'ain. Mitsux camina xucĕonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi
'ain, ax ca Cristo 'icën. 9 Uinu 'icë unibi camina ënë menua Nucën Papa
caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asérabi mitsun
Papa 'icë, usa 'ain. 10 'Ëx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain
camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uni mitsu canun quitima
'ain. 11 Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca
mi raíribë sënĕnmaira 'aish upí 'icën. 12 Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai
—quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín uni raíribë sënĕnmara
'imiti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabícëma uni a cuni Nucën Papa
Diosan cha 'imiti 'icën.

13 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo uni-
cama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara oti 'icë
usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën
Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi a bana quicësabi oquian 'anun 'aquin-
quinma unicama a bana bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana
quicësabi oquin 'aiman. 'Aquinma camina uni itsínribia a bana quicësabi
oquin 'axunma 'anun 'unánmin.

14 Usai 'ianan camina casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuin.
Cëñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unin sinánun quiax,
'uran pain Nucën Papa Diosbë banain. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan,
axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin mitsu 'uchoquin castícanti 'icën.

15 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo uni-
cama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. 'Ura cuanquin
ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin mëraxun camina Nucën
Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncësaribi oquin sinánun
'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi
'icësamaira oi 'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tëmërati manë tsi rëquirucë

anu 'iti 'aínbi ca atux mitsúxmi 'icësamaira oi anuax tëmërai anu 'iti 'icën.
Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin
'ati 'icën.
16 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina
a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi
anun cuanti bai 'unánmima. Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsux camina
ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi
'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin
'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —curi anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu 'icë a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax
quiquin asérabi 'ati 'icën. 17 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina
ñu 'unáncëma unisa 'ain. Anuxun a rabiti xubunuxuan unicaman a
rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë curi 'acë ñucama cupíma, aín
unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicë cupíshi ca Nucën Papa Dios
cuëënia. 18 Usaribiti camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios
rabiquin 'aracacë ñuina xarotia maxax bucúncë, a sinánquin cana asérabi
'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin
'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —anuxun Nucën Papa Dios rabiquin
ñuina xaroti maxax bucúncë, anu 'icë ñuina sinánquin cana asérabi 'ën
mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën. 19 Usai qui
camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëmasa 'ain. Anuxun ñuina
xaroti maxax bucúncë anuxun ca unicaman ñuina rëxun xaroquin Nucën
Papa Dios rabia. Usaquian rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë
ñuina cupíma anuaxa aín unicamax ami sináncë cupíshi ca ax cuëënia.
20 Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xarotia bucúncë maxax a sinánquin
ca unin anua xaroti nancë ñu aribi sinania. 21 Usaribi oquin ca axa aín
bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun, —anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni, an a xubuishi
sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia. 22 Axa aín bana
ca asérabi 'icë quixun bëtsi unin 'unánun —naí anu Nucën Papa Dios 'icë a
sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios
'icë a 'imainun Nucën Papa Diosribi sinani quia.
23 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo uni-
cama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Mitsu ca Nucën Papa
Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina an Nucën
Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama ñu 'inanin, Moisés
quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oíira
'iti, a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan ax
cuëëncësabi oquin upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icë,
'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin
'aquinmi mitsun ñu mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa. 24 Mitsun Nucën
Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë
cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unan-
ima. Usaribi camina mitsux 'ain. Ca ësa 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca
anua aín chua, 'imainun sia acamax bërúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucë
mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi camina ñuina cha, camello, a
'ecësa 'ain.
25 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo uni-
cama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Paránquin
camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa
'imainun ñutë acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun
nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun

quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëëncë ñu biti acama sinanin.
Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin
'ati 'icën. 26 Fariseo uni, bëxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namë
pain chucacëx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Usaribi oquin camina
min nuitu pain upí 'inun mëníoti 'ain, min 'acë ñucamaxribi upí 'inun.
27 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo uni-
cama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Anu uni
maíncë me ax ca upí oquin mëníocë 'ianan ëman upíira upí uxua 'inun
roncë 'aíshbi 'ucë mëu, uni bamacënën xo 'imainun ñu chëquicë 'aisama
'icën. 28 Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bëtsi bëtsi ñu 'acë cupía
unin mitsu upí isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.
29 An Moisésnën cuënëocë bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo
unicama, mitsun camina usai oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Upíma
isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman
an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan,
a me camina upí 'inun mëníoin. Mëníonan camina anu uni upíburibi
maían me aribi upí 'inun mëníoin. 30 Usoquin 'ai camina quicanin,
nux nucën raracamabë 'ixun cananuna atun an Nucën Papa Dios quicë
bana unicama ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían. 31 Usai
quiquin camina 'unanin, asérabi camina mitsux an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicama an 'á, atun rëbúnqui 'ain. 32 Mitsux usa
'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sënëonti 'ain.
33 'Atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsux runu an uni picë
asa 'ain, mitsun raracama 'iásaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icë cupí
ca Nucën Papa Diosan asérabi mitsux bamaia anuaxmi tëmërati manë
tsinu mitsu 'imiti 'icën. 34 'Ën cana unicama 'ën bana 'unánquian a uni
ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imicëbi camina
raíri 'anan raíri i curúsocënu matásun bamaminuxun 'ain. Raíri camina
anu timëti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinëan 'achushi ëmanuxun
bana ñuixuniami mitsun bëtsi bëtsi ocëbëa bëtsi ëmanu cuancëbë anu
mitsúxribi cuanxun camina usaribi oquin 'atëcënuxun 'ain. 35 Usa 'ixun
camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icëbi
mitsun rara achúshinën 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën
Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa.
'A 'aían ca raírinënribi Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acëxa. Usaribi oquin camina mitsun
'ain. 36 Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca
Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa
Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

37 Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana
ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi
'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan?
'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi
oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina
mitsux cuëëncëma 'ain. 38 Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun
mitsu ënti 'ain. 39 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —
Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —
quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

24

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë
unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:
—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu
cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín
maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuiá bana
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni
'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbëtsioraquin cacëxa:
—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun utëcënti nëtë anúan ënë
mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna
uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.
4-5 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax
utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:
—'Itsa unin ca, "'Ëx cana Cristo 'ai" quiax quiquin 'itsaira uni
paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati
'ain. 6 Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë
'acanania —quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca
raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatibi camina racuëtima 'ain. Asérabi ca
usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. 7 Bëtsi
menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nisháñani 'acánanti
'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë
suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti
ñuñuma 'inuxun 'aia. Bëtsi bëtsi mecamax ca shaíquinuxun 'aia. 8 Usoquin
pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra unin an 'acësamaira oquin
tëmëranuxun 'aia.
9 Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëmi sináncëma uni raírinën ca uni itsían mitsu bëtsi bëtsi onun
'ináñuxun 'aia. 'Ináñan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ëmi
catamëcë cupí ca camabi menu 'icë unicamax 'ëmi sináncëma 'aish
mitsumi 'i nishnuxun 'aia. 10 Uníañ ami nishquin 'atimocëxun ca 'itsa
unin 'ëmi catamëti ënti 'icën. Usai 'i abë nisháñanquin ca uni raíri, bëtsi
unin 'atimonuxun binun 'ináñti 'icën. 11 Usai 'icëbëtan ca —'ën cana
Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncë
banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin
Nucën Papa Diosmi sináñxma 'inun quixun 'imiti 'icën. 12 Usai 'icëbëtan
ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icën, 'anan ca bëtsibëa nuibanani
'aquiananti a ënuxun 'aia. 13 Usai ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sináñquin ëncëma
unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën. 14 Uicamax cara
'ëmi catamëtia acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quixun
'ën mitsu cacë bana ënë ca 'ën unicaman camabi menu 'icë unicaman
cuanun ñuixunti 'icën. Usaquian camabi menu 'icë unicama ñuixuncëbë
ca 'ëx utëcëncëbë ënë mecama cëñúñuxun 'aia.
15 Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Danielnëan
a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín
suntárucamabë uti 'icën. Danielnëan ñuia uni ax ca utancëx ami sinan-
imabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Jerusalénu 'icë, anu 'iti 'icën.
An ënë bana iscë uni an ca uisai quice cara quixun 'unánti 'icën. 16 Usai
'icëbë ca unicamax ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani
matánu cuanti 'icën. 17 Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín
ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën. 18 'Imainun
ca aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi
xubunu cuaníma naënuaxëshi abáti 'icën. 19 Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama
'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun
'aia. 20 Usaími anun ñu mëëtima nëtën 'ianan mitañu 'itin rabanan camina
Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. 21 Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan
me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmërati 'icën, amiribishi usai
tëmëratëcëntimoi. 22 Anúan paë tani nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi
unix bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë
unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmërati nëtëcama
sënënmiti 'icën.
23 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is,
ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun
cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. 24 Anúan usoquin
unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx
cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Us-
aribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama
paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa
Diosan ainan 'inun caíscë unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. 25 Usai
'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucamaxa usai 'icëbëbi
ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain. 26 Usa
ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni 'icëma menu 'icë —
quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo
ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun mitsu cacëxunbi camina —asérabi
ca —quixun sinántima 'ain. 27 Mëríquin ca canacan anúan bari urucë
'imainun anúan bari cuabúcë, camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni
'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. 28 Unix ca quia —
uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun
'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia,
naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. 30 Usaía
'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënia isti 'icën. Isi
ca camabi menu 'icë ui unicamax cara Nucën Papa Diosmi sinánçëma 'icë,
acamax masá nuituti bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuxun 'aia.
31 Manë banañu bana ocëbë uquin cana 'ën ángelcama xuti 'ain, 'ënan 'inun
'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun 'ë timëxunun.
32 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsíncëbë aín pëchi
rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina —ca bari-
tiacuatsinia —quixun 'unanin. 33 Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia

isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
34 Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unicamaxa bamacëma
pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. 35 Naí, me,
acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëimoi usabi 'ain camabi
ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
36 Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë
quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën
Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unanima. Nucën Papa Diosan
cuni ca 'unania.
37 Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá,
'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën. 38 Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun aín
aintsibëtan Noénën anun iëti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan
xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëënquin
ñu 'acëxa. Ca sinánma 'icën, Noenën ñuicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë
quixun. 39 'Uí 'aisamaira 'ibúcëbë baca 'ëquian ñucamacëñun unicama
buáncëbëtainshi ca —Noenën nu cacë bana ca asérabi 'icë —quixun
'unáncëxa. Noenën bana cuatíma unicama 'iásaribiquin ca unicaman 'ën
bana cuatima 'icën. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun uti nëtë 'icëbëtainshi sinánti
'icën. 40 'Ëx ucëbë ca ësaribi 'iti 'icën: Rabë unían aín naënuxun ñu mëëia
achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. 41 Usaribiti
ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi
ëncë 'iti icën.
42 Uisa nëtën carana min 'Ibu 'aish 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi
camina upí oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë —quixun 'unani
cuëënquin caínti 'ain. 43 Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun
'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntsianxa.
Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun xubu 'ibun
atsínmitsianma. 44 Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti
caínti 'ain. Bërí ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain.
Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

An uni mëëxuncë uni rabë, upí 'imainun upíma, ñuicë bana
(Lc 12.41-48)

45 Anun 'ëx utëçënti nëtë ca ësaribi 'iti 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu
'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi
caísaxa. Caísquin ca —an ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun
sinánxa. Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu
cuanxa. 46 Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin cara an
cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia
iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën. 47 'Ën
cana asérabi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin
ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina
cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. 48 Usa 'aínbi ca an
a unix 'atima sinánñu 'ixun —an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia —quixun
sinánquin 49 abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan axa paëncë unicamabëtan
ñu pianan xëati 'icën. 50 Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca
an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. 51 Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu
an uni paráncë unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën. Anuax ca anu 'icë
unicamax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabë xanu ñuia Jesus quiá bana

1 Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nëtë ñuiquin
ësaquinribi cacëxa:

—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nëtë ca ësa 'iti 'icën: Achúshi
unían xanu biti 'ain ca an axa bënuti xanu nuibacë mëcën rabë̆ xanuca-
max, an xanu biti uni ax aia bitsi, lamparín bibiani cuanxa. 2-4 Mëcën
achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu anun aín lamparín ërë̆nti
buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raíri mëcën achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun
aín lamparíncëñun xënisa ñuribi buánxa. 5 Atúxa lamparín buani cuanbi
ca an xanu biti uni panáxa. Panacëbë ca 'uxcënan tënáncëx 'uxcanxa.
6 'Uxánbia imë̆ naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëncëni quiaxa: An xanu
biti uni ca aia. Ca bitsi cuan. 7 Quia sharatia bësuquin ca bënë̆nquinshi
a xanucaman aín lamparín mëníoxa. 8 Usocëbëtan ca sinánñuma xanuca-
man raíri xanucama caxa: Nun lamparíncama ca bënaia. Mitsun xënisa
ñu 'ëísh ca nu 'inan. 9 Cacëxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xënisa
ñu sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti sënë̆ntima
'icën. Mitsúnbi ca an xënisa ñu marucë uninu cuanxun bitan. 10 Cacë̆xa
sinánñuma xanucama xënisa ñu bitsi cuancëbë ca an xanu biti uni uaxa.
Aía atsíncëbë ca sinánñu xanucamaribi abëtan pinux xubunu atsíanxa.
Atsíncëbëtan ca xëcuë xëocatëcëinsama oquin xëpuaxa. 11 Usaía 'icëbë uquin
ca sinánñuma xanucaman ëmánxun —nu ca xëócaxun —quixun caxa.
12 Cacëxunbi ca caxa: Asérabi cana 'ën 'unaniman, ui caramina mitsux
'ain.

13 Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnribi camina añu nëtë̆inra 'ianan uínsaran carana 'ëx utëcënti 'ai
quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icë —quixun sinani cuëënquin 'ëx uti caínti
'ain.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quia

14 Anúan ax utëcënti nëtë ñuixuntëcënquin ca Jesusan ësaquin aín
'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx anun uti nëtë ca ësa 'iti 'icën. Amanu cuanuxun ca achúshi unin
aín ñu mëëmicë unicama cuënxun aín curíqui anun ñu mëëquian curíqui
itsiribi binun mëtícaquin 'inánxa, a curíquinën ñu 'atancëxuan an bicë
curíqui a 'inántëcënun quixun.

15 Uisoquin curíquinën ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati
sënë̆inshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui 'inánxa.
Bëtsi uniribi ca 'itsatani, rabë̆ mil curíqui 'inánxa. Bëtsiribi ca 'itsamashi
achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancëx ca amanu cuanxa. 16 Cuancëbëtan
ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë uni an a curíquinën ñu bi-
tancëxun maruquin bitëcënquin usaribi mëcën achúshi mil curíqui biaxa.
17 Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabë̆ mil curíqui bicë uni an bëtsi rabë̆ mil
curíquiribi biaxa. 18 Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicë
uni an me naëtancëxun a curíqui maíanxa.

19 Usaquian 'an ca 'itsa 'uxë 'icëbë an a unicama ñu mëëmicë unix
utëcëanxa. Utëcënquin ca uisaquin cara aín unicaman a curíquinën ñu 'axa
quixun istisa tanxa. 20 Istisa tancëbë uquin ca an 'itsa, mëcën achúshi
mil curíqui bicë unin an bicë curíquicama bëxun caxa: Min camina mëcën
achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun
bëtsi mëcën achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën. 21 Cacëxun
ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an.
Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira

anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë
cuëënti 'ain.
22 Usaquian cacëbë uquin ca an rabĕ mil curíqui bicë uni an bicë
curíquicama bëquin caxa: Min camina 'ë rabĕ mil curíqui 'inan. Usa 'aínbi
cana anun ñu bixun marutancëxun bëtsi rabĕ mil curíquiribi bian. Acama
ca ënëx 'icën. 23 Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin
'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë
cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina
'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë cuëënti 'ain.
24 Usaquian cacëbë uquin ca an achúshi mil curíqui bicë unin caxa:
Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun
camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. 25 Usa 'ain cana
racuĕquiani cuanxun nëtĕmiti rabanan me naëxun anu maínquin min
curíqui unëan. Min curíqui ami 'ë 'ináncë a ca ënëx 'icën, camina biti
'ain. 26 Cacëxun ca an ñu mëëmicë unin caxa: Mix camina 'aisama
'ianan chiquish 'ain. Uni itsi ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun
'ën unicama bimicë cana 'ai quixun camina sinanin. 27 Usaquin 'ë
'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancë 'ain cana
'ëx utëcënquin 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. 28 Caxun ca aín
uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a uninua bixun axa mëcën
rabĕ mil curíquiñu uni a 'inánti 'ain. 29 Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an
cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin
'inántëcënti 'icën. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a
aín 'ibun bicuanti 'icën. 30 Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bëtsi uni
'ináman an curíquinën upí oquin ñu 'acëma uni a ëman bëánquibucë anua
'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani tëmërai bënëti inti
'icën.

Camabi menu 'icë unicama Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati bana

31 Usaquin catancëxun ca Jesusan aín uti nëtë ñuixuntëcënquin
ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish 'ën cushínbi utëcëanx cana
'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ëbë 'ën ángelcamaribi 'iti 'icën. 32 'Ëx
usa 'ain ca camabi menu 'icë unicama 'ën ángelcaman bëcëx 'ënu timĕcë
'iti 'icën. Anua timĕcë isquin cana 'ën unicama amo sëtënánan 'ënanma
unicama amoribi sëtënati 'ain, an 'aracacë ñuina unin aín carnerocama
amo bucunanan aín chivocama amo bucunacësaribi oquin. 33 Ñuina 'ibun
ca aín carnero aín mëqueua 'inun 'imia. 'Imianan ca aín chivo aín mëmiua
'inun 'imia. Usaribi oquin cana 'ën unicama 'ën mëqueuqa 'inun 'imianan
'ënanma unicama 'ën mëmiua 'inun 'imiti 'ain. 34 Usai 'itancëxun cana 'ëx
'Apuira 'ixun axa 'ën mëqueu 'icë unicama cati 'ain: 'Ën Papa Diosan ca
mitsu upí oquin sinánxunia. Mecama 'imainun anu 'icë ñucama unioquin
ca an mitsu sinánxunquin anu mitsux abë 'iti mëníocëxa. Ax quiásabi oi
camina bërí anu 'iti 'ain. 35 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'ináncën.
'Ëx 'umpax 'aisa tani shimaia camina 'ë 'ináncën. Amanu nitsi cuanx
'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi 'ëx anu 'iti
'ë 'ináncën. 36 Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'ináncën. 'Insíncë 'ain
camina 'ë isi cuancën. Sipuacë 'ain camina 'ë isi cuancën. 37 Cacëxun ca
'ën unicaman 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'acëñuma 'icë, nun
piti mi 'ináncën? ¿Uisa nëtën caranuna mixmi shimacë, nun mi 'umpax
'ináncën? 38 ¿Uisa nëtën caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icë

mi anu 'iti 'ináncën? ¿Uisa nëtën caranuna chupañuma isquin mi chupa
'ináncën? 39 ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'icë mi isi
cuancën? 40 Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun 'ën unicama cati 'ain: 'Ën cana
asérabi mitsu cain, mitsun 'ën xucĕncama achúshi, uni raíribë sënĕnmara
'icëbi 'aquinquin camina ashi 'aquincëma 'ain, camina 'ëribi 'aquian.
41 Usaquin catancëxun cana axa 'ën mëmiu 'icë unicama cati 'ain:
Mitsux 'ën unibuma 'aish ca 'ë 'ura cuantan. Cuanx ca manë tsi anua
aín 'apubë ñunshin 'atimacama 'inun mënío anu 'itan. 42 'Ëx 'acëñuma 'icë
camina 'ë piti 'inánma 'ain. 'Ëx shimacë camina 'ë 'umpax 'inánma 'ain.
43 Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ëx anu 'iti 'inánma 'ain.
Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'inánma 'ain. 'Insíncë 'ianan sipuacë 'ain
camina 'ë isi cuanma 'ain. 44 Cacëxun ca atun 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën
caranuna mixmi 'acëñuma 'ianan shimacë 'ianan amanu nitsi cuancë
anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nëtën caranuna mixmi
chupañuma 'icë mi chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë
'ain mi isi cuanma 'ain? 45 Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain:
'Ën cana asérabi mitsu cain, 'ën unicama achúshi, uni raíribë sënĕnmara
'icëbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ëribi 'aquincëma 'ain. 46 Usaquin
'ën cacëx ca acamax anuxuan xënibua 'aínbi tëmërati anu cuanti 'icën.
Cuancëbë ca 'ën unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu xënibua 'aínbi 'ëbë
'i cuanti 'icën.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

26

Judíos unicamax Jesúsmi 'ësĕnan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 'Uran bana ñuixuntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin
cacëxa: 2 —Camina 'unanin, rabĕ nëtë 'icëbë ca Pascua anun carnero 'ati
nëtë 'iti 'icën. A nëtën ca unían binun uni itsin 'ë 'ináti 'icën. 'Ináncëxun ca
i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa.
3 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun caniacëcë uni-
cama, anua atun cushiira Caifás ax 'icë, a xubunu timĕacëxa. 4 Anu
timĕax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían 'unánunmaishi biti 'ai
—quiax 'ësĕnancëxa. 5 'Ësĕnani ca quicancëxa:
—Unicamaxma anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna
anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Betania ëmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacëxa. Simón ax
ca an aín nami chëquímicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë uni 'iacëxa. 7 Anua
mesanu pi tsotan ca xanu achúshinën, anu sanuira 'ininti ro 'aruti ñu bëi
uxun a ro cupíira cupí 'icëbi Jesusan maxcá a ron chabócëxa. 8 Usoia isi ca
Jesusan 'unánmicë unicamax a xanumi nishi canancëxa:
—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax? 9 Anun ñuñuma uni 'aquinti ënë ro
'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iaxa. 10 Usai canania cuaquin ca Jesusan
cacëxa:
—¿Uisati caramina ënë xanu ami nishquin ñuin? Ësoquian 'ë 'acë ënëx
ca asábiira 'icën. 11 Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi

camina mitsun xënibuquin 'ë istima 'ain. 12 Bamacë maínuxun usoquin
unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. 13 Asérabi cana mitsu cain,
uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën
Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'e 'acë ënëribi
ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua
judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuancëxa. 15 Cuanxun ca cacëxa:

—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti 'ain? Cacëxun
ca atun Judas treinta curíqui 'ináncëxa. 16 'Ináncëxun ca Judasnë, uisaxun
carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai quixun sináncëxa.

Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman ashiquin piia
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca aín
'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxunti caramina
cuëënin?

18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ëma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin cacë uni a
ësoquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa,
Anúan bamanun 'ë bicanti nëtë ca uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun
pain 'ën 'unánmicë unicamabëtan Pascua nëtën piti ñu piti 'ain.

19 Usaquian cacëx cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman an cacësabi
oquin an ñuicë xubu mëraxun anuxun Jesúsbëtan piti ñucama mëníocëxa.

20 Mëníocë 'ain ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun
rabë acamax bëbaquishcëbë pinux mesanu bucubuacëxa. 21 Bucubuxuan
abëtan piia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinën camina axa 'ëmi
nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

22 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama
achúshi achúshinën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

23 Quia ca Jesusan cacëxa:

—An 'ëbëtan manë xampami pán chabóxun picë, an ca 'ë uni 'inánti
'icën. 24 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux
anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë
'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën
Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

25 Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ëx carana a 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën, mixmi quicësa.

26 Usaquin cacëxuan aín 'unánmicë unicaman pimainun ca Jesusan
pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun
'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

27 Cacëxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa
biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë
unicama 'inánquin cacëxa:
—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain. 28 'Ën imi 'apati 'ëx
bamacë cupí ca 'aisamaira unix aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. 29 'Ën cana mitsu
cain, ësa uvas baca cana ënuxun 'atëcëniman. 'Ën Papan nëtë anua axa aín
unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain.

—'Ën 'unáncëma ca —quiaxa Pedro a ñui quiti Jesusan ñuiá bana
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama
Olivos cacë matánu cuancëxa. 31 Anu cuantancëxun ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën
Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën
'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. 32 Usai 'itancëxmi mitsux
cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuaunti 'ain.
33 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Raírinëxa mi ëbiani axa mimi nishcë unicamami racuëti abácëbëbi
cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.
34 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë
ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ain quixun rabë
'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.
35 Cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni
parántima 'ain.
Ësaquian caia ca raírinënribi cacëxa.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu
bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx 'uriax Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë cain.
37 Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonën bëchicë rabë, Ja-
cobocëñun Juan, acama buani cuaníbi ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —
quixun sinani masá nuituacëxa. 38 Usai 'iquin ca acama cacëxa:
—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi
camina 'ëmi sinani 'uxtima 'ain.
39 Cabiani 'urira cuani memi bëúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios
cacëxa:
—Papan, mix cuëëncëbëtan cana 'ën bërí paë tantima 'ain. Usa 'aínbi
cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.
40 Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin
ca bësúnquin Pedro cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina 'ëmi sinanima bënëtishi 'uxan? 41 Mitsux 'ëx
cuëëncësoi 'iisa taníbi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati
rabanan 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
42 Usaquin cabiani cuantëcënxun ca Jesusan Nucën Papa Diosbë ba-
natëcënquin ësaquin catëcëancëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi 'ën bërí paë tantima cuëëncëbëma cana mix cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
43 Cabëtsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan
tënántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa. 44 'Uxcënan tënáncëxa 'uxcë isquin
ëbiani cuantëcënxun ca Jesusan usaribiquin aín Papa Dios catëcëancëxa.
45 Catëcëanx amiribishi utëcënxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama
cacëxa:
—Asá ca. Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman
binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. 46 Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë
unin binun 'inánti uni ca aia.

Jesús bican
(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

47 Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë
ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama
ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan caniacëcë unicamanribi Jesús
binun quixun xucë 'iacëxa. 48 Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë
unicama cacëxa:
—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun.
'Unánquin camina a biti 'ain.
49 Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu bëbaquin
Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin ¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús
bëtsucucacëxa. 50 Bëtsucucacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mix 'ën 'unáncë uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?
Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa. 51 Bicëbëtan ca aín uni
achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdoteca-
man cushia an ñu mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.
52 Pabíscaiabi ca Jesusan cacëxa:
—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë xëtocën
'acanancë unicama ax ca anúnribi 'acë 'iti 'icën. 53 ¿Caramina 'unaniman,
'ën cana 'ën Papa aín ángelcama 'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ën
ñucácëxun ca aín ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën. 54 An
aín ángelcama 'ë 'iëminun xucëbë cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx
aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín ángelcama xunun caiman.
55 Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni
'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsi tsóxun, anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi
ësoquin 'ë bicancëma 'ain. 56 Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë
ënëx ca asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo
bana quicësabi oi 'ia.
Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax Jesús ëbiani
abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

57 Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacer-
dotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamabë caniacëcë unicama timëcë, anu buáncëxa. 58 Jesúsa
buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a xubu rapasu me
mëníocënu bërúax suntárucamabë tsoócëxa, uisa cara oia quixun iscatsi
quiax.

59 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama
'imainun camabi judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa
asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun
cuaisa tancëxa. 60 Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsmi manáncëxbi
ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Usaía
manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apucama cacëxa: 61 —
Ënë unix ca quiaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin
'atëcënti 'ain.
62 Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an
Jesús cacëxa:
—¿Mi ñuia quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui
cara ësai mi ñui quicanin?
63 Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacer-
dotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:
—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun,
¿mix caramina asérabi aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain?
64 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Minmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá,
'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx
naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.
65 Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos
sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa
Dios ñuia, 'atimati banaia cuacan. 66 ¿Uisa caramina sináncanin?
Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:
—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi
ca 'atimati banaxa.
67 Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca
raírinënribi Jesús mëëacëxa. Usoia ca raírinënribishi bëtáshcacëxa.
68 Bëtáshcaquin ca cacëxa:
—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëëaxa
quixun nu cat.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocë anu
'iacëxa. Anu 'icë ca xanu an 'apu ñu mëëxuncë ax Pedronu cuan-
quin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icë uni, abë 'ion quixun cacëxa.
70 Cacëxun ca Pedronën anu 'icëcaman cuanun cacëxa:
—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.
71 Usaquin cabianía ëman cuancëbëtan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu
mëëxuncë, an a 'urama 'icë unicama cacëxa:
—Ënë unix ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, abë 'iaxa.
72 Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:
—'Ën cana a uni 'unaniman. Nucën Papa Diosan ca 'unania, 'ën mi cacë
ënëx ca asérabi 'icën.
73 Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë uni raírinën anu cuan-
quin Pedro cacëxa:
—Mix camina Galileanu 'icë unix banacësari banain. Usa 'aish camina
mix Jesúsbë nicë uni a 'ain.
74 Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uni 'unaniman.
Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. 75 Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sináncëxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë̆ 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

27

Pilato Jesús 'ináncan
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

1 Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë ampan caniacëcë unicamax timë̆ax Jesús 'acatsi quiax 'ës̆nancëxa. 2 Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nëtënu 'icë unicaman cushi, anu buáncëxa.

Usaía Judas bama
(Hch 1.18-19)

3 Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax Jesúsa 'anuxun bicancë isi sinanatëcëancëxa. Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icë judíos unibunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa. 4 'Inánquin ca cacëxa:
—'Ën cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ëx 'uchañuira 'ain.
Cacëxunbi ca cacancëxa:
—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mëníoti 'ain.
5 Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi tëtsë̆qui bamacëxa. 6 Judasnëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unibunën cushicamax canani quiacëxa:
—Anun uni itsin 'aminun uni cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu nainsama 'icën.
7 Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uni aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucë uni bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sinánquin. 8 Bërí nëtë̆nribi ca unix a me ñui quia —a mex ca uni 'aminuxun cupíocë curíquinën biá 'icë —quiax. 9-10 Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin cuënëocëxa: “Treinta curíqui judíos unibunëan Jesús atu 'inánun uni itsi 'ináncë, a curíqui bitëcënquin ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cacësabi oquin cana cuënëoin”.

Jesúsa Pilato 'ináncan
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Usoxun ca judíos unima 'aíshbi anu 'icë unicaman cushi, Pilato cacë, anu Jesús buáncancëxa. Buania ca Pilatonën cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.
12 Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë unicamax Pilatomi manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën. 13 Usaía judíos unibunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús cacëxa:
—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?

14 Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana achúshirabi —
usama ca —quixun cáma 'icën. Ax banaiama oquin —¿uisa uni cara ënëx
'ic? —quixun sinani ca Pilato ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonënribi ca
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

15 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca
Pilátonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë,
a sipunua chiquínti sináncëxa. 16 Usa 'ain ca anu sipuacë unicama a
achúshi 'iacëxa Barrabás cacë, camabi unían uisa uni cara ax 'icë quixun
'unáncë. 17-18 —Nutsi ami nishquin ca judíos unibunën Jesús 'ënu bëaxa —
quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilatonën judíos unibunën
'apucamaxa timëtia cacëxa:

—¿Mitsux cuëëncëbëtan carana ui uni mitsu chiquínxunti 'ain? ¿Carana
Barrabás chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo cacë, a chiquínti 'ain?

19 Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni
xuquin Pilato ësoquin camiacëxa:

—Ënë uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icën. Usa 'ain
camina a 'anun uni 'inántima 'ain.

Ësaquian aín xanun camicë banaribi sinánquin ca Pilatonën Jesús
chiquíntisa tancëxa.

20 Pilátonën —¿ui carana chiquínti 'ai? —quixun ñucácëxbi ca judíos
sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicamax anu 'icë
judíos unicama timëcamëëocë a tsuaquirumi quiacëxa, —Camáxbi cana-
nuna quiti 'ain, Barrabas chiquíanan ca Jesús 'ati 'icën. 21 Usa 'ain ca
Pilatonën —¿ënë uni rabë carana uinu 'icë mitsu chiquínxunti 'ai? —
quixun ñucátëcënquin cacëxun —Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —
quixun cacëxa. 22 Cacëxun ca Pilatonën cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan Cristo cacë ënë 'ën uisoti caramina cuëënin?

Cacëx ca quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matás.

23 Quicania cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matás.

24 Usa 'ain ca mëníoisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi,
atun ismainunbi, 'umpaxan mëchucaquin ca Pilatonën cacëxa:

—Ënë uníxa bamacëbëbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsux cuëënxun camina
'ati 'ain.

25 Cacëxun ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Ca nun 'ucha 'imainun nun rëbúnquicamananribi 'iti 'icën.
26 Quicëbëtan ca Pilatonën Barrabás chiquíanan suntáru rishquimi-
tancëxun i curúsocënu matásnun quixun atu 'ináncëxa.

27 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu
mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.
28 Timëxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin aín chupa pëmixun
chupa minanën pucucësa a pañumianan 29 muxa mañuti otancëxun
mañumianan aín mëcën mëqueua tuínun tsati 'ináncëxa. Usotancëx aín
bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacëxa:

—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain. 30 Caía raírinëx ami
tushuquimainun ca raírinënribi a 'ináncë tsati bitëcënquin anun
matáxcacëxa. 31 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa pëmianan

aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene cacë ëmanu 'icë uni,
Simón cacë, a mëraquin cacëxa:
—Min camina anu Jesús matásti i curúsocë ënë 'iábianti 'ain.
Cacëxun ca a unin buánxuancëxa. 33 Buáncëbëtan Jesús buaunx ca
Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë
'icën. 34 Anuxun ca vino mirra mucairacëñun mëscucë a isa xëanun
quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca tantancëxun 'aisama tancëxa.
35 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun
i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi
biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx Jesusan chupa
mëtíquiacëxa. Usa 'ain ca a Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni
quiásabi 'iacëxa, ësai quicë: "'Ën chupa ca ñuratsu pain niquin tantancëx
mëtíquiaxa". 36 Bitancëx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocënua nampa-
tia quixun bërúancëxa. 37 Bërúanquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icë
cara bamamiaxa quixun cuënëocë bana matásacëxa, ësai quicë: "Ënëx ca
Jesús, judíos unibunën 'apu, a 'icën".
38 Jesús 'acësaribi oquian suntárunën i curúsocënu matáscë ca an ñu
mëcamacë uni rabë̆ 'iacëxa. Bëtsíxa aín mëqueu 'imainun ca bëtsi Jesusan
mëmiu 'iacëxa. 39 Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti
ami 'atimati banaquin, 40 unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ru-
rupatancëxun rabë̆ 'imainun achúshi nëtë̆inshi amiribishi nitsínruquin
'atëcënti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca min cushínbi iët. Mix Nucën Papa
Diosan Bëchicë 'aish ca iënux i curúsocënuax 'ibút.
41 Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacëcë
unicama, acamax Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësai canancëxa: 42 —
An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax ca Israel unicaman 'apu
'icë quixúnu nun 'unánun bërí i curúsocënuax 'ibutibi ca 'ibutíma. 43 Ax
isa aín Bëchicë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëtia ca quiaxa. Ax asérabi
anun cuëëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan bërí iëmitsianxa, usa 'aínbi ca
iëmima.
44 Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu mëcamacë uni
rabëtanribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama
(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca
rabë̆ 'imainun achúshi hora bari pëquitëcëancëxa. 46 Usai 'icëbë bari
pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa: "Elí, Elí, lama
sabactani". Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa
cupí caramina 'ë ëan? —qui quicë 'icën. 47 Usai quia cuëncënia cuati ca
anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:
—A unin ca unun quixun Elías cuënia.
48 Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën tsatimia
xapu rëmencë a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun
'amiacëxa. 49 Usoquian 'ináncëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a iëmi aia isti.
50 Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa. 51 Jesús
bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu
mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabë
'inun tuquiacëxa. Usai 'icëbëa me shaíquicëbë ca maparacamaxribi
tuquibuacëxa. 52 Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë
mëníocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa
Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa. 53 Baísqui nirui anua racan
anuax chiquítancëx ca Jesúsa baísquicëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca
'itsa unin anuxun isacëxa.
54 Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën cushibëtan an
unínma Jesús i curúsocënua nanpatia quixun a bërúancë suntárucamaxribi
'aisamaira racuëacëxa. Racuëti ca —ënë unix ca asérabi Diosan Bëchicë
'iaxa —quiax quiacëxa.
55 Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa,
anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa. 56 Anu ca María Magdalena 'imainun
María itsi, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabë 'imainun Zebedeonën
bëchicënën tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea
ëmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu
cuancëxa. 58 Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:
—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.
Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun quixun cacëxa.
59 Usaquian cacëxun 'ináncëxun biquin ca Josénën sábana upí, anun
rabúnbianquin buánxun 60 anua aín aintsi mëníotia bërí naëcë matá tëmú
anu Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxun anu Jesús mëníotancëxun
ca taránbianxun maxax cha anun naëcë quini xëpuacëxa. Usobiani
ca cuancëxa. 61 Usoquian Josénën Jesús mëníoia ca María Magdalena
'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mëníocë quini bërúan

62 Anun ñu mëëtima nëtën 'ati ñu mëníoti nëtë 'inúon ca anun ñu
mëëtima nëtën judíos sacerdotecaman cushicamabë fariseo unicama
Pilato isi cuancëxa. 63 Cuanxun ca cacëxa:
—A cëmë unix ca bamacëma pain 'aish: 'Ëx cana bamaxbi rabë
'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna
sinanin. 64 Usa 'ain camina anua a racáncë quini, a rabë 'imainun
achúshi nëtë inútamainun min suntáru upí oquin mëníomiti 'ain, aín
'unánmicë unicamánma imë uxun isa baísquiaxa quinuxun bibianquin
buania. Buánxun ca unicama paránti 'icën, Jesús isa baísquiaxa quixun.
Usaquian paráncëbë ca bëráma 'acësamaira oquin parántëcëncë unicama
'iti 'icën. Usa 'ain camina a quini upí oquin mëníomiti 'ain. 65 Quia ca
Pilatonën cacëxa:
—Ënu ca 'ën suntárucama 'icën. A buánxun camina mitsun cuëëncësa
oquin a quini upí oquin mëníomitancëxun bërúanmiti 'ain.
66 Usaquian cacëx cuanxun ca anu Jesús racáncë quini anun xëpúcë
maxax cha a unían xëocaia iscatsi quixun 'unántiocëxa. Usotancëxun ca
an bërúanun quixun suntáru raíri anu ëancëxa.

28

Jesús baísquia
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë ñantabuonxa pëcaracëma 'aínshi ca María
Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mëníocë isi cuantëcëancëxa.
2 Cuanxa bëbacëbëbi ca mecama cushíinra shaíquiacëxa. Shaíquicëbëtan
ca ángelnën Nucën 'Ibu Diosan xucëx uquin, anúan anu Jesús 'icë quini
xëpucë maxax cha taranacëxa. Usotancëx ca anu tsóbuacëxa. 3 A ángelnëx
ca caná mëritia iscësa 'ianan aín chupa uxuira uxu 'iacëxa, matsi uxuira
iscësaribi 'iacëxa. 4 Usa 'icë isi ca anu 'icë suntárucamax 'aisamaira racuëti
bërëi bamacësa 'iacëxa. 5 Usaría suntárucamax racuëmainun ca ángelnën
xanu rabë cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocënu
matásëxancë, a barin. 6 Ax ca ënuma 'icën. Axa quicësabi oi ca baísquiaxa.
Anua unin racáënxancë ca isi ut. 7 Istancëx bënëtishi cuanxun camina aín
'unánmicë unicama ësaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain
ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancëxun anuxun a
isti 'ain. Ësaquin mitsu canux cana ënu 'ain.

8 Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun is-
tancëx ca quininuax chiquíquiani racuëtibi cuëënquiani aín 'unánmicë
unicama ñuixuni abáquiani cuancëxa. 9 Bain abáquiani cuanquinbi ca Jesús
aia isacëxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? —cacëxa. Cacëx a
tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamëëquin rabiacëxa. 10 Rabicëxun
ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ën xucëantu
cati 'ain. Anuxun ca 'ë isti 'icën.

Suntárucaman judíos unicama ca

11 Jesús isbiania, a xanu rabëtax aín 'unánmicë unicama cai cuan-
tamainun ca an anu Jesús mëníocë me bërúancë suntárucama raírinën
Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenën cushicamanu cuanxun atúan
iscë ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icë, acama ñuiquin cacëxa. 12 Usoquian
cacëx ca 'apucamax uni caniacëcëcamabë bananux timëacëxa. Timëax
acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sinánncancëxa. Sinani canan-
tancëxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacëxa: 13 —Mitsun
camina "nuxnu 'uxan ca imë, aín 'unánmicë unicaman bibianquin Jesús
buánxa" quixun paránquin unicama cati 'ain. 14 Usoquinmi cacëxuan uni-
caman chaniocëbëtan mitsun 'apun cuacëbë cananuna nux abë banati
'ain. Nux abë banacëbë camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.

15 Usoquian judíos unibunën 'apucaman cacëx ca suntárucamax curíqui
bibiani atúan cacësabi oquin unicama parani cuancëxa. Atúan usoquin cá
cupí ca bërí nëtënribi judíos unicama usai quia.

Jesusan aín 'unánmicë unicama ashiquin cá bana
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

16 Angelnën cacësabi oi cuanxúan xanucaman cacëx ca Jesusan
'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icë matá
me anu cuancëxa, anu cuanúan Jesusan cacë anu. 17 Cuanxun anua
mëraxun ca cuëënquin —ënëx ca asérabi Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun
sinánquin rabiacëxa, raírinëan —asérabi ca Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun
sináncëbëtanmabi. 18 Usoquian rabicëxun ca Jesusan a rapasu cuanquin
atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi añu ñu carana
'aisa tani a 'ëx cuëëncësa oquin 'anun aín cushi 'ë 'inánxa.
19 Usa 'ain
camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icë unicama 'ëmi catamënun
sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ëmi ca catamëtia quixun
'unántioquin 'ën Papa Diosmi sinani, 'ëmiribi sinánan aín Bëru Ñunshin
Upími sinania, nashimiti 'ain.
20 Nashimianan camina 'ën mitsu ñuixuncë
banacama 'unánmiquin a banacama quicësabi oquin 'anun quixun atu
'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ëx cana camabi nëtën
usaquin 'acë 'ën unicamabë 'ain, 'ëx utëcënti nëtë sënĕntamainun. Ashi.

MARCOSNËAN 'A UPÍ BANA
I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

Juan, an uni nashimicë, an anu uni 'icëma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Ënëx ca upí bana, Nucën Papa Diosan Bëchicë, Jesucristo, a ñui uisai
cara axa uti 'iacëxa quiax quicë 'icën. 2 An Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë uni, Isaías cacë, an ca Jesucristo ënë menu uti sinánquin
Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ësaquin cuënëocëxa:
A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai
mëníoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun
atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën. 3 Anu uni 'icëma menuxun
munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina
axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux
sinanati 'ain.
4 Isaíasnëan cuënëosabi oi ca Juan anu uni 'icëma menuxun, anu cuancë
unicama nashimianan bana ñuixuni ësai quiacëxa:
—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani cam-
ina nashimicë 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'inun.
5 Usa 'ain ca Judea menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë uni-
camaxribi Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. Cuanxuan atun 'ucha-
cama chiquinatia ca Juanën Jordán cacë bana anuxun nashimiacëxa.
6 Juanëx ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacábia 'acë anun
tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa.
7 Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:
—'Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana
'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a
tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain. 8 'Ën cana mitsu
'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bëru Ñunshin Upíñu
'inun 'imiti 'icën.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

9 Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea
menu 'icë ëma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icë anu
bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán bacanuxun Jesús nashimiacëxa.
10 Usoquin Juanën nashimicëx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscëxbi ca naí
panárabëacëxa. Usacëbëtan ca ñumacuru tinax uaxa Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa. 11 Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa
banaia cuacëxa, ësai qui:
—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana
chuámarua tani cuëënin.

Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icëma
menu cuanti Jesús sinánmiacëxa. 13 Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nëtën
anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nëtë 'icë ca ñunshin

'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa.
Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús
'aquiancëxa.

Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu
cuantëcënquin —aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti
'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa. 15 Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nëtë ca
'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni
'inux iëti bana sinan.

Jesusan rabë 'imainun rabë uni abë cuanun ca
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun
aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ëracëxa.
17 Ëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi
catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.
18 Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.
19 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë
Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica ëníoia ëracëxa.
20 Ëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín
papa Zebedeocëñun aín papan ñu ëëmicë uni ëbiani Jesúsbë cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)

21 Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa.
Ëbaxun ca anun ñu ëëtima nëtë 'ain anua judíos unicama timëti
xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. 22 An xuá 'ixun
ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Us-
aquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu
'icë unicamax ratuti quiacëxa:
—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.
23 Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca
munuma cuëncënquin Jesús cacëxa: 24 —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina
nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix
camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.
25 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquit.
26 Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni
ñunshin 'atima a uninuax chiquíacëxa. 27 Usoia isi ca anu 'icë unicama
ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:
—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni
ca ñunshin 'atimanënbi aín bana cuatia. Uninuax —ca chiquit —quixuan
cacëx ca chiquitia.
28 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unica-
mainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camax-
unbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesúsbë Santiago
'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai
anu atsíancëxa. 30 Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan
anu 'icë unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun cacëxa.
31 Cacëx anua racácë anu cuanquin ca Jesusan mëínquin biruacëxa.
Birucëxëshi ca aín 'itsis nëtëquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 A nëtënbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë uni-
caman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun
Jesúsnu bëacëxa. 33 Bëcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë
xubun xëcuënu timëacëxa. 34 Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínñu uni-
cama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa.
Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui
banati cuëënquinma ñunshin 'atima banamiama 'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)

35 Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu
cuanx Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa. 36 Axa cuancë caxu ca Simón
abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa. 37 Cuanxun mëraquin ca cacëxa:
—Camaxunbi ca mi baria.
38 Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan.
Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.
39 Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua
judíos unicama timëti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca
ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin
puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
41 Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
42 Usaquian cacëxëshi aín ñucë nëtëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma
tancëxa. 43 Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa: 44 —'Ën
mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi cam-
ina cuanxun min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan
camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'ináanti 'ain,
camina asérabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.
45 Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx
cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni
riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uni
'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania
anubi timëcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu
cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë
—quixun chaniocëxa. 2 Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa
uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi
tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa. 3 Ñuixuncëbëtanbi
ca rabë 'imainun rabë unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi tancëma,
bacëtinu racácë bëacëxa. 4 Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti
'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús
'icë puntëbi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacëtinuabi nanpácëxa.
5 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu
sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun.

6 Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa: 7 —¿Uisa 'aish cara ënë unix usai
banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia, ax
ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa
Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

8 Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? 9 'Ën cana ñucë uni
ënë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca
min bacëti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. 10 Nucën Papa Diosan
cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: 11 —'Ën cana mi cain, niruquiani ca min
bacëti bibiani min xubunu cuantan.

12 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman
ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi
quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu
timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa.
14 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a
anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca
Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsbë cuancëxa. 15 Cuanquin ca
Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan
buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë
atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an
fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín
'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa. 16 Usoquian atubëtan piia isquin
ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman
Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan
pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

17 Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax
cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi

'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —
'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama
a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

Unían Jesús pima samáti ñucá
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun
fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni
raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi
nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia.
¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?
19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë
unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic?
Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën. 20 Ca ësa 'icën: An xanu biti unin
xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama
masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun
cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Us-
aribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma
piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.
21 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë ba-
nasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan
Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:
—Ësaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani
iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun
'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. 22 Ësaribi ca. Ui
unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain,
anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin
ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë
ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin
'acë iónushi 'aruti 'icën.
Ësaquin ca an ñucácë unicama Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain
cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo
bëru pëcëcë sirícaquin biacëxa. 24 Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús
cacëxa:
—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima
nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?
25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë
unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?
26 Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca
Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a
bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti
'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca
axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

27 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën Papa Diosan a
nëtë tantiti mëníocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën
Papa Diosan uni unioma 'icën. 28 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun
cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín mëcën bamacë uni pëxcüa
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Anua judíos unicama timëti xubunu cuantëcëni ca Jesús anu
atsíancëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë
anu 'iacëxa. 2 Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mëëtima
nëtën caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús
bërúancëxa. 3 Bërúancëxunbi ca aín mëcën bamacë uni Jesusan cacëxa:
—Nirucuatsini ca nëri ut.
4 Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati
'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara
bamatanun isëshiti 'ic?
Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icën. 5 Quiáma atu ñachai nishi masá
nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ënë unicama axa 'insíncë uni ënëmi
sinanima —quixun sinánquin aín mëcën ñucë uni cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa. 6 Usocëbë chiquíquiani cuanx
ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicamabëtan Jesús ñui,
uisoxun 'ati cara quiax 'ësënancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

7 Usacëbë ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë
unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea meca-
manuaxa ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë anu timëacëxa. 8 'Imainun
ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacë 'aish amanuax amanuax
timëcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë
manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë meca-
manuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa. 9 Usa 'ain ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanan
manë nunti mëníoxunun quixun. 10 An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën
ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insíncë unicamax
anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë uni-
cama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. 11 Usaria isi aín bëmánon cuani
rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë
unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
12 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin,
achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa. 14 Usaquin
ca Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísacëxa, abë 'iti 'imainun
unia Nucën Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti. 15 Caístancëxun ca atu
anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua chiquínun aín

cushi 'ináncëxa. 16 Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabë̆
uni caísacëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë
'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë. 17 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë
Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A uni rabë̆ ca Jesusan Boanerges caquin
anëacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icën.
18 Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa.
Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun
Simón, axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, aribi 'iacëxa. 19 Bëtsix ca
Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia
(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu
cuantëcëancëxa. 20 Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timë̆tëcëan ca
atubë banaquin Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën. 21 Usai
'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús
bitsi cuancëxa. 22 Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama quiacëxa:

—Ënë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca
Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

23 Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia
cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic? 24 Ësa ca. Achúshi
menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë
'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë
nuibananíma 'acánani cëñutia. 25 Usaribiti ca unicamax aín aintsibë
nuibananíma mëëanani tsuáqui nëtëtia. 26 Mitsux camina quin, ñunshin
'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin
'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën
'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin
'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima
chiquinima. 27 Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu
bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi
oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.
28 Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë
camabi tërë̆nti 'icën, amia 'atimati banacëribi. 29 Usa 'aínbi ca axa aín
Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan
tërënima, ax ca usabi tërë̆ntimoi 'ia.

30 —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin
cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsioia quicë bana
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucë̆antun
ëmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa. 32 Camicëxun ca
a nëbë̆tsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucë̆antu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.

33 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uicamax cara 'ën tita 'imainun 'ën xucë̆antu 'ic?

34 Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:

—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.
35 Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën
xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

4

Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbíxun unicama 'unánmiacëxa.
'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timëcëbë ca Jesús parúmpapa
cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca
unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa. 2 Bucubucë ca Jesusan
'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin
ësaquin cacëxa: 3 —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë
uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. 4 Sacacëx ca raírinëx
anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina
pëchiñunën 'eaxa. 5 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax
ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa. 6 Coóxbi ca uruquian barin xarocëx
aín tapun 'aíma 'ain, chushiaxa. 7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa.
Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun
tuacëma 'icën. 8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax
coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi,
treintaishi 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta, 'iaxa, raírinëxribishi
ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa. 9 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca
aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

10 Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbë atux bërúxun ca a rapasu 'icë
unicamabëtan aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni
quixun camina nu cati 'ain.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni raíri 'ëmi
sinántisama tancë cupí bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin. 12 'Ën 'aia
isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun
pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima.
Usai 'i ca acamax atun 'ucha tërënun Nucën Papa Diosmi sinanatima.
Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana, uisai quicë
cara quixun cuatiman? ¿'Ëx bërí quicë bana ënë cuaquinma caramina
uisaxun bëtsi banacamaribi 'ën ñuia cuati 'ain? 14 An ñu bëru 'apácë
uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë uni 'icën.
15 Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru asaribi ca bëtsi bëtsi uni
'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana cuacëbëbi bënëtishi uxun ca
ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacë banacama a
manumia. 16 Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë ñu
bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin —a bana

quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun bënënquinshi sinania. 17 Usaquin
sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi
'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca
anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian
unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. 18 Muxañu menua nipacëcë ñu
bëru usaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan
bana cuaquin, 19 —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania.
Usaquin sinánquinbi ca atun ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu
'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi
cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan bana sináncëxbi ñu bëru 'apácëa
coiabi chucun mapurucë usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. 20 'Imainun ca
bëtsi bëtsi unix me upínua ñu bëru nipacëcësa usaribi 'icën. A unicamax
ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —
quixun aín nuitunën upí oquin sinánquin a bana quicësabi oi 'icë 'aish, ñu
bërúxa me upínuax upiti coi canitancëx upiti bimicësaribi 'icën. Raírinëx
ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta,
bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

Nucën Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)

21 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Lamparín bëxun cara unin ñu tëmú an bëpánun nanti 'ic? ¿Cara
anu 'uxti tëmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu
nanti 'icën, ¿usa cat? 22 Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin
cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. 23 An aín pabitan ënë
bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.
24 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicësabi
oquin 'ati 'ain. An 'ën a ñuixuncë bana uisai quicë cara quixun upí oquin
sinánquin axa quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribi Nucën Papa
Diosan 'unánmiti 'icën. 25 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë
uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa
'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan
sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuia

26 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ësa
'icën. Unían naënu 'apácëx, 27 ca ñu bëru an imë 'uxtancëx bësutancëxun
nëtën ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun
'unaníma. 28 Menuax ca ñu 'apácë 'iruia. 'Irui ca aín rara ax chai cania.
Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia. 29 Usa
'aísha shaínquibutia ca anun biti nëtën aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín
bëru bitsia.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Amiribishi ñuitëcëni ca Jesús quiacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti
'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain? 31 Ësa ca. Mostaza
bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuira 'icën, bëtsi ñu bëru chamarat-
susamaira ca ax 'icën, 32 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia.

Usa 'aísha cani pëñanacëtiira chacëbë ca manan nuáncë ñuina aín pëían tupëoncënu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuixuancëxa quicë bana
(Mt 13.34-35)

33 Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa. 34 Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 A nëtën ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ucë manan cuanun ca cuan.
36 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buáncëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca raírinëxribi nuntin sicaracëti cuancëxa. 37 Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. 38 Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsipúnua chupami tëcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:
—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?
39 Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa. 40 Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?
41 Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Parúnpapa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. 2 Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa. 3 Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbi manë risínbi nëáma 'icën. 4 Usa 'icë unin aín manë risin tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tëcapacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën. 5 Usai 'i ca nëtënbi, imëbi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa. 6 Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. 7-8 Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:
—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.
Cacëxun ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:
—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ë tëmëramixunma ca 'at.
9 Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:
—¿Uisa cara min anë 'ic?
Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuira 'icën.
10 Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënĕquin cacëxa.
11 Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin
cacëxa: 12 —Cuchinu ca anu atsínun nu xut.
13 Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima
a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama
camáxbi 'aisamaira, rabĕ milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx
cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.
14 Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma
chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu
itsinu cuanquin ñuixuancëxa. Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara
a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa. 15 Riquianx anua Jesús 'icë anu
bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish,
chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi
ca racuĕcancëxa. 16 Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iaxa quixun,
ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë,
acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa. 17 Ñuixuncëxun ca camaxunbi
bënĕquin atun nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa.
18 Cacĕxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni,
an abë cuancatsi quixun cacëxa. 19 Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma
'inun caquin cacëxa:
—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsicama
uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin pëxcüaxa quixun ñuixunti
'ain.
20 Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama
uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chanioia
cuati ca camáxbi ratúacëxa.

Jaironën bëchicë baísquimianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa cuanpuncë
nëcë manan utëcëancëxa. Utëcëníbi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús
parúnpapa cuëbíbi tiquiacëxa. 22 Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama
timĕti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërai aín
bëmánon rantin puruni 23 tsóbuquin ca Jesús cacëxa:
—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min mëcënan ramëquin
pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.
24 Cacĕxa a unibë cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira
unin Jesús chacatisaira ocëxa. 25 A unicama nëbĕtsi ca achúshi xanu
'insíncë 'iacëxa. Usa 'aish ca a xanu mëcën rabĕ 'imainun rabĕ baritia
imia 'aíshbi aín imi nëtĕcëma 'iacëxa. 26 A xanux ca 'aisamaira rucuturu-
camanuax pëxcúcasi ro mëëquin paë tënëquin aín ñucama ñancábi cëñuibi
pëxcúama 'icën. 27-28 Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín
chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nëbĕtsinën, a
caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa. 29 Ticaíshi ca aín imicë nëtĕacëxa.
Usai nëtĕquin ca aín nami chuámarua tancëxa. 30 Usai 'icëbë ca Jesús
—'ën cushin ca uni pëxcúaxa —quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni
nëbĕtsinuxun caxu bësuquin isi quiacëxa:
—¿Uin cara 'ën chupa ticax?
31 Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ën chupa ticaxa quiax
quin?

32 Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo
bariaráquin isacëxa. 33 Iscëbë ca axa pëxcúcë xanu, ax —an ca 'ë pëcüaxa
—quixun 'unani racuëti bërërui, anu cuani aín bëmánon rantin puruni
tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacëxa. 34 Cacëxun ca
Jesusan cacëxa:
—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai
camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.
35 Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua
judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:
—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi
buánxunma 'at.
36 Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.
37 Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro
'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cua-
nun cacëxa. 38 Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax
'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. 39 Rarumabatiabi ca xubunu
atsínquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca
bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.
40 Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama
xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë
ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíancëxa. 41 Atsínxun
mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:
—"Talíta cumi". Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca
nirut, qui quicë 'icën.
42 Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu
'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.
43 Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima
'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'iá
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë
ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa. 2 Cuanx bëbaxun ca anun ñu
mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana
ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín
patsanëx ratuti canancëxa:
—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiax? ¿Uisai quicë
cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain?
3 Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José
'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca
ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax canancëxa.
Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. 4 Ami nishcëxun
ca Jesusan atu cacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia
ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë
menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aintsi 'ibucama
'imainun axa aín xubunu 'icëcamanribi cuaisama tania.

5 Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesusan, uni itsían
'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni
ca aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa. 6 An ca asérabi Nucën Papa Diosan
cushínbi ñu 'aia quixuan sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë
unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax
ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ a timëxun
aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi
ëmanua cuanun quixun rabë̆ rabë̆ xuacëxa. 8 Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:
—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi
buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. 9 Taxaca upíiramashi camina
tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabë̆ma achúshishi
pañubianti 'ain.
10 Ësaquinribi ca cacëxa:
—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi cam-
ina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.
11 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun
bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman,
mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun
'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain. 'Ën
cana asérabi mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra
ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan
castícancëxa. Usamaira oquin castícancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu
bicëma cupí ax 'iti 'icën.
12 Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucën
Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuixuancëxa.
13 Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi xëni
ron ronquin pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocëxa.
Chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:
—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa
'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.
15 Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi
—ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa bëráma
'iásaribi uni a 'icë —quiax quiacëxa. 16 Quia cuati ca Herodes quiacëxa:
—Ax ca Juan, a 'ën tëbíscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísquiaxa.
17-18 Herodesnën Juan tëbíscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín
xucën Felipenën xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi
min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa.
Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.
19 Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi
quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën. 20 Herodías an ami
nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sinánñu 'aish upí
uni 'icë —quixun sinani ami racuëquin unínma 'aia quixun bërúancëxa.
Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an
bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën. 21 Usa

'aínbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa. Axa anun bacëan nëtë
'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárunën 'apucama
'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa.
22 Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu
xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë
unicamax Herodesbë chuáma tani cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën
xanu xuntacu cacëxa:
—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'ináinti 'ain.
23 Caxun ca cacëxa:
—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi cain, añu
ñu caramina mi 'ináinun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi
ñucácëxun amo 'icë mi 'ináinti 'ain.
24 Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:
—¿'Ëa 'ináinun carana añu ñu ñucáti 'ain?
Quia ca aín titan cacëxa:
—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.
25 Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:
—Bëríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun aín maxcá manë
xampami 'ë 'ináinti 'ain.
26 Ësaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa.
'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixun
cacë a sináinan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi
xanu xuntacu paráintisama tanquin, 27 bënënquinshi aín suntáru achúshi
Juanën maxcá isa bëxunun quixun xuacëxa. 28 Xucëx cuanxun sipunuabi
tëbíscabëtsinquin manë xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu
Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita
'ináncëxa.
29 Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibian-
quin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun,
atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamaribi Jesús
ñuixuancëxa. 31 Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa
cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca
Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti
cuanun ca cuan.
32 Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa.
33 Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men
abáquiani bëtsi bëtsi ëmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni
timëcamë'ëocëxa. 34 Manë nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua
timëcë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sináinun 'aquinti 'aíma 'ain,
'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináincasmai bënëcësaribi
'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin
ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa. 35 Usaquin 'acëbëa bari
xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. 36 Atúan piti ñu
ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan
'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti
'ain.

37 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun ca piti 'inan.
Cacëxun ca atun cacëxa:
—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?
38 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.
Cacëxun istancëxun ca cacëxa:
—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabĕ anu 'icën.
39 Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa.
40 Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuentanëxribi tsóbuax bucüacëxa. 41 Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabĕ bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabĕ aribi tucapaxun 'ináncëxa. 42 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. 43 Pucháquin piia sënĕan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabĕ 'imainun rabĕ caquí buácaquin biacëxa. 44 An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

45 Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan Betsaida ëmanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. 46 Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa.
47 Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbĕtsi 'iacëxa. 48 Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iëtancëxa. 49 Parúmpapa camánanën niquiani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani sharárui, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa. 50 Camaxunbi a isia racuĕira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:
—Camina cushicanti 'ain. Racuĕaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.
51 Ësaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtĕacëxa. Nëtĕcëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa. 52 Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nëtĕcëbë sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mt 14.34-36)

53 Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti tëcërëcacëxa. 54 Tëcërëcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa.
55 'Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacĕtinën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëacëxa. 56 Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mëníocënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin racáncëxa. Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa

cuëbíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Ësaquin caquin ticáishi ca 'insíncë
unicamax pëxcúacëxa.

7

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt 15.1-20)

1 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa
ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timëacëxa. 2 Timëxun ca
Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma,
mëchucaxunmashi piia isacëxa. 3 Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna
nucën chaitiocë quiá bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'iti sinánquin nun mëcën upíira upiti mëchucaxunma pán piman,
4 anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun
chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë,
nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna
ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain. 5 Usaquin sinánquin ca
fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman
Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá
bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

6 Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isaíasnën cuënëo bana ca ësai quia:
Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë
sinanima. 7 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë
banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.
Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in. 8 Mitsun camina
Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati a ënquin mitsun chaiti-
ocëcaman sinan bana a tanquin axa quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë
chucati, acama.

9 Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa
Diosan bana ënquin a sinaniman. 10 Moisés ca quiacëxa: “Min papa,
min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita
'atimaquin ñuicë uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”. 11 Usa 'aínbi
camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti
'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti
'icën, Nucën Papa Dios usai quiá 'aínmabi. 12 Usai qui camina mitsux
quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima
ca asábi 'icë quiax. 13 Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi
'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucën
Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina
'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quiá bana ënun quixun
sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicama cacëxa.

14 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat. 15 An ñu aín
cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu
'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacë, a cupí ca Nucën Papa Diosan
uni upíma isia. 16 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi
sinánquin cuati 'icën.

17 Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín
'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.
18-19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca
unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi
chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a
cupí uni upíma isima.
Ësai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa. 20 Catancëxun ca
Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa
Diosan uni upíma isia. 21 Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania,
xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë
'iti, 22 uni itsin ñu cuëënti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi
tënëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama.
23 Aín nuitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan
iscëx upíma 'icën.
Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mt 15.21-28)

24 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa.
Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani
achúshi xubunu atsíancëxa. Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncëxa.
25 Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën
titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. 26 A xanux ca judíosma,
Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima
chiquínun quixun Jesús cacëxa. 27 Cacëxunbi ca —judíos unicama pain
'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:
—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsu-
cun pain ca piti 'icën.
28 Cacëxun ca a xanun cacëxa:
—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun tuá xuan rëupatia piti sani
camunan piia.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima
chiquíaxa, camina cuanti 'ain.
30 Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima
chiquícë 'ain, anua 'uxcënu, mëní sinan 'aish, racácë mëracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

31 Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma
'imainun Decapolis cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu
cuantëcëancëxa. 32 Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upiti-
ira banacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcënan isa ramënun
quixun cacëxa. 33 Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun
aín pabínu, aín mëcën rëbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mëcën
rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa. 34 Usoquin mëëi manámi bësuquin isi
munuma uínquin ca cacëxa:
—"Efata". Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.
35 Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma
'aíshbi upiti banacëxa. 36 Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan

anu 'icë unicama uinu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa.
Usaquin cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Je-
susan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcúaxa quixun
ñuiaraishiacëxa. 37 Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia,
banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

Jesusan cuatro mil uni pán pimia
(Mt 15.32-39)

1 Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan
aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa: 2 —Ënë unicamax ca ënu, rabë
'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa
'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. 3 'Ën ñu naracamix-
unma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëënanti 'icën, raírinëx ca
'uracëox uaxa.

4 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama
pimiti 'ain?

5 Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun
ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'icë —
quixun cacëxa. 6 Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun
quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi
ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama
mëtícanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë uni-
cama 'ináncëxa. 7 Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan
Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama,
an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. 8 Usoquian 'ináncëx cëñútisa
'aíshbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia
pucháccëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun
rabë caquí buácaquin piti tëxëcë biacëxa. 9 An picë unicamax ca 'itsaira
'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a
unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa. 10 Cabiani ca Jesúsbë
aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë
me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë
cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun,
Jesusan aín sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa.
12 Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan
cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi
cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

13 Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë
manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana
(Mt 16.5-12)

14 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manu-
biancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. 15 Usa 'ain ca
Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:
—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun
pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
16 Cacëx ca atúxbi canancëxa:
—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.
17 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax
cananin? ¿'Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unani-
man, upí oquin caramina cuatiman? 18 ¿Bëruñuxunbi caramina isiman?
¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin
cuatiman? 19 ¿'Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco
mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma
caina manuan?
Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ caquí buácaquin cananuna bian.
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mëcën achúshi 'imainun rabë̆ pán tucapaxun pimicëxun piquian
cuatro mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?
Cacëxun ca cacëxa:
—Mëcën achúshi 'imainun rabë̆ caquí buácaquin cananuna bian.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

22 Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa.
Bëbacëbëtan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa
ramënun quixun caquin bënëacëxa. 23 Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni
mëínbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bëpachiquin
aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa.
24 Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:
—Cana isin, i sëtë̆cësa 'aish ca uni chaninabatia.
25 Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtëcëancëxa. Usocëx
bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa. 26 Usaquin 'atancëxun aín xubunu
xuquin ca Jesusan cacëxa:
—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

—Jesús ca Cristo 'icë —quiáxa Pedro quiá bana
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë
ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín
'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:
—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?
28 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix
isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina
Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë
bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax
quin?
Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.
30 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana
ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quiá bana
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë
unicama ësaquin cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain.
'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi
nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx
bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.
32 Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin
cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari
camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. 33 Cacëx cuainacëquin aín
'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:
—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin
sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iaxma
'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.
34 Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi
cuënxun Jesusan cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti
quicë bana ënquinma 'ati 'icën. 35 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë
nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma
uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa
Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. 36 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira
ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma
'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama
ax ñancábia bicë 'icën. 37 ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara
unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. 38 Ui unix cara
'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën
bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain,
uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín
ángelcamabë utëcëni.

9

1 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma
pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi
atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti
'icën.

Axbia Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun
achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo
'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx
ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. 3 Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira
'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbia
chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. 4 Usa 'icë isanan
ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa. 5-6 Usai banaia

isi 'aisamairai racuëti —uisai carana quiti 'ai —quiax sinácasmaquin ca
Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi
xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi
'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.
7 Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupëoncëxun ca Pedro,
Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ëx amiira sinácë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.
8 Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun
Jesúsëshi anu 'iacëxa.
9 Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain.
Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni
camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.
10 Usaquian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca
atúxbi cuni canani quiacëxa:
—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? 11 Ësai
canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?
12 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca
unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana
ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá
a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmërati
'icën. 13 Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain,
Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëëncësa oquinshi
a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin ca
'acanxa.

Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Aín uni rabë 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë
uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín
'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia. 15 Usai
cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiani riquianxun ca —
¿Caina ain? —quixun cacëxa. 16 Cacëxun ca cacëxa:
—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?
17 Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma
'icën. 18 Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia.
Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtsëquiquin ca aín xëta ñërëxcaia, aín
namíxbi ca nimëti bërërui saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë
unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.
19 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun
sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti
'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.
20 Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami
nimëmiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun

bacux bëi menu taramëcëacëxa. 21 Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën
papa ñucácëxa:
—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?
Cacëxun ca cacëxa:
—Xuratsu 'aíshbi ca usai 'iacëxa. 22 Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën
bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia.
Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi
catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu
cara abi 'axunti 'ain.
24 Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:
—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi
camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.
25 Ësoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima
cacëxa:
—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana
cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu
utëcëntima 'ain.
26 Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami
nimëmiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa
racácë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa. 27 Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan
aín mëcënan mëínquin birucëx ca a tuá niruacëxa. 28 Usoquin 'abiania
xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?
29 Usaquian cacëxun ca cacëxa:
—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa
ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cua-
niama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë
unicama 'unánquibiancëxa. 31 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin
ësaquin cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uni 'aminun
uni 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana
rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquinuxun 'ain.
32 Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun
Jesús catimi racuëacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca
Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?
34 Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë
sënënma 'icë —quiax atúxbi ñucacanánpuni rabínquin cáma 'icën. 35 Usa
'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:
—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi
uni upitaxa bucunun ñu mëëquinquin 'aquinti 'icën.

36 Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbĕtsi nitsínxun
'icúquin atu cacëxa: 37 Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —
ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia,
an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi
'aquinia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

38 Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:
—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti
cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin
cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.
39 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni
itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën. 40 Axa
nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën. 41 Asérabi cana 'ën mitsu cain,
uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu
'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin
'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi
'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax
ami tëtëcërëcatancëxun parúmpapa nëbĕtsi nicĕxa uni nanĕcësamaira oi
'atimaira ocë 'iti 'icën. 43 Min mëcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun
camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën
tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabĕñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu
anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën tëaxun niti ca asábi 'icën.
44 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa
nëtĕnbi bënamëtima. 45 Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina
ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa
'iti 'ain. Mix taë rabĕñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima
cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. 46 Anuax ca an nami picë
xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtĕnbi bënamëtima. 47 Min
bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin
ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain.
Mix bëru rabĕñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími
min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën. 48 Anuax ca an nami picë
xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtĕnbi bënamëtima. 49 Nucën
Papa Diosan usoquin 'acĕxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina
xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun
cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. 50 Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi
'aíshbia aín muca nëtëtia camina uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima
'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani bucucan.

10

Uníxa aín xanubë ënanántima
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

1 Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca 'ucë
manan, Perea cacë, bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timĕtëcënia
an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa. 2 Usa 'ain ca fariseo unibunën

anu timëxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun
ñucáquin cacëxa:
—¿Unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?
4 Cacëx ca quiacëxa:
—Moisésnëan cuënëo banax ca ësai quin, "ënquin ca unin —ënë xanu ca
bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti
'icë" quiax.
5 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën
usai quiquin a bana cuënëocëxa. 6 Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin
Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa. 7 Usoquin unio
'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë
ënananquinma 'iquinti 'icën. 8 Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi
achúshisa 'icën. 9 Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish
ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënananmitima 'icën.
10 Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman amiribishi
unin cara aín xanu ënti 'icë quixun ñucátëcëancëxa. 11 Ñucácëxun ca
Jesusan cacëxa:
—Aín xanu ënxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a ëncë xanumi 'uchaia, aín
xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 12 Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë
ënxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'aímabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun quixun tuá xura-
cama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bëcëcama
ñu caquin cacëxa:
—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.
14 Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:
—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia
Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi
'icën. 15 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë
unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Dios-
nan 'itima 'icën.
16 Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa
Dios ñucáxuancëxa.

Ñuñuira bëná uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin
puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:
—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx
nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ain?
18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca
upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. 19 Uisai cara aín bana
cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: "Uni camina 'atima 'ain.
Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain.
Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain.
Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain".

20 Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:
—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish
cana usabii 'in.
21 Cacëxun ca Jesúsan a isquin nuibaquin cacëxa:
—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca
cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma
unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani
'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën
Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.
22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá
nuituti utënbuax cuancëxa.
23 Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën
Papa Diosnan 'itima 'icën.
24 Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi
catëcëancëxa:
—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —
quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. 25 Camello, ax ca chaira
'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina
chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa
Diosnan 'itima 'icën.
26 Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë
quixun sináncasmai cananceëxa:
—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtima
'icën.
27 Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu uníxa iëtisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acas-
mati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iëmiti
'icën.
28 Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi
catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën,
aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa, 30 a unix ca
bëráma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín
tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin
'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtëtimoi
'iti 'icën. 31 Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë
uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun
ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí
'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unica-
maxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús
rëcuënquiancëxa. Rëcuënquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan
abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë cuënquin,
usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa: 33 —Mitsúnbi camina
isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun

an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni
ca bamati 'icë —quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'ináinti
'icën. 34 'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati
'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë
baísquiti 'ain.

Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)

35 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobo 'imainun Juan, an anu
cuanxun Jesús cacëxa:
—Nux cuëëncësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna
cuëënin.
36 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëënin?
37 Cacëxun ca cacëxa:
—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo
tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëënin.
38 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian
unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti
tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?
39 Quia ca cacëxa:
—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain.
40 Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai
quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara
anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.
41 Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri,
mëcën rabë, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa. 42 Usaria isquin ca
cuënxun Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax
cuëëncësabi oquian tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín
unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. 43 Usa 'aínbi camina mitsux
usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax
bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. 44 Uinu 'icë micamax cara mitsun
cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu
'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin. 45 Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx
uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan
upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi
cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain
bamai uacën.

Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama
'imainun 'aisamaira uni Jesúsbë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu
uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai
amo tsóxunbi 47 —Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quiáxa quicania cuati
cuëníshquin cacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

48 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtẽnun
quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínrui munuma
cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
49 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun
cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:
—Masá nituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.
50 Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu
cuancëxa. 51 Usaria aia ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Isnúnmi 'ë bëpẽxcuti cana cuëënin.
52 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpẽxcuti sinani 'ëmi catamëti camina
bëpẽxcüan.
Usaquian cacëxëshi bëpẽxcuquin ca isacëxa. Bëpẽxcucëxun isi
cuëënquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabẽ a 'urama 'ixun ca
Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabẽ xuquin Jesusan cacëxa:
2 —Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro,
anua uni tsócëma pain, a anua tëcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina
tububëtsinquin bëti 'ain. 3 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti
caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a
buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.
4 Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin,
tëcërëcacë mëracëxa. 5 Mëraquian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman
cacëxa:
—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?
6 Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa.
Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. 7 Cacëxun buántancëxuan chupan
catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu
cuancëxa. 8 Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús
cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë
rësúnua i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. 9 Usobiani ca
sharáquiani unicama cuancëxa. Raírinëxa rëcuẽnmainun ca raírinëxribi
Jesús caxu cuani a rabi cuëëni quicancëxa:
—Ënë unix ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia.
A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. 10 Nucën rara
Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca
ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.
11 Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa.
Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu
istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín
'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt 21.18-19)

12 Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.
13 Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara
quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín
pëchishi ocëxa, higueranën, tuatisama pan 'ain. 14 Usa 'icë isquin ca
Jesusan cacëxa:
—Min camina tuatëcëniman. Achúshira unínbi ca min tuá cutëcënima.
Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan
an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an nu-
macuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma
'inun quixun. 16 Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa. 17 Usaquin 'aquin
ca unicama 'unánmiquin cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia: "Anuxun 'ë rabiti xubu
ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën". Usaía cuënëo bana
quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati
xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
18 Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan racuëti ca
judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa.
19 Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax
cuancëxa.

Higuera chushi xanan
(Mt 21.20-22)

20 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an
isóncësama 'icë aín tapúnmiaxbia chushicë isacëxa. 21 Usa isquin ca
Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:
—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanánxa.
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia
quixun sinani ca ami catamët. 23 Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi
ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati
'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan
—quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. 24 Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi
ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca
an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën. 25 Unibë 'aisama 'aish
Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni
cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan
min 'ucha tërënquin manunun. 26 Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë
a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë
a tërënxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos
sacerdotenën cushicama, 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun 28 ñucáquin
Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara
usoquinmi ñu 'anun mi cax?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë
ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai
quixun. 30 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa
Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.
31 Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun
sinani ñucacanancëxa:
—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an
ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caram-
ina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën. 32 ¿Caranuna
—unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain?
Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuaquin —Nucën Papa
Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —
quixun sinania.
Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuëacëxa. 33 Usai
canantancëxun ca Jesús cacëxa:
—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan
carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë
banaribi 'apucama ñuixuancëxa:
—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun
ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëaxa. 'Anan ca anuxun
naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni
aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa.
2 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi
xuquin caxa:
—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa
'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. 3 Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë
unicaman mëëtancëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa. 4 Usaquian 'an
ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi
ca aribi an naë bërúancë unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati
banaquin ñu caxa. 5 Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa.
A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri
'atimonan raíriribi 'acanxa.
6 Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma
'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma
upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa.
7 Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama
canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën.

Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. 8 Canantancëxun
'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.
9 Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun
cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni
aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën. 10 ¿Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?,
An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia
xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. 11 Usaía 'inun
ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin mëníocëx ca nun nu
iscëx upíira 'icën.
¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?
12 An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui
isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa
tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi
nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiaxa
quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun
fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni raíriribi xuacëxa. 14 Xucëx
cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën
Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían
min a bana ñuia cuati cuëëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni
bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun
ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni
'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios
asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti
asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna
'inántima 'ain?
15 Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun
cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:
—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë
usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë
bëxun.
16 Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx
'ic?
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun
Césarnën anë 'icën.
17 Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu
'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati
'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.
Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax
sináncasmai ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman
ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin
sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: 19 —Nun 'unánun ca

Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish
bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti
'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.
20 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun
achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi
ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. 21 Baman aín xucënan casunancë xanu
biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu
biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. 22 Usa 'ain ca xucën camáxbi a
xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan
ca a xanúxribi bamacëxa. 23 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara
anun unicama baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

24 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun
cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. 25 Bama
'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin
bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. 26 Mitsúnmi
—bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain,
ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésnëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana
iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés
ësaquin cacëxa: "'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a
'ain". 27 A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax
ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín
unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti
(Mt 22.34-40)

28 Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unica-
man ñucácë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti
'ain?

29 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: "Israel unicama, ca cuat.
Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën. 30 Min 'Ibu Diosmi camina asérabi
cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi
oíshi 'iti 'ain". Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi oíira 'iti
a 'icën. 31 Ënëxribi ca a banasaribi 'icën: "Mixmi bëruancacësaribi oquin
camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain". 'Aíma ca
axa quicësabi oía uni 'iti ënë bana rabësaribi bana 'icën. 32 Usaquian
cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca asérabi 'icën, Nucën Papa Dios, ax
ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën. 33 Cëmëima asérabi cuëëni, ax
cuëëncësabi oi 'i ami sinánan unin axa bërúancacësaribi oquin aín aintsi-
cama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia,
judíos unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.

34 Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús
quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia,
Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? 36 Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitanbi ca David ësaquin quimiacëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama 'ën mi
'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain”.
37 Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa.
¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca
'aisamaira 'ixun unin cuëënquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:
—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
camax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti
cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —
quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. 39 Usai 'ianan ca anu judíos
unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti a
anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicama tsóti anu
tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 40 Usai 'ianan ca casunamëcë
xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin
sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca
Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

Xanu casunamëcënëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana
(Lc 21.1-4)

41 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama
catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa.
Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun
ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa. 42 Nancëbë
uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabëratsu
nancëxa, axa cupímara 'icëbi. 43-44 Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui
anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën
asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín
curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu
unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíira upí ñui quicë bana
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë
uni achúshinën Jesús cacëxa:
—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíira upí 'icën.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë
xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés,

acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa: 4 —¿Uínsaran
cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín
maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia
quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti
'ain.
5-6 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax
utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:
—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun
'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain.
7 Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania
quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamaxribi ca
raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi racuëtima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca
ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. 8 Bëtsi menu 'icë unicamax ca
bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca
bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti
'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë
unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi
ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.
9 'Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu
buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun
mitsu manë xon rishquiti 'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca
unin mitsumi nishqiun judíosma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icën,
ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina usaía
'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana
ñuixunti 'ain. 10 Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara
uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana unin ñuixunti 'icën.
11 A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana
quiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtanshia Nucën Papa
Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain. 12 'Ëmi sináncëma unin ca
axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti
'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni
'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami
nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 13 Mitsúxmi 'ëmi
catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun
'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa
Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.
14 Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan
a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín
suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana
iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama
ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën.
15 Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín
xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën. 16 'Imainun ca aín naënuxuan
ñu mëëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma
aín naënuaxëshi abáti 'icën. 17 Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín
tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. 18 Usaími
mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. 19 Usai 'i ca
unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai
tëmërati 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi. 20 Anúan paë tanquin

tëmërati nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'aínbi
ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu
cupí anúan unin paë tanquin tëmërati nëtëcama sënënmiti 'icën.
21 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is,
ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun
cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. 22 Anúan usoquin
unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx
cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Us-
aribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama
paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën
Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. 23 Usai 'icëma pan 'aínbi
'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan
camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

Anúan Jesús utëcënti nëtë ñuicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

24 Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun
'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia. 25 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia,
naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. 26 Usaía
'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun
'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia. 27 'Ëx uquin cana
'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua,
naínuaribi 'ëbëa 'inun timëminuxun 'ain.
28 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi
rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca bari-
tiacuatsinia —quixun 'unanin. 29 Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax
'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
30 Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucucë unicamax bamacëma pain
'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. 31 Naí, me
acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëtimoi usabi 'ain camabi
ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
32 Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë
quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën
Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unaniman. Nucën Papa Diosan
cuni ca 'unania. 33 Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish
camina camabi nëtën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain. 34 Ca ësa
'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë
unicama cuënxun, —utëcëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun
canan an xëcuë bërúancë uniribi aín xubu bërúainra onun quixun caia.
Usaquin cabiani ca 'ura cuania. 35 A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu
mëëmicë uni uti 'icë quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ëx
uti 'unaniman. Carana bëbaquíshcëbë uti 'ain, carana imë naëx uti 'ain,
carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana pëcaracëbëa bari urucëbë
uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nëtën 'ëmi
sinánquin 'ëx uti caínti 'ain, 36 uquin atuna 'ëmi manúcë mitsu mërain,
usa 'ain. 37 Ësaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëcë
unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

14

Judíos unicama Jesúsmi 'ësënan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë
'itia rabë nëtë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unica-
man 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancëxa. 2 Cananíbi ca quiacëxa:
—Unicamama anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna
anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chëquimicë 'insínñu 'aíshbia
pëxcúcë, Simón, aín xubunua 'icë mesanu tsócëxa. Anu 'aísha mesanu
tsotan ca xanu achúshinën anu sanuira sanu 'ininti ro, nardo cacë, 'arucë
ñu a bëacëxa. A rox ca mëscucëma 'aish cupíira cupí 'iacëxa. Usa 'aínbi ca
anua 'arucë ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócëxa. 4 Usoia isi ca
anu 'icë unicama raírinëx a xanumi nishi canancëxa:
—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax? 5 Anun ñuñuma uni 'aquinti trescien-
tos curíqui cupí maruti ca ënë ro 'iaxa.
6 Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Ami nishquin ënë xanu ñuixunma ca 'at. Ësoquian 'ë 'acë ënëx ca
asábiira 'icën. 7 Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Isquin camina
'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'aínbi camina mitsun
xënibuquin 'ë istima 'ain. 8 An 'ë usaquin 'aisa tanquin ca 'ë 'axa. Bamacë
maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. 9 Asérabi
cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana,
anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan
ësoquin 'ë 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua
judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuanxun —Jesúsmi binun cana
mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacëxa. 11 Cacëxun cuati
cuëënquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancëxa. Usaía
quicëbëtan ca Judasnën —¿uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai?
—quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan ashiquin pia
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë ucëbëa, anun
carnero 'ati Pascua nëtë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxuni cuanti caramina
cuëënin?
13 Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabë cacëxa:
—Ëma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina achúshi unían
ñutën 'umpax buania a nuibianti 'ain. 14 Nuibiani anua ax atsíncë
xubunu atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni
an ca ësaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë
unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic? 15 Usaquinmi cacëxun ca an mitsu
anuxunu piti, xubu namë cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun

anu tsóti acama mëníocë, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina anuxun piti mëníoti 'ain.

16 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.

17 Usaquian 'an ca Jesúsbë bëbaquishcëbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabë̈ 'imainun rabë̈ acamax anu bëbacëxa. 18 Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

19 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucácëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

20 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën. 21 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

22 Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

23 Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa. 24 'Aia ca cacëxa:

—'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tërë̈ncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. 25 Asérabi cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. 27 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. 28 Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.

29 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

30 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë̈ 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

31 Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni paránti ma 'ain.

Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu
bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.
33 Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai
carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa. 34 Usai 'iquin ca
acama cacëxa:
—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi
camina 'uxtima 'ain.
35 Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëëncëbë
ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: 36 —
Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma
ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oishi cana
'iti 'ain.
37 Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin
ca Simón Pedro cacëxa:
—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? 38 Mitsux
'ëx cuëëncësa oi 'iisa tanibi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina
'uxti tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
39 Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi
cai aín Papabë banatëcëancëxa. 40 Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro,
Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan tënántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa.
Mëraquian bësúncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma 'icën.
41 Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:
—Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman
binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. 42 Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë
uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë
ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca
judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë
'iacëxa. 44 Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:
—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun.
'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.
45 Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas
Iscariotenën, —¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. 46 Usa oia
ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa. 47 Bicëbëtan ca anua 'icë unicama
achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenën
cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.
48 Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni
'acësa oquin 'ë binux ucan? 49 Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinuxun
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa
'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan
bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acanin.
50 Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

51-52 Raíria abámainun ca bëná uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sábana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

53 Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timëcë 'iacëxa. 54 Jesúsa buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sënamëti anu tsoócëxa.

55-56 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa. 57 Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ësai quiacëxa: 58 —Nun cananuna ësai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ënë rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi bëtsi 'atëcënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

59 Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscúcë 'iacëxa. 60 Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

61 Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabicë, aín Bëchicë a 'ain?

62 Cacëxun ca Jesúsan cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

63 Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan. 64 Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?

Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa. 65 Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mëëquin cacëxa:

—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.

Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

66 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocënu 'iacëxa. Anua 'ain ca an sacerdotenën cushicaman 'apu ñu mëëxuncë xanu uacëxa. 67 Uquinbi tsimia sënamëtia isquin ca Pedro cacëxa:

—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icë, abë 'ion.

68 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain. Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncë xëcuënua 'icë ëman cuancëbëbi ca 'atapa
banacëxa. 69 Usa 'ain ca amiribishi Pedro istëcënquin a xanun anua 'icë
unicama cacëxa:
—Ënë unix ca axa abë nicë unicama achúshi a 'icën.
70 Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:
—'Ën cana a uni 'unaniman. Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu
'icë unicaman Pedro catëcëancëxa:
—Mix camina Galileanu 'icë uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icë
unicama banacësa 'ain. Asérabi camina mix acama achúshi 'ain.
71 Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:
—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun
cana asérabi mitsu cain, mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.
72 Usaía quicëbëshi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa. Banacëbëtan
ca Pedronën Jesusan ësaquin cacë a sináncëxa: Rabĕ 'atapa banatisama
pan 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabĕ 'imainun
achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca
Pedro masá nuituirai bëunan mëscúacëxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë uni-
cama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
judíos cushicaman 'apucamaribi timĕacëxa. Timĕxun nëaxun ca Jesús
Pilatonu buáncëxa. 2 Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.
3 Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsmi
manáncëxa. 4 Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:
—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicëbëbi caina
uisaíbi quiman?
5 Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —
quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

6 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënĕncëma pain 'ain ca
Pilatonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë,
a sipuanua chiquínti sináncëxa. 7 Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama
raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama
achúshi ca Barrabás 'iacëxa. 8 Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman
Pilato cacëxa:
—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.
9-10 Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu
bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëëncanin?
11 Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu
timëcamë'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:
—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.
12 Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë
'ën uisoti caramina cuëëncanin?
13 Quixun cacëxunbi ca cuënishi munuma banaquin atun cacëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas.
14 Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?
Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas.
15 Quicëbëtan ca Pilátonën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás
chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu
'ináncëxa.
16 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu
cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri
timëacëxa. 17 Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin
chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti
otancëxun muxa mañumiacëxa. 18 Usotancëxun 'usani ca munuma sharati
quicancëxa:
—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.
19 Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushuca-
mainun ca raírinënribi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabi-
catsi quixun 'acëxa. 20 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa mi-
nanën pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun
ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo
aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman
anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. 22 Cacëxuan
buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota
quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. 23 Anuxun ca vino, mirracëñun
mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën.
24 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i
curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi
biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx suntárucama Jesusan
chupa mëtíquiacëxa. 25 Manámiquiruia bari urucëbëtan ca suntárucaman
usoquin 'acëxa.
26 Uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuënëoxuan nancë bana ax ca ësai
quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën. 27 Usoquin Jesús 'anan
ca suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun
bëtsíxa aín mëqueu 'imainun bëtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa. 28 Usai
ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “Uni 'ati-
macamabë ca ax 'iaxa”.
29 Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati
banaquin unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ru-
rupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin
'atëcënti 'ai quiax quian. 30 Usa 'aish ca min cushínbi iëti i curúsocënuax
'ibút.
31 Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancëxa:
—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima.
32 Usai canani ca quiacëxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bërí i curúsocënuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabë anribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabë
'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. 34 Usai 'icëbë bari
pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?
Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí
caramina 'ë ëan? —qui quicë 'icën. 35 Usai quia cuëncënia cuati ca anu
'icë unicama raírinëx quiacëxa:
—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.
36 Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu
rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'ami-
acëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:
—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.
37 Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa. 38 Jesús
bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun
bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa.
39 Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca
—asérabi ca ënëx Diosan bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.
40 Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca
María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita
'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. 41 A xanucamax ca
Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesúsbë
Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mëníoti nëtë
ñantabuacëxa. 43 Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José.
Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —
quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Nucën Papa Dios
camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish racuëtimaishi anua
'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun
cacëxa. 44 Usaquian cacëxun ca Piláton ën —asérabi cara bamaxa —quixun
ñucánuxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara ba-
maxa —quixun ñucácëxa. 45 Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun
ca Pilatonën José Jesús buántanun quixun cacëxa. 46 Usaquian cacëx
cuanquin ca sábana upí marutancëxun Jesús i curúsocënua nanpáquin
Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me tëmúa naëcë anu
mëníotancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa. 47 Usoquian
'aia ca María Magdalena 'imainun bëtsi María, Josénën tita, anribi uinu
cara mëníoia quixun isacëxa.

16

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë ñantabucëbëtan ca María Magdalena 'imainun
Salomé 'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman anúan Jesús imëishi
'aí cuanti, sanu ro maruacëxa. 2 Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma
'aínshi anua Jesús mëníoëxancënu cuantëcëancëxa. 3 Cuani ca ësai
canancëxa:
—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?
4 Usai cananquiani cuanx niracëquinbi ca anun quini xëpuëxancë ma-
para axa anua naënxancënuma 'icë, racanacë isacëxa. 5 Usa 'ain ca
quininu atsínquinbi bëná uni achúshia tari uxua pañuax mëqueu tsócë isi
ratúcancëxa. 6 Ratutiabi ca cacëxa:
—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënua matásëxancë Jesús,
Nazaretnu 'icë, a barin. Ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. Anua unin
racáënxancë ca is. 7 Isbiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë
unicamaribi ësaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi
camina cuantancëxun anua a isti 'ain, an mitsu cacësabi oquin. Usaquin
camina aín 'unánmicë unicama cati 'ain.
8 Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun is-
tancëx ratuti bërërui quininuax chiquiti ca abáquiani cuancëxa. Cuanquin
ca racuëquin uibi uisaquinbi cáma 'icën.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Jn 20.11-18)

9 Domingo nëtë pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María Magdalena
anua mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atima chiquían, ami pain
chiquiracëacëxa. 10 Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bëunan mëscúcë axa
Jesúsbë nicë unicama a cai cuancëxa. 11 Cuanxuan —Jesús cana asábi
isan —quixun cacëxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun
sináncëxa.

Ami sináncë uni rabëmia Jesús chiquiracëa
(Lc 24.13-35)

12 Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama rabëmi,
bëtsi unisa 'aish, chiquiracëacëxa. 13 Usaía ami chiquiracëcëxun isbian-
quian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën —
usama ca —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquian ñu 'anun ca
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun
achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi
chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérabi 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina,
asérabi ca baísquiaxa quixun 'ë sinántisama tan.
15 Usaquin caxun ca atu cacëxa:
—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha tërëncë
'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun,
bana ñuixunti 'ain. 16 Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax
ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa
'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbëma 'iti 'icën. 17 Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan
cushin uni itsin 'acëma ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin
uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati
'icën. 18 Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun

ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan
(Lc 24.50-53)

19 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín
mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa. 20 Usai 'ian
camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti
'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu
Jesucristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan
unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

LUCASNËAN 'A UPÍ BANA
I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

1-2 Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuiaxa. A unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a banacama cuënëoxa. 3-4 Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi asérabi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara 'iaxa quixun cuatancëxun, cuënëoxunquin mi ñuixunin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacënti ñuia

5 Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa. 6 Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën. 7 Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.

8 Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin, 9 uin cara anu Nucën Papa Diosan caíscë uníxëshi atsínti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánuxun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa. 10 Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiacëxa. 11 Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucüa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa. 12 Mërai sináncasmai ca ratuti racuëiracëxa. 13 Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain. 14 A tuá aín tita bacëncëx canicëbë camina 'itsaira cuëënti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuëënti 'icën, a uni cupí. 15 Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën. 'Ianan ca an vino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacëncëma pain 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux. 16 Juan an ca amia manúcë 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën. 17 Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesúsa unun ax pain rëcuëncuatsini uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín bëchicë sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucëx ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.

18 Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain carana
uisaxun 'unánti 'ain, min 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun?
19 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:
—'Ëx cana abë 'ixuan an cacësabi oquin Nucën Papa Dios ñu 'axuncë
ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icë ca an upí bana ënë ñuiquin mi canun quixun
'ë xuaxa. 20 'Ën mi cacëxunbimi usai ca 'iti 'icë quixun sináncëma cupí
camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sënëncëbëishi
banatëcënti 'ain. Min sináncëbëmabi ca 'ën mi cacë ñu asérabi 'iti 'icën,
anun usai 'iti nëtëa sënëncëbë.
21 Angelbë Zacarías banamainun ca an ëmánxun chiquitia caíncë
unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncëxa. 22 Usaquin
sinánquian caíncëx chiquíquin ca Zacaríasnën banacasmaquin aín
mëcënanshi sanánquin tanxuancëxa. Usaía 'icëbëtan ca unicaman —
Nucën Papa Diosan ismicëxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa
—quixun sináncëxa.
23 A nëtëcama anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati
sënëncëbë ca Zacarías aín xubunu cuantëcëancëxa. 24 Usa 'ain ca Zacarías
cuantëcëan aín xanu Elisabet tuuacëxa. Tuui ca chiquitima mëcën
achúshi 'uxë aín xubu mëúishi 'iacëxa. Usai 'iquin ca sináncëxa: 25 Nucën
'Ibu Diosan ca 'ë sinánxunquin unicaman 'ë 'atimaquin ñuitëcënxunma
'anun 'ëx tuáñu 'inun mëníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnën María ca

26 Elisabet mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë sënëni natubëncëbëtan
ca Nucën Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icë ëma, Nazaret,
anu cuanxuan 27 unibë 'icëma pan xanu, María cacë, a istánun xuacëxa. A
xanux ca Davitan rëbúnqui, José cacë uni, an binuxun cacë 'iacëxa. 28 Usa
'ain ca xucëx cuanx anua 'icënu atsínquin María cacëxa:
—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucën 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu
raíri 'acësamaira oquin. Ax ca mibë 'icën.
29 Usaquin cacëxun cuaquinshi isquin ca Maríanën ratúquin sináncëxa
—¿uisoti cara 'ë usaquin cain? —quixun. 30 Usaquin sinaniabi ca ángelnën
cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it, María. Mi ca Nucën Papa Diosan upí oquin
sinánxunia. 31 Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancëx camina bëbu tuá
bacënti 'ain. A camina Jesús caquin anëti 'ain. 32 Ax ca uni itsisama
'iti 'icën. A ñui ca —Nucën Papa Dios manámi 'icë aín Bëchicë ca ax 'icë
—quiax uni quiti 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca aín rara David
'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icën. 33 'Apu 'aish ca Israelnën rëbúnquinën 'apu
nëtëtimoi 'iti 'icën. Ax ca cëñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.
34 Cacëxun ca Maríanën ángel cacëxa:
—'Ëx cana unibë 'icëma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?
35 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca minu uti 'icën. Manámi
'icë Nucën Papa Diosan sinanën camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian
sinánxuncëxunmi tuacëx ca ax Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'iti 'icën,
—ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quiax ca unicamax a ñui quiti
'icën. 36 Min xucën, Elisabet, anribi ca caniacëquinbi bëbu oquin tuaia. Ca
tuaíma quicancëbëbi ca aín tuá mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxëinshi
chaia. 37 'Aíma ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'icën.
38 Cacëx ca María quiacëxa:

—Ënu cana 'ain, a Nucën 'Ibu cuëëncë ñu 'axunti. Min cacësabi oi ca 'iti
'icën. Usaquian cacëx ca ángel cuancëxa.

María Elisabet isi cuan

39 'Itsama nëtë 'icëbë ca María bënëtishi Judea menu 'icë ëma achúshi,
matánu 'icë, anu Elisabet isi cuancëxa. 40 Cuanx bëbai Zacaríasnën
xubunu atsínquin ca Maríanën Elisabet —¿ënu caina 'ain? —quixun
cacëxa. 41 Usaquin Marianën cacëxuan Elisabetnën cuacëbëshi ca aín
pucunuax aín tuá ubíacëxa. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacëxa. 42 Sinánmicëx cuëënquin
ca Elisabetnën munuma María cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acësamaira oquin.
Min tuáribi ca an upí oquin sinánxunia. 43 Mixmi Nucën 'Ibu ax uti nun
caincë aín tita 'aish 'ë isi ucëbë cana cuëënibi rabinin. 44 'Ën minmi
cacëxun cuacëbëshi ca 'ën pucunu 'icë tuá cuëëni ubíaxa. 45 Nucën 'Ibu
Dios quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun sinani camina
cuëëinra cuëënti 'ain.

46 Elisabetnëan usaquin cacëxun ca Maríanën cacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu Dios cuëënquin rabin. 47 'Ën 'Ibu Dios an ainan 'inun
'ë iëmicë, a sinani cana cuëëinra cuëënin. 48 'Ëx ñuñuma 'aíshbi
ami sináncë 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan 'ë sinánxuanxa. Usoquin
sinánxuncë 'ëx 'ain ca camabi unix 'ë ñui —a ca Nucën Papa Diosan
upí oquin sinánxuanxa —quiti 'icën. Axa ënë nëtënu bucucë unica-
man rëbúnquinëxribi ca usai 'ë ñui quiti 'icën. 49 Nucën Papa Dios
ax cushiira 'ixun ca 'ën sináncëma ñu upíira upía 'ë canun quixun
aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíira 'aish uisa ñu 'atimabi
'ati sinanima. 50 Usabi oquin ca uicaman cara ami racuĕanan
aín bana cuatia acama nuibaquin 'aquinia. 51 Cushiira 'ixun ca
an unin 'acëma ñu 'axa. Axa —'ëx cana uni itsisamaira 'ai —
quixun sinani rabícë unicama ca an ñuuma 'imiaxa. 52 'Imianan ca
'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icë unicamaribi
meuma 'inun 'imiaxa. 53 Panancë unicama ca pimiaxa. Pimianan
ca ñuñu unicama ñu 'inántëcënquinma ñancáishi cuantánun xuaxa.
54 Israelnën rëbúnquicama ainan 'inúan caíscë acama ca nuibaquin
manuquinma 'aquianxa. 55 Usai ca xënibua 'aínbi 'iti 'icë quixun ca
aín rëbúnquicama ñuiquin Nucën Papa Diosan nucën rara Abraham
cacëxa.

56 Ësai qui sënĕntancëx rabĕ 'imainun achúshi 'uxë Elisabetbë 'itancëx
ca María aín xubunu cuantëcëancëxa.

An uni nashimicë, Juan, bacĕan

57 Usa 'ain ca Elisabet aín bacĕnti nëtë sënĕncëbë, nucë bënë tuá
bacĕancëxa. 58 Bacĕncë —a ca Nucën 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu
'inun 'imiaxa —quixun 'unánbiani a 'urama 'icëcama 'imainun aín aintsi
'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abë banai cuëëancëxa. 59 Usai 'itancëx
ca Elisabet bacĕncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain, judíos
unibunëan 'acësoquin, a tuá judío 'icë 'unánti oi anu timĕacëxa. Timĕax
ca aín papan anĕnbi anëcatsi quiax quicancëxa. 60 Quicëbëbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anëx ca Juan cacë 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

61 Quia ca cacancëxa:

—¿Uisa cupí cara Juan caquin anëcë 'iti 'ic? Uinu 'icë min aintsi 'ibúxbi
ca usaquin anëcë 'aíma 'icën.

62 Usaquin catancëxun ca aín papa uisaquin anëti cara cuëënia quixun
ñucáquin mëcënan 'unánti oquin sanánquin cacancëxa. 63 Usoquian ca-
cancëxun ca aín papan anu cuënëoti ñua 'inánun quixun aín mëcënan
tanquin cacëxa. Cacëxun 'ináncëxun ca —aín anë ca Juan 'icën —quixun
cuënëocëxa. Usaquian cuënëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia
quiax sináncasmacancëxa. 64 Usaquian cuënëocëbëa sináncasmacancëbëshi
ca Zacarías banatëcëancëxa. Banatëcënquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.

65 Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratúacëxa. 'Imainun ca
Zacaríasbëa aín bëchicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu
'icë unicaman chanioia cuacëxa. 66 Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë
banacama atun nuitu mëúishi sinánan, Nucën Papa Diosan ca abë 'ixun
asérabi a sinánxunia quixun 'unani, —¿ënë tuáratsu cara canitancëx uisa
uni 'iti 'ic? —quiax canancëxa.

Zacarías canta

67 Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu
'aish, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cuëëni quiacëxa:

68 —Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabicë, a ca
camabi unin rabiti 'icën. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an
nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a xuaxa. 69 An ca cushiira 'ixuan
an nu iëmiti axa unun mëníoxa. Ax ca an Nucën Papa Dios rabia
David, aín rëbúnqui 'iti 'icën. 70 Nucën Papa Diosan ca bëráma an ax
quicë bana uni ñuixuncë uni upícaman —usai ca 'iti 'icë —quixun
canun camiacëxa, ësaquin, 71 an ca an nu nuibacëma unicaman
ubíotima oquin nu iëmianan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi
otima oquin nu iëmiti 'icën. 72 Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin
ca Nucën Papa Diosan nucën raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti
'icën. A bana, nucën raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti
'icë quiax quicë, a ca manucëma 'icën. 73 Nucën Papa Diosan ca
sinanatëcënuxunma nucën rara Abraham cá banax ca ësai quicë
'icën: 74 Abrahamnën rëbúnqui nun nu racuëquinma a rabinun
ca axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iëmiti 'icën.
75 Usaquian iëmicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax
cuëëncësabi oquin 'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë utámainun
a rabiti 'ain. 76 Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain,
mi ñui ca unicamax, Nucën Papa Dios manámi 'icë an aín bana
unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiax quiti 'icën. Min
camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix pain
rëcuëncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel unicama
sinánmiti 'ain. 77 Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca
atun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë
'iti 'icë quixun. 78 Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan
nu nuibaquin, an nu iëmiti, a aín nëtënu 'icëbi ënë menu nubë
'inun xuti 'icën. 79 Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucën
Papa Diosbë upíma 'ianan —'ën bamati ca 'urama 'icë —quixun
sinani racuëti masá nuituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun
'uchacama tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu
Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun nu 'imiti 'icën.

Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx
quiacëxa.

80 Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan
Israel unicama bana ñuixunti nëtëa sënĕntamainun anu uni 'icëma menu
'iacëxa.

2

Jesús bacëan
(Mt 1.18-25)

1 Ënë menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César Augusto,
aín bana ca cuacocancëxa, camabi unix ca aín anë quiricanu 'ai cuanti
'icë quixun. 2 Cirenio cacë uni axa Siria nëtënu 'icë unicaman 'apu 'ain
ca a quirica 'atabaquin 'acancëxa. 3 Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icë
ëmanuax cara bacĕancëxa, anuxun aín anë quiricanu 'ai riquiancëxa.
4 Usa 'ain ca José Galilea menu 'icë ëma Nazaret cacë, anuax Belén
cacë ëmanu cuancëxa. Belén ax ca Judea menu 'icë ëma, anuaxa David
bacĕan, a 'iacëxa. José, ax David aín rëbúnqui 'aish, ca aín anë 'ai Belénu
cuancëxa. 5 Cuanquin ca an binuxun 'unántiocë xanu, María, tuñu 'icë,
anribia aín anë 'anun buáncëxa. 6 Buáncëx cuanx Belénu bëbatancëx
ca María aín bacĕnti nëtë sënĕancëxa. 7 Sënĕncëbë ca anu 'iti xubu
anu 'aínbia 'aisamaira 'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina pimiti 'itinuax
María bacĕancëxa. Bacĕnxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina pimiti
bunánti anu aín tuá racáncëxa.

Angelcaman an ñuina bërúancë unicama ca

8 Usa 'ain ca Belén 'urama 'icë pastonu an ñuina bërúancë unicama
'iacëxa. 'Ixun ca imĕ 'uxti tëaquin aín ñuina bërúancëxa. 9 Anu 'ixun
ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx ángel achúshi atumi chiquiracëtia isacëxa.
Iscëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan pëcacën atu pëcacëxa. Usocëbë ca ratuti
racuĕacëxa. 10 Usariabi ca ángelnën atu cacëxa:

—Racuĕaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ënëx ca camabi
unin cuati 'icën. Cuati ca chuáma tani cuëënti 'icën. 11 Ënë nëtën ca
bacĕanxa anuax David bacĕan ëmanuax an camabi uni aín 'ucha tërĕncë
'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iĕmiti. Ax ca Nucën 'Ibu Cristo, a 'icën.
12 Ënë isquin camina 'ën mitsu cacë bana ax ca asérabi 'icë quixun 'unánti
'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun ñuina pimitinu
racáncë isti 'ain.
13 Quicëbëshi ricuatsini timëti Nucën Papa Dios rabi ca ángelcamax
quiacëxa:
14 —¡Naínu 'icë Nucën Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ënë nëtënuaxa Nucën
Papa Diosbë upí 'icë unicamax ca chuámashirua 'ican!
15 Usoquin atu catancĕxa ángelcamax naínu riquiancëbë ca an ñuina
bërúancë unicamax canancëxa:
—Taín isi Belénu cuanun ca cuan, nua Nucën 'Ibu Diosan camicëxuan
aín ángelnën nu cacë ënë isi.
16 Cananquiani bënëtishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín
Tuá anuxun ñuina pimitinu racáncë isacëxa. 17 Isquin ca ángelnëan a Tuá
ñuiquin cacë banacama ñuixuancëxa. 18 Usaquian an ñuina bërúancë unin
ñuia cuati ca an cuacë unicama ratúacëxa. 19 Ratúquinbi ca Maríanën aín
nuitu mëúishi ënë ñucama manuquinma sináncëxa. 20 Usa 'ain ca an ñuina
bërúancë unicama an a iscë ñucama 'imainun an a cuacë ñucama sinánquin
Nucën Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancëxa. Riquianquin ca
—ángelnëan nu cacësabi oi ca 'iaxa —quixun sinánan ax ca upíira 'icë
quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Josébëtan Maríanën Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buan

21 María bacëncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain ca atúan
aín bëchicë 'acësabi oquin judíos uni raírinën Maríanën tuá judío 'icë
'unántiocëxa. 'Unántioquin ca María tuutisama pain 'aían ángelnën cacësabi
oquin Jesús caquin anëacëxa.
22 Moisésnën cuënëo banaxa —bacëntancëxun ca camabi judío xanun
usoquin aín tuá 'ati 'icë —quicësabi oquin ca Maríanën anúan bacëncë
'uxë sënëncëbëtan aín rëcuën tuá Josébëtan Jerusalénu buáncëxa, ax ca
ainan 'icë Nucën 'Ibu Dios canuxun. 23 Moisésnën cuënëo bana ca ësai
quia: "Camabi rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën".
Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë
xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa. 24 Moisésnën
cuënëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacëncë 'uxë sënëncëbëtan ca
xanun an 'aracacë numacuru rabë buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain
ca an 'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca
Maríanën Jesús buánan numacuru rabëribi judíos sacerdote 'inánuxun
buáncëxa.
25 Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A
unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë
'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa.
Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'iacëxa. 26 An ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësoquin sinánquin
'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman
caíncë, Cristo, a Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.
27 Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu
'ain ca Josébë María, Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'anuxun
Jesús buanx atsíancëxa. 28 Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Sime-
onën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:

29 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati
asábi 'icën. 30 An camabi uni aín 'uchacama tërënquin minan
'inun iëmiti a cana 'ën bërúnbi isin. 31 Ax ca usai 'iti 'icë quixuan
camabi unin 'unánun camina aín uti mëníon. 32 An ca Israel
unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.
Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca
camabi unin Israel unibu rabiti 'icën.

33 Simeónëxa Jesús ñui quia cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai
'iti 'icë quiax sináncasmacëxa. 34 Sináncasmaiabi ca Simeónën acama Nucën
Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita, María, cacëxa:

—Ënë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën
Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana
cuati abë upíira 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëënia quixuan
unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëënima a ñui
'atimati banati 'icën. 35 Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu
sinania quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën.
Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nuituirati 'ain.

Usaquin ca Simeonën María cacëxa.

36 Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an
Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca
Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa
bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'iacëxa. 37 Mëcën

achúshi 'imainun rabë baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro
baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën
abë banaquin Nucën Papa Dios rabiacëxa. A upí oquin sinánuxun ca
bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën. Nëtënbi imëbi ca usaquin Nucën Papa Dios
rabiacëxa. 38 Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëënquin ca —
asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiacëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni
an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos uni chuámarua 'inux
iëti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iëmiti a ca ënëx 'icë —
quixun cacëxa.

Nazaretnu cuantëcëan

39 Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën
cuënëo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë
ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa. 40 Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax
caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca
aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

41 Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian,
Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nëtë ax
ca aín raracama Egipto menuax 'atimocë 'aish bamaibi iëa, a sinánquin
Nucën Papa Dios rabiquin carnero 'ati nëtë 'iacëxa. 42 Usai cuanquin ca
mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'icë Josébëtan Maríanën Jesús anun
carnero 'ati nëtën Jerusalénu buáncëxa. 43 Anu cuanx anun carnero
'ati nëtë inúmibiani amiribishi Nazaret ëmanu cuantëcënquin ca Maríanën
Josébëtan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénubi ëbiancëxa. 44 Ëbiani
ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María achúshi nëtë bain
cuancëxa. Cuanxun ca aín aintsi 'ibucamanua barianan an 'unáncë
unicamanuaribi bariquinbi 'aímocëxa. 45 'Aímobiani ca Josébë María
amiribishi Jerusalénua bari cuantëcëancëxa.

46 Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbëtan anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnën cuënëo bana uni 'unáncë
unicaman bana ñuixuncëxun cuaquin anribi atu bana ñucatia mëracëxa.
47 Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara
ënë tuacën ënë ñucama 'unánan nun ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quiax
sináncasmacëxa. 48 Usaía a unicamabë banai tsócë Jesús mërai ca Josébë
María ratúacëxa. Ratúquin ca aín titan cacëxa:

—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana mi
mëracatsi bënëquin barin.

49 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën ñu 'ati
caramina 'unaniman?

50 Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanën uisoquin caquin cara
usoquin caia quixun 'unánma 'icën.

51 Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu cuantëcëancëxa.
Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan papa 'imainun aín tita quicësabi
oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús
'icëcama a manuquinma sináncëxa. 52 Sinánmainun ca Jesús caniacëxa.
Cani aín nami cushi 'ianan ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca
upí tuá 'icë —quixun camabi unin cuëënquin nuibacëxa. Nuibamainun
ca Nucën Papa Diosanribi a isi cuëënquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

1 Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nëtëa quince baritia 'icëbë
ca Poncio Pilato Judea menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Usai 'imainun ca
Herodes Galilea menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën,
Filipo, ax Iturea me 'imainun Traconíte menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun
ca Lisanias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa. 2 Usaía
'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos sacerdotecaman cushi
'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën bëchicë, Juan, axa anu uni 'icëma
menu 'icë, a Nucën Papa Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana
ñuixunun quixun 'imiacëxa. 3 'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë
mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani cam-
ina nashimicë 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tërëncë 'inun.

4 Usai ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë, Isaíasnën cuënëosabi oi, ësai quicë:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën
'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi
aín bana cuanux sinanati 'ain. 5 Matá nancëcëcamax ca natacacácë
'iti 'icën, aín bashicama 'imainun matácama ca bëtsibëtan sënën 'iti
'icën, bai tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, bainu 'icë quinicama
ca natacacácë 'iti 'icën. 6 Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira
ucëbëtan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan,
unicama 'aquinquin ainan 'inun iëmiti 'icë quixun isti 'icën.

7 Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaira uni anu riquiancëxa.
Riquianxa bëbacë ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama
'iásaribiti, runu an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa
Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin
rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? 8 Unían mitsu asérabi
sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati
'ain. —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish canananun Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa
tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën
rëbúnqui 'imiti 'icën. 9 Ësa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu
niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin
nëënia. Usaribi oquin ca bënënquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma
'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

10 Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unicaman —¿Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ai? —quixun Juan
ñucáquin cacëxa. 11 Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uix cara cutun rabëñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi
'ináti 'icën. Uix cara pitiñu 'icë an ca pitiñuma uni paná 'ináti 'icën.

12 An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu nashiminun
quiax Juanu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:

—¿Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ain?

13 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.
14 Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:
—¿Nunribi caranuna añu 'ati 'ain?
Ñucácëxun ca cacëxa:
—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma cuëënquin ashi biti 'ain.
15 Ësoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti nun caíncë, a 'icë —quixun cuëënquin sináncëxa.
16 Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. 17 An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.
18 Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ësëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëënun bana ñuixuancëxa. 19 Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë —minmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë —quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa. 20 Usaquian cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcënquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Sipuacëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa. 22 Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'iruacëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:
—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'iá
(Mt 1.1-17)

23 Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa 'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa. 24 Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. 25 José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë 'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë

'iacëxa. Esli ax ca Nagainën bëchicë 'iacëxa. 26 Nagai ax ca Maatnën
bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca
Semeinën bëchicë 'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax
ca Judánën bëchicë 'iacëxa. 27 Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan
ax ca Resan bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa.
Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca Nerín bëchicë
'iacëxa. 28 Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën bëchicë
'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax ca Elmodamnën
bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë 'iacëxa. 29 Er ax ca Josuénën
bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Eliezernën bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca
Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. 30 Matat
ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën bëchicë 'iacëxa. Simeón
ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José
ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa. Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa.
31 Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca Mainanën bëchicë
'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë 'iacëxa. Matata ax ca Natanën
bëchicë 'iacëxa. 32 Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca
Isaínën bëchicë 'iacëxa. Isaí ax ca Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca
Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. Sala ax ca
Naasonën bëchicë 'iacëxa. 33 Naasón ax ca Aminadabnën bëchicë 'iacëxa.
Aminadab ax ca Aramnën bëchicë 'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë
'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares ax ca Judatan bëchicë
'iacëxa. 34 Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën
bëchicë 'iacëxa. Isaac ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa. Abraham ax ca
Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca Nacornën bëchicë 'iacëxa. 35 Nacor ax
ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Ragaunën bëchicë 'iacëxa. Ragau
ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa. Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa.
Heber ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. 36 Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa.
Cainán ax ca Arfaxadnën bëchicë 'iacëxa. Arfaxad ax ca Semnën bëchicë
'iacëxa. Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca Lamecnën bëchicë
'iacëxa. 37 Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén ax ca
Enocnën bëchicë 'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë 'iacëxa. Jared ax ca
Mahalaleelnën bëchicë 'iacëxa. Mahalaleel ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa.
38 Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën bëchicë 'iacëxa.
Set ax ca Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca Nucën Papa Diosan bëchicë
'iacëxa.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

1 Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti
sinánmiacëxa. 2 Cuanx ca cuarenta nëtën anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin
'atimanën 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Anu 'ixun ca
a nëtëcaman Jesusan ñu piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa. 3 Panancë
isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin
cacëxa:

—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.

4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni
tsótima 'icën”.

5 Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën
'apun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun

camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacama cuainacëa bënënquinshi ismi-
acëxa. 6 Ismiquin ca cacëxa:

—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun anu 'icë
ñucama ënëx ca 'ënan 'icën. Usa 'icë cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu
'imiquin, ënë ñucama 'inánti 'ain. 7 Rantin puruni tsóbuquinmi min dios 'icë
'ë rabicëxun cana ënë mecama 'imainun ënë menu 'icë ëmacama 'imainun
anu 'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.

8 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin
camina ashi ax cuëëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

9 Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën
'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan manáinra sënën buánruacëxa.
Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët.

10 Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun aín ángelcama xuti 'icën.

11 Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mëcënan mi
biti 'icën.

12 Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Nucën 'Ibu Diosan
cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

13 Usaquian Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin
'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

14 Usaquian 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa.
Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë uni-
camanribi a ñuiquin chaniocëxa. 15 Anua judíos unicama timëcë
xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timëcë unicama bana
'unánmiacëxa. Usoquian 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'iá
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx
bëbatancëx ca anun ñu mëëtima nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timëcë
xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëëtima nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx
ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui niruacëxa.
17 Niruia ca an a quirica bërúancë unin Isaíasnën cuënëo bana a atu
'axunun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun biquin ca aín catanua ësai quicë
bana bariquinëraquin atun cuanun quixun 'axuancëxa:

18 Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca aín Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën.
An ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama
upí bana anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun ñuixuanan, axa
masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca
sipuacë 'aíshbia upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama
bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma
'iminun 'ë caxa. 19 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin
'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

20 Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica bërúancë uni
'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timëcë unicaman ënquinma abi
isacëxa. 21 Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:
—Bërí ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.
22 Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëëni —aín bana ca asábi 'icë
—quianan —axa quicë banax ca upíira 'aish uni itsin banasama 'icë —
quiax quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë 'aíshbi cara usai banain?
—quiax canancëxa. 23 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun sapi camina ësaia uni quicë bana anun 'ë caisa tanin: “Mix
rucuturu 'aish ca mixbi pëxcút”. Usaquin caquin camina 'ë cati 'ain:
Minmi Capernaúm ëmanuxun ñu 'aia nun cuacë usaribi oquin camina
anuaxmi canicë me ënuxunribi 'ati 'ai quixun.
24 Canan ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun usaquin 'ë cati sináncë 'aínbi cana asérabi mitsu cain, an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían, anuaxa canicë menuxun
bana ñuixunia, ca anu 'icë unicaman cuaisama tania. 25 Ësaquinribi cana
asérabi mitsu cain, bëráma ca Elías an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë 'iacëxa. Elías anu 'ain ca rabë 'imainun achúshi bari
'itancëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibúcëbëma, piti 'aíma
'ain, unicama 'acëñuma 'iacëxa. 26 Usai 'imainuan 'itsa casunamëcë
xanu 'aínbi ca raírima, Sidón cacë menu 'icë ëma, Sarepta cacë, anu
'icë casunamëcë xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucën Papa Diosan Elías
xuacëxa. 27 'Imainun ca Eliseonëxribi an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë 'iacëxa. Axa anu 'ain ca an nami chëquímicë 'insínñu
uni 'itsa a nëtënu 'iacëxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacë menu 'icë uni achúshi,
Naamán cacë, ashi Nucën Papa Diosan 'amicëxun Eliseonën aín nami upí
'itëcënun 'imiacëxa.
28 Jesusan usaquin cacëxun cuati ca anu 'icë unicamax xuamati ami
nishacëxa. 29 Nishi niruquin ca a ëmanua chiquínbianquin anua a ëma 'icë
matá chairucë sënëncënu anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancëxa.
30 Usaquin sinánquian buáncancëxbi ca Jesús a unicama nëbëtsinuax atu
ëbiani cuancëxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa
(Mr 1.21-28)

31 Nazaretnuax cuanx ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Capernaúm, anu
cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca anun ñu mëëtima nëtën anua judíos
unicama timëti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa.
32 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa.
Usai banaia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti —usa bana cuacëma
cananuna 'ai —quiax quiacëxa.
33 Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca
munuma cuëncënquin ësaquin cacëxa: 34 —Jesús Nazaretnu 'icë, ¿min
caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan.
Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë, a 'ain.
35 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquít.
Usaquian cacëx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacëmi, anu 'icë
unicaman ismainunbi, chiquíacëxa, uisabi oíma. 36 Usoia isi ca anu 'icë
unicamax ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:
—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënë unix ca ñunshin 'atimanënbia cuaisabi
oi cushin banaia. Uninuax, ca chiquít, quixuan cacëx ca chiquitia.

37 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë uni-
camainshima a 'urama 'icë menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi
chaniocëxa.

Simón Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

38 Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan
xubunu bëbai anu atsíancëxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían,
anu 'icë unicaman —Simonan nachi caramina nu pëxcuxuntima 'ai —
quixun cacëxa. 39 Cacëx anua racácënu cuani, ami bësui ñanáquian, aín
'itsis nëtënun cacëxëshi ca Simonan nachi pëxcúacëxa. Usaquian Jesusan
'acëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

40 Bari cuabucëbëa bëbaquíshbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unicaman, uni
'insíncëcama bëtsi bëtsi 'insínñu an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca
camabi, aín mëcënan ramëquin, pëxcüacëxa. 41 Ñunshin 'atimanëxribi ca
'itsa uni 'insíncënuax chiquíacëxa. Chiquiti munuma cuëncëni ca quiacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
Quiabi ca Jesusan —ca nëtët —caquin ñunshin 'atima banamiquinma
nëtëmiacëxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën Papa Diosan xucë a 'icë
quixun 'unáncë 'aíshbi usai quiti ca Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa
quiabi nëtëmiacëxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Mr 1.35-39)

42 Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni
'icëma menu bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani cuanx ca Caper-
naúmnu 'icë 'itsaira uni anua Jesús 'icë anu bëbaquin a mëracëxa. Mëraquin
ca —nu ëbiani camina cuantima 'ai —quixun cacëxa. 43 Cacëxun ca
Jesusan cacëxa:
—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan
'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa
'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni
cuanti 'ain.
44 Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin,
Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timëcë
xubucamanuxun uni bana ñuixuancëxa.

5

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

1 Parúnpapa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana
ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcaisaira oquin tsitsiruacëxa.
2 Usoquian chëcaisaira ocëxun ca manë nunti rabë, uniñuma, parúnpapa
cuëbí masi 'urama tëcërëcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu
rabë an anuax 'ibúxun atun rica chucaia isacëxa. 3 Iscëxa anua 'icë manë
nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun
quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca
cuëbía timëcë unicama bana ñuixuancëxa. 4 Ñuixunquin sënëontancëxun
ca Jesusan Simón cacëxa:
—Baca nëbëtsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.
5 Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi
cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.
6 Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca
tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa
'iacëxa. 7 Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua
'icë unicama mëcënan sanánquin —nu ca 'aquini ut —quixun cacëxa.
Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanëntisaira oquin
a manë nunti rabë buácacëxa. 8 Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón
Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa
'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.
9 Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi
ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa. 10 Jacobo
'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë,
axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro
cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina bërí 'ën
'imicëxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi sinánmiti 'ain.
11 Usaquian Jesusan cacëxun menu aín nunti rabë rancatancëxun a
ëbiani ca ami sinani Jesúsbë cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesúsa Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an aín nami
chëquimicë 'insinan 'aisamaira oquin aín nami chëquimicë uni anu 'iacëxa.
A unin ca a mërai a tanáin rantin puruni bëúnpucuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
13 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa. 14 Usaria pëxcutia ca
Jesusan cacëxa:
—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma
cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismi-
anan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'ináinti
'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.
15 Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan
—quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë ñucama 'imainun a 'insíncë
uni pëxcucë aribi ñuiquin chaniocëxa. Usaquian chaniocëbë ca 'aisamaira
uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icënu riquiancëxa.
'Insíncë unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa. 16 Usaía
ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa Diosbë banai cuancëxa.

Nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Nëtë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama
'imainun an Moisésnën cuënëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu
tsócë 'iacëxa. Acamax ca Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea
menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa
'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan
cushiocë Jesús 'iacëxa. 18 Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni
achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacëtinu racácë bëacëxa. Bëquin ca
sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu nanpáti
'ai —quixun. 19 Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti 'aíma

'iacëxa. Atsínmicasmaquin ca tapitinën buáruxun xubu manánxun aín
tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacëtinën bëpáquin, anu 'icë unicama
nëbëtsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa. 20 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë
uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan
'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

21 Usaquian caia cuaquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
cama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax
ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën.
Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha
tërënti 'icën. 22 Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? 23 'Ën cana uni
ñucë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca
cuantan —quixunribi cati 'ain. 24 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni
pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu
cuantan.

25 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani
aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi. 26 Usai niruquiani
cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —
quiax quicancëxa.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

27 Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan
'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

28 Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesúsbë cuancëxa.

29 Jesúsbë cuantancëxun ca Levitan, Jesúscëñun aín 'unánmicë unica-
maribi canan piti 'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa
uni camiacëxa. Camicëx uxun ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti
curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín
'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa. 30 Usaria isquin ca
fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman
atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicam-
abëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?

31 Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëënima. Paë tancë uni,
ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëënia. 32 Usaribiti cana an —'ëx cana upí
'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën
ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun
sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús
ñucácan
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

33 Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús
ñucáquin cacëxa:

—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nëtën Nucën Papa Diosbë
banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unica-
maxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan
xëain?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿An biti xanua unin biti nëtën caramina pi unun camicëxa ucë
axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain?
Camina 'imitima 'ain. 35 Ësa ca. An xanu biti unin xanu biquin abëtan
pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë
cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë
nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën
'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë
bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.
36 Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë ba-
nasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan
Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:
—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima,
anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia.
'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia. 37 Ësaribi ca. Ui
unínbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu
chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina
xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax
tutuqui nëtëtia. 38 Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë
iónushi 'aruti 'icën. 39 Bëráma chëcacë ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun
sinánquin ca unin bëría chëcacë ñu 'aisama tania.
Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Anun ñu mëëtima nëtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain
cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë
siríca quin biquin, mëcënan shuquicëxa aín ënxë xucatia piacëxa. 2 Usoia
isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu
'ain?
3 Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo
unicama cacëxa:
—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë
unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?
4 Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë,
a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti
'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca
axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa. 5 Uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë
quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mëcën bamacë uni mëpëxcüa
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

6 Anun ñu mëëtima nëtë itsin, anua judíos unicama timëti xubunu
atsínxun ca Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun
ca aín mëcën mëqueu bamacë uni achúshi anu 'iacëxa. 7 A uni isquin ca
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman,
anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuxun iscatsi
quixun Jesús bërúancëxa. 8 Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín
mëcën bamacë uni cacëxa:

—Nëri ai ca nëbëtsi ënu niracët.

Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa. 9 Anua nimainun ca Jesusan
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama
cacëxa:

—Ësaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí
'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi
'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

10 Ësaquin caxun atu ñachatancëxun ca Jesusan aín mëcënmi ñucë uni
cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa. 11 Usaquian 'aia isi xuamati nishi
ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'ësënani canancëxa.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Usa 'ain ca aín Papabë banai Jesús matánu cuancëxa. Cuantancëx
ca imë 'uxti tëai abë banacëxa. 13 Usai bananëquin ca pëcaracëbëtan axa
ami sináncë unicama timëxun, mëcën rabë 'imainun rabë caísquin —
ënëcamax ca 'ën 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ën xuti 'icë —quixun
cacëxa. 14 Acamax ca 'iacëxa Simón 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë,
a 'imainun aín xucën Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe,
Bartolomé, 15 Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonën bëchicë,
'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, 16 a 'imainun
Judas, Jacobonën bëchicë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun
'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia
(Mt 4.23-25)

17 'Unánminuxun a unicama caístancëx ca matánuax taramëcëbutancëx
me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea
mecamanuaxribia ucë 'iacëxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama
'icë me parúnpapa rapasu, anu 'icë menuaxribia ucë 'iacëxa. 18 Acamaxa
Jesusan bana ñuia cuati timëcamë'ëomainun ca 'insíncë unicamaxribi
Jesusan pëxcunun quiax uacëxa. Timëtia pëxcüanan ca Jesusan ñunshin
'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüacëxa. 19 Jesusan aín cushínbi 'itsa
uni pëxcucë cupí ca anu 'icë 'insíncëcaman —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi
pëxcuti 'icë —quixun sinani a ticanux tsitsíruacëxa. Usaía 'ia ca Jesusan
'insíncë unicama pëxcüacëxa.

Uisai 'i cara uni cuëënti 'icë quicë bana
(Mt 5.1-12)

20 Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux ñuñuma 'aíshbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan
'aish aín nëtënu 'iti 'imicë cupí camina chuámarua tani cuëënin.

21 Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani
bënëaxma 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ináti 'icën. Usai ca 'iti 'icë
quixun 'unani camina chuámarua tani cuëënti 'ain.
Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëënun 'imiti 'icë
quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.
22 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mit-
sumi nishanan, mitsu cuëënquinma 'atimaquin ñuianan, mitsun anëmibi
'atimati banacëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain. 23 Camina 'unánti
'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa.
Usaquin 'unani camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu
sinánxunquin aín nëtënu abë upiti tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani,
chuámarua tani cuëënti 'ain.
24 Usa 'aínbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mit-
sun ñu cupí cuëëncë 'aish, Nucën Papa Diosan nëtënuax cuëënti 'aíshbimi
cuëëncëma cupí masá nuituirati 'ain.
25 Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma
'ianan ñuñuma 'iti nëtë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.
Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëëni cuaicë 'aínbi ca anúnmi
mitsux rarumati inti nëtë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirai inti 'ain.
26 Unicaman mitsu rabicëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti
'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa
quixun uni paránquin bana ñuixuncë unicama rabiacëxa.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana
(Mt 5.38-48, 7-12)

27 Canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usai 'iti 'aínbi cana 'ën banami cuatia ësaquin mitsu cain, axa mimi
nishcë unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa
'icë 'aquinti 'ain. 28 Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën
Papa Dios a ami sinánun 'aquinun ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi
'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. 29 Mia 'atimocëxunbi
camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ësa ca. Mia bëtáshcacëxun
camina 'aisa tania amoribia mi bëtáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin
mi bicuancëxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain.
30 An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'ináti 'ain. An min ñu
buáncë uni a camina min ñu bëxuntëcënun quixun catima 'ain. 31 Bëtsi
uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë, usaribi oquin camina
min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.
32 An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu nuibacë unica-
maishi nuibacë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman.
'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an a nuibacë uni
nuibananquinia. 33 An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an
mitsu 'aquincë unicamaishi 'aquincë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí
oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an
'aquincë uni 'aquiananquinia. 34 Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'ináti 'icë —
quixun sinánquin an ñucácëxun ñu 'ináncë 'ixun camina Nucën Papa Dios
upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uni itsían ñucácëxun
ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'ináti 'icë —quixun sinánquin. 35 Usa 'aínbi
camina mitsun axa mitsumi nishcë uni nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti
'ain. Unían mitsu ñu ñucácëxun camina —anribi ca 'ë 'ináti ma 'icë —
quixun 'unánquinbi, 'ináti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Dios,

manámi 'icë, an cuëënun mitsu 'imiti 'icën. Mitsun usaquin 'ai camina
asérabi aín bëchicë 'aish an sináncësaribi oquin sináncë 'iti 'ain. An ca uni
'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacëma uni aribi ñu 'ináman
'aquinia. 36 Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin nuibacësaribi
oquin camina mitsúnribi unicama mitsua nuibacëxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia
(Mt 7.1-5)

37 Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icë ca Nucën Papa Diosan
mitsuribi 'uchotima 'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi uni, bëtsi uni
castícanmicëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchoquin castícantima
'icën. Uni itsíxa mitsumi 'uchacëxunbi camina abë mëníonanquin manu-
miti 'ain. Usoquin 'aími unibë mëníonania ca Nucën Papa Diosan mitsux
ami 'uchacëxunbi mitsun 'ucha tërënquin manuti 'icën. 38 Uni itsi camina
ñu 'ináni 'ain. Mitsúnmi uni itsi ñu 'ináman 'aquincë 'icë ca Nucën
Papa Diosan mitsu ñu 'ináman 'aquinti 'icën. Mitsúnmi 'ináman uni itsi
'aquincësaribi oquin ca an mitsu ñu 'ináman 'aquinti 'icën. Unían uni itsían
'ináncëxun aín burasanu tsëncaquin ñu purucësamaira oquin ca Nucën
Papa Diosan camabi ñu mitsu 'ináni 'icën.

39 Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icë quixun 'unánmiquin ca Jesusan
bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic?
Buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima
a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën. 40 Unin ñu 'unánmicë uni
an ca an a 'unánmicë uni 'unáncësaribi oquin 'unanima. Usa 'aínbi ca an
ñu 'unánmicë unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.

41 Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha
'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ësa ca. Bëtsi uníxa aín bëru xaměnu i sani
chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaměnu 'icësa
'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu
a sinánquinbi axa mitsun bëru xaměnu 'icë i mo sinaniman? 42 ¿Mitsun
bëru xaměnu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani
chamaratsu min bëru xaměnu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni
cati 'ain? Mitsun pain mitsun bëru xaměnu 'icë i mo a bitancëxun camina
upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu bixunti
'ain.

Uisa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icë quicë bana
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë
'aish 'aisama 'ain ca aín bimix upí 'ima. 44 Aín bimi isquin ca unin 'unánti
'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Cuti bimi a ca aín bimi
cutima i an tuaíma. 45 Iisaribi ca uni 'icën. Aín nuitu upí 'ain ca uni upí
ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu
ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan
banaia.

—Ësa ca —quixuan Jesusan rabë xubu ñuia
(Mt 7.24-27)

46 ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë caquinbi
'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'aiman? 47 An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan
a bana quicësabi oquin 'acë uni ax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati

'ain. 48 Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nëmíonquin me naëcë usaribi
'icën. 'Uí 'ibúcëbëa baca 'itsaira 'ëia ami aín bai tucanquicëbëbi ca a xubu
upí oquin 'acë 'aish shaíquima. 49 Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan
cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni ax ca an masinu xubu 'acë
unisaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbë, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai tucanquicëbë ca
a xubu puxucuti 'icën. Usai 'i ca aín itácamaribi tsasíbuti 'icën.

7

Romanu 'icë capitán Jesusan pëxcüa
(Mt 8.5-13)

1 Unicaman cuanun bana ñuixuntancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu
cuancëxa. 2 Capernaúm anu ca Romanu 'icë capitán achúshi 'iacëxa. An
a capitán ñu mëëxuncë unix ca an nuibairacë 'aíshbi 'insíanx bamatisa
'iacëxa. 3 Usa 'ain ca —an uni 'insíncë pëxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quiáxa
raíri unicama quia cuaxun, capitanën judíos caniacëcë uni raíri ñucáquin
cacëxa:

—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mëëxuncë uni pëxcuia unun 'ë
caxunti 'ain.

4 Cacëx cuanxun ca capitanëan cacësabi oquin Jesús cacëxa. Caxun ca
ësaquinribi cacëxa:

—A capitán ax ca upí uni 'icën. Minmi aín uni a pëxcuxunti ca asábi 'iti
'icën. 5 An ca nuxnu judíos unibu 'icë nu nuibaquin nuxnu anu timëti
xubu nu 'amixuanxa.

6 Usaquian cacëx ca Jesús atubë cuancëxa. Cuanquían aín xubu
raraobiancëbëtan ca capitanën aín 'unáncë uni raíri xuquin ësaquin Jesús
camiacëxa:

—Mixmi 'ësamaira 'ain cana mibë sënënma 'ixun 'ën xubunumi unun
mi camiman. 7 Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacëcëshi
mia canun can. 'Ën unimi 'ë pëxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana
mi camitëcënin, anuaxbimi 'ën unia pëxcunun quiax quinun. 8 Cana 'unan
min banáxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën
suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun
'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu
mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu
mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

9 Usaía capitanën xucë unicama quia cuati cuëëni cuainacëquin ca
Jesusan an nuibiancë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni
achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx
ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma 'ain.

10 Usaía 'icëbë xubunu cuantëcënquin ca capitanëan xucë unicaman a
ñu mëëxuncë uni asábi 'icë, pëxcúcë isacëxa.

Casunamëcë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísquimia

11 'Itsama nëtë 'icëbë ca Naín cacë ëmanu Jesús cuancëxa. Cuancëbë
ca aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abë cuancëxa.
12 Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan rabúncë,
bacëtinën buáncania isacëxa. A unin titax ca tuá itsiñuma 'ianan ca-
sunamëcë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira uni Naín ëmanuax a catícabiani
cuancëxa. 13 A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Iánxma ca 'it.

14 Caí anu cuanquian anun buáncë bacëti mëëcëbë ca an a buáncë
unicamax niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.

15 Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqui tsóracëti banacëxa. Usai
'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icë —quixun aín
tita cacëxa. 16 Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëëni ca unicamax Nucën Papa
Dios rabi quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx
'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —
quiacëxa.

17 Usaquian Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama
'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicamanribi cuacëxa.

An uni nashimicë Juanëan aín uni rabë Jesúsnu xua (Mt 11.2-19)

18 Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan
cacëxa. 19 Cacëxun ca Juanën aín uni rabë Jesúsnu cuantánun xuquin
ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina asérabi axa uti
nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna bëtsíxa uti caínti 'ain?
20 Usaquian canun quixuan xucëx cuanx bëbaquin ca Jesús cacëxa:

—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi
canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina asérabi axa utinu nun caíncë a
'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti caínti 'ai? —quixun.

21 Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüanan
ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüanan bëxuñu unicamaribi
bëpëxcüacëxa. 22 Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë uni-
cama Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu
'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain:
Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an
aín nami chëquimicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia,
bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan
'inux iëti bana cuatia. 23 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa
Diosan xucëma ca ax 'icë quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i
cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë
unicama cacëxa.

24 Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca Jesusan
anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi
bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi
caramina cuancën? 25 ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën?
¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca.
Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë 'ianan uisa ñu cara
cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. 26 ¿Usa uni isi cuanima
caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca
Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. 27 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë
'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuënëomiacëxa, ësai quicë:

A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun
cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana
cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.
28 Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain
ca a unicama 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan
nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.
29 An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu
buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca
—Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quiacëxa.
30 Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashim-
icë 'iti cuëëncëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'iisama tanquin Je-
susan banaribi cuaisama tancëxa. 31 Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan
ësaquinribi cacëxa:
—¿Ënë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu
cati 'ain. 32 Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia
cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: Cuai
chirini cuëënun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama
tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti
cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi
'iisama tan. 33 Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca
ñu mëscú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix
ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. 34 Usoquian Juanën 'acësoquin
'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia:
A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti
curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun.
35 Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu
unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami
sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'iá

36 Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi
unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa.
37 Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon
xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira
'ininti ro a bëi uacëxa. 38 Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax
inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca
aín bunbi tatërëanan tatsucucaquin 'ininti ron 'acëxa. 39 Usoia isquin ca
fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën
Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia
quixun 'unánan an tamëëcë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsianxa.
Ënëx ca xanu 'aisama 'icën. 40 Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan
cacëxa:
—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.
Cacëxun ca cacëxa:
—Asábi ca, 'ë ca cat.
41 Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa.
Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi

ribíanxa. 42 Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni
rabë̆ a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina cuanti
'ain. Simón, ¿usa 'ain cara min sináncëx a uni rabë̆ uinu 'icë̆xira bëtsix
'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëënti 'ic?
43 Cacëxun ca Simonan cacëxa:
—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a
unimi sinánti 'icën.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca.
44 Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:
—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx
tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun aín bëunan tach-
aboxun aín bun 'ë tatërëanxa. 45 Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi
sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa. 46 Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi
ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa. 47 Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë
nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aíshbi ca tërë̆ncë
'icë quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni, ax ca aín
'ucha tërë̆ncë 'aíshbi 'itsamashi 'ë nuibatia.
48 Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërë̆ncë 'icën.
49 Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unicamax ratuti
canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.
50 Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:
—'Ën min 'ucha tërë̆nti sinani 'ëmi catamëti camina min 'ucha tërëncë
'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

1 Usotancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma
chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icë unicama bana ñuixunquin
'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca —anúan Nucën Papa Diosan 'ëmi catamëtia
uni ainan 'imiti nëtë ca uaxa —quixun caquin upí bana unicama
ñuixuancëxa. Usocëbë ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabë̆ 'imainun
rabë, acamax abë niacëxa. 2 'Imainun ca bëtsi bëtsi xanu ñunshin 'atimañu
'icëbia pëxcucë, acama 'imainun bëtsi bëtsi xanu 'insíncë 'icëbia pëxcucë,
acamaxribi Jesúsbë niacëxa. Acamax ca María, aín anë itsi Magdalena,
anuaxa mëcën achúshi 'imainun rabë̆ ñunshin 'atima chiquícë, 3 a
'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincë uni aín xanu, a 'imainun
Susana, acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincë xanu raíriribi
'iacëxa.

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

4 Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nëbë̆tsiorati timëcamë'ëocëxa. A
unicamax ca 'itsa ëmanuax anu riquiancëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan
bana itsi ñuicësoquin ënë bana ñuiquin ësaquin cacëxa: 5 —An ñu bëru
'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. Sacacëx ca raírinëx
bainu nipacëaxa. Nipacëcë ca unin amáxa. Usa 'icë isbëtsini uxun ca ñuina
pëchiñunën 'eaxa. 6 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax
coóxbi ca a mexa cëxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa. 7 Raírinëx ca
muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan
abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. 8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me

upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.

Usaquin catáncëxun ca Jesusan munuma banaquin cacëxa:

—An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

9 Uisai quicë cara ñu bëru 'apácë ñui quicë bana 'icë quixun ca aín 'unánmicë unicaman ñucácëxa. 10 Ñucácëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uni itsían 'unániamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. 'Ën 'aia isquin ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia bana
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

11 Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apácë uni ñui quicë bana ax ca ësai qui quicë 'icën: Ñu bëru 'apácësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icën. 12 Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru, asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Aín pabitan cuaquinbia —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëbëma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu sinani Nucën Papa Diosnan 'inux iëaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanën 'apun manumia. 13 Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan bana 'acë cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocëxun, tënëquinma a bana manuquin ënia. 14 Muxañu menua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan 'itsa ñuñu 'aish cuëënti sinani, ñu bërúxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pëcëcëma, usaribi a unicama 'icën. 15 Me upínua ñu bëru nipacëcë, usaribi ca raíri uni 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuacë 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icëbëtanbi ënquinma a bana quicësabi oquin 'aia. Atux ca ñu bëru me upínu nipacëax cotancëx canitancëxun tuaia 'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

Ca ësa 'icë quixun lamparín ñuicë bana
(Mr 4.21-25)

16 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun ñu tëmú an bëpánun nanan anu 'uxti tëmúribi nantima 'icën. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun, anu lamparín nanti, anu nanti 'icën. 17 Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. 18 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan

manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin, a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Ësaquian unicama bana ñuixuncëbë aí ca aín tita 'imainun aín
xucëantu anua Jesús 'icënu bëbacëxa. Bëbaibi ca 'aisamaira unían anua
Jesús 'icë a tsitsirucë 'ain, a 'uriishi 'iacëxa. 20 'Icë atu isquin ca unin Jesús
cacëxa:
—Min titabë ca min xucëantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uicaman cara Nucën Papa Diosan bana cuanan aín bana quicësabi
oquin 'aia, acamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Bëtsi nëtëan manë nuntinu 'iruia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Parúnpapa 'ucë manan cuanun ca cuan.
Cacëx ca cuancëxa. 23 Cuani ca Jesús nuntinu 'uxacëxa. 'Uxánbi
suñúan upí 'icuatsinquin bëcaquin parúnpapa bëchuancëbë ca 'unpax
manë nuntinu 'iruacëxa. 24 Usaía 'icëbë racuëquin ca aín 'unánmicë
unicaman Jesús bësúnquin munuma cacëxa:
—Cananuna nanëtin, ca bësut.
Cacëx bësuquin ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan bëchúnribi —
ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtëishimainun ca
baca bëchúnribi nëtëacëxa. 25 Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan ca nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina
sinaniman?
Cacëx ratuti racuëti ca atúxbi canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? An cacëxun ca suñúanënbi, bacánbi aín bana
cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa, cuchi bacamiquia
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Usaquiani Galilea me 'ucë manan cuantancëx ca Gadara menu
bëbacëxa. 27 Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'ati-
mañu uni anu 'icë ëmanuaxa ucë an Jesús mëracëxa. A unix ca 'itsa
baritian ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima 'ianan xubunu 'ima anu
uni maíncë anuishi 'icë 'iacëxa. 28-29 'Itsa oquian ñunshin 'atimanën
'amicëxun ñu 'aia ca unin uni itsi ubíoxunma 'anun aín manë risin nëacëxa.
Usocëxbi ca manë risi tëcapabiani ñunshin 'atimanën 'imicëx anu uni 'icëma
menu usabii 'icë 'aish cuancëxa. Usa 'aísha a mërai aín bëmánon rantin
purúncëxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ënë uninuax ca chiquit —cacëxa.
Cacëx munuma cuëncënquin ca Jesús cacëxa:
—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë
ubíoin? 'Ë tëmëramixunma ca 'at.
30 Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:
—¿Uisa cara min anë 'ic?
Quia ca anu atsíncë ñunshin 'atimanëan 'itsaira 'ixun quimicëxun a unin
cacëxa:
—'Ëx cana 'Ëxcuira caquin anëcë 'ain.

31 Cacëbëtan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nëmínra, anu ñunshin
'atima 'icë, anu xuxunma 'anun quixun bënĕquin cacëxa. 32 Catancëxun
ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:
—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.
Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. 33 Cacëx ca ñunshin 'atima
a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama
camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx, cuëtúnuax parúnpapanu rëucubuti
bacamiqui cëñúacëxa.
34 Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun,
ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi xubu
itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa. 35 Ñuixunquian chanioia cuati
ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa. Riquiani Jesúsnu
cuanx uxun ca a uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquícë a an
isásama 'aish, chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish, Jesús tanáin tsócë
isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuĕcancëxa. 36 Usa 'ain ca an iscëcaman
uisai cara ñunshin 'atimañu uni pëxcúaxa quixun axa riquiancë unicama
ñuixuancëxa. 37 Ñuixuncëxun ca a mecamanu 'icë unicaman racuĕiraquin
aín nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë nuntinu
'iruquiani ca cuancëxa. 38 Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquícë
uni an abë cuancatsi quixun Jesús cacëxa. Cacëxunbi ca Jesusan aín
xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun cacëxa. 39 Caquin
ca ësaquin cacëxa:
—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsi 'ibucama
uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.
Usaquian cacëx cuanxun ca aín aintsi 'ibuishima a ëma chanu 'icë
unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.

Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insíncë ñui quicë bana
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 'Ucë manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca Jesús anu-
axa cuanpuncë nëcë manan utëcëancëxa. Utëcënia ca 'aisamaira uni
parúnpapa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa. 41-42 Caíncëxa bëbaia ca anu
judíos unicama timĕcë xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani
a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, mëcën rabĕ 'imainun rabĕ baritiañu
ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcui camina 'ën xubunu cuanti 'ain.
Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.
43 A unicama nëbĕtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. A xanux ca mëcën
rabĕ 'imainun rabĕ baritia imia 'aíshbi aín imi nëtĕcëma 'iacëxa. Bëtsi
bëtsi rucuturuan roncëxun a cupíoquin aín ñucama cëñuibi ca pëxcúama
'icën. 44 Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani, a caxu
cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë nëtĕacëxa. 45 Usai
'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:
—¿Uin cara 'ë ticax?
Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun
cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë
unicaman cacëxa:
—Mi ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caram-
ina, uin cara 'ë ticaxa, quiax quin?
46 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cushin ca uni pëxcúaxa quixun cana 'ën sinanënshi 'unanin. Usa
'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

47 Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërërui,
anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun,
unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín
chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa. 48 Ñuixuncëxun ca Jesusan
cacëxa:
—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan.
Chuámashi 'aish ca cuantan.
49 Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua
judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:
—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi
buánxunma 'at.
50 Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Us-
aquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.
51 Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan,
Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi
abë atsínun atsínmiquin, uni raíricama ëmáinshi bërúnun quixun cacëxa.
52 Usai xubunu atsínquian cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa.
Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:
—Iánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.
53 Ësaquian cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bërí 'aíma 'icë —quixun
'unánquin ca 'usáncancëxa. 54 Usoquian 'usáncancëxunbi aín mëcënan
mëínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:
—Xu xanu, ca nirut.
55 Usoquian cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbëtan ca aín aintsi
'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacëxa. 56 Usoia isi ca aín papa aín tita
cuëëni ratúira ratúacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi iscë ñu ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

1 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë a
timëxun cacëxa:
—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquíanan uni 'insíncëcamaribi
pëxcunun cana 'ën cushi mitsu 'inanin.
2 Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi catamëcë uni-
cama ainan 'imiti 'icë —quixun unicama ñuixuanan 'insíncëcama pëxcunun
quixun aín 'unánmicë unicama xuacëxa. 3 Xuquin ca cacëxa:
—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui
buanima camina ñancáishi cuanti 'ain. Rabë camina ami pañuti chupa
buántima 'ain. 4 Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi
camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.
5 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana
cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun
bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun,
mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain.
6 Usaquin caquian Jesusan xucëx camabi ëmanu cuanquin ca anu
'icë unicama upí bana, anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun,
ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.

Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

7 Unicaman Jesusan 'acë ñucama chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu,
Herodesnëx —ui cara ax 'icë —quiax sináncasmacëxa. Raírinëx ca —Juan,
an uni nashimicë, ax ca bamaxbi baísquiaxa —quiax quiacëxa. 8 Raírinëx
—Elías ca utëcëanxa —quimainun ca raírinëx —an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuan unicama achúshi sapi ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiax
quiacëxa. 9 Usai quicëbë sináncasmai ca Herodes quiacëxa:
—'Ënbi cana Juan tëbíscamian. ¿Usa 'aínbi cara a uni camabi unin
chaniocë ax ui 'ic?
Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun
atun 'acë ñucama Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cuatancëxun ca Jesusan
Bëtsaida ëma 'urama anu aín 'unánmicë unicama buáncëxa. 11 Usa 'ain
ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx
'aisamaira uni anua Jesús 'icë anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania
ca Jesusan acama nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë
unicama ainan 'imiti 'icë quixun ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca 'insíncë
unicama pëxcüacëxa.
12 Usaquin 'acëbëa bari cuabúcëbëtan ca aín 'unánmicë unicama mëcën
rabë 'imainun rabë, an anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun
camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua
atúxa anu 'uxti barianan atun piti bitánun camina xuti 'ain.
13-14 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun ca piti 'inan.
Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicë unicaman
cacëxa:
—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabëishi 'icën.
Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.
15 Cacëxun ca unicama tsóbunun cacëxa. 16 Cacëxa unicama bucubuan
ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin
isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun páncëñun tsatsa tuca-
paxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun
quixun. 17 Jesusan 'ináncëxuan aín 'unánmicë unicaman mëtícacëxun ca
unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin piia sënëan ca usai
'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë
'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.

Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca
(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)

18 Nëtë itsían Jesús aín Papa Diosbë banamainun ca aín 'unánmicë
unicamaxëshi abë 'iacëxa. Anu 'icë ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
ñucáquin cacëxa:
—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?
19 Cacëxun ca cacëxa:
—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx
ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix ismina an Nucën

Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicë a 'ain.
20 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai quin?
Quia ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa uti nun caíncë, a 'ain.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quia
(Mt 16.20-28; Mr 8.30–9.1)

21 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa. 22 Canan ca cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, 'ën bana cuaisama tani, 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
23 Usa 'ain ca anu 'icë unicama Jesusan ësaquin cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. 24 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. 25 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. 26 Ui unix cara 'ënan 'itimi rabianan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ëxribi rabínti 'ain, 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni. 27 Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën.

Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

28 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtësa 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani Pedrocëñun Juan, Jacobo, acamaíshi buani Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. 29 Anu cuantancëx bëbatancëx aín Papa Diosbë banai ca aín bëmánan bëtsiacëxa. Bëtsicëbë ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichuquicë 'iacëxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo, acaman isacëxa. 30 Usa 'icë isanan ca rabë uni, Moisés 'imainun Elías, Jesúsbë banaia isacëxa. 31 Atun iscëx ca a uni rabëtax Nucën Papa Diosan cushían ichúquin pëcacë nëbëtsi 'iacëxa. Usa 'aish abë banaquin ca Jesús, unían bicëxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin cacëxa. 32 Usa 'ain ca 'uxcënan tënáncëxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abë 'icë uni rabëtan Jesús bëtsicë isanan abë 'icë uni rabë aribi isacëxa. 33 Moisésbëtan Elíasnën a ëbiania isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacëxa. 34 Usaía quicëbëtainshi
ca cuinan acama mapuacëxa. Usocëx ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax
racuĕacëxa. 35 Racuĕquin ca cuín mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ën nuibacë bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.
36 Ësai banaia cuatancëxuan iscëx ca Jesúsëshi anu 'iacëxa. Usaía 'ia
isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi
ñuixuanma 'icën.

Ñunshin 'atimanën bërërumicë tuá Jesusan pëxcüa
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

37 Usaía 'ion pëcaracëbëa Jesús matánuax ubúcëbë ca 'aisamaira uni a
bëñai cuancëxa. 38 A unicama achúshinën ca cuëníshquin Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë ca is. Bëchicë itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina
'ë pëxcuxunti 'ain. 39 Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca 'itsai cuëncëni aín
cuñun bacux bëanan aín namiribi nimëti bërëruia. Usaquin 'ai ca 'ën
bëchicënuax chiquítisama tania. 40 Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama
'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.
41 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun
sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun
carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi nëtën carana 'ëx mitsu
cupí masá nuituti 'ain?
Usaquin caquin ca a uni —'ënu ca min bëchicë bët —quixun cacëxa.
42 Cacëxuan bëcëxa aia ca ñunshin 'atimanën menu nipacëmiquin aín
nami nimëtia bërërunun 'imitëcëancëxa. Usaquian 'imia chiquínun caquin
ñunshin 'atima chiquínxun ca Jesusan a tuá pëxcüacëxa. Pëxcuquin ca aín
papa —ca asábi 'icën, ca 'iquin —quixun cacëxa. 43 Usaquin 'aia isi ca anu
'icë unicama —Nucën Papa Diosan cushínshi ca Jesusan usaquin 'axa —
quixun sinánan —aín cushix ca bëtsi cushisamaira 'icë —quixun sinani
ratúacëxa.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quitëcëan
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

An ca bëtsi unían 'acëma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca
Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa: 44 —Camina upí oquin
cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin an raíri uni 'aminun uni 'ináanti 'icën.
45 Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucën
Papa Diosan atu cuamiama pain 'icën. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun
Jesús catimi aín 'unánmicë unicama racuĕacëxa.

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënĕnmaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Jesusan 'unánmicë unicamax ca —uinu 'icë nucama achúshinëxira
cara nubë sënĕnma 'icë —quiax atúxbi ñucacanáncëxa. 47 Ñucacanania
atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsíancëxa.
48 Nitsínxun ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa, ñuumara ca, quixun
unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.
Usaquin 'aquin ca 'ëishima, 'ën Papa Dios, an ënu unun 'ë xua, aribi
'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincë uni a ca Nucën Papa
Diosan bëtsi unibëtan sënĕnmaira isia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Mr 9.38-40)

49 Ësaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë uni, Juan, an cacëxa:
—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

51 Anúan aín Papa Diosnu cuantëcënti nëtë 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalénu cuantëcënti sináncëxa. 52 Cuanuxun ca uni raíri anpan rëcuënquiani cuanun xuacëxa. Xucëx cuanx Samaria menu 'icë ëma achúshinu bëbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicë unicamabë 'uxti 'icë quixun bariacëxa. 53 Bariabi ca anu 'icë unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unánquin aín ëmanu 'imiti cuëëanma 'icën. 54 Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobëtan Juanën Jesús cacëxa:
—¿Naínuax uxúan tsin atu cëñunun nu cati caramina cuëënin?
55 Cacëx cuainacëquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacëxa:
—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbi camina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icë quixun 'unaniman. 56 Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti bucunun 'iëminux cana uacën.
Catancëx cuanx ca bëtsi ëmanu cuancëxa.

Abë cuainsa tancë uni raíri ñui Jesús quia
(Mt 8.18-22)

57 Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacëxa:
—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.
58 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.
59 Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbë cuani ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:
—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.
60 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina min, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.
61 Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:
—'Ëx cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu 'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.
62 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. An vaca bënën buáncëxuan me tucabianmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'ati manuquin bëtsi bëtsi oquin sináncë ax aín uni 'iisama 'icën.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

1 Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu
bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca aín 'unánmicë
uni mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ acama xuquinma, uni raíri setenta
caístancëxun rabë̆ rabë̆, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain
cuanun xuacëxa. 2 Xuquin ca cacëxa:
—'Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni
'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti
uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain camina Nucën Papa Dios axa ëmi
sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia
'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin. 3 Camina
cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbë̆tsinu 'icësaribi 'inun
mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëaratia. Usaribi
oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti
'icën. Usaquian sináncëbëbi camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi
abë 'atimonantima 'ain. 4 Burasacëñun camina curíqui buántima 'ain,
taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niracëax 'uran
unibë banatima 'ain. 5 Anumi 'iti xubunu atsínquin camina anu 'icë
unicamaxa chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. 6 A xubunu
'icë unin mitsubë upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuëëni
chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquian an mitsun
bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën. 7 Camina xubu itsi
xubu itsinu 'ibë̆quintima 'ain, anu paínmi atsíncë xubu anuishi camina
ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu
'icë xanúan mitsu 'ináncëxun piti 'ain. An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu
mëëmicë unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncë ñu a piishiti
'ain. 8 Cuanx ëmanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa
tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain.
9 Camina anua 'icë 'insíncë unicama pëxcuquin, 'ëmi catamëtia Nucën Papa
Diosan anun a ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun cati 'ain. 10 Cuanx
ëmanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana
cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa uni 'icë bai, anuxun ësaquin cati
'ain: 11 Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx
'aisama 'icë quixun mitsun 'unánun cananuna nun taxacanua 'icë mitsun
ëmanu 'icë me cupúcë tërë̆nbianin. Nux cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain,
axa Jesúsmi catamëcëcama Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nëtë ca
'urama 'icë quixun. 12 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama ca
aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castícancëxa. Usamaira
oquin castícancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan
(Mt 11.20-24)

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama,
mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi
oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín
'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati
ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. 14 Usa 'ain
ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën, Tiro 'imainun Sidónu 'icë
unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícanti

'icën. 15 Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina
Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni
'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain.
16 Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:
—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia. 'Imainun ca an
mitsun bana cuaisama tancë uni, an 'ën banaribi cuaisama tania. An 'ën
bana cuaisama tancë uni, an ca Nucën Papa Dios, an ënë menu 'ë xua, aín
banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

17 Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman ñuixunbëtsini
utancëxun Jesús usoquian ñu 'acëcama ñuixunquin ësaquin Jesús cacëxa:
—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanënbi nun bana cuaxa, nun nu —ca
chiquít —cacëx ca uninuax chiquíaxa.
18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Caná naínuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin 'atimanën
'apu Satanás naínuax nipacëtia cana isacën. 19 Camina 'unánti 'ain, 'ën
cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu 'ináncë 'ain camina runu 'imainun
nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa tania, tanquinbi
ca ñunshin 'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima.
20 Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí cuëëncësamaira oi camina
mitsun anëcama ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë quiricanu 'acë 'icë
quixun 'unani cuëëinra cuëënti 'ain.

Jesús cuëëan
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx
upiti cuëënquin, aín Papa Dios cacëxa:
—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana
mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama
'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë
cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.
22 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama
amiribishi cacëxa:
—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi
ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa
Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën
Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin,
'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama
anribi 'unania.
23-24 Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun atúinshi
cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca
uti 'icë quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun
istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa
tanquinbi ca cuama 'icën. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acësaribi oquin, 'ën ñu
'aia isanan 'ën uni bana ñuixunia cuacë unicamax cuëëinra cuëënia.

Samarianu 'icë uni Jesusan ñuia
(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)

25 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën ca uisoquin
caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:

—¿Añu carana 'ëx ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inuxun
'ati 'ain?
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Moisésnën cuënëo banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara uisai quin?
27 Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:
—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain.
Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 'Ianan camina
mixmi bërúancacësaribi oquin min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë
'aquinti 'ain”.
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upí oquin camina 'ë can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.
29 Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin
amiribishi ñucátëcëncatsi quixun Jesús catëcëancëxa:
—¿'Ën aintsicama 'acësaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin
'aquinti 'ain?
30 Cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó ëmanu
cuanxa. Cuaniabi ca an ñu mëcamacë unicaman bixun aín ñucama
bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa.
31 Usobiania an mëcamacë unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi,
ax a bain uquin uni racácë mëraquin isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa.
32 Ratánbiania a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui,
ax uaxa. Uquin ca bai amo racácë uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni
ratáinshibianxa. 33 Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu
'icë uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racácë isquin ca an cuni
a uni nuibaxa. 34 Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun
vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua tëacëcamaribi chupa sanin tëcërëcaxa.
Usotancëxun anúan nicë aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi
unin xubunu racánxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa.
35 Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu
'ibu caxa: Ënë uni camina 'ë bërúanxunti 'ain. Bërúanquinmi ënë curíqui
cëñuquin minanënribi 'aquinia cana utëcënquin mi cupíotëcënti 'ain.
36 Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë uni cacëxa:
—An ñu mëcamacë unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a
ca rabë 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sináncëxun
a unicama uinu 'icëinra racácë uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincësaribi
oquin 'aquianx?
37 Usaquin cacëxun ca cacëxa:
—An aín aintsi 'aquincësaribi oquian axa racácë uni 'aquicë ax ca axira
tsiancuatsini ucë uni a 'iaxa.
Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Usaribi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin
'aquincësaribi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicë bana

38 Bain cuanía achúshi ëmanu bëbaia ca anu 'icë Marta cacë xanun aín
xubunu Jesús atsínmiacëxa. 39 'Atsíntancëxuan bana ñuixunia ca Martanën
xucën, María, axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin
cuacëxa. 40 Maríanëan bana cuamainun ca Martanën Jesusan bana

cuaquinma piti 'aruanan bëtsi bëtsi ñu 'acëxa. 'Aquin ca anu cuanquin
Jesús cacëxa:
—Caramina isiman, 'ën xucënan ca 'ë 'aquinima, 'ëinshi cana ñu 'ain. 'Ëa
ñu 'aquini unun ca cat.
41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bënëtin. 42 Usa ñucama
'ati asábi 'aínbi ca 'ën bana cuati, ax bëtsi ñu 'ati sináncësamaira oquin
sinánti asábiira 'icën. Maríanën ca usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ën a
'axunma 'anun catima 'ain.

11

Nucën Papa Diosbë banaquin ësaquin cati Jesusan ñuia
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Nëtë itsin aín Papabë banatancëxa sënënia ca aín 'unánmicë uni
achúshinën Jesús cacëxa:
—Juanën ca aín 'unánmicë unicama Nucën Papa Diosbë banati
'unánmiaxa. Usaribi oquin camina nuribi abë banati 'unánmiti 'ain.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosbë banaquin camina ësoquin cati 'ain:
'Ën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. —Usa
camina mix 'ai —quiax ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati
'icën. Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëënin. Usaquian
mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nëtënuxuan ángelcaman 'acësaribi
oquian ënë nëtënuxun unicaman mix cuëëncësabi oquin 'ati cana
cuëënin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain. 3 Bërí nëtën camina
nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. 4 Unían nu 'atimocëxunbinu
aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucë 'ain camina
nuxnu 'uchacëcama nu tërënxunquin manuti 'ain. Ñunshin 'ati-
manën 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti
'ain.
5-6 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Micama achúshinëx camina axa mibë nuibanancë
unin xubunu imë naëx cuanxun cati 'ain: Mix camina 'ëbë nuibanancë
uni 'ain. Axa 'ëbë nuibanancë uni itsi ca 'uracëox ubaiti bërí bëbaxa. 'Aínbi
ca a 'ën 'inánti piti ñu 'aíma 'icën. ¿Usa 'ain caramina a piti ñu a 'inánun
'ë 'inántima 'ain? 7 Cacëxunbi ca unin aín xubu mëúxun mi cati 'icën: 'Ë
ubíoxunma ca 'at. Xëcuë ca xëpucë 'icën. 'Imainun ca 'ën bëchicëcama 'ëbë
'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani niruiman. 8 Catancëxunbi ca mibë
nuibanancë cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ëma ubiotëcënia —
quixun sinani niruxun min cuëëncë ñucama mi 'inánti 'icën. 9-10 Usa 'ain
cana 'ën mitsu cain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni
ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ënëx ca ësa 'icën: Bari bariquin ca unin
ñu mëraia. 'Imainun ca unían bëtsi unin xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu
'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun
bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.
11 ¿Mix aín papa 'ixun caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun maxax
'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a
'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. 12 ¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina
nibanti 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. 13 Mitsux 'atima uni 'ixunbi
camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca

Nucën Papa Dios naínu 'icë, an a ñucácë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'inánti 'icën.

Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

14 An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin
'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama
ratúacëxa. 15 Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë uni
raírinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin
'atima chiquinia.

16 Quimainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia
iscatsi quixun, aín sinanënbia unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa.
17 Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman
bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi
upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca
unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia. 18 Mitsux
camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an
'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë
'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an
'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin
'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. 19 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun
'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën
uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca
mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa
Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Us-
aquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca
asérabima 'icë quixun. 20 Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin
'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi
catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.
21 Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananti ñuñu 'ixun aín xubu
bërúancëbëtan ca uinu 'icë uníbi aín ñu bicuantima 'icën. 22 Usa 'aínbi
ca asamaira cushi uni uquin a mëëquin ñusmoquin axa anun 'acanancë
ñucama, amia catamëcë, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama
mëtícaquin 'inánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira
'ixun ñunshin 'atima chiquinin. 23 Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma
'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni
'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

Anuaxa chiquícë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan
(Mt 12.43-45)

24 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin
'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania, —anuax
'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun. 25 Sinánbia cuani
bëbaquinbi ca xubua unin maënquin mëníocëx upí usaribi 'icë a unin
nuitu isia. 26 Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'ati-
maira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia.
Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia.

Asérabi upí sinánñu 'aish cuëëinra cuëënti

27 Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinën munuma banaquin
Jesús cacëxa:
—An tuutancëx bacënxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuëëinra cuëënti
'icën.
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana cuanan a bana quicësabi
oquin 'acë uni, axira 'ën titaxa cuëëncësamaira oi cuëënti 'icën.

'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acëma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 'Itsa unia ricuatsini timëcamë'ëocëbëtan ca Jesusan cacëxa:
—Bërí bucucë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun
isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana
asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi
atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana
'ëx 'iti 'ain. 30 Nínive cacë ëma chaira anu 'icë unicaman ca Jonasan
Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunia cuacëxa. Jonasan acama bana
ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën ënë menu
'icë unicama Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunin. 31 Salomón cacë
uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu,
ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëënquin aín bana
cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënua
bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën
Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, a xanun Salomónën bana
cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucucë unicama 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma
'icë, 'uchoti 'icën. 32 Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia
Jonasnën Nucën Papa Dios quicë bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami
sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucucë
unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan
camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucucë
unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish
camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

Cristonën ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicë bana
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uinu 'icë uníbi ca lamparín bimitancëxun xubu amo unëquin nan-
ima. 'Imainunribi ca bunánti buinaxun anun mapuquin nanima.
Usoquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun bimi-
tancëxun anu lamparín nanti anu nania. 34 Lamparínën pëcacëbëtan ca
unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru
upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru
'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain,
bëánquibucënuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën
Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan
an pëcacësa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish
bëánquibucënu nicësa 'ain. 35 Usa 'ain camina —anun 'ën sinan upí 'iti ca
'aíma 'icë —quixun sinánti rabanan bërúancati 'ain. Min —anun 'ën sinan
upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sináncë 'aish camina Nucën Papa Diosan
sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. 36 Usa
'aínbi camina Nucën Papa Diosmi sinania an 'imicëx min sinan upí 'ixun
Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax

cuëëncësabi oquin upí oquin ñu 'ati 'ain, lamparínëan pëcacën isquin upí oquin ñu 'acësaribi oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

37-38 Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinën Jesús aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën. Mëchucatíma ca mesanu pi tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin —¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? —quixun sináncëxa. 39 Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Mixmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin. 40 Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutë 'acë uni an ca aín namë̆ 'acësaribi oquin aín caxuribi 'aia quixun? 41 Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icën.

42 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:

—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi anun nëish ocë robi mësú 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmi upiti sinánan upí sinánñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

43 'Ianan camina anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Ianan camina anuxuan unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënin. Usaími 'iti cuëënquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsu 'ati 'icën.

44 Mitsux camina cëmë̆ntapun 'ain. Anu uni maíncë meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca uni raírinëx anun niquin —uni bamacë ca anu maíncë 'icë —quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían mitsun nuitu 'unánquinma upíisa quixun sináncë 'aíshbi camina mitsun nuitu mëú upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëënquinma ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

45 Usaquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

46 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo banaishima mitsúnbi sináncë banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a banacamax mitsúxmi quicësabi oi 'iisama 'icën.

Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquian
'anun camina unicama 'aquiniman.
47 Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun
raracaman 'acëa an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama
anu maíncan, a me camina upí 'inun mëníoin. 48 Usaquinmi 'aia isquin ca,
mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icë quixun camina sináncani quixun,
camabi unin 'unania. 49 Nucën Papa Dios an camabi ñu 'unáncë 'aish ca
usaía 'icëma pan 'ain, ësai quiacëxa: "'Ën unicama raíri 'ën bana 'unánquian
a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imiabi ca
unin raíri 'anan raíri bëtsi bëtsi oti 'icën". 50 Usoquin 'ati ca ënë nëtënua
bërí bucucë unicamax 'icën. Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi
oquin 'ain. 51 Abel pain ca 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an
Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin
'acëxa. 'A 'aían ca raírinënribi 'acëx Zacarías ax anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu rapasu bamacëxa. Mitsun raracaman 'ásaribi oquin camina
mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ásaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsu
castíçanti 'icën.
52 Ësaquinribi ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ëşëti 'ixunbi
camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma
camina bëtsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin
cuaisama tancë 'ixun, an a bana uisai quicë cara quixun 'unántisa tancë
unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icë isquin ca uisa
cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.
53-54 Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami
manáncatsi quixun sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi
bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocëxa.

12

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

1 Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain
bëtsibë bëtsibë cháca nancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan
camina bërúancati 'ain. Ësai quiquin cana ësoquin mitsu cain, bana
ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina
mitsun 'atima 'ain. 2 Unían uni itsi parán xun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi
unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëbi camabi
unían 'unáncë 'iti 'icën. 3 Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imë uni itsi
ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami
mitsun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun ëmánxun ñuicë 'iti
'icën.

Uimi cara uni racuëti 'icë quiáxa Jesús quiá bana
(Mt 10.28-31)

4 'Ëbë nuibanancë unicama, cana mitsu cain, an uni bëtsi bëtsi oquin
bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín
bëru ñunshin bamamitima 'icën. 5 A unicamamimi racuëtima 'aínbi cana
uimi caramina racuëti 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucën Papa Dios, an
uni aín cushínbi bamamianan uni manë tsi anua 'inun 'imiti, amishi
camina racuëti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, camina asérabi ami racuëti

'ain. 6 'Isáratsu ca, cupíma 'icë, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin
mëcën achúshi biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi
ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi manuima. 7 An
ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux
camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira
oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían
mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Ëx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë
ñui —'ëx cana Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax
uá 'ën, aín ángelcaman cuamainun, Nucën Papa Dios —ax ca 'ën uni 'icë
—quixun cati 'ain. 9 Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini —'ëx cana Jesusan
unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aín ángelcaman cuamainun —ax ca 'ën
unima 'icë —quixun Nucën Papa Dios cati 'ain. 10 Axa, uni 'inux anuax
uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënti
'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín
'ucha Nucën Papa Diosan tërënima. 11 Unin mitsu anu judíos unicama
timëti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun
buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinánan —
uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. 12 Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbëtanshi uisaquin caramina cati
'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

'Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

13 Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'ën papocën aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën
apan an a ñucama raíri 'ë 'inánun cati 'ain.

14 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mëníotima 'ain. Ax ca
'ën 'atima 'icën.

15 Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuëënti
'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti
sinánan uni itsin ñuribi cuëënti rabanan bërúancati 'ain.

16 Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bëru 'apácëx
canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa. 17 A bimicama isquin ca
a unin sinánxa, anu ënë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu carana
'ati 'ain? quixun. 18 Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën
anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icën. Acama tëncapatancëxun
cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'ën ñu bimicama 'imainun
'ën ñu itsiribi nanti 'ain. 19 'Atancëx cana quiti 'ain: Cana bucúan, ënë
ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cëñútima 'icën. Usa 'ain cana
tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëëinshiti 'ain. 20 Usaquian sinania ca
Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain. Ënë ñantánbi
camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca
minanma 'iti 'icën.

21 Caxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaribiti ca, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúancë bana
(Mt 6.25-34)

22 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti
'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. 23 Mitsun piti-
samaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain.
An mitsúxmi ënë nëtënu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami
piti ñu mitsu 'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. 24 Mitsun
camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima.
An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa
Diosan atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi
sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. 25 Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish
camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain. 26 ¿Mitsux
usai 'itima 'aíshbi caramina uisacatsi bëtsi ñucama sinani masá nuitutin?
27 Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi
upíira upí 'icën. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón
ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax
ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën. 28 Upíira upí 'itancëxbia xanania unin
tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan
aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua
'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux
usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma
'ain. 29 Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xëati 'ai quixun
camina bënëti masá nituquin sinántima 'ain. 30 An Nucën Papa Dios
'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín
chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun
Papa Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina
upitax bucuti 'ai quixun. 31 Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëëncësabi
oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti
ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën.

Aín nëtënuax Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti bana
(Mt 6.19-21)

32 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Mitsux camina 'ënan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan
'ianan aín nëtënu abë 'iti Nucën Papa Dios cuëënia. Usaquin 'unani
camina racuëtima 'ain. 33 Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina
ñuñuma uni 'inánti 'ain. Ënë nëtënuaxa 'icësai ca Nucën Papa Diosan nëtë
naínu 'icë ñucamax 'atimati cëñutíma, an ñu mëcamacë uni ca 'aíma 'icën,
'imainun ca an cëñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux
ñuñushi 'iti sinánquinma ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi
aín nëtënu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëënminuxun 'acëcama cupíoquin
chuámarua aíshmi xënibua 'aínbi cuëënun mitsu 'imiti 'icën. 34 Uisa ñun cara
cuëënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë
unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa —Diosan a
cupíoquin aín nëtënuxun chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios
cuëënun ax cuëëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

35-36 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uníxa an xanu bicë unin camicëx, abëtan
pi cuanx utëcënia ca an ñu mëëxuncë unicaman cainia. Caínquin ca an
uni ñu mëëxuncë unicama an ñu mëëxunuxuan pañucë chupa pañuanan
lamparíncama upí oquin bimitancëxun nania. Usoxun caíncëx uquian,
xëcuë taxcaia ca cuëënquin bënënquinshi atsínmiquin xëocaia. Usaribiti
camina mitsux 'iti 'ain, 'ëx aia caini. 37 A caíncëxuan an ñu mëëmicë
unicaman 'uxcëma 'icë mëracëx ca an uni ñu mëëxuncë unicamax cuëëinra
cuëënti 'icën. Cuëënia ca an atu ñu mëëmicë unin mesanu tsónun caquin
piti 'ináṇti 'icën. Usaquin 'acëx ca an ñu mëëxuncë unicamax cuëëinra
cuëënti 'icën. Ca usai asérabi 'iti 'icën. 38 Imë naëx uanan pëcarati 'urama
uquian a ñu mëëxuncë unin 'uxcëma mëracëx ca an a uni ñu mëëxuncë
unicamax cuëëinra cuëënti 'icën. 39 Camina 'unanin, uínsaran cara aia
quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni
caíntsianxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun
xubu 'ibun atsínmitsianma. 40 Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun
'ëx uti caínti 'ain. Bërí ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti
'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

An upí oquin uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an upí oquinma uni mëëxuncë uni
(Mt 24.45-51)

41 Usaquian cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Nuinshi cuati caramina bëtsi bana ñuicësoquin ënë bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

42 Cacëxun ca ësoquinribi Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin
piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an
ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin
ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa. 43 Cuanx anu 'itancëx
utëcënquin ca, an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti
'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia 'iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë
uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën. 44 Ësoquin cana asérabi 'ën mitsu cain,
an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi
'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama
minansa 'icë bërúanti 'ain. 45 Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an
'ë ñu mëëmicë uni ca panatia quixun sinánquin abëtan ñu mëëcë uni raíri
mëëanan xëai paënti 'icën. 46 Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi
ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua
'aisama unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën.

47 An uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë unix cuëënia quixun
'unánquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati sináncëma 'ixun ax cuëëncësabi
oquin 'axuncëma uni ax ca 'aisamaira oquin mëëquin castícancë 'iti 'icën.
48 Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë uni cuëënia quixun
upíira oquin 'unáncëma 'ixun upí oquin ñu mëëxuncëma uni ax 'itsamashi
oquin mëëquin castícancë 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan
uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'ináṇtancëxun, —an ca 'ë
upí oquin ñu 'axunti 'icë —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuëënia,
unían uni itsi 'itsa curíqui 'ináṇtancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu mëëxunti
'icë —quixun sináncësaribi oquin.

Usai 'ia ami catamëcëma unicamax Jesucristomi catamëcë unicamami nishti bana
(Mt 10.34-36)

49 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx uá cupí ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishanani
tsuáquiruti 'icën. Usai 'i unicama bënëtishi tsuáquirutibi ca 'ia. 50 Usai
'ia 'inun cana 'ën pain 'aisamaira oquin tëmëraquin paë tanti 'ain. Us-
aquin 'ën tëmëraquin paë tanti ashi sënëoncatsi cana bënëtin. 51 ¿'Ëx
uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun caramina
sinanin? 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi
sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami
nishti 'icën. Usa 'ain ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishananti
'icën. 52 Achúshi xubunu mëcën achúshi uni 'aish ca rabë 'imainun
achúshinëx rabëmi nishti 'icën. Usaribiti ca rabëtax rabë 'imainun
achúshimi nishti 'icën. 53 Aín papax ca aín bëchicë bëbumi nishti 'icën.
'Imainun ca aín bëchicënëx aín papami nishti 'icën. Aín titax ca aín xanu
tuámi nishti 'icën. 'Imainun ca aín tuacëx aín titami nishti 'icën. Aín ñex ca
aín ñe xutami nishti 'icën. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icën.

Naí isquian, uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun unin sinánti bana
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Ësa ca. Anúan bari cuancë anua nëtë cuin isi camina mitsux quin, 'uí
sapi ca 'ibúti 'icën. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ibutia. 55 Ënë nëtënuax suñu
bëquicëbë camina mitsux quin, bërí ca bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi
quicësabi oi ca 'ia. 56 Naí 'imainun me isquin camina uisai cara nëtë 'iti
'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana
ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana
asérabi mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai quixun. Usaquin 'unántsinxunbi —usa
ca —quixun 'unántisama tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana
(Mt 5.25-26)

57 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi mëníonaniman? 58 Bëtsi
unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu
bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi
nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën.
Usa 'aíshmi sipuacë 'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë
mëníonanti 'ain. 59 Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi
quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina
sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma
pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

1 Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús ësaquin cacëxa:
—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'ináanti aín 'aracacë
ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtia ca
Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amiaxa.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë
uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun? 3 'Ën cana mitsu cain, ca usama
'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos
unicamax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain. 4 ¿Siloénu 'icë torre manáinra

'aish chaxcëira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa
Jerusalénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin?
5 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi
sinanacëma 'aish camina atúxa 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicë bana

6 Catancëxun ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Aín naënu 'apácë i, cara tuaxa quixun isi cuanxunbi
ca naë 'ibun tuáñumoxa. 7 Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naë bërúancë uni
caxa:
—Rabë 'imainun achúshi baritian cana, ënë in cara tuaxa quixun
isquinbi tuáñumoin. Tuaímabi ca ñancábi anu nitsaxa. Usa 'ain camina
rëti 'ain. 8 Cacëxun ca an naë bërúancë unin caxa: Cara tuaia quixun
isti camina ënë barínshi ënti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mëníoquin
ñuinacan pui tabucunti 'ain. 9 Usaquin 'acëxun sapi ca bari itsin tuati 'icën.
'Acëxunbia tuaíama camina 'ë rëmiti 'ain.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan catúbucë xanu

10 Anun ñu mëëtima nëtën ca anu judíos unibu timëti xubunuxun
Jesusan bana ñuixuancëxa. 11 Ñuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho
baritian 'insíncë anu 'iacëxa. A xanux ca ñunshin 'atimanën 'imicëx
catúbua 'aish chairucëma 'iacëxa. 12 Usa 'icë isquin cuënxun ca Jesusan
cacëxa:
—Min 'insin ca nëtëaxa, camina pëxcúcë 'ain.
13 Caquian ramëcëxëshi ca chairui asábi 'iacëxa. Usai 'iquin ca Nucën
Papa Dios rabiacëxa. 14 Usa 'aínbi ca Jesusan anu ñu mëëti nëtën xanu
pëxcüan, axa anu judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu nishacëxa.
Nishquin ca anu 'icë unicama cacëxa:
—Anun ñu mëëti nëtëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'icën. Anun
ñu mëëtima nëtën camina utima 'ain, anun ñu mëëti nëtëinshi camina
pëxcucë 'inux uti 'ain.
15 Quia ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—Mitsux camina cëmë 'ain. Mitsux, 'aracacë ñuina tëcërëcacëñu 'ixun,
camina nëtë camabi 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënribi min
ñuina 'unpax 'anun xëxánu buanin. 16 ¿Mitsun ñuinami usoquin 'acë 'ain
carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnën rëbúnqui 'icë, ñunshin 'atimanën
'apun dieciocho baritian 'insínmicë xanu, ënë anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi
pëxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.
17 Usaquian cacëx ca axa Jesúsmi nishcë unicamax rabíancëxa.
Rabínmainun ca uni raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acëcama isi
cuëëancëxa.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic?
¿Uisa ñuribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain? 19 Ënëx ca ësa 'icën. Mostaza
bëru chamaratsu a ca unin bixun aín naënu 'apatia. 'Apácëx cani iisaribi
'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacaman anu noia. Usaribiti
ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun
uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicë bana
(Mt 13.33)

20 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti
'ic? 21 Uisoquin cara 'ati 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin.
Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín
xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama
'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicë bana
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalénu cuani, ëma chacamanu cuanan, ëma chucúmacamanuribi
cuanquin ca anu 'icë unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacëxa.
23 'Unánmicëxun ca uni achúshinën ñucáquin cacëxa:
—¿Axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa: 24 —Bai chucúma anun atsínti ca sinan.
Cana asérabi mitsu cain, 'itsa unix ca anun atsínti sinanibi anun atsíntima
'icën. 25 Ësa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën. Xëpucë
camina mitsun ëman nixun xëcuë taxcaquin —nu ca xëócaxun —quixun
cati 'ain. Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën: Uinuax ucë caramina mitsux
'ai quixun cana 'unaniman. 26 Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun
cananuna mibëtan pianan xëan, min camina nun ëmanuxun nu bana
ñuixuan. 27 Cacëx ca quiti 'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina 'ai
quixun cana 'unaniman. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima
'ain. Ca cuantan. 28 Usoquin 'ën cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac,
Jacob, acama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë 'ain, mitsux anuma 'aish
masá nuituirai bënëti inti 'ain. 29 'Imainun ca 'aisamaira judíosma uni
aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi 'imainun
camabi nëtënuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa
Diosan nëtënu tsotax chuámarua 'aish cuëënti 'icën. 30 A unin —ñuumara
ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa Diosan aín sinan
upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa
cha 'icë unicama a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti
'icën.

Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian
(Mt 23.37-39)

31 A nëtënbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:
—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bënëtishi
ënuax cuanti 'ain.
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën
'acësabi oquin ñunshin 'atima unicamanua chiquíanan 'insíncë unicama
pëxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama sënëonti 'ain, bërí, imëishi,
pëcaratëcëncëbëtanribi nëtë camabi 'ën 'acësabi oquin 'aquin. 33 Usaía
Herodes quicëbëbi cana bërí cuanan imëishi cuanan pëcaratëcëncëbëribi
cuani Jerusalénu cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax
bamaima Jerusalénuax bamai cuanti 'ain.
34 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana
ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi
'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan?

'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëëncëma 'ain. 35 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquin-quinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

14

Jesusan aín quisi 'imainun aín pëñan uácë uni pëxcüa

1 Anun ñu mëëtima nëtëan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunuxun pi cuancë ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa. 2 Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uácë anu 'iacëxa. 3 A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unánquin unicama 'ësëcë unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

4 Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uácë uni pëxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacëxa. 5 Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun burro, mitsun vaca bënë, anua 'unpax biti naëcë quininu nipacëtia bënënquinshi biquinma isëshiti 'ain? Isëshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?

6 Ësoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

7 Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ësaquin atu cacëxa: 8 —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi ca aribia camicë 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icën, anu tsónux. 9 Ucëbëtan ca an mi camicë unin minu uquin mi cati 'icën: Ënë uníxa ënu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. 10 Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócë ca an mi camicë unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicë unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën. 11 Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni itsicamabëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti sinani rabícëma uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

12 Catancëxun ca an a camicë uni Jesusan cacëxa:

—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë unicama 'imainun min xucëantu 'imainun min aintsi 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain. Usa unicaman bëtsi nëtën miribi pi unun camicë 'aíshmi atubë cuëëniabi ca Nucën Papa Diosan mi upí isima. 13 Usa 'ain camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain. 14 Usa unicaman ca min 'acësaribi oquin miribi pi cuanun quixun camitima 'icën. Camicëma 'icëbi ca an iscëxmi upí 'icë, anúan bama unicamax baísquiti nëtë 'icëbëtan Nucën Papa Diosan aín nëtënuaxmi cuëënun mi 'imiti 'icën.

Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan
(Mt 22.2-14)

15 Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—An Nucën Papa Diosan nëtënuxun aín unicamabëtan picë uni ax ca
cuëëinra cuëënti 'icën.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun
quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa. 17 Usaquin piti mëníocë 'ain
ca xutëcënquin ësaquian camicë unicama catánun quixun caxa: Piticama
ca mëníocë 'icën. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan. 18 Usaquin caxun xucëx
cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama tanquin a paían cacë uni an ësaquin
caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin.
Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain. 19 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë
cuanti 'ain, 'aínbi cana mëcën rabë vaca bënë maruan, a cana uisa cara
quixun isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuaniman. 20 Bëtsi unin ca
caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana
mibë cuantima 'ain. 21 Usaía quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu
cuantëcënxun an a ñu mëëmicë uni ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi
unicama quiaxa quixun. Ñuixuncëxun cuati nishquin ca an ñu mëëxuncë
uni xutëcënquin caxa: Camina bënëtishi cuantëcënquin ëmanu 'icë bai
chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma
unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti
bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama bëti 'ain. 22 Caquian xucëx cuanx
utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin caxa: Minmi 'ë cacësabi oquin cana
unicama bëan, camáxbi ca uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsícëma pain 'icën.
23 Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai chacamanu
cuanan a rapasu 'icë mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina
isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa unia 'ën xubunu atsini
buáquiti cana cuëënin. 24 'Ën cana mitsu cain, a pain 'ën camicëxbia ucëma
unicaman ca 'ëbëtan pitima 'icën.

An aín cuëëncësa oishi 'iti ëncë uni axa Cristonan 'iti

25 'Aisamaira uníxa abë cuania ca a isi cuainacëquin Jesusan ësoquin
cacëxa: 26 —Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu,
aín bëchicë, aín xucën, aín chirabacë, acama nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti
'icën. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ëmi sinani 'ëx cuëëncësabi
oishi 'iti 'icën. Ui unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ën uni 'itima 'icën.
27 An asérabi 'ëmi catamëquin a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti bana
quicësabi oquin 'acëma uni, ax ca 'ën uni 'itima 'icën. 28 Ënëx ca ësa 'icën:
Torre ënën ménma chaioruquin 'aisa tanquin ca 'anuxun pan unin upí
oquin sinánquin añu ñucama cara a 'ati maruti 'icë quixun sinánan uiti
curíquibëtan sënën cara a ñucaman cupí 'icë quixun sinánti 'icën. Cara
aín curíqui a ñucama maruti sënënti 'icë quixun ca isti 'icën. 29 Upí
oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama 'atancëxunbi anun aín cënë
'imainun aín mascuan 'aticama maruti 'aíma 'ain, aín torre ancëcasmati
'icën. Sënëoianma isi ca an a iscë unicamax a uni ñuixun 'usani quiti 'icën:
30 Torre 'aquinbi ca a unin ancëcasmaxun ëanxa.

31 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Ësaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabë 'acananun
xucëma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ën suntárucaman
diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icë, abë 'acananquin

ñusmoti 'ic? —quixun sinánti 'icën. 32 Usoquin pain sinánquinbi —
ca 'atima 'icë —quixun sinántancëxun ca aín uni xuquin —cananuna
'acanantima 'ai —quixun, 'uracëo 'apu itsi a camiti 'icën. 33 Usaquin
ñuiquin cana ësaquin mitsu 'unánmin, an ax cuëëncësari 'iti ëinsama tanan
aín ñucama cuëënquin ëinsama tancë uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

Mucañuma tashi ñuicë bana
(Mt 5.13; Mr 9.50)

34 Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia ca
unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. 35 Mucotëcëncëma 'aish
ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icën. Ñu 'apácë tanáin tabucunuxun
ñun puicëñun mëscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicëñun
mëscucëxbi ñancáishi 'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ënë bana
cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

15

Axa nëtĕcë carnero ñuicë bana
(Mt 18.10-14)

1 An 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax
ca Jesusan bana ñuia cuati anu cuancëxa. 2 Usoquian aín bana camaxunbi
cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamax nishi canancëxa, ënë unin ca 'uchañu unicamabë
timĕxun abëtan piia.

3 Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin
cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. 4 ¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu
'aínbia achúshi nëtëtia baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni
'icëma menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtĕcë a mëranuxun bariti
'icën, ¿usa cat? 5 Bariquin mëraxun bitsi cuëënquin ca a 'iábëtsinti 'icën.
6 'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a
rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtĕcë cana
mëran. Usa 'ain cananuna cuëënti 'ain. 7 Asérabi cana 'ën mitsu cain,
achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín
ángelcamaxribi cuëënia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi
cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëëncësamaira oi achúshinëxa
'aisama 'aíshbi sinanati ami catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëënia.

Curíqui nëtĕcë Jesusan ñuia bana

8 Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabĕ curíquiñu 'ixunbi,
achúshi, nëtĕmixun lamparín bimixun, mëranuxun munu upí oquin bar-
itima 'ic? 9 Barixun mëraquin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun
axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nëtĕcë
cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëënti 'ain. 10 'Ën cana mitsu cain,
usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aíshbi sinanati Nucën Papa Diosmi
sináncëbë aín ángelcamax cuëënia.

Aín papan 'ináncëxuan bëná unin curíqui cëñua bana

11 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabĕ bëchicëñu 'iaxa. 12 Aín
bëchicë 'anácanën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa
'ënan 'iti ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'inánti 'ain. Cacëxun ca aín

papan atunan 'iti ñu aín bëchicë rabë 'inánxa. 13 'Ináncëx ca 'itsamashi
nëtë 'icëbë aín 'anácanëx aín ñucamacëñun aín curíqui mëníobiani 'ura
'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëëncësari
'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa.
14 Usoquin cëñutancëx ca, a nëtënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish
panancëbë, a bëná uníxribi panancëxa. 15 Usa 'aish ca a nëtënu 'icë
cuchiñu uni a ñu mëëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácëxun ca
aín cuchia pastonuxun bërúanun quixun caxa. 16 Cacëxun ñu mëëxunibi
pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icë uníbi piti 'ináncëma
'icën. 17 Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancëx sinanaquin ca sinánxa:
'Itsaira ca 'ën papan ñu mëëmicë uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira
'icë atun pucháquin piia. Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana
'ëx ënuax 'acëñuma bamain. 18 Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain.
Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati 'ain: Papan, cana Nucën Papa Diosmi
'uchanan mimiribi 'uchan. 19 Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai
quiax quitima 'ain. An mi ñu mëëxuncë unisa camina 'ë 'imiti 'ain.

20 Usaquin sinántancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín
papan mëraxa. Mërai nuibati cuëëni abáquiani cuanxun ca 'icúquin biquin
bëtsucucaxa. 21 Usaquian bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën
Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min
bëchicë 'ai quiax quitima 'ain. 22 Cacëxun ca aín ñu mëëmicë unicama a aín
papan caxa: Chupa upíira bëxun pañumianan camina mëñusuti mëñumiti
'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain. 23 'Anan camina vaca bacë
rëracacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëënti 'ain. 24 —Ca bamaxa —
quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa
'aíshbi bërí nubë 'icën. Ësai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.

25 Usaía 'imainun ca aín bëchicë apanën naënuxun ñu mëëaxa. Ñu
mëëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia
cuaxa. 26 Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi
ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? —quixun 27 Cacëxun ca caxa: Min
xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan cuëënquin
vaca bacë rëracacë rëmiaxa. 28 Usaquian cacëxun cuati nishi 'atimaquin
sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usai 'icëbë uquin ca aín papan
cuënquin atsínun quixun caxa. 29 Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa
baritian cana mi ñu 'axuan, min bana cana uisaquinbi parëcëma 'ain.
Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan cuëënquin pinun
achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain. 30 Usa 'ixunbi camina an min
curíquicama xanu 'aisamabë 'iquin cëñucë min bëchicë ënëxa uan vaca
bacë rëracacë rëmian. 31 Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan
caxa: Mix camina camabi nëtën 'ëbë 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx
camáxbi minan 'icën. 32 Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi
ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa 'aíshbi bërí nubë 'icën. Usa 'aían
cuëënquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mëëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

1 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Ësa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí oquin
bërúanun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu
mëëmicë uni caxa: Min unin ca min ñu bërúanquinma nëtëmia quixun.

2 Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an a ñu mëëmicë
unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uisa cupí cara usa 'ic?
Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun camina anumi 'ën mi bërúanxunun
cacë 'ën ñucama cuënëocë quiricacama 'ë bëxúnti 'ain. 3 Cacëxun ca an
ñu mëëxuncë unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun carana añu 'ati 'ain? 'Ëx
cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mëëtima 'ain, 'ëa ñu 'inánun uni
catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain? 4 Ënuax chiquítancëxun
carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun añu 'ati 'ai quixun cana sinanin.
5 Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mëëmicë uni ribíncë
unicama achúshi achúshi ñucáquin ax paían ucë uni caxa: ¿Uiti caramina
an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? 6 Ñucácëxuan —cien bidones xënin cupí
cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi
ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan min ribin ënëxa 'itsamashi
'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuënëot. 7 Catancëxun ca aia bëtsiribi
ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? Ñucácëxuan —
cien burasa trigo aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu
minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan ca min ribin ënëxa
'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuënëot. 8 Usaquin ca an a
ñu mëëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mëëmicë unin
sinánxa: An 'ë ñu mëëxuncë unin ca uisai cara curíquiñuma 'aíshbi 'iti 'icë
quixun sinánxun ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëëncësari 'iti
upí oquin 'unania, Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin.
9 'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquinsa
'icë 'aquinti 'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish
bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu caínti 'icën.

10 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nëtëmiquinma upí oquin sinánquin, anun
upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin
nëtëmiquinma anun upí ñu 'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu
'ixunbia nëtëmianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni,
an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nëtëmianan anun 'aisama ñu 'ati
'icën. 11 Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin
ñu 'aquinma nëtëmiananmi, mitsux cuëëncësa oquinshi ñu 'acë 'icë
Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin 'unánmima 'ianan
aín unicama 'amicësa oquin ñu mëëmitima 'icën. 12 An mitsu cacësabi
oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun aín curíqui nëtëmianan upí oquin
bërúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu
'inántima 'icën.

13 Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë
uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi
nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana
parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë
'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

14 Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti
cuëëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús
'usáncëxa. 15 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux
cuëëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mëúmi

sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuënëo banacama 'imainun Jesúsmi catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

16 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

17 Naí 'imainun mecama cëñúcëbëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuënëo, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quiá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

19 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíira upíñu 'ixun camabi nëtën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa. 20 A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa. 21 Xubu tanáin racáxun ca mesa tëmúxun ñuñu unían piti tëxëocë rëupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama biáxcacëxa. 22 A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca maíncancëxa. 23 Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani tëmërati anu 'ixun 'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa. 24 Isi cuëncënquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ënë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mëcën rëbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun ca Lázaro xut. 25 Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu 'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma 'aish upitax tsoócën. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí mixmi 'aisamaira paë tani tëmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën. 26 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nëbëtsi nancëcë nëmíinra 'icën. Usa 'ain ca unix ënuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uni anuax ënu uisa tanibi utima 'icën. 27 Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uisama 'ain camina Lázaro 'ën papan xubunu xuti 'ain. 28 'Ëx cana mëcën achúshi xucënñu 'ain. Atúxribi ënu paë tani tëmërai uaxma 'inuan, uisa cara ënu 'icë quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain. 29 Cacëxun ca Abrahamnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti 'icën. 30 Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacë 'icënuax cuanxun cacëxun cuati sinanati 'icën. 31 Quiabi ca Abrahamnën cacëxa: Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo

bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë 'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

17

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

1 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Camabi nëtënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an sinánmiquin bëtsi uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën. 2 An 'ënan 'aíshbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni 'uchamicë uni ax ca 'uchañuira 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxuan parúnpapa nëbëtsi nicëxa nanëcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. 3 Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúancati 'ain.
Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina —ësai camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia 'uchacë a abë mëníonanquin manumiti 'ain. 4 Achúshi nëtën, mëcën achúshi 'imainun rabë oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatëcënima —quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manumiti 'ain.

Axa ami catamëcë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

5 Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:
—Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi, upitiira ami catamënun nu 'aquinti 'ain.
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucácëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca ëchiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

7 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mëëxuncë uni naënuxun ñu mëëanan 'aracacë ñuina bërúanbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá. 8 Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina minribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia. 9 An mi ñu mëëxuncë unían min cacësabi oquin 'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icën. 10 Usaribi oquin Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu cacë ñu 'atancëx camina mitsux raíribë ësai cananti 'ain: "Cananuna an nu 'amicëxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aían Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabitima ca asábi 'icën".

Mëcën rabë axa an aín nami chëquímicë 'insínñu unia Jesusan pëxcüa

11 Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nëtábiani Jesús cuancëxa. 12 Cuanx achúshi ëmanu bëbaia ca axa an aín nami chëquímicë 'insínñu uni mëcën rabë, an Jesús aia bëñai cuaníbi 'ura sëtëracëacëxa. 13 Usai sëtëracëquin ca munuma banaquin cacëxa:
—Jesús, nu ca 'aquin.
14 Cacëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icë ismianan
mitsun nami ismitan.
Usoquin cacëx cuaníbi ca atun nami chëquicëcama pëxcúacëxa.
15 Usaquian pëxcucë isi cuëënquin ca acama achúshinën Jesúsnu
cuantëcënquin Nucën Papa Dios munuma banaquin rabiacëxa.
16 Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bëúnpucuquin —ca asábi
'icë —quixun Jesús cacëxa. An usoquin cacë uni ax ca Samarianu 'icë uni
'iacëxa. 17 Usaquin isi ca Jesús quiacëxa:
—Mëcën rabë unicama cana pëxcüan. ¿Acama achúshinëxëshia —asábi
ca —quixun 'ë cai uánbi cara uinu raíri 'ic? 18 ¿Judíos unima, Samaritano,
ënëxëshi cara Nucën Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icë —quixun 'ë cai
uax?
19 Usai quitancëxun ca Jesusan Samarianu 'icë uni cacëxa:
—'Ën mi pëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina pëxcúan. Niruquiani ca
cuantan.

—Axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan ainan 'imiti ca ësa 'iti 'icë —quiáxa Jesús quicë bana

(Mt 24.23-28, 36-41)

20 —¿Uínsarainra cara anúan Nucën Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti
nëtë 'iti 'ic? —quixun fariseo unicaman ñucácëxun ca ësoquin Jesusan
cacëxa:
—Nucën Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unin aín bërúnbi istima 'icën.
21 Usa 'ain ca uni quitima 'icën, —ca is, ënu ca Nucën Papa Dios 'icën,
unu ca —quiax. Nucën Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ëmi catamëcë
unicamabë 'icën.
22 Usoquin atu catancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicamaribishi
cacëxa:
—Uni 'inux uá 'aish 'ëx Nucën Papa Diosnu cuantancëx utëcëncëma
pan 'ain, camina 'ëx anun mitsubë 'itëcënti nëtë istisa tanti 'ain. A
nëtëcama achúshinën 'ë istisaira tanquinbi camina mitsun 'ë istima pan
'ain. 23 Unin ca 'ë ñuiquin mitsu cati 'icën, —ca unu 'icë —canan —ca
ënu 'icë —quixun. Cacëxbi camina isí abë cuantima 'ain. 24 Mëríquin
ca canacan camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. 25 'Ën Papanu cuancëma pan 'ixun
cana unían bëtsi bëtsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun ca ënë nëtënua
bucucë unicaman 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tanti 'icën. 26 Bëráma
Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx
utëcënti nëtën 'iti 'icën. 27 Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun Noénën
anun iëti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan
aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëënquin ñu 'acëxa. Usaquian
'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nëtë sënëncëbë ca 'aisamaira
'uí 'ibúcëbë, baca 'aisamaira 'ëi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama
cëñuacëxa. 28 Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nëtë 'iacëxa. Anu Lot
'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan,
atun naënuxun ñu 'apánan xubucama 'acëxa. 29 Usaquian 'amainun ca
anúan Lot anuax cuanti nëtë 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi 'imainun
azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa. 30 Lot 'aían 'iá usaribiti ca
uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti nëtë, anúan
camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.
31 A nëtë 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama
aín xubunu 'aínbi a bitsi cuantëcëntima 'icën. Aín naënuxuan ñu mëëcë
unicamaxribi ca aín xubunu cuantëcëntima 'icën. 32 Caxu bësuquin isi

cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain.
33 Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax
ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë
nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish
Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.
34 'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iméa rabë uni anu
'uxtinu racácë, achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
35 Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bimainun
achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. 36 'Imainun ca rabë unían aín naënuxun ñu
mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
37 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën.
Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

1 Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nëtë
camabi Nucën Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi
ñuicësoquin, 2 Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi
manáncëxunbi 'aquinsama tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan
unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iaxa. 3 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu
achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë ubíoxunma 'anun camina
axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa. 4 Usaquian cacëxunbi ca 'itsa
nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën cuashitancëxun ca ësaquin
sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi
sináncëma 'ain. 5 Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma
'anun, an 'ë cacësabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa
ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.
6 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—An amia uni itsi manáncëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën
mitsu ñuixuncë ax aín sinan upíma 'aíshbia quicë bana, a camina sinánti
'ain. 7 ¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan
an caíscë aín unicama an nëtënbi, imébi a ñucácë, acama bërúanquin
'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma tënánpati 'ic? Usama ca. 8 'Ën cana
mitsu cain, ca asérabi bënënquinshi acama 'aquinti 'icën. ¿Usa 'aínbi
carana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx
utëcënquin, unicama asérabi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtia isti 'ain? Uisai cara
'iti 'icë quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

9 Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i —
quixun sinani raíri unicama timai atumi nishia 'unánquin ca Jesusan
bana itsi ñuicësoquin ësoquin cacëxa: 10 —Uni rabëtax ca Nucën Papa
Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuanxa. Achúshinëxa fariseo uni
'imainun ca bëtsix an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iaxa. 11 Cuanx, nitsax
abë banaquin ca fariseo unin ësaquin Nucën Papa Dios caxa: Nucën Papa
Dios, 'ëx uni raírisama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni
paránquin aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun aín
xanuma 'aínbia uni itsin xanubë 'icë uni, usa 'icën. Usa unicama 'aisama

'aínbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti curíqui bicë, ënë uníxribia
'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'iman. 12 'Ëx cana camabi semana rabë nëtën
pima samatin. 'Ën ñu mëëquin bicë curíquia mëcën rabë 'icëbi cana acama
mësú, décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buánquin,
sacerdote 'inanin. 13 Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti
curíqui bicë unin, 'uri niracëti manámi bësuima meuishi bësui, masá
nituquin aín nuitu mëëi abë banaquin, —Nucën Papa Dios, 'ëx 'uchañu
'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tërënxunti 'ai —quixun caxa.
14 Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtsi uni a usaquin cacëxun aín
'uchacama tërëncë, ax ca aín xubunu cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí
'iaxa. Usaribiquin ca an rabíquin —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënma 'ai
—quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni raíribëtan sënënmara
'imiti 'icën. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha
'imiti 'icën.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

15 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramënun quixun tuáratsucama Jesúsnu
bëcancëxa. Bëia isquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama
ñu caquin, —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa.
16 Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia
Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi
'icën. 17 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a bërúancë
unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Dios-
nan 'itima 'icën.

Ñuñuira bëná uníxa Jesúsbë bana
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

18 Aín cushi uni achúshinën ca Jesús ësoquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain,
¿'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ai?
quixun.

19 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi
ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. 20 Uisai
cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: "Uni itsin
xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina
mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa,
min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain".

21 Usaquian cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish
cana usabii 'in.

22 Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun
camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináinti
'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti
'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin
'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

23 Usaquian Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá
nuituti utënbuacëxa. 24 Utënbutia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën
Papa Diosnan 'itima 'icën. 25 Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan

quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin
atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan
'itima 'icën.
26 Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:
—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtima
'icën.
27 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Axbi iëtisama 'icëbi ca Nucën Papa Diosan usa uniribi iëmiti 'icën.
28 Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun
ëan.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi
catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucëantu,
aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa, 30 a unix ca a ëncë
ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan
nëtënu 'aish abë nëtëtimoi 'iti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

31 Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicë unicama
abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:
—Bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'ë ñui quiásabi oi 'iti
'icën. 32 Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'ë 'inánti 'icën.
'Ináncëxun bixun ca 'ëmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'ë tushucati 'icën.
33 Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëëtancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabë
nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
34 Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara
quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma
'icën.

Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

35 Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo
anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa. 36 Tsóxunbi ca 'aisamaira unían
ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun
unicama ñucácëxa. 37 Ñucácëxun ca cacancëxa:
—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.
38 Usai quia cuati cuëníshquin ca cacëxa:
—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
39 Usaía quia oquin ca ax paían rëcuënquiani cuancë unicaman ba-
naxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi
munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
40 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënua unun ca bët —quixun
anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa: 41 —¿'Ën
mi uisoti caina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.
42 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca bëpëquit. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina
bëpëxcüan.

43 Usaquian cacëxëshi ca bëpĕxcüacëxa. Bëpĕxcucëxun isi cuëënquiani
ca Nucën Papa Dios rabibiani Jesúsbë cuancëxa. Jesusan a uni bëpĕxcutia
isquin ca anu 'icë unicamanribi Nucën Papa Dios rabiacëxa.

19

Zaqueo ñui quicë bana

1 Anu bëbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa. 2 Usaía
Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icë uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu
'iacëxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan
'itsaira curíquiñu 'iacëxa. 3 Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icë quixun
istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruxun bëpáncëbëtan
iscasmacëxa. 4 Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro
cacë, bai anúan Jesús uti amoa 'icë anu ronruacëxa. 5 Usaía anu 'icë ca
Jesusan anun cuanquin manámi bësuquinbi mëraquin ësaquin cacëxa:

—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bërí cana min xubunu 'i mibë
cuainsa tanin.

6 Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën
aín xubunu buánuxun Jesús biacëxa. 7 Usaria isquin ca uni raíricaman —
'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacëxa. 8 Usa 'ain ca
manámi chairuquin Zaqueonën Jesús cacëxa:

—'Ën cana mi cain, bërí cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun
bianan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín
curíqui mëcama uni, 'ën ainan mëcama inumiquin rabĕ 'imainun rabĕ
oquin 'inánti 'ain.

9 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca ënë xubunu 'icë unicama 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'inux iëti 'icën, ënë uníxribia Abrahamnën rëbúnqui 'ain.
10 'Uchañu unicama ainanma 'icëbi aín 'ucha tërĕncë 'ianan ainan 'inun
iëminux, cana Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uacën.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quiá bana

11 Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abë
'icë unicaman sináncëxa, —Jerusalénu bëbatancëx ca Nucën Papa Diosan
'imicëx Jesúsëshi judíos unibunën 'apu 'iti 'icë —quixun. 12 Atúan usoquin
sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicësoquin Jesusan
ësaquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi uni, 'apun rëbúnqui, an ca aín menu 'icë unicaman
cushi 'iisa tanquin bëtsi menu 'icë 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun
quixun catancëx utëcënti sinánxa. 13 Sinántancëxun aín uni mëcën rabĕ
camicëx ucë ca achúshi achúshi curíqui achúshi 'aíshbi 'itsa cupícë, camabi
sënĕn 'inánxa. 'Inánquin, —'ëx utëcëntamainun camina ënë curíquinën ñu
bitancëxun maruquin curíqui bitëcënti 'ai —quixun caxa. 14 Usaquin
catancëxa cuanbi ca a menu 'icë unicama ami nishcë 'ixun, —a uni
cananuna nun 'apu 'iti cuëënima —quixuan 'apu catánun quixun uni
xuquin camiaxa. 15 Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancë uni abi aín menu
'icë unicaman 'apu 'imiaxa. 'Imicëx ca aín menu utëcëanxa. Ai bëbaquin
ca uiti curíqui cara biaxa quixun 'unántisa tanquin a curíqui 'inánbiancë
unicama camiaxa. 16 Camicëxa anpan ucë an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcĕn rabĕ sënën 'inun
curíqui bian. 17 Cacëxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ën curíquinën
ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi a curíquinën upí oquin 'acë cupí camina

mëcën rabë ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain. 18 Bëtsíxribi uquin ca caxa:
Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën achúshi sënën 'inun
curíqui bian. 19 Cacëxun ca 'apun caxa: Mix camina mëcën achúshi ëmanu
'icë unicaman cushi 'iti 'ain. 20-21 Cacëbë uquin ca bëtsínribi caxa: Mixmi
unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a
bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi racuëquin,
pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ë 'ináncë, a nan. A cënë 'icën.
22 Cacëxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min bana cuaquin
cana uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin. 'Ëx unimi nishcësa 'ixun
uni itsin ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë isna
'ai quixun camina 'ë 'unan. 23 ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin
a curíqui banconu nancëma 'ain? Anumi nancë 'ain cana 'ën curíqui
'imainun curíqui itsiribi bitsían. 24 Caxun ca 'apun anu 'icë unicama
caxa: A curíqui 'ën a 'inan, a camina a uninua bixun, an mëcën rabë
sënën 'inun curíqui bicë uni a 'ináncë 'ain. 25 Cacëxun ca caxa: Nun a
curíqui 'ináncë 'aínbi ca ax mëcën rabë sënën 'inúan bicë curíquiñu 'icën.
26 Usaquin cacëxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan
an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'ináncëtabaquin 'ináncësamaira
oquin 'ináncëcënti 'icën. Usonan ca anúan ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a
aín 'ibun bicuanti 'icën. 27 Axa 'ëmi nishi 'ëx 'apu 'iti cuëëncëma unicama
a camina ënu bëxun 'ën ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Usaquin bana itsi ñuicësoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús
Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancëxa. 29 Jerusalénu cuani Betfagé ëma
'imainun Betania ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín
'unánmicë uni rabë xuquin, 30 Jesusan cacëxa:

—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina
burro, anua uni tsócëma pain, a anua tëcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin
camina tububëtsinquin bëti 'ain. 31 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin
—¿uisati caramina ënë burro tëcërëcacë tubuin? —quixun mitsu ñucácëxun
camina cati 'ain: Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun quixun nu caxa.

32 Usaquin caquian xucëx cuanxun ca Jesusan atu cacësabi oquin burro
mëracëxa. 33 Mëraquian tubuia ca burron 'ibucaman cacëxa:

—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.

34 Ñucácëxun ca cacëxa:

—Nucën 'Ibun ca ënë burro buánxunun nu caxa.

35 Usoquin cabianquin buántancëxun ca chupan camáputancëxun anu
Jesús 'irumiacëxa. 36 Usoquian 'irumicëxa burron cuancëbëtan ca
unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apácëxa.
37 'Apácëbë anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu
'icë unicaman 'aisamaira 'aish, cuëënquin, —uni itsin 'acëma ñucama Jesu-
san 'aia cananuna isa —quixun an 'acëcama ñuiquin munuma banaquin
Nucën Papa Dios rabiacëxa. 38 Rabi ca quiacëxa:

—Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë, ënë 'Apux ca bërí aia. A ca camabi
unin rabiti 'icën. Naínu 'icë Nucën Papa Diosaxribi ca cuëënia. Aribi ca
camabi unin rabiti 'icën.

39 Usai quiquian axa ami sináncë unicaman Jesús rabia cuaquin ca
fariseo unicama raírinën Jesús cacëxa:
—Axa mimi sináncë unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.
40 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, ënë unicaman 'ë rabicëbëtanma ca ënë
maxáxcama ënën cuëncëni sharáquin 'ë rabiti 'icën.
41 Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitëxëti
bëunan mëscuti Jerusalénu 'icë unicama cai quicësai quiacëxa: 42 —
Nucën Papa Diosan 'imicëx camina asérabi chuámarua 'aish cuëënti 'ai
—quixun bërí nëtënbi mitsun 'unánti cana cuëënin. Usa 'aínbi camina
mitsun nuitunënbi sinánquin cuaquinma 'unáncantima 'ain. 43-44 Nucën
Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'ë mitsunu xucë 'icëbi ui carana 'ëx 'ai
quixun 'ë 'unántsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nëtëcama
uti 'icën. Axa mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama
oquin bëararanan mitsun a xubu 'acë maxáxcama rurupaquin rëúpanan
unicamaribi cëñuti 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Jerusalénu bëbatancëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucë unicama chiquíancëxa.
46 Chiquínquin ca cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu
ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana
quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati
xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
47 Camabi nëtën ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun
bana ñuixunquin unicama 'unánmiacëxa. Usaía 'ia ca judíos sacer-
dotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
cama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'ësénancëxa.
48 Usai 'ësénanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncë 'ain
uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacëxa.

20

Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Achúshi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun uni-
cama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti
ñuixunmainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun anpan caniacëcë unicama anu
cuanxun 2 ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun
mi cax? Ca nu ñuixun.
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun, 4 ¿uin cara Juan
unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara
usaquian 'anun cacëx?
5 Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun
'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa: ¿Uisaquin caranuna cati 'ain?
Nun nu, Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa, quixun cati 'aínbi ca
usaquin nun cacëxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama

'ai quixun nu cati 'icën. 6 Nun nu, unían unicama nashiminun cacë ca
Juan 'iacëxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati
'icën. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín
bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa quixun sinania. 7 Usari
canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unániman.

8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucáçëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan
carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

9 Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë
banaribi unicama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apátancëxun bëtsi
uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.
10 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi
xuquin caxa:

—An naë bërúançë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa
'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa bëbaiabi ca a uni an
naë bërúancë unicaman mëëtançëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa.
11 Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëxa
bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman mëëquin bëtsi bëtsi oquin
masóxa. Usotancëxun ca ñuñuma cuantánun aribi xuaxa. 12 Usocëbëtan
ca bëtsiribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca aribishi 'atimoxun, ënuaxma
ca cuantan, quixun caxun xuaxa. 13 Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun
sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana 'ëx amiira sinánçë bacë bëchicë xuti
'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën.
14 Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax
canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën.
Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. 15 Canantancëxun
naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë unicama
uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. 16 Aín naënu cuanquin a unicama
'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:

—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax
quiacëxa.

17 Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:

—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuënëo bana 'ic?, ësai quicë:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia
xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

18 A maxáxa an cuëëençëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëençëma uni 'icën.
Maxáxmi tatiqui chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia.
'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

19 An naë bërúançë unicama ñuicëbë ça an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia
quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi
ca —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë
—quixun sinani atumi racuëquin biama 'icën. 20 Bitsíma 'ixunbi ca Jesús

bicatsi quiax 'ës̈ënantancëxun ami manánquin usai ca quiaxa quixun 'apu
canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa.
21 Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin camina
unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën
'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama
'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun
ñuixunin. 22 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun
cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara
asábima 'ic?
23 Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun
cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain? 24 Uisa cara isnun ca 'apu
buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan
atu cacëxa:
—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx
'ic?
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun
Césarnën anë 'icën.
25 Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu
'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati
'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.
26 Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a
ñucácë unicamanribi cuacëx ca a ñui Jesúsmi manánti bana 'aíma 'iacëxa.
—'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca
an ñucácë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísquitima 'icë quicë bana
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

27 Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman
ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. 28 Usaquin
sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni
achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín
casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín
bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. 29 Usa 'ain cananuna mi ñucatin.
Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa.
Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi
bamacëxa. 30 Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën
axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. 31 Usaribiti ca a xanu biaxbi aín
xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi
bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. 32 Acamaxa bamai cëñúan ca a
xanúxribi bamacëxa. 33 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara
anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë
bënumia. 35 Usa 'aínbi ca bama 'aish baísquitancëxun Nucën Papa Diosan
nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima
'icën. 36 Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish
bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti. 37 Uni bama 'aish ca
baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë

ñuiquin ësaquin cuënëocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob
acaman rabicë Dios 'icë quixun. 38 A bana cuënëo isquin cananuna
'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman
Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. An iscëx
ca aín uni camáxbi tsotia.
39-40 Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a
ñucatëcëanma 'icën. Usaria isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicama raírinën —upí oquin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?
42-43 David anbi ca Salmos quirica 'aquin ësoquin cuënëocëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi
'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.
44 Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia
quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ësaquin aín
'unánmicë unicama cacëxa: 46 —An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca
chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin,
ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia.
Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti
anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun
anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.
47 Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan
ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa
Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni
'acësamaira oquin 'uchoquin castícanti 'icën.

21

Xanu casunamëcënëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan
(Mr 12.41-44)

1 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama
catancëxun anu curíqui nanti ñu ami bësuquin isquin ca Jesusan ñuñu
unicaman aín curíqui nania isacëxa. 2 Isanan ca xanu casunamëcë
ñuñuma anribia manë curíqui rabë nania isacëxa. 3-4 Isquin ca Jesusan
anu 'icë unicama cacëxa:
—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui
anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën
asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín
curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu asérabi cain, curíquiñu
unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuia
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Ax ca aín maxax upíira upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi unían upí ñu
'ináncë cupíribi ax upíira upí 'icën.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa: 6 —Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aísh maxax
cha 'acë 'aíshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu
camabi rurupacëbë aín maxáxcamaribi rurucubúti 'icën. Usaía anun 'iti
nëtë ca uti 'icën.

Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icë quicë bana
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:
—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca
'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?
8 Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin
ësaquin cacëxa:
—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utëcënti nëtë ca uaxa
quiax quiti 'icën. Usai quiquian mitsu paránti rabanan camina bërúancati
'ain. Aín banax ca asérabi 'icë quixun camina sinántima 'ain. 9 Mitsun
camina uni itsían, bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun
ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unicamaxribi ca aín 'apumi tsuáquiruia
quixun ñuia cuatíbi camina racuëtima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía
'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.
10 Caxun ca ësaquinribi cacëxa:
—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nisháninani
'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama
bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. 11 Bëtsi bëtsi mecama ca
shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma
'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cëñúnuxun 'aia. 'Imainun
ca naínua atun iscëma ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuëira racuëti 'icën.
12 Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni 'icë cupí, unin
mitsu bixun bëtsi bëtsi onan anu judíos unibunëx timëti xubunu 'icë
unin mitsu 'uchonun buánan, mitsu sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu
chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'ináinti 'icën. 13 Usaquian
'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicë unicama cati
'ain. 14-15 A unicama bëmánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina
cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain.
Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi nishi mimi manáncë unicamax,
asérabi ca a bana 'icë quixun 'unani minmi cacë banax ca cëmë 'icë
quiax quitima 'icën. Usa 'ain camina a unicama bëmánanu cuancëma pan
'ixun ësaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë
sinánmiti 'icën. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain. 16 Mitsúxmi 'ënan
'icë cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucëantu 'imainun
min aintsi 'ibu 'imainun axa mibë nuibanancë unínribi uni itsían mitsu
'atimonun 'inánuxun 'aia. 'Ináncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën.
17 Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi
'i nishnuxun 'aia. 18 Usa 'aínbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx
cuëëncëbëma ca mitsun bu achúshirabi nëtëtima 'icën. 19 Tëmëraquinbi 'ëmi
catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.
20 Anu 'icë unicamabë 'acananuxuan suntárucaman Jerusalén
nëbëtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a ëma cëñúti nëtë ca
uaxa quixun. 21-22 A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castícancë

'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiacëxa. Usai ca
bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama isquin 'unánti 'ain. Usai 'icëbë
ca unicamax racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu
cuanti 'icën. 'Imainun ca axa Jerusalénu 'icë unicamaxribi anuax cuanti
'icën. Axa Jerusalénuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusalénu
cuantëcëntima 'icën. 23 Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá
'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. A nëtënu 'icë
unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmërati 'icën. Aín 'ucha cupí atumi
nishquin Nucën Papa Diosan castícancë 'aish ca usai 'iti 'icën. 24 Uni raíri
ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsi bëtsi menu buáncë
'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu
'ixun aín cuëëncësa oquin 'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nëtëa sënëncëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utëcënti 'icë quicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

25 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun unicaman 'unánun ca
naínu 'icë bari, 'uxë, 'ispa acamax bëtsiti 'icën. Usai 'imainuan
parúnpapacama xuquirui bëchunia cuati ca camabi menu 'icë unicamax
ratuti sináncasmai bënëti 'icën. 26 Naicamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë
ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti 'icë
quixun sinani racuëtan bamai sináncasmai bënëti 'icën. 27 Usai 'icëbëtan ca
uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën, nëtë cuin mëúxun, 'ën cushin
pëcabëtsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia. 28 'Ën mi ñuixuncë ñucama
'icëbëtan camina, anúnmi mitsux paë tani tëmërati nëtë sënënti ca 'urama
'icë quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuëëinra cuëënti
'ain.

29 Usoquin catancëxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Mitsun iscëx ca higuera 'imainun uisa i cara, 30 acamax baricu-
atsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin
camina uni 'itsían mitsu cacëxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun
'unanin. 31 Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti
'ain, anúan Nucën Papa Dios 'Apu 'iti nëtë ca 'urama 'icë quixun. 32 Asérabi
cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unicamaxa bamacëma pain 'ain
ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. 33 Naí, me acamax
ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëtimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx
quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

34 Usa 'ain camina mitsux cuëëncë ñuishi 'anan paëanan ënë nëtënu 'icë
ñucamaishi sináncë 'itin rabanan bërúancacë 'iti 'ain. Usai bërúancacëma
'aish camina mitsúnmi sináncëbëmabi 'ëx ucëbë 'ë isi rabínti 'ain.
35 Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicësa usaribiti ca unin
sináncëbëmabi anun 'ëx uti nëtë uti 'icën. 36 Usa 'ain camina 'ëx uti
nëtë caini, 'ën mitsu cacë ñucama ënëxa 'icëbëbi 'ëmi catamëti ëníma 'ëmi
cushicë 'inuxun, nëtë camabi Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Usai 'i, 'ëx
utëcëncëbë 'ën bëmánanuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucën Papa
Dios ñucáti 'ain.

37 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana
ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbucëbë imë Olivos cacë matánu 'i cuancëxa.
38 Usai anu 'inëti ca bari urucëbë bana ñuixuni Jesús anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu cuantëcëancëxa. Cuantëcënxuan bana ñuixunia cuati
ca unicama riquiani timëacëxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAISQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICË BANA (22-24)

22

Judíos unicama Jesúsmi 'ësënan
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

1 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë, Pascua cacë, 'iisama pain
'ain, 2 ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax
ca aín bana cuacë 'aish numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin
uisoxun 'ati cara quixun sinani 'ësënancëxa.
3 Usacëbë ca Jesusan 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë,
acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin 'atimanën 'apu Satanás
atsíancëxa. 4 Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicëx
judíos sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu 'icë suntárucamabë 'ësënanquin —'ën cana Jesús mitsu 'ináнti 'ai
—quixun cacëxa. 5 Usoquian Judasan cacëx ca cuëëni —curíqui 'ináнti ca
—quiax canancëxa. 6 Usoquian cacancëx —asábi ca —quixun catancëx
cuanquin ca Judasan —¿'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ënë
unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Ashiquian Jesúsbëtan aín unicaman piá
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë achúshi ca Pascua
nëtë anun carnero 'ati, a 'iacëxa. 8 A nëtë 'icëbëtan ca Jesusan Pedrocëñun
Juan xuquin cacëxa:
—Ënë nëtënu a piti ñu pinun camina nu mëníoxuni cuanti 'ain.
9 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Uinuxuinra caranuna a piti mëníoti 'ain? 10 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Jerusalénu cuantancëx bëbaquin camina uni achúshinëan ñutën 'un-
pax buania mërati 'ain. Mëraquin nuibiani camina anua ax atsíncë
xubunu atsínti 'ain. 11 Atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu
'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën
'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic? 12 Usaquinmi cacëxun
ca an mitsu anuxunu piti xubu namë cha, cata itsi manámi 'icë, anua
mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, mitsu ismiti 'icën. Anuxun
camina a piti nu mëníoxunti 'ain.
13 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca Jesusan cacësabi oquin
a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.
14 Mëníoquian sënëon ca Jesús aín 'unánmicë unicamabë pinux mesanu
tsóbuacëxa. 15-16 Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ën cana mitsu cain, ënë nëtënuxun cana ësa piti mitsubë 'atëcëniman.
Nucën Papa Diosan nëtënuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain. Usa
'aish cana bamacëma pain 'aish a piti ñumi mitsun 'ëbëtan piti 'itsaira
cuëëan.
17-18 Catancëxun ca anu uvas baca 'arucë manë xanpa biquin, Nucën
Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun, aín 'unánmicë unicama 'ináнquin
cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ësaquin cana uvas baca ënuxun 'atëcëniman. Axa
'Apu 'aían Nucën Papa Diosan nëtënu aín unicamax abë 'icëbëtan cuni
cana 'atëcënti 'ain. Usa 'ain camina ënë biquin camaxunbi 'ati 'ain.
19 Catancëxun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —
catancëxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:
—Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën. Mitsun 'uchacama tërëncë 'aish
Nucën Papa Diosnan 'inun 'ë unin 'acë 'ain, camina 'ëmi sinánquin 'ën
mitsu bërí cacë ënë ënquinma usabi oquin 'ati 'ain.
20 Cacëxun piti piia sënënia ca Jesusan manë xanpa anu 'icë uvas baca
biquin catëcëancëxa:
—Ënë uvas baca ënëx ca 'ën imi 'apati, 'ëx bamacë cupía mitsun
'uchacama tërëncë 'aish ainan 'inun Nucën Papa Diosan mëníocë, a 'icën.
21 'Ën mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'ë 'inánti
uni, an ca nubëtan ënuxun piia. 22 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi cana
uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun
uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë, usoquian
Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën.
23 Jesusan usaquin cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax —¿nucama
uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiax ñucacanancëxa.

Uiira cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quicë bana

24 Uix cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quiax ca Jesusan 'unánmicë
unicama cuëbicanancëxa. 25 Usaía quia ca Jesusan cacëxa:
—Judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi oquian
tëmëramiquinbi ñu mëënun 'amia. Usaquin 'amibi ca bëtsi unicama
cai, ainsa aín unicamaxa upitax bucunun 'imia quiax quia. 26 Atux usa
'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icë, ax ca
cushima uni 'icësaribiti 'iti 'icën. An uni raíri bana 'ináncë uni, an ca an
aín bana cuacë uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icën. 27 ¿An piti 'acë
uni ax cara axa mesanu pi tsócë unibëtan sënën 'ic? An mesanuxun picë
uni ax ca an piti 'acë unibë sënënmara 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx an mitsu
ñu 'axuncë a 'ain. 28 Mitsun camina unicaman bëtsi bëtsi oiabi 'ë ëncëma
'ain. 29 Usa 'icë cana 'ën Papa Diosan 'ë 'apuira 'inun 'imicësaribi oími
'ëbë cushi 'inun mitsu 'imin. 30 Usa 'ixunmi 'ën nëtënuxun 'ëbëtan pianan,
Israelnën bëchicë mëcën rabë 'imainun rabë, aín rëbúnquicamax cara atun
ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

Pedronën —'ën cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:
—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën ca mitsu 'atimamitisa
tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën Papa Dios ñucáxa. Usa
'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaícacësaribi oquin mitsu tanti
'icën. 32 Usa 'aínbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa Dios
mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin camina axa 'ëmi
catamëcë uni raíri 'ëmia asérabi upiti catamënun 'aquinti 'ain.
33 Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:
—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unin 'anúnbi cana mi ëniman.
34 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë
ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë
'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unin Jesús 'atimoti nëtë 'iá

35 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?

Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa. 36-37 Canan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: "An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën". A bana quiásabi oi ca unicamax 'ë ñui quiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

38 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabë 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa. 40 Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bërúanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

41 Usoquin cabiani unin nicëxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa. 42 Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëratima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

43 Usaquian cacëbë naínuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa. 44 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa. 45 Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituiraia 'uxcë mëracëxa. 46 Mëraquin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

47 Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucucanux uacëxa. 48 Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën. 49 Uisoi cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

50 Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa. 51 Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:

—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi
'itëcënun móniacëxa.
52 Usotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan cani-
acëcëcama, an a bitsi ucë, acama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin
'ë binux caramina ucan? 53 Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain.
Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu ëanxa, ñunshin
'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

54 Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacer-
dotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquian buania ca
Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa. 55 Buanx bëbaquin a xubu rapasu
'icë me mëníocë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë
tsóbuacëxa. 56 Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai
ca anuxuan an ñu mëëcë xanux quiacëxa:
—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.
57 Usai quia ca Pedronën cacëxa:
—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.
58 Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënribi Pedro isquin
cacëxa:
—Mix camina abë nicë uni a 'ain.
Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ëx cana ama 'ain.
59 Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:
—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérabi ca axribi a unibë 'iaxa.
60 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.
Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. 61 Banacëbë cuainacëquin ca Nucën
'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian
Jesusan a cacë bana sináncëxa: Ënë imë camina 'atapa banatisama pan
'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi
oquin uni paránti 'ain. 62 Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro
ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

63 Usa 'ain ca an bërúancë suntárucaman Jesús 'usani ami cuaiquin
mëëacëxa. 64 Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun mëëquin
—uin cara mi mëëaxa, ca ñuit —quixun cacëxa. 65 Usaquin 'anan ca ami
'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

Jesúsa judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sac-
erdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
camax anu timëacëxa. Timëcëbëtan ca anu atun cushibunën 'apucama
timëcë anu Jesús buáncëxa. Usoquian buáncëxa bëbaia ca 'apucaman
Jesús cacëxa: 67 —Mix asérabi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina,
asérabi cana a 'ai quixun nu cati 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca asérabi 'icë quixun sináncantima 'ain. 68 Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë caíma 'ianan 'ë chiquínti sinántima 'ain. 69 Usa 'aínbi cana bërí ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín nëtënuax aín mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.
70 Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Usa 'aish caramina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca asérabi 'icën.
71 Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:
—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi bërí nun pabitanbi asérabi ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa.
2 Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ësaquin Pilato cacëxa:
—Ënë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiaxa.
3 Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.
4 Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timëcë unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.
5 Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsmi xuamati nishi ca munuma quicancëxa:
—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

*Piláton**ë**an Jesús Herodesnu xua*

6 Ësaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátonën —¿ënë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? —quixun atu ñucácëxa. 7 Ñucácëxuan —usa ca —quixun cacëxun cuaquin ca Pilatonën Jesúsa Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uëxanxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa. 8 Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bërí a isi Herodes cuëëancëxa. 9 Usai cuëënquia 'itsaira bana ñucácëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. 10 Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa. 11 Usaria ca Herodesbëtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaioquin 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Piláton**u**a buántëcëntanun quixun xuacëxa. 12 Usa 'ain ca 'itsa baritia abë nishanancë 'aíshbi a nëtënbi sinanati Pilátobë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39–19.16)

13 Usa 'ain ca Pilatonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos
'apucama 'imainun unicama camiacëxa. 14 Camicëxa ucë ca cacëxa:
—Mitsun, ënë unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun
cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ën iscëxbi ca an uisa
ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën. 15 Anu xucëxunbi ca
Heródesnën amiribishi nunua bëtëcënun xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia
'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima
'acëma 'icën. 16 Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.
17 Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma
pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncëxa.
18 Usoquian Jesús chiquínti sináncëbëbi ca unicamax munuma sharárui
quicancëxa:
—Ënë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.
19 An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama
tsuáquirumicë, 'ianan an uni 'acë cupí ca Barrabás sipuacë 'iacëxa.
20 Unicamaxa munuma sharárui quia cuati ca Piláton ëx amiribishi —
nun iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë —quiax quitëcëancëxa.
21 Quicëbëbi ca munuma sharárui quicancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a matas.
22 Usaía quicaniabi ca rabë oquin cacësabi oquin Pilatonën amiribishi
catëcëancëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax? 'Ën iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima
'acëma 'icën. Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.
23 Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharárui quitëcëancëxa,
bamatanun i curúsocënu matáscë ca 'iti 'icë quiax. Usai quia ca Pilatonën
atu sinanamicasmacëxa. 24 Sinanamicasmaquin ca Pilatonën atúan
cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa. 25 Caxun ca Barrabás, an unicama
tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicaman ñucácësabi
oquin chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën 'apu-
camaxa cuëëncësabi oquian 'anun quixun, aín suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën
Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia
isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús
caxu cuanquin buánxunun quixun cacëxa.
27 Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani
ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa. 28 Usai 'ia cuati
cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it.
Mitsu 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.
29 Anúnmi mitsun tëmërati nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë ca unicamax
ësai quiti 'icën, tuacëma xanux ca cuëënti 'icën, tuacëma 'ixun aín tuá
xuma 'amicëma xanux ca xanu itsían 'acësaribi oquin paë tancëma 'aish
cuëënti 'icën. 30 Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicaman unëtisa tanquin
aín bashicama atunu rëucubunun canan matá atu mapunun quixun cati
'icën. 31 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësoquin 'acë 'ain ca an ñu 'atima 'acë
unicamax atun 'ë 'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën. Usoquian anun 'ati nëtë
ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

32 Usa 'ain ca uni rabë̆ an 'atima ñu 'acë, aribi Jesúsbëa bamati
suntárunën buáncëxa.
33 Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacë me, anu bëbaquin
anuaxa bamanun Jesús matástancëxun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca
an 'atima ñu 'acë uni rabë̆ribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan
mëqueu 'imainun bëtsi Jesusan mëmiu 'inun nitsíancëxa. 34 Suntárunëan
usoquin 'acëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:
—Papan, ënë unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icë
camina atun 'ucha tërë̆nquin manumiti 'ain.
Usa 'ain ca anu uni matáscë i curúsocëcama nitsíntancëxun, suntárunën
uin cara isa Jesusan chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain
niquin tancëxa. 35 Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Ismainun
ca judíos unibunën 'apucamax Jesús ñui 'atimati banai ami cuai ësai
canancëxa:
—An uni raíri ië̆micësaribi oi ië̆tibi ca ië̆tima. Ax asérabi Cristo a Nucën
Papa Diosan ënu xunuxun caíscë 'aish ca axbi ië̆ti 'icën.
36 Anu 'icë suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacë
a xëanun quixun 'ináncëxa. 37 'Inánquin ca —mix asérabi judíos unicaman
'apu 'aish ca mixbi iët —quixun cacëxa.
38 Anua a matáscancë i curúsocënu ca Jesús manámi ësaquin cuënëocë
bana matáscë 'iacëxa: “Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën”. A banax ca
griego banan cuënëocë 'ianan Romanu 'icë unin bana, latín cacë, anun
cuënëocë 'ianan judíos unibunën bana, hebreo cacë, anúnribi cuënëocë
'iacëxa.
39 A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matáscë uni rabë̆, achúshinën ca
ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix asérabi Cristo 'aish ca mixbi iët.
Ië̆anan ca nuribi ië̆mit.
40 Usoquian Jesús caia cuaquin ca acëñuan matáscë unin bëtsi ñu caquin
cacëxa:
—¿Mix usaribi oquin 'acë 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosmi
racuëtiman? 41 Asérabi cananuna nux nun 'ucha cupí paë tanin. Usa nux
'aínbi ca ënë uni añu 'uchabi 'acëma 'icën.
42 Usoquin bëtsi catancëxun ca a unin Jesús cacëxa:
—Jesús, min nëtënuax 'apu 'ixun camina 'ë manutima 'ain.
43 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mi cain, ënë nëtë̆nbi camina anu 'ëx 'icë anu 'ëbë 'iti
'ain.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

44 Usai 'imainun ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax
ca rabë̆ 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. 45 Usai bari
bëánquimainun ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu
anun bëpáncë chupax amo rabë̆ 'inun tuquiacëxa. 46 Usaía 'icëbë ca
munuma cuëncënishi Jesús quiacëxa:
—Papan, 'ën cana 'ën bëru ñunshin minmi binun mi 'inanin. Usaquin
catancëx ca ashiti bamacëxa.
47 Usaía 'icëcama isquin ca Romanu 'icë capitán Nucën Papa Dios rabi
quiacëxa:
—Asérabi ca ënë unix 'uchañuma 'iaxa.
48 Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timë̆cë unicamaxribi masá nu-
ituti, atun nuitu mëëi shitáshquiquiani utë̆nbuax, atun xubunu cuancëxa.

49 Raírinëxa usai 'imainun ca an a 'unáncë unicama 'imainun axa
Galileanuax a nuibëtsini ucë xanucamanribi 'ura nixun Jesús usai 'ia
isacëxa.

Jesús bamacë mëníon ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Judea cacë menu 'icë ëma, Arimatea, anu 'icë uni achúshi ca José
cacë 'iacëxa. Ax ca upí uni 'aish upí sinánñu 'iacëxa. Ax ca judíos
cushicaman 'apucama achúshi 'iacëxa. 51 Usa 'aíshbi ca José an anun
Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtë uti caíncë uni 'iacëxa. Usa
'ixun ca raíri 'apucaman 'acësaribi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi
quiax 'ësënani —'ati ca —quiax quicëbëtanbi, an cáma 'icën. 52 Usa 'ixun
ca Josénën anu cuanxun Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

53 Usaquin cacëxuan —camina buánti 'ai —quixun cacëxun ca
Josénën Jesús i curúsocënua nanpátancëxun, sábana upitan rabúancëxa.
Rabúnbianquin ca anu uni bamaia mëníotia matá me tëmú bërí naëcë, anu
uni ñucë mëníocëma pan, anu mëníonuxun buáncëxa. 54 Usoquin anun ñu
mëëtima nëtën 'atima cupí, a nëtë 'icëma 'ain, ca Josénën Jesús mëníonuxun
buáncëxa. Buánxuan mëníon ca anun ñu mëëtima nëtë 'iacëxa.

55 Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abë uéxancë xanuca-
man uinuira cara Jesús mëníoia isanan uisaira oquin cara mëníoia quixun
isacëxa. 56 Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro
buánuxun mëníocëxa. Mëníotancëx ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi,
anun ñu mëëtima nëtë 'ain, tantiacëxa.

24

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë 'iónxa pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi ca axa
Galileanuax Jesúsbë uëxancë xanucama anun sanu oti ro mëníoëxancë a
buani raíri xanubë anua Jesús mëníoëxancënu cuantëcëancëxa. 2 Buani
cuanx anu bëbaquinbi ca mapara, anun quini xëpuëxancë, racanacë
isacëxa. 3 Usa 'icë istancëx cuani, quininu atsínquianxun isquinbi ca Nucën
'Ibu Jesús 'aímocëxa. 4 'Aímoi ratuti ca sináncasmacëxa. Usai ratúquian atun
iscëxbi ca rabë uni, chupa chaba chabaquicë pañucë, a rapasu 'iacëxa.
5 Usa isi ca xanucamax racuëti meu tëtúbuacëxa. Tëtúbutiabi ca a unin
cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun anu uni bamacë mëníotinua axa ashiti
bamacëma uni barin? 6 Ax ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. An Galileanuxun
mitsu caëxancë bana camina sináṇti 'ain. 7 Ësaquin ca mitsu caëxanxa:
Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, ca 'ë 'atima unin, uni itsían 'ë
'aminun 'ináṇti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën.
Matáscëx asérabi bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'iónxa
pëcaratëcëncëbë baísquiti 'ai quixun.

8 Usaquian ángelnën cacëxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin nu
caëxanxa —quixun xanucaman sináncëxa. 9 Usaquin sinánbiani anuax
cuanxun ca atun iscëcama ñuianan ángelnën cacëcama ñuiquin, Jesusan
'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana
cuacë uni raíricamaribi ñuixuancëxa. 10 Usaquian an Jesusan 'unánmicë
unicama ñuixuncë xanucama ax ca 'iacëxa, María Magdalena 'imainun

Juana 'imainun Jacobonën tita María, 'imainun axa atubë 'icë xanuca-
maribi. 11 Usaquian acaman ñuixuncëxunbi ca —cëmëi ca quia —quixun
sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icën.
12 Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu cuancëxa.
Cuanx bëbai tëtúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncë chupa ashi
isacëxa. Isbiani ratúquiani uisai cara 'iaxa quixun sináncasmai ca aín 'icënu
cuantëcëancëxa.

Emaús ëmanu bain cuanía usai 'iá
(Mr 16.12-13)

13 A nëtënbi ca an Jesusan bana cuacë uni rabë Jerusalénuax, axa
mëcën rabë 'imainun achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacë ëmanu bain
cuancëxa. 14 Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icë
ñui cananquiancëxa. 15 Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani,
atubë birananquiani cuancëxa. 16 Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx
ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën. 17 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu
cacëxa:
—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nu-
itutin?
18 Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabë, achúshi, Cleofas cacë,
an Jesús cacëxa:
—¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iaxa quixun
ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mínshi cuacëma 'ain?
19 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu ñui cara quicanx?
Quia ca cacëxa:
—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa Dios
'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu 'axa. 20 Usa 'icëbi ca nun sac-
erdotenën cushicamabëtan nun cushi raíricamanribi a Piláto 'inánxa, ax isa
i curúsocënu matáscëx bamanun quixun. 21 Nun cananuna Romanu 'icë
unían, nux Israel unibu 'icë, nu 'imainun nun nëtëcamaribi 'ibuacë 'aínbia
nunainshi nun nëtë 'inun, an nu mëníoxunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa.
22 Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën anu Jesús
mëníoëxancënu pëcaracëma 'aínshi cuanxun isbëtsini uxun ñuixunquin nu
ratupunia. 23 Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobëtsini uxun ca nu ca-
punia, ángel rabëtainsa iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë, ca baísquiaxa,
caxa quixun. 24 Usaquin cacëx anua Jesús mëníoëxancënu cuanxunbi
ca nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësabi oquin isquinbi Jesús mëraima
'ipunia.
25 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain.
26 ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan
'aish, paë tani tëmërati 'iax?
27 Caxun ca Moisésnëan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana, uisa banacama
cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi oi ca 'iaxa quixun a uni rabë
ñuixuancëxa. 28 Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë
bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun isacëxa. 29 Isquin
ca cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i
cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsíancëxa.
30 Atsíntancëx mesanu a uni rabëbë tsóbuxun ca pán bixun —asábi ca
—Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu 'ináncëxa. 31 Usa 'ain ca,
ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun
pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca
Jesús nëtëacëxa. 32 Nëtëcëbë ca canancëxa:
—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun
nuitu cuëëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?
33 Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanx
bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi, acam-
abëa Jesusan bana cuacë raíri unicamaribi timëcë mëracëxa. 34 Mëracëxun
ca axa timëcë unicaman cacëxa:
—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísquitëcëanxa. Usa 'icë ca Simonan
ispunia.
35 Usaquian cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan, usai ca
bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán mëtícaquin 'ináncëxuinshi
cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë quixun 'unánpuni —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi an Jesús isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

36 Usaquin atu ñuixunía sënëncëma pain 'aínbi axbi chiquiracëti atu
nëbëtsi niracëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Chuámashirua ca 'ican.
37 Usoquian atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun
sináncëxa. 38 Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana asérabi
Jesús 'ai quixun sinaniman? 39 'Ën mëcën 'imainun ca 'ën taë is. Isquin
ca, 'ëx cana Jesús 'ai quixun 'unan. Uisa cara 'ën nami 'imainun 'ën xo 'icë
quixunmi 'unánun ca 'ë ramët. Ñunshinax ca xoñuma 'ianan namiñuma
'icën.
40 Usaquin caquin ca mëshpáquin aín mëcën ismianan aín taëribi is-
miacëxa. 41 Usoquian ismicëxbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quiax cuëënibi
sináncasmai ratúacëxa. Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a piti ñu cara
'aíma 'ic? —quixun cacëxa. 42 Cacëxun ca tsatsa xuicë paná 'imainun buna
rëpa tëxëra 'ináncëxa. 43 'Ináncëxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan
piacëxa.
44 Pitancëx sënënxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx bamacëma pain 'ixun 'ën mitsu cacësabi oi ca 'iaxa. 'Ë ñuiquin
cuënëo banacama Moisésnën 'a, 'imainun an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banacama, 'imainun Salmosribi,
acamaxa 'ë ñui quicë bana axa quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun 'ën mitsu
cacësabi oi cana 'ian. 45 Usaquin caxun ca a ñuiquian cuënëo banacama
upí oquian cuanun ñuixunquin anu timëcë unicama 'unánmiacëxa.
46 'Unánmiquin ca ësaquin cacëxa:
—Ësai ca a bana quia, Cristo ca bamatancëx rabë 'iónxa pëcaratëcëncëbë
baísquiti 'icën. 47 Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana
ñuitancëxun camabi menu cuanquin ësoquin caquin unicama ñuixunti
'icën, Nucën Papa Diosan atun 'atima ñu 'acëcama tërëncë 'inuxun ca
sinanaquin bëtsi oquin sinánti 'icë quixun. Ësaía a ñui cuënëo bana quicë
a ñuixuntancëxun ca Jesusan atu cacëxa: 48 Mitsun camina 'ëx 'ia iscë 'ixun,

uisai carana 'ë ñuiquin cuënëo banacama quicësabi oi 'ia quixun unicama
ñuixunti 'ain. 49 Axa uti ñuiquian 'ën Papa Diosan 'ë cacë, a cana mitsunu
unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan aín cushi mitsu
'inánun Jerusalénu bërúxun caínti 'ain.

Jesús naínu cuan
(Mr 16.19-20)

50 Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ëma 'urama,
aín unicama buáncëxa. Buántancëxun aín mëcën rabë manámi oquin
ca Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa. 51 Usaquin ñucáxuntancëxun
acama ëbiani ca anua Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. 52 Cuania
rabitancëx ca chuámashi tani cuëënquiani Jerusalénu cuantëcëancëxa.
53 Cuantancëxun ca nëtë camabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
cuanxun cuanxun, a rabiacëxa. Ashi.

JUANËAN 'A UPÍ BANA

Nucën Papa Diosan Bana uni 'iá

1 Nucën Papa Diosan ñu unioisama pain 'aínbi ca aín Bana 'iacëxa. Aín
Bana ax ca Nucën Papa Diosbë 'iacëxa, ax ca Nucën Papa Diosbi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca ñu uniocëma pain 'ain aín Bana, ax Nucën Papa Diosbë
'iacëxa. 3 Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacëxa. Nucën Papa Diosan Bana
'aíma 'ia 'ain ca ñu 'aíma 'ianan ñancáishi 'itsíanxa. 4 A bana anúan Nucën
Papa Diosan nëtë 'inan 'aish ca camabi ñu 'imainun unixribi ënë nëtënu
bucuia. Usai 'i ca an 'imicëx unicama sinánñu 'icën. 5 Ñunshin 'atimanën
'imicëxun unin 'aisama 'iti sinaniabi ca Nucën Papa Diosan Bana ax upíira
'ixun uni upí 'inun 'imia. Usaquian 'imia ca ñunshin 'atimanën a cuati uni
upí 'iaxma 'inun quixun Nucën Papa Diosan bana a nëtënima.
6 Uni achúshi ca 'iacëxa Juan caquin anëcë. A ca Nucën Papa Diosan ënë
menua unun xuacëxa. 7 Ax ca Nucën Papa Diosan Bana, an 'uchañuira
'icëbi uni aín nuitu upí 'imiti, ax ucëbëa ami catamënun camabi uni a
ñuixuni uacëxa. 8 Juan, ax ca an uni aín nuitu upí 'imiti ama 'iacëxa. Usa
'aíshbi ca axa uti ainra uni aín nuitu upí 'imiti, a unicama ñuixunuan Nucën
Papa Diosan ënë menu xucë 'iacëxa. 9 An aín sinan upíira 'ixun uni upí
'imiti axa uti ñuiquin ca Juanën unicama ñuixuancëxa.
10 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax ca ënë menu 'iacëxa. Usa
'ixun an Nucën Papa Diosbëtan camabi me 'imainun camabi ñucama unio
'icëbi ca unicaman, ui cara ax 'icë quixun 'unánma 'icën. 11 Ënë nëtënu
'icë unicaman ca an unio 'ixunbi, atubë 'inúxa ucëbi biisama tancëxa.
12 Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamëtia, acama Nucën
Papa Diosan bëchicëa 'inun 'imiacëxa. 13 Unían aín xanumi bëchicë tuá ax
ca unishi 'ia. Unin bëchicënëxa usa 'aínbi ca usama Nucën Papa Diosan
bëchicëcama 'icën. Ax ca aín cushínshia aín bëchicë 'imicë 'icën.
14 Nucën Papa Diosan Bana a ca bëtsi tuásaribi 'inun xanun bacëancëxa,
uni 'inun. Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca ënë menu 'icë unicama
abë 'ixun nuibacëxa. Ax aín Bëchicë Achúshi 'aish aín Papa Diossaribi
'aish aín sinan upíira upí cananuna isacën. 15 Usa 'ain ca Juan, an uni
nashimicë, an Nucën Papa Diosan Bana ñui munuma banaquin cacëxa:

—Ënëx ca a ñuiquin ësaquin 'ën mitsu caëxancë a 'icën: Axa 'ë caxu uti uni
ax ca 'ësamaira 'icën. 'Ëx 'icëma pain 'ain ax pain 'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën.
16 An ca aín sinan upíira 'ixun ax 'icësaribitinu nun sinan upí 'inun
nuibaquin ënquinma nu 'aquinia. 17 Uisai cara Nucën Papa Diosan uni
'iti 'icë quixun ca Moisésnën nucën raracama 'unánmiacëxa. Usa 'aínbi ca
axira uxun Jesucristonën asérabi nuibaquin aín 'ucha tërënquin Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oía aín uni 'inun 'imiaxa. 18 Uinu 'icë uníbi ca
Nucën Papa Dios isáma 'icën. Aín Bëchicë Achúshi, axa aín Papabë 'icë, an
cuni ca uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun nu 'unánmiacëxa.

I. JESUCRISTONËAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

Juanëan Jesús ñuia
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë judíos unicaman ax caraisa ui 'icë quixuan
Juan ñucátanun, sacerdotecamacëñun levita unicama xuacëxa. 20 Xucëx
cuanx bëbaxuan ñucácëxun ca parántisama tanquin Juanën cacëxa:
—'Ëx cana Cristoma 'ain.
21 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?
Quixuan cacëxun ca cacëxa:
—'Ëx cana ama 'ain.
Cacëxun ca ñucátëcëancëxa:
—¿An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni, axa uti a caina
mix 'ain?
Cacëxun ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa. 22 Usaquin cacëxunbi ca
catëcëancëxa:
—¿Uiira caramina mix 'ain? An nu xucë unicamanu cai cuanun ca mix
caramina ui 'ai quixun nu cat.
23 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—'Ëx cana axa anu uni 'icëma menuax munuma banacë uni a 'ain, ësai
qui: "Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanati 'ain".
An ënë bana cuënëo, Isaías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuncë, axa quiásabi oi cana 'ëx 'in.
24 Axa usaquin Juan ñucati cuancë unicamax ca fariseo unicaman xucë
'iacëxa. 25 Usa 'ixun ca Juan catëcëancëxa:
—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama
'unpaxan nashimin?
26 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—'Ën cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncëma uni
achúshi mitsubë 'icën. 27 Ax 'ësamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ë caxu
aia. 'Ëx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën. Axa upíira
'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain.
Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.
28 Jordán 'ucëmanan 'icë Betábara cacë ëma anuxuan unicama nashim-
icë, anu cuanx ca unían xucë unicama usai Juanbë banacëxa.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicë bana

29 Usaquin unicama coónxun ca Juanën Jesús aia isacëxa. Aia isi ca
quiacëxa:
—Ca is, ënëx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacë cupí
Nucën Papa Diosan camabi unin 'ucha tërënti a 'icën. 30 Ënëx ca a ñuiquin
ësai quiquin 'ën mitsu cacë a 'icën: Axa 'ësamaira uni ax ca 'ë caxu aia. 'Ëx
'icëma pain 'ain ca ax pain 'iacëxa. Usa 'aish ca 'ësamaira 'icën. A ñuiquin 'ën
mi cacë, a ca ux 'icën. 31 'Ënribi cana a 'unáncëma 'ain, 'aíshbi cana Israel
unicaman uisa uni cara quixun a 'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.
32-33 Usaquin catancëxun ca, ësai ca 'iaxa quixun Juanën unicama
ñuixuancëxa:
—'Ën a 'unáncëma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'unpaxan uni
nashiminun xuquin 'ë caxa: "Uni achúshinua 'ën Bëru Ñunshin Upí
ubútancëx 'iruia camina isnuxun 'ain. Ainra ca uni 'ën Bëru Ñunshin
Upíbëa 'inun 'imiti 'icën". Usaquin ca 'ë caxa. An 'ë cacësabi oquin cana
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía ñumacuru tinax naínuax ubútancëx

a uninu 'iruia isan. 34 Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.
Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unia 'inun a pain caísa uni

35 Usaquian coon ca Juanbë aín 'unánmicë uni rabë 'iacëxa. 36 Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:
—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.
37 Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús nuibiancëxa. 38 Nuibiancëxun caxu bësuquin isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu caramina barin?
Cacëxun ca ñucácëxa:
—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni 'unánmicë uni qui quicë 'icën.)
39 ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Isi cuanun ca ut.
Cacëx cuanxun ca aín 'iti isacëxa, istancëx ca bari xupíbucëbëa baquíshti 'urama 'ain abë 'iacëxa.
40 Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca bëtsix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa. 41 Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën aín xucën Simón Pedro bariquin mëraxun cacëxa:
—Mesías cananuna isan.
Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë a qui quicë 'icën. 42 Cabianquin ca aín xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:
—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina Cefas caquin anëcë 'iti 'ain.
Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

43 Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
44 Felipe Betsaida ëmanu 'icë uni 'ain, ca Andrés 'imainun Pedroribi, anu 'icë uni 'iacëxa. 45 Usaquian Jesusan cacëx cuanxun ca Felipenën Natanael cacë uni bariquin mëraquin cacëxa:
—A ñuiquian Moisés 'imainun an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë unicaman cuënëo, a uni cananuna mëran. Ax ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, Josénën bëchicë, a 'icën.
46 Felipenën cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:
—¿Nazaret ëmanu cara ñu 'unáncë uni 'iti 'ic?
Cacëxun ca Felipenën cacëxa:
—Usa ca mi isnun ca 'ëbë cuani ut.
47 Cabianquin buáncëxa Natanael aia isi ca Jesús quiacëxa:
—U unix ca asérabi Israel uni upí 'icën, uni paráncëma ca ux 'icën.
48 Quia ca Natanaelnën cacëxa:
—¿Uisaxun caramina 'ë 'unan?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mi caia Felipe cuancëma pan 'aínbi cana mi higuera tanáinua isan.
49 Cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:
—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.

50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Higuera tanáinua cana mi isan 'ën mi cacëxun caramina bërí, ënëx ca
Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'ë sinanin? Minmi 'ë iscësamaira
oquin camina 'ën ñu 'aia isnuxun 'ain.
51 Ësaquinribi ca Jesusan Natanael cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, naí panárabëcëbëtan camina uni 'inux 'ëx
anuax uá, 'ë manáminuaxa Nucën Papa Diosan ángelcama cuaruanan
ubutia isnuxun 'ain.

2

Unin xanu biti nëtëa Jesús Canánu 'iá

1 Rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtan ca Galilea nëtënu 'icë ëma, Caná cacë,
anuxun uni achúshinën aín bëchicë xanu bimiti 'ain, aín aintsi 'ibucama pi
unun quixun aín uni camiacëxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacëxa. 2 Usa 'ain
ca Jesúsribi aín 'unánmicë unicamabë aribia camicëx cuanx anu 'iacëxa.
3 Anu 'ixun ca unicaman cëñucëxa vino 'aíma 'ain aín titan Jesús cacëxa:
—Vino ca 'aíma 'icën, ca cëñúaxa.
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina 'ë usaquin cain? Anun 'ën ñu 'ati nëtë ca 'icëma pain
'icën.
5 Cacëxun ca aín titan an piti 'ináncë unicama cacëxa:
—'Ën tuacëan mitsu cacësabi oquin ca 'at.
6 Anu ca 'iacëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi maxax 'acë ñutë, anu
anúan judíos unicama mëchucati 'unpax nanti. A ñutëcama sapi ca veinte
'ianan treinta galones 'unpax anu 'aruti 'iacëxa. 7 Usa 'ain ca Jesusan an
piti 'ináncë unicama cacëxa:
—Ñutënu ca 'unpax buácat.
Cacëxun ca usoquin 'acëxa. 8 Usaquian 'aia ca cacëxa:
—Buácabianquin ca fiesta 'ibunu buántan.
Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa. 9 Buáncëa fiesta 'ibun,
Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bëcë cara quixun 'una-
niamabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama ainshi 'unáncëxa.
Usa 'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa: 10 —An fiesta 'acë
unin ca vino upí pain 'inántancëxun a cëñuia vino asábitanishi uni 'inania.
Usa 'aínbi camina min bërí 'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inanin.
11 Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun aín
sinanëinshi 'atabaquin uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni itsin cushisamaira
ca aín cushi 'icë quixuan unicaman 'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín
'unánmicë unicama ami catamëacëxa.
12 Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucëantu 'imainun
aín 'unánmicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. Cuanx
bëbatancëx ca 'itsama nëtëinshi anu 'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca
Jesús Jerusalénu cuancëxa. 14 Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu atsínquinbi ca an ñu marucë unicaman vaca bënë 'imainun
carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa. Isanan ca anuxuan
curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsócë isacëxa. 15 Acama
isquin ca anun rishquiti itsi mëníoquin, anua 'icë carnero 'imainun vaca

bënë 'imainun an marucë unicamaribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chashcacëxa. 16 Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:
—Ënua ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti xubu camina anuxun ñu maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima 'ain.
17 Usaquian Jesusan caia cuaquin ca aín 'unánmicë unicaman Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë a sináncëxa: "'Ëx anun rabanan bamaquinbi cana anuxun mi rabiti xubu upí oquin bërúanti 'ain". Usaquin sinánquin ca —a banaxa quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.
18 Usaquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—¿Minmi ësoquin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?
19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi tëncapatiabi cana ënë xubu 'ën rabĕ 'imainun achúshi nëtĕinshi 'atëcënti 'ain.
20 Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ënë xubu 'acëxa. Usa 'aínbi ¿caramina min rabĕ 'imainun achúshi nëtĕinshi 'atëcënti 'ain?
21 Ësaquian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi ñuiacati quicë 'iacëxa. 22 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús baísquitëcëan usaquian judíos unicama cacë a bana sináncëxa. Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca cëmëma 'icë —quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë —quixun sináncëxa.

Unicaman sináncë ñucama Jesusan 'unan quicë bana

23 Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'ixuan Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sináncëxa. 24 Usaía 'icëbëtanbi ca camabi unían aín nuitu mëu sináncë a 'unáncë íxun, Jesusan —asérabi ca 'ëmi sinanima —quixun 'unáncëxa. 25 An ca unían cacëxunmabi camabi unin sinan 'unáncëxa.

3

Nicodemoa Jesús isi cuan

1 Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anëcë 'iacëxa. Ax ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacëxa. 2 Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacëxa:
—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina uinu 'icë uníbia 'acëma ñu 'ain. Nucën Papa Diosa abëma 'ain ca uinu 'icë uníbi minmi 'acësoquin ñu 'atima 'icën. Usa 'ain cananuna 'unan, Nucën Papa Diosan ca minmi nu 'unánminun ënë menu mi xuacëxa quixun.
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mi cain, axa aín cushin bacĕntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
4 Usaquian cacëxun ca Nicodemonën cacëxa:
—¿Uisax cara bëráma cania 'aish uni bacĕntëcënti 'ic? ¿Amiribishi cara aín titan pucunu atsíanx bacĕntëcënti 'ic?
5 Nicodemonën cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usama ca. Asérabi cana 'ën mi cain, 'unpax 'imainun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan bacĕntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. 6 Axa xanunuax bacĕncë, ax ca unishi 'ia; axa aín Bëru

Ñunshin Upitan bacëncë uni, ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu
'ia. 7 Nucën Papa Diosan cushin camina bacëntëcëncë 'iti 'ai quixun 'ën
mi cacëx ratúaxma ca 'it. 8 Uinuax cara suñu bëëqui banaquiania camina
cuatin, 'ixunbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania
quixun. An ñu shaícaianu suñu iscëma usaribi oquin cananuna Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan uni bacëntëcënmia isiman.
9 Cacëxun ca Nicodemonën Jesús catëcëancëxa:
—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?
10 Cacëxun ca Jesusan Nicodemo cacëxa:
—¿Mix an Israel unicama 'unánmicë 'ixunbi caramina 'ën mi cacëxun
uisai qui quicë cara quixun cuatiman? 11 Asérabi cana mi cain, nun
'unáncë ñu ñuianan nun iscë ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina
nun bana ca asérabi 'icë quixun sinaniman. 12 ¿Ënë menu 'icë ñu 'ën ñuia
cuaquinma caramina uisaxun 'ën naínu 'icë ñu ñuia cuati 'ain? 13 Uinu 'icë
unínbia anu 'icë ñu 'unáncë 'aímabi cana 'ën cuni anuax uá 'ixun 'unanin.
14 Moisésnëan anu uni 'icëma menuxun manë 'acë runu, camabi unin
isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá 'icë, 'ë unin 'ati 'icën, 15 uinu 'icë unix cara 'ëmi catamëtia axa nëtëtimoi
Nucën Papa Diosnan 'inun.

Nucën Papa Diosan ënë menu 'icë unicama nuibacë bana

16 Camabi uni asérabi nuibaquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë
achúshi ënë menu xuacëxa, uicamax cara ami catamëtia axa nëtëtimoi
abë 'inun. 17 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë an ënë menu 'icë unicama
aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icën. Ama, ënë menu 'icë unicama
aín 'ucha tërënquin ainan 'inun iëminun quixun ca xuacëxa. 18 Aín
Bëchicëmia catamëcë uni ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'aínbi
ca axa ami catamëcëma uni ax aín Bëchicë achúshi ami catamëcëma cupí
Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí castícantishi 'icën. 19 Axa ami sináncëma
unicamax ca aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosan castícantishi 'icën, atúan
an aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax uánbi ami catamëisama tanquin
'atima ñu 'atishi cuëëncë cupí. 20 An ñu 'atima 'acë unicaman ca an 'aia
unin isti rabanan xabánuxun 'ati cuëënquinma bëánquibucënuxun ñu 'aia.
21 Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë uni, an 'aia
isquian —an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun ñu 'aia —quixun unin
'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanën Jesús ñuitëcëan bana

22 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicamabë Judea
menu 'icë ëmacamanu cuantancëx anu 'ixun uni nashimiacëxa.
23-24 Nashimimainun ca Juanënribi sipuacëma pain 'ixun Enón caquin
anëcë ëma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni ricuatsincë nashimiacëxa.
Enón cacë ëma ax ca Salim caquin anëcë ëma 'urama 'iacëxa.
25 Usa 'ain ca judío uni achúshinëx Juanëan 'unánmicë unicamabë,
aín raraxa quiásabi oquin Nucën Papa Diosa cuëënun ñu 'ati ñui
cuëbicanancëxa. 26 Usai cuëbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacëxa:
—A ñuiquinmi nu cacë uni axa mibë Jordán 'ucë manan 'icë, Jesús, an
unicama nashimicëbë ca camabi unix anu ricuatsinia.
27 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Diosan 'imicëxunma usa ñu 'atima
'icën. 28 Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ëx quia cuan. Nucën Papa
Diosan ca 'ë caxua ax unun 'ëx pain rëcuëncuatsini unun 'ë xuaxa. 29 Ësa

ca. Ainan 'inúan unin bicëx ca xanu ainan 'ia. Ainan 'iti xanu bitsia uni
cuëëni banaia cuati ca axa abë nicë uníxribi cuëënia. Usaribiti cana 'ëx
—unicaman ca Jesusan bana cuatia —quixunmi mitsun 'ë cacëxun cuati
chuámarua tani cuëënin. 30 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë
quixun ñuiasabi oi, axira 'ësama cushiira 'ain camabi unix 'ë ëanan anuishi
cuanti 'icën.

Axa naínuax ucë uni ñuicë bana

31 Axa naínuax uá, an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish ca bëtsi
unisamaira 'icën. Unían bëchicëxa bacëncë uni an ca unishi 'ixun ënë
menu 'icë ñuishi ñuia. Axa Nucën Papa Diosnuax uá, ax ca an unio
ñucamabë sënënma cushiira 'aish bëtsi unisamaira 'icën. 32 An ca an iscë
ñucama ñuianan, an cuacë banacamaribi ñuia, ñuiabi ca uinu 'icë uníbi
aín bana ca asérabi 'icë quixun sinanima. 33 Usa 'aínbi ca axa aín bana
cuati ami catamëcë uni, an —Nucën Papa Diosan banax ca asérabi 'icë —
quixun sinánan —ca usa 'icë —quixun unicama ñuixunia. 34 Usai 'inun ca
Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí ñonquinma aín Bëchicë 'inania.
Usaquian 'ináncëxun ca an xucëxa ucë uni, Jesús, an aín Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicë 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin unicama bana
ñuixunia. 35 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë nuibaquin axa aín 'ibu
'inun camabi ñu a 'ináncëxa. 36 Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, ax ca
ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'ia. Usa 'aínbi ca axa Nucën
Papa Diosan Bëchicëmi sinántisama tancë uni, ax ainanma 'aish Nucën
Papa Diosbë nëtëtimoi 'ima. A uni ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí
'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën.

4

Samaritana xanubë Jesús bana

1 Fariseo unicaman ca —Juanën 'unánmicë unicama 'itsaribi 'aínbi ca
Jesusan 'unánmianan nashimicë unicamaxira 'aisamaira 'icë —quixuan
ñuicania cuacëxa. 2 Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicë unicaman cuni
uni nashimiacëxa. 3 Usaquian fariseo unicaman cuacëxun 'unánbiani ca
Jesús Judea menuax amiribishi Galilea menu cuantëcëancëxa.
4 Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nëtënu cuani Samaria 'abiani
cuancëxa. 5 Cuanx ca Jacobnëan aín bëchicë José 'inan me 'urama 'icë
ëma, Sicar cacë, anu bëbacëxa. 6 Bëbatancëx ca Jacobnëan naëa 'unpax anu
'ain, Jesús 'uran cuanbaiti cuainsama tani, baria xamárucëbë, a rapasu
tsóbuacëxa. 7-8 Tsóbutancëxa anu tsómainun ca aín 'unánmicë unicama a piti
ñu bitsi Jesús ëbiani cuancëxa. Cuan ca Samaria nëtënu 'icë xanu achúshi
'unpax bitsi uacëxa. Chumu bëi aia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ë ca 'unpax 'anun 'inan?

9 Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'ëx samaritana xanu 'icëbi
'unpax 'inánun quixun 'ë cain?, judíos unicamax samaritano unicamabë
nuibanancë 'aínmabi.

10 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ën mi 'unpax ñucácë 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'ë 'unaniman.
'Ë 'unánan añu cara Nucën Papa Diosan mi 'ináнti 'icë quixun 'unáncë
'ixun camina 'ë ñucátsian. Ñucácëxun cana anúnmi nëtëtimoi Nucën Papa
Diosnan 'iti 'unpax mi 'inántsian.

11 Cacëxun ca cacëxa:

—Anua 'unpax biti ënëx ca nëmin 'icën. Anun 'unpax biti ñuñuma
camina 'ain. ¿Uinua caramina anun 'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan
'iti 'unpax a biti 'ain? 12 ¿Nucën rara Jacóbsamaira caina mix 'ain?
An ca ënë anua 'unpax biti naëacëxa, naëxun ca 'acëxa, 'anan ca aín
bëchicëribi 'amianan a rabucucë ñuinacamaribi 'amiacëxa. Jacobnën aín
rëbúnquicamanribia 'anun naëa 'icë cananuna nunribi ënë 'unpax 'ain.
13 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—An ënë 'unpax 'acë uni, ax ca amiribishi shimatëcënia. 14 Usa 'aínbi
ca an 'ën 'ináncëxun 'unpax 'acë uni, ax amiribishi shimatëcëntima 'icën.
Me 'ucë mëúcüaxa chiquitia 'unpax xobucësaribiti ca 'ën 'ináncë 'unpax
nëtëtima uninu 'iti 'icën. Usaía 'icëbë ca uni nëtëtimoi Nucën Papa
Diosnan 'iti 'icën.
15 Usaquian cacëxun ca xanun cacëxa:
—A 'unpax ca 'ë 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utëcënunma ca 'ë
'inan.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min bënë cuënbëtsini ca abë utan.
17 Cacëx ca —'ëx cana bënëñuma 'ai —quiacëxa. Quia ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Bënëñuma cana 'ai qui camina cëmëiman. 18 Mix camina
mëcën achúshi bënëñu 'iacën. Usa 'aínbi ca axa bërí mibë 'icë uni ax asérabi
min bënëma 'icën. Usa 'ain ca —bënëñuma cana 'ai —quiaxmi quicë ax
cëmëma 'icën.
19 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Bërí cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ain. 20 Samaria unicama nun
raran ca tucu ënuxun Nucën Papa Dios rabiacëxa. Usa 'aínbi camina
mitsux quin, Jerusalénuxun ca unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quiax.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, anúnmi ënë tucunuxunmabi,
Jerusalénuxunmabi anumi mitsux 'icënuxunbi, Nucën Papa Dios rabiti
nëtë ca aia. 22 Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun
cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucën Papa Diosnan
'inun iëmiti, ax ca judío uni 'iti 'icën. An usaia 'inun mënío, a cananuna
nun rabin. 23 Anúan an Nucën Papa Dios rabicë unix asérabi ami sinani
ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti nëtë ca aia, bërí ca a nëtë 'icën.
Usaquian unin a rabiti ca Nucën Papa Dios cuëënia. 24 Nucën Papa Dios,
ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icën, a ca unin isima. Usa
'ain ca an Nucën Papa Dios rabicë unin asérabi ami sinani ax cuëëncësabi
oi 'iti cuëënquin a rabiti 'icën.
25 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Mesías, Cristo cacë, ax ca uti 'icë quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun
nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icën.
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—A cana 'ëx 'ain, abë camina banain.
27 Cacëbëbi ca aín 'unánmicë unicama utëcëancëxa. Uquin xanubëa
Jesús banaia isi ratúquinbi ca uinu 'icë unínbi —¿añu caramina cuëënin?
—canan —¿añu ñui caramina a xanubë banain? —quixun cáma 'icën.
28 Usa 'ain ca a xanun aín ñutë tsónbiani aín ëmanu cuanx bëbaquin anu
'icë unicama cacëxa: 29 —'Ëbë banaquin ca achúshi unin 'ëx usai 'icëcama
ñuiquin 'ë caxa. Ënëx sapi ca asérabi Cristo 'icën, ca isi ut.

30 Usaquian xanun cacëxa ca a ëmanu bucucë unicama anua Jesús 'icë
anu ricuatsiancëxa.
31 A xanúa cuancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús —camina piti
'ai —quixun cacëxa. 32 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun 'unáncëma pitiñu cana 'ëx 'ain.
33 Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi unin sapi ca a piti bëxuanxa
—quiax canancëxa. 34 Canania isquin ca Jesusan cacëxa:
—An ënë menu 'ë xuá axa cuëëncësabi oquin 'anan an a 'anun 'ë ca, a
sënëonuxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquin 'ën 'acëx ca ax 'ën piti ñusa
'icën.
35 Ësoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—Mitsux camina quin, rabë 'imainun rabë 'uxë cëñúcëbëa
shaínquibutia cananuna ñu bimi biti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain,
ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun biti nëtë sënëncëbëtan aín 'ibun
binuan bimi pëcëti sënëncësaribi 'icën. 36 An uni 'ëmi catamënun 'aquincë
uni an ca aín cupí bitsia. A unin 'aquincëxa 'ëmi catamëcë unicama ax
ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían 'ën bana
uni ñuixuncë unicamabë an 'ëmi catamënun uni 'aquincë unicamaxribi
cuëënti 'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí. 37 Usa 'ain ca ësai quicë
banax asérabi 'icën: Bëtsi unían 'apácëxa pëcëtia ca bëtsi unin bimi bitsia.
38 Mitsúnmi bëtsi unían 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun upí oquin
'aquinun cana mitsu xuan. Uni raírinëan 'unánmicë 'icëbi camina mitsun
a unicama upí oquin 'ëmia catamënun 'imian.
39 Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xanun cuanxun
—a unin ca 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —quixun cacëx ca a ëmanu 'icë
samaritano uni 'itsáxira —Jesús ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —
quixun sinani Jesúsmi sináncëxa. 40 Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús
cacëxa:
—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë rabë nëtën
'iacëxa. 41 'Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —asérabi ca ax
Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun 'unani ami sináncëxa. 42 Usai
'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:
—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërí nunbi aín bana cuaquin
'unanin, asérabi ca ax Cristo, an camabi menu 'icë uni Nucën Papa
Diosnan 'inun iëmiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

43 Usa 'ain ca rabë nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx Galilea nëtënu
bëbai cuancëxa. 44 Cuanux ca quiacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca anuaxa
canicë nëtënu 'icë unicaman aín bana cuaisama tania.
45 Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë unicaman upí
oquin Jesús biacëxa. A unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtë 'ain,
Galileanuax Jerusalénu cuancë 'ixun ca an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman
aín nëtënua bëbaia cuëënquin Jesús biacëxa.
46 Usa 'ain ca Galilea nëtënua 'icë ëma Caná, anuxuan bëráma 'unpax
vino ocë, anu Jesús bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni achúshi aín
bëchicënëx Capernaúm ëmanu 'insíncë 'iacëxa. 47 Usa 'ain ca Jesús Judea
nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia quixuan unin ñuia cuabiani cuanxun
'apun unin mëraquin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca 'insíanxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë pëxcuxuni cuanti 'ain.
48 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'ën, uni itsin 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin. 'Ën usa ñu 'acëbëtanma camina, ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.
49 Cacëxun ca 'apun unin cacëxa:
—'Ën bëchicë ca nëtëtisaira 'icën. Nëtëcëmaishi camina a isi cuanti 'ain.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.
Cacëx ca —asérabi ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani cuancëxa. 51 Usa 'ain ca baían cuania mëranananquinquin an ñu mëëxuncë unicaman cacëxa:
—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.
52 Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:
—¿Uinu bari 'ain cara 'ën bëchicë aín 'insin nëtëonx?
Cacëxun ca —imëishi bari cuainacëcëbë ca aín 'itsis nëtëonxa —quixun cacëxa. 53 Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca ñuima, ca pëxcutia quixun 'ë coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë unicamabë —asérabi ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quiax ami sináncëxa.
54 Usaquin ca Jesusan Judea nëtënuax cuantancëxun Galilea menuxun bëráma 'acësa oquin uni itsin 'acëma ñu 'atëcëancëxa.

5

'Ian Betesda cacë, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancëma uni pëxcüa

1 Usotancëx ca anúan judíos unicaman Nucën Papa Dios rabiquin piti nëtë 'ain, Jesús Jerusalénu cuantëcëancëxa. 2 Jerusalénu cënëa aín xëcuë achúshi, Oveja cacë, a bëtánain ca unin 'acë 'ian 'iacëxa. Ax ca hebreo banan Betesda caquin anëcë 'iacëxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca mëcën achúshi itá nitsíncë 'aish manan tapuñu 'iacëxa. 3 Ax ca a tëmú bucuxuan uni 'insíncëcama, bëxuñu 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun racábucë, acaman ángelnëan 'unpax cubínmia caíncë 'iacëxa. 4 Caíncëxuan uisa nëtën cara 'ibutia, a nëtën 'ibúxun ángelnën a 'unpax cubínmicëbë caísa ax paían anu butucë, uisa 'insínñu cara, a uníxbi pëxüacëxa. 5 Usa 'ain ca anu 'icë uni achúshi treintiocho baritia 'insíncë 'iacëxa. 6 Ax anu racácë isquin ca —'uran ca ënë uni usai 'iaxa —quixun 'unánquin Jesusan cacëxa:
—¿Caramina pëxcútisa tanin?
7 Cacëxun ca 'insíncë unin cacëxa:
—'Unpax cubíncë nëbëtsi an 'ë butúnti uni ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'ëx cuancëma 'aínshi 'ë rëtibiani cuanx, uni itsix pain 'unpax cubíncënu butuia.
8 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Niruquin anumi racácë min bacëti bibiani ca cuantan.
9 Usaquian Jesusan cacëxëshi ca a uni aín 'insíncë pëxcúacëxa. Pëxcúquin aín bacëti bibiani ca cuancëxa.
Anun ñu mëëtima nëtë 'aínbia anua racácë aín bacëti bibiani, 10 cuania isquin ca judíos unicaman 'insíncë 'aíshbia pëxcúcë uni cacëxa:
—Ënë nëtëx ca anun ñu mëëtima nëtë 'icën. Ënë nëtën camina anumi racácë ñu 'iábiantima 'ain.
11 Cacëxun ca cacëxa:

—An 'ë pëxcucë uni an ca, anumi racácë min bacëti bibiani ca cuantan,
quixun 'ë caxa.
12 Quixuan cacëxun ca atun cacëxa:
—¿Ui uni cara min bacëti bibiani ca cuantan quixuan an mi cacë, ax
'ic?
13 Cacëxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui unin cara
a pëxcüaxa quixun 'unánma 'icën. 14 Usa 'ain ca a pëxcucë uni a anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun mëraquin, Jesusan cacëxa:
—Ca is, bërí camina pëxcúcë 'ain. Usa 'ain camina mix 'iásamairai
'insíntëcënti rabanan amiribishi 'uchatëcëntima 'ain.
15 Usaquian Jesusan cacëxun, ax ca Jesús 'icë quixun sinánbiani
cuanxun ca a unin judíos unicama, —Jesusan ca 'ë pëxcüaxa —quixun
cacëxa. 16 Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtëan uni pëxcucë cupí, judíos
unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësënancëxa. 17 'Ësënaniabi ca Jesusan atu
cacëxa:
—'Ën Papan 'acësaribi oquin cana 'ën 'ain.
18 Usaía Jesús quia cuati ami nishquin ca judíos unicaman ësaquin
sináncëxa, —Usai qui ca Nucën Papa Dios ax isa aín papa 'icë quianan ax
isa Nucën Papa Diossaribi 'icë quia. Usaquin sinani ca anun ñu mëëtima
nëtën uni pëxcucë cupí ami nishanan, usaía quicë cupíribi ami nishquin,
a 'acatsi quiax 'ësënancëxa.

Jesusan aín Papabëtan ñu 'a

19 Usa 'ain ca Jesusan atu cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana
'ënbi ñu 'aiman. 'Ën Papan ñu 'aia isquin cuni cana 'ënribi 'ain. 'Ën Papan
bëtsi bëtsi ñu 'acëbëtan cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'ënribi an 'acësaribi oquin
'ain. 20 'Ën Papan ca 'ëxira aín Bëchicë 'icë nuibaquin an 'acë ñucama 'ë
ismia. An ca mitsúnmi iscësamaira ñu, a isími mitsux ratúti, a 'ë isminuxun
'aia. 21 'Ën Papan ca uni bama abi baísquimitancëxun axa tsónun 'imiti 'icën.
Usaribiquin cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'imitisa tanquin 'ënribi tsónun uni
'imiti 'ain. 22 'Ën Papax ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë quianan
uicamaxribi cara 'uchañu 'icë quiax quima. Usa 'ixun ca 'ëx aín Bëchicë
'icë usoquin 'anun 'ë cuni 'imiaxa, 23 a rabicësaribi oquían camabi unin
'ëribi rabinun. An aín Bëchicë 'icë 'ë rabicëma, an ca 'ën Papa an 'ë xuá,
aribi rabima.
24 Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ën bana cuati an 'ë xuá ami sináncë
uni, ax ca ainan 'aish nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'ia. A cupía Nucën
Papa Diosnan 'itima 'icëbi aín 'uchacama tërëncë cupí 'uchañuma 'aish
ca bamatancëxbi nëtëtimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. 25 Usa 'ain cana
asérabi mitsu cain, ca uti 'icën, anúan aín 'ucha cupí bamacësa 'ixunbi
unicaman 'ën bana cuati nëtë. 'Ën bana unin cuati nëtë, a nëtë ca ënëx
'icën. Usa 'ain ca an —asérabi ca aín bana 'icë —quixun 'ë unánquin
'ëx quicësabi oquin ñu 'acë unicama ax, aín 'ucha tërëncë cupí Nucën
Papa Diosnan 'aish, nëtëtimoi abë 'iti 'icën. 26 Usa 'inun ca Nucën Papa
Diosan, ënë nëtënu tsónan ainan 'aish aín nëtënuribi abë 'inun uni 'imia.
An ca aín Bëchicë 'ënribi usaribi oquin uni 'iminun 'ë 'imiaxa. 27 Uni 'inux
anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë isanan uicamax
cara 'uchañu 'icë isnun, Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa. 28 Usa 'ain ca
'ën mi ñuixuncëxun cuati ratúaxma 'it. Anúan 'ëx ucëbëtan 'ën bana cuati,
bama unicama baísquiti nëtë ca uti 'icën. 29 Baísqui ca anu maían anuax

chiquíti 'icën. An upí ñu 'á unicamaxa Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'inux baísquimainun ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchocë 'inux baísquiti 'icën.

Nucën Papa Diosan Jesús xuá ñui quicë bana

30 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana 'ënbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana 'ën, cara castícancë 'iti 'icën, cara castícancë 'itima 'icë quixun uni cain. 'Ëx cuëëncësoquin 'aquinma cana an 'ë xuá, axa cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usa 'ain ca 'ën uni cacë banax asábi 'icën. 31 'Ëxbi, usa cana 'ëx 'ai quiax quia ca unin 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unántima 'icën. 32 Usa 'aínbi ca axa 'ë ñui quicë ax Nucën Papa Dios 'icën. 'Ë ñuia quicë bana ax ca asérabi 'icë quixun cana 'unanin. 33 Mitsun camina 'ë ñuiquian a ñucánun quixun Juanu uni xuan. Xucëx cuanxun ca ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'ë ñuiquin cacë bana ax ca cëmëma 'icën. 34 Uisai cara uni 'ë ñui quiti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi, 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'ë ñui quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana sinanimi Nucën Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iënun. 35 Unían upí oquin isnuan bëánquibucë 'aínbi lamparínën pëcacësaribi oquin ca Juanën 'ë ñuiquin uni bana ñuixuanxa. Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana cuati cuëëan. 36 Juanëan 'ë ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi oquin 'ën 'aia isquin upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca 'ë xuacëxa quixun. 37 Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun iscëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banax 'ë ñui asérabi quia. 38 Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana cuacëma 'ain cana 'unanin, camina aín bana mitsun nuitunën sinánquin cuacëma 'ai quixun. 39 Uisari caramina ainan 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixun 'unánuxun camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin isin. Usa 'aínbi ca a bana 'ë ñuia quicë 'icën. 40 A banaxa usai 'ë ñui quicë 'aínbi camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëisama tanin.

41 Unían 'ë rabiti cana sinaniman. 42 'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunënbi camina Nucën Papa Diosmi sinanima cana 'unanin. 43 'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuaisama tanin. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Diosan xucëxmabia axbi ucë unin bana cuati 'ain. 44 Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upíoti cuëënima camina mitsúxbi upíonani rabiananti cuëënin. ¿Nucën Papa Diosan mitsu upí oti cuëëncëma 'aish caramina uisax 'ëmi catamëti 'ain? Camina 'itima 'ain. 45 'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios manóin quixun sinánxunma ca 'at. Moisésnëan cuënëo bana, ax isa upí 'icë quiáxmi quicë, ax 'ë ñui quicë 'aínbimi 'ëmi sináncëma cupí camina 'uchocë 'iti 'ain. 46 Moisésnëan 'ë ñuiquin cuënëo 'ain camina an cuënëo bana ca aserabi 'icë quixun sináncë 'aish 'ëmiribi sinántsian. 47 Usa 'aínbi camina Moisesnëan cuënëo bana cuaisama tancë 'ixun 'ëx quicë bana cuatima 'ain.

Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

6

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

1 Usatancëx ca Jesús parúnpapa, Galilea canan Tiberíadesribi cacë, a 'ucë manan cuancëxa. 2 Cuancëbë ca an uni itsían 'acëma ñu 'anan uni 'insíncë

pëxcuia iscë unicama Jesús nuibiani cuancëxa. 3 Usa 'ain ca anuax matánu
mapëracëtancëx aín 'unánmicë unicamabë Jesús tsóbuacëxa. 4 Pascua
anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama 'ain ca Jesús 'imainun
aín 'unánmicë unicama matánu 'iacëxa. 5 Anuxun 'aisamaira uníxa a
nuibëtsini aia isquin ca Jesusan Felipe cacëxa:
—¿Uinua caranuna a ënë unicama pimiti pán biti 'ain?
6 An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan uisai cara
quia cuacatsi quixun usaquin Felipe cacëxa. 7 Cacëxun ca Felipenën
cacëxa:
—Doscientos curíqui cupí bicëxbi ca pán achúshi achúshi camabi uni
'ináncëx sënëntima 'icën.
8 Caia ca aín 'unánmicë uni itsi, Simón Pedronën xucën, Andrés cacë,
an Jesús cacëxa: 9 —Ënu ca xu achúshi 'icën. Ax ca cebada 'acë pán
mëcën achúshi 'imainun rabë tsatsañu 'icën. 'Aíshbi ca ënëx 'itsaira uni
pimitisama 'icën.
10 Quixuan cacëxun ca Jesusan, anua basi 'itsaira 'ain, aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—Unicama tsóbunun ca cat.
Usaquian Jesusan cacëxuan aín 'unánmicë unicaman cacëx ca
'aisamaira uni, cinco mil unisa 'aish, tsóbuacëxa. 11 Tsóbuan ca Jesusan
pán bixun, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë
unicama an unicama 'inánun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca axa tsócë
unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa 'aínmabia
anu 'icë pucháquian pinun unicama 'ináncëxa. 12 'Ináncëxun piia camabi
uni pucháccëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Pán tëocëcëñun ca tsatsa tëocëcama bit, masóxunma.
13 Cacëxun ca mëcën achúshi 'icëbia unin piquin tëocë cebada 'acë pán a
mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa. 14 Usaquian Jesusan
'aia isi ca anu 'icë unicamax quiacëxa:
—Asérabi ca ënë uni axa Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuni utinu
nun caíncë, a 'icën.
15 Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancëxun 'unani ca Jesús
axëshi unicama ëbiani matánu cuantëcëancëxa.

Jesús parúnpapa camánanën nia
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

16 Matánua Jesús cuan ca bari atsíncëbëa bëánquicëbë aín 'unánmicë
unicama parúnpapa cuëbi cuancëxa. 17 Cuantancëx ca nuntinu
cëñúruquiani, 'ucë manan 'icë Capernaúmnu cuani cuancëxa. Bari
cuabúcëbë bëánquicëbëbia Jesús aiama obiani ca aín 'unánmicë unicamax
cuancëxa. 18 Cuancëbëtanbi ca 'aisamairai bëquiquin suñúanën baca
bëchúancëxa. 19 Usocëbëbi parúnpapa cuëbínuax cuani cinco kilómetrosa
'ixun ca aín 'unánmicë unicaman parúnpapanubi nicuatsinia aia Jesús
isacëxa. Isi ca racuëira racuëacëxa. 20 Racuëtiabi ca Jesusan cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. 'Ë cana 'ain.
21 Usaquian cacëx cuëënquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx ca anu
cuanti sinánbiania cuancë parúnpapa 'ucë manan bënëtishi bëbacëxa.

Unicaman Jesús baria

22 Jesusan 'unánmicë unicama parúnpapa 'ucë manan cuan ca an pán
picë unicama anubi 'iacëxa. Usa 'ixun ca pëcaratancëxun sináncëxa:
Achúshi nuntishi ca ënu 'iónxa, 'imainun ca aín 'unánmicë unicamaxa a
nuntinu 'irucëbëbi Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa. 23 Usaquian sinánmainun

ca Tiberias ëmanuax uni raíriribi manë nunti raírinën cuanx, anuxuan
Jesusan Nucën Papa Dios —asabi ca —catancëxun pán uni pimioncë, a
'urama bëbacëxa. 24 Usa 'ain ca axa anu bërúcë unicama an bariquinbi
Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi 'aímocëxa. 'Aímobiani ca axa Tiberi-
asnuax ucë manë nunticamanu cëñúruquiani Capernaúm ëmanuribi Jesús
bari cuancëxa.

Aín unicamax ca ami catamëcë 'aish Jesúsbë 'ia quicë bana

25 Usa 'ain ca 'ucë manan cuanxun bariquin mëraquin Jesús cacëxa:
—¿Uinsaran caramina ënu uan?
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ën pán pimicëx puchonx camina a
sinánbëtsini 'ë bari uan. Ui carana 'ëx 'ai quixunmi mitsun 'unánun,
uni itsían 'acëma ñu 'ën 'acë a isunbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun
sinaniman. 27 Axa chëquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain.
Usa 'ain camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'inuxun 'ëmi
catamëquin axa cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaími 'inun mitsu 'iminun
ca 'ëx uni 'inux anuax uá, Nucën Papa Dios, an 'ë 'imiacëxa.
28 Cacëxun ca a cacë unicaman cacëxa:
—¿A 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëënun caranuna añu 'ati 'ain?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Dios ca cuëënia, mitsúxmi an ënu unun xuá 'aínmi 'ëmi
catamënun.
30 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Nuxnu mimi sinánun caramina añu nun isnun 'ati 'ain? ¿Añu caram-
ina 'ati 'ain? 31 Nucën raracaman ca anu uni 'icëma menuxun pánsa piti,
maná cacë, piacëxa, cuënëo bana ësai quicësa oquin: "Nucën Papa Diosan
ca naínua 'ibúmiquin unicaman pinun, pán 'ináncëxa".
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, an naínua 'ibúmiquin unicama pán 'inan
ax ca Moisésma Nucën Papa Dios 'iacëxa. An a pán 'inan 'aínbi ca Ñucën
Papa Diosan bërí 'ináncë ax ca anúan uni asérabi upiti tsóti a 'icën.
33 Nucën Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa naínuax uá 'ë 'icën. Usa 'aish
cana 'ëx an ainan 'aísha Nucën Papa Diosbë 'inun ënë nëtënu 'icë unicama
'imiti a 'ain.
34 Cacëxun ca unicaman cacëxa:
—A piti camina camabi nëtën nu 'ináti 'ain.
35 Cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa tanan
shimaxun 'unpax 'aisa tania uni bënëcë, usaribitia ax Nucën Papa Diosbë
upí 'iisa tani bënëcë uni, ax ca 'ëmi catamëti amiribishi bënëtëcëntima
'icën. 36 Axa 'ëmi catamëcë uníxa usa 'aínbi cana 'ën mitsu cacë usaribi
oquin mitsu catëcënin, mitsun 'ën ñu 'aia isquinbi camina ui carana 'ëx
'ai quixun sinaniman. 37-38 'Ëx cuëëncësabi oquin 'ai cana uáma 'ain.
An 'ë xucë, axa cuëëncësabi oquinshi 'ai cana uacën. Usa 'ain ca ui
unicama cara Nucën Papa Diosan 'ënan 'inun sinánmia acamax ca 'ëmi
catamëti 'icën. Axa 'ëmi catamëcë uni, a cana —camina 'ënan 'itima 'ai —
quixun catima 'ain. 39 An 'ë xuá 'ën Papa, ax ca an 'ënan 'inun sinánmicë
unicamaxa abë 'iti cuëëni, achúshira uníxbia abë 'ima 'iti cuëënima. Usa
'aish ca an 'ëmi sinánmicë unicama bërúantancëxun, ënë nëtë cëñúcëbëtan
'ën baísquimiti cuëënia. 40 An 'ë xuá ax ca cuëënia, aín Bëchicë, 'ëmi

catamëcë unicamax nëtëtimoi abë 'iti. A unicama cana 'ën ënë nëtë
cëñúcëbëtan abë 'inun baísquimiti 'ain.
41 —'Ëx cana Nucën Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan piti, a 'ai —
quiáxa Jesús quicëbë ca judíos unicamax ami nishi Jesús ñui 42 quicancëxa:
—¿Josénën bëchicë, Jesús, ama cara ënëx 'ic? Nun cananuna aín tita
'imainun aín papa 'unan. ¿Uisacatsi cara —'ëx cana naínuax uan —quiax
quin?
43 Usaía quia ca Jesusan cacëxa:
—Usai banaxma ca 'it. 44 Uinu 'icë uníxbi ca axbi 'ënan 'inux 'ëmi
catamëtima 'icën. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an sinánmicëx cuni ca uni 'ëmi
sinani 'ënan 'inux 'ëmi catamëti 'icën. 'Ëmia catamëcë 'icë cana ënë nëtëa
cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain. 45 An Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicama achúshinën ca ësaquin cuënëocëxa: "Nucën Papa Diosan
ca camabi uni 'unánmiti 'icën". A unían cuënëosabi oi ca ui unicaman cara
Nucën Papa Diosan sinánmicëxun 'unania, acamax ca 'ëmi catamëtia.
46 Uinu 'icë uníbi ca Nucën Papa Dios iscëma 'icën. Axa anuax uá 'ëinshi
cana a isacën. 47 Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë
unicamax ca ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia. 48 'Ëx cana
anúan uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti a 'ain. 49 Mitsun raracamax ca
anu uni 'icëma menuxun Nucën Papa Diosan 'ináncë maná cacë ñu pibi
bamatimoi tsoóma 'icën. 50 Usa 'aínbi cana 'ëxribi naínuax ucë pán unin piá
usaribi 'ain. Aín nami cushi 'aish upí 'inuxun ca unin ñu piia, usaribiti ca
uni upí 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëti 'icën.
51 'Ëx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Usa
'ain ca axa 'ëmi catamëcë uni ax ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'ia. Uníxa ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun cana
'ëx bamatsianxmabi bamati 'ain.
52 Quixuan cacëx ca judíos unicama ñucacanani quiacëxa:
—¿Uisa 'ixun cara ënë unin anu nun pinun nu pimiti 'ic?
53 Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'ëmi
catamëquinma 'ën nami picëmasa 'ianan 'ën imiribi xëacëmasa 'aish
camina asérabi xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. 54 'Ëx
bamacë cupí 'ëmi catamëti ca uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti
'icën. 55 Usa unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain. Axa
asérabi 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ën nami picësa 'ianan 'ën imi xëacësa
'icën. 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca usai 'iti 'icën. 56 Ui unix cara 'ëmi
catamëti 'ën nami pianan 'ën imi xëacësa 'icë, ax ca 'ëbë 'icën, 'ëxribi cana
abë 'ain. 57 Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, ax ca bamatimoi tsotia. Ax 'ëbë
'ain cana an 'imicëx 'ëxribi tsotin. Usaribiti ca 'ëmi catamëquian an 'ë
picësa uni axribi 'ën 'imicëx 'ëbë 'aish 'ëx 'icësaribiti tsóti 'icën. 58 'Ëx cana
naínuaxa uá pitisa 'ai quiax cana 'ëx quin. 'Ëx cana mitsun raracaman
piá manásama 'ain. Mitsun raracamax ca maná cacë ñu pibi bamatimoi
tsoóma 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ëmi catamëquin 'ë picësa uni ax ainan 'aish
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.
59 Capernaúm ëmanuxun ca Jesusan anua judíos unicama timëti
xubunuxun usai quiquin a banacama ñuixuancëxa.

Anúan uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti bana

60 Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacë unicama 'aisamaira 'ain
raírinëx quiacëxa:

—Axa usai quicë bana ax ca cuaisama 'icën. ¿Uin cara a cuati 'ic?
61 Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnmi cuacëx cara ënë bana cuaisama 'ic? 62 ¿Ënë bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ëx anuax uá anu cuantëcënia isquin sinánti 'ain? 63 'Ëx ënë menu 'aish uni 'icë cupíshima 'ëx bamatancëx baísquiti cupí camina ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain. 'Ën a ñuiquin mitsu cacë ñucama ax ca anúnmi 'ëmi catamëti 'ën sinánsaribi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti, a 'icën. 64 Usa 'aínbi camina micama raírinëx asérabi 'ëmi sinani ëmi catamëcëma 'ain.

Ësaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacë unicama cacëxa, uicamax cara ami catamëtima quixun 'unánan uin cara a uni 'inánti 'icë quixun bëráma 'unáncë 'ixun. 65 Catancënxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtima 'icën.
66 Usaquian cacëx ca an abë niquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa tiquimainun raírinëxribi Jesús ëbiani abë nitëcënima cuancëxa. 67 Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ aín 'unánmicë unicama a cacëxa:
—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?
68 Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Ui uninu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Minshi camina anun nu Nucën Papa Diosbë nëtë̆timoi 'iti bana nu ñuixunin. 69 Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa uti nun caíncë, Cristo, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín Bëchicë a 'ain.
70 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ caísama 'ain? Usai 'inun caísa 'aíshbi camina micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë 'ain. 71 Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë unicama achúshi 'ixunbi a uni 'inánti, a ñui Jesús quiacëxa.

7

Aín xucëncaman —Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun sinánma bana

1 Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi quiax 'ësë̆nania 'unanx, Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuainsama tani Galilea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi Jesús 'iacëxa. 2 Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax anun Jerusalénu timëti 'utanu 'iti nëtë, a 'urama 'ain, 3 aín xucë̆antun Jesús cacëxa:

—Ënuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an min bana cuacë unicaman isnun. 4 Camabi unían a 'unánti cuëënquin ca unin unë̆xun ñu 'aima. Usa 'ain camina ami 'acë ñucamaribi Jerusalénu timë̆cë unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.
5 Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca usaquin cacëxa.
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain ca mitsux cuainsa tani cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi anun ñu 'ati asábi 'icën.
7 Axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unix ca mitsumi nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'Ën —ñu 'atima camina 'ai —quixun cacë cupí ca atux 'ëmi

nishia. 8 'Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana
cuaniman. Mitsux ca cuantan.
9 Quixun aín xucëantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

10 Usaquin cacëxa aín xucëantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa,
unían —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánunmaishi. 11 Cuanx bëbacë ca
Jerusalénu timëcë judíos unicaman —¿uinu cara a uni 'ic? —cananquin
Jesús bariacëxa. 12 Bari ñucacanania unicama raírinëx —ax ca upí uni 'icë
—quicëbëbi ca uni raírinëx, —usama ca. An ca camabi uni parania —
quiacëxa. 13 Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati
rabanan unëaxëshi canancëxa.
14 Usaía quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timëcë nëtëa
sënëncëma pain 'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
atsínxun bana ñuixuancëxa. 15 Ñuixunia cuati ca judíosnën 'apucamax
ratuti quiacëxa:
—¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica
'acë 'ixúnmabi uisai cara cuënëo banacama quia quixun 'unanx?
16 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sináncëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë
sinánmicë ca ënëx 'icën. 17 Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëënun
ñu 'aisa tania, an ca 'ën carana Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin,
carana 'ënbi sináncë bana ñui quixun 'unánti 'icën. 18 Axa anbi sinanx
banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Aínbi ca an
ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëëncë uni an cuni
cëmëquin uni paranima.
19 Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin
'unánun aín bana cuënëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aínbi camina achúshi uníbi
a bana quicësa oquin 'aiman. ¿'Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi
uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?
20 Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin.
22 Moisésnën ca —judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë
'unántiocë 'iti 'icë —quixun cuënëocëxa. Cuënëoíbi ca ax pain usai ca uni
'iti icë quiax quiáma 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax
quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu
mëëtima nëtë 'aínbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia. 23 ¿Mitsun
bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënribi Moisés quicësabi
oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti ocë 'aíshbi caramina uisa cupí anun
ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucëbë 'ëmi nishin? 24 Bëtsi unían ñu 'aia
isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima 'aia —quiax quitima 'ain. Usai
'iquinma camina munu upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati
cara asábi 'icë, cara asábima 'icë quixun.

—'Ëx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quiáxa Jesús quia bana

25 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:
—¿A 'acatsi quiáxa ami 'ësënancë uni, ama cara ënëx 'ic? 26 Ca is, cam-
abi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman uisaquinbi caima. ¿Ënëx
ca asérabi Cristo, ax utinu nun caíncë a 'icë quixun cara atun 'unánx?

27 Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun. Usa 'aínbi
cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun 'unanin.
28 Ësaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin cacëxa:
—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun camina 'unanin.
Usa 'aínbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa nëtëtimoi asérabi, an
xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina mitsun 'unaniman. 29 Anuax uá
'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unun 'ë xuacëxa.
30 Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan a unin biti
nëtëa sënëncëma pain 'ain achúshira uníbi biáma 'icën. 31 Judíos unin
'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi ca 'aisamaira unix ami
sinani quiacëxa:
—¿Ënë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa utinu nun
caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua

32 Ësaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman cuacëxa.
Cuan ca acamabëtan judíos sacerdotenën cushicaman sipuanuinsa
bitánun quixun aín suntárucama xuacëxa. 33 Xucëxa cuancëbë ca anu 'icë
unicama cai Jesús quiacëxa:
—'Ëora pain ënu mitsubë 'itancëx cana an 'ë xuá anu cuanti 'ain. 34 Uinu
carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ain camina
bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain.
35 Quicëbë ca judíos 'apucamax ñucacanani quiacëxa:
—¿Uinu cara ënë uni nun mëratimoi cuanti 'ic? Bëtsi bëtsi ëma, anua
griego banan banacë unicama 'icë, anua nun aintsi raíri cuancë, anu sapi
ca Jesús anu 'icë judíosma unicama bana 'unánmi cuanti 'icën. 36 ¿Uisai
quicë cara an ësaquin nu cacë bana ënëx 'ic: "Uinu carana 'ëx cuani, anu
camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun camina bariquinbi cuania 'ë
mëratima 'ain"?

Anúan unix Nucën Papa Diosbë 'iti bana

37 Anúan judíos unicama Nucën Papa Dios rabinux Jerusalénu timëcë
nëtëcama sënënuxa pëcaracë nëtë ax ca a nëtëcamasamaira 'iacëxa. A nëtën
ca nirui munuma banaquin Jesusan ësaquin unicama cacëxa:
—Ui unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani bënëcësaribi oi
'ënan 'iisa tani bënëtia a unix ca 'ë cai 'ëmi catamëti 'icën. 38 Axa asérabi 'ëmi
catamëcë uni, an ca aín nuitunën 'ë 'unánan 'ën cushiñu 'ixun uni itsiribi
'ëmia catamënun 'aquinti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi
oquin.
39 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca axa ami catamëcë unica-
manu uti 'icë quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin unicama cacëxa. Ax
bamatancëx baísquitancëx naínu cuancëma pain 'aían Nucën Papa Diosan
aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamabë 'inun xucëma pain 'ain ca Jesusan
usaquin unicama cacëxa.

Unían Jesús ñuiquin bëtsi bëtsi oquin sinan

40 Ësaquian Jesusan cacëxun cuati ca axa timëcamë'ëocë uni raírinëx:
—Ënëx ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni utinu nun
caíncë a 'icë —quiacëxa.
41 Quimainuan raíri —ënëx ca Cristo, axa utinu nun caíncë a 'icë —
quicëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Cristo ca Galilea menuax utima 'icën. 42 Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ca quia, ax ca Davidnën rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca anuaxa
David bacëan, Belén, anu 'icë uni ax 'iti 'icën.
43 Usa 'ain ca unin Jesús ñui quiquin bëtsi bëtsi oquin sináncëxa.
44 Usaquin sinánquin ca bëtsi bëtsi unin sipuanuxun biisa tanquinbi Jesús
biáma 'icën.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamëisama tan

45 Usa 'ain ca Jesús binun xucëx cuanxbia ñancáishi aia isquin sacer-
dotenën cushicamabëtan fariseocaman suntáru cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina bëcëma 'ain?
46 Quixuan cacëxun ca suntárucaman cacëxa:
—Axa ënë uni banacësari banacë uni ca 'aíma 'icën.
47 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mitsuribi sapi ca an paránxa. 48 Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicë
aín banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'icën. Usaribi oquin ca
achúshira fariseo uníbi axa quicë banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma
'icën. 49 Usa nun 'apucama 'ain ca ënë unicamax Moisésnëan cuënëo bana
'unáncëma cupí 'aisama 'aish 'uchocë 'ianan uisa oquin cara Nucën Papa
Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.
50 Usaquian fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax paían bëráma
Jesúsnu imë cuan, axribi fariseo uni 'ixun cacëxa: 51 —Nucën Papa Diosan
bana Moisésnën cuënëo ca quia, unin ca añu cara 'axa quixun upí oquin
ñucáxunmashi bëtsi uni 'uchotima 'icën.
52 Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman
Nicodemo cacëxa:
—¿Mixribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa Diosan
bana cuënëo upí oquin isquin camina isti 'ain, uisa 'aíshbi ca an Nucën
Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Galilea menu 'icë uni 'icëma
'icën. 53 Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín xubunu
cuancëxa.

8

Aín bënëma 'aínbia uni itsibë 'icë xanu

1 Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. 2 Coon pëcaracëbëa
amiribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancë ca unica-
man manaruquin nëpúaracëxa. Usocëxun ca atu nëbëtsi tsóxun bana
ñuixuancëxa. 3 Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama raírinën, aín bënëma
'aínbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin, achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun
atu nëbëtsi nitsínxun 4 ca Jesús cacëxa:
—Ënë xanúxa aín bënë 'aímabi unibë 'ia cananuna mëran. 5 Moisésnëan
cuënëo bana ca quia, ësai 'icë xanu ax ca maxaxan 'acë 'iti 'icën. ¿Min caina
uisaquin sinanin?
6 Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca usaquin atun
Jesús cacëxa. Cacëx meu bësui tëtúbuxun ca ñucácëxunbi uni caquinma aín
mëcën rëbun me cuënëocëxa. 7 Usa 'ain ca cacëxunma oquian 'itsa oquin
ñucácëx chairuquin cacëxa:
—Micama uinu 'icëx cara 'uchañuma 'icë an pain ca maxaxan 'ati 'icën,
mitsúnribimi 'anun.
8 Ësoquin cai amiribishi tëtúbutëcënxun ca aín mëcën rëbun me
cuënëotëcëancëxa. 9 Cuënëomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ëx

cana 'uchañumama 'ai —quixun sinani cuancëxa. Cuanía mëcócamax pain
cuancëbë ca usaribiti bërí canicëcamaxribi cuancëxa. Cuancëbëa Jesúsëshi
anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacëxa. 10 Usa 'ain ca chairuquin Jesusan
xanu cacëxa:
—¿Axa mimi manáncë unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira unínbi cara mi
maxaxan 'acëma 'ic?
11 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Achúshi unínbi ca 'ë maxaxan 'acëma 'icën.
Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënribi cana mi 'uchoiman. Ca cuantan. Cuantancëxun camina
amiribishi ñu 'atima 'atëcëntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncë bana

12 Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacëxa:
—An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti a cana 'ëx 'ain. Axa 'ëmi
catamëti 'ëx cuëëncësabi oi 'icë uni ax ca ñu 'atima 'acëma 'ianan aín sinan
upí 'aish upiti tsotia.
13 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mix camina mixbi, 'ëx cana usa 'ai quin. Usaími quicë 'aish ca
cëmëimi quicë 'iti 'icën.
14 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëxbi 'ëx cana usa 'ai quicëxbi ca 'ën banax asérabi 'icën. Uinuax
carana uan, uinu carana cuani quixun cana 'ën 'unanin. 'Ën 'unáncë
'aínbi camina mitsun, uinuax carana 'ëx uan, uinu carana cuani quixun
'unaniman. 15 Unin sináncësa oquinshi sinánquin camina mitsun bëtsi
'uchoin, 'aínbi cana 'ën uni 'uchoiman. 16 Usa 'ixunbi 'ën uni 'uchoquin
cacë 'ain ca 'ën Papa, an 'ë xuá, anribi, usa ca quixun sinania. Usa 'ain
ca 'ën 'uchoquin cacë banax asérabi 'iti 'icën. 17 Moisésnën cuënëo bana ca
quia, achúshi unin banaxa bëtsix quicësaribi 'ain ca, a uni rabëtan banax
ca asérabi 'icë quixun unin 'unánti 'icën. 18 Aserabi ca usa 'icën. 'Ëx 'ëbi
ñuiácati, usa cana 'ëx 'ai quimainun ca an 'ë xuá, 'ën Papa, axribi 'ë ñui
usai quia.
19 Usaquian Jesusan cacëxun ca fariseo unin cacëxa:
—¿Uinu cara min Papa 'ic?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ëx 'ai quixun. 'Ën Paparibi
camina 'unaniman. Asérabi ui carana 'ai quixun 'ë 'unánquin camina 'ën
Paparibi 'unántsian.
20 Usaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun
unicama bana ñuixuancëxa, anu curíqui nanti ñu rapasunuxun.
Ñuixuncëxunbi ca anúan unin a biti nëtëa 'icëma pain 'ain, achúshira
unínbi biáma 'icën.

Anu 'ëx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

21 Jesusan ca amiribishi unicama cacëxa:
—'Ëx cana cuantëcënin. Cuancë bariquinbi camina mitsun 'ë mëraiman.
Mëraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ëx cuanti anu
camina cuantima 'ain.
22 Cacëx ca judíos unicama quiacëxa:
—Anu 'ëx cuanti, anu camina cuantima 'ai quiax ca quia. ¿Usa 'aish
cara axbi bamati 'ic?
23 Quiáxa quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'icë unishi 'ain. 'Ëx cana naínu 'icë 'ain.
Mitsux camina ënë nëtënu 'icë 'ain. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icëma 'ain.
24 Mitsun, ui carana 'ëx 'ai quixun 'unani 'ëmi sináncëma 'aish camina
'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usaquin sinánquin cana —'uchañu 'aish
camina usabi bamati 'ai —quixun mitsu can.
25 Cacëxun ca judíos unicaman:
—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacëxa.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ëx 'ain.
26 'Itsa ñu ñuiquin cana mitsu cacëma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai
quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ë xuá axa quicë banax asérabi
'ain, an 'ë cacëxun 'ën cuacë, ashi ënë nëtënu 'icë unicama ñuixunin.
27 Usaía Jesús quiabi ca, Nucën Papa Dios ñui ca quia quixun a unica-
man cuama 'icën. 28 Cuatiama ca Jesusan cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ë inu matástancëxun camina
ui carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ënbi sinánquin
'aquinma cana 'ën Papan cacësabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ën
Papan 'ë cacësabi oquin cana unicama cain. 29 An 'ë xuá ax ca 'ëbë 'icën.
'Ën axa cuëëncësabi oquin 'acë 'icë ca an 'ëxbi 'inun 'ë ëncëma 'icën.
30 Usaquian Jesusan cacëxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, asérabi ca
ax Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quiax ami sináncëxa.

Nucën Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanën sinánmicë unicama ñuia bana

31 Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncë judíos unicama
cacëxa:
—'Ën mitsu cacë bana ënë manuquinma ax quicësabi oquin 'ai camina
asérabi 'ën uni 'iti 'ain. 32 Usai 'iquin camina 'ën cushi, anun mitsux upí
'iti, a asérabi 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ëx cuëëncësa oíshi 'ia ca uínbi
uisa ñu 'atimabi mitsu 'amitima 'icën.
33 Cacëxunbi ca cacëxa:
—Nux cananuna Abrahamnën rëbúnqui 'ain, uinu 'icë uníbi ca nucën
raracama 'imainun nucën chaitiocëcamaribi uisa ñubia 'anun 'amiama
'icën, nuribi ca usoquin 'amicëma 'icën. ¿Usa 'ain caina uisa 'aish mix,
uínbi ca uisa ñubi nu 'amitima 'icë quiax quin?
34 Cacëxunbi ca Jesusan catëcëancëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'atima ñu 'acë unicama an ca 'ëx
cuëëncësa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi
'aia. 35 Ca ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë unix ca an ñu mëëmicë
unin xubunubi 'ima. An uni ñu mëëmicë unin bëchicënëx cuni ca aín
papan xubunubi 'ia. 36 Usa 'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan
Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uisa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti
'ain. 37 Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan.
Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aíshbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi
quiax 'ëmi 'ësënanin. 38 'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin.
Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acanin.
39 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.
Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsux asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan
'ásabi oquin 'atsían. 40 Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman.
Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi

quiax 'ësënanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma
'icën. 41 Mitsun papan 'acësabi oquin camina 'ain.
Cacëxun ca a unicaman cacëxa:
—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun
Papa 'icën.
42 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi
uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux asérabi
Nucën Papa Diosnan 'aish 'ëmi sinántsian. 43 ¿Uisa cupí caina mitsun
'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana
ñuixuncëxunbi cuatiman. 44 Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën.
Ainan 'ixun camina axa cuëëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë ióñubi
uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmëi ca an
sináncësa oquinshi sinani banaia. Ainra ca cëmëntapun 'ixun unían uni
itsi cëmëquin paránun 'imia. 45 Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë
banaxa asérabi 'icëbi cuaisama tanin. 46 ¿Uinu 'icë micaman caramina 'ën
isana 'atima ñu 'a quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën
cacëxunbi caramina uisa cupí 'ën banax ca asérabi 'icë quixun sinaniman?
47 Uicamax cara ainan 'icë an ca Nucën Papa Diosan bana cuatia. Usa
'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucën Papa Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'iá bana

48 Usaquian cacëxun ca nishquin judíos unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina Samaria menu 'icë uni 'ianan ñunshin 'atimañu uni 'ai
quixun nun mi cacë, ënëx ca asérabi 'icën.
49 Usai quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi unin 'ën
Papa Dios rabinun quixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin aín bana
ñuianan ñu 'ain. Usa 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuatiman. 50 Unían 'ë,
ax ca upí 'icë caquin 'ë rabinun quiax cana quiman. Axa 'ëa unin rabiti
cuëëanan, 'ë ñui cara uni cëmëia, cara cëmëima quixun iscë, ax ca Nucën
Papa Dios 'icën. 51 Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ën bana cuacë uni ax
ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
52 Quixuan cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—Bërí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin 'atimañu 'ai
quixun. Abraham 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana
cuacë unix isa xënibua 'aínbi 'iti 'icë quiax. 53 ¿Mix caramina nucën rara
Abrahamsáma 'ain? Ax ca bamacëxa. An Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an
min bana cuacë unix isa xënibua 'aínbi usabi 'iti 'icën. ¿Mix caramina, ui
caina mix 'ai quixun sinanin?
54 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx rabiacacëbëtanbi ca, aín banax sapi ca asérabima 'icë quixun unin
sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ë rabicë, ax 'ën Papa 'icën, ami mitsun —ax
ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun ñuicë a. 55 Ax ca Nucën Papa Dios 'icë
quiquinbi camina mitsun a 'unaniman. Mitsúnmi 'unaniamabi cana 'ën
a 'unan. 'Ën 'unáncëma ca ax 'icë quixun mitsu cai cana 'ëxribi mitsusaribi
cëmë 'itsían. 'Ën cana asérabi a 'unan. Usa 'ixun cana axa quicësabi oquin
'ain. 56 Mitsun rara Abrahamnëx ca 'ëx aia isti sinani cuëëancëxa. Usai ca
'ëx aia isi cuëëinra cuëëancëxa.

57 Usaquian cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacën?
58 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, Abraham 'icëma pain 'ain cana 'ëx 'iacën.
59 Usaquian cacëxuan judíos unicaman anun 'acatsi quixun maxax bicëbëbi ca Jesús uni xanpëscabiani, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax cuancëxa.

9

Usabia bacëan bëxuñu unia Jesusan bëpëxcüa

1 Usocëx cuaínquin ca Jesusan usabia bacëan bëxuñu uni achúshi isacëxa. 2 Isia ca aín unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:
—¿Ënë uníxa bëxuñu bacënun cara uin ñu 'atima 'acëx, aín papa, aín titan cara 'acëx, ënë uníbi cara 'acëx?
3 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Bëxuñu ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën, 'imainun ca aín tita, aín papan 'ucha cupíribia 'icëma 'icën. Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxuñu 'icën. 4 Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nëtën ñu mëëia. Usaribi oquin cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë xuá axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. 5 Ënë nëtënu 'aish cana 'ëx upí oquin sinánuan, an unicama 'imicë a 'ain, bëánquibucënu 'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.
6 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx, anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun ca anun uni bëshíacëxa, 7 bëshíquin ca cacëxa:
—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé quicë bana ax ca cuanun xucë qui quicë bana 'icën.
Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpëxcüax uacëxa. 8 Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni bëxuñu 'icë iscë unicamaxribi quiacëxa:
—¿An tsóxun uni curíqui ñucácë uni ama cara ënëx 'ic?
9 —A ca ënëx 'icë —quiáxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —Ama ca, a iscësaribi ca ënëx 'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca bëpëxcucë unin cacëxa:
—A cana 'ëx 'ain.
10 Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:
—¿Mix a 'aish caramina uisax bëpëxcüan?
11 Cacëxun ca cacëxa:
—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun 'ë bëshíaxa, bëshíquin ca 'ian, Siloé cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.
12 Cacëxun ca atun ñucácëxa:
—¿Uinu cara a uni 'ic?
Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpëxcucë uni asérabi cara Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

13 Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpëxcucë uni fariseo unicamanu buáncëxa. 14 Anun ñu mëëtima nëtëan anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun anun bëshíxun Jesusan bëxuñu uni a bëpëxcucë cupí, 15 ca fariseo unicaman a uni ñucátëcëancëxa, uisax caraisa bëpëxcüaxa quixun. Ñucácëxun ca cacëxa:

—Me chabatan 'ë bëshícëx bëchucaxun cana upí oquin isan.
16 Quixuan cacëx ca fariseo uni raírinëx quiacëxa:
—A unin ca anun ñu mëëtima nëtën ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucën Papa
Diosnuaxa ucë uni 'itima 'icën.
Quiáxa quicëbë ca raíri quiacëxa:
—¿An ñu 'atima 'acë unin cara ësaquin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ic?
Usari ca bëtsi bëtsi oquin sinani atúxbi quiacëxa. 17 Usai Jesús ñui
quiquin ca bëpĕxcucë uni amiribishi ñucátëcëancëxa:
—¿Min sináncëx cara an mi bëpĕxcucë uni ax uisa uni 'ic?
Cacëxun ca cacëxa:
—'Ën sináncëx ca ax an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a
'icën.
18 Usaquian cacëxunbi ca judíos unicaman, ënë unix ca bëxuñu 'iá 'aíshbi
bëpĕxcucë 'icë quixun sinántisama tancëxa. Sinántisama tanquin cuënxun
ñucácëxuan aín papabëtan aín tita cacëxun pain ca 'unáncëxa. 19 Cuënxun
ca aín papa ñucácëxa:
—¿Ënëx cara min bëchicë 'ic, mitsúnmi bëxuñua bacĕan ñuicë, a cara
ënëx 'ic? ¿Usa 'ixúnbi cara uisaxun bërí upí oquin isin?
20 Usaquian ñucácëxun ca cacëxa:
—Asérabi ca ënëx 'ën bëchicë bëxuñua bacĕan a 'icën. 21 Uisa 'ixun cara
bërí upí oquin isia, uin cara usabia bacĕan 'icëbi bëpĕxcüaxa cananuna
'unaniman. Ax ca mëcócë 'icën, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icën.
22 Judíos unicamaxa bëráma 'ësënani —uinu 'icë unin cara, Jesús ax ca
Cristo, ax utia judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun ñuia, ax ca anua
judíos unicama timĕti xubunua atsíntëcëntima oquin chiquíncë 'iti 'icë —
quia 'unánxun ca usoquin cacëxa. 23 Usai quia 'unánx atumi racuĕquin
ca a unin papabëtan aín titan —ax ca mëcócë 'icën, a ca ñucát —quixun
judíos 'apucama cacëxa.
24 Usaquian cacëxun ca a judíos unicaman amiribishi cuëntëcënxun
bëpĕxcucë uni ñucátëcëancëxa:
—Nucën Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun, ¿uisaxira caramina
bëpĕquian? A uni, Jesús, ax ca 'atima 'icë quixun cananuna 'unan.
25 Cacëxun ca bëpĕxcucë unin cacëxa:
—Ax cara 'atima uni 'icë quixun cana 'ën 'unaniman. 'Ëx bëxuñu
'ixunbi 'ën bërí iscë, ënëishi cana 'unan.
26 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Mi cara uisox? ¿Uisoquin cara mi bëpĕxcüax?
27 Cacëxun ca cacëxa:
—Ashiquin cana mitsu can, cacëxunbi camina cuaisama tan. ¿Uisati
caramina 'ë mitsun ñucatëcënin? Mitsúxribi sapi camina aín 'unánmicë
uni 'iisa tanin.
28 Quia ca fariseo unicaman bëpĕxcucë uni 'usánquin cacëxa:
—Mixmi aín 'unánmicë uni 'aínbi cananuna nun Moisésnëan usai nux
'inun quixun cuënëo bana 'unan. 29 Nun cananuna 'unan, Moisésbë ca
Nucën Papa Dios banacëxa. Usa 'ixunbi cananuna uinuax cara a uni uaxa
quixun 'unaniman.
30 Cacëxun ca bëpĕxcucë unin cacëxa:
—¿An 'ë bëpĕxcucëbi caramina a uinuax cara uaxa quixun mitsun
'unaniman? 31 Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acë unin bana ca Nucën
Papa Diosan cuatima. An a ami sinánquin a rabianan axa cuëëncësa
oquinshi 'acë uni, aín bana cuni ca Nucën Papa Diosan cuatia. 32 Uínsaran

nëtĕnbi ca unin, usabi bacĕan uni bëxuñu ca unin bëpĕxcüaxa quixun
ñuia cuama 'icën. 33 Nucën Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin
'atsianma.
34 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mix camina 'uchañubia min tita bacĕan 'aish usabi 'ain. ¿Usa 'ixunbi
caramina min nu bana ñuixuinsa tanin?
Usaquin caquin ca bëpĕxcucë uni anuaxa cuantánun quixun
chiquíancëxa.

Jesúsmi sináncëma unicama bëxuñusa

35 Fariseo unicaman ca bëpĕxcucë uni chiquíanxa quixuan unin ñuia
cuaquin ca Jesusan bariquin mëraxun a bëpĕxcucë uni cacëxa:
—¿Axa uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, ami caramina sinanin?
36 Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:
—'Ëx ami sinánun camina ui cara ax 'icë quixun 'ë cati 'ain.
37 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina isin, an mi cacë, 'ëx cana a 'ain.
38 Quixuan cacëxun ca cacëxa:
—Asérabi camina mix a 'ai quixun cana bërí 'unanin.
Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bëmánon rantin purúnquin a
rabiacëxa. 39 Rabicëxun isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Ën a uni 'unánmiti ñu 'unáncëma pain 'aish bëxuñusa 'ixunbi ca 'ëmi
catamëquin bëxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icën. Usa 'aínbi ca an —'ën
cana ñu 'unani —quixun sináncë uni ax 'ëmi catamëtiama 'ën 'unánmicëma
'aish usabi bëxuñusa 'iti 'icën. Usaía 'inun cana uacën.
40 Usaquian caia cuaquin ca anua 'icë fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—¿Núxribi caranuna bëxuñu 'ain?
41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun asérabi 'ë ñui quicë bana 'unáncëma 'aish bëxuñusa 'aish
camina 'uchocëma 'itsían. Usa 'aínbi mitsun —cana a bana cuati —quicë
'ixúnbi —asérabi ca a bana 'icë —quixun sinántisama tancë cupí camina
'uchacë 'iti 'ain.

10

An aín cënënuxun carnero bërúancë uni

1 Ësaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa anu carnero 'icë cënë aín xëcuën
atsinima amo 'icë manámitan atsíncë uni ax ca an ñu mëcamacë uni 'icën,
mëcamaxuan an ñu buáncë uni ca ax 'icën. 2 Usa 'aínbi ca axa aín xëcuën
atsíncë uni ax asérabi an carnero bërúancë uni 'icën. 3 Axa ucëbëtan
an xëcuë xëócacë unin xëócacëbë atsínxuan an bërúancë unin aín anën
cuëncëxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabëtsinia aia ca cënënua
ëman buania. 4 Usoxuan rëcuĕnquianquin buáncëxun ca carnerocaman
aín bana cuaquin a caxu cuanquin nuibiania. 5 A 'unáncëma uni, a ca
carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuëncĕxbi aín bana 'unáncëma 'aish
abatia.
6 Usaquin caquian —an carnero bërúancë unisaribi cana 'ëx 'ai —
quixun caquin Jesusan 'unánmisa tancëxunbi ca anu 'icë unicaman uisai
quicë cara a bana 'icë quixun cuama 'icën.

Jesusan upí oquin aín unicama bërúancë bana

7 Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx cana carneronën cënën xëcuësaribi
'ain. 8 'Ëx ucëma pan 'aían anpáinra uá unicama ax ca an mëcamacë unisa
'iacëxa. Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín
bana cuanun quixun uni paráncëxa. Usa 'icë ca atun bana unicaman
cuaisama tancëxa. 9 'Ëx cana anua carnero 'icë cënënu anun atsínti
xëcuësaribi 'ain. Axa 'ëmi catamëcë unicama ax ca Nucën Papa Dios-
nan 'inux iëtia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama cënënuax
chiquíxun pasto pitancëx atsíntëcëncësaribi 'iti 'icën, 'en bërúancëx.
10 Axa mëcamacë unicama, ax ca mëcamanan 'aracacë ñuina rëquin
'atimoi aia. Usa 'aínbi cana 'ëx a unicaman 'acësa oquin 'aquinma 'ëmi
catamëtia upitax bucunun unicama 'imi uacën, bamatancëxribia xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun. 11 'Ëx cana ainra carnero upí oquin
bërúancë asaribi 'ain. Ainra carnero upí oquin bërúancë, ax ca aín
carnero bamati rabanan bamanuxunbi bëarati 'icën. 12 Usa 'aínbi ca an
curíqui biti cupíshi carnero bërúanquin ñu mëëcë uni, ax 'inu aia isquin
carnero ëbiani abatia, ax asérabi aín 'ibuma 'aish. Abácëbë uxun ca bëtsi
biquin 'inun raíri tsuácaia. 13 An carnero upí oquin bërúanti sinánquinma
curíqui binuxuinshi ñu mëëcë uni, ax ca carnerocaman rabanan nëëtima
abatia.
14-15 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë a 'ain. 'Ën Papan ca 'ë
'unánxa, 'ënribi cana a 'unan. Usaribi oquin cana 'ën carnerocamaribi 'ën
'unanin, atúnribi ca 'ë 'unania. Usa 'aish cana 'ëx bamatsianxmabi anun
rabanan bamati 'ain. 16 Bëtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aíshbi ca ënë
cënënu 'icëma 'icën. Aribi cana ënë cënënua 'inun bëti 'ain. Acamanribi
ca 'ën bana cuati 'icën. Usaquin 'ën 'acëx ca 'ën carnerocamax achúshi
cënënushi 'iti 'icën, achúshishi ca an a bërúancë 'iti 'icën.
17 Baísquitëcëanx tsónux 'ëx bamatsianxmabi bamati cupí ca 'ën Papan 'ë
nuibatia. 18 'Ëx cuëëniama ca unin 'ë bamamitima 'icën. Bamatsianxmabi
cana 'ëxbi cuëëncë cupí bamati 'ain. 'Ëx cuëëncë cupí cana bamati 'ain,
bamatancëx cana baísquitëcënti 'ain. Usai 'inun ca 'ën Papan 'ë caxa.
19 Usaquian cacëxun cuaxun ca a banan rabanan judíos unicaman bëtsi
bëtsi oquin sináncëxa. 20 Sinani ca 'itsa uni —ñunshin 'atimañu ca a uni
'icën, ca ñunshíanxa. ¿Uisa cupí caramina aín bana cuatin? —quiacëxa.
21 Usa 'ain ca raírinëxribishi —ësai ca ñunshin 'atimañu uni banaima.
Ñunshin 'atimanënbi ca bëxuñu uni bëpëxcutima 'icë —quiax quiacëxa.

Jesús cuëëanma bana

22 Anuxun a rabiti xubu mëníotancëxun anun ami sinánquin —asábi ca
—quixun cá, a nëtë sinánquin Nucën Papa Dios rabinux ca judíos unicama
mita 'ain Jerusalénu timëacëxa. 23 Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu amo 'icë, anua uni niti, Salomón cacë, anun niacëxa.
24 Nitsia ca judíos unicaman nëbëtsioraquin cacëxa:
—¿Uisati caramina nu chiquiracëquin caiman? Mix Cristo, axa utinu
nun caíncë, a 'ixun ca nu upí oquin cat.
25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cana mitsu can, cacëxunbi camina 'ëx cana a 'ai quixun sináncëma
'ain. 'Ën Papan cacë 'ixun 'ën ñu 'aia isquin ca unin, 'ëx cana Cristo 'ai
quixun 'unánti 'icën. 26 'Ën 'aia isquinbi, camina 'ëmi catamëcëma 'ixun,
asérabi cana Cristo 'ai quixun sinaniman. 27 Carneronëan an bërúancë
unin bana cuacësaribi oquin ca axa 'ëmi catamëcë unin 'ën bana cuatia.
Cuatia cana acama 'ën 'unanin. Usa 'ixun ca 'ën bana cuaquin a bana

quicësabi oquin 'aia. 28 Acama cana nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'inun
'imiti 'ain. 'Imia ca uínbi atu 'ë bicuantima 'icën. 29 Atux ca 'ën Papa, axa
uinu 'icë unibëtanbi sënënmaira, an 'ënan 'inun 'ëmi sinánmiquin 'ë 'ináncë
'icën. Usa 'icë ca uínbi atu a bicuantima 'icën. 30 'Ëx 'ën Papabë rabë 'aíshbi
cananuna achúshishi 'ain.
31 Usaquian cacëxun ca judíos unicaman anun rëcatsi quixun maxax
biacëxa. 32 Bitsia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën Papan 'ë 'amicëxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Ën usoquin
'acë uinu 'icë ñu cupí caramina 'ë maxaxan 'acatsi quin?
33 Ësoquian cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Minmi upí ñu 'acë cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucën
Papa Dios ñui 'atimati banacë cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi
'aíshbi mix isamina Dios 'ai quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: "Mitsúxbi camina
dioscama 'ain". 35 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bana cuënëo
a ca unin —asérabima ca —quixun catima 'icën. Usa 'ain ca an asérabi ami
sinánquin aín bana cuacë unicama Nucën Papa Diosan "'Ën bëchicë 'aish
camina dioscama 'ai" quixun cacëxa. 36 ¿Nucën Papa Diosan ënë menu
uni 'inun 'ë xuá 'aínbi caramina mitsun uisa 'ixun, aín Bëchicë cana 'ai
qui cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'ë cain? 37 'Ën ñu 'acë
ax 'ën Papan cushínbi 'acëma 'ain camina 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax
uá 'ai quixun sinántima 'ain. 38 'Ëmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían
'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun 'unánan
'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.
39 Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani nëtëacëxa.
40 Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan Juanën uni
nashimia, anu 'iacëxa. 41 Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca
'aisamaira uni quiacëxa:
—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'aínmabi ca axa ënë uni ñui quiá
banacama ax asérabi 'icën.
42 Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin aín bana cuaxun —ax ca
asérabia Nucën Papa Diosnuax uá 'icë —quixun sinánccëxa.

11

Lázaro bama

1 Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa. Aín
chirabacë rabëtax ca Marta 'imainun María 'iacëxa. 2 María ax ca an
Nucën 'Ibu Jesús aín taë 'inintisa ron chabóxun aín bun tatërëncë, a 'iacëxa.
3 Usa 'ixun ca aín chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë uni ca
'insíanxa —quixuan Jesús catánun uni xuacëxa. 4 Xucëx cuanxuan unin
cacëx ca Jesús quiacëxa:
—Ca 'insíanxa 'aíshbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara Nucën Papa
Diosan cushi 'icë quixun 'unánan, uisaira cara aín Bëchicënën cushiribi
'icë quixun 'unánun ca a uni 'insíanxa.
5-6 Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi Jesús, ax
Marta, María, Lázaro acama nuibacë 'aíshbi, anua unin usaquin cacë ëma,
anu rabë nëtën pain 'iacëxa. 7 Rabë nëtë 'icëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—Amiribishi Judea nëtënu cuanun ca cuan.

8 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax 'ësënaënxanbi
caina amiribishi Judea nëtënu cuantëcëncatsi quin?
9 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Achushi nëtëx ca doce horas 'icën, ¿usa cat? Barían pëcarupuncëbë
xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma upí oquin ñu mëëia. 10 An
pëcacëa 'aíma 'ain ca imë nitsi chacánan unin ñu mëëima. Usaribiquin
cana 'ëx anun bamati nëtëma pan 'ain ñu 'ati 'ain.
11 Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nuxnu abë nuibanancë Lázaro ca 'uxaxa. A bësuni cana cuanin.
12-13 Asérabi ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca 'uxaxa —
quixun cacëxa. Usaquian Jesusan cacëx ca atux, asérabi 'uxcë ñuisa quia
quixun sinani, quiacëxa:
—'Uxcë 'aish ca pëxcúti 'icën.
14 Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacëxa:
—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icën. 15 Mitsúnmi 'ën cushi isti cupí cana
'ëx anuma 'ian. Usa 'ain cana anu 'ëx 'icëma cupí cuëënin. Bërí anu
cuanun ca cuan.
16 Cacëxun ca rabë bacëan 'icë Gemelo caquin anëcë, Tomás, an Jesusan
'unánmicë uni raíri cacëxa:
—Nuxribi abë bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísquianan anun Nucën Papa Diosbë uni 'iti bana

17 Usai quiquiani cuani bëbaquinshi ca Jesusan, matá tëmú naëcënu
mëníoëxancë 'aish Lázaro rabë 'imainun rabë nëtë 'icë ocëxa. 18 Betania ax
ca Jerusalénu bëbati tres kilometrosa 'iacëxa. 19 Usa 'ain ca judíos unicama
Martacëñun María aín rarëbacë ñucë sinania, masá nuitutia isi riquianx
raruai aín xubunu a rapasu bucüacëxa. 20 Tsóxunbi Jesús isa aia quixun
ñuia cuabiani María xubunua tsócë ëbiani cuanquin ca Martanën Jesús
aia bëñaquin biacëxa. 21 Biquin ca cacëxa:
—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa. 22 Usa 'aínbi cana añu
caramina ñucati a ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë quixun 'unanin.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min rarëbacë ca baísquiti 'icën.
24 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:
—Ënë nëtë cëñúcëbë anun bama unicama baísquiti nëtën ca baísquiti
'icë quixun cana 'unanin.
25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana an uni baísquimiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni ainan
'aish Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Axa 'ëmi catamëcë uni, ax ca bama
'aíshbi tsónux baísquiti 'icën. 26 Axa bamacëma pain 'aish ënë menu tsoti,
aín 'ucha cupí bamacësa 'aíshbi 'ëmi catamëcë, acamax ca xënibua 'aínbi
nëtëtimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën, bamatancëxbi. ¿Ësai 'ëx quicë ënë
caina asérabi ca quixun sinanin?
27 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:
—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë
a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mëníoëxancënuaxa Jesús bëunan mëscúa

28 Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanën aín xucën María
amo nitsinaxun munu cacëxa:
—Unu ca Jesús 'icën, ca uaxa. Mi cuanun 'ën mi canun ca quiaxa.

29 Cacëxun cuati ca María bënëtishi niruquiani Jesúsnu cuancëxa.
30 Jesúsa Betania ëmanu bëbacëma pain 'aish, anuxun Martanën mëracë
anubi pain 'ain, ca anu María cuancëxa. 31 Bënëtishi niruquiania
xubunuax cuania isquin ca axa abë xubunu bucucë judíos unicaman,
—sapi ca anua aín rarëbacë maíncënuax rarumati cuania —quixun
sinánquin María nuibiancëxa. 32 Cuancëbë anua 'icë anu bëbai a tanáin
tsóbuquin ca Maríanën Jesús cacëxa:
—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.
33 María ini rarumamainuan abë ucë judíos unicamaxribi ini raruma-
tia isi ca Jesús masá nuituti nitëxëacëxa. 34 Nitëxëquin ca Jesusan anu 'icë
unicama cacëxa:
—¿Uinu caramina aín rarëbacë mëníoëxan?
Cacëxun ca cacëxa:
—Ca isi cuan.
35 Cacëx cuani ca Jesús bëunan mëscúacëxa. 36 Usai 'ia isi ca judíos
unicamax canancëxa:
—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan bëunan
mëscutia.
37 Usaía quicëbë ca uni raírinëx quiacëxa:
—¿An uni bëxuñu bëpëxcucë uni ënën cara ñucëma 'aínshi uxun Lázaro
iëmicë 'itsíanx?

Jesusan Lázaro bamacëbi baísquimia

38 Usaía quicëbë nitëxëtëcëni ca Jesús anua Lázaro mëníoëxancancë anu
bëbacëxa. Anu Lázaro mëníocë ax ca matá me naëcë 'aish maxax cha
achúshinën xëpucë 'iacëxa. 39 Anu bëbaquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Maxax ca racanat.
Caiabi ca bamaëxancë uni aín chirabacë Martanën cacëxa:
—Anúan ñuëxancë nëtë ca rabë 'imainun rabë 'icën. Usa 'ain ca anëia.
40 Usaquian cacëxunbi ca Jesusan Marta cacëxa:
—'Ën cana mi can, asërabi 'ëmi catamëquin camina Nucën Papa Diosan
aín cushin ñu 'aia isti 'ain. ¿Usa cat?
41 Cacëbëtan ca anu 'icë unicaman maxax racanacëxa. Racanamainun
ca Jesusan manámi bësuquin Nucën Papa Dios cacëxa:
—Papan, camina 'ën bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca quixun
cain. 42 'Ën cana 'unanin, min camina camabi nëtën 'ën cacëxun cuatin.
'Aínbi cana min camina 'ë asérabi xuacën quixuan ënë unicaman 'unánun,
ësaquin mi cain.
43 Usaquin catancëxun ca munuma banaquin cacëxa:
—Lázaro, anuax ca chiquit.
44 Usaquian cacëxëshi ca axa bamacë uni tatanianan mëtanicë
'ianan aín bëmánanribi chupan bërábuncë 'aish nirui quininuax
chiquícuatsiancëxa. Chiquícuatsincëbëtan ca Jesusan abë 'icë unicama
cacëxa:
—Cuantánun ca aín taë tubuanan aín mëcën tubuanan anun aín
bëmánan rabúncë chuparibi mabit.

*Jesús 'acatsi quixuan sinán*cancan
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Usoquian 'aia isquin ca axa Maríabë cuancë judíos unicaman, Jesús
ca asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá 'icë quixun sinán cëxa. 46 Usaía
'imainun ca anu cuanxun raírinën fariseo unicama —Jesusan ca uni
bamacë baísquimiaxa —quixun ñuixuancëxa. 47 Ñuixuncëx abë timëxun ca

sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicaman judíos cushibunën
'apucama cacëxa:
—Ënë unin ca uni itsían 'acëma ñu 'itsaira 'aia. ¿Usa 'ain caranuna uisa
oti 'ain? 48 Nun nu an usoquin ñu 'aia isëshicëbëtanbi ca camabi unin
ami catamëquin aín bana cuati 'icën. Usocëbë uxun ca Romanu 'icë unin
anuxun nun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan nu bëtsi bëtsi oquin
nun aintsicamaribi bëtsi bëtsi nëtënua cuanun tsuáquirumiti 'icën.
49 Cacëxun ca Caifás caquin anëcë uni, ax a barin sacerdotenën cushi-
caman 'apu, an axa timëcë unicama cacëxa:
—Mitsun camina bana sinaniman. 50 Nua unin bëtsi bëtsi oquin
ancëcëxnu 'ura 'icë nëtëcamanu cuani tsuáquiti ca 'aisama 'icën. Usai
'imanu nux upitax bucuti cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icën. Usai
ca 'iti 'icë quixun camina mitsun sinaniman.
51 Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icën; ax a barin judíos sacerdotenën
cushicaman 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun —judíos
unicamaxa asábi 'inun ca Jesús bamati 'icë —quixun judíos 'apucama
cacëxa. 52 Judíos unicamaxëshima bëtsi bëtsi nëtënuaxa ax Nucën Papa
Diosmi sináncë unicamaxribia ainan 'aish achúshisa 'inúan Jesús bamati
ñuiquin ca usaquin cacëxa. 53 Usaquian cacëx ca a nëtën judíos 'apucamax
Jesús 'acatsi quiax 'ësënancëxa.
54 Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judeanuax anua uni
'icëma menu 'urama 'icë ëma Efraín cacë, anu cuancëxa. Anua 'ain ca abë
aín 'unánmicë unicama 'iacëxa.
55 Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca
axa a 'urama unicamax Jerusalénu cuancëxa, anuax judíos unicama
'icësaribiti Pascua nëtën pinux Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun
mëníocati. 56 Cuantancëx bëbax ca Jesús bari, anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu riquianx, a isímabi atúxbi ñucacánani ësai quiacëxa:
—¿Mitsun sináncëx cara Pascua nëtë 'ain, Jesús utima 'ic?
57 Usa 'ain ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseocamanribi anu 'icë
unicama —Jesús mëraquin camina nun nu binun nu cati 'ai —quixun cacë
'iacëxa.

12

Achúshi xanúan Jesús 'ininti ron tachuca
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

1 Mëçën achúshi 'imainun achúshi nëtë anun carnero 'ati nëtë 'iisama
pain 'ain, ca Jesús Betania ëmanu cuancëxa, a ëmanuxuan Lázaro bamacëbi
baísquimicë anu. 2 Cuanxa Jesús atun 'itinu bëban ca Martanën piti
'aruacëxa. 'Aruxuan 'ináncëxun ca Jesúsbëtan Lázaro 'imainun anu 'icë
unicaman mesanuxun piacëxa. 3 Pimainun ca Maríanën 'itsaira cupícë
'ininti ro sanuira, nardo cacë, a medio kilosa bëacëxa. Bëxun anun tach-
abotancëxun ca Jesús aín bun tatërëancëxa. Usoquian 'acëxa xubu namë
camabi tsitsirui bëqui sanuia ca xëcancëxa. 4 Usoquian Maríanën Jesús
'aia isi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, an uni Jesús 'inánti,
ax quiacëxa: 5 —¿Uisoti caranuna ënë ro maruxun aín cupí trescientos
curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëma 'ain?
6 Asérabi ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas quiáma 'icën. Ax
an curíqui mëcamacë uni 'ixun, anua Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan
curíqui 'arucë burasa bërúanquin, anua curíqui mëcamacë 'aish ca usai
quiacëxa. 7 Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacëxa:

—Usabia 'inun ca ën. An ca anúan bamaia 'ë 'ati a ro nanxa. A ro ca ënëx 'icën. 8 Camabi nëtën camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun xënibuquin 'ë istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ësënan

9 Usa 'ain ca —Jesús ca Betanianu 'icë —quixun cuabiani a isanan, bamacëbia baísquimicë Lázaro aribi isi judíos unicamax riquiancëxa. 10-11 Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicë cupí, Jesúsmi sináncëxa. Usa 'ain ca Jesusan bana cuaquian unicaman atun ñuicë bana cuaisama tancë cupí, sacerdotenën cushicaman Lázaroribi 'ati sináncëxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu uëxancë unicamax timëcamë'ëocë, an —Jesús ca Jerusalénu aia —quixun ñuicania cuacëxa. 13 Cuabiani ca camaxunbi xëbin pëchi tëaquin bibiani, bain aia Jesús bëñaquin bitsi biránanquiani riquiancëxa. Riquiancëbëa ucëbë ca munuma banai sharati quicancëxa:

—Nucën Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca Israel unibunën 'apu ënëx aia.

14 Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro mërai anu 'iruquiani Jerusalénu cuancëxa, usaquiania cuantia Nucën Papa Diosan bana unin ësaquin cuënëosabi oi:

15 Siónu 'icë unicama, racuĕaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca burron caxunu tsotax aia.

16 Usai 'ia isquinbi ca aín 'unánmicë unicaman, a ñuiquin cuënëo bana quiásabi oi ca 'ia quixun 'unánma 'icën. Baísquitancëxa Jesús naínu cuantëcëan cuni ca a ñuiquian, usai ca 'iti 'icë quixun cuënëosabi oi ca 'iaxa quixun 'unáncancëxa.

17 Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacë matá me naëcënu mëníoëxancëbi cuënquin baísquimia isëxancë unicaman Jerusalénuxun a bana ñuiacëxa. 18 Ñuia cuabiani ca anu 'icë unicama —usoquin ca Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'axa —quixun sinani a isti sinánbiani Jesús mërananquini riquiancëxa. 19 Usaía 'icancëbë ca fariseo unicamax canancëxa:

—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa. Usaía 'ia isquin camina 'unáncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax 'ësĕnanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacë unían Jesús istisa tan

20 Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu cuanmainun ca griego banan banacë unicama raírinëxribi atubë Nucën Papa Dios rabi cuancëxa. 21 Cuanxun ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Betsaida, anu 'icë uni, Felipe, a mëraquin cacëxa:

—Jesús cananuna istisa tanin.

22 Quixuan cacëx cuanxun ca Felipenën Andrés pain cabiani a rabëtaxbi cuanxun —griego banan banacë unin ca mi istisa tania —quixun Jesús cacëxa. 23 Cacëxun ca Jesusan Felipecëñun Andrés cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ëx bamatancëx baísquiti 'ain. A nëtë ca bërí 'urama 'icën. 24 Asérabi cana 'ën mitsu cain, me 'ucë mëu 'apácëma 'aish ca ñu bëru aín nami ax usabi 'imainun aín napu axribi nëtëtima usabi 'ia. Me 'ucë mëu 'apácëxun cuni ca aín nami nëtĕcëbëbi aín napu ax cotancëxun upí oquin tuaia. 25 Axa ënë

nëtënu upiti tsótishi sináncë uni ax ca ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë
'itima 'icën. Usa 'aínbi ca axa ënë nëtënu ax cuëëncësa oishi upiti tsótishi
sináncëma uni, ax ainan 'aish nëtëtimoi xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë
'ia. 26 Axa 'ënan 'iisa tancë unin ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'ati 'icën. Usoquin
'ai ca uinu carana 'ëx 'ain, anuribi ax 'iti 'icën. An 'ëx cuëëncësabi oquin
'acë unicama a ca 'ën Papan nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aín bamati ñuia

27 Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ën Papa cati 'ain?
¿Carana, Papan, bërí uisa cara ocaniabi ca 'ë iëmit quixun cati 'ain? Usama
ca. Uisa cara oti 'icë usa oquin 'acánun cana uacën. 28 Papan, unicaman
mix cuëëncësa oquin mi rabinun ca uisashi cara, 'ë ocancëxbi asábi 'iti
'icën.
Cacëxun ca naínuax banaquin aín Papan cacëxa:
—Atúan 'ë rabinun cana mëníocën, mënío 'ixun cana 'ëa rabinun
sinánmitëcënti 'ain.
29 Usai naínuax banaia cuax ca anu 'icë unicama raírinëx —caná ca
banaxa —quiacëxa. Quimainun ca raírinëxribi —ángel ca Jesúsbë banaxa
—quiax quiacëxa. 30 Quia ca Jesusan atu cacëxa:
—Ënë banax ca 'ën cuanun 'ën Papa quicëma 'icën. Mitsúnmi cuanun
ca quiaxa. 31 Bërí ca ënë nëtënu 'icë unicama, cara 'ëmi sinania, cara
'ëmi sinanima quixun Nucën Papa Diosan isti 'icën. Isanan ca an 'ëmi
sináncëma unicaman 'apu, ñunshin 'atimanën 'apuribi ax cushi 'icëbi 'ën
unicama 'ibuatimoquin ñusmoti 'icën. 32 'Ëx unin i curúsocënu matáscë
'itancëxun cana camabi menu 'icë uni 'ëmia sinánun 'imiti 'ain.
33 Ësoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.
34 Usaquian cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:
—An Nucën Papa Diosan bana cuënëo uni ñuixuncë unían a bana
isquin unicama ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësai quia, Cristo ax ca
nëtëtimoi xënibua 'aínbi 'iti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina min, axa Nucën
Papa Diosnuax uni 'inux uá, ax ca i curúsocënu matáscë 'iti 'icë quixun
nu cain? ¿Ui cara Nucën Papa Diosnuaxa uni 'inux uá ax 'ic?
35 Cacëxunbi ca Jesusan, 'ëmi camina sinánti 'ai quixun caquin ësaquin
catëcëancëxa:
—'Itsama nëtëinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax mitsubë 'iti
'icën. Usa 'ain camina ax cuancëma pan 'ain, an mitsu 'unánmicësabi oi 'iti
'ain, ax cuancëbëmi usabi 'inun. A an 'unánmicëma uni, an ca uisai cara
'iti 'icë quixun 'unanima. 36 Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti,
axa mitsubë 'aínshi, an 'acësaribi oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca
asérabi 'icë quixun sinani ami catamëti 'ain.
Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nëtëacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

37 'Itsa oquin Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unica-
man ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánma 'icën. 38 Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun aín bana Isaíasnën cuënëosabi oi ca 'iacëxa. A banax ca ësai
quia:
Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, min bana nun ñuixuncëxun cuaquin,
asérabi ca quixun sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara minmi ñu 'aia isquin
mix camina asérabi cushi 'ai quixun sinanx?
39 Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën
Papa Diosan bëtsi banaribi Isaías cuënëomiacëxa. Ax ca ësai quia:

40 Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun
pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun
'imiaxa. 'Imianan ca atun bërun isquinbi, 'ëx cana cushiira 'ai
quixun sinántisama tanía 'ën iëmisama 'inun 'imiaxa.
41 Ësaquin ca Isaíasnën cuënëocëxa, an Nucën Papa Diosan 'imicëxun
Jesusan usoquin ñu 'ati isanan bana ñuixunti iscë cupí.
42 Usa 'aínbi ca 'itsaira judíos uni 'imainun aín 'apu raírinënribi Jesús,
ax ca Cristo, axa utia atun caíncë, a 'icë quixun sinántcëxa. Atun
nuitu mëu usaquin sinaníbi ca chiquiracëti banama 'icën, fariseo uni-
camami racuëti —atun sapi ca anua judíos unicama timëti xubunu
nu atsínmitëcëntima 'icë —quixun sinani. 43 Nucën Papa Dios cuëënun
'icësamairai ca a unicama fariseo unicamami racuëti atux cuëëncësa oíshi
'iacëxa.

Jesusan bana cuaisama tancë cupí uni 'uchocë 'iti

44 Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacëxa:
—Axa 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ëmishi catamëtíma, Nucën Papa Dios,
an 'ë xuá, amiribi catamëtia. 45 An 'ë iscë uni an ca Nucën Papa Dios,
an 'ë xuá, aribi isia. 46 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti 'ëx cana
unicama ñu 'atima 'acë 'aíshbi sinanati 'ëmi catamëti upí 'inun 'iminux
uacën. 47 Uinu 'icë unin cara 'ën bana cuaquinbi 'ëx quicësabi oquin 'aima,
a uni cana 'ën 'uchoiman. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icë uni 'uchoi uáma 'ain.
Atúxa Nucën Papa Diosnan 'inux iënun cana uacën. 48 An 'ë timaquin 'ën
bana cuaisama tancë uni ax ca 'ën bana quicësa oquin 'acëma cupí, ënë
mecama cëñúti nëtën 'uchocë 'iti 'icën. 49 'Ëx cana 'ënbi sinánx banaiman.
'Ën Papa, an 'ë xuá, an ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana uni
'unánmiti 'ai quixun 'ë caxa. 50 'Ën cana 'unanin, an 'ë cacë bana ax ca
anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'iti a 'icën. Usaquin
'unánxun cana 'ën Papan 'ë cacësabi oquin bana ñuin.

II. BAMATANCËXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

13

Jesusan aín 'unánmicë unicama tachuca

1 Pascua anun carnero 'ati nëtëa 'icëma pan 'ain ca Jesusan 'unáncëxa,
anúan ënë menuax aín Papanu cuanti nëtë ca 'uramatia quixun. Jesusan
ca ënë menuxuan aín bana cuacë unicama camabi nëtën upí oquin
nuibacëxa. Usa 'ain ca Jesús ax an atu nuibacë cupí bamaia aín unicaman
—asérabi nu an nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nëtë 'uramacëxa.
2 'Uramacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun Judas Iscariote, Simonan
bëchicë, a Jesús uni 'ináнti sinánmiacëxa. Usoquian sinánmicë 'ain ca
a ñantan Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan piacëxa. 3 Piquin ca —
'ën Papan camabi ñu 'ibuamianan ënë nëtënu xuá 'aish cana anuribi
cuantëcënti 'ai —quixun sinántcëxa. 4 Usaquin sinani ca pitancëx niru-
acëxa. Niruxun aín cutun pëxun nantancëx ca anun ratërëmëti chupan
tsitëcërëquiacëxa. 5 Usai 'itancëxun ca 'unpax manë xapanu 'aruxun aín
'unánmicë uni achúshi achúshi tachucatancëxun anun ratërëmëti chupan
tatërëancëxa.
6 Tatërëntancëxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:
—¿Min caramina 'ë tachucati 'ain?
7 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'ai quixun camina bërí 'unaniman.
Nëtë itsin cuni camina 'unánti 'ain.
8 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ëx mi meuira 'icë camina uisa nëtẽnbi min 'ë tachucatima 'ain.
Ësoquian cacëxun ca Jesusan catëcëancëxa:
—'Ën mi chucacëma 'aish camina 'ënan 'itima 'ai —quixun.
9 Cacëxun ca Simón Pedronën:
—Usa 'ain ca 'ën taëishi 'axunma 'ën mëcën rabẽ 'imainun 'ën maxcáribi chucat —quixun cacëxa.
10 Cacëxunbi ca Jesusan amiribishi cacëxa:
—Nashicẽxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitëcënquinma aín taëishi anun nicẽxa chuaia chucati 'icën. Usaribiti camina micamax nashicësa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aíshbi camina micama achúshinëxëshi min nuitu upíma 'ain.
11 Uin cara a uni 'inánti 'icë quixun 'unánquin ca —micama achúshinëxëshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacëxa.
12 Ësoquin caquin atu tachucatancëxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu tsóbutëcëntancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:
—¿Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin?
13 Mitsun camina 'ëx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë a 'ai quixun 'ë cain. Asérabi cana 'ëx usa 'ain. 14 'Ëx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti camina micamax bëtsibë bëtsibë tachucananti 'ain. 15 Ënëx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ën mitsu 'acë 'icën. 16 Asérabi cana 'ën mitsu cain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma”. Usaribiti ca a xucë uni, ax an xucë abë sënẽnma 'icën. 17 Ënë banacama 'unánquin a bana quicësabi oquin 'ai camina chuámarua tani cuëëncanti 'ain. 18 Mitsux camina cuëënti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ën caíscë unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ën 'unáncësabi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo, ësai quicësabi oi, 'iti 'icën: “An 'ëbëtan pán picë uni ax ca 'ëmi 'iaxa”. 19 A unían aín sináncë ñu 'acëma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancëx, 'ëx usai 'icëbëtan, camina asérabi carana 'ëx ui 'ai quixun 'unánuxun 'acanin.
20 Asérabi cana mitsu cain, uin cara 'ën bana ñuixunun 'ën xucë uni aín bana cuatia an ca 'ën banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ën bana cuatia an Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banaribi cuatia.

Judasnën a uni 'inántia Jesús ñuia bana
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

21 Usoquin catancëx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'inánti 'icën.
22 Cacẽxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai isanancëxa. 23 Usa 'ain ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa. 24 Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun quixun sanánquin mëtúnquin cacëxa. 25 Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:
—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?
26 Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:
—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.

Caxun ca pán chamaratsu chabóxun Simonan bëchicë, Judas Iscariote,
a 'ináncëxa. 27 'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën
Judas bënënquinshi sinánmiacëxa. Usaquian sinánmia ca Jesusan Judas
cacëxa:
—Añu caramina 'acasi ca bënënquinshi 'at.
28 Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara Jesusan
usaquin Judas caia quixun sináncasmaquin cuama 'icën. 29 Judas ax ca anu
curíqui puruti ñusuti a niquincë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca raírinën, Jesusan
sapi isa Pascua nëtën piti ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'inántanun
caxa quixun sináncëxa. 30 Usa 'ain ca pán chamaratsu bixun pitancëx
sënënquiani Judas imë cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

31 Chiquíquiania Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë uni raíri
cacëxa:
—Bërí, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'unánti 'icën, 'ëx cana
asérabi Nucën Papa Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan ca uisaira cushi
cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánti 'icëen piti ñu marutanun canan,
ñn. 32 Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a rabinun ca
Nucën Papa Diosan uni 'inux anuax uá 'icë, 'ë baísquimiti 'icën. Usocëbëtan
ca 'ëx cana asérabi aín Bëchicë 'ai quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti
'icën. Bëríbi ca usai 'iti 'icën. 33 Xënibutíma cana bënëtishi mitsubë 'iti
'ain. Mitsubë 'itancëx cuancë camina 'ë barinuxun 'ain. Usa 'ain cana
'ën judíos unicama cacësabi oquin bërí mitsuribi cain, anu 'ëx cuancë
anu camina mitsux cuantima 'ain. 34 Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi
cana axa quicësabi oími 'inun mitsu cain, mitsúxbi camina bëtsibë bëtsibë
nuibananti 'ain. 'Ën mitsu nuibacësaribi oi camina micamax bëtsibë
bëtsibë upiti nuibananti 'ain. 35 Micamaxmi bëtsibë nuibanania isquin
ca camabi unin, ënë unicamax ca asérabi Jesusan 'unánmicë 'icë quixun
'unánti 'icën.

Pedronën a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

36 Usaquian cacëxun ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:
—¿Uinu caramina cuanin?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Anu 'ëx cuanti, anu camina bërí 'ëbë cuantima 'ain. Anúnmi cuanti
nëtë sënëncëbë camina cuanti 'ain.
37 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—¿Uisa cupí carana bëríbi mibë cuantima 'ain? Unían 'ë 'anúnbi cana
mibë cuanti 'ain.
38 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Asérabi caramina unin mi 'acascëxbi 'ëbë cuanti 'ain? Asérabi cana
'ën mi cain, 'atapa banatisama pan 'ain camina —'ën cana a uni 'unanima
—quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi oquin uni cati 'ain.

14

Nucën Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamëti 'icë quicë bana

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucën Papa Diosmi camina catamëti 'ain.
Nucën Papa Diosmi catamëti ca 'ëmiribi catamët. 2 'Ën Papan 'icënu ca
anu 'iti 'itsa 'icën. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icë quixun

mitsu catsían. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mëníoxuni cuanin.
3 Mëníoxunbëtsini cana anumi 'ëbë 'inun mitsu bitsi utëcënuxun 'ain, 'ëx
anu 'icë anumi mitsux 'ëbë 'inun. 4 'Ëx anu cuanti a 'unánan camina ëx
anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.
5 Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:
—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna
uisaxun mix anun cuanti bai 'unánti 'ain?
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucën Papa Diosan
sináncë ñucama 'unánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë, a 'ain. 'Ianan cana an
uni anun tsóti nëtë 'ináncë, a 'ain. Uix cara Nucën Papa Diosnu cuainsa
tania ax ca 'ëmi pain catamëti 'icën. 7 Mitsun 'ë upí oquin 'unáncë 'ixun
camina 'ën Paparibi upí oquin 'unántsian. Usa 'ain camina bërí a 'unanin,
a camina isan.
8 Quia ca Felipenën cacëxa:
—Nucën Papa Dios ca nu ismit. Bëtsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.
9 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—¿Camabi nëtën mitsubë 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ë
'unaniman? An 'ë iscë uni, an ca Nucën Papa Diosribi isia. ¿Usa 'aínbi
caramina uisa cupí, nu ca Nucën Papa Dios ismit quin? 10 ¿'Ëx cana
Nucën Papa Diosbë 'ain, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quixun caramina
sinaniman? 'Ën mi cacë bana ënëx ca 'ënbi sinani quicë banama 'icën.
Ax 'ëbë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax cuëëncë ñu 'anun 'ë 'amia. 11 'Ëx
cana Nucën Papa Diosbë 'ai quianan Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quia
camina a banax ca asérabi 'icë quixun sinánti 'ain. 'Ëx quicë bana ax ca
asérabi 'icë quixun sinánquinmabi camina 'ën ñu 'aiami iscë, acama cupí,
'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.
12 Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancë cupí
ca axa 'ëmi catamëcë uni, an 'ën 'acë ñuribi 'ati 'icën, 'anan ca 'ën
'acësamaira oquin ñu 'ati 'icën. 13 Añu caramina 'ën anën ñucácësa oquin
'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios
ca cushiira 'icë quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun. 14 Añu caramina 'ë
sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu xuti

15 Asérabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'ati 'ain.
16 Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa 'inun xunun
Nucën Papa Dios ñucáti 'ain, axa xënibua 'aínbi mitsubë 'inun. 17 Ax ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën Papa Diosan sináncë
ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa Diosan bana sináncëma unin ui
cara ax 'icë quixun 'unántima 'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'itima 'icën. Usa 'aínbi camina
mitsun a 'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xënibua 'aínbi mitsubë 'icë cupí.
18 'Ën cana mitsu 'ibuñumoima, cana mitsunu utëcënin. 19 'Itsama nëtë
'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin 'ë istëcëntima 'icën.
Usa 'aínbi camina mitsun 'ë istëcënuxun 'ain. 'Ëx pain Nucën Papa Diosbë
'icë cupí camina usaribiti mitsúxribi abë 'inuxun 'ain. 20 A nëtën camina
'unánuxun 'acanin, 'ëx cana 'ën Papabë 'ain, usaribiti camina mitsux 'ëbë
'ain, 'ëxribi mitsubë 'imainun. 21 An 'ën bana 'unánquin ax quicësabi oquin
'acë uni ax ca axa 'ëmi asérabi sináncë uni a 'icën. Axa 'ëmi sináncë uni a ca

'ën Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ënribi a uni nuibaquin uisaira carana 'ëx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.

22 Cacëxun ca Judas Iscariote ama, bëtsi Judasnën Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun ismiquinbi an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaribi ismitima 'ain?

23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ëmi sinania, ax ca 'ëx quicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'ia ca 'ën Papan nuibati 'icën. An nuibacëbë cana 'ën Papabë 'ëxribi a unibë 'iti 'ain. 24 Axa 'ëmi sináncëma uni ax ca 'ëx quicësabi oi 'ima. 'Ën mitsu cacë bana, ënëx ca 'ënbi sinanx quicëma 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios, an 'ë ënu 'inun xuá, an 'ë sinánmicë 'icën. 25 Mitsubë ënë nëtënu 'ixúinshi cana ënë banacama mitsu ñuixunin. 26 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ë cupíshi aín Bëru Ñunshin Upí, an uni 'aquinti, xuti 'icën. Xucëxun ca an camabi ñu 'unánmianan 'ën ñuixuncë banacama manutimoquin mitsu sinánmiti 'icën.

27 'Ëx cuancëbëbi camina chuámashirua bucucanti 'ain. 'Ën 'imicëx camina ënë menu 'icë ñu sinani cuëëncësamaira oi 'ënan 'aish cuëëni chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá nuituaxma 'ianan racuëaxma 'ican. 28 'Ën mitsu, cana cuanin, cuantancëxbi cana mitsubë 'inux utëcëni cuani quixun cacëxun camina camaxunbi cuacan. Asérabi 'ëmi sináncë 'aish camina mitsux, 'ësamaira 'ën Papa anu cana cuani quixun 'ën cacëx cuëëntsian. 29 Ënë ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan, mitsúnmi ënë ñucama 'ia isquin, asérabi cana 'ëx Nucën Papa Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.

30 Ënë banacamaishi cana mitsu cain. An ënë menu 'icë unicama ax cuëëncësa oquian 'anun 'amicë 'apu ca aia. Usa 'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an 'ë uisoima. 31 Usa 'aínbi cana camabi unían 'ëx cana 'ën Papami sinani quixun 'unánun, an 'ë cacësabi oquin 'ain. Ënëishi cana mitsu cain. Cuanti ca nirut —quixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.

15

Aín icëñun uvasnën pëñan Jesusan bana ñuixuan

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësa ca. 'Ëx cana uvas 'apácë aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun ca 'ën Papax an ñu 'apácë bërúancë unisa 'icën. 2 Usa 'ixun ca an uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñuma 'icë a tëaxun nia. Nianan ca uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñu 'icë a upíira oquian tuanun ramëníoia. 3 Micaman 'ën mitsu ñuixuncë bana cuacë cupí camina mitsun nuitu mëníocë 'aish upí 'ain. 4 'Ëx mitsubë 'imainun ca mitsúxribi 'ëbëbi 'it. Ësa ca: Uva pëñan pëónxquicë 'aish aín i rarami upiti tacáshquicëma 'ixun ca upí oquin tuaima. Upiti aín rarami tacáshquicë 'ixun cuni ca upí oquin tuaia. Usaribiti camina mitsux asérabi 'ëbë 'ima uvas tuáñumasaribi 'iti 'ain.

5 'Ëx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pëñánsaribi camina mitsux 'ain. Usa 'aish camina 'ëmi catamëanan 'ëmi upiti sinánan 'ëx mibë 'ain, min sinan 'ën sinánsaribi 'aish 'ëx cuëëncësabi oquin 'anan 'ën bana quicësabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsubëma 'ain camina 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain. 6 Uva pëñan bimiñuma ax ca unin tëaxun nicëx xanania. Xanania bucúnrutancëxun tsi rëquirucëmi nicëx ca xaratia. Usaribiti ca axa 'ëmi catamëti 'ëmi sináncëma unicamax 'iti 'icën.

7 Mitsux 'ëmi catamëanan 'ën bana manuima 'ëx quicësabi oi 'icë 'ixunmi
ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'aquinti
'icën. 8 Mitsun 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin 'unánti
'icën, mitsux camina asérabi 'ën uni 'ai quixun. Usa 'ixun ca mitsu cupí
unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. 9 'Ën Papan 'ë nuibacësaribi oquin
cana mitsu 'itsaira nuibatin. 'Ën mi nuibamainun camina 'ë manuima
'ëmi sinánti 'icanin. 10 Ax quicësabi oi 'ia ca 'ën Papa Diosan ënquinma
'ë nuibatia. Usaribitimi 'ëx quicësabi oi 'ia cana 'ënribi ënquinma mitsu
nuibatin.

11 'Ëx 'icësaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuëëni bucucanun cana
ënë banacama ñuixunquin mitsu cain. 12 Ënëx ca asérabi ax quicësaími
'icanti bana a 'icën: 'Ën mitsu nuibacësaribiti camina bëtsibë bëtsibë
nuibananti 'ain. 13 Abëa nuibanancë uni axa bamati 'aínbi ca a uni
bamati rabanan a nuibacë uni ax bamati 'icën. Usa unin ca uni itsin
'acësamaira oquin uni nuibatia. 14 'Ën cacësabi oi 'i camina mitsux 'ëbë
nuibanancë uni 'ain. 15 Usa 'ain cana 'ën ñu mëëmicë uni camina 'ai
quixun mitsu caiman. An ñu mëëxuncë unin ca uisoquin ñu 'ati cara an
ñu mëëmicë unin sinania quixun 'unanima. 'Ëbë nuibanancë unicama
camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icë cana 'ën Papan 'ë cacë ñucama
mitsu 'unánmian. 16 'Ëx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ë caíscancëxunmabi cana 'ënan
'inun mitsu 'ënbi caísan. Usotancëxun cana mitsúnmi 'ën sinánsaribi 'ixun
upí ñuishi 'anun mitsu can, xënibua 'aínbia Nucën Papa Dios cuëënun.
Usaquin 'aia ca 'ëx cuëëncësabi oquinmi ñucácëxun mitsu 'axúnti 'icën.
17 Usa 'ain cana mitsu catëcënin, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

Jesúscëñun aín unicamamia ënë nëtënu 'icë uni nisha

18 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa mitsumi nishcëxun
camina sinánti 'ain, 'ëmi pain ca nishcancëxa quixun. 19 Mitsun atun
sinánsaribi 'icë ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi
sináncë unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ën caíscë
'aish, atun sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia.
20 'Ën ësaquin mitsu cacë a camina sináncanti 'ain, "an uni ñu mëëxuncë
uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma". 'Ëmi pain nishquin ca unin 'ë bëtsi
bëtsi oia. Usaribi oquin ca 'ënan cupí mitsu unin bëtsi bëtsi oti 'icën. Usa
'aínbi ca uni raírinën 'ën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca 'ënan cupí uni
raírinën mitsun bana cuati 'icën. 21 Nucën Papa Dios an 'ë xuá a 'unáncëma
'ixun ca 'ënan cupí raíri unin mitsu bëtsi bëtsi onuxun 'aia.

22 'Ën atu bana ñuixuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aínbi cana 'ëx
uá 'ixun atu bana ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën bana 'unanibi 'ëmi catamëisama
tancë cupí aín 'ucha tërëncëma 'aish atun 'uchabi 'icën. 23 Axa 'ëmi nishcë
uni, ax ca 'ën Papamiribi nishia. 24 Atúan isnun 'ën uni itsin 'acëma ñu
'acëma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca 'ën 'acë ñucama isaxa. A
cupí ca 'ëmi nishanan 'ën Papamiribi nishaxa. 25 Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ax ca 'ë ñui ësai quia: "'Ën 'atima ñu 'acë 'aímabi ca 'ëmi nishcanxa".
A bana quicësabi oi ca 'ia.

26 Unicamax 'ëmi nishcë 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa
Diosan sináncë ñucama 'unánan uni 'aquincë, an uisa carana 'ëx 'ai quixun
mitsu 'unánmiti 'icën. Ax ca an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama
'unáncë, a 'icën. A cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin mitsubëa
'inun xuti 'ain. 27 Mitsúnribi camabi nëtën 'ëbë 'ixun 'ën bana ñuixunia

cuanan 'ën ñu 'aia iscë 'ixun camina 'ë ñuiquin uisa carana 'ëx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16

1 Nucën Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana ënë bana mitsu ñuixunin. 2 Mitsúxmi 'ënan cupí ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíntëcëanxmami 'inun mitsu chiquíncanuxun 'aia. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin isa 'aia quixun sinánquin ca unin mitsu bëtsi bëtsi oquin 'ati 'icën. Usai 'ia camina isti 'ain. 3 Uisa nëtënbi Nucën Papa Dios 'imainun 'ëribi 'unáncëma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati 'icën. 4 Usoquian unin 'atimocëxunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icë quixun mitsu cain.

Aín Bëru Ñunshin Upitan Nucën Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nëtën mitsubë 'ixun ñuixunxunmabi cana cuanuxun bërí, unían bëtsi bëtsi ocëxunmi a sináncanun, ënë banacama mitsu ñuixunin. 5 Bërí cana an 'ën xuá anu cuanin, abë 'i. Ësaquin 'ën cacëxunbi camina mitsu achúshinënbi uinuira carana cuanin quixun 'ë ñucatiman. 6 'Ë ñucatímabi camina 'ën cacëx masá nuitucanin. 7 Usai 'iabi cana asérabi mitsu cain, upitaxmi 'ë cupí 'icanun cana 'ëx cuanin. 'Ëx cuancëbëma ca an uni 'aquinti, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, ax mitsubë 'i utima 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx cuanquin a xuti 'ain. 8 An ca Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama atux ca 'uchañu 'icë quixun 'unánmianan, usai ca 'ëmi catamëti, uni upí nuituñu 'iti 'icë quixun 'unánmianan, Nucën Papa Diosan ca 'ëmi sináncëma unicama atun 'ucha cupí castícanti 'icë quixun 'unánmiti 'icën. 9 'Ëmi catamëti sináncëma cupí ca atux 'uchañuira 'icën. 10 'Ën Papanu cuancëmi mitsun 'ë istëcëncëbëtanma ca atun uisai cara 'ëmi catamëcë 'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. 11 An ënë nëtënu 'icë unicama 'ibuacë ñunshin 'atimanën 'apu ca castícanuxun 'uchocë 'icën. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëcëma unicamanribi, usaribiti ca atux castícancë 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën.

12 'Ën a mitsu ñuixunti bëtsi banacamaribi ënu 'aínbi camina 'ën bërí ñuixuncëxunbi uisai quicë cara quixun cuacantima 'ain. 13 'Aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, an mitsubë 'ixun, 'ën mitsu ñuixuncë banacama ax cara uisaira quicë 'icë quixun mitsu 'unánmianan uisa ñucamax cara upí 'icë mitsu 'unánmiti 'icën. An ca anbi sináncësa oquinma, Nucën Papa Diosan cacëxuan cuacë ñucamaishi mitsu 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca uisai cara 'ën unicama ënë nëtënuax 'ianan Nucën Papa Diosan nëtënuaxribi 'iti 'icë quixun mitsu 'unánmiti 'icën. 14 An ca 'ën sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën. An mitsu 'unánmicë cupí camina 'ë rabiti 'ain. 15 'Ën Papan ñu ax ca 'ënanribi 'icën. Aín sinánsaribi ca 'ën sinan 'icën, 'ën cushix ca aín cushisaribi 'icën. Usa 'ain cana mitsu can, aín Bëru Ñunshin Upí an ca 'ën sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën.

Masá nuitutancëxbi ca aín unicama chuámarua tani cuëënti 'icë quiáxa Jesús quia

16 Ënu mitsubë 'itancëxbi nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtëinshi 'ë istëcëncanti 'ain. Anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin.

17 Ësoquian cacëx ca aín 'unánmicë unicama raírinëx canancëxa:

—¿Uisai quicë bana cara, “ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima
'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtëinshi 'ë 'istëcënti 'ai”, quianan, “anu
Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin” quicë ënëx 'ic? 18 Quianan ¿uisa
cupi cara “'itsama nëtëinshi” quiax quin? Cananuna cuatima —quiax
canancëxa.
19 A ñucácatsi quiáxa canania 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina
'itsama nëtëinshi 'ë istëcënti 'ai quixun 'ën mitsu cacë bana ñui caramina
cananin? 20 Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ë cupí camina masá nuituti
bëunan mëscúcanti 'ain. Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucën Papa Diosan
bana cuacëma unicama cuëënti 'icën. Masá nuitutáncëxbi camina mitsux
'ë cupí chuámarua tani cuëënti 'ain. 21 Anúan bacënti nëtën ca xanu paë
tani bënëtia. Usa 'aínbi ca nanipacëtancëxun aín tuáratsu isi —cana bacëan
—quixun sinani cuëëni, chuámashi tanquin, bëráma paë tancë a manuia.
22 Usaribiti camina mitsux bërí masá nuitutin, 'aíshbi camina 'ë istëcëni
cuëënquin chuámashirua tanti 'ain, uinu 'icë unínbi sinanamitisama oi.
23 A nëtën camina uisai quicë cara 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icë quixun
'ë ñucánuxunma 'ain. Asérabi cana mitsu cain, 'ëx quicësabi oquinmi a
ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'axunti 'icën. 24 'Ënan 'ixunbi
camina 'ëx quicësabi oquin añu ñubi Nucën Papa Dios ñucácancëma pain
'ain. Ca ñucát. Ñucácëxun ca cuëëinra cuëënun an mitsu 'axunti 'icën.

Axa aín unicamami nishcë unicamasama cushiira ca Jesucristo 'icë quicë bana

25 Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Bëtsi ñu ñuicësoquin cana 'ën 'unánmisa tancë banacama mitsu
ñuixuan. Usa 'aínbi cana 'itsama nëtë 'icëbëtan bëtsi ñu 'acësoquin
ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unánun Nucën Papa Dios ñuiquin mitsu
ñuixunti 'ain. 26 Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan
mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. 'Ëinshi mitsu a ñucáxunti caínquinma camina
mitsúnbi abë banaquin a ñucáti 'ain. 27 An ca asérabi mitsu nuibatia.
Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun
sináncë cupí ca an mitsu nuibatia. 28 Nucën Papanuax cana ënë
nëtënu uacën. Uá 'aíshbi cana ënë nëtënuax amiribishi Nucën Papabë 'i
cuantëcënin.
29 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa ca —
quixúnu upí oquin 'unánun nu bana ñuixunin. 30 Bërí cananuna 'unanin,
upí oquin camabi ñu 'unánquin camina bana ñuixuanan bëtsi ñuribi 'an.
A cupí cananuna mi ñucátëcënquinma, asérabi ca usa 'icë quixun 'unánan
mix camina asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.
31 Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax
uá 'ai quixun 'unanin? 32 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani
tsuáquiquiani amami amamitan cuanti 'ain. Usai camina bëríbi 'ë ëbiani
cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima, Nucën Papa Dios
ax ca 'ëbë 'icën. 33 'Ëmi catamëtími chuámashirua 'aish upitax 'icánun cana
ënë banacama mitsu ñuixuan. Ënë nëtënuax camina mitsux 'ënan cupía
mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain. Usai 'ibi camina bënëtima
'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu 'icë unicama 'ibuacë 'icëbi cana 'ën
ñunshin 'atimanën 'apu ñusmon.

17

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

1 Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë banaquin ca
Jesusan aín Papa cacëxa:
—Papan, unían 'ë 'ati nëtë ca uaxa. Min camina 'ëx, min Bëchicë
'icë, bamacëbi 'ë baísquimiti 'ain, 'ë rabiquian camabi unin mix camina
asérabi cushiira 'ai quixun 'unánun. 2 Min camina ui unicama caramina
min Bëchicë 'ëmi sinánmi, acamaxa xënibua 'aínbi minan 'aish mibë 'inun
'iminun 'ë can. 3 Ui unin cara mixëshimi asérabi Dios 'icë, mi 'unánan
minmi ënë menu unun xuá, 'ë 'unáncë, a unicamaxëshi ca xënibua 'aínbi
minan 'aish mibë 'iti 'icën.
4 Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun ënë menu
'ë xuá ñucamaribi 'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi oquin. 5 Usa 'ain
camina ënë nëtëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi misaribi 'itëcënun, minu
cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.
6 Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa caramina mix
'ai quixun 'unánun bana ñuixuan. Min unio 'aísha minan 'icëbi camina
'ëmia sinánun 'imia. Usaquinmi 'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati
ax quicësabi oi 'iaxa. 7-8 Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana
ñuixuan. Ñuixuncëxun ca —asérabi ca —quixun atun sinánquin asérabi
cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë xuacë quixun
'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë banacama ax ca min
'ë sinánmicë 'icë quixun.
9 Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma unicama cana
mi ñucáxuniman. Minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënëishi cana
mi ñucáxunin. 10 Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania.
Usaribiti ca uicamax cara mimi sinania acamax ca 'ëmiribi sinania. 'Ën
sinánsaribi ca atun sinan 'icën.
11 Ënë nëtënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx cuancëbë ca
atux ënë nëtënu bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish upíira 'ianan cushiira
'ixun camina minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënë bërúanti
'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish
achúshisa 'inun camina atu bërúanti 'ain. 12 Ënë nëtënu atubë 'ixun cana
minmi 'ë 'ináncë unicama min cushínbi bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama
achúshinënbi 'ëmi sinánti ëncëma 'icën. Usa 'aínbi ca achúshi uni axa usai
'iti 'ia, an cuni 'ëmi sinánti ëanxa, a ñuia min bana cuënëo quicësabi oquin.
13 Bërí cana anu mi 'icë anu cuanin. Ënë nëtënuax cuancëma pan
'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua tani cuëënun atun cuamainun mi
ñucáxunin. 14 'Ën cana ënëcama min 'ë sinánmicë bana upí, ashi ñuixunquin
'unánmia. 'Aínbi ca an ënë bana cuacëma unicamax atumi nishia, 'ëx
'icësaribitia atux ënë nëtënu 'icë ñuishi sinánccëma 'ain. 15 Ënë nëtënuami
atu binun quixun cana mi ñucatiman. An min bana cuacëma unicamaxa
atumi nishcëbëtanbimi ñunshin 'atimanën 'apun 'ibuati rabanan bërúanun
quixun cana mi atu ñucáxunin. 16 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun,
an min bana cuacëma unicaman sinánccësa oquin sinanima. 17 Usa 'ain
camina min sinánccësaribi oquin sinánan min bana quicësabiira oíshi 'inun
atu 'imiti 'ain. 18 Minmi ënë nëtënu 'icë unicama mimi sinánun 'aquinun
'ë xuásaribi oquin, cana ënë unicama mimi sinánun unicama 'aquinun
xutin. 19 Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuëëncësabi oquinshi
'anun cana 'ën mix cuëëncësabi oquinshi 'ain.
20 'Ixunbi cana ënë unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan bana
ñuixuncëxun cuatía ax 'ëmi catamëti unicamaribi sinánquin cana mi

ñucatin. 21 An 'ën bana cuati unicaman, 'ëmi catamëquin, bëtsin
sináncësaribi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ëbë 'imainun 'ëx
mibë 'icësaribitia nun sinánsaribi 'aish atux nubë achúshisa 'inun cana mi
ñucatin. Ënë nëtënu 'icë unicaman, asérabi camina min 'ë xuacë quixun
'unánuan atux bëtsin sináncësa oquinshi sinani, 'itsa 'aíshbi achúshisa
'inun cana mi ñucatin. 22 Nux cananuna rabë́ 'aíshbi achúshishi 'ain.
Usaribitia atux 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'inun cana 'ëx misaribi 'ixun
atúxribia 'ësaribi 'inun 'imian. 23 Mix 'ëbë 'icësaribiti cana 'ëx atubë 'ain,
atúxa asérabi nuibanani bëtsin 'acësaribi oquin sinani achúshisa 'inun.
Atúxa usa 'ain ca an min bana cuacëma unicaman 'unánti 'icën, asérabi
camina min 'ë xuacë quixun. 'Unánan ca, 'ëmi 'acësaribi oquin camina an
'ën bana cuacë unicama nuibati quixun 'unánti 'icën.

24 Papan, ënë nëtë unitisama pan 'ain camina 'ë nuibaquin misaribi
'inun min cushi 'ë 'ináncën. Usa cana 'ëx 'ai quixun isnúxa minmi 'ë
'ináncë unicamax anu 'ëx 'icë anuribi 'ëbë 'iti cana cuëënin. 25 Papan,
upíira sinánñu camina 'ain. Usa 'icëbi ca an min bana cuacëma unicaman
mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ën mi 'unan, an 'ën bana cuacë unicamanribi
ca asérabi camina min 'ë xuacë quixun 'unania. 26 'Ëx atubë 'imainun
min 'ë nuibacësaribitia atúxribi bëtsibë bëtsibë nuibananun cana uisaira
caramina mix 'ain quixun atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin
'unánmiti 'ain.

18

Policíanëan Jesús bia
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

1 'Ësoquin abë banaquin aín Papa Dios catancëx ca Jesús aín 'unánmicë
uni mëcën rabë́ 'imainun achúshi acama buani Cedrón cacë baca ësquicë,
a inubiani 'uri anu i 'apácë naëratsu, anu cuancëxa. 2 A naëx ca
anu Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëribi 'itsai timë́cë 'ixuan,
Judas, an Jesús uni 'inánti, anribi 'unáncë 'iacëxa. 3 Usa 'ain ca an
'unánxun Judasnën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unica-
man xucë policíacëñun suntárucamaribi buáncëxa. Buáncëxun raírinëan
buí ërë́ncë buánmainun raírinën anun 'acananti manë xëtocë 'imainun i
tëacë acama buanx ca Jesúsmi bëbacancëxa. 4 Ami bëbaia ca, bëráma uso-
canti 'unánxunbi 'ë uisoi cara aia quixun sinánquin mëramiquin Jesusan
atu cacëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

5 Cacëxun ca —Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin —quixun
cacancëxa. Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain.

Usai quimainun ca Judas, an Jesús atu 'inánti, ax atubë 'iacëxa. 6 —
'Ëx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx ca caxutan
titiqui camáxbi menu nipacëacëxa. 7 Usai 'ia ca amiribishi Jesusan
ñucátëcëancëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

Cacëxun ca:

—Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun cacancëxa.

8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina mitsun 'ë
bariquin 'ëbë 'icë unicama ënë cuantánun ënti 'ain.

9 Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sinánti ënti rabanan ca
Jesusan usoquin an biti unicama cacëxa, aín bana, “minmi 'ë 'ináncë

unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sinánti ëncëma 'icën” quicësabi oía 'inun.
10 Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu 'ixun aín xacánua
biquin sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni, Malco cacë, a
aín pabí mëqueu 'icë biscacëxa. 11 Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Ëx ënë unicaman bicëx
'aisamaira tëmërati 'ën Papa cuëëncëbë cana usai 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

12 Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos unibunën
xucë policía acaman bixun Jesús nëacëxa. 13 Usotancëxun ca Anásnën
xubunu buáncancëxa. Anás ax ca Caifásnën xanun papa 'iacëxa. 'Ianan
ca a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa. 14 Caifás ax ca
—nuxnu upitax bucunuan achúshi uni bamati ca asábi 'iti 'icë —quixuan
an judíos 'apucama cacë a 'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

15 Jesúsa suntárunën buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun Jesusan
'unánmicë uni itsi, atu nuibiani cuancëxa. Axa Pedrobë cuancë uni ax
ca sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'aish, Jesúsbë a 'apun xubu,
cënëcënua me mëníocë, anu atsíancëxa. 16 Atsinia ca Pedronën ëman
bërúxun xëcuënuxun caíancëxa. Usa 'ain ca ax paían Jesúsbë atsíncë uni,
an sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë
xanubë banatancëxun Pedro atsínmiacëxa. 17 Atsínmia ca an xëcuë
bërúancë xanun Pedro cacëxa:

—¿Bëría bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima caramina mix
'ain?

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ama cana 'ain.

18 Catancëx ca matsi 'aían 'apun ñu mëëmicë unicama policíacamabë tsi
rëcaruax sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuira an, ui cara isa
aín 'unánmicë unicama 'icë canan uisa bana cara isa 'unánmiaxa quixun
'unáncatsi quixun Jesús ñucácëxa. 20 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana camabi unían cuamainun, anua judíos unicama timëcë
xubucamanuxun ñuixuanan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua
judíos unicama timëcë, anuxunribi unëquinma unicama bana ñuixuan.
21 ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ë ñucatin? An 'ën cacëxun cuacë unicama
ca ñucát. Atun ca añu carana 'ën 'unánmia quixun 'unania.

22 Caia ca policía achúshi a rapasu nicë an —¿min caramina ësoquin
sacerdotenën cushicaman 'apu ënë cain? —quixun caquin Jesús
cuëtashcacëxa. 23 Usocëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia quixun 'ë cati
'ain. Upiti banaia camina 'ë mëëtima 'ain.

24 Usa 'ain ca Anásnën, Jesús nëamitancëxun policíacama sacerdotenën
cushicaman 'apu, Caifás, anu buántanun quixun xuacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiáxa Pedro cëmëtëcëan
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Usomainun ca Simón Pedro tsimi sënamëti 'iacëxa. Sënamëtia ca
ñucácancëxa:
—¿Mixribi caina ënë unin 'unánmicë uni achúshima 'ain?
Cacëxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa. 26 Quia ca an
sacerdotenën cushicaman apu ñu mëëxuncë uni achúshi, aín aintsia
pabísconcë, an Pedro cacëxa:
—¿Naënua carana miribi a unicëñun isíma 'ion?
27 Cacëxun ca Pedronën amiribishi —ama cana 'ai —quixun
catëcëancëxa. Usoquian cacëbëbi ca 'atapa banacëxa.

Policíanëan Jesús Pilátonu buan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Pëcaracëma 'aínshia xabaracëcëbëtan ca Caifásnën xubunua policíanën
Jesús Romanuaxa ucë 'apu, Pilato, aín xubunu buáncëxa. Usa 'ain ca a
'apua aín caibuma 'ain, aín xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nëtën 'ati
ñu pitima 'icë quixun sinani judíos unicama anu atsíanma 'icën. 29 Usa 'ain
ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacëxa:
—¿Añu ñu cupí caramina ënë unimi manáncanin?
30 Cacëxun ca atun cacëxa:
—'Uchañuira 'icëma cananuna minu bëcë 'itsiama.
31 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—Mitsúnbi camina buántancëxun mitsun cuati bana quicësabi oquin,
cara 'uchaxa, cara 'uchacëma 'icë quixun isti 'ain.
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Usa 'aínbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icë
quiax. 32 —Usai cana i curúsocënu unin matáscëx bamanuxun 'ai —
quiáxa Jesús quiásabi oi bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato
cacëxa.
33 Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntëcënxun
cuëncëxa aia Pilatonën Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Minbi sinánquin caramina ësoquin 'ë ñucatin? ¿Bëtsi unin cara 'ë
ñuiquin mi cacëma 'ic?
35 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ëx cana judíos unima 'ain. Min aintsinbi ca sacerdotenën cushicam-
abëtan ënu mi bëaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?
36 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ëx ënë nëtënu 'icë 'apu 'ain
ca judíos unicaman 'ë bitima cupí 'ën unicama atubë 'acanantsianxa. Usa
'ain cana ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux uáma 'ain.
37 Cacëxun ca Pilátonën catëcëancëxa:
—¿Usa 'ain caramina asërabi 'apu 'ain?
Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana 'apu 'ain, min 'ë cacësabi oi. Usai 'inux cana ënë nëtënu
uacën, Nucën Papa Diosan sináncë ñucama ñuiquin camabi uni canux.
Uicaman cara uisaira cara a bana 'icë quixun 'unántisa tania, an ca 'ën
bana cuatia.
38 Cacëxun ca Pilátonën Jesús cacëxa:
—¿Uisa cara min Diosan sináncë 'ic?

Jesús ca bamati 'icë —quiáxa Pilato quia
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancëx amiribishi ëman chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën. 39 Camabi baritia cana Pascua nëtën mitsúxmi cuëëncësabi oquin sipuacë uni achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ën judíos unibunën 'apu chiquínti cuëëncanin?
40 Cacëxunbi ca amiribishi munuma cuëncëni banaquin judíos unicaman cacëxa:
—A 'axunma ca Barrabásëshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mëcamacë uni 'iacëxa.

19

1 Usa 'ain ca Pilátonën xubunu atsíntëcënquin Jesús rishquinun quixun suntárucama cacëxa. 2 Cacëxun rishquitancëxun ca 'apu isa quiax ami cuaiquin suntárunën muxa mañuti otancëxun mañumianan upí chupa minanën pucucësa aribi pañumiacëxa. 3 Usotancëxun ca aín bëmánanu niracëquin 'usánquin —judíos unicaman 'apu ca chuámashi 'it —caquin tantáshcacëxa. 4 Usocëbë chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'icëmi mitsun 'unánun cana a bëtëcënin.
5 Ësoquian cacëbë ca Jesúsribishi muxa mañutiocë mañuanan chupa minanën pucucësa pañucë 'aish chiquíacëxa. Chiquícëbëtan ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—A cënë 'icën, a uni.
6 Cacëx ca sacerdotenën cushicama 'imainun policíacamaxribi a isi munuma cuëncëni quiacëxa:
—I curúsocënu ca matas, i curúsocënu ca matas.
Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'ain ca mitsúnbi buántancëxun i curúsocënu matástan.
7 Ësaquian cacëxun ca judíos unibunën Piláto cacëxa:
—Ënë unix ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia. Usa 'ain ca axa ësai banacë unix ca 'acë 'iti 'icë quiax Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi bamati 'icën.
8 Usa 'ain ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quiax quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bëmánan pëqui 'aisamaira racuëacëxa. 9 Racuëti aín xubunu atsíntëcënxun ca Jesús cacëxa:
—¿Uinu 'icë uni caramina 'ain?
Cacëxunbi ca cáma 'icën. 10 Cacëxunma ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën mi ñucácëxunbi caramina 'ëribi caiman? 'Ëx cuëënquin cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëënquin cana unían mi i curúsocënu matásnun 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Naínu 'icë Nucën Papa Dios cuëëncëbëtanma camina min 'ë uisabi otsíama. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix 'icësamairai 'uchaxa.
12 Usoquian Jesusan cacëxuan Pilátonën Jesús chiquínti sinaniabi ca judíos unicaman munuma cuëníshoquin cacëxa:
—Min ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarbë upí 'itima 'ain. Uinu 'icë unix cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax ca Césarbë nishanancësa 'iti 'icën.
13 Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëníoquian anu maxax nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë,

'iacëxa. 14 Pascua nëtë imëishi 'inun a nëtën piti anun mëníoti nëtëan bari
xamárumainun ca anu tsóxun Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—A cënë 'icën, mitsun 'apu.
15 Cacëxun ca cuëníshoquin cacëxa:
—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.
Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmiti 'ain?
Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:
—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarnëxëshi ca nun 'apu 'icën.
16 Usaquian cacancëxun ca Pilátonën atúnbia i curúsocënu matásnun
quixun cacëxa. Usoquian Pilátonën cacëxun ca judíos unicama
cuëëncësabi oquin suntárucaman Jesús buáncëxa.

I curúsocënua Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë 'iábianquin
Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë, anu buáncëxa. 18 Buanx
bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa.
Usoquin ca rabë uniribi, bëtsi amo 'anan bëtsiribi amo i curúsocënu
matástancëxun nitsíancëxa, Jesús a nëbëtsi 'inun. 19 Usocamainun ca
Pilátonën cuënëomitancëxun i curúsocënu ësai quicë bana matásmiacëxa:
"Jesús, Nazaretnu 'icë, judíos unicaman 'apu". 20 Usa 'ain ca Gólgota
matá anuxuan Jesús i curúsocënu matáscancë, axa Jerusalén 'urama
'ain, raírinëxa umainun raírinëxribi cuanquin judíos unicaman a bana
cuënëocë isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan,
griego banánribi cuënëocë 'iacëxa.
21 Usoquian cuënëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman Piláto
cacëxa:
—"Judíos unicaman 'apu ca" quixun cuënëoxunma ca 'at. Usoquinma
ca "axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë, a ca ënëx 'icë" quixun
'at.
22 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ën cuënëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.
23 Usaquian 'an ca rabë 'imainun rabë suntárunën Jesús i curúsocënu
matástancëxun mëtícananquin aín chupa biacëxa. Aín chupa bitancëx ca
chupa itsi cëxëquinma tëpëxuinshi pañucë, 24 a bitsi canancëxa:
—Tucatima ca. Uin cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna ñuratsu
pain niquin tanti 'ain.
Nucën Papa Diosan bana cuënëo, axa ësai quiásabi oquin ca sun-
tarucaman 'acëxa: "Ñuratsu pain niquin tantancëx ca 'ën chupacama
mëtícananxa".
25 Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun
Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús
mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa. 26 Usa 'ain ca Jesusan aín tita a
'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua
isquin cacëxa:
—Titan, ax ca min tuá 'iti 'icën.
27 Canan ca aín 'unánmicë uni aribi cacëxa:
—Ca is, ax ca min tita 'iti 'icë —quixun.
Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun
buáncëxa.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën
Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa.
29 Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë
xapusa ñu ami chabótancëxun buáruxun 'amiacëxa. 30 'Amicëx ca Jesús
vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tëtúbutishi ba-
macëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

31 Pascua nëtëa imëishi 'iti 'ain ca a nëtëxa bëtsi nëtësamaira anun ñu
mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman
cuëëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilatonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë
unicama aín xo tëcëñmianan i curúsocënua biminun cacëxa. 32 Cacëxuan
xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabë a bëtsi
pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo tëcëancëxa. 33 Usobëtsini Jesúsribi 'ai
uxunbi ca asérabi bamacë isquin 'ama 'icën. 34 'Aiamabi ca suntáru
achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachiacëxa. Usocëx
ca imi 'unpáxbë mëscúcë 'ibúacëxa. 35 Asérabi ënë ñucama isá 'ixun cana
ënë bana cuënëoin. 'Ën cuënëocë bana ënëx ca asérabi cëmëcëma 'icën. Usa
ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin, mitsúnribimi
asérabi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun. 36 Nucën Papa Diosan bana
cuënëosabi oi ca ënë ñucama 'iacëxa. Ax ca ësai quia: "Aín xo achúshibi
ca tëcëntima 'icën". A bana quicësabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi
tëcëanma 'icën. 37 Ësairibi ca cuënëo bana quia: "Tarotancëxun ca an
'acëcaman isti 'icën".

Jesús matá naëcënu mëníocan
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Arimatea ëmanu 'icë uni, José, an ca Jesusan bana cuacë 'ixunbi
judíos unicamami racuëquin uíbi —'ëx cana Jesusan bana cuacë 'ai —
quixun cáma 'icën. Usa 'ixun ca bamacë Jesús buántisa tanquin Piláto
—¿asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácëxa. Ñucácëxun ca Pilátonën, —
asábi ca, ca buántan —quixun cacëxa. Cacëxun ca bamacë bibianquin
Jesús buáncëxa. 39 Buánmainun ca Nicodemo axa imë cuanx Jesúsbë
bana, anribi 'ininti ro mirra rocëñun áloe ro mëscucë, treinta kilosa
bëacëxa. 40 Usotancëxun ca Josébëtan Nicodemonën judíos unibunëan
bamacë maínuxun uni 'acësabi oquin, Jesús 'ininti ro mëscucë anun 'acë
chupa, anun rabúancëxa. 41 Usoquian Jesús mëníocë 'ain ca i curúsocë
'urama anu i 'apácë naëratsu matánu 'iacëxa. Anu ca me naëcë achúshi
anu uni bamaia mëníoti 'acë 'aínbia anu uni mëníocëma pan 'iacëxa. 42 A
quiníxa 'urama 'ain ca Pascua nëtë 'aían atux a nëtën tantiti cupí anu
racántancëxun Jesús mëníocëxa.

20

Bamaxbi Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Domingo nëtë pëcaracëma 'aínshi ca María Magdalena ax anua Jesús
mëníoëxancë quini isi cuancëxa. Cuanx bëbaquin iscëxbi ca anúan quini
xëpuëxancë mapara ax racanacë 'iacëxa. 2 Usobiani bënëtishi abáquiani
cuanxun ca aín 'unánmicë uni aira Jesusan nuibacë, acëñun Simón Pedro
cacëxa:

—Unin sapi ca Nucën 'Ibu quininua bibianquin buánxa, uinu cara
buánxun racánxa cananuna 'unaniman.
3 Cacëx ca Pedrobë Jesusan 'unánmicë uni itsiribi anua Jesús
mëníoëxancë quininu abáquiani cuancëxa. 4 Cuaníbi ca Pedro axa
munu cuanmainun bëtsi axira pain rëcuënquiani cuanx quininu
bëbacëxa. 5 Bëbai xënirácëti tëtúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan
anun rabúënxancë chupa ashi anua isacëxa. Isíbi ca quininu atsíanma
'icën. 6 Atsíncëbëma ca Simón Pedro ax tsiáncuatsini aí ax pain quininu
atsíancëxa. Atsínxun ca chupa anun Jesús rabúënxancë, ashi isacëxa.
7 Isanan ca anun marábuënxancë pañun aribi bëtsi chupabëma capúncësa
'aish amo racácë isacëxa. 8 Iscëbëbi ca ax paían rëcuëncuatsincë uni axribi
quini mëu atsínxun —asérabi ca Jesús ënuma 'icë —quixun isacëxa. 9 A
ñu isquinbi ca a rabëtan Nucën Papa Diosan bana cuënëo, bamatancëx
ca ax baísquiti 'icë quiáxa quicë, a uisai quicë cara quixun 'unánma 'icën.
10 'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icë obiani aín xubunu cuancëxa.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Mr 16.9-11)

11 Usa 'ain ca a uni rabëtaxa cuanmainun utëcëanx María quini ra-
pasu niracëti aín namë̆ isnux tëtúbuti aín bëunan mëscúacëxa. 12 Usai
'iquinbi ca quini mëucüa ángel rabë̆, chupa uxuira uxu pañuaxa, anu Jesús
racáënxancënu aín maxcá 'icëu bëtsi 'imainun aín taë 'icëu bëtsiribishi tsócë
isacëxa. 13 Iscëxun ca ángelnën María cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? —quixun.
Cacëxunbi ca Maríanën catëcëancëxa:
—Unin ca quininu atsínxun 'ën 'Ibu bacarubianquin buánxun amanu
racánxa, uinu cara racánxa cana 'unaniman.
14 Cai caxu bësui cuainacëquinbi ca Jesús a caxu nicë isacëxa, isquinbi
ca —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën. 15 'Unáncëxunmabi ca Jesusan
María cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? ¿Ui caramina barin?
Cacëxunbi ca an naë bërúancë uni isa quixun sinánquin Maríanën
cacëxa:
—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ë cati 'ain.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—María —ësaquinshi.
Cacëx cuainacëquin ca Maríanën ratúquin, hebreo banan —Raboni —
cacëxa. A banax ca an uni ñu 'unánmicë qui quicë 'icën. 17 Usaquian
cacëxun ca Jesusan María cacëxa:
—'Ë ramëxunma pan ca 'at, ën Papanu cana cuancëma pain 'ain. Cuan-
tancëxun ca ësaquin 'ën xucëncama catan: An ca 'ë caxa, 'ëx cana 'ën Papa
axa mitsun Paparibi anu cuanin. Ax 'ën Papa Dios 'aish ca mitsun Papa
Diosribi 'icën.
18 Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën aín
'unánmicë unicama atunu cuanxun:
—'Ën cana Nucën 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicë banacama atu
ñuixuancëxa.

Aín 'unánmicë unicaman Jesús baísquicë isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Anúan Maríanën Jesús ispuncë domingo nëtë ñantánbucëbë ca aín
'unánmicë unicamax, xubu achúshinu timë̆ax judíos unibumi racuëti

'aímaquin xëpuax 'iacëxa. Anua 'ain, atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan cacëxa:
—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.
20 Ësoquin caquin ca aín mëcën rabë ismianan aín pichánpururibi ismiacëxa. Ismicëx ca aín 'unánmicë unicama Nucën 'Ibu isi shimëniocati
cuëëancëxa. 21 Cuëënia ca amiribishi Jesusan atu cacëxa:
—Chuámashirua ca 'ican. 'Ën Papan amia sinánun unicama 'aquinun 'ë
xuásaribi oquin cana 'ëmia sinánunmi unicama 'aquinun mitsu xutin.
22 Canan ca cuëbitan atumi uínpuquin atu cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu ca 'ican. 23 Mitsúnmi tërëncëx
ca axa 'uchacë unin 'ucha tërëncë 'ia. Usa 'aínbi ca mitsúnmi tërëncëxma
a unin 'ucha tërëncëma 'ia.

Tomásnëan Jesús baísquicë isa

24 Anua Jesús atubë 'imainun ca aín 'unánmicë uni achúshi Tomás, 'icëbi
rabë bacëan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, ax atubëma 'iacëxa. 25 Usa 'ain
ca Jesús cuancë caxua aia, an Jesús iscëcaman Tomás cacëxa:
—Nucën 'Ibu cananuna isan.
Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:
—Aín mëcën rabë anua rabun matáscancë isquin anu 'ën mëcën rëbun
ticánan aín pichánpurunu 'ën mëcën atsínmiquin tanxunma cana asérabi ca
ax Nucën 'Ibu 'icë quixun sinaniman.
26 Jesús baísquixancëa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicë unicama
amiribishi achúshi xubunu timëcë 'iacëxa. A nëtën ca Tomásribi atubë
'iacëxa. Usa 'ain ca xubu xëpucë 'aínbi atu nëbëtsi niracëquin Jesusan aín
'unánmicë unicama —Cana uan. Chuámashirua ca 'ican —cacëxa. 27 Atu
catancëxun ca Tomásribi cacëxa:
—Min mëcën rëbun ca ënu ticat, 'ën mëcën rabëribi ca is. 'Ën
pichánpurunu min mëcën atsínmiquin ca tan. 'Ëx cana ama 'ai quixun
sinánxunma ca 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinan.
28 Cacëxun ca Tomásnën —mix camina asérabi 'ën 'Ibu 'ianan 'ën Dios-
ribi 'ai —quixun cacëxa. 29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Tomás, bërí camina 'ë baísquicë isquin, asérabi cana 'ën Papa Dios-
nuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ë isquinmabi, asérabi cana 'ëx a 'ai
quixun sináncë uni, a ca Nucën Papa Diosan chuámashirua tani cuëënun
'imia.

Añu cupí carana ënë bana cuënëo quiáxa Juan quia

30 Usa 'ain ca unin 'acëma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicë unicaman
isnun 'acëxa, ënë quiricanu ca Jesusan 'á ñucama camaira cuënëocëma
'icën. 31 Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun
'unanimi ami catamëti mitsux xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun
cana ënë banacama cuënëon.

21

Aín 'unánmicë unicama mëcën achúshi 'imainun rabëmia Jesús chiquiracëtëcëan

1 Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë parúnpapa cuëbí
'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa: 2 Anu ca Simón Pedro, Tomás
'icëbi rabë bacëan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, a 'imainun Natanael,
Galileanu 'icë Caná cacë ëmanu 'icë, a 'imainun Zebedeonën bëchicë rabë
acamabë Jesusan 'unánmicë uni rabëribishi timëcë 'iacëxa. 3 Anuxun
ca Simón Pedronën —cana tsatsa ricani cuani —quixun raíri cacëxa.

Cacëxun ca —nuxribi cananuna mibë cuani —quixun cacancëxa. Cabiani
nuntinu cëñúruquiani coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi biáma
'icën. 4 Bitsíma 'inëti ñancáishi pëcaraxun ca Jesús masinua nicë iscancëxa,
isquinbi ca, ax ca Jesús 'icë quixun 'unáncanma 'icën. 5 'Unáncëxunmabi ca
Jesusan atu cacëxa:

—¿Tsatsa caramina bicancëma 'ain?

Cacëxun ca —cananuna bicëma 'ai —quixun cacancëxa. 6 Usaquian
cacëxun ca Jesusan —nunti rapasu mëqueu ca mitsun rica nanpat, anua
camina tsatsa biti 'ai —quixun cacëxa. Cacëxun ax quicësabi oquin
nanpátancëxun ca rica niancëxa. Ninquínbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan
'ëoia bërucasmacëxa. 7 Usocëbëtan ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira
nuibacë, an —ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun Pedro cacëxa. Cacëxuinshi
pëxúan nancë aín chupa bixun pañutancëx ca Pedro nuntinuax bacanu
'ibúquiani Jesúsnu cuancëxa. 8 Cuanmainun ca raírinëinshi Jesúsnu bëbati
cien metrosa 'ixun aín rica tsatsa buáquicë munuishi buani cuancëxa.
9 Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancëx cëñúbucuatsini uquinbi tsi
bëpubucënua tsatsa xuia isanan pánribi isacëxa. 10 Isia ca Jesusan atu
cacëxa:

—Bërími bicancë tsatsa 'itsamashi ca 'ë bëxun.

11 Cacëxun ca Simón Pedronën nuntinu 'iruxun, ciento cincuenta y
tres tsatsa chabu buáquicë 'icë, atun rica nëriobëtsinquin masinu bëacëxa.
Bëcëxbi ca tsatsa chabu 'itsaira 'aínbi atun rica narásquiama 'icën. 12 Usoia
ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacëxa. Cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicama
achúshinënbi, ënëx ca Nucën 'Ibu 'icë quixun camaxunbi 'unánquin, —
¿ui caramina 'ain? —quixun ñucáma 'icën. 13 Usa 'ain ca Jesusan atu
rapasu niracëquin pán bixun atu 'inántancëxun tsatsaribishi 'ináncëxa.
14 Usai ca Jesús bamaxbi baísquitancëx rabëti pain 'itancëx aín 'unánmicë
unicamami amiribishi chiquiracëtëcëancëxa.

Simon Pedronëan —'ëx cana asérabi mimi sinanin —quixun Jesús ca

15 Pia sënëncë ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—¿Jonásnën bëchicë, Simón, min ñucama sináncësamaira oi caramina 'ëmi
sinánquin 'ë nuibatin? Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero bacë ca piminuxun 'at.

16 Catancëxun ca amiribishi cacëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Cacëxun ca catëcëancëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at.

17 Rabë oquin catancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Rabë 'imainun achúshi oquian —caramina 'ë nuibati —quixun cacëxun
ca Simón Pedronën —¿uisoti cara 'ë 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani
masá nuituquin cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana
mi nuibati quixun 'unanin.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at. 18 Asérabi cana 'ën mi cain, bëná 'aish
camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën.
Usa 'aínbi ca xëniira 'aíshmi mëshpatia uni itsin chupa pañumixun uinu
caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.
19 An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin
ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëënmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan
usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëëncësabi oíshi ca 'it —
quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni achúshi, a Jesusan nuibacë, a ñui quicë bana

20 Usoquian cacëx caxu bësui cuainacëquin ca Pedronën a nuibairacë
aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús nuibiania isacëxa. Ax ca an abëtan pi a
rapasu tsóxun —uin cara uni mi 'inánti 'icë —quixun Jesús ñucáëxancë, a
'iacëxa. 21 A uni isquin ca Pedronën Jesús ñucácëxa:
—¿Uisaira cara ënë uni 'iti 'ic?
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Imitisa tanquin 'ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu
tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx
cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
23 Usaquian cacëxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacë unicaman —a
uni sapi ca bamatima 'icë —quixun sinánxun chaniocëxa. Usa 'aínbi ca
Jesusan —Juan ca bamatima 'icë —quixun Pedro cáma 'icën. Caquinma
ca ësoquinshi cacëxa: "'Imitisa tanquin ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë
unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani
bënëtima 'ai" quixun.
24 'Ëx Jesusan 'unánmicë uni achúshi 'ixun cana ënë ñu camabi ñuiquin
cuënëon. 'Ën cuënëocë banacama ënëx ca asérabi 'icë quixun cananuna
'unanin.
25 'Ën mitsu ñuixuncë bana ënë 'imainun ca bëtsi ñucamaribi Jesusan
'acëxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuënëocëxbi ca a quirica camabi
menu sënëntima 'icën. Ashi.

JESUCRISTONËN CAÍSCË UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

1 Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuain-
sama pain 'ixun 'á ñucama a ñuiquin mi cuënëoxuan. 2 An ca naínu cuain-
sama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun
an aín bana unicama ñuixunun xuti unicama caísacëxa. Acamax ca
aín 'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca añu cara 'ati 'icë quixun
'unánmiacëxa. 3 Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai
'itancëxun ca, ax ca asérabi baísquiaxa quixuan an caíscë unicaman
'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mëcën rabë nëtën nëtëax nëtëax atumi
chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti
'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUACË UNICAMA TIMËA (1.4-8.3)

4 Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni
bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:
—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa Diosan cacësabi
oquin 'ën mitsu ñuixuncë a pain caín. 5 Asérabi ca Juanën uni 'unpaxan
nashimiacëxa. Usa 'aínbi ca 'itsama nëtë 'icëma 'aínshi Nucën Papa Diosan
aín Bëru Ñumshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

6 Usatancëxun ca bëtsi nëtën abë timëax bucuxun an uni bana ñuixunun
xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:
—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnën rëbúnqui 'ain, nun 'apu 'aíshbi
ca nun aintsima 'icën. Usa 'ain ¿caramina bërí nun aintsi achúshi nun 'apu
'inun mëníoti 'ain?
7 Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ën Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë
quixun mëníocëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun
'unaniman. 8 Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí mit-
sunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'ën
bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén ëmanu, Judea mecamanu, 'imainun
Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.
9 Ësaquin aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi
manámiquishi naí cuinan mapucëx istëcëntimoi nëtëacëxa. 10 Usai 'ia
manámi bësuquin isabacëbëbi ca uni rabë tari uxua pañucë atu nëbëtsi
'iacëxa. 11 Usa 'ixun ca atu cacëxa:
—Galileanu 'icë unicama, ¿añuaquin caramina manámia isabatin?
Jesús, axa bërí naínu cuancë, ënëx ca mitsúnmi cuania iscësa ësaribicuatsini
utëcënuxun 'aia.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

12 Ësaquian a uni rabëtan cacëx ca Olivete cacë matá anuaxa Jesús
naínu cuancë, anuax aín 'unánmicë unicama Jerusalénu riquiancëxa.
Olivete anuax Jerusalénu bëbati ca rabë kilómetrosa 'iacëxa. 13 Riquianx
Jerusalénu bëbatancëx ca anua atux 'icë xubunu atsíanx manámia 'icë

cata itsi anu cëñúruacëxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe,
Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeonën bëchicë Jacobo, Simón axa aín aintsin
rabanan nëëcë, a 'imainun Jacobonën xucën Judas, acama 'iacëxa. 14 A
unicamax ca atúxa 'icësabi oi 'i, Jesusan xucëantu 'imainun aín tita María
'imainun bëtsi xanucamabëribi timëax ami sinani Nucën Papa Diosbë
banacëxa.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

15 Usa 'aish ca anu timëax Jesucristomi sináncë unicama ax ciento
veinte xucënsa 'iacëxa. Usa 'ain ca Pedronën atu nëbëtsi niruxun cacëxa:
16 —'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upitan sinánmicëxuan Davidnën cuënëo bana quicësabi oi ca
Judas, an Jesús uni bimicë, ax 'iaxa. 17 Judas ax ca nucamacëñunbia
Jesusan aín bana ñuixunun caístancëxun 'unánmicë 'iaxa. 18 Usa 'ixunbi ca
Jesús unin binun 'aquintancëxun a cupía bicë curíquinën me bitancëxbi,
aín 'atima ñu 'acë cupí axbi ñumi natëquiquin aín pucucama antácai
bamaxa. 19 Usaía 'icë cuaxun ca Jerusalénu 'icë unicaman a me Acéldama
caquin anëaxa, ax ca atun banan Imi Me quicë bana 'icën. 20 Salmos
quiricanua cuënëo bana axa ësai quicësabi oi ca 'iaxa:
Aín xubux ca ëncë 'iti 'icën, anu ca uíxbi 'itima 'icën.
'Imainun ca ësairibi quia:
Bëtsi unin ca an ëncë ñu mëëti 'ati 'icën.
21 Ënu ca an Jesusan nubë 'ixun ñu 'aia nubëtan iscë uni raíri 'icën.
22 Usa 'aish ca atux Juanëan nashimia 'aísha ax naínu cuantamainun
nubë 'iaxa. Usa cupí ca a unicama achúshinëxa Jesús ax ca bamatancëx
baísquitëcëanxa quixun nun 'acësaribi oquin unicama ñuixunux nubë bi-
rananti asábi 'icën.
23 Pedronën ësoquin cacëxun ca anu 'icë unicaman rabë uni, José,
Barsabás caquin anëcë 'icëbia Justo caquinribi anëcë, acëñun Matíasribi
caísacëxa. 24-25 Usotancëxun abë banaquin ca Pedronën Nucën 'Ibu Dios
cacëxa:
—An nubëtan mi ñu 'axunun min caíscë 'aíshbi ca Judas mi ñu 'axu-
anxmabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina
camabi unían aín nuitunën sináncë ñu 'unáncë 'ixun, min ënë uni rabë
uiira caramina Judasnën ñu mëëti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.
26 Catancëxun ca uix cara 'iti 'icë isnuxun ñuratsu pain niquin tancëxa,
tancëxbi ca Matías 'iacëxa. Usaquian caíscë 'aish ca Jesusan aín bana
ñuixunun caíscë uni mëcën rabë 'imainun achúshi, acamabë Matías bi-
ranancëxa.

2

Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

1 Usa 'ain ca Pentecostés cacë nëtë ucëbë Jerusalénu 'icë achúshi
xubunu timëax axa Jesucristomi catamëcë unicama bucüacëxa. 2 Anu bu-
cuxun ca suñúan upí 'icësai banacuatsinia naínuax aia cuacëxa. Cuacëxbi
ca anua bucucë xubu namë camabi tsitsiarati sharati banacëxa. 3 Usai
'ishi ca tsi ërënrucësa 'aish rëquiabati anu 'icë unicaman maxcánu
cëñúruacëxa. 4 Usacëbëshi ca Nucën Papa Diosmi cushii aín Bëru Ñumshin
Upitan 'imicëx anu 'icë unicamax bëtsi bëtsi banan banacëxa.
5 Usa 'ain ca axa Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tancë judíos
unicama, ax bëtsi bëtsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócëxa.
6 A unicamax ca xubunu bucüaxa bëtsi bëtsi banan axa Jesucristomi

catamëcë unicama banaia cuabiani a xubunu timĕnux riquiancëxa.
Riquiani bëbai timëcamë'ëoquin a xubunu 'icë unicamaxa banaia, atun
banasabi camaxunbi cuati ca ratuti sináncasmacëxa. 7 Sináncasmai ca atun
bëmánan pëqui ratuti canancëxa:

—¿Galilea menuaxa ucë unishima cara axa xubunu timĕax banacë
unicama ënëx 'ic? 8 ¿Usa 'icëbi caranuna bëtsi bëtsi nëtënuax uá 'ixunbi
atun bana nun banasabi 'icë cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic? 9 Nux
cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus,
Asia, a mecamanuax ucë 'ain. 10 'Imainun cananuna Frigia, Panfilia,
Egipto, 'imainun Africa menu 'icë ëma raíri Cirene 'ucëa 'icë anuax
ucë 'ain, 'imainun cananuna Roma ëmanu 'icë judíos unicama 'imainun
raírinëx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'acë 'ain. 11 'Imainun cananuna Creta cacë nasínu
'icë 'imainun Arabia cacë menu 'icë unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna
ënë unicaman, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ñu 'aia quixuan
ñuia nun banan quicësai quia cuatin.

12 Usai 'icëbë ca camáxbi ratuti sináncasmai canancëxa:

—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?

13 Usaia quicëbëbi ca raírinëx ami cuai —ñu bata xëaxbi sapi ca
paĕncanxa —quiax canancëxa.

Timëcamë'ëocë unicama Pedronën ca

14 Canancëbë ca Pedro abë 'icë mëcën rabĕ 'imainun achúshi unibë
nirui munuma banaquin cacëxa:

—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icë unicama, mitsúnmi 'unánun ca
'ën mitsu camainun cuat. 15 Mitsun sináncëxa ënë unicamax paĕncë 'aínbi
ca bari xamárucëma pain 'ain asérabi paĕncëma 'icën, 16 An Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë uni, Joel cacë, an cuënëo bana quicësabi oi
ca ësai 'ia. A banax ca ësai quia:

17 Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cëñúcëma pain 'ain cana unica-
manu 'ën Bëru Ñumshin Upí atubë 'inun xuti 'ain. Xucëxun ca Israel
unicama, xanu 'imainun bëbu, anbi 'ëx quia bana uni ñuixunuxun
'aia. 'Imainun ca bënábu unicamanribi 'ën ismicëxun ñu isnuxun
'aia. Caniacëcë unicamanribi ca 'ën 'amicëxun namánuxun 'aia.
18 Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu, abëa
'inun 'ën Bëru Ñumshin upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuiquin
uni ñuixunuxun 'aia. 19-20 'Ën 'imicëx mecama cëñúti nëtë 'icëma
pan 'ain cana a isia ratúti ñu naínua unicama ismiti 'ain. Usonan
cana menuaribi unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin
cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinuxun
'aia. Bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia. 21 Usai 'icëbë
ca uinu 'icë unicaman cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'ënan
'inux iĕcë 'inuxun 'aia.

Usai ca Joelnën cuënëo bana quia.

22 Usaquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:

—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë,
an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmi ismainunbi, ax ca Nucën
Papa Diosnuax uá 'icë quixuan unicaman 'unánun, uni itsían 'acëma ñuira
'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan. 23 Usoquian ñu 'acëbi cam-
ina mitsun unían 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabĕcëñun i curúsocënu
matásmitancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ënë nëtë unitisama
pain 'ain Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca 'iaxa. 24 Usoquian unin 'acëbi

ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísquimiaxa, uisatimoia tsónun. Ax asaribi
cushiira 'icëa uinu 'icë unínbi ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa
Diosan aín Bëchicë baísquimiaxa. 25 David ax ca Jesús ñui ësai quiacëxa:
'Ën cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan. 'Ëx racuëti masá nuitununma ca
ax 'ën mëqueu 'icën. 26-27 Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëëni
bana upitainshi banan. 'Ëx bamaxbi anu uni bamatancëx aín
bëru ñumshin 'icë, anu 'ën bëru ñumshin 'inun camina ëntima 'ain.
Usoquin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'ën namicama
chëquinun 'ë 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísquiti
'ai quixun sinani mimi catamëti cuëënin. 28 Min camina upí
nuituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ë 'unánmian. Usa 'ixun camina
'ëbë 'ixun chuámashirua tani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.
Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuënëocëxa.
29 'Ën xucëantu, asérabi ca nucën rara, David, bamatancëx me quininu
mëníocë 'iacëxa. Usoquian anu 'acan ax ca bërí nëtënbi anu 'icën.
30 David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë
'iacëxa. Usa 'ixun ca paránuxunma Nucën Papa Diosan —min rëbúnqui
achúshinëx ca judíos unicaman 'apu, Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá
bana a 'unáncëxa. 31 Usa 'ixun ca David an bëráma 'unánxun 'acësoquin,
aín rëbúnqui Cristo axa bamatancëx baísquiti a ñui, bamatancëxbi ca
aín bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë, anu ëncëma 'ianan aín
namicamaxribi chëquitima 'icë quixun ñuiacëxa. 32 Davidnën cuënëo
bana quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimiaxa
quixun cananuna nucamanbi 'unan. 33 A ca Nucën Papa Diosan abë
'Apu 'iti aín cushínbi baísquimiquin an cásabi oquin aín Bëru Ñumshin Upí
'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, ënëx aín Bëru
Ñumshin Upitan 'imicëx ësai 'ia. 34-35 David ax ca naínu cuanma 'icën.
Naínu cuanxunmabi ca an ësai quicë bana cuënëocëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën
mi 'ibuamimainun camina 'ën mëqueu 'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.
36 Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérabi 'unánti 'ain,
mitsúnmi i curúsocënu matásmicë, a Jesúsbi ca Nucën Papa Diosan nucën
'Ibu 'imianan axa utinu nun caíncë, Cristo, a 'imiaxa.
37 Ësoquian cacëxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani
ratúquin ca Pedrocëñun abëa 'icë unicama ñucáquin cacancëxa:
—'Ën xucëantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux caranuna
bërí uisai 'iti 'ain?
38 Cacëxun ca Pedronën atu cacëxa:
—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucën Papa
Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancëx camina mitsun 'uchacama tërëncë 'inun
Jesucristomi catamëti nashimicë 'icanti 'ain. Usai 'icëbëtan ca Nucën
Papa Diosan aín Bëru Ñumshin Upí abëmi 'inun mitsu 'inánti 'icën. 39 Ënë
banacamax ca mitsu 'imainun mitsun bëchicëcama 'imainun bëtsi uni-
camanribi cuati oquin Nucën Papa Diosan mënío 'icën. Amia sinánmisa
tancë unicamanribi cuati oquin ca usoquin mëníocëxa.
40 Usoquin canan ca bana raíriribi ñuixunquin Pedronën 'ësëquin cacëxa:
—Ënë nëtënu 'icë unían a 'unáncëma 'aínbi camina mitsux Jesucristomi
sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ain.
41 Usaquian Pedronën cacëxun cuaquin ca 'itsa unin —asérabi ca a
bana 'icë —quixun sináncëxa. Sinani ca a nëtënbi nashimicë 'aish
tres mil uniribishi axa Jesúsmi sináncë unicamabë 'iacëxa. 42 Usai

'itancëx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicaman bana ñuia cuaquin upí oquin sinani camáxbi nuibanancëxa. Nuibanani ca camabi nëtën timĕquin, ënima Nucën Papa Diosbë bananan pán tëcĕnpaxun pi, camáxbi achúshinën sinánsashi 'aish a ëmanu bucüacëxa.

Axira pain Jesucristomi sináncë unicamaxa usai 'iá

43 Usa 'ain ca atun 'aia isía, a ëmanu 'icë unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonën caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. 44 Usomainun ca axa —asérabi ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi catamëcë unicamax bëtsibë bëtsibë nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani 'aquianancëxa. 45 Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëxa. 46 Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timĕanan ca atun xubunuribi timĕxun Jesúsmi sinánquin tëcĕnpaxun pán pianan bëtsi ñuribi piquianani cuëëni bëtsibë bëtsibë nuibanancëxa. 47 Usaía 'ia isquin ca axa atubë timĕcëma unicaman —atux ca asérabi upí nuituñu 'icë —quixun sináncëxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icë acamaxa Jesucristomi sinánun Nucën 'Ibu Diosan 'imiacëxa.

3

Aín niti bëtsicë uni pëxcúa

1 Usa 'ain ca bari cuabúcëbë a las tres 'ain camabi nëtĕan 'icësabi, Pedrobë Juan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu abë banai cuancëxa. 2 Cuanx bëbaquin iscĕxbi ca uni achúshi aín niti bëtsicë, usabi bacĕan, anu tsoócëxa. Camabi nëtĕan bëxun bëxun tsóncancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë Upíira cacë, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácëxa. 3 Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocëñun Juan atsini aia isquin, curíqui isa 'inánun quixun cacëxa. 4 Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:

—Nu ca is.

5 Ësaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun sinani cuëënquin caíancëxa. 6 Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi 'aquinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana mi cain, niruquiani ca cuantan.

7 Caxun ca aín mëcën mëquenën mëínquin biruacëxa. Usocëxëshi ca aín uxútucuru 'imainun aín taë cushi niisa 'inun pëxcúacëxa. 8 Pëxcutishi munuma niruishi nitsi cuëëni chirini, Pedro 'imainun Juanbë anuxun a rabiti xubunu atsínquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa. 9 Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacëxa. 10 Isi ca, ënë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu xëcuë Upíira cacë, anu tsóxun uni curíqui ñucácë a 'icë quixun 'unani atun bëmánan pëqui ratúcancëxa.

Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan Pedronën bana ñuixuan

11 A unin ca Pedrocëñun Juan ënquinma 'aracaraishiacëxa. Usa 'aísha anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicë, Salomón cacë, anu a rabĕbëbi cuania isi ca ratuti abáquiani cuanx anu timĕcancëxa. 12 Usaria isquin ca Pedronën anu timĕcëcama cacëxa:

—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ënë isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí 'ixun isanuna ënë uni nimia quixun sapi camina

sináncanin. 13 Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham,
Isaac, Jacob acama 'imainun nucën raracama 'imainun nucën chaiti-
ocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi cushi 'inun 'imiaxa. Usa
'icëbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncëa
Pilatonën ëinsa tancëbëbi camina mitsux cuëëncëma 'ain. 14 Usai 'iquin
camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíira sinánñu, a chiquínun caquinma,
an uni 'acë uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can. 15 Usoquin camina
mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abë 'inun 'imiti, Jesus,
a uni 'amian. Usoquinmi 'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a
baísquimiaxa. Bamacëa baísquimicë cananuna nun asérabi isan. 16 Usa
'ain ca nux asérabi ami sináncë 'ixun —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë
—quixunu nun sináncëbë, mitsúnmi a iscë 'ixun 'unáncë uni ënëx upiti
pëxcúaxa. Jesucristonëan pëxcutisa tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira
pëxcúaxa quixun camina iscanti 'ain.

17 Ësoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:

—'Ën xucëantu, cana mitsu cain, 'ën cana 'unanin, asérabi ca ax
Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánxunmaishi camina mitsun
'apucamabëtanbi, mitsun Jesús uni 'amian, 18 Usa 'aínbi camina mitsun,
an sinánmicëxun uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan usaia Cristo
'iti ñuiquian cuënëomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia,
Nucën Papa Diosan ënu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani tëmërati 'icë
quiax. 19 Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun
'uchacama tërëncë 'inun Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncëxun
ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama tërëanan chuámarua 'inun mitsu
cuëënmiti 'icën. 20 Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icë, a Nucën 'Ibu Diosanbi
bëráma mëníosabi oi mitsun 'apu 'inun ënë menu utëcënun quixun xuti
'icën. 21 Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icë anu 'imainun ca Nucën
Papa Diosan, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëosabi oquin,
camabi ñu sënëonti 'icën. 22 Moisésnën ca bëráma nucën rara judíos
unicama ësaquin cacëxa: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca Nucën 'Ibu Diosan
mitsun rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icën.
'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icën. 23 Uinu 'icë
unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish
Israel unima 'iti 'icën”.

24 Moisésnëan usaquin cuënëosabi oquin ca Samuelnën pan 'acëbëtan an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raírinënribi, Cristo uti nëtë
ñuiquin unicama ñuixuancëxa.

25 Ësoquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:

—A unicaman axa uti ñuia, ax ucë cupí camina mitsúnribi chuámarua
'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëráma
mitsun rara Abraham ësaquin cacëxa: “Min rëbúnqui achúshi cupí ca
camabi menu 'icë unicamax cuëënuxun 'aia”. 26 Nucën Papa Diosan ca aín
Bëchicë bamacëbi baísquimitancëxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa,
mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati ënun quixun.

4

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

1 Usaquian Pedrobëtan Juanën camainun ca judíos sacerdotecama
'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë policíanën cushi
'imainun saduceo unicamax uacëxa. 2 An —bamaxbia Jesús baísquicë 'ain

ca camabi unixribi bama 'aíshbi baísquiti 'icë —quixun unicama ñuixuncë
cupí ca axa ucë unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacëxa. 3 Nishi
atúan bana ñuixuncëbë uquin ca Pedrocëñun Juan bibianquin buáncëxa.
Buánxun ca bari cuabúcëbëa imë 'ain, iměshiira ñucánuan pëcaratamainun
sipunu atsínmiacëxa. 4 Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati
Jesúsmi catamëcë unicamax 'itsaira 'iacëxa. Acamax ca xanucëñunma
nucë bënëcamaishi tupúncëx cinco milsa 'iacëxa.

5 Sipuonx pëcaracëbë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun
caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicama, Jerusalénu timěacëxa. 6 Acamabë ca judíos sacerdotenën
cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun
judíos sacerdotenën cushicaman aintsi 'ibucamaribi anu timěcë 'iacëxa.
7 Anu timěxun ca Juancëñun Pedro sipunua bënun quixun suntáru
xuacëxa. Xucëxuan chiquínbëtsinquin bëxun suntárunën axa timěcë
unicama nëbětsi nitsíncë ca anu 'icë 'apucaman ñucácëxa:

—¿Uían 'amicëxun caramina aín niti bëtsicë uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu
'ixun caramina 'an?

8 Ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicëxun
Pedronën cacëxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacëcë unicama, cananuna mitsu cain:
9 Aín niti bëtsicë unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun
nu ñucatin. 10 Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain,
Jesucristo, Nazaretnu 'icë mitsúnmi i curúsocënu matásmicëx bamacëbia
Nucën Papa Diosan baísquimicë, an 'imicëx ca mitsúnmi iscë ënë uni
pëxcúonxa.

11 Cuënëo bana axa ësai quicë a camina 'unan, an maxax xubu 'acë
unían a cuëënquinma raírishi caísun biquin racáncë maxax 'aíshbi ca a
maxax bërí ami a xubu cushicë 'icën, itá upímia xubucama cushicë
usaribiti. A banaxa quicësaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushicë 'iti
'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bërí mëníoxa. 12 Nucën Papa Diosan ca
nuxnu nun 'uchacama tërěncë 'aish abë 'inúan an nu iěminun Jesúsëshi
'imiaxa. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosnan 'inun nu iěmiti bëtsi uni 'aíma
'icën.

13 Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën quirica 'unáinracëma 'ianan 'apuma
'ixunbi racuěquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax
ratúacëxa. Usai 'iquin ca —ënë uni rabëtax ca axa Jesúsbë nicë a 'icë —
quixun sináncëxa. 14 Usaquin sinánmainun ca a pëxcucë uni axribi atubë
niacëxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma 'icën.
15 Caquinmabi Pedrocëñun Juan ëmánxun caínun quixun chiquíntancëx
ca atúxbi ñucacanani ësai canancëxa: 16 —¿Uisa caranuna ënë uni rabě oti
'ain? Ënën ca uni itsin 'acëma ñu 'axa. Usoquian 'acë ca Jerusalénu 'icë
unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain.
17 Caquinmabi cananuna uni raírinëan cuanúnma ësoquin a rabě cati 'ain,
Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catëcënxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni
bana ñuixuntëcënia cananuna mitsu castícanti 'ai quixun cananuna cati
'ain.

18 Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuënxun cacëxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan 'unánmitëcëntima
'ain.

19 Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:

—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuëënti 'ic, nun nu aín
bana manuanan mitsun banaishi cuati? 20 An ñu 'aia isananu nun cuacë
Jesusan bana ënë cananuna unicama ñuixuntëcënti ëntima 'ain.
21 Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícainsa tanquinbi, atun uni
pëxcucë cupía unicaman Nucën Papa Dios rabicëbëtan 'ama 'icën.
Usa 'ixun ca —ñuixuntëcënia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi
catancëxun cuantánun ëancëxa. 22 Axa pëxcútisama 'aíshbi pëxcúcë uni ax
ca cuarenta baritia inúcë 'iacëxa.

Aín unicaman Nucën Papa Dios aín cushia 'inánun ca

23 Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos sacerotenën cushi-
camabëtan ca caniacëcë unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri
ñuixuancëxa. 24 Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu Dios
cacëxa:
—Min camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi uniocën.
25 Min Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an mi rabicë, ax
ësai quiacëxa:
¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara uni-
caman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi
'iti 'icën. 26 Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi
'i ënë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca
ami 'i timëaxa.
27 David quiásabi oi ca asérabi ënë ëmanuax Herodesbë Poncio Pilato
'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bëchicë
upíira sinánñu, Jesús, ënë menu unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui
timëaxa, 28 usai ca 'iti 'icë quixunmi mëníosabi oi ca usai ami 'iaxa.
29 Usa 'ain camina a unicamaxa usai numi 'ësënancë a bana min
'unánquin, racuëquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain.
30 'Aquianan camina min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni
'insíncë pëxcüanan uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.
31 Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbë ca
anua bucucancë xubu ax shaíquiacëxa. Usaía 'icëbëshi aín Bëru Ñumshin
Upí atunu ucëbëtan ca an quimicëxun racuëquinma Nucën Papa Diosan
bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncë unicama ñu 'inánan

32 Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman,
camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa,
—'ën 'aracacë ñucamax ca 'ënanshima, camabi uninansa 'icë —quixun.
33 Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman atun iscë 'ixun,
Nucën 'Ibu Jesús bamacë 'aíshbia baísquicë ñuiquin, racuëquinma upí
oquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain
ca an bana ñuixuncë unicamacëñun an aín bana cuacë unicamaribi upí
sinánñu 'aish cuëënun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa. 34 Uinu 'icë uníxbi
ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicaman
atun naë marumainun ca xubuñu unicamanribi atun xubu maruacëxa.
35 Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama
'ináncëxa. 'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icë unix cara anun aín piti,
aín chupa maruti 'aíma 'icë, a curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca
uni achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën. 36 Axa usai 'aquianancë unicama
achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacë, Chipre nasínu 'icë, 'iacëxa. Ax ca
Jesusan caíscë unicaman Bernabé caquinribi anëcë 'iacëxa. A banax ca

an masá nuitutiabi cuëënmicë qui quicë 'icën. 37 Usa 'ixun ca Bernabénën
aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.

5

Ananíasbëa Safira 'ucha

1 Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Ananías cacë, aín xanu, Safira cacë, abëtan aín
naë maruquin curíqui biacëxa. 2 Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbi, naë
cupí bicë curíqui mësú ainanbi 'inun nanan acamaishi isa biaxa quixun
paránquin mësúishi buánxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa. 3 'Inania
ca Pedronën cacëxa:
—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanën 'apu, Satanás, an
'ibuaquin, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí paráncësa 'ixunmi me
cupími bicë curíqui mësú binun mi sinánmiax? 4 Minan 'aish ca a me
maruxunmi a cupí bicë curíqui mix cuëëncësabi oquin 'ati asábi 'iaxa.
¿Uisa cupí caramina cëmëti sinan? Mix usai 'icë ax ca unimishi cëmëcëma
'icën. Camina Nucën Papa Diosmi cëmëan.
5 Ësai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacëxa. An usai bamacë
ñuicania cuacë unicamax ca racuëiracëxa. 6 Bamacëbë uxun ca anu 'icë
bëná unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías maíancëxa.
7 Usai 'ian rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë ca aín xanuribishi aín
bënëa bamacë 'unánxmaishi uax xubunu atsíancëxa. 8 Atsinia ca Pedronën
cacëxa:
—'Ë ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ënë curíquicamaishi bian?
Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Usa ca aín cupí 'iaxa, ashi cananuna bian.
9 Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—¿Uisaira 'ixun caramina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí parani
ami 'uchati min bënëbëtan sinan? Bëná unicama ca min bënë maínbëtsini
aia. Atun ca usaribitimi bamaia miribi buánti 'icën.
10 Cacëxëshi ca Pedro tanáin nipacëti bamacëxa. Usai 'ia ca bëná uni-
cama atsínquinbi bamacë mëraxun bibianquin buánxun aín bënë rapasu
maíancëxa. 11 Usacëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun
an ñuicania cuacë unicamaxribi racuëira racuëacëxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'a

12 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicaman, ax ca atubë 'icë quixun 'unánun
Nucën Papa Diosan 'amicëxun, Jesusan caíscë unicaman uni itsin 'acëma
ñu 'acëxa. Usocëbë ca axa Jesúsmi catamëcë unicamax Salomón cacë
anun uni nicë, anubi 'i anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cam-
abi nëtën timëacëxa. 13 Anu timëaxa 'icëbëbi ca ami racuëti uni raíri
atubë 'iáma 'icën. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu asérabi upí 'icë
—quixun sináncëxa. 14 Usaía 'imainun ca bëtsi unicamaxribi 'itsaira,
xanubëbi bëbucamaxribi Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. 15 Usa 'ain ca
camabi unin, uni 'insíncëcama aín bacëtinën bëxun bëxun, anúan Pedro uti
bainu nancëxa, Pedro cuaíncëbëtan aín tupëoncëinshi pëxcúnun quixun.
16 Usomainun ca Jerusalén 'urama 'icë ëmanu 'icë unicamanribi uni
'insíncë 'imainun uni ñumshin 'atimañu a camabi bëacëxa. Bëcëx ca
pëxcúcancëxa.

Pedrocëñun Juan 'atimocan

17 'Aisamaira uni Jesúsmi sinania isi ca judíos sacerdotenën cushi-
caman 'apu 'imainun abë 'icë saduceo unicama nishacëxa. 18 Nishi
ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama bixun

sipuacëxa. 19 Usocëbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx, imë uxun, aín ángel
achúshinën sipu xëócaxun chiquínquin cacëxa: 20 —Anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsmi catamëcë 'aish ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quicë bana unicama ñuixunti 'ain.

21 Ësoquian ángelnën cacësabi oquin ca pëcaracëbë cuanxun anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama bana
ñuixuancëxa.

Bana ñuixunmainun ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë
unicaman, judíos cushibunën 'apucama timëmianan sipuacë unicama
bënun quixun policía xuacëxa. 22 Xucëx cuanxunbi ca policíacaman
sipunua mëráma 'icën. Usobëtsini utëcënxun 23 ca cacëxa:

—Nun iscëx ca asérabi sipu cushioquin xëtáscë 'iaxa. An bërúancë
suntárucamaribi ca aín xëcuë tanáinbi nicë 'iaxa. 'Aínbi ca nun xëocaquin
iscëxbi uni achúshibi 'aíma 'iaxa.

24 Policía quia cuati ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë guardianën 'apu 'imainun
sacerdotenën cushicamax ratuti canancëxa:

—¿Uisashi oquin cara ënë unin nu sináncasmamiti 'ic?

25 Usai 'ia ca uni achúshinën uxun cacëxa:

—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun unicama bana ñuixunia.

26 Ësoquin cacëx cuanxun ca policíacamabëtan aín cushin, anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama bi-
acëxa. Bixunbi ca unicaman maxaxan 'ati sinani racuëquin, mëëquinma
anua judíos cushicaman 'apucama timëcë anu upí oxuinshi buáncëxa.
27 Usobëtsinquian bëcancë ca sacerdotenën cushicaman 'apun cacëxa: 28 —
Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun
quixun can. Cacëxunbi mitsun nëtëquinma a bana uni ñuixunia chanioia
ca Jersualénu 'icë unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni
Jesús 'amia quiaxribi quicanin.

29 Ësai quia ca Pedrobëtan Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman
cacëxa:

—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a 'ati
cuëëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëëncë, a ñu cuni 'ati 'ain.
30 Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca Nucën Papa
Dios, a nun rabicësaribi oquin nucën raracaman rabia, an baísquimiaxa.
31 Usotancëxun ca abëa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiaxa. 'Imianan ca axa
atun 'Apu 'aían a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha tërëncë 'aish
iëcë 'inun 'imiaxa. 32 Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi
uni cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'ináncë aín Bëru
Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni 'unánmia.

33 Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu 'ati
sináncëxa. 34 Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel
caquin anëcë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'icëa camabi unin aín bana tancë 'iacëxa.
Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:

—Ënë unicama ca ëman pain chiquin.

35 Cacëxuan chiquíncëbëtan ca ësoquin 'apucama cacëxa:

—Israel unicama, ënë unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti
'ain. 36 Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë, an ca ax
isa cushi 'icë quixun uni paráncëxa. Paráncëx ca cuatrocientos uni abë

timëacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë ca axa abë nicë unicamax tsuáqui
abati nëtëacëxa. 37 Usocëxa nëtëa 'aínbi ca anun camabi unin aín anë
'ati nëtën, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa cushi
'icë quixun uni parani cëmëacëxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa
uni abë timëacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi 'acancëbë ca axa abë nicë
unicama tsuáqui nëtëacëxa. 38 Usai 'ia sinánquin cana mitsu cain, ënë
unicama camina isëshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish
ca ñancáishi 'iti 'icën. 39 'Aínbi, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana
ñuixuanan ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën Papa Diosmi
atumina nishcanin ca bërúanracat.
40 Ësai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëxa. Us-
aquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama cuënxun
rishquitancëxun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntëcënxunma 'anun
catancëxun, cuantánun xuacëxa. 41 Xucëxun 'apucama ëbiani ca —Jesúsnan
cupí tëmëranun ca Nucën Papa Diosan nu caísaxa —quixun sinani
cuëënquiani cuancëxa. 42 Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntëcënxunma
'anun cacëxunbi ënquinma camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo
axa uti nun caíncë, a 'icë quixun uni bana ñuixuancëxa.

6

An raíri 'aquinti mëcën achúshi 'imainun rabë uni caíscan

1 Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan bana cuati
unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë unicama 'imainun hebreo
banan banacë judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish
ca axa hebreo banan banacë unicama ñui ësai griego banan banacë
unicamax quiacëxa:
—Camabi nëtën piti mëtícaquinbi ca nun aintsi xanu casunamëcë a piti
'inanima.
2 Ësai quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë uni mëcën
rabë 'imainun rabë an, axa Jesucristomi catamëcë unicama camicëxa
timëtia, cacëxa:
—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinma uni
piti mëtícati ca upíma 'icën. 3 Usa 'ain camina mitsun mëcën achúshi
'imainun rabë uni an piti mëtícanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icë
quixuan unin 'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan
upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën. Caístancëxun
camina atúan uni piti mëtícanun cati 'ain. 4 Usocëbëtan cananuna nun abë
banaquin Nucën Papa Dios unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.
5 Ësoquian cacëx ca camáxbi cuëëni —cananuna caísti 'ai —quiax
canancëxa. Canantancëxun ca Esteban, Nucën Papa Diosmi catamëcë
'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan sinánmicë, acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor,
Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antioquíanu 'icë uni 'ixunbia an
judíos unicamabëtan Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama caísacëxa.
6 Caístancëxuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman,
mëcënan ramëquin, Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
7 Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun
Jerusalénuxun cuacocancëbë, ami sinani Nucën Papa Diosnan 'i unica-
max 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi
catamëacëxa.

Esteban bican

8 Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë uni an
ca, an 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. 9 Usa 'ain ca an uni itsin
'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unibunëan ñu mëëmicë 'aíshbia chiquícë
unicamabë Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë uni-
camax timĕax Estebanbë cërúanancëxa. 10 Usai abë cërúanancëxunbia
Estebanën atun 'acësama oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan
sinánmicëxun bana ñuia cuati ca nëtĕcancëxa. 11 Nëtĕxunbi ca uni raíri
ësaquin cacëxa:

—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain,
nun cuacëx ca ënë uni Moiséscëñun Nucën Papa Dios ñui 'atimati banaxa
quixun.

12 Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi
'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin
tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun ca Esteban bibianquin atun cushica-
man 'apucamanu buáncëxa. 13 Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi
cëmëi isa Estebanmi manánun quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin
cacëxa:

—Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnën cuënëo
banaribi ñui nëtëtima 'atimati banaia. 14 Nun cuacëx ca ësai Esteban
quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
rurupanan, Moisésnëan ax quicësabi oínu 'inun cuënëo bana aribi bëtsi oti
'icë quiax.

15 Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman 'apucama
'imainun anu timĕcëcamanribi iscëxbi ca Estebanën bëmánan ángelnën
bëmánansa 'iacëxa.

7

Bicëxuan Estebanën racuĕquinma unicama ca

1 Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman 'apun Este-
ban ñucácëxa:

—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara asérabi 'ic?

2 Cacëxun ca Estebanën cacëxa:

—'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama nun cushibu, 'ën mitsu
camainun ca cuat. Nucën rara Abrahamnëx ca Harán cacë menu 'iisama
pain 'aish Mesopotamia menu 'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíira 'ixun nucën
rara Abraham Nucën Papa Diosan cacëxa: 3 “Min mecëñunbi camabi min
aintsi ëbiani camina me itsinu 'ën mi ismimainun cuanti 'ain”. 4 Cacëx
ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu tsoócëxa. Anuaxa aín
papa bamacëbë ca Nucën Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bërí nëtĕnbi
bucucë, ënë menu uacëxa. 5 Usaía ucëbi ca ainanbia 'inun me Nucën
Papa Diosan 'inánma 'icën, anua aín taën amátiratsubi. 'Inánquinmabi
ca sinanatëcënuxunma ësaquin Abraham cacëxa: “Ënë mecama cana
mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti 'ain”. Bëchicëñuma pain 'icë
ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa. 6 Catancëxun ca
ësaquinribi cacëxa: “Min rëbúnquicamax ca aín menuma, bëtsi unin menu
tsónuxun 'aia. Anua tsócëbi ca anu 'icë unin cuatrocientos baritian min
rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëminuxun 'aia”. 7 Ësaquinribi ca
Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa: “Cuatrocientos baritia 'icëbëtan
cana an min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëmicë cupí, anu
'icë unicama tëmëraminuxun 'ain. Usocëxun ca a menuax cuanun
min rëbúnqui xuti 'icën. Xucëx ënë menu uxun ca 'ë rabiti 'icën”.

8 Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ësaquinribi cacëxa:
“Mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'ënan 'icë 'unánti oquin camina min
bëbu tuácama aín inshú maxacara tëati 'ain”. Usa 'ain ca Nucën Papa
Diosan cacësabi oquin Abrahamnën Isaac bëchitancëxun achúshi semana
aín bacĕncë nëtë 'icëbëtan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca Isaacnënribishi
Jacob bëchitancëxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnënribi mëcën rabĕ
'imainun rabĕ oquin bëchitancëxun a camabi 'unántiocëxa. Jacobnën
bëchicë mëcën rabĕ 'imainun rabĕ acamax ca nucën raracama 'iacëxa.
9 Jacobnën bëchicë achúshi ca José cacë 'iacëxa. 'Icëbi ca ami
nutsi nishquin aín xucĕantun Egipto menu buántanun uni maruacëxa.
10 Marucëxuan unin buáncëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa Diosan abë
'ixun 'aquinquin bërúancëxa. Usoquian 'acĕxa upí sinánñu 'ixun upí
oquin bana cuacë 'icë nuibaquin ca Egiptonu 'icë 'apu Faraón, an anu
'icë unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icë ñucama bërúantiribi
'imiacëxa.
11 Faraónën cacësabi oquian Josénën 'amainun ca Egipto mecamanu
'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'aíma 'iacëxa. Usa 'ain ca anu
'icë unicama 'acëñuma 'aish nuibacacëxa. Nuibacácëbë ca nucën rara-
camaribi pitiñuma 'iacëxa. 12 Piti 'aíma 'ain ca Jacobnën, Egiptonu ca
trigo 'itsa 'icë quixuan ñuicania cuaxun aín bëchicë, nucën raracama, anua
trigo bitánun quixun xuacëxa. 13 Xucëxun bitsínquin bëxun trigo ancëax
ca amiribishi bitëcëni Egiptonu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaia ca Josénën
aín xucĕantu isquin, 'ëx cana mitsun xucĕn 'ai quixun cacëxa. Usa 'ain
ca acama isquin Egiptonu 'icë 'apu, Faraónën, Josénën aintsicama ënëx
ca judíos uni 'icë quixun 'unáncëxa. 14 Atubë banaquin ca Josénën aín
xucĕantu cacëxa, aín aintsi 'ibucamacëñuan aín papa Egiptonu bënun
quixun. Aín aintsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacëxa. 15 Usaquian
Josénën cacësabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucamabë Egiptonu 'i cuancëxa.
Cuanx anu tsotaxbia Jacobnëx pain 'iá 'ain ca aín bëchicë nucën rara-
camaxribi bamacëxa. 16 Jacob bamacë ca aín me, Canaán, anu 'icë ëma
Siquem cacë, anu buántancëxun anuxunbi aín bëchicënën maíancëxa. A
mex ca Abrahamnëan Hamor cacë unin bëchicëcama curíqui 'inánquin
marua 'iacëxa.
17 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicëcama Egiptonuax
cëñúa 'aínbi ca aín rëbúnquicama anubi bucüacëxa. A nëtën Egiptonuax
cuanti Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, a nëtë 'urama 'ain ca
Jacobnën bëchicënën rëbúnquicama nucën rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun
uati bucüacëxa. 18 Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an José isáma,
ax 'apu 'iacëxa. 19 Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma
'ixun, bëbuaquin bëchicë tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nucën
raracama cacëxa. 20 Usomainun ca aín titan Moisés bacĕancëxa. Usa
'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx upíira upí 'iacëxa. Bacĕntancëxun ca
aín titan aín papabëtan, rabĕ 'imainun achúshi 'uxën, 'ura racánquinma
aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa. 21 Rabĕ 'imainun achúshi 'uxë
'icëbëtan, 'ura ëncë mëraxun bixun ca Faraónën bëchicë xuntacunën aín
tuása 'icë caniocëxa. 22 Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë
ñucamaribi 'unánmiacëxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana
'imainun aín ñu 'acëribi upí 'iacëxa.

23 Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aintsi Israel unicama isti sinánbiani
cuancëxa. 24 Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi ami

mëparamëquin mëëquin 'atimoia mëraxun, anun rabanan nëëquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa. 25 Usotancëxun ca aín aintsi 'aquinsa tanquin
Moisésnën sináncëxa, 'ën aintsin ca 'unania, Nucën Papa Diosan 'amicëxun cana atu tëmëraiabi iëmiti 'ai quixun. Usaquian Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icën. 26 Usoquin 'onx isi cuantëcënquinbi
ca aín aintsi rabë mëëanania mëracëxa. Mëraquin ca ënananmicasquin cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibë mëëananin?
27 Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëëcë an Moisés cushin titicaquin cacëxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëníonuxun isnun mi cax?
28 ¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncësaribi oquin 'ë rëisa tanin? quixun cacëxa. 29 Usaquian cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me,
Madián, anu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca aín nëtë 'aímabi anu tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabë oquin bëchiacëxa.

30 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën 'apucama cacëxa:

—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinaí cacë aín bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rëquirucë mëúcüa ángel achúshi isacëxa. 31 Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnux a 'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa: 32 "'Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'ëx 'ain". Ësai quia cuati racuëti bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa. 33 Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: "'Ëx ënu 'ain ca anumi nicë me ënëx upíira upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca ëchit. 34 Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa unin bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama tëmëraiabi iëmi cana uan. Iëminuxun cana mi pain Egiptonu xutin".

35 A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëníonuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsicama tëmëraiabi iëminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquian Moisés canun aín ángel camiacëxa. 36 Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buáncëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parúnpapa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

37 Usaquin caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:

—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: "An 'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën". 38 Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbëtsi 'ianan, aín bashi Sinaí cacë a tanáinuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'Ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuënëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

39 Usa 'aínbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantëcënti sináncëxa. 40 Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: "An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu rëcuënxunbianun". 41 Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë rëax ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuëëncancëxa. 42 Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama rabinun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin cuënëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë
ñuina 'aquinbi camina 'ë rabicanma 'ain. 43 Usai 'iquin camina
anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niquianan mitsúnbi
uniocë 'ispa tanquin uniocë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë
quixun rabinuxun buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami
usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënua, Babilonia cacë ëma 'ucë,
anumi tsónun xuti 'ain.
Usaquian cuënëosabi oi ca 'iacëxa.

44 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuënëo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bërúancëxa. 45 A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëníoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámiacëxa. Abámitancëxëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiacëxa, David axa 'apu 'itámainun. 46 David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa. 47 Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an cuni a xubu 'acëxa. 48 'Axuan 'aínbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Ësai ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unían cuënëo bana quia:

49 Ësai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Ëx naínu 'icë 'Apuira 'aish cushiira 'ain
ca menu 'icë ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'ëx 'ain caramina 'ëx anu
tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti 'ain? ¿'Ëx anu tantiti cara uinuira 'ic?
50 ¿'Ën cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?

51 Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:

—Mitsux camina bana sinanima, nituñuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unáncëma unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxbi camina an sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsux 'in. 52 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíira ca uti 'icë quicë unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan. 53 Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësabi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

54 Usaquían cacëxun cuati ca 'apucama xuamati Estebanmi nishacëxa.
55 Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun
Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'aísha Jesús aín Papa
mëqueu nicë isacëxa. 56 Isquin ca cacëxa:

—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inux anuax uá Jesús, a
Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.

57 Ësai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui
abáquianxun ca bicancëxa. 58 Bibianquin ca Jerusalénua buánxun max-
axan 'acëxa. Aín cutun pain pëxun bëná uni, Saulo cacë, an bërúanun
quixun nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa. 59 Maxaxan 'acëxun ca
Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—'Ën 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.

60 Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús
catëcëancëxa:

—Atúxa ësari 'uchaiabi camina 'ënun rabanan uisabi otima 'ain.

Ësai quíshi ca bamacëxa.

8

Jesucristomi catamëcë unicama Saulonën bëtsi bëtsio

1-2 Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati ca asábi
'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni
raírinën masá nuituti inquin Esteban bibianquin buánxun maíancëxa.
Esteban usoquin rëtancëx atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax
Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx
ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi
bëtsi ëmanu tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun
caíscë unicamaishi Jerusalénu bërúacëxa. 3 Usa 'ain ca Saulonën Jesu-
cristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu
'imainun xanuribi nirínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

4 Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu
cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.
5 Usocëbëtan ca Felipenënribi Samaria menu 'icë ëma achúshi anu
cuanxun Cristo ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa. 6 Ñuixuncëbë
timëquin ca camabi unin —asérabi ca usa 'icë —quixun sinánquin aín
bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa.
7 Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquícë uni isanan ca uni raíri aín xon
nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa. 8 Usaía
'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëëinra cuëëancëxa.

9 A ëmanu ca ñubë 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun
ca a unin —'ëx cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samarianu 'icë
unicama paráncëxa. 10 Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —
ënë unix ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'icë —quiax ami sináncëxa.

11 Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana
cuacëxa. 12 Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca asérabi
'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa.
13 Usaía 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icë quixun sinani
nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenëan uni itsin 'acëma
ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

14 Usa 'ain ca Samarianu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan bana
cuaxa quixuan ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman

Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun
xuacëxa. 15-16 Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icë uni-
cama Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi Nucën
Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñuma pain 'iacëxa. Usa 'icë ca atúxribia
aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun quixun Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
17 Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanën aín mëcënan ramëcëx ca atux Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.
18 Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín
mëcënan ramëcëxëshi ca uni Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu
'icë quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin Simonan Pedrocëñun Juan
cacëxa: 19 —'Ën mëcënan ramëcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun
camina Nucën Papa Diosan cushi 'ëribi 'inánti 'ai —quixun.
20 Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icën. Min usoquin
sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain. 21 Nucën Papa Diosan
iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa 'ain camina min añu ñubi nubëtan
ësoquin 'atima 'ain. 22-23 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nituñu 'ain.
Usaquin sinani camina 'ën iscëx nituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain.
Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sinánti ënquin min nuitu mëúmi
'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë mi tanun Nucën Papa Dios
ñucáti 'ain.
24 Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:
—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun Nucën 'Ibu Dios
'ë ñucáxunti 'ain.
25 Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an
cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Usotancëxun, Samaria menu 'icë
ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë
—quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa.

Etiopía nëtënu 'icë uni Felipënën bana ñuixuan

26 Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxun ángelnën Felipe cacëxa:
—Jerusalénuax anun Gaza cacë ëmanu cuanti bai anu camina cuanti
'ain.
Usoquian ángelnën anu cuantánun quixun cacë bai ax ca anun anu uni
'icëma menu cuanti bai 'iacëxa. 27 Angelnën cacësabi oi ca Felipe cuancëxa.
Cuaníbi ca bainuax Etiopía menu 'icë uni achúshibë mëranancëxa. A
unix ca Etiopía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu, a ñu 'axuanan
aín ñucamaribi bërúanxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi
Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa. 28 Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro,
caballonën buáncë, anun aín nëtënu cuantëcëni tsóxun an Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isaíasnën cuënëo bana isacëxa. 29 Isia
ëraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan cacëxa:
—A carronu ca cuantan.
30 Quia cuatíshi ca amiqui abáquiani cuancëxa. Cuanquin iscëxuan
Isaíasnën cuënëo bana 'aia cuaquin ca cacëxa:
—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?
31 Cacëxun ca cacëxa:
—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti
'ain?
Ësoquin caquin ca Felipe abë tsotia 'irunun quixun cacëxa.
32 Usaquian cacëx 'iruax abë tsóxun Felipenën iscëx ca a unían 'acë
banax ësai quicë 'iacëxa:

Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tëacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën.
33 Ax upí sinánñu 'icëbia tëmëramicancëbëbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nëëti banacëma 'icën. Axa ënë menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rëbúnqui 'aíma 'icën.

34 Ësai quicë quiricanua istancëxun ca Etiopíanu 'icë unin Felipe cacëxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías ësai quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?

35 Cacëxun ca Felipenën quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa. 36 Ñuixunbiancëxun ca baca cuëbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:

—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?

37 Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitunënbi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.

38 Usaquin caxun, aín carro nitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenën Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa. 39 A nashimitancëx caman 'iruiaishia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan buáncëx nëtëtia ca a unin Felipe istëcëanma 'icën. Istëcënímabi cuëënquiani ca aín menu cuancëxa. 40 Usobiania cuancë ca unin Azote cacë ëmanua Felipe mëracëxa. Anuax cuanxun, ëma itsi ëma itsinu cuanquin —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa.

9

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë unicama cëñucatsi quiax, atumi xuamati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenën cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa: 2 —Damasco ëmanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun nëaxun, Jerusalénu bënun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.

3 Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa, Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naínuxun nëbëtsioraquin pëcaquin bëtënancëxa. 4 Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësaía quia cuacëxa:

—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?

5 Ësai quia ca cacëxa:

—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in.

6 Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca Saulonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëënin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Niruquiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.
7 Usai quia cuaquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax
ratúiracëxa. 8 Ratúmainun menuax nirui bëpëquiquinbi ca Saulonën iscas-
macëxa. Iscasmatia ca abëa cuancë unicaman mëínbianquin Damasconu
buáncëxa. 9 Buáncëxunbi ca rabë 'imainun achúshi nëtë bëxuñu 'ixun pima
'ianan xëama 'icën.
10 Usaía 'imainun ca Jesucristomi catamëcë uni achúshi, Ananías cacë,
ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ësaquian
Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:
—Ananías.
Cacëxuinshi ca Ananíasnën cacëxa:
—Ënu cana 'ain.
11 Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anëcë, anu cuanti 'ain.
Cuanxun camina Judasnën xubunu cuanquin anu 'icë uni ñucáti 'ain,
Tarsonu 'icë uni Saulo cacë ax cara ënu 'icë quixun. Anuax ca Saulo
Nucën Papa Diosbë banaia. 12 Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni
achúshi, Ananías cacë, aín xubunu atsínquin a bëpëxcunun quixun aín
mëcënan ramëcëxun isaxa.
13 Usaquian cacëxun cuaquin ca Ananíasnën cacëxa:
—Itsaira unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax
mimi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia quixun. 14 Usa 'ixun ca axa minan
'aish mibë banacë unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun
quixun sacerdotenën cushicama caxa.
15 Cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:
—Racuëaxma ca cuantan. 'Ën caíscë 'ixun ca a unin judíos uni-
camaishima, bëtsi mecamanu 'icë unicamaribi aín 'apucamacëñunbi
ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icën. 16 Usoquin 'ë ñuiquin bana
ñuixunquin ca 'unánti 'icën, uisairai cara 'ënan cupí tëmëraia quixun.
17 Usaquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icë xubunu
cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mëcënan ramëquin Saulo cacëxa:
—'Ën xucën Saulo, axa anúnmi ucë bainuax mibë banaëxancë, Nucën
'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ë xuaxa, amiribishi istëcëananmi aín Bëru
Ñumshin Upíñu 'inun.
18 Ësaquian Ananíasnën cacëbëshia aín bërunuax ñu xacá tínbu
rëucucëbëtainshi ca Saulonën isacëxa. Usai 'i nirutancëx ca Saulo
nashimicë 'iacëxa. 19 Nashimicë 'ixun pitancëx amiribishi cushitëcëni ca
axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Damasconu pain 'iacëxa.

Saulonëan Damasconuxun bana ñuia

20 Anu 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun, Jesús ax
ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun unicama ñuixuancëxa.
21 Usoquian Saulonën bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui
quiacëxa:
—Ënë unix ca an Jerusalénuxun ami catamëquin a iëminun Jesús ñucácë
unicama tëmëramicë, a 'icën. Ax ca sacerdotenën cushicamanu buánuxun
ënu 'icë unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?
22 Quicancëbëtanbi ca Saulonën aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icë
unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa ënë menu uti
judíos unicaman caíncë a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa.

Judíos unicama ami 'ësënancëx Saulo cuan

23 Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nëtë anu 'icëbë ca judíos unicama
Saulo 'acatsi quiax 'ësënancëxa. 24 A 'acatsi quiáxa 'ësënancania ñuia
ca Saulonën cuacëxa. Usa 'ain ca chiquitia 'anuxun nëtënbi 'anan
imëbi Damasconën cënë xëcuëcamanuxun bëaraquin caíancëxa. 25 Caíncania
'unánquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo, caquí chanu
'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuën, imë nanpácancëxa. Nanpácëx ca
'ibúquiani Saulo Jerusalénu cuancëxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

26 Cuanx bëbaxa atubë 'iisa tancëxbi ca axa Jesucristomi catamëcë
unicamax Saulo isa Jesucristomi catamëcëma 'icë quixun sinani ami
racuëacëxa. 27 Usa 'aínbi ca Bernabénën Saulo Jesusan aín bana ñuixunun
caíscë unicamanu buáncëxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu
cacëxa:

—Saulonën ca bainua Nucën 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca abë banaxa.
Usaía banan ca ami catamëti aín uni 'ixun Damasconu 'icë unicama, Jesús
ca asérabi Cristo 'icë quixun ñuixuanxa.

28 Usoquian Bernabénën cacëxun ca atubëa 'inun Saulo biacëxa.
Bicëxun ca Jerusalénuxun Saulonën atubë niquin Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin
unicama bana ñuixuancëxa. 29 Ñuixunquin ca axa griego banan banacë
judíos unicamabëribi bananan cuëbicananquin racuëquinma —Jesús ax ca
asérabi Cristo 'icë —quixun cacëxa. Usoquian cacëxun ca a 'acatsi quixun
sináncancëxa. 30 Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamëcë
unicaman Saulo Cesárea ëmanu buánxun, Tarso ëmanua cuantánun xu-
acëxa.

31 Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaria
menuribi, axa Jesucristomi catamëcë unicama uínbi ubíocëma 'aish
chuámarua bucüacëxa, usai 'i ca Jesucristomi catamëti 'itsarui cushiacëxa.
Usaía 'icëbë ca raíri uniribi abë timëti Nucën 'Ibu Diosan bana upí oquin
cuati, aín Bëru Ñumshin Upitan 'aquincëx 'itsarui Jesúsmi sináncëxa.

Eneas pëxcúa

32 Usaía 'imainun ca Pedro bëtsi bëtsi ëmanu cuani Lida ëmanuribi axa
Jesucristomi catamëcë unicama isi cuancëxa. 33 A ëmanuxun ca uni
achúshi, Eneas cacë, ñuá 'aish nirucuaínquinbi tancëma 'aísha ocho baritia
aín anu 'uxtinubi racácë, a mëracëxa. 34 Mëraquin ca Pedronën cacëxa:

—Eneas, Jesucristonën ca mi pëxcuia. Ca nirut, niruxun ca min anu
'uxti mëníot.

Cacëxëshi ca niruacëxa. 35 Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida ëma
'imainun Sarona menu 'icë unicama, usama 'aíshbi sinanati Nucën 'Ibu
Jesucristomi catamëacëxa.

Dorcas cacë xanu baísquia

36 Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacë ëmanu 'icë xanu achúshi
Tabita, aín anë itsi Dorcas, anribia Nucën Papa Diosan bana cuacë, ax
'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin usabi ocë 'ixun ñuñuma unicama
ñu 'ináncëxa. 37 Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacëxa. Bamacë
nashimitancëxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncancëxa.
38 Jopenuaxa Tabita bamacëbëtan ca anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë
unicaman, Pedro ca Lidanu 'icë quixuan ñuicania cuacëxa. Usa 'ain ca
Lida ëma axa Jope 'urama 'ain bënëtishia unúan Pedro catánun rabë uni
xuacëxa.

39 Xucëx cuanxuan cacëxëshi ca Pedro uni rabĕ abëbi Jopenu cuancëxa.
Cuanx bëbaxa anu Dorcas racáncënu buáncancëx atsinia ca xanu
casunamëcëcaman nëbĕtsioracëxa. Nëbĕtsiorati inquin ca ñutisama
pan 'ixúan Dorcasnën 'acë cutúncëñun chupacama Pedro ismiacëxa.
40 Ismicëxun anu 'icë xanucama ëman chiquínun catancëx ca Pedro
rantin purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun,
anua racácë au bësuquin isquin ca cacëxa:

—Tabita, ca nirut.

Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa. 41 Usariashi ca Pe-
dronën mëínquin biruacëxa. Birutancëxun ca axa Jesucristomi catamëcë
unicamacëñunbi casunamëcë xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu
atu ismiacëxa. 42 Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope ëmanuxun
cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsmi sinani ami catamëacëxa.
43 Usotancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá mëníoti 'unáncë
uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

10

Cornelio isia Pedro cuan

1 Cesárea ëmanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix ca cien
suntárucama, Itálica cacë, aín cushi 'iacëxa. 2 A unix ca aín xubunua 'icë aín
aintsi 'ibucamabëtan Nucën Papa Dios aín bana cuaquin rabicë 'iacëxa.
Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncëxa.
'Inánan ca camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacëxa. 3 Usa 'ixun ca
bëtsi nëtën bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscësoquin ángel achúshi
Nucën Papa Diosan xucëx anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu
atsínquin ca —Cornelio —caquin cuëancëxa. 4 Cuëncëxun ami bësuquin
isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:

—¿Añu cat?

Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Abë banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan
asábi isaxa. 5 Usa 'ain camina min unicama Jope ëmanu xuti 'ain, anu 'icë
uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bënun. 6 Simón
Pedro ax ca an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón caquin anëcëribi
bëtsi uni, axa parúmpapa cuëbí tsócë, aín xubunu 'icën.

7 Ësoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni
rabĕcëñun ax 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi sináncë suntáru achúshi
aribi cuëancëxa. 8 Cuënxun ca ángelnëan a cacëcama ñuixuntancëxun Jopenu
cuantánun xuacëxa.

9 Xucëx pëcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari
xamárucëbë Nucën Papa Diosbë banai Pedro tapitinën xubu mascuan
cata itsi masapan oquin 'acë anu 'iruacëxa. 10 Anu 'iruxun ca pitia 'arux-
uncamainun panánxun piisa tanquin Pedronën namáquin iscësoquin
isacëxa. 11 Iscĕxa naí panarabĕcëbë ca anuax chupa chaira, amácasa
'itánun aín rëbucamanu rabĕ 'imainun rabĕ oquin tëcërëcacë 'aish meu
ubúacëxa. 12 A chupanu ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë, 'imainun axa men
niríce ñuina 'imainun pëchiu ñuina acama 'iacëxa. A ñuinacamax ca piti
'icëbia judíos unicaman pitima isa quixun cacë 'iacëxa. 13 A ñucama ubutia
isquinshi ca Pedronën ësai quia cuacëxa:

—Pedro, niruxun ca rëxun pit.

14 Cacëxun cuaquin ca Pedronën cacëxa:

—'Ën 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.
15 Ësoquin caquinbi ca ësaia quia cuatëcëancëxa:
—Nucën Papa Diosan upí 'inun mëníocë ñu camina 'atima ca quixun
catima 'ain.
16 Usaía rabë 'imainun achúshiti quia Pedronën cuacëbë ca a chupabë
ñucamaribi naínu cuantëcëancëxa. 17 Usaía 'icëbë ca Pedro uisa cupí cara
isa namáquin iscësoquin ñu isaxa quiax sináncasmacëxa. Usaía Pedro
'imainun ca Cornelionën xucë unicamax uinu cara Simonan xubu 'icë
quixun ñucábianx aín xëcuënu bëbacëxa. 18 Bëbaxun ca munuma banaquin,
uni achúshi, Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, ax cara ënu 'icë quixun
ñucácëxa. 19 A baricamainuan namácësoquin iscë ñucama a sinan sinani-
abi ca Pedro Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cacëxa:
—Rabë 'imainun achúshi unin ca mi baria. 20 Usa 'ain ca 'ibútancëx
mëníocaquiani atubë cuantan. 'Ën cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos
unima 'ain cana abë cuantima 'ai quima atubë cuanti 'ain.
21 Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucë unicama Pedronën cacëxa:
—'Ëx cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?
22 Cacëxun ca a unicaman Pedro cacëxa:
—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucën Papa
Diosan bana cuacë 'icëa upí uni 'icë judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucën
Papa Diosan xucë ángelnën caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi
cuanun mi caminun quixun.
23 Ësaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa.
'Inëti pëcaracëbë ca Pedro mëníocaquiani, axa a buani ucë unicama a
'imainun Jopenuaxa Jesúsmi sináncë uni raíricamabëribi Cesárea ëmanu
cuancëxa.
24 Coonx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën
aín aintsi 'ibucamacëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun
quixun camiacëxa. Camicëxa timëan ca acamabëtan Pedro caíancëxa.
25 Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia ëman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin
puruni tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiacëxa. 26 Rabicëxunbi ca
Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ëxribi cana misaribi unishi 'ai
—quixun cacëxa.
27 Ësoquin catancëx Corneliobë banaquianx atsínquinbi ca Pedronën
'itsa uni timëcë isacëxa. 28 Isquin ca atu cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, ax quicësabi oía judíos unicama 'iti bana ca
quia, judíos uníxa judíosma unibë timëanan aín xubunu atsínti ca 'aisama
'icë quiax. 'Ënribi a bana 'unáncë 'icëbi ca Nucën Papa Diosan uinu 'icë
unibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun 'ë 'unánmiaxa. 29 Usa 'ain cana
min 'ë camicëx, judío uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima bënëtishi
uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.
30 Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:
—Rabë 'imainun rabë nëtë ca 'ëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'ëx
'icësabi ñubi piaxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën.
Banaquin iscëx ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën
bëmánanu niracëxanxa. 31 Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë
banacëcama ca Nucën Papa Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni
ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëënquin manuima. 32 Usa 'ain camina
Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a bëtánun min uni Jopenu xuti 'ain.
Ax ca ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacëribi, parúnpapa cuëbía
tsócë, aín xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën. 33 Cacëxun cana

bënënquinshia mi bënun quixun uni xuëxan. Xucëxuan cacëx camina upí oquin sinánbëtsini atubë ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun ënu bërí 'ain, an mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

34 Ësoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ën cana bërí asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca judíosma unibu judíos unisaribi isquin camabi uni sënën isia. 35 Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upíshi 'acë unicama camabi menu ainan 'imia. 36 Nucën Papa Diosan ca Israel unicama aín bana ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu chuámarua 'imiti a 'icë quixun ñuixunun aín unicama xuaxa. 37 Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanën pain ca Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni nashimiacëxa. Usoquian Juanën 'a ñucama a 'unánan camina Galilea menuax cara uisai 'iacëxa quixun 'unanin. 38 Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu 'icë a aín Bëru Ñunshin Upí abë 'inun 'inánquin aín cushiribi 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu unicamaribi pëxcüacëxa, Nucën Papa Dios abë 'ain. 39 Jesusan Judea menu 'icë ëma chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalénuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun isacën. Usoquian ñu 'acëbi ca i curúsocënu matásquin unin 'acëxa. 40 'Acëbi ca Nucën Papa Diosan rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtanshi baísquimiacëxa. Usaía 'ia isnun ca nu mëníoxuancëxa. 41 Jesús baísquicëbi ca camabi uníinra isama 'icën. Nun cuni cananuna Nucën Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixunun bëráma caísa 'ixun, baísquicë isanan abëtan pianan xëacën. 42 Usa 'icë ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ësaquin cacëxa: Nucën Papa Diosan 'imicëxun cana 'ën, uni bamacëmacama 'imainun bamacë unicamaribi, uisaira cara ënë menuax 'iaxa quixun 'unánquin, Nucën Papa Diosbë cara 'iti 'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama ñuixunti 'ai quixun ca Jesusan nu cacëxa. 43 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca Jesús ñui ësai quiacëxa, camabi uni axa aín bana cuati ami catamëcë, a ca aín 'uchacama Jesusan tërënxunia quixun.

Abë 'inúan judíosma unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inan

44 Usoquian Pedronën atu bana ñuixunmainun ca axa aín bana cuati Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanu aín Bëru Ñunshin Upí uacëxa. 45-46 Usa 'ain ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun unin cuacëma banan banaquin Nucën Papa Dios rabicancëxa. Nucën Papa Dios rabicania cuati ca Pedrobëa ucë Jesúsmi sináncë unicama ax judíosma unicamaxribia Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë isi ratuti sináncasmacëxa. 47 Usaria ca Pedronën cacëxa:

—Nux 'icësaribitia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë cananuna ënë unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun catima 'ain.

48 Ësoquin catancëxun ca Pedronën a unicama Jesucristomi catamëcë 'aísha nashimicë 'inun cacëxa. Nashimicë 'ixun ca Pedro a unicaman atubë pan isa 'inun quixun cacëxa.

11

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamëtia Jerusalénuxun 'unáncan

1 Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicamabëtan
Judea menuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamanribi, judíos un-
ishima judíosma unicamaxribi ca Nucën Papa Diosan bana cuati Jesúsmi
catamëtia quixun ñuicania cuacëxa. 2 A ñucama cuacamainun ca Pedro
Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbacë ca axa Jesúsmi catamëcë
judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamëcë ca nux 'icësaribiti
'unántiocë 'iti 'icë quixun sinánquin ami nishtisa tanquin Pedro ñu cacëxa.
3 Ñuiquin ca cacëxa:

—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu atsíanan judíosma unicamabëtan
pian?

4 Cacëxunbi ca uisai cara ñu 'iaxa upí oquin ñuixunquin atu ësoquin
cacëxa: 5 —Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana namáquin
iscësa oquin naí panárabëcëbëa anuax chupa cha amácasa 'itánun aín
rëbucamanu rabë̆ 'imainun rabë̆ oquin tëcërëcacë 'aish 'ë 'urama ubutia
isan. 6 Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë 'imainun
axa 'acanancë ñuina 'imainun men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina
acamaribi anu 'iaxa. 7 Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro,
niruxun ca rëxun pit. 8 Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima
ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain. 9 Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa:
Nucën Papa Diosan upí 'imicë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.
10 Usaía rabë̆ 'imainun achúshiti quia cuacëbë ca a chupabëbi ñucama ax
naínu cuantëcëanxa. 11 Cuancëbëbi ca 'ëx anu 'icë xubunu rabë̆ 'imainun
achúshi uni bëbáxa, Cesárea ëmanuxuan 'ë barinun xucancëx. 12 Acamaxa
bëbamainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan, judíos unima
ca quixun sinanima a unicamabë cuanun quixun 'ë caxa. Usa 'ain
cana atubë cuan, 'imainun ca axribi Jesucristomi catamëcë 'aish mëcën
achúshi 'imainun achúshi uni ënë̆xribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna
an 'ë camicë unin xubunu atsían. 13 Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Ën
xubunu nicë cana ángel isan. Iscëxun ca 'ë caxa: Jope ëmanu camina uni
xuti 'ain. Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi
anëcë, a ënu bëti 'icën. 14 Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë
camabëbi Nucën Papa Diosnan 'aish abë 'inux iëti 'ai quixun mi cati 'icën.
15 Ësaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë cacëxun cana 'ën
Jesucristo ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi
ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa.
16 Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësai quiá sinan: Juanën ca
uni 'unpaxan nashimiaxa. Usa 'aínbi camina axa mitsubë 'inux ucëbë
Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'iti 'ain. 17 Usa 'aían nu 'acësaribi
oquin Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñumshin Upí 'inania cana 'ën
'inánxunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.

18 Ësaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën Papa Dios rabi
quiacëxa:

—Bërí cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca
Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi Jesucristomi catamëtia
xënibua 'aínbi ainan 'inun sinanamia —quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

19 Esteban pain rëtancëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa
atumi nishcë unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa
Fenicia menu cuantamainun raírinëxribia nasí cha, Chipre cacë, anu

cuantamainun raírinëxribi Antioquía ëmanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi
unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa
Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa. 20 Ñuixunmainun ca Chipre
'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri anribishi An-
tioquía ëmanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa. 21 Nucën
'Ibu Diosan cushiocëxuan a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa
uni atúan bëráma ñu 'aisama 'acëcama ënquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi
catamëacëxa.
22 Usaía 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman
Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Bernabé Antioquíanu cuantánun
quixun xuacëxa. 23 Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu
judíos uni 'icëmabi chuámarua 'aísha upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca
Bernabé cuëëancëxa. Cuëënquin ca 'ësëquin cacëxa:
—Mitsúnmi bëráma 'acë ñu 'atëcëníma camina Nucën 'Ibu Jesús ami
ëníma catamëti 'ain.
24 Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa
Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'ixuan Bernabénën usaquin cacëxun cuati ca
'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.
25 'Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso ëmanu,
Saulo bari Bernabé cuancëxa. Cuanxun mëraxun ca Antioquíanu bëacëxa.
26 Bëax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabénën axa Jesu-
cristomi catamëcë unicamabë timëquin atu 'unánmiacëxa. Usa 'ain ca
Antioquíanuxun pain uni raírinën axa Jesucristomi catamëcë unicama
Cristonën uni caquin anëacëxa.
27 Saulobëa Bernabé Antioquíanu 'ain ca an Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun unicama ñuixuncë uni raírinëx Jerusalénuax Antioquíanu
uacëxa. 28 Acama achúshinëx ca Agabo caquin anëcë 'iacëxa. An ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish niruquin anu
'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë unix ca pitiñuma 'iti 'icë quixun.
Axa usai quicësabi oi ca Claudio cacë unixa 'apu 'ain 'iacëxa. 29 Usai 'icëbëa
Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax atun piti ñuñuma
'icë ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icë unicaman curíqui atu buánmiti
sináncëxa, axa 'itsa curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun
uicamax cara 'itsamashi curíquiñu 'icë acamanribi uiti cara nainsa tania
'ati nantancëxun. 30 Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an
'itsa nanmainun 'itsamashi curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a
curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin cacáncëxa:
—Ënë curíquicama camina Judeanuxuan an Jesucristomi catamëcë
unicama bana ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

12

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

1 Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamëcë
uni raíri bëtsi bëtsi omiacëxa. 2 Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën,
Jacobo, a manë xëtocën 'amiacëxa. 3 Usoquin 'acëbëa judíos uni-
cama cuëënia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun quixun aín
suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'ain
ca Heródesnën Pedro bimitancëxun sipuamiacëxa. 4 Sipuamiquin ca
ësaquin sináncëxa: Ënë nëtëcama inúcëbëtan sipunua chiquíminuxun cana

judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sinánquin ca chiquíti rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun ca dieciseis suntáru a bërúanun mëníoquin policíanën rabë̆ 'imainun rabë̆ suntárunën paían bërúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bërúancëcamaxa cuancëbë cuancëbë uquin raírinënribi bërúancëxa. 5 Usa 'ixun ca Pedro sipunua bërúancëxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëtë̆quinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

6 Imë̆ishi Heródesnën ñucánuan përcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtëcërëcacë 'ixuan suntáru rabëtan pararuamainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bërúancë suntáru rabë̆ribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bërúain niacëxa. 7 Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucë̆xa aín ángel ucëbëshi aín cushían sipu pëcacë 'iacëxa. Usaía 'icëbëtan aín pichánpurunu ratícaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Bënëtishi ca nirut.

Quixuan cacëbëshi ca anun mëtëcërëcacë manë risi tubucuti nipacëacëxa. 8 Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mi cuanun ca anúnmi tsitëcërëquicë mëníonan min taxaca tañut.

Usaquin cacë̆xa mëníocatia ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.

9 Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquinmabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësai 'i —quixun sináncëxa.

10 Sinánbiani cuanquian an bërúancë suntáru ëbianquin an 'urínxun bërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman cuantinua 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro ëni ángel nëtë̆acëxa. 11 Nëtë̆cëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:

—Asérabi cana bërí 'unanin, judíos unicamax cuëëncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iëmiaxa —quixun.

12 Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Maríanën xubunu cuancëxa, anuaxa timë̆ax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu. 13 Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xuntacu, Rode, ax xëócai uacëxa. 14 Uquinbi Pedro banaia cuati cuëëni ca xëcuë xëocaíma —Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa. 15 Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:

—Sapi camina ñunshían —quixun.

Usaquin cacëxbi ca quiacëishiacëxa:

—Asérabi ca Pedro 'icën.

Quia ca:

—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.

16 Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca ratúcancëxa. 17 Ratúcaniabi ca nëtë̆nun quixun aín mëcënan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:

—'Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun xucë̆antu ñuixunti 'ai —quixun.

Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.

18 Usaía 'ion pëcaracëbë ca an bërúoncë suntárucamax, uimi cara Pedro
quiónxa quiax sináncasmai raíribë ñucacanancëxa. 19 Usa 'ain ca —'aíma ca
—quixuan ñuia cuaquin Pedro barinun quixun Herodesnën suntárucama
cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro
sipunua bërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun raíri cacëxa.
Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

20 Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami Herodes
nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa.
Usaquin sinánbiani riquianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto,
abë pain banacëxa. Abë banai mëníonanquin ca ësoquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua
piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë
banatisa tanin.

21 Usaquian atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a
unicamabë banati nëtë mëníocëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca
'apun pañucë chupa upíira pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a
isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa. 22 Banaia cuati ca sharárui
quicancëxa:

—Axa banacë uni ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.

23 Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma
ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabicëbëtan,
Nucën 'Ibu Diosan bënënquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes
'insíancëxa. 'Insíanx ca xënan picëx bamacëxa.

24 Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai
'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuaco-
cancëxa. 25 Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalénuxun a buáncë
curíqui unicama 'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosribi cacë a buani, Antio-
quíanu cuantëcëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNËxËSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMËA (13-28)

13

Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobëa Bernabé Jesús ñui bëtsi nëtënu cuan

1 Antioquíanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama raírinëx ca an
Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa, raírinëx
ca an aín bana unicama 'unánmicë 'iacëxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun
Simeón 'icëbi Tunan Uni caquinribi anëcë, a 'imainun Cirene menu 'icë
uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icë 'apu Herodes,
abë canicë, a 'imainun Saulo, acamax Antioquíanu 'iacëxa. 2 Usa 'ixuan
achúshi nëtën timëxun ñu piquinma Nucën 'Ibu Dios rabicëxun ca aín
Bëru Ñunshin Upitan atu cacëxa:

—'Ën caíscësabi oquian bana ñuixunun camina Saulocëñun Bernabé cati
'ain.

3 Usaquian cacëxun piquinma Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun
atun mëcënan ramëquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Bern-
abécëñun Saulo, Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunia bërúanx cuantánun
caxun xuacëxa.

Pablobëtan Bernabénën Chiprenuxun bana ñuixuan

4 Usaquian 'acëx ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan xucëx
Saulobë Bernabé Seleucia ëmanu cuancëxa. Cuanx ca anuax manë
nuntin Chipre nasínu cuancëxa. 5 Chiprenu 'icë ëma Salamina anu
bëbatancëxun ca anu judíos unicama timëcë xubucamanuxun Jesucristo
ñuiquin Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa. Bana ñuixunia ca
Juanënribi 'aquiancëxa. 6 Salaminanu 'icë unicama bana ñuixuntancëx ca
Chipre nasícamanu cuantancëx Pafos cacë ëmanuribi bëbacëxa. Anua ca
judíos uni achúshi, Barjesús caquin anëcë, ñubë uni a ëracëxa. Barjesús
ax ca cëmëi —'ëx cana an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni
a 'ai —quiacëxa. 7-8 Barjesús ax ca aín anë itsi Elimas cacë 'iacëxa. Elimas
quicë ax ca ñubë qui quicë bana 'iacëxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacë
'apu an ñu mëëxuncë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Sergio Paulonën sinánñuira
'ixun Nucën Papa Diosan bana cuaisa tanquin Bernabécëñun Saulo unun
quixun camiacëxa. Sergio Paulonëan Nucën Papa Diosan bana sinántisa
taniabi ca Barjesúsnën a bana sinánxma 'inun quixun cacëxa. 9 Usa
'aínbi ca Saulo 'icëbi Pablo caquinribi anëcë, an Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëxun Barjesús ñachacëxa. 10 Ñachaquin ca cacëxa:
—Cëmë camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ñunshin
'atimanën sinánmicë 'ain. Usa 'ixun camina min ñu upí cuëëniman. Nucën
'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí 'aínbi ¿caramina min uisa cupí a
cuaxunma 'anun quixun uni paranin? 11 Usa 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan
bërí mi castícania. An 'imicëx bëxuñu 'ixun camina 'itsa nëtën xabá
isnuxunma 'ain.
Usaquian cacëxuinshi ca Barjesús bëxuñu 'ixun iscasmacëxa. Iscas-
maquin ca uin cara isa mëínbianquin buánti 'icë quixun mancasmacëxa.
12 Usaía 'icëbëtan ca Pablonën Nucën 'Ibu Jesús ñuia cuanan usaria Bar-
jesús 'ia isi ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamëacëxa.

Pisidia menu 'icë ëma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

13 Pafos ëmanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë unicamabë
Panfilia menu 'icë ëma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax ca raíri uni ëbiani Juan
Jerusalénu cuantëcëancëxa. 14 Cuancëbë Perge ëmanuax cuanx ca Pisidia
menu 'icë ëma Antioquía anu bëbacëxa. Bëbatancëx ca anuax anun ñu
mëëtima nëtën anua judíos unicama timëti xubunu atsíntancëx tsoócëxa.
15 Tsotan anu 'icë unicamanribia cuamainun Moisésnën cuënëo bana
'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia
cuënëo bana 'atancëxun ca a xubunu 'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé
cacëxa:
—'Ën xucëantu, mitsúnribi unicama 'ësëtisa tanquin camina cati 'ain.
16 Cacëxun ca Pablonën niruquin an cacëxun cuanun quixun aín
mëcënan sanánquin ësaquin cacëxa:
—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë uni-
cama, 'ën mi camainun ca 'ën bana cuacan. 17 Nucën Papa Dios,
Israel unibunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caísacëxa.
Caístancëxuan an 'imicëx ca Egipto menu pain tsoti anuax uácëxa. Uatia
ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi atu Egiptonua bëacëxa. 18 Bëquin
ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamëisama
tancëxunbi bërúancëxa. 19 Usaquian 'acëxa atux bëbacëbëtan ca Nucën
Papa Diosan Canaán menua 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë 'apu a
aín unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun nucën raracama
'inánuxun. 20 Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën
Papa Diosan bëtsix paían 'iá 'ain, 'aían 'inun achúshi achúshi uni atun

cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa quicë bana unicama ñuixunti
nëtëa 'itámainun. 21 Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax
'apuñu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjaminën rëbúnqui,
Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu 'imiacëxa. 22 Cuarenta
baritia 'icëbëtan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel
unicaman 'apu 'imiacëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: "'Ën
iscëx ca Isaínën bëchicë, David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx
cuëëncësabi oquin 'ati 'icën". 23 Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús
'iacëxa. Amia catamëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama tërënquin
ainan 'inun iëminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai 'iti ñui
quiásabi oquin. 24 Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama
bana ñuixunquin ësoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati camina
nashimicë 'iti 'ain. 25 Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësai Juan quiacëxa:
Mitsun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ëx
ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana
'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana
aín taxacabi tubuxuntima 'ain. 26 'Ën xucëantu, mitsúxmi Abrahamnën
rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana
mitsu cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana, ënëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.
27 Ësaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antioquíanu 'icë anua
judíos unicama timëti xubunuxun cacëxa:
—Jerusalénu 'icë unicamabëtan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca
Cristo, axa uti atun caíncë, a 'icë quixun 'unánma 'icën. Anun ñu mëëtima
nëtën 'icëbë timëxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni-
caman cuënëo bana iscë 'ixunbi ca uisai quicë cara quixun 'unanimabi
—ax ca bamati 'icë —quiacëxa, a bana quicësabi oi. 28 Jesús 'anuxun
sináncancëbëbi ca an ñu 'atima 'acë 'aíma 'iacëxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca
judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacëxa. 29 Usai ca ax
'iti 'icë quiáxa a ñui cuënëo bana quiásabi oquin ca bamamiacëxa. Usa 'ain
ca i curúsocënua bamacë bitancëxun mapara naëcënu nanxun mëníocëxa.
30 Mëníocëbi ca Nucën Papa Diosan baísquimiacëxa. 31 Baísquimicëx ca 'itsa
nëtën pain 'i, abëa Galilea menuax Jerusalénu cuancë unicamami 'itsai
chiquiracëacëxa. Usa 'ain ca atun bërí a ñuiquin unicama ñuixunia.
32 Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuëënun upí bana ënë mitsu cain, Nucën
Papa Diosan nucën raracama a ñuiquin cá a ca axa ucë ax 'iaxa quixun.
33 Salmos dos, anu ca Nucën Papa Diosan aín bëchicë cá bana 'icën, ësai
quicë: "Mix camina 'ën Bëchicë 'ain. Usa 'icë cana xënibua 'aínbimi 'ëbë
'inun mi 'imin". Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë Jesucristo
baísquimiacëxa. Usaquin ca 'acëxa quixun cananuna nun 'unanin. 34 A ba-
nacamanu nun, an ca aín Bëchicë aín nami chëquítimoquin baísquimiti 'icë
quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín uni ësaquinribi cuënëomiacëxa:
"'Ën upí bana ñuiquin David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'im-
iti 'ain". 35 Quianan ca ësairibi Salmos quiricanu quia: "Minan 'aish upí
'icë isquin camina bamacëbi 'ën nami chëquinun ënquinma 'ë baísquimiti
'ain". 36 Usaquian Davidnën cuënëo 'aínbi cananuna 'unanin, Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icë unicama 'aquintancëx ca
David bamacëxa. Bamacë ca anu aín aintsi maían anuribi maíncancëxa.
Maíncëx ca chëquiacëxa. 37 David chëquia 'aínbi ca a Nucën Papa Diosan
baísquimicë Jesús ax chëquiama 'icën. 38 'Ën xucëantu, usa 'ain camina

'unánti 'ain, Jesús cupíshi ca uni aín 'uchacama tërëncë 'iti 'icën. Ca usa
'icë quixun cananuna mitsu cain. 39 Usaía judíos unicama 'itia Moisésnën
cuënëo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'iáma 'aínbi ca axa Jesucristomi
catamëcë unicamax aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan
'imicëx aín sinánribi upí 'icën. 40 Camina bërúancacanti 'ain, an Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana quicësabi oi mina
'in, a banax ca ësai quia:

41 Mitsux, 'ën banami cuaicë 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan
cëñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ëx Dios 'ixun cana mitsúnmi
ismainun unin 'acëma ñu 'ati 'ain. A 'ën 'aia isquian ñuicania
cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

42 Usaquin caquin bana ñuixuntancëxa anu judíos unicama timëti
xubunuax chiquitia ca abëa 'icëcamacëñun Pablo —anun ñu mëëtima nëtë
itsínribi camina ënë banacama nu ñuixuntëcënti 'ai —quixun unicaman
cacëxa. 43 Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquícëbë judíos uni
raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana sinánquin ax
quicësabi oquin 'acë, acamax Bernabé 'imainun Pablobë cuancëxa. Cua-
nia buánquin ca Pablobëtan Bernabénën 'ësëquin ësaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima ax
cuëëncësabi oi 'iti 'ain.

44 Usai 'iixan Pablobëtan Bernabénën anun ñu mëëtima nëtën Nucën
Papa Diosan bana ñuixuntëcënia cuati ca a ëmanu 'icë unicamax
camáxëshi timëcësa 'inun timëacëxa. 45 Usaía 'itsaira uni timëcë isi ca
judíos unicamax pishui Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cëmëi ca quia
—quiax 'atimati Pablomi banacëxa. 46 Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabénën
racuëquinma atu cacëxa:

—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëxbi camina 'iti 'aíshbi ainan 'iisama tanquin aín bana cuaisama
tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama Jesús ñuiquin bana
ñuixuni cuanti 'ain. 47 Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëënia quixun
cananuna 'unanin, Jesucristo ñuiquian ësoquin aín bana cuënëo isquin:

Israel unicamaishima bëtsi unicamaribi aín sinan upí 'inun 'iminun
cana mi 'imian. 'Imianan cana aín 'uchacama tërëncë 'aísha 'ënan
'inunmi camabi menu 'icë unicama iëminun mi 'imian.

48 Usoquian caia cuati ca judíosma uni raírinëx cuëëni, —Nucën Papa
Diosan bana ënëx ca asábi 'icë —quiacëxa. Usa 'aish ca uicamax cara
Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi
catamëacëxa. 49 Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan
bana a mecamanuxun ñuixuncania cuacëxa. 50 Usa 'aínbi ca judíos
unicaman Pablocëñun Bernabé ñui ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi
xanu Nucën Papa Diosmi sináncë 'ianan —atux ca aín nuitu upí 'icë
—quixun unin cacë acama 'imainun a ëmanu 'icë cushi unicamaribi
Bërnabé 'imainun Pablomia nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. Usocëxun
ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin aín nëtënuaxa cuanun quixun
xuacëxa. 51 Usa 'ain ca a ëmanuax cuanquin —nun aín bana cuatima
ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixuan anu 'icë unicaman
'unánun quixun aín taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani, Iconio cacë ëmanu
cuancëxa. 52 Cuanbi ca Antioquía ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë
unicama aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish chuámashirua tani cuëëancëxa.

14

Pablobë Bernabé Iconio ëmanu 'iá

1 Antioquíanuax cuanx Iconio ëmanu bëbax ca Pablobë Bernabé anua
judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx ca
'itsaira judíos uni 'imainun judíosma uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi
catamëacëxa. 2 Catamëcëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë judíos
unicaman, judíosma unicama 'atimaquin sinánmiquin axa Jesucristomi
catamëcë unicamami nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. 3 Usaía 'icancëbë
ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu Jesúsmi
catamëti racuëquinma a ñuiquin upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan
ca —nu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëminun
aín Bëchicë xuacëxa —quixun cacëxa. Usoquin an atu ñuixuncë banax
ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën 'Ibu Jesusan
'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan 'acëxa. 4 Usa 'aínbi ca Iconio
ëmanu 'icë unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun cananuna Jesucristomi
catamëti bana cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi —Jesusan aín
bana ñuixunun caíscë uni rabë ënën bana ca upíira 'icë —quiacëxa. 5 Usax
ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíriribi, acamax Iconionu 'icë
atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé ami nishquin ñu catancëxun
maxaxan 'anux 'ësënancëxa. 6 'Ësënania ñuia cuabiani ca Licaonia menu
'icë ëma rabë, Listra 'imainun Derbe, 'imainun a 'urama 'icë me cama-
nuribi cuancëxa. 7 Cuanxun ca a menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi
catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
—quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

8 Usa 'ain ca uni achúshi aín niti bëtsicë usabi bacëan 'aísha nicëma,
ax Listranu 'iacëxa. 9 Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonëan bana ñuia
cuacëxa. Cuatia isquin ca Pablonën, ënë unin ca —Nucën Papa Diosan
ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncëxa. 10 'Unánquin ca
munuma banaquin cacëxa:

—Cushi ca nirut.

Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa. 11 Pablonëan usoia isi ca anu 'icë
unicamax ratuti Licaonia menu 'icë unicaman banan munuma banai
quiacëxa:

—Unisa 'aish ca dios rabë nunu uaxa.

12 Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui,
an uni bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —quiacëxa. 13 Usai
quiquin ca anuxun Júpiter rabiti xubu axa a ëmanu atsínti bainubi 'ain,
an a rabicë sacerdote achúshinën Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca
bënëcamacëñun ñu ua upí oquin xëocë bëacëxa. Bëtancëxun ca unicam-
abëtan vaca bënëcama a rëquin Pablocëñun Bernabé rabitisa tancëxa.

14 Usaquian 'aisa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé ratúacëxa.
Ratuti atu nëbëtsi cuanquin ca aín chupabi tucai munuma banaquin
cacëxa: 15 —¿Uisocasquin caramina ësoquin ñu 'acanin? Nuxribi
cananuna mitsusaribi unishi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu
'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën Papa Dios ashi
rabinun quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi tsóo 'ixun naí, me,
bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a camina sinánti 'ain.
16 Bëráma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian atun cuëëncësa oquin
ñu 'anun quixun unicama ëancëxa. 17 Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérabi
Dios 'icë quixun 'unánun, an 'acësabi oquin upí oquinshi camabi menu

'icë unicama 'aquinquin, 'uí 'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi canimiquin bimimia. Usoquin an 'imicë cupí cananuna ñu pi nux chuámarua bucuin.
18 Pablobëtan Bernabénën usoquin cacëxbi ca a unicamax vaca bënë rëxun atu rabicatsi quiax sinanaisama tancëxa. Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.
19 Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca judíos unibunën raíri sinanamiquin Pablocëñun Bernabé maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun sinánquin ca nirínbianxun ëma 'uri racáncëxa. 20 Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëbëtsioracëxbi ca niruquiani a ëmanubi cuantëcëancëxa.
Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe ëmanu cuancëxa.
21 Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca aín 'uchacama tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa uni Jesucristomi catamëacëxa. Usaquin 'atancëx ca Derbenuax Listranu cuantëcëanx Icónionu cuanan Antioquíanuribi cuantëcëancëxa. 22 A ëmacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama cushioquin Jesucristomi catamëti ënxunma 'anun 'ësëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna uni itsían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ai quixun cacëxa. 23 Usoquin canan anua 'icë ëmacamanuax axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëquin ca atun cushi 'inun, axa asérabi Jesucristomi catamëcë unicamaishi anëacëxa. Anëtancëx píma abë banaquin ca —axa mimi catamëcë ënë unicama camina upí oquin ñu 'anun sinánmianan bërúanti 'ai —quixun Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa.

Sirianu 'icë Antioquíanu Pablobë Bernabé cuantëcëan

24 Usoquin 'atancëxun Pisidia menu 'icë Antioquíanuxunribi bana ñuixuntancëx ca anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa. 25 Panfilia menu 'icë ëma Perge anuxun bana ñuixuntancëx ca Atalia ëmanuribishi cuancëxa. 26 Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía ëmanu manë nuntin cuantëcëancëxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëëti sënëonquin 'atánun quixun xucë, a ëma 'iacëxa. 27 Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama timëacëxa. Timëxun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan 'acë ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxëshima, judíosma unicamaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëtia —quixun ñuixuancëxa. 28 Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Bernabé 'imainun Pablo 'itsa 'uxën pain Antioquíanu 'iacëxa.

15

Jerusalénu timëcan

1 Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquíanu cuanxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama ësaquin cacëxa: Mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtisa tani camina Moisés quiásabi oi 'unánti oracacë 'iti 'ain. 2 Usaía quicëbëbi ca Pablobë Bernabé —usama ca —quiax atubë canancëxa. Canantancëxun ca Pablocëñun Bernabé 'imainun raíriribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamacëñun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama, —judíosma 'aíshbi cara uni Jesucristonan 'iisa tani 'unántiocë 'iti 'icë —quixun ñucátanun quixun xuacëxa.

3 Xuquian Antioquíanu 'icë unicaman —bërúanx ca cuantan —quixun
cacëx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca
—judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamëaxa —quixun
ñuixuancëxa. Usaquian ñuia cuati ca Fenicia 'imainun Samarianu 'icë axa
Jesucristomi catamëcë unicamax cuëëinra cuëëancëxa.

4 Usaquin ñuixunbiani cuani ca raíribë Bernabé 'imainun Pablo
Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë
unicamabëtan, atun cushicama 'imainun aín bana ñuixunuan Jesusan
caíscë unicamanribi cuëënquin —¿caina ain? —caquin atu biacëxa.
Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa
Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmiaxa —quixun ñuixuancëxa. 5 Usa 'ain
ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa:

—Judíosma 'aíshbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocë
'ianan usaía judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana raíri quicësaribi
oi 'iti 'icë —quiax.

6 Usai quicëbë ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun
axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —
quixun sinánux timëacëxa. 7 Timëxun sinania 'uran canania oi niruqiun
ca Pedronën atu cacëxa:

—'Ën xucëantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi
catamëtishi ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun
micama achúshi 'ë caísacëxa, usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatía atúxribi
ainan 'inun. 8 An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën
Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'aíshbi Jesucristomi asérabi sinánxa
quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu
'inun 'imiaxa. 9 Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa
Diosan judíosma unicama Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama
tërënquin aín sinan upí 'imiaxa. 10 ¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí,
usama ca quiax Nucën Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos
unibu 'icësai 'iti 'icë quiax quin? Moisésnëan usai judíos unicama 'iti
cuënëo bana cuacë 'aíshbi ca a banacama quicësabiira oi nucën raracamax
'iáma 'icën. Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacën. 11 Usa 'aínbi cana-
nuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamëcëxun ca
nun 'uchacama tërënquin Nucën 'Ibu Jesusan nu Nucën Papa Diosnan
'imiaxa. Judíosma unicamaxa ami catamëtia ca usaribi oquin ainan
'imiaxa.

12 Pedronën cacëx ca anu 'icë uni camáxbi banaima nëtëishiacëxa.
Nëtëishitancëxun ca Pablonëan Bernabébëtan uisaira oquin cara
judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun ñuixuanan uisaira oquin cara
Nucën Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acëma ñu 'amiaxa, quixun
ñuixuncëxun cuacëxa. 13 Usaquin caía Pablobë Bernabé sënëncëbëtan ca
Jacobonën anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat. 14 Simón Pedronën ca nu
ñuixuanxa, Nucën Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima,
judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiaxa quixun. 15 Usai ca
'iti icë quixun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
cuënëocëxa. A banax ca ësai quia:

16 Mitsu 'aquintëcënquin cana aín rëbúnquinëxa 'apuma 'aínbi Davidnën
rëbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain. 17 Judíos unicamainshima
judíosma unicamanribia 'ënan 'inuxun 'ë ñucácë cupí cana acaman

'apu, Davidnën rëbúnqui achúshi 'imiti 'ain. 18 Usai cana mitsun
'Ibu Dios an ënë banacama bëráma ñuiá 'ëx quin.

19 Usa 'ain cana 'ën sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucën
Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamëcë, a cananuna usai judíos uni-
cama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquian 'anun catima 'ain.
20 Ësaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbia
uniocë ñu rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain, 'imainun camina
min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain, 'imainun camina tëtsĕcacë ñuina
pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain. 21 Nucën rara-
caman 'ásaribi oquin ca camabi ëmanuxun unin anua judíos unicama
timĕti xubunuxun anun ñu mëëtima nëtëcaman, Moisésnëan cuënëo bana
ñuixunia. Usa 'ixuan Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana
'unáncë 'icë cananuna ësaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

22 Usaía Jacobo quia cuaquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë
unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín cushicam-
abëtan sináncëxa, Antioquíanua Bernabé 'imainun Pablobë cuantánun
cananuna rabĕ uni caísti 'ai quixun. Usaquin sinánxun ca axa Jesu-
cristomi catamëcë uni rabĕ, Judas 'icëbi Barsabásribi cacë, acëñun Silas
caísacëxa. 23 Caístancëxun ca atúan buánun quixun ësaquin cuënëoxun
quirica 'ináncëxa:

"Nux Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë 'imainun axa Jesucristomi
catamëcë unicaman nun cushicamabëtan cananuna mitsu quirica
buánmin. Mitsux judíosma 'aíshbimi Jesucristomi catamëcë 'aish nun
xucĕantu 'icë, Antioquía ëmanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia
menu 'icë, cananuna ësaquin mitsu cain. 24 Nun xucĕxmabi cuanxun isa
uni raírinën mitsubë banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quiásabi
oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumiaxa quixuan
ñuicania cananuna cuan. 25 Usa 'ain cananuna timĕxun, axa nubë
nuibanancë Bernabé 'imainun Pablobë cuanxuan mitsu isi cuanun rabĕ
uni caístancëxun xuti sinan. 26 Nun caíscë uni a rabëtan ca ami nishquian
unin 'aisa tancëxunbi Nucën 'Ibu Jesucristoa usai 'ia ñuiquin racuĕquinma
unicama ñuixunia. 27 Usa 'ain cananuna Judascëñun Silas xutin, Bernabé
'imainun Pablobëa cuanun. Xucëxun ca atun ënë quirica quicësabi
oquin mitsu ñuixunti 'icën. 28 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icën, mitsúnmi Moisésnën usai
judíos unicama 'iti cuënëo banacama quicësabi oquin 'aquinma ënë ñuishi
'ati: 29 Unínbia uniocë ñu a rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain
'imainun camina ñuina imi pitima 'ain 'imainun camina tëtsĕcacë ñuina
pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubë 'itima 'icën. Ënë
banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bërúanx camina 'icanti
'ain".

30 Usaquin quirica 'atancëxuan xucëx cuanx ca Antioquíanu bëbacëxa.
Bëbaia cuatía timëtia ca axa Jesucristomi catamëcë unicama a buáncë
quirica 'ináncëxa. 31 'Ináncëxun a quirica uisai cara quia quixun istancëx
ca cuëëni chuámashirua 'icancëxa. 32 Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'ixun Judas 'imainun Silasnën 'itsa
oquin bana ñuixunquin anu 'icë unicama 'ësëacëxa. 'Ësëcëxun upí oquin
Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuëëancëxa. 33 'Itsa nëtën Antio-
quíanu 'itancëxa Judasbë Silas an xucë unicamanu cuantëcënia ca anua

'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —bërúanx camina cuanti 'ai —
quixun caquin xuacëxa. 34 Usa 'aínbi ca Silanën Judas cuantámainun ax
bërúti sináncëxa. 35 Usaquin sinántancëx bërúxun ca anuxun Pablobëtan
Bernabénën an Jesucristomi catamëcë 'ixun aín bana ñuixuncë unicam-
abëtan —Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
—quixun bana ñuixunquin Antioquíanu 'icë unicama 'unánmiacëxa.

Pablo mecama oi cuantëcëan (15.34-18.22)

36 Usa 'ain ca anu pain 'itancëxun Pablonën Bernabé cacëxa:
—Anuxunu Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Dios-
nan 'iti 'icë quixun bana ñuixuncë ëmacamanu cuanquin cananuna anua
'icë nun xucëantu uisa cara istëcëni cuanti 'ai —quixun.
37 Cacëxun ca Bernabénën Juan 'icëbi Marcosribi cacë uni, a buántisa
tancëxa. 38 Buántisa taniabi ca Pablonën Bernabé cacëxa:
—Panfilia nëtënuax ca nubëtan Nucën Papa Diosan bana unicama
ñuixunima nu ëbëtsini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.
39 Usai canantancëx ënananquin Marcos buani ca Bernabé, manë
nuntin Chipre nasínu cuancëxa. 40 Cuancëbëtan ca Pablonën Silas
abëa cuanun caísacëxa. Caíscë ca axa Jesucristomi catamëcë unica-
man —Nucën 'Ibu Diosan ca nuibaquin bërúanquin mi 'aquinia —
quixun catancëxun xuacëxa. 41 Xucëx cuanquin ca Pablobëtan Silasnën
Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Je-
sucristomi catamëcë unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'aísha
cuëënun sinánmiacëxa.

16

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

1 Cuanx ca Pablobë Silas Derbe ëmanu cuanan anuribi cuani Listra
ëmanu bëbacëxa. Anu ca axa Jesucristomi catamëcë Timoteo cacë uni
'iacëxa. Aín titax ca judío xanu 'ianan Jesúsmi sináncë 'iacëxa, 'imainun
ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa. 2 Listra 'imainun Iconio
ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —upí uni ca —quixun
ñuicë ca Timoteo 'iacëxa. 3 Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuëënquin
Pablonën sináncëxa, —Timoteonën papax ca judío unima 'aish griego
banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu 'icë judíos
unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana
cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icësai 'unántiocë 'iti 'icë —quixun.
Sinántancëxun 'unánti oracamibianquin ca Pablonën Timoteo buáncëxa.
4 Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin ca anu 'icë uni-
cama, uisaquin cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caíscë
unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman caxa
quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca atúxa quicësabi oquin camina
'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa. 5 Usaquian
Pablobëtan Timoteonën bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin bana ñuixuncëx ca
axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsmi sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi
nëtën uni raírinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë uni-
cama 'aisamaira 'iacëxa.

Namácësa oquian Pablonën Macedonianu 'icë uni isa

6 Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx ca Pablobë Silas 'imainun Tim-
oteo Frigia cacë me 'imainun Galacia cacë menuribi cuancëxa. 7 Cuanx

anu bëbaquin Misia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribishi cuainsa
taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun
sinánmiacëxa. 8 Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa.
9 Bëbaxun ca Pablonën imë namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni
achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu
'aquinti 'ain. 10 Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna
nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë
quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncën.
Sinánquin cananuna bënënquinshi anu cuanuxun ñu mëníocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'iá

11 Manë nuntin Troasnuax cuanshiax Samotracia cacë nasínu bëbonx
cananuna Neápolis ëmanu bëbacën. 12 Anuax cuanx cananuna Filipos
ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë ëma cha anuribia
Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë 'iacën.
13 A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtën baca cuëbí cuancën,
anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë
banacë, anu. Cuanquinbi xanucama timëcë isi anu tsóbuquin cananuna
Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancën. 14 A xanucama achúshi ca Lidia
cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanën
pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios
rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu
Diosan Jesucristomi catamëtía ainan 'inun sinánmiacëxa. 15 Sinánmicëx
Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa.
Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:

—Mitsun, 'ëx cana asérabi Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën
xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.

16 Nëtë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa Diosbë banai
cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacën.
A xanun ca ñunshin 'atimanëan 'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun
ñucácëxun uni usai camina 'iti 'ain quixun ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin
ca aín patróncama 'itsa curíqui bimiacëxa. 17 A xanu xuntacunëx ca
Pablocëñun nu nuibiani munuma banai quiacëxa:

—Ënë unicaman ca Dios, naínu 'icë 'Apuira a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca
anúnmi mitsun 'uchacama tërëncë 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunia.

18 Usai quiquin ca 'itsa nëtën nu nuiacëxa. Usoquin 'uran ubíocëx
cuainacëquin ca Pablonën ñunshin 'atima cacëxa:

—Jesucristonëan quimicëxun cana mi cain, ënë xanunuax ca chiquit.

Quixuan cacëxëshi ca bënëtishi ñunshin 'atima chiquíacëxa.

19 Usai 'icëbëtan ca aín patróncaman, a xanuan an 'acësabi oquin ñu
'acëbëtanma ca curíqui bitima 'icë quixun sinánquin, Pablocëñun Silas
biacëxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icënu buáncëxa. 20 Buánxun ca an uni
bëtsi unimi manania cuacë uni cacëxa:

—Ënë uni rabëtan judíos uni 'ixun bana ñuixuncëxun cuati ca nun
ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruia. 21 Tsuáquirumiquian bana ñuixuncë 'aínbi
cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncë bana axa quicësabi oquin
'atima 'ain.

22 A xanun patróncaman usaquin an uni uni itsimi manania cuacë
unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacëxa.
Tsuáquirucëbëtan ca a unicaman, aín chupa pëmitancëxuan manë xon
rishquinun quixun aín unicama cacëxa. 23 Usoquin cacëxun cushíinra

'itsa oquin rishquitancëxun ca sipuacëxa. Sipuatancëxun ca an sipunu 'icë
unicama bërúancë uni cacëxa, Pablocëñun camina Silas machiquitia upí
oquin bërúanti 'ai quixun.
24 Usoquin 'anúan cacëxun ca sipu 'ucë mëúira atsínmixun i quini ocën
tabíataxacëxa.
25 Usoquian 'acëx ca Pablobë Silas imĕ naëx Nucën Papa Diosbë ba-
nanan a rabi cantacëxa. Usaría 'ia ca anua 'icë sipuacë uni raírinën
cuacëxa. 26 Usaía 'icëbëa me cushínra shaíquicëbë ca ami tapuocë
icama shaíquicëbëa xëcuëcamaxribi xëoquimainun manë risi anun uni
sipuacë tëcërëcacëcama tubucuti rëucüacëxa. 27 Usaía 'icëbë bësuquinbi,
xëcuëcama xëóquicë isquin ca an sipuacë unicama chiquíti rabanan
bërúancë unin sináncëxa, —sipuacë unicama ca chiquíquiani cuanxa —
quixun. Sinánquin ca axbi taroracácatsi quixun aín manë xëtocë biacëxa.
28 Bitsiabi ca Pablonën munuma banaquin cacëxa:
—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ënu 'ain.
29 Cacëxuinshi, anun pëcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bënëtishi
abáquiani sipu mëú atsíancëxa. Atsini, bërëqui racuëtan bamai ca Pablo
'imainun Silas tanáin rantin purúancëxa. 30 Usai 'itancëxun ëman buánquin
ca Pablo 'imainun Silas cacëxa:
—¿Añu carana 'ën 'uchacama tërĕncë 'aish iĕnuxun 'ati 'ain?
31 Quia ca cacëxa:
—Nucën 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamët. Ami catamëti camina
min xubunu 'icë min aintsi 'ibucamabëbi mitsun 'uchacama tërĕncë 'aish
Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain.
32 Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin
bana ñuixuancëxa. 33 Ñuixuncëxuinshi ca imĕbi an sipuacë unicama
bërúancë unin Pablo 'imainun Silas anua manë xon 'acë aín nami-
cama chucaxuancëxa. Chucaxuncëbë ca an sipuacë unicama bërúancë
unibë axa aín xubunu 'icëcamaxribi Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa.
34 Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bërúancë unin aín xubunu buánxun
Pablocëñun Silas pimiacëxa. Usocëx ca a unibë aín xubunua 'icë aín aintsi
'ibucamaxribi Nucën Papa Diosmi catamëti ainan 'aish, chuámashirua
tani cuëëancëxa.
35 Usaía 'ian pëcaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unica-
man policía xuquin cacëxa:
—An sipuacë unicama bërúancë uninu cuanxun camina a uni rabĕa
cuantánun ënun quixun cati 'ain.
36 Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama
bërúancë unin Pablo cacëxa:
—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun
quixun 'ë camiaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.
37 Usaquian an sipuacë unicama bërúancë unin cacëxun ca Pablonën
policíacama cacëxa:
—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun
nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu
sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara bërí uni raírinën isnúnma nu
chiquinin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icën.
38 Ësoquian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policíacaman
an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni
'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuĕacëxa. 39 Racuëti anu
cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:

—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin ëman buánxun ca —ënë ëmanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa. 40 Usaquian cacëx sipunuax chiquíquiani ca Lidianën xubunu cuancëxa. Cuanx atsínquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timëcë isquin upí oquin 'ësëtancëx anuaxribi cuancëxa.

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

17

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

1 Usaquiani cuani Anfípolis ëma 'imainun Apolonia ëma anun cuanx ca Tesalónica ëmanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca anua judíos unicama timëti xubu achúshi 'iacëxa. 2 Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icësabi oi anun ñu mëëtima nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anua timëtia unicama cuënëo bana 'unánmiquin, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun cai atubë canancëxa. 3 Cuënëo bananu ñuicësabi oquin 'unánmianan ca —a bana quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo paë tantancëx bamatancëx baísquiaxa —quixun canan ca —'ën mitsu ñuixuncë Jesús abi ca axa uti nun caíncë Cristo ax 'icë quixun ñuixuancëxa.

4 Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinani, ami catamëti Silas 'imainun Pablobë timëacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni 'ixunbia Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icë —quixuan unin cacë xanucamaxribi Jesúsmi catamëacëxa. 5 Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sináncëma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni 'atima chiquíshcama timëtancëxun a ëmanu 'icë unicama tsuáquirumiacëxa. Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unían isnun ëma nëbëtsi buánti ca Pablocëñun Silas chiquínti 'icë quiax quicancëxa. 6 Usai quiquinbi ëraquinma ca Jasóncëñun axa Jesucristomi catamëcë unicama raíri nirínbianquin a ëmanu 'icë unicaman 'apunu buáncëxa. Buani ca munuma sharati quicancëxa:

—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax ca ënu uaxa. 7 Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsínmiaxa. A unicamax ca Romanu 'icë 'apu César quicë bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.

8 Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a ëmanu 'icë 'apucamaxribi sharati tsuáquiruacëxa. 9 Tsuáquiruiabi ca Jasónbëtan raírinën a ënun quixun curíqui 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca Jasóncëñun raíri cuantánun quixun ëancëxa.

Pablobë Silas Berea ëmanu 'iá

10 Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënënquinshi imë Pablocëñun Silas Berea cacë ëmanu cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. 11 Atsínxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos unicaman, Tesalónica ëmanua 'icëcamasamaira 'ixun, cuëënquin Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuacëxa. Cuaquin ca asérabi cara Pablonëan ñuixuncë bana ax 'icë quixun 'unáncasquin camabi nëtën Nucën Papa Diosan bana cuënëo isacëxa. 12 Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —asérabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamëacëxa. Usai

'imainun ca griego banan banacë unicama 'imainun xanucamaribi
—upí sinánñu ca —quixuan unin 'unáncë, acamax Jesucristomi
catamëacëxa. 13 Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax,
Pablonëan Bereanuxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunia ñuicania
cuabiani anuribishi cuancëxa. Cuanxun ca Pablomia nishnun quixun
anu 'icë unicamaribi tsuáquirumiacëxa. 14 Tsuáquirumicëbëtanbi ca axa
Jesucristomi catamëcë unicaman bënĕnquinshi Pablo manë nuntían
cuantánun quixun xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi
bërúacëxa. 15 Bërúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas ëmanu
buáncëxa. Buántancëxun a ëbianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonën a
unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isi unun quixun camiacëxa.

Atenas ëmanua Pablo 'iá

16 A unicama cuan ca Pablonën Atenas ëmanuxun Timoteocëñun Silas
aia caíancëxa. Caini a ëmanu niquin, unían uniocë ñu a unin rabicë, a
'aisamaira isi ca Pablo masá nuituacëxa. 17 Usa 'ixun ca anua judíos
unicama timĕti xubunuxun, judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia
an Nucën Papa Dios rabicë unicamaribi, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa
uti judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun sinánmisa tani cuënëo bana
ñui atubë canancëxa. Usai 'ianan ca camabi nëtën anuxun ñu maruti-
nuaxribi anua 'icë unicamabë Jesús ñui canancëxa. 18 Cananmainun
ca raíri unicama usa isa uni 'iti icë quixun epicúreo cacë unicaman
bana ñuia cuacë, 'imainun estoico cacë unicamanribia bëtsi bana ñuia
cuacë, a unicamaxribi uax Pablobë banacëxa. Abë banatancëx ca raírinëx
quiacëxa:

—¿Añu cara banañuira 'ixun ënë unin nu ñuixuinsa tanin?

Quicëbë ca raírinëx Pablonëan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni
baísquiti 'icë —quixun cacëxun cuax quiacëxa:

—Nun rabicë diosma, bëtsi dios ñui sapi ca quia.

19 Usai quitancëxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacë, anu
buánxun cacëxa:

—Nun nu cuacëma a ñuiquinmi nu cacë bana ënë cananuna upí oquin
'unántisa tanin. 20 Nun cuacëma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicë cara
quixun cananuna 'unántisa tanin.

21 Usa 'ain ca Atenasnu 'icë unicama 'imainun 'uracëox uax atubë 'icë
unicama an uisa bana cara an cuacëma 'icë a cuaisa tancëxa. 'Imainun ca
unían ñuia cuacëma ñuribi ñuiquin uni caisa tancëxa. Usai ca a unicamax
'iacëxa.

22 Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timĕcë unicama nëbĕtsinuax niruquin
cacëxa:

—Atenasnu 'icë unicama, 'ën iscëxun camina mitsun dioscama 'itsaira
sinánquin a rabin. 23 'Ëx ënë ëmanu 'icë bain niquin cana anuxunmi
mitsun dioscama rabicë 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios
rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ësaquin cuënëocë isan: “Ënëx
ca anuxun nun 'unáncëma dios rabiti a 'icën”. 'Unánxunmabimi rabicancë
dios a cana 'ën mitsu ñuixunin.

24 An ca me 'imainun anu 'icë ñucamaribi uniocëxa. Ax ca naí, me
acaman 'Ibu 'icën. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acë xubunu 'ima.
25 Unin a ñu 'axuncëxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux
tsóti nëtë 'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.

26 An ca achúshi uni aín rëbúnquicamaxa mecamanu tsónun uniocëxa.
Unioquin ca uiti barin cara aín rëbúnquicamax camabi menu tsóti 'icë
quixun mëníonan, anua aín me sënĕncëcamaribi mëníoxuancëxa. 27 Nucën

Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni uniocëxa. Uisaxun cara-
nuna a 'unánti 'ai quixunu sináncëxbi ca Nucën Papa Dios nu 'urama 'icën.
28 Nucën Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí
cananuna ënë menu 'ain. Mistun aintsi raírinëx ca ësai quiacëxa: “Nux
cananuna diosan rëbúnqui 'ain”. 29 Nux aín rëbúnqui 'ixun cananuna
sinántima 'ain, ax ca unían 'acë curi 'acë ñuusa 'ianan uxua manë 'acë
ñuusa 'ianan maxax 'acë ñuusa 'icë quixun. 30 Nucën Papa Dios 'unáncëma
'ixun ca unin anbia uniocë ñu rabiacëxa. Rabia isquinbi ca Nucën Papa
Diosan isëshiacëxa. Isëshia 'ixunbi ca bërí camabi menu 'icë uni 'ati-
maquin sináncë 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia.
31 Nucën Papa Diosan ca mëníocëxa, anúan achúshi uni, Jesucristonën
camabi uni, aín nuitu cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti nëtë.
Usaquian 'anun ca an caísacëxa quixuan camabi unin 'unánun, ca Nucën
Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimiacëxa.

32 Usaquian bamatancëx ca Jesús baísquiacëxa quixun ñuia cuati ca uni
raírinëx Pablomi cuaiacëxa. Cuaimainun ca raírinën Pablo cacëxa:

—Minmi ñuicë bana ënëmi ñuitëcënia cananuna bëtsi nëtën cuatëcënti
'ain.

33 Usaquian cacëx ca Pablo acama ëbiani cuancëxa. 34 Cuancëbë
Pablobë cuani ca raírinëx ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. Acamax ca
Dionisio, Areópagonu 'icë uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacë a
'imainun raíriribi 'iacëxa.

18

Pablo Corinto ëmanu 'iá

1 Areópago cacë matánuxun bana ñuixuntancëx ca Pablo Atenas ëmanuax
Corinto ëmanu cuancëxa. 2 Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila
cacë, mëracëxa. Ax ca Ponto cacë menuaxa bacëan 'iacëxa. Usa 'aish ca
aín xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma ëmanu 'iacëxa. 'Icëbëbia anu 'icë
'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax cuanti 'icë —
quicëbë ca Corintonu tsoti cuancëxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancëx
Pablo Aquilacëñun Priscila isi cuancëxa. 3 Aquila ax ca Pablonëan
'acësaribi oquian an chupa xubu 'acë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën aín
xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acëxa. 4 Usoquin 'anan ca anun
ñu mëëtima nëtëcaman anua judíos unicama timëti xubunu cuanxun —
Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun
bana ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma
unicama raírinënribi —Jesús ax ca asérabia Nucën Papa Diosan xuá a 'icë
—quixun 'unánquin sináncëxa.

5 Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu bëban
Pablonën bëtsi ñu mëëti 'aquinma Jesús ñui quicë banaishi ñuixuancëxa.
Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo axa utia atun
caíncë a 'icë quixun upí oquin ñuixuancëxa. 6 Cacëxbi ca aín bana timanan
ami 'atimati banai ami nishacëxa. Usaía 'ia ca Pablonën anuax ca cuania
quixuan atun 'unánun aín chupa tacaquin cacëxa:

—Mitsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími
'icëxbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsúnmi ënë bana cuaisama tancëbëtan cana
judíosma unicama ñuixuni cuanin.

7 Catancëx anua judíos unicama timëti xubunuax chiquíquiani ca
judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë, Justo cacë uni, aín xubunu
cuancëxa, axa anua judíos unicama timëti xubu rapasu 'ain.

8 Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Crispo, abë
aín xubunu 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi
catamëacëxa. Usai 'imainun ca Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira
Corintonu 'icë unicamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti
nashimicë 'iacëxa. 9-10 Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin
ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun imë cuacëxa:

—'Ë cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi mi paë tanmiquin
mëëtima 'icën. Ënë ëmanuax ca 'aisamaira uni 'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain
camina racuëquin ënquinma 'ën bana ñuixunti 'ain.

11 Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun mëcën achúshi
'imainun achúshi 'uxë Corintonu 'iquin unicama Nucën Papa Diosan
bana ñuixuancëxa.

12 Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu 'icë unicaman
'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin
bibianquin ca an uníxa unimi manania cuacë unicama timëcë anu
buáncëxa. 13 Buánxun ca Galión 'imainun abë 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana
quicësama oquin Nucën Papa Dios rabinun quixun unicama caia.

14 Quixuan cacëbëa Pablo quicascëbëtanbi ca Galiónën judíos unicama
cacëxa:

—Ënë uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana mitsúnmi a
ñuiquin cacëxun cuatsian. 15 'Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin,
usai ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mitsúnbi mëníoti 'ain. 'Ën
cana ënë ñu mitsu mëníoxuntima 'ain.

16 Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë unicama a
cuantánun quixun cacëxa. 17 Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama
timëti xubunu 'icë 'apu, Sóstenes, a bixun mëëcancëxa. Usoia isquinbi ca
Galionën caquinma isëshiacëxa.

Antioquíanu cuantëcëntancëxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan (18.18-21.26)

18 Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo Siria menu cuanti
sinani axa Jesucristomi catamëcë unicama —cana cuanin —cabiani,
Priscila 'imainun Aquílabë manë nuntin cuancëxa. Cuanx Cencrea ëmanu
bëbaxun ca Pablonën, —'ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni
—quixun sinánquin aín bu tëamiacëxa. 19 Tëamitancëx cuanx ca Efeso
ëmanu bëbacëxa. Bëbax Priscila 'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos
unicama timëti xubunu atsíanx ca anuax Pablo anua timëcë judíos
unicamabë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ñui canancëxa. 20 Usaía 'ia judíos unicaman atubëa 'inun cacëxbi
ca Pablo anu 'iáma 'icën. 21 Abë 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

—Judíos unicama anun timëti nëtë sënëncëbë atubë Jerusalénu 'itancëx
cana Nucën Papa Dios cuëëncëbë mitsu isi utëcënti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa. 22 Cuanx Cesárea ëmanu bëbax
ca nuntinuax 'ibúquiani taën Jerusalénu cuancëxa. Cuanx bëbaxun atu
istancëxun axa Jesucristomi catamëcë unicama —cuanmainun ca 'it —
cabiani ca Antioquíanu cuancëxa. 23 Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca
Galacia menu 'icë ëma 'imainun Frigia menu 'icë ëmacama oi cuanquin
Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama upiti Jesucristomi sinani
ax cuëëncësabi oi 'inun quixun caquin atu 'ësëacëxa.

Efesonuxuan Apolosnën bana ñuixuan

24 Pablonëan Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëmainun ca Alejandría ëmanu 'icë judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unáncë 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncë 'iacëxa. 25 Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancë 'ixun ca Apólosnën cuëëni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icë unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chiquinatia ca Juanën uni nashimiacëxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnën —Jesucristonën ca aín Bëru Ñunshin Upí aín unicama abĕa 'inun 'inania —quixun 'unánma 'icën. 26 Usa 'ain ca anua judíos unicama timĕti xubunuxun Apolosnën racuĕquinma bana ñuixunia cuaquin ca Aquílabëtan Priscilanën 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi catamëti ca uni usai 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa. 27 Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancëbëtan axa Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —catancëxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuancëxa. Cuënëoxunia quirica bibiani manë nuntin cuanx Acayanu bëbatancëxun ca Apolosnën anua 'icë a Nucën Papa Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicë unicama upí oquin 'aquiancëxa. 28 'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucëma 'icë —quixuan sinaniabi abë banaquin judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia atun caíncë a 'icë quixun canan usai ca Cristo 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia quixun 'unánmiacëxa.

19

Pablo Efesonu 'iá

1 Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuantancëx Efesonu bëbacëxa. Bëbaxun ca anu 'icë axa Jesucristomi sináncë unicama mëracëxa. 2 Mëraxun ca ñucácëxa:

—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncëbë cara aín Bëru Ñunshin Upí mitsunu uax?

Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:

—Nun cananuna Jesucristomi catamëti ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacëma 'ain.

3 Usaía quia ca Pablonën atu cacëxa:

—¿Añu sinani caramina nashimicë 'ian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Juanëan uni 'unánmicë bana sinani cananuna nashimicë 'ian.

4 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Atimaquin sináncë 'ixunbia sinanatia ca Juanën uni nashimiacëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, ami sinánun quixun.

5 Usaía Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti a unicamax nashimicë 'iacëxa. 6 Usa 'ain ca a unicama Pablonën aín mëcënan ramĕcëbë atunu Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icëbë unin 'unáncëma banan bananan ca a unicaman, usaquian Nucën Papa Diosan sinánmicë bana unicama ñuixuancëxa. 7 Anu 'icë uni nashimicëcama ax ca mëcën rabĕ 'imainun rabĕ unisa 'iacëxa.

8 Usa 'ain ca Pablonën anu rabĕ 'imainun achúshi 'uxë 'iquin, anua judíos unicama timĕti xubunuxun racuĕquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixuan 'unánun anu 'icë unicama ñuixuancëxa.

9 Ñuixuniabi ca raírinën masáquin sinánquin cuaisama tancëxa. Usaquin
cuaisama tani ca anu timëcë unicaman cuamainunbi —Jesúsmi sinánti
ca 'aisama 'icë —quiax quiacëxa. Usai quicëbë, anuax chiquíquianquin
ca Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama buani, Tirano cacë
unían anuxun uni 'unánmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca anuxun
camabi nëtën bana ñuixuancëxa. 10 Usaquin ca Pablonën rabë barin
anuxun bana ñuixuancëxa. Pablonëan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icë
unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi Nucën 'Ibu
Jesús ñuiquian ñuixuncë bana cuacëxa. 11 Cuacëbëtan ca Pablonën anuxun
Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. 12 Usa 'ain ca
amia Pablo ratíquicë chupa 'imainun pañun abia anu buania mëëi uni
ñucëcamax pëxcúacëxa, pëxcúmainun ca ñunshin 'atimacamaxribi uninuax
chiquíacëxa.

13 Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia istancëxun ca
an cuaínbëquini niquin uninua ñunshin 'atima chiquíncë judíos unicama
raírinën, Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën 'acësaribi oquin 'ati
sináncëxa. Usaquin sinánquin ca uninu 'icë ñunshin 'atima cacëxa:

—Pablonëan unicama ñuixuncë Jesús an 'amicëxun cana mi cain, ënë
uninuax ca chiquit —quixun.

14 Usaquian an ñu 'acë uni raírinëx ca judíos sacerdotenën cushicama
achúshi, Esceva cacë, aín bëchicë mëcën achúshi 'imainun rabë 'iacëxa.
15 Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën bëchicëcama
cacëxa:

—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina
'ai quixun mitsu 'unaniman.

16 Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupi-
nunma atu mëëacëxa. Mëëquian cushíinra mëëcëx ca chupañuma 'aish aín
nami tëátëábu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa. 17 Usoquian 'acëa ñuia
ca Efesonu 'icë judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa.
Cuati racuëquin ca:

—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icë —quiquin a rabiacëxa.

18 Usaía 'icëbë uxun ca axa Jesúsmi catamëcë 'itsa unin —usaribi
oquin cana 'ën ñu 'atima 'acë —quixun chiquinacëxa. 19 Usomainun ca
an ñubëti 'unáncë unicaman anua ñubëti 'unáncë quiricacama bëxun,
camabi unían ismainun nëëancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí
cincuenta mil curíquisa 'iacëxa. 20 Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia
cuati Jesucristomi catamëti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.

21 Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain
cuantancëx Jerusalénu cuanti sinánccëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca
quiacëxa: Anu pain 'itancëx cana Roma ëmanuribi cuanti 'ain. 22 Usaquin
sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabë, Timoteo 'imainun Erasto, a
Macedonia menua cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma
Efeso, anu 'ëora pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

23 Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana
cuaisama tani, a ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa. 24 Usaía 'inun
ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë,
an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti
xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua uniocëxa. Unioxun
maruquin ca a 'imainun abëtan ñu 'acë unicamanribi 'itsaira curíqui

biacëxa. 25 Demetrionën ca abëtan usoquin 'acë unicama 'imainun
anribia usaribi oquin ñu 'acë unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cana-
nuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin. 26 Usa 'aínbi camina mitsun
Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso ëmanushima, Asia
menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca asérabi
diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni
sinánmiaxa. 27 Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu uniocë uxua
manë 'acë xuburatsu bitima 'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'aínbi
unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti 'icën. Diana axa Asianu
'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabicë 'aíshbi ca
rabicëma 'iti 'icën.

28 Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana
'icën.

29 Usari quicëbë ca Efeso ëmanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa.
Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icë uni rabĕ, Gayo 'imainun Aristarco,
axa Pablobë nicë, a bixun nirínbianx ca anua unicama timĕcë xubunu
abáquianx atsíancëxa. 30 Atsíncëbëa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa
taniabi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —miribima bitsia
atsíanxma ca 'it —quixun Pablo cacëxa. 31 Camainun ca an 'unáncë
Asia menu 'icë 'apu raírinënribi anu timĕcanti xubunu atsíanxma 'inun
quixun Pablo camiacëxa. 32 Usa 'ain ca axa timĕcë unicamax tsuáquirui,
raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinëxribi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa.
Sharáquinbi ca aín patsanën añu 'anux cara timĕaxa quixun 'unánma 'icën.
33 Pablomia 'icësaribiti ca anua timĕcë unicamax anua atubë 'icë judíos
unicamamiribi nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an
Alejandro, uisai 'i cara timĕaxa quixun an anua timĕcë unicama canun
quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandronën aín mëcënan sanánquin aín bana
cuanun quixun cacëxa. 34 Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun
'unani nëtëtima rabĕ horan pain munuma sharati quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana
'icën.

35 Usa 'ain ca sharatia nëtĕnun cacëxbi nëtĕtisama taniabi an 'apu
quirica cuënëoxuncë unin nëtĕmiacëxa. Nëtĕmia ca cacëxa:

—Efesonu 'icë unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat. Ënë ëmanu 'icë
unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu bërúanan a iscësa maxax
naínuax nipacëcë bërúancë 'icën. Usa ca quixun ca camabi menu 'icë
unicaman 'unánxa. 36 Usa 'ain ca, usama ca quiax uíxbi quitima 'icën. Usa
'ain camina nëtĕti 'ain. Nëtĕanan camina sinánxunmaishi ñu 'atima 'ain.
37 Mitsúnmi bëcë uni rabëtax ca mitsun rabicë diosa ñui 'atimati banacëma
'icën. 38 Usa 'aínbi ca Demetrio 'imainun an abëtan uxua manë 'acë ñu
'acë unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa uni itsimi manania
cuacë unicama cati 'icën. Canan ca 'apu raíriribi cati 'icën. Cacëbëtanbi ca
Demetrio 'imainun abë 'icë unicamaxa ami manáncë unicamanribi, an
uníxa uni itsimi manania cuacë unicama cati 'icën. 39 Usa 'ain camina
bëtsi ñuribi mëníoisa tanquin anúan 'apucama timĕti nëtën anu timĕcë
unicaman cuamainun cati 'ain. 40 Uisai 'i caranuna sharati quixuan
ñucácancëxun a ñuiquin cati ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icësa
sináncanti 'icën.

41 Usaquin catancëxun ca timĕcë unicama cuantánun quixun xuacëxa.

20

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

1 Usaquin cacëxa cuancëbëtan ca Pablonën axa Jesucristomi catamëcë
unicama camicëx aia 'ës̈ëanan bana ñuixuntancëxun —cuanmainun ca
'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu cuancëxa. 2 Cuanquin
ca a menua 'icë ëmacamanua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama,
ëníma Jesúsmi catamënun quixun caquin sinánmiacëxa. Sinánmibiani ca
Grecia 'icëbi Acayaribi cacë menu cuancëxa. 3 Cuanx bëbax ca anu rabë̈
'imainun achúshi 'uxë 'iacëxa. Anu 'aish ca manë nuntin Siria menu
cuanti sinánquinbi, judíos unicamaxa ami 'ës̈ënania ñuia cuati sinanacëxa.
Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancëxa. 4 Cuancëbë ca
Berea ëmanu 'icë uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica ëmanu 'icë uni
rabë̈, Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe ëmanu 'icë uni, Gayo,
'imainun Asia menu 'icë unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax
Pablobë cuancëxa. 5 Cuanx Macedonia menu bëbacëbë ca atux pain Troas
ëmanuxun nu caini cuani nu ëbiani rëcuë̈nquiancëxa. 6 Usa 'ain cananuna
anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë inúmitancëx, nuxribi
Filiposnuax manë nuntin cuanx, mëcën achúshi nëtë 'icëbë Troasnu
bëbacën. Bëbax cananuna mëcën achúshi 'imainun rabë̈ nëtë anu 'iacën.

Troas ëmanu Pablo 'iá

7 Anu 'aish cananuna domingo nëtën axa Jesucristomi catamëcë uni-
camabë pán tucapaxun pi timë̈acën. Timë̈an ca Pablonën, imëishinu
cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran bana ñuixuancëxa. Usoquin ca imë̈
naëx 'itámainun 'acëxa. 8 Usoquin ca Pablonën xubu cata itsi manáinra
'icë, anua lamparín 'itsaira tiríocë 'icë anunu timë̈cë, anuxun bana
ñuixuancëxa. 9 Usaquian Pablonën manámi 'icë xubu cata rabë̈ 'imainun
achúshi, anuxun bana ñuixuncëbëbi ca bëná uni achúshi, Eutico cacë,
ax xubu manámia 'icë xëcuë anu tsotax, 'uxcënan tënáncëx 'uxax ëman
nipacëacëxa. Nipacëtía bamaia ca bicancëxa. 10 Bicëbë xubunuax
'ibúquianquin bëná uni 'icúquin bitsi rantin purúnquin ca Pablonën anua
'icë unicama cacëxa:

—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacëtia.

11 Catancëx manan 'irutëcënxun, pán tucapaxun pianan pëcaratamainun
bana ñuixunëti, ca Pablo atu ëbiani cuancëxa. 12 Cuancëbë ca bëná uni
Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icë buani cuëënquiani cuancancëxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

13 Usa 'ain cananuna Pablonëan taën cuainsa tanquin, anua bitsi
cuanun cacëx, nux pain rëcuë̈nquiani manë nuntin Asón cacë ëmanu
cuancën. 14 Cuanx bëbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abë nuntin
Mitilene cacë ëmanu cuancën. 15 Mitilenenuax coonx cananuna Quío
cacë nasí rapasu bëbacën. Bëbax anuax coonx cananuna Samos cacë
nasínu bëbacën. Bëbatancëx cananuna anu 'icë ëma Trogilio anuax pain
tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx cananuna Mileto cacë ëmanu bëbacën.
16 Anuxun ca Pablonën Pentecostés cacë nëtë 'iisama pain 'ain Jerusalénu
bëbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tanquin, Efeso ëma 'urama 'aínbi
anu cuantima sináncëxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin cushicama Pablonën bana ñuixuan

17 Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icë axa Jesucristomi
catamëcë unin cushicamaxa anu unun quixun Pablonën camiacëxa.
18 Camicëx aia ca cacëxa:

—Asia menu utancëx carana mitsubë 'aish uisai 'ëx 'ia quixun camina
mitsun 'unanin. 19 'Ëx mitsubë 'ixun cana mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma
axa cuëëncësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan.
Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx
'aisamaira tëmëran. 20 Usai 'iquinbi cana ënquinma uisai caramina Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuëquinma mitsu bana
ñuixuan. Usaquin nëtëquinma mitsúxmi timëcë ñuixuanan cana mitsun
xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan. 21 Ñuixunquin cana judíos uni-
cama 'imainun judíosma unicamaribi Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'inux
sinanatía Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënun quixun can. 22 Usa 'ain
cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi Jerusalénu
cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi. 23 An 'unánmicëxun
cana 'unanin, uinu 'icë ëmanu carana cuani anuxun ca Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë caia, anuax cana sipuocancë 'ianan
unían 'atimocëxun 'aisamaira oquin tëmëranuxun 'ai quixun. 24 Usaquian
'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bënëtiman. Ba-
manuxunbi Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin 'ai cuëënquin sënëonti
cana cuëënin, Nucën Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun
iëmisa tania quixuan camabi unin 'unánun.
25 Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucën Papa
Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ë istëcënuxunma 'aia quixun.
26-27 Mitsúnmi 'ë istëcëncëxunmabi cana ësoquin mitsu cain, uisai cara
Jesucristo cupí aín unicamax, an mëníosabi oi 'iti 'icë quixuan Nucën Papa
Diosan 'ë 'unánmicë, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ëmanu 'icë
unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia
cuatibia ami catamëcëma 'ain 'ën 'uchama 'icën. 28 Usa 'ain camina
mitsun mina ñu 'aisama 'ai bërúancati 'ain. Bërúancanan camina axa
Jesucristomi catamëcë unicamaribia upí 'inun bërúanti 'ain. Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamëcë
unicama bërúanun mitsu 'imiaxa. A unicamax ca axa bama cupí Nucën
'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish aín uni 'icën. 29 'Ën cana 'unanin, 'ëx
cuancëbë ca uni raíri uti 'icën. Uxun ca axa ami sináncë unicama, Jesu-
cristomi catamëti bana a ënun quixun paránti 'icën. 'Inúanëan bëtsi biquin
carnero tsuácacësaribi oquin ca a unin axa ami sináncë unicama Jesús
manunun quixun paréntisa tanti 'icën. 30 Ësaquinribi cana 'unanin, axa
Jesucristomi catamëcë unicamabë timëcë unicama bëtsi bëtsin ca Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin ñuixunquinma, cëmë bana ñuixunti 'icën, a
bana quicësabi oi isa 'inun quixun. 31 Usa 'ain camina unin paráncëma 'in-
uxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabë 'imainun achúshi
barin cana ñantánbi nëtënbi nëtëquinma bëunan mëscúquin mitsu 'ësëan.
32 Bërí cana an bërúanun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca
nuibaquin mitsu ami cushinun 'imianan axa ami sináncë unicama 'im-
icësaribi oquin asérabi ainan 'aíshmi ax cuëëncësa oíshi 'inun mitsu 'imiti
'icën. 33 'Ën cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácëma 'ain. 34 Mitsúnbi
camina 'unanin, 'ën mëcënanbi ñu mëëxun cana 'ën piti 'imainun 'ën
chupa bianan 'ëx abë 'icëcamaribi bixúan. 35 Usaquin ñu mëëcë 'ixun cana
mitsu 'unánmia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuxun.
Usaquin 'ati sinani ca Nucën 'Ibu Jesús ësai quiacëxa: “A unin ñu 'ináncë
uni ax cuëëncësamaira oi ca an uni ñu 'ináncë uni ax cuëënia”. A bana
camina manuquinma sinánti 'ain.

36 Ësaquin catancëx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icë unicam-
abë Nucën Papa Diosbë banacëxa. 37-38 Banai sënënia ca —'ë camina
istëcënuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abë 'icúcanani bëunan
mëscúquin bërúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo
buáncëxa.

21

Jerusalénu Pablo cuan

1 Buáncëx 'iruax Efesonu 'icë unicama ëbiani cuanx cananuna Cos
cacë nasínu cuancën. Anuax coonx cananuna Rodas cacë nasínu cuanx,
anuaxribi Pátara cacë ëmanu bëbacën. 2 Bëbaxun cananuna anua axa
manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mëracën. Mërax cananuna
a nuntin atubë cuancën. 3 Cuanxun Chipre nasía mëmiu 'icë inubiani
cananuna Siria menu cuancën. Cuanx cananuna anu 'icë unicaman
buáncë aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro ëmanu cuancën. 4 Usai Tironu
bëbaxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama mërax, cananuna mëcën
achúshi 'imainun rabë nëtën atubë anu 'iacën. Nuxnu anu 'ain ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun a unicaman uisai
cara Pablo 'iti 'icë quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun
cacëxa. 5 Usaquian cacëbëbi cananuna a nëtëcama inúcëbë cuancën. A
ëmanuax cuancëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín xanu
'imainun aín bëchicëbëbi nubë masinu cuancëxa. Cuanx cananuna rantin
puruni tsóbuax masinuax Nucën Papa Diosbë banacën. 6 Usai 'itancëxun
atubë 'icucananquin —cuanmainun ca bërúanx 'ican —quixun atu cai
cananuna manë nuntinu 'iruacën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icënu
cuantëcëancëxa.

7 Anuax cuanx cananuna Tolemaida ëmanu cuancën. Cuanx bëbaxun
axa Jesucristomi catamëcë unicama catancëx cananuna achúshi nëtën
atubë 'iacën. 8 Anuax pëcaratëcëncëbë cuanx cananuna Cesárea ëmanu
bëbacën. Bëbax cananuna Felipenën xubunu abë 'i cuancën. Felipe ax ca
an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncë 'ianan mëcën achúshi 'imainuan
rabë uni Jerusalénuxun an piti mëtícanun caíscan acama achúshi 'iacëxa.
A Felipebë cananuna 'iacën. 9 Aín bëchicë ca rabë 'imainun rabë xanu
bënëñuma 'iacëxa. A xanucaman ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun
bana uni ñuixuancëxa.

10 Anu 'itsa nëtë 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni
ñuixuncë uni achúshi Agabo cacë, ax Judea menuax bëbacëxa. 11 Bëbax
nu isi uxun anun Pablo tsitëcërëquicë, a biax anun tanëacanan anun
mënëacati ca quiacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca ësari quia: Ënën 'ibu ca ësaribi
oquin nëaxun Jerusalénu 'icë judíos unicaman judíosma unían binun
'inánti 'icën.

12 Ësaría Agabo quia cuaquin ca nubëtan Cesáreanu 'icë unicamanribi,
Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacëxa. 13 Cacëxbi ca Pablo
quiacëxa:

—¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mëscúquin 'ë masá nuitumin?
Jerusalénuxuan Nucën 'Ibu Jesúsnan cupí 'ë nëacancëxbi cana bënëtima
'ain. Usoquin nëanan 'ë 'acancëxbi cana asábi 'iti 'ain.

14 Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamicas-
macën. Usa 'ain cananuna quiacën:

—Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi ca 'iti 'icën.

15 Usa 'ain cananuna ñu mëníobiani Cesáreanuax Jerusalénu cuancën.
16 Cuancëbë ca nubë Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama
raíri cuancëxa. Acaman ca Chiprenuax ucë uni Mnasón, axa 'itsa baritian
Jesucristomi catamëcë, a 'unáncë 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu
buáncëxa.

Pablo Jacobo isi cuan

17 Usa 'ain ca Jerusalénu bëbaia axa Jesucristomi catamëcë unicaman
cuëënquin nu biacëxa. 18 Usaquian bicëx 'inëti cananuna pëcaracëbë
Pablobë Jacobo isi cuancën. Abë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman
cushicamaribi 'iacëxa. 19 'Icë —¿uisa caina 'ai? —quixun catancëx atubë
banaquin ca Pablonën uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan 'amicëxun,
anua judíosma unicama 'icë ëmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancëxa.
20 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun ca —asábi ca —quixun caquin
Nucën Papa Dios rabiacëxa. Rabitancëxun ca Pablo ësaquin cacëxa:
—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax
ca Jesúsmi sinánxa. Sinánxunbi ca ësaquinribi sinania, Moisésnëan usai
judíos unicama 'iti cuënëo bana quicésabi oi cananuna 'iti 'ai quixun.
21 A unicamax ca quia, min isamina bëtsi bëtsi menua judíos unicama,
Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun
quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acësaribi oquin bëbu tuá
'unántioxunma 'anun quixunribi can. 22 An usa bana cuacë unicamax ca
mi ucë cuati timëti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain? 23 Nun ësaquin
cacësabi oquin camina 'ati 'ain. Ënu ca rabë 'imainun rabë judíos uni, an
Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i sënënquian aín bu tëamitishi 'icën. 24 Ënë
uni buani camina abë judíos uni 'icësaribiti 'inux mixribi nashi mëníocati
'ain. Mëníocanan camina a unicamaxa Moisésnën cuënëo bana usai 'iti
quicësabi oi 'ianan aín bu tëacë 'inun cupíoquin mëníocamiti 'ain. Minmi
usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icën, mix camina Moisésnën
usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'i quixun. 'Unánan ca
mimia manáncë bana ax ca cëmë 'icë quixun 'unánti 'icën. 25 Mixmi
judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicësabi oi 'iti 'aínbi ca nun
sináncëx judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icën. Usaquin sinánquin
cananuna ësaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai
'iti banacama quicësa oquin 'aquinma camina ësaquinshi 'ati 'ain, unínbia
uniocë ñu rabiquian 'acë ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina
ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain,
'imainun ca bëtsi xanubë 'ima uni aín xanubëishi 'iti 'icën.

Roma ëmanua Pablo cuan ñuicë bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

26 Usaquian abëa 'icëcamabëtan Jacobonën cacësabi oquin, rabë
'imainun rabë uni a buonx ca Pablo judíos unicama 'icësaribiti nashi
abë mëníocacëxa. Mëníocanan ca uisa nëtën cara anun mëníocati nëtë
sënënti 'icë quixun canan uisa nëtën cara Nucën Papa Dios rabiquin
ñuina rëti 'icë quixun anu 'icë sacerdotebëtan mëníoi anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu cuancëxa.
27 Anun mëníocati nëtë mëcën achúshi 'imainun rabë sënënti 'uramara
'ain ca judíos unicama raíri, Asianuax ucë, acaman Pablo anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunua isacëxa, isquian tsuácarucëxun Pablo biacëxa.
28 Bitsi ca munuma cuënishi quicancëxa:

—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ënë unix ca an camabi menu cuanquin judíos unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncë a 'icën. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnën cuënëo quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënë 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma, axa griego banan banacë unicama raíriribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ënë xubu upí 'atimamiaxa —quiax.

29 Jerusalënuaxa abë nitsia isbaiëxanx ca Efesonu 'icë uni, Trófimo, a Pablonën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínmicësa sinani usai quicancëxa. 30 Usaía quicëbë tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalénu 'icë unicaman biquin, Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ëman nirínbianquin bënënquinshi xëcuëcama xëpuacëxa. 31 Usaquin 'ai Jerusalénu 'icë camabi uni tsuáquirucëa ñuia ca comandantenën cuacëxa. 32 Usaquin cuaquin aín suntárucamacëñun suntárunën cushicama timëtancëxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icë anu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca mëëquinbi Pablo ëancëxa. 33 Usocëbë uquin ca Pablo biquin comandantenën aín suntárucama manë risi rabëtan tëcërëcanun quixun cacëxa. Caquin ca ui cara ax 'icë quixun ñucánan añu cara 'axa quixun ñucácëxa. 34 Ñucácëbëbia unicamax bëtsi bëtsi bana ñui sharácëbëtan upí oquin cuaquinma ca comandantenën anua suntáru bucucë xubunua buánun quixun cacëxa. 35-36 Cacëxuan buáncëbë, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacëxa:

—Ca bamati 'icën.

Usai quia tsuáquirucëbëtan ca unínma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icë tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncëxa.

Unicamax ami manáncëxuan Pablonën ca

37 Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicëxunbi ca Pablonën comandante cacëxa:

—¿Bananun caina 'ë 'imitima 'ain?

Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—¿Griego banan banati caina 'unan? 38 ¿Mix caramina Egiptonu 'icë uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancëxun uni 'aquin cuatro mil uni, anu uni 'icëma menu buáncë, ama 'ain?

39 Usaquin ñucácëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ëx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë ëma cha, Tarso, anu 'icë. ¿Usa 'ain caramina 'ën axa tsuáquirucë unicama canun 'ë camitima 'ain?

40 Cacëxun ca comandantenën —camina cati 'ai —quixun cacëxa. Cacëx tapitinu nixun mëcënan sanáncëxa nëtëtia ca Pablonën hebreo banan banaquin ësaquin unicama cacëxa:

22

1 'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama, uisai carana 'ia quixun 'ën asérabi mitsu ñuixunmainun ca cuat.

2 Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascësarua 'inun nëtëacëxa. Nëtëtia ca Pablonën cacëxa: 3 —'Ëx cana judíos uni, Cilicia menua 'icë ëma Tarso, anuax bacëan 'ain. Usa 'ixunbi cana Jerusalén ënuax caniquin, an uni 'unánmicë uni, Gamaliel, an 'unánmicëxun quirica 'unánquin, nucën raracaman cuatia Moisésnën cuënëo bana upí oquin 'unáncën. 'Imainun cana mitsúxmi 'icësaribiti Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati cuëëancën. 4 Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncë unicama

bëtsi bëtsi ocën. Bëtsi bëtsi oquin 'anan cana bëbu 'imainun xanuribi
nëaxun tëmëramianan sipuanuxun buáncën. 5 Sacerdotnën cushicaman
'apubëtan ca caniacëcë unicamanribi 'unánxa, atun ca Damasconu 'icë
judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ë 'ináncëxa quixun. 'Ináncëx cana
axa Jesucristomi sináncë unicama Jerusalén ënuxun tëmëraminuxun bitsi
cuancën.

Pablonëan axa usai Jesucristomi catamëa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 Bain cuani Damasconu bëbai cuanquin, 'ën usai 'iti sináncëma
'aínbi ca bari xamáruti 'urama 'ain, naínuax cushiira pëqui ichúquin
nëbëtsioraquin 'ë pëcacëxa. 7 Usaquian pëcacëx menu nipacëxun cana
ësaquian 'ë cacë bana cuacën: "Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi
oin?" 8 Ësaquian cacëxun cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios
sapi camina 'ain". Cacëxun ca 'ë cacëxa: "'Ëx cana Jesús, Nazaretnu 'icë,
ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain". 9 Usaquian 'ë cacëbëtan pëquia isquinbi ca
axa 'ëbë cuancë unicaman 'ëbëa banaia cuama 'icën. 10 Ësaquian cacëxun
cana cacën: "Mix camina 'ën 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina añu 'ën 'ati
cuëënin?" Cacëxun ca 'ë cacëxa: "Niruquiani camina Damasconu cuanti
'ain. Anuxun ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icën".
11 Usaquin cacëx menuax niruiabia axa pëquicë an bëtënancëx bëxuñu
'ixun iscasmatia, axa 'ëbë cuancë unicaman mëínbianquin buáncëx cana
Damasconu bëbacën.
12 Anu ca uni achúshi, Ananías cacë, an Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'aish ca a unix Damasconu 'icë judíos
unicaman, ax ca upí nuituñu 'icë quixun ñuicë 'iacëxa. 13 Usa 'aish ca 'ë
isi uacëxa. Uxun ca 'ë cacëxa: Saulo, mix camina 'ën xucën 'ain. Camina
amiribishi istëncënti 'ain. Quixuan cacëxuinshi cana a isacën. 14 Iscëxun
ca 'ë cacëxa: Nucën Papa Dios, a nucën raracamanribi rabia, an ca mi
caísacëxa, añu cara ax cuëënia quixun 'unánanmi aín Bëchicë aín sinan
upíira aribi 'unánan ax banaia cuanun. 15 Usa 'ixun camina min ami iscë
ñucama 'imainun usaquian mi cacëxunmi cuacë banacamaribi camabi
menu 'icë unicama ñuixunti 'ain. 16 Usaími 'inúan caíscë 'aish camina
bënëtishi nirui min 'uchacama tërënun Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti
nashimicë 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

17 Usa 'ain cana Ananías quicësai 'itancëx Jerusalénu cuantëcëancën.
Cuanx cana Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuancën.
Anu 'ixun cana namáquin iscësoquin Nucën 'Ibu Jesús isacën. 18 Iscëxun ca
ësaquin 'ë cacëxa: Jerusalénu 'icë unicaman ca mínmi 'ë ñuiquin cacëxunbi
cuaisama tanti 'icën. Usa 'ain camina bënëti Jerusalénuax cuanti 'ain.
19 Usaquian cacëxunbi cana Nucën 'Ibu Jesús cacën: Ënu 'icë judíos unica-
man ca 'unánxa, 'ën cana anua judíos unicama timëti xubucamanu cuan-
quin, axa mimi catamëcë unicama sipuanuxun buánan mëëa quixun.
20 Estébanën an mi ñuiquin uni bana ñuixuncë, a maxaxan 'acanmainun
cana 'ëx anu 'ixun cuëënquin an Esteban rëcë unicaman chupa bërúan.
21 Usaquin cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacëxa: Camina cuanti 'ain.
Cana 'ura 'icë judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

22 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun pascësarua 'aish sëtëxun cuatibi ca
judíosma unicama ñuia quia cuati sharatëcëni quicancëxa:

—Ënë uni ca bamati 'icën, 'aíma 'inun.
23 Usai qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi pëxun
niquin me cupúcë bixun manámi mësuquin puacëxa. 24 Usaría unicama
'ia isquin ca comandantenën anua suntárucama bucucë xubunua Pablo
atsínminun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara
a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquiti 'ai
quixun cacëxa. 25 Usaquian comandantenën cacëxuan rishquiminuxun
nëamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:
—¿Mitsúnmi románo uni, añu cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi
rishquiti cara asábi 'ic?
26 Ësaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitanën ësaquin comandante
cacëxa:
—Ënë unix ca románo 'aish quiricañu 'icën. Usa 'ain camina uisaquin
caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin sinánti 'ain.
27 Usaquian cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo ñucáquin
cacëxa:
—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?
Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—Usa cana 'ain.
28 Cacëxun ca comandantenën cacëxa:
—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ën 'itsaira curíqui cupíocën.
Quia ca Pablonën cacëxa:
—'Ën papan Romanu 'icë quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana 'ëx románo
'ain.
29 Usaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncëcaman Pablo ëancëxa.
Ëncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha quiricañu 'icëbi cana Pablo
nëamia quixun sinani, racuĕacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

30 Usa 'ain ca pëcaracëbëtan comandantenën añu cupí cara Pablomi
judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nëacë manë
risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sacerdotenën cushicama 'imainun
judíos unibunën cushicaman 'apucama timënun quixun aín unicama
cacëxa. Cacëxuan an cacësabi oquin timëan ca comandantenën Pablo axa
timĕcë 'apucaman isnun chiquímiacëxa.

23

1 Usa 'ain ca suntárucaman bëcëxun isquin Pablonën judíos unibunën
'apucama cacëxa:
—Mitsux judíos uni 'aish camina 'ën xucĕantu 'ain. 'Icë cana mitsu
cain, 'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai quixun ca Nucën Papa Diosan 'ë isia.
2 Quiáxa quicëbëtan ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, an
a rapasu 'icë unicaman Pablo cuëtáshcanun quixun cacëxa. 3 Caia ca
Pablonën cacëxa:
—Unían, upí ca quixun mi sináncë 'aíshbi camina mix usama 'ain.
Nucën Papa Diosainra ca 'ëmi 'amicësa usoquin mi 'ati 'icën. Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oquin uisa caramina 'ë oti 'ai isti cupíshi camina
anu tsotan. ¿A bana quicësabi oquin 'ë ñucáxunmabi caramina 'ë mëënun
quixun uni cain?
4 Caia oquin ca a rapasu 'icë unicaman Pablo cacëxa:
—¿Usaquin caramina Nucën Papa Diosnan 'icëbi min sacerdotenën
cushicaman 'apu cain?

5 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Ën aintsicama, Moisénën cuënëo bana ca quia: “Min aintsicaman
'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'aínbi cana ax ca sacer-
dotenën cushicaman 'apu 'icë quixun 'unánquinma usaquin can.
6 Usaquin catancëxun ca Pablonën anua timĕcë 'apucama, a raírinëxa
saduceo uni 'imainun raírinëx fariseo uni 'icë 'unáncëxa. 'Unánquin ca
munuma banaquin cacëxa:
—'Ën aintsicama, 'ëx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bëchicë cana
'ëx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë
quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë 'ain ca 'ëmi manáncania.
7 Ësaía quia cuati acamaxbi cuëbicanantancëx ënananquin ca fariseo
unicaman bëtsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bëtsi oquin
sináncëxa. 8 Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —
quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'aíma 'icë —quixun sina-
nia. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë
uni baísquiti 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icë
—quixun sinania. 9 Usa 'aísha camáxbi cuëbícanani sharámainun ca fariseo
uni raíri, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë, an niruquin munuma
banaquin cacëxa:
—Nun iscëx ca ënë unix añu ñubi 'acëma 'icën. Sapi ca ñunshin banaia
cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicëxuan nu bana ñuixuncëxunbi
ënë uni 'atimoi atununa Nucën Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna
'atimotima 'ain.
10 Usaría 'aisamairai cuëbicanáncëbë ca comandante, unicaman Pablo
'ati sinani racuĕacëxa. Usai 'iquin ca comandantenën —unicama
nëbĕtsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icë xubunu buánti 'ai
—quixun aín suntárucama cacëxa. Cacëxun ca suntárucaman anua atux
'icënu buánxun atsínmiacëxa.
11 Usaquian 'oon ñantánbucëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesusan a rapasu
niracëquin Pablo cacëxa:
—Masá nuituti bënĕaxma ca 'it. Jerusalén ënuxunmi 'ë ñuiquin cacësaribi
oquin camina Roma ëmanuxunribi 'ë ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ësĕnan

12 Usaquian Nucën 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama
raírinëx timĕax 'ësĕnani ësai canancëxa: Pablo 'axunma cananuna pima
'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca
Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. 13 Axa
usai 'ësĕnancë unicama ax ca cuarenta unibëtan sënĕnma 'iacëxa. 14 A
unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëñun caniacëcë
unicama ësaquin cacëxa:
—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax
canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucën Papa Diosan nu
uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia. 15 Usa 'ain camina
'apu raíribëtan paránquin mitsun ësaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë
a upíira oquin 'unánuxun cananuna Pablo ñucátëcëntisa tanin. Nun nu
ñucátëcënun camina pëcaracëbëtan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi
usaquin cacësabi oquian comandantenën cacëxun aín suntárucaman bëia
cananuna Pablo 'ati 'ain.
16 Usai 'ësĕnaniabi ca Pablonën chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabi-
anxun ca suntárunën xubunu atsínxun Pablo ñuixuancëxa. 17 Ñuixuncëxun
cuaquin cuënxun ca Pablonën capitán achúshi cacëxa:

—Ënë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.
18 Quixuan cacëxun bibianquin buánxun ca capitánën comandante
cacëxa:
—Sipunua 'icë Pablo an ca cuënxun 'ë caxa, ënë tuá camina comandan-
tebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.
19 Cacëxun mëínbianquin 'uri buánxun ca comandantenën a tuá ñucáquin
cacëxa:
—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?
20 Cacëxun ca cacëxa:
—Judíos unicaman ca Pablomi 'ësĕnanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi,
atun isa aín ñu 'acë upí oquin istëcĕnun, judíos 'apucamanu Pablo
buántëcënun cëmëquin mi camicatsi quixun. 21 Usaquian cacëxunbi cam-
ina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'ësĕnancë uni ax ca
cuarenta unibëtan sënĕnma 'icën. Acaman ca 'anuxun unĕxun Pablo
cainia. Ësai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan
añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa
Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi
quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unĕxun
cainia.
22 Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën
chirabacën tuá cacëxa:
—A ñuiquinmi 'ë cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

23 Cacĕxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabĕ cuënxun comandantenën
cacëxa:
—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë
suntárucëñun doscientos masíbun tuíncë suntárucama bëánquitancëxa imĕ
naëx 'iisama pain 'aían Cesáreanu cuanun mëníocamiti 'ain. 24 'Imainun
camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mëníoti 'ain, anúnmi
unínma 'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.
25 Usaquin aín capitán rabĕ catancëxun ca comandantenën Felix
buánminuxun ësaquin quirica cuënëocëxa:
26 "'Ëx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira
'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain? 27 Judíos
unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun
'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian. 28 Añu cupí cara ami man-
ancania quixun 'unántisa tanquin cana judíosnën 'apucamaxa timĕcënu
Pablo buan. 29 Buánxun ñucácëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama
'itia Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'ima quixun 'ë caxa. Cacëxun
iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma 'ianan a cupí sipuatibi 'aíma
'iaxa. 30 Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'ësĕnania ñuia cuaquin
cana bënĕnquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami
manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'ësĕnania quixuan mi canun
quixun minu xutin. Ënëishi cana mi cain".
31 Ësoquian cuënëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi
oquin, suntárucaman bibianquin Pablo imĕ Antípatris cacë ëmanu
buáncëxa. 32 Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi
Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu
cuantëcëancëxa. 33 Cuantamainun Pablo buanx ca caballonën nicë
suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin

ca a ñuiquin cuënëocë quirica Felix 'ináncëxa. 34 'Ináncëxun a ñuiquin 'acë
quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëísquin ñucáquin cacëxa:
—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?
Cacëxun ca —'ëx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën
cacëxa. 35 Cacëxun ca Felixnën cacëxa:
—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.
Caxun ca Herodesnën xubunuxuan bërúanun quixun suntárucama
cacëxa.

24

Felixnën ñucácëxuan Pablonën cá

1 Mëcën achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías,
abë caniacëcë uni raíri 'imainun Tértulo cacë uni, an banati 'unáinracë,
acamax Cesárea ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manánux
Felixnu riquiancëxa. 2 Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, ca Tértulonën
Felix ësaquin cacëxa:
—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina
min nuxnu upitax bucunun upí oquin bana mëníoin. 3 Mix camina usa
'ai quixun sinánquin cananuna camabi ëmanuxun camabi nëtën, asábi ca
quixun sinani, upitax bucuin. 4 Usa 'ain camina mix upí nuituñu 'ixun,
nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmainun, nun cacëxun
cuati 'ain. 5 Ënë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi
bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacë unicaman
cushi a 'icën. 6 Usa 'ixuan judíosma uni anu atsínmixun anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisësnëan cuënëo
nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan. 7 Bicëbi ca comandante
Lisiasnën aín suntárubë cuanxun nu bicuaënxanxa. 8 Nu bicuantancëx
ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati
'icë quiax quiixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain.
Ñucácëxa quia cuaquin camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca
asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.
9 Usaquian Tértulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi
Tértulo quicësabi oi ca asérabi 'iaxa quixun cacëxa. 10 Ësaquian cacëxun
cuatancëxun ca Felixnën Pablo axribia bananun quixun aín mëcënan
sanánquin tanxuancëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:
—Minmi 'itsa baritian ënë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun
cuacë 'icë cana racuëtima cuëënquin uisai carana 'ia quixun mi cain.
11 Usa 'ain camina asérabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa
tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucën Papa Dios rabinux 'ëx
Jerusalénu cuaënxancë ca mëcën rabë 'imainun rabë nëtësa 'icën. 12 Anu
'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'imainun anu judíos uni-
cama timëti xubucama 'imainun ëmacamanuxunribi abë cuëbícananquin
'ën unicama tsuáquirumia uinu 'icë unínbi iscëma 'icën. 13 'Imainun ca ënë
unicamaxa quicë bana ënëx ca asérabi 'icë quixuan an mi cati uni 'aíma
'icën. 14 Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman rabia,
a cana 'ënribi rabin. Aín bana, Moisésnën cuënëo 'imainun an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuënëo, a banacamax
ca asérabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana a banacama quicësabi
oía uá aín Bëchicë amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin, judíos
unicama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi. 15 Atúan sináncësaribi oquin
cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimacamaxribi baísquiti

'icë quixun sinanin. 16 Usaquin sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosmi
'uchaima 'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana
camabi nëtën ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ain.
17 Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancëx Jerusalénu utëcëan.
Uquin cana nun aintsi ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírinën 'ë bëmicë
curíqui bëan. Bëanan cana 'ën curíquiribi anuxun Nucën Papa Dios ra-
biti xubunuxun 'inánuxun bëan. 18 Bëxun 'inánux cana judíos unicama
'icësaribiti nashi mëníocan. Anun mëníocati nëtë sënëncëbë cana 'ën bëcë
curíquicama 'inani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuan. Anua
ca axa Asianuax ucë judíos unicaman 'ë mëraxa. Axa 'ëbë tsuáquiruti
'itsa uni ca anu 'aíma 'iaxa. 19 Asianuax ucë unicama ax 'ëmi manántisa
tani ca ënuxun mi 'ë ñuiquin cai utsíanxa. 20 Usa 'ain ca atúxa ucëma
'ain, axa Tértulobë ucë ënë unicaman mi cati 'icën, Jerusalénuxuan judíos
'apucaman 'ë ñucácëbëtan cara uisa ñu 'acë 'ë isaxa quixun. 21 Caquin
ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë unicama
baísquiti 'icë quixun 'ën sináncë 'ain camina 'ëmi manáncani quiax 'ëx
quiixancë bana mi ñuixunti 'icën.
22 Usaía Pablo quia cuaquin ca Felixnën, Jesúsmi catamëti ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nëtë itsin mëníonuxun, Tërtulo
'imainun abë ucë unicama ësaquin cacëxa:
—Comandante Lisias ax ucëbëtan cana Pablo ñuimi quicë bana ënë
mëníoti 'ain.
23 Catancëxun ca Felixnën aín capitán cacëxa:
—Chiquíti rabanan camina Pablo bërúanti 'ain. Bërúanquinbi camina
añu cara 'aisa tania a 'amianan axa abë nuibanancë unicaman a istisa
tania ismianan añu ñu cara cuëënia a 'axunun 'amiti 'ain.
24 Usa 'ain ca nëtë itsin Felix, judía xanua biá, Drusila cacë, abë
utëcëancëxa. Uxun ca Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti
'icë quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo camiacëxa. 25 Camicëx uxuan,
Jesucristomi catamëtia uni, aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atëcëinsa tanquinbi tënëti
banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acë cupía unin paë tanquin tëmërati
bana ñuixuncëxun cuati ratúquin ca Felixnën Pablo cacëxa:
—Camina cuanti 'ain. A 'ën 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mi
camitëcënti 'ain.
26 Usaquin cacëxa cuan ca Felixnën —'ën chiquínun ca Pablonën 'ë
curíqui 'inánti 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin camicëxa
cuancëbë cuancëbë ca Pablobë 'itsai banacëxa. 27 Usaquin rabë baritia
inúnmi 'apu 'aíshbi chiquíquin ca Felixnën judíos unicamabë upí 'iisa
tanquin Pablo sipunubi ëancëxa. Felix chiquícëbë ca bëtsi uni Porcio
Festo cacë, ax 'apu 'iacëxa.

25

Festonën Pablo ñucá

1 Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bëbacëxa. Bëbax ca
rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë Cesárea ëmanuax Jerusalénu cuancëxa.
2 Anua 'icë ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apuca-
manribi Pablomi manánquin Festo cacëxa, 3 ësaquin, —Nux cuëëncësabi
oquin camina Pabloa Jerusalénu min unin bënun camiti 'ain. Bain aia
'acatsi quiax 'ësënanxun ca Pabloa bënun quixuan caminun quixun
judíos unicaman Festo usaquin cacëxa. 4 Cacëxunbi ca Festonën cacëxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocë 'icën. 'Ëx cana 'itsama nëtëinshi ënuax
anu cuanin. 5 Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ëbë Cesáreanu cuanti 'icën.
Cuanxun ca a unían ñu 'atima 'acë 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati
'icën.
6 Catancëx ca mëcën rabë nëtësa 'icëbë Festo Jerusalénuax Cesárea ëmanu
cuancëxa. Coonx pëcaracëbë, anua uníxa unimi manania cuacë uni tsóti,
anu tsóbuxun ca Pablo bëcánun quixun camiacëxa. 7 Camicëxuan bëcëbë
ca Jerusalénuaxa ricuatsíncë judíos unicamax a nëbëtsiorati, ënë unin
ca 'atima ñuira 'axa quiacëxa. Usaía quicancëbëbi ca Pablo ñuia, usai
quicancë bana ax ca asérabi 'icë quiáxa ax quiti uni raíri 'aíma 'iacëxa.
8 Usa 'ain ca Pablonën amia manáncancëxun ësaquin Festo cacëxa:
—'Ën cana Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi
oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacëma 'ain. Usa 'aish cana 'ëxribi a bana
quicësabi oi 'ian. 'Ianan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
judíosma uni atsínmicëma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icë 'apu,
César, aín bana tanxunma 'anun uni cacëma 'ain.
9 Quia ca Festonën judíos unicamabë upí 'iisa tanquin Pablo cacëxa:
—¿Mi ñuia quicancë bana ënë 'ën anuxun mi mëíoxunun caina
Jerusalénu cuainsa tanin?
10 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Ëx románo uni 'icë ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën 'imicë an uníxa
románo unimi manania cuacë uni ainshi 'ë ñuia uni quicë bana mëníoti
'icën. Usa 'ain camina 'ëx románo 'aían 'ëmi uni manania minbi mëníoti
'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ëx 'uchacëma 'ain ca 'ën
'acë ñu a aín 'apucaman mëníoti 'aíma 'icën. 11 Axa quicësabi oquin nun
'ati bana quicësa oquin 'acëma 'icëa unin 'ë bamamiti ca asábi 'itsíanxa.
Usa 'aínbi ca uisa ñubi 'uchacëma 'icë atúxa 'ë ñui quicë bana asérabima
'ain, uinu 'icë unínbi atúan 'anun judios unicama 'ë 'inántima 'icën. Usa
'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnënbia uisa cupí cara uni 'ëmi manania
quixun isti cuëënin.
12 Usaquian cacëxun ca an a 'aquincë unicamabë banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:
—Césarnënbi uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuëëncë cupí
camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

13 'Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea ëmanu Festo isi
cuancëxa. 14 Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:
—Ënu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ëbiancë uni achúshi 'icën.
15 Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushicamabëtan judíos caniacëcëcaman
a ñui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun. 16 Cacëxunbi cana
can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca
bamati 'icë quixun caima, axa ami manáncë unicaman abë banaquin
a uni añu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain. 17 Usa 'ain cana
atúxa Jerusalénuax ënu uóncë nëtë pëcaracëbëtan, anua an uníxa unimi
manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun Pablo bëcanun quixun camian.
18 Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablonën 'axa quixun sinan.
Sinánquin camicëxuan Pablo bëánbi ca 'ën sináncësa oi axa ami manáncë
unicamax quicëma 'icën. 19 Quimabi ca ësai cuni quiaxa, nuxnu usai
'iti bana quicësabi oi 'ima 'ianan ca Pablonën, uni achúshi Jesús cacë,
ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuia quiax. 20 Usa 'ain cana uisa

carana ënë uni oti 'ai quixun sinántancëxun, ¿mi ñuia quicancë bana ënë
anuxun mi mëníoxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun Pablo
ñucan. 21 Ñucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni manáncë bana
istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun
Césarnu xuti nëtë sënëntamainuan sipunubi 'inun quixun can.
22 Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:
—'Ënribi cana a unían bana ñuia cuaisa tanin.
Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:
—Iméishibi camina axa quia cuati 'ain.
23 Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama 'imainun
a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun
curánanën mëníocacuatsini uacëxa. Ucëbëtan ca Festonën Pablo bënun
quixun aín suntárucama cacëxa. 24 Cacëxuan Pablo bëcëbëtan ca Festonën
axa ucëcama ësaquin cacëxa:
—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë timëcë unicama cain, ënu ca
a uni ñuia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreanuaxribi, ami
manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën.
25 'Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbi cana
axbi, César Augustonënbi ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara
oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan. 26 Sináncëxbi
ca a ñuiquin, usai ca ënë uni 'iaxa quixun cati bana 'aíma íaxa. Usa 'ain
cana mitsúnmi ñucánuan a bënun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun
camina a ñucáti 'ain. 'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa
ñu cara 'axa quixun. Ñucácëxa quia cuaxun cana añu cara 'axa quixun
caquin nun 'apuira César quirica buánmiti 'ain. 27 Añu ñu 'aisama cara
'axa quixun ñuixunxunmashi cana Césarnu sipuacë uni xutima 'ain. Xuáxbi
cana nuituñuma 'ixun añu ñu 'acëma 'icëbi a uni xucësa 'iti 'ain.

26

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

1 Festonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:
—Mixribi camina banati 'ain.
Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín mëcënan sanani ësai
Pablo quiacëxa:
2 —Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai
carana 'ia quixun mi cai cana cuëënin. 3 Min camina judíos unicamaxa
usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina añu ñu ñui cara quia
quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma
cuati 'ain.
4 Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'ën nëtënuax cania quixun 'unánan
uisai carana Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unánxa. 5 Usa 'ain ca atun
'unáncë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin
mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri
'icësamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi
oi 'ain. 6 An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni
bamacama baísquimiti 'icë quicë banax ca asérabi 'icë quixun cana 'ën
sinanin. Usaquin 'ën sináncë cupí ca ënë unicamax 'ë ñui 'ëmi manánxa.
7 Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca mëcën rabë 'imainun rabë
'iacëxa. Aín bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni
bamacama baísquimiti nëtë cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nëtë ca
uti 'icë quixun sinánquin ca nëtënbi imëbi ami sinánquin Nucën Papa Dios

rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribiti 'ëx 'icë cupí ca ënë unicamax 'ëmi
manania. 8 Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama
baísquimiti 'icë quixun sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamëcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi o

9 Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa:
—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamëcë unicama
bëtsi bëtsi oti isa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun. 10 Usaquin
sinánquin cana Jerusalénuxun a unicama bëtsi bëtsi oquin tëmëramianan,
sacerdotenën cushicaman 'ë cacësabi oquin axa Jesúsmi catamëcë uni
'aisamaira sipuacën. Sipuaia unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun
sináncën. 11 'Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ënía,
ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos
unicama timëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acën. Usonan
cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi menu 'icë ëmacamanuribi cuanquin, anu
'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamëacëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

12 Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco ëmanuxunribi
usaribi oquin 'anux cana sacerdotenën cushicaman usoquin 'anun
quixun 'ë 'axuncë quirica buani cuancën. 13 Cuanquin cana
bari xamárucëbë naínuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin
nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën.
14 Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacën. Nipacëxun cana hebreo
banan ësai quia cuacën: "Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi
oin? Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa,
usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina
mixbi 'atimóracatin". 15 Ësai quia cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën
'Ibu Dios sapi camina 'ain". Cacëxun ca 'ë cacëxa: "'Ëx cana Jesús, ami
bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. 16 Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími
'ë iscë ñuianan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana
mi cain. 17 Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama
'imainun judíosmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi
onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain. 18 Minmi 'ë ñuixunçëxa atux ñu
'atima 'atishi sinani bëánquibucënu nicësa 'aíshbi sinanaquin ñu upíshi
'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën 'ibuacë
'aíshbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamëcë 'aísha aín
'uchacama tërëncë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mëníosabi
oi atux aín unicamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën".

Jesusan cacësabi oía Pablo 'iá

19 Pablonën ca ësaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain,
usaquian Jesusan naínuxun 'ë cacëxun cana aín bana parëquinma an
cacësabi oquin 'acën. 20 'Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama
ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea menu 'icë
ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana judíosma unicamaribi
ñuixunquin ësaquin can: 'Atimaquin sináncë 'aíshbi sinanati camina Nucën
Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma
ax cuëëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi
unin 'unánun. 21 Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aisa tanxa.

22 Atúan 'ë 'aisa taniábia Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun
cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi,
Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax
ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën. 23 A banax ca
ësai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain
ca usaribiti camabi uni bama 'aíshbi Cristo utëcëncëbë baísquiti 'icën. Usai
baísquia 'ixun ca Jesusan judíos unicamaishima judíosma unicamaribi
sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

24 Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai
quiacëxa:
—Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.
25 Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:
—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma
uníxa quicësama 'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën. 26 'Apu Agripa ënën ca 'ëx
a ñui quicë ñucama ënë upí oquin 'unánxa. Unían isnunma ñu 'acëma 'ixun
cana 'ën, an ca asérabi 'ën ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain
cana racuëquinma ënë ñucama a ñuixunin.
27 Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:
—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo
banax cara asérabi 'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérabi
ca a bana 'icë quixun camina sinanin.
28 Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:
—Bënënquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.
29 Quia ca Pablonën cacëxa:
—Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacë uni-
camaxribia, 'ëx 'icësaribiti, bënëtishi Cristonën uni 'iti cuëënin. Bënëtishi
'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuëënin. Mix 'ëx
'icësaribiti Cristonan 'aíshmi, 'ëx 'icësaribiti manë risin tëcërëcacëma 'iti,
cana cuëënin.
30 Usaquian Pablonën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun
Berenice 'imainun abëa anu tsócëcama ax niruacëxa. 31 Niruquiani 'uri
cuanx ca canani quiacëxa:
—Ënë unían 'acë ñu 'atima ca 'aíma 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan
bamamiti an 'acë ñu 'aíma 'icën. 32 Usai quiquin ca Agripanën Festo
cacëxa:
—Chiquíntisa 'aíshbi ca ënë unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ënë ñu
mëníoxunun anu cuancatsi quiaxa.

27

Roma ëmanua Pablo cuan

1 Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agri-
pabëtan Festonën, Pablocëñuan sipuacë uni raíriribi, an buánun quixun
Julio cacë capitán a cacëxa. Julio ax ca Augusto cacë suntárucama
achúshi 'iacëxa. 2 Usa 'ain cananuna parúnpapa cuëbí cuanx, Adramitio
ëmanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacën. Nubë
ca Macedonia menu 'icë ëma Tesalónica, anua 'icë uni Aristarco, axribi
cuancëxa. 3 Usaquiani coonx cananuna Sidón cacë ëmanu bëbacën. Anu
bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a ëmanua 'icë axa abë nuibanancë

unicama isanan abë bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacëxa.
4 Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancë amiax
uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quiax, nu mëmiua 'icë Chipre nasí
inubiani amotan cuancën. 5 Cuanx cananuna Cilicia me ratábianxun
Panfilia meribi ratábianx Licia menua 'icë ëma Mira cacë anu bëbacën.
6 Mira ëmanuxun ca a capitanën Alejandría ëmanuax ucë manë nunti
isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubëtan mëníocëxa.
7 Mëníocëbë cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna Gnido cacë
ëma isacën. Isbiani cuaniabia anúnu cuancë amiax uquin nëtĕquinma
suñun bëcacëx cananuna Salmón ëma inubiani Creta cacë nasí a rapasu
cuancën. 8 Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bëcacëx cuëtsinan munu
cuanx, Buenos Puertos cacë ëma, Lasea cacë ëma cha 'urama 'icë, anu
bëbacën.
9 Anu bëbaquiani cuancëbëa, mita rënimëbúcëbë ca parúnpapan cuanti
'aisama 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën axa nubë cuancë unicama ësaquin
cacëxa: 10 —'Ën sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani
cananuna nunti 'imainun ñucama nëtĕmianan nuxribi cëñúti 'ain.
11 Cacĕxbi ca an manë nunti niquincë unicaman cushi 'imainun
nunti 'ibúxribi anu 'uran 'iisama tanmainun Julionëxribi Pablonën bana
cuaisama tani cuancatsi quiax bënĕacëxa. 12 Usa 'ain ca mita inúmi anu
'iti cuëënquinma, unicama aín patsanën ësaquin sináncëxa:
—Ënuax cuanx caranuna Fenice ëma, Creta nasí aúa bari cuabúcë, au
cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnpapa tucánquia

13 Usaquin sináncëbëbia aín tsipúmiax suñu munuishi bëquicëbëtan
ca an manë nunti niquincë unicaman —cananuna cuanti 'ai —
quixun sináncëxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuëtsinan nu buáncëxa.
14 Cuancëbëbi ca suñúan matámiax bëquiacëxa. 15 Usai 'iquian cuainsama
oquin manë nunti tuíncëbëtan cananuna anbia nu buántanun quixun
sináncën. 16 Suñúan bëquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma, Cauda
cacë, a rapasu cuani ami catamëacën. Ami catamëquin cananuna
nunti chamaratsu bëchunan buaniabi anun tëcërëcacë itsi a biquin anun
bëacën. 17 Bëxun cananuna manë nunti chanu 'aruacën. 'Arutancëxun
ca an manë nunti niquincë unicaman manë nunti cushioquin aín amo
camabi runucaxun nëacëxa. Nëatancëxun ca sináncëxa, Sirte cacë masi
'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icë unin cara a masi amatia,
ax ca anu pëánquiax ëchiquitima 'icë quixun sinani ca anu cuainsama
tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amiquisama tanquin, chupa ami suñu
bëquicë, an nunti niquincë unin buánpacëxa. Buánpaquin ca suñúinshia nu
buántanun quixun sináncëxa. 18 Usaquiani coónbia suñúan nëtĕcëbëtanma
ca an manë nunti niquincë unicaman ñu buáncëcama raíri parúnpapa
nëbĕtsi puacëxa. 19 Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama
parúnpapa nëbĕtsi puacën. 20 Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nëtën
bari isíma, 'isparibi isíma, 'ianan suñúanën parúnpapa bëchúancë, ashi
isquin —ënuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncën.
21 Usa 'ain 'itsa nëtën picëma 'ain ca Pablonën atu nëbĕtsinuax niruquin
unicama cacëxa:
—'Ën mitsu cacësabi oi Buenos Puertosnubi bërúax cananuna asábi
'ianan nun ñucama pucëma 'itsían. 22 'Aínbi camina masá nuitutima
chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, manë
nuntíxëshi ca nanĕti 'icën. 23 Ënë imĕ cana ainan 'ixun 'ën a rabicë,

Nucën Papa Diosan xucĕxa ucë ángel isan. 24 Iscëxun ca 'ë caxa: Pablo,
camina racuĕtima 'ain. Mi cupí ca micëñun axa mibë manë nuntinu 'icë
unicamaribi bacamiquiti 'icëbi Nucën Papa Diosan iĕmiti 'icën. Iĕmicëx
cuanx camina Romanu 'icë 'apu, Césarnu bëbati 'ain. 25 Angelnën 'ë cacë
sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Ën cana 'unanin, Nucën Papa
Diosan 'imicëx ca ángelnën 'ë cacësabi oi 'iti 'icën. 26 Usa 'aínbi ca manë
nuntíxëshi nasínu 'irui anu ránquiti 'icën.
27 Usa 'ain cananuna rabĕ semana 'icëbë suñúanëan amo amo oquin
buáncëx, parúnpapa Adria cacë, anu 'iacën. Anuxun ca imĕ naëx
an nunti niquincë unicaman —sapi cananuna menu bëbai —quixun
sináncëxa. 28 Sinánxun ca parúnpapa nëmin tanquin —ca treinta y seis
metros 'icë —quixun isacëxa. Isax 'uri cuanxun tantëcënquin ca —
ca veintisiete metros 'icë —quixun isacëxa. 29 Isax ca maparami 'ia
manë nunti tuquiti sinani racuĕquin aín tsipúnuxun rabĕ 'imainun
rabĕ manë cha, tësë itsin tëcërëcaxun, manë nunti anubi bëspúnun
nipácëxa. Imĕ naëx nipátancëxun ca pëcaranun quiax bënĕquin caíancëxa.
30 Caínquin ca an nunti niquincë unicaman manë nunti rëbunuxun tësë
itsin tëcërëcaxun manë nipácësa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu
cuanuxun nanpácatsi quixun sináncëxa. 31 Usoquian a unicaman 'aia
oquin ca Pablonën Capitán Juliocëñun aín suntárucama cacëxa:
—Ënë unicama manë nuntinu bërúcëbëma camina mitsux bacamiquiti
'ain.
32 Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma tëcërëcacë
itsicama tëaxun, bacan buántanun nipácëxa.
33 Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain Pablonën camaxunbia pinun quixun
ësaquin cacëxa:
—Rabĕ semana camina ñu pima 'ianan 'uxcëma 'ain. 34 Uinu 'icë uníxbi
ca nëtĕtima 'icën. Camina usabi 'inuxun 'acanin. Usa 'ain camina min
nami cushinuxun piti 'ain.
35 Usaquin caquin ca Pablonën pán bixun, acaman ismainunbi —
asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaxun piacëxa. 36 Usaquin
caquian piia isquin ca masá nuitucë a nëtĕquin camaxunbi piacëxa.
37 Manë nuntinua 'icë unicamax cananuna doscientos setenta y seis
uni 'iacën. 38 Acaman ca uiti cara piisa tania pitancëxun, manë nuntia
xanúntanun trigo sacocama parúnpapanu puacëxa.

Manë nunti nanĕa

39 Usa 'ain ca pëcaracëbëtan me isquinbi uinu cara quixun an
nunti niquincë unicaman 'unánma 'icën. 'Unánquinmabi ca parúnpapa
tsintúncënua masi isquin anu manë nunti 'aruti sináncëxa. 40 Sinánxun
ca anun tëcërëcacë itsi tëaquin manëa nipácë a parúnpapanubi ëancëxa.
Ëanan ca anun puntëbianquin buánti manë nunti tsipúnua 'icë inti, a anun
tëcërëcacë itsicama tubuacëxa. Tubutancëxun ca manë nunti rëbunu
nitsíncë iimi, ami 'iquian suñun manë nunti buánun quixun chupa
buánruacëxa. 41 Chupa buánrucëbë bëqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca
suñun baca xobucë rabĕ nëbĕtsia 'icë masinu ráncaisama oquin manë
nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain ami 'i cushi xuquiquin bacan
manë nunti tsipun tucapacëxa. 42 Tucapacëbëtan ca sipuacë unicama
mëñuquianx abáti rabanan suntárucaman 'acatsi quiacëxa. 43 'Acatsi
quiabi ca aín capitán Julionën Pabloribima 'aia quixun sinánquin, sipuacë
unicama 'axunma 'anun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca

an mëñuti 'unáncëcamax paían mëñuquianx 'irumainuan, 44 an mëñuti
'unáncëma unicamaxribi manë nunti panatan mëñuquianx caman 'iru-
tanun quixun cacëxa. Capitán Julionën cacësabi oi mëñuquiani cuanx ca
camáxbi caman 'irui cëñúruacëxa.

28

Malta cacë nasínua Pablo 'iá

1 Usai camáxbi bacamiquibi iëxun cananuna —Malta cacë nasí ca ënëx
'icë —quixun a isacën. 2 A nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin, 'uí
'imainun matsi 'ain, ami nux sënamënun quixun tsi tícaquin ërënruacëxa.
3 Ërënrucëbëtan ca Pablonën mëchan xanúncë bixun, tsi rëquirucënu
niacëxa. Nicëbë tsian xarocëxun tanbëtsini uquin ca Pablo runun
mëcháncëxa. 4 Usoia isi ca a nasínu 'icë unicamax ratuti ësai canancëxa:
—Ënë unix ca asérabi an uni 'acë uni 'icën. Bacamiquibi iëaxbi ca aín
'ucha cupí bamati 'icën.
5 Canancëbëtanbi ca Pablonën runu mëtúasquiquin tsinu niacëxa. Usoíbi
ca Pablo uisaíbi 'iama 'icën. 6 Usai 'ia isquin ca aín mëcën ca uáti 'icë
quixun anu 'icë unicaman sináncëxa. Sinánan ca —ca bamati 'icë —
quixun sináncëxa. Sinánxun 'uran caíncëxbia uatima 'ianan bamaiama oi
ca bëtsi oquin sinani —ënë unix ca dios achúshi 'icë —quiacëxa.
7 Anunu 'icë a 'urama ca a nasínu 'icë Publio cacë uni aín tucuricu aín
me 'iacëxa. Usa 'ain ca a unin bitancëxun aín xubunu 'inun quixun nu
cacëxa. Cacëx anu rabë 'imainun achúshi nëtën abë 'ia ca pimianan nu
'aquiancëxa. 8 Nux anu 'ain ca Publionën papa 'insinan 'ianan chixutan-
ribi 'i, racácë 'iacëxa. Usa 'icëa ñuia cuati ca Pablo a isi cuancëxa. Cuanxun
ca Nucën Papa Diosbë banatancëxun aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa.
9 Usocëbëa anu aia ca Pablonën a nasínua 'icë uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa.
10 Usocëbëtan ca a nasínu 'icë unicaman numi sinánquin nu 'aquiancëxa.
'Aquianan ca nuxnu cuancëbëtan, manë nuntinu nun pibianti ñucamaribi
nu 'aruxuancëxa.

Pablo Romanu bëba

11 Usa 'ain cananuna rabë 'imainun achúshi 'uxën Malta nasínu
'iacën. 'Itancëx cananuna anuxun mita inúmia aín 'ibu anu 'ain, Ale-
jandríanuxuan bëcë manë nunti anun cuanux anu 'iruacën. A manë
nuntin rëbunu ca uni rabëtan bëmánan tanxun 'acë i 'iacëxa, ax ca
Cástor 'imainun Pólux caquin anëcë 'iacëxa. 12 Malta nasínuax a nuntinu
'iruquiani cuanx cananuna Siracusa cacë ëmanu bëbacën. Bëbax cana-
nuna anu rabë 'imainun achúshi nëtën 'iacën. 13 'Itancëx cuanquin
me ratábiani, parúnpapa cuëbíushi cuanx cananuna Regio cacë ëmanu
bëbacën. Bëbonx suñúan caxucüax uquin nu bëcacëx cuanx cananuna
rabë nëtë 'icëbë Puteoli cacë ëmanu bëbacën. 14 Bëbaxun cananuna anuxun
axa Jesucristomi catamëcë uni raíri mëracën. Mëracëxuan abë 'inun
cacëx cananuna anu achúshi semana 'iacën. Achúshi semana 'itancëx
cananuna Roma ëmanu bain cuancën. 15 Usa 'ain ca nuxnu cuania
cuabëtsini axa Jesucristomi catamëcë uni raíri Romanuax ricuatsini Apio
Foro cacë ëmanuax nubë mëranani uacëxa. 'Imainun ca raírinëxribi Tres
Tabernas cacë ëmanuax nubë mëranancëxa. Acamabënu mëranancëbëtan
ca Pablonën Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sináncëxa.
16 Usari 'i cananuna Roma ëmanu bëbacën. Bëbacëbëtan ca capitán
Julionën an bëcë sipuacë unicama a guardianën cushi 'ináncëxa. 'Inánan
ca Pablo bëtsi xubunua 'inun canan an bërúanun quixun suntáru achúshi
cacëxa.

Romanuxuan Pablonën bana ñuixuan

17 Romanu bëbax, rabë 'imainun achúshi nëtë 'itancëxun ca Pablonën
judíos uni aín cushicamaxa a isi unun quixun camiacëxa. Camicëx aía
timëtia ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, cana mitsu cain, 'ën cana judíos unicama uisa
ocëma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocëcama 'iásabi 'ian. Usai 'iabi ca
Jerusalénuxun judíos unicaman an sipuanun quixun romános unicama 'ë
'inánxa. 18 'Ináncëxun 'ë ñucáxun ca 'unánxa, 'ën ñu 'acë 'aíma 'ain ca a cupía
'ë 'ati 'aíma 'icë quixun. Usa 'ain ca 'ë chiquíntisa tanxa. 19 Chiquíntisa
taniabi ca judíos unicaman 'ëa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian
caia cana 'apucama can, Romanu 'icë 'apu, Césarnën ca 'ëmia manáncë
banacama mëníoti 'icë quixun. 'Ëmia atux manáncë banacama a ñuixunibi
cana Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain. 20 Usa 'ixun cana mitsu
isanan mitsubë banatisa tanquin, 'ëmi isi unun quixun mitsu camian.
Judíos unicaman sináncësaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti
'icë —quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë cupí cana manë risi ënën
tëcërëcacë 'ain.

21 Usaía quia ca anua 'icë judíos unicaman Pablo cacëxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bëmicë quirica mi ñuiquian 'acë
achúshiratsubi bicëma 'ain. 'Imainun ca anuax ucë judíos unicamax mi
ñuiquin, min isamina ñu 'atima 'ai quixun nu cacëma 'icën. 22 Cananuna
'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncë unicama ami nishquin
unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icë quixun
ñuia cuaisa tanin.

23 Usa 'ain ca a nëtëan Pablonën bana ñuia cuacatsia quicë a
nëtën 'aisamaira uni anua Pablo 'icënu uacëxa. Aía timëtia ca bari
xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi bana ñuixuancëxa. Bana
ñuixunquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun canan
—Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni-
camaxribia, axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacëxa —quixun
ñuixuancëxa. 24 Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asérabi
'icë —quixun cuamainun ca raírinën —a banax ca asérabima 'icë —
quixun cuaisama tancëxa. 25 Usai 'i ca raírinëxa —asábi ca —quimainun
uni raírinëxribi —usama ca —quicëbëtan, camaxunbi bëtsi bëtsi oquin
sináncëxa. Usaía 'ia ca Pablonën ësaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan Isaíasnën
nucën raracama cá banax ca asérabi 'icën. A banax ca ësai quia:

26 Camina anu cuanxun atúan cuanun ësaquin judíos unicama cati 'ain:
Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia
quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun 'ën 'aia isíbi camina 'ëx
cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain. 27 Atun nuitu mëu 'unántisama
tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara
quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx
cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën
uni 'inun iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

28 Camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu ñuixuncë bana, Jesucristomi catamëtishi
ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiax quicë, a bana ñuixunia ca
judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicësabi oi 'iti 'icën.

29 Usaquian Pablonën cacëx ca judíos unicamax Pablonëan ñuicë ba-
nacama a ñui qui atúxbi cuëbicananquiani atun xubunu cuancëxa.

30 Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabë baritia
'iacëxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucë unicama nuibaquin biacëxa. 31 Biquin
ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixuanan uisai
cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti 'iti 'icë quixun ñuixuancëxa, uinu
'icë unínbia ubíocëma 'ixun.

PABLONËAN ROMANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica buánmia

1 'Ëx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana uni ñuixuncë.
Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucën Papa Diosanbi ca Jesu-
cristomi catamëquin ainan 'inux iënun unicama aín bana ñuixunun 'ë
caísacëxa.
2 Nucën Papa Diosan ca ainan 'inux iëti bana an sinánmicëxun aín bana
uni ñuixuncë unicama bëráma cuënëomiacëxa. 3 A cuënëomia banax ca
aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo ñui quicë 'icën. Aín 'unan papa ax ca
Davidnën rëbúnqui 'iacëxa. 4 Usa 'icëbi ca bamatancëx baísquicë cupía,
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin 'unánti 'icën,
Nucën 'Ibu Jesucristo ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan asaribi
upí 'aish cushiira 'icë quixun. 5 Jesucristo cupí ca Nucën Papa Diosan
nuibaquin nun nu uni aín bana ñuixunun mëníocëxa, camabi menua
an Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'acë unicama
'inun. 6 Mitsúxribi camina Nucën Papa Diosan Jesucristonan 'inun caíscë
'ain.
7 Ënë quirica cana cuënëoxunin, Roma ëmanuaxmi Nucën Papa Diosan
nuibaquin ainan 'inun caíscë 'aish ax cuëëncësabi oi 'icë, micamaishi.
Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin
'aquincëxmi chuámarua bucucanti cana cuëënin.

Romanu cuantia Pablonën sinan

8 Ësoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asérabi Jesucristomi
catamëti quixun camabi menu 'icë unicaman chanioia cuaquin, cana
'ëxribi Jesucristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin
a rabin. 9 'Ën cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin chiquíshquinma aín
Bëchicë ñuiquin unicama bana ñuixunin. An ca 'unania, 'ën cana abë ba-
naquin nëtë camabi mitsu ñucáxunin. 10 Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin,
bëráma cuainsa taníbi cuancëma cupí, bërí mitsu isi cuanuan 'ë 'aquinun.
11 Mitsúxmi asérabiira Jesucristomi cushicë 'inun 'aquinuxun cana mitsu
isi cuainsa tanin. 12 'Ëx Jesucristomi cushicë 'ixun 'aquincëxmi mitsúxribi
ami cushicë 'ain mitsubë cushionani cuëënmiananux cana mitsu isi
cuainsa tanin.
13 'Ën xucëantu, cuainsa taníbi cana cuancëma 'ain. 'Itsai cana mitsu
isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuëënin. Mitsúxmi Jesucristomi
catamënun, bëtsi menu 'icë unicama 'aquincësaribi oquin mitsu 'aquini
cuainsa cana tan. 14 Raëcë 'imainun raëcëma unicama, 'imainun an
quirica 'unáncë 'imainun an quirica 'unáncëma unicama, a unicamanbi
Jesucristo ñui quicë bana 'unánun cana an cacësabi oquin 'ën aín bana
ñuixunin. 15 Usa 'aish cana 'ëx, Roma ëmanu 'icë mitsuribi anun Jesu-
cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinsa tanin.

Uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quicë bana 'icë quixun Pablonën ñuia

16 'Ëx cana ënë bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicësabi
oi Jesucristomi catamëcë uni a ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi ainan
'inun iëmia. Judíos unicama pain ñuixuntancëxun cana judíosma unica-
maribi a bana ñuixunin. 17 A bana 'unáncë 'ixúinshi cananuna 'unanin,
uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëmia quixun. Nun
'ucha tërënun Jesucristomi catamëtiashi ca ainan 'inun nu iëmia. Usai
ami catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti
'icë quiax ca aín bana cuënëo ësai quia: "Ui unicama cara Nucën Papa
Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamëti tsóti 'icën".

Unicaman Nucën Papa Dios 'unánma bana

18 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca an aín bana quicësabi
oquin 'aisama tancë 'ixun bëtsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun
paráncë unicama, a uisa cara oti 'icë usoquin castícanti 'icë quixun. 19 Usa
unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë
quixun 'unántisa 'aíshbi ami sinanima. 20 Isquinmabi ca unin Nucën Papa
Dios 'unánti 'icën, an unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio
cupí, unin Nucën Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánan ax
ca nëtëtimoi usabi cushiira 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sináncëma
'icën. Usa 'aish ca, 'unáncëma 'aish cana ami sináncëma 'ain, a unicamax
quitima 'icën. 21 A unicaman, ui cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unánquinbi ca a sinánquin, —mix camina Nucën Papa Dios 'ai —quixun
caiman. Nucën Papa Diosan ñu 'axuncëxunbi ca a unicaman —camina nu
ñu 'axuan, ca asábi 'icë —quixun rabiquin cacëma 'icën. Caquinma atun
sináncësa oquinshi 'acë ñuishi 'acë 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma
unisa 'icanxa. 22 —'Ëx cana sinánñu 'ai —quicë 'aíshbi ca sinánñumasa
'icën. 23 Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoi tsócë, a
rabiquinma ami manúanan axa bamati 'aínbi uni iscësa oquin ñu unionan
ñuina pëchiñu 'imainun axa men nirícë ñuina, axa men nicë ñuina, acama
iscësa oquin —ax ca nun dios 'icë —quiquin a rabinuxun unioia.

24 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti ëanan a uni-
caman aín cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'anun ëanxa. Usaquian Nucën
Papa Diosan ëncëxun ca atúnbi a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa. 25 Usa
ñu 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaquinma, unin cëmëquin ñuicë
banaishi sinánxa. Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca
an unio ñuishi rabiaxa. Nucën Papa Dios ax ca xënibua 'aínbi aira unin
rabicë 'iti 'icën.

26 Atúxa usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atúan cuëëncësabi oi 'iquian
ñu 'atima 'anun ëanxa. Xanúxribi ca bënëñu 'iisama tani bëbúxmabi
bëtsi xanubë 'ia. 27 Usaribiti ca nucë bënë uníxribi xanuñu 'iisama tani,
xanúxmabi bëtsi unibë ñunshini 'ia. Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i
ca asérabi nucë bënë unin 'acësa oquin sinaníma axbi 'uchai Nucën Papa
Diosmi sinántisama tania.

28 Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucën Papa Diosan aín sinan
upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun ëanxa. 29 Usa 'ixun ca uisa ñucamax
cara 'atima 'icë acama 'aia, bëtsi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin
ñu biisa tanan, aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan, xanúxmabi bëtsi unibë
'ianan, bëtsi uni 'icësamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'Ianan ca uni 'aisa tanan,
bëtsibë cuëbicanánan, uni itsi paránan, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish
ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania. 30 Usai 'i ca uni itsi
ñui cëmëanan ami sinanima Nucën Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni
itsi —'aisama ca —quixun ñuianan ca abi rabiacati cërúanan raíri unimi

nëtëtima 'ësënanan aín tita aín papan bana cuaisama tania. 31 Usa 'aish ca
sinánñuma 'ianan, aín quicësabi oquin ñu 'acëma 'ianan uni itsi nuibacëma
'ianan abë nishananxbi uni itsibë mëníonainsama tanan 'aquinsa 'icëbi
uni 'aquinima. 32 Atun ca 'unania, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca usa
unicama ainanma 'aish xënibua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. Usaía Nucën
Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia
usaribi oquin 'aia isti cuëënia.

2

*Unin sinán*cama *Nucën Papa Diosan 'unáncë*

1 Mitsúnmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinën 'unánti 'icën, mitsun
camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icë quixun 'unanin. Usa 'ain camina
minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma cana 'a —quitima 'ain. 2 Cananuna
'unanin, Nucën Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë
usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin an mëníosabi oquin 'aia quixun.
3 ¿Bëtsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manánquinbi minribi usaribi
oquin ñu 'acëbi ca Nucën Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima
'icë quixun caramina sinanin? Usama ca. 4 Camina 'unánti 'ain, Nucën
Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acë 'icëbi 'atimoquinma mix
sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'aínbi caramina min 'atima ñu 'acë
ëni ami sinántisama tanin? 5 Usa 'aínbi camina min sinan 'aisama 'aish
sinanaisama tan. Usai 'iquin camina ënquinma camabi nëtën 'atima ñuishi
sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucën Papa Diosan 'uchañu
unicama aín 'ucha cupí castícanti, a nëtën 'aisamaira oquin castícancë
'inuxun 'ain. 6 A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisaquin cara
oti 'icë quixun isti 'icën, atun ñu 'acësabi oquin. 7 Axa —Nucën Papa
Diosan ca 'ë upí isquin abë nëtëtimoi tsónun 'imiti 'icë —qui cuëëncë uni,
an ca ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an
'acë uni a ca Nucën Papa Diosan xënibua 'aínbi abë 'inun 'imia. 8 Usaquin
'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicësabi oquin
'aisama tanquin, atux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama
Nucën Papa Diosan ami nishquin castícanti 'icën. 9 An castícancë 'aish ca
an ñu 'aisama 'acë unicama aín 'ucha cupí, Nucën Papa Diosbë xënibua
'aínbi 'íma 'aisamairai tëmërati 'icën. Judíos unibunëxëshia tëmërati 'aínbi
ca judíosma unibunëxribi aín 'ucha cupí tëmërati 'icën. 10 Usa 'aínbi ca
Nucën Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'acë unicama a
uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nëtënu
'inun 'imiti 'icën. Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin
'imiti 'icën. 11 An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.

12 An Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo, a 'unáncëma 'ixun
ñu 'atima 'acë unicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucën
Papa Diosbë 'itima 'icën. 'Imainun ca an Nucën Papa Diosan bana
Moisésnën cuënëo 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima
'acë unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucën Papa
Diosan 'uchocë 'iti 'icën. 13 Aín bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin
'acëma uni a ca Nucën Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana
'unánquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a cuni Nucën Papa Diosan upí
'icë isia. 14 Usa 'ain ca judíosma unin Nucën Papa Diosan bana Moisésnën
cuënëo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë 'ixun,
uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun 'unania.

15-16 Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icën, a unicaman ca asérabi aín nuitu mëu 'unania, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë 'unánan uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun. Anúan Nucën Papa Diosan camabi uni isti nëtën ca a unicaman aín nuitu mëúbi 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan cara 'ë upí isti 'icë, cara 'ë upíma isti 'icë quixun. A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu cara unëxun aín nuitu mëúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icën, 'ën unicama ñuixuncësabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acëma ñuicë bana

17 Usa 'aínbi camina —'ëx cana judío uni 'ai —quianan —usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quianan —judíosma unicamama, nuishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísacëxa —quixun sinani rabiacatin. 18 Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánan a banaxa quicësabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin. 19 Usa 'aish camina, 'ën cana an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicama bëxuñusa 'aísha bëanquibucënu nicësa 'icëbi a bana 'unánmiti 'ai quin. 20 Moisésnën cuënëo bana ca uisai cara judíos uni 'iti 'icë quiax asérabi quia. A bana 'unani camina quin, 'ën cana an ënë ñucama 'unáncëma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain. 21 ¿Mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi 'unánmicë 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicësabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni itsin ñu mëcamatima 'icë quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mëcamatin? 22 ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubë uni 'itima 'icë quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uni itsin xanubë 'in? ¿Diosma 'icëbi ax isa dios 'icë quixun unin cacë, a rabiti ca 'aisama 'icë quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancëxun anu 'icë ñu mëcamatin? 23 Mitsux —'ën Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'ixunbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icën, —Nucën Papa Diosan unix usai 'icë 'ain cana aín uni 'iisama tani —quixun. 24 Asérabi mitsu ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi 'atimati banaia".

25 Mitsun Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo quicësabi oquin asérabi 'acë 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax asábi 'icën. Usa 'aínbi ca a bana quicësabi oquinmi 'acëma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icën. 26 Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocëma 'ixunbi ami catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'acë 'icë Nucën Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacë unicama 'acësaribi oquin. 27 Usa 'ain ca an 'unántiocëma 'ixunbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë uni a Nucën Papa Diosan upí isti 'icën. Isanan ca an 'unántiocë 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma unicama Nucën Papa Diosan upíma isti 'icën. 28 'Unántioracacë cupíshima ca uni judío uni 'icën. 'Imainun ca 'unántioracacë uni, ax 'unántioracacëishima asérabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iti 'icën. 29 Axa aín nuitu mëu upiti Nucën Papa Diosmi sináncë uni ax ca asérabi judío uni 'icën. 'Unántioracacë uni ax ca Moisésnën cuënëosabi oquin aín namishi usoquin 'acë cupíma aín nuitu mëu Nucën Papa Diosmi sináncë cupí asérabi judío uni 'icën. Usa uni ca unían upí isiamabi Nucën Papa Diosan upí isia.

3

1 ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bëtsi unicamasamaira 'ic?
¿Unántioracacë 'iti ax cara ñancáishima 'ic? 2 Ca asérabi usama 'icën.
Judíos unibu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'ináncëxa. 'Inánquin ca
camabi unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuënëomiacëxa. 3 ¿Bëtsi bëtsi
judíos unicaman Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixunbi ñu 'aisama 'acë ax
cara Nucën Papa Diosan 'ucha 'ic? 4 Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa
oquin 'ananbi cëmëti 'aínbi ca Nucën Papa Diosainshi asérabi camabi ax
quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín bana cuënëo ësai
quia:

Camabi unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabi upí 'icë quixun. Asábi
cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acë ñu asábiira
isquin unin —mix camina upí 'ai —quixun 'unánti 'icën.

5 ¿Nun nu ax cuëëncësabi oquin 'aiama oquin, upí 'inun quixun an
nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinan
upíira 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna uisoquin sináni 'ain? ¿An nu
castícancë cupí ca Nucën Papa Dios upíma 'icë quixun caranuna sináni
'ain? Usai quicë banax ca unin abi sináncësa 'icën. 6 Usama ca. ¿'Atima
ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa Diosan uisaxun anúan 'ati nëtë
sënëncëbëtan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic?
7 ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën
Papa Dios, ax ca aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë castícania isquian uni
raírinën Nucën Papa Dios ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'aínbi
cara uisacasquin Nucën Papa Diosan 'ë castícania? —quixun sapi ca bëtsi
bëtsi unin sinania. 8 ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?,
Nucën Papa Diosan sinan ca upí 'icë quixun unicaman 'unánun. Usai
'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama quia quiax ca
bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax quicë unicama a ca
Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícanti 'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

9 ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unicamasama upíira
isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma unicama 'icësaribiti ca judíos
unicamaribi aín sinan upíma 'aish 'uchañu 'icën. 10 Nucën Papa Diosan
bana cuënëo ca quia:

An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi. 11 An Nucën Papa
Diosan bana cuacë uni ca 'aíma 'icën. Axa Nucën Papa Diosan
sinánmicë 'iisa tancë uni ca 'aíma 'icën. 12 Camabi unix ca Nucën
Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania.
An upí ñuishi 'acë uni ca 'aíma 'icën. Achúshirabi ca 'aíma 'icën.
13 Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín
anëcë chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuëbínuax bana 'atima
'imainun cëmëi quicë bana chiquitia. Aín banan ca uni itsi ñui
cëmëia. Usaquin ca amia cëmëcë uni masá nuitumia. Aín banax
ca runun cuëbínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi 'icën. 14 Usa
'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia.
15 Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania. 16 Uinu cara cuania
anuxunbi ca 'atimati banaquin masá nuitumianan uni 'atimamia.
17 Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma. 18 Axa nun cushi 'aínbi
ca Nucën Papa Diosmi racuëti sinaníma.

19-20 Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën Papa Diosan aín
unicama cuënëomiacëxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncëma
pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiacëxa.
Ainan 'imitancëxun ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icë quixuan
'unánun aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin ca judíos
unicamainshima camabi unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara Nucën Papa
Diosan iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana

21 Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'acë cupíma Cristo
cupíshi ca usaira oquin Nucën Papa Diosan uni upí 'imia quixun ca bërí
camabi unin upí oquin 'unánti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun ca Moisés
'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi
cuënëocëxa. 22 Camabi uni an Jesucristomi catamëquin —aín quicësabi
oquin ca 'ën 'uchacama tërënti 'icë —quixun 'unáncë, acama ca Nucën
Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamëcë cupíshi ca an judíos uni
'imainun judíosma uniribi upí isia. 23 Camabi unix ca Nucën Papa Diosan
iscëx 'uchañu 'icën. Upíira 'inuan Nucën Papa Diosan unio 'aíshbi ca
usama 'icën. 24 Usa 'icëbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama
'aían, cupíoima ami catamëtiashi Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha
tërënquin uni 'uchañuma isia. 25 Ami catamëtía, uni aín 'uchacama
tërëncë 'inun ca camabi unin 'ucha cupía Cristo bamanun Nucën Papa
Diosan mëníocëxa. An Jesucristo bamati mënío 'ixun ca bëráma 'iá uniribi,
axa sinanatia Nucën Papa Diosan aín 'uchacama ashiquin manumiacëxa.
Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan
ca asérabi upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mëníosabi oquin
'aia quixun. 26 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan Jesucristo bamati
mënío 'ixun, bëríribi axa Jesucristomi catamëcë unicama aín 'uchacama
tërënquin manumia. Usaquin 'acë cupí ca camabi unin 'unánti 'icën,
asérabi ca Nucën Papa Diosan upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun
mëníosabi oquin 'aia quixun.

27 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë uni, ax sapi
ca rabíti 'icën, —'ën nuitu ca Nucën Papa Diosan upí isia —quixun sinani.
Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin 'unania, —Jesucristo cupíshi
ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabitíma.
28 Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acë cupíma, Jesucristomi sinani ami
catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama tërënquin an
iscëx upí 'inun 'imia quixun.

29 ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan
judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icën.
30 Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën. An ca judíos unicama 'acësaribi
oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamëcë cupíshi, an iscëx aín nuitu
upí 'inun 'imia. 31 ¿Jesucristo cupíshi cana 'ën 'ucha tërëncë 'aish Nucën
Papa Diosan iscëx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucën Papa Diosan
bana Moisésnën cuënëo ax ca cuatima 'icë quixun sinánti 'ain? Usama
ca. Jesucristomi catamëtishi cananuna asérabi Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oíira 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

4

Amia catamëtia Nucën Papa Diosan Abraham upí isa

1 Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucën rara Abraham
a Nucën Papa Diosan upí isacëx? 2 Aín ñu 'acë cupía Nucën Papa Diosan
upí iscë 'aish ca Abraham —'ëxbi cana upí 'ai —quiax rabía 'itsíanxa.
Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan iscëx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma
'iacëxa. 3 Abraham ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "Ami
sinánquian, an ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unáncë 'aish
ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa". 4 Usa
'ain ca ënëx ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin
cupíoia. A curíqui ax ca 'ináinshicëma 'icën, ax ca aín ñu mëëcë cupí 'ináncë
'icën. 5 Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acëma 'aíshbi, Nucën Papa Diosan ca aín
quicësabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan
ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami catamëtia ainan 'imicë 'ixun. 6 Upí ñu
'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama tërëntancëxun Nucën Papa
Diosan uni upí isia. Usaquian iscë unix ca cuëënia quiax ca David ësai
quiacëxa:

7 Ui unicama cara Nucën Papa Diosan tërënquin aín 'ucha manuia,
acamax ca chuáma tani cuëënia. 8 Ui unicama cara Nucën 'Ibu
Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitëcënima, ax ca chuámarua tani
cuëënia.

9 ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacëx? Usama ca. Judíosma
unicamaxribi ca aín 'uchacama tërëncë 'aish usai cuëënti 'icën. Cana-
nuna mitsu can, ax aín quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'ati
'icë quixun sinani ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abra-
ham upí isacëxa. 10 ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacëx?
¿'Unántioracacë 'icë cara Abraham Nucën Papa Diosan upí isacëx? Us-
ama ca. 'Unántioracacëma pain 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a upí
isacëxa. 11 Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamëtia an upí
iscë cupía 'unántioracanun cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abra-
ham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu
'icësaribiti, 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish
Abrahamnën rëbúnquisa 'icë quixun. 12 Judíos unicamax Abraham
'iásaribiti 'unántioracacë 'aíshbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucën Papa
Diosmi catamëcëcama axëshi asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'icën.

An ca aín quicësabi oquin nu ainan 'inun iëmiti 'icë quixun sináncë unishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmia quicë bana

13 Nucën Papa Diosan ca Abraham ësaquin cacëxa: "Mi 'imainun min
rëbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ënan 'ianan 'ën mi 'inánti me anu 'iti 'icën".
Axa usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíma asérabi
ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa.
14 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíshi unicama
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamëcë cupíshi
ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quicë bana ax cëmë 'itsíanxa. Usa 'ain
ca Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancáishi
'itsíanxa. 15 Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icë quicë bana atúan cuati,
a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icën. Usa 'aínbi ca usai ca uni
'iti 'icë quicë bana 'unáncë 'ixunbi axa quicësabi oquin 'acëma 'aish uni
'uchocë 'iti 'icën.

16 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín
rëbúnquicamaxa atun ñu 'acë cupíma ami catamëtíshi asérabi ainan 'iti
mëníocëxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicësabi oquin 'acë, a
unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi

catamëtia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia. Usa uni
'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnën rëbúnquisa 'ain. 17 Nucën Papa
Diosan bana a ñuiquian cuënëo ax ca ësai quia: “Mi cupía min rëbúnqui
'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin”. Usaquin ca Nucën Papa
Diosan amia catamëcë 'ixun Abraham cacëxa. Nucën Papa Dios ax ca an
uni bamacëbi tsótëcënun baísquimiti 'ianan an aín sinanëinshi, 'aíma 'icëbi,
ñu uniocë a 'icën.
18 Nucën Papa Diosan “Min rëbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icë” quixun
cacëxun ca Abrahamnën sináncëxa, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca
'ën rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icë quixun. Uisai cara usai 'iti 'icë quixun
'unánquinmabi ca ami catamëquin, Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë
quixun sináncëxa. 19 Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun
ca aín xanu Sara axribi xëni 'aish tuatisama 'iacëxa. Usa 'ixunbi ca Abra-
hamnën —uisa 'aish carana bëchicëñu 'iti 'ai —quixun 'unánquinmabi —
Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —quixun sináncëxa.
20 Usai ca 'itima 'icë quixun sinánquinma, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín
quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinani ami catamëquin ca Abrahamnën
Nucën Papa Dios rabiacëxa. 21 Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax
quicësabi oquin ñu 'ati 'icë quixun sináncëxa. 22 Usai 'ía ax ami catamëcë
cupíshi ca Nucën Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icë isacëxa.
23 An iscëx ca ami catamëcë cupí Abraham upí uni 'icë quixun
cuënëomia 'aínbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma, 24 nuribi ñuiquin
Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomia 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën
Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísquimia, an ca ami catamëcë
cupíshi nu upí isia quixun 'unánti 'ain. 25 Nucën Papa Diosan ca nun
'uchacama tërëncë 'aíshnu upí 'inúan bamanun 'imitancëxun Jesucristo
baísquimiacëxa. An usoquin 'á 'aínnu ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan
nu upí isia.

5

Jesucristomi catamëcë cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti bana

1 Usai nux Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icë, a cupí ca Nucën Papa
Diosan nu upí isia. Usaquian iscëx cananuna abë upí 'ain, Jesucristo cupí.
2 Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna uisaira oquin cara Nucën Papa
Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imia quixun 'unanin. Usoquin
'unani cuëënquin cananuna, nux cananuna Nucën Papa Diosnan 'aish
aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin. 3 Usaquin sinánquin cananuna
uisai cara ñu 'icëbëtanbi ami sinánti ëníma cuëënin. Cananuna 'unanin,
tëmëraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamëti 'unánti
'ai quixun. 4 Tëmëraíbi an 'imicëx masá nuitutima ami catamëcë 'aish
cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. An iscëx upí 'ixun cananuna
'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun. 5 An ca —
asérabi camina 'ëbë 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bëru
Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. Nubë 'ixun ca nu 'unánmia uisaira
oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu
nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nëtënu
abë 'iti 'ai quixun 'unanin.
6 Nucën Papa Diosan nu nuibaquin mëníosabi oi ca, nuxbi nun 'ucha
tërëni iëtima 'aínbi Cristo aín bamati nëtë ucëbë, unicaman 'ucha tërënux

bamacëxa. 7 Uinu 'icë uníxbi ca bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni
'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanan cuni
bëtsi uni bamati 'icën. 8 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu
'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha tërĕnuxa Cristo bamanun mëníocëxa.
Usaquian mënío sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu
nuibatia quixun. 9 Cristo bama cupí nun 'ucha tërĕncë 'aish cananuna
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa
Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma
'iti 'ain. 10 Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë
bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tërĕnquin nu nuibaquin ainan
'imiaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísquicë
ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imia. 11 Usaquin 'imicëx
cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosnan 'aish
abë upí 'ai —quixun 'unani cuëëinra cuëënin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

12 Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin
ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa
'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati
nëtë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. 13 Unían ax quicësa oquin
'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbi ca ax
quicësabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa.
14 Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanën rëbúnquicama 'uchatancëx
bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi.
Adán cupía camabi uni 'uchacë 'aínbi ca axa a caxu uti a cupíira camabi
unin 'ucha tërĕncë 'iti 'icën.
15 Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'ucha-
cama tërĕncë 'inun mëníocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë
cupí ca 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca
achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni cupíoima abë nëtĕtimoi
'inun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. 16 Achúshi uníxa 'ucha cupí ca
camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën
Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tërĕnquin nëtĕtimoi
abë 'inun uni iëmia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama
'aían camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira, atun 'uchacama
tërĕncë 'aish, abë upí 'inun Nucën Papa Diosan uni iëmia. 17 Achúshi
unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi
bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan nuibaquin atun
'ucha tërĕnquin upí isia, acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí
ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbë nëtĕtimoi aín nëtënu 'iti 'icën.
18 Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën
'Ibu Jesucristonën bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa
Diosnan 'inun mëníocëxa. 19 Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios
quicësabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi
uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá cupí 'aisamaira uni
Nucën Papa Diosan upí isia.
20 Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun
ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés
cuënëomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni nuibairaquin ca Nucën Papa Diosan
atun 'uchacama tërĕncë 'inun mëníocëxa. 21 Usoquin mëníocëx ca camabi

uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'aíshbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha tërëncë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosan nëtënu abë xënibua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatëcënuxma Cristo cupí Nucën Papa Diosnan 'iti bana

1 ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí
isia quixun sinani caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu
nuibaquin nun 'ucha tërëntëcënun caranuna amiribi amiribi 'uchati
'ain? 2 Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux
'uchatëcënuxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin
aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí
'uchaíshi tsóti 'ain? 3 Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonën uni ax ca
nashimicë 'aish 'uchatëcëntimoi Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina
'unaniman? 4 Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha
cupí bama 'ain 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna
bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín cushínbi baísquimia cupí,
usaribi 'aish bëtsi sinánñu 'ianan bëráma 'icësai 'itëcëntima oquin Nucën
Papa Diosan 'imicë 'ain.
5 Nubëa Cristo 'ain cananuna abë bamacësa 'aish axa bamatancëx
bëtsi 'inun baísquicësaribi 'iti 'ain. 6 Cananuna 'unanin, Cristonanma
pain 'ixun cananuna ënquinma nux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'acën.
Usa ñu sinántëcënuxunma cananuna Cristobë bamacësa 'ixun 'uchati
sinántëcëntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati sinántëcënima.
Usaribi oquin cananuna nux Cristobë bamacësa 'ixun ñu 'atima 'atëcënti
sinántima 'ain. 7 Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquin
ëncësa usaribi 'ain. 8-9 Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo
uínsaran nëtënbi bamatëcëntima 'icën. Axa bamatëcënti ca 'aíma 'icën. —
Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ësaquinribi 'unanin, nun 'uchacama
ëni Cristobë bamacësa 'aish cananuna abë baísquicësa 'aish xënibua 'aínbi
abë 'iti 'ain. 10 Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nëtënux
achúshitishi bamacëxa. Bamatancëx, bamatëcëntimoi baísquia 'aish ca ax
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'ia. 11 Usaribiti camina mitsux Cristobë
bamacësa 'ixun mitsun 'ucha ashiquin ëncë 'aish, abë baísquicësa 'aish
Jesucristo 'icësaribiti Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'iti 'ain.
12 Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncësa
oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain. 13-14 Cristonanma 'ixun uisa ñu cara
'atima 'icë quixun 'unánquinbi 'á 'aíshbi camina Cristo cupí Nucën Papa
Diosan uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosbë
'itimoi bamati 'iá 'aíshbi bërí aín uni 'aish ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. Usa
'ixun camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu
'aisama 'aquinma Nucën Papa Dios cuëëncë ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mëëmicë unin uni ñu mëëxuncësaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mëëxuncë bana

15 ¿Axa quicësabi oínu 'iti bana quicësabi oquinu 'acë cupíma ami
catamëtiaishi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'uchacama tërënti 'icë quixun
sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu 'atëcënti 'ain? Cananuna 'atima 'ain. 16 Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ëx
cana min uni 'iisa tani —quixun catancëxun camina aín uni 'ixun ax
quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin 'atimanën
'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'aish aín uni 'icën. Aín uni 'aish ca Nucën

Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca uni itsix Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'acë 'aish aín uni 'ianan an iscëx upí 'icën. 17-18 Mitsux
ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'iá 'aíshbi camina bërí
usama 'ain. Camina a aín unicaman mitsu 'unánmicë bana Cristo ñuicë
sinánan a bana quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácama ëncë 'ixun
camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usaquinmi
'aia mitsu 'unánquin cana cuëënquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun
cain. 19 Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncë 'icë cana mitsúnmi cuaisa
banáinshi mitsu ñuixunin. Bëráma camina mitsun mëcën, mitsun taë,
mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acën.
Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun nami-
cama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi 'acëbëa
Nucën Papa Dios cuëënun.

20 Ñu 'atima 'atishi sináncë 'ixun camina mitsun bëráma Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánma 'ain. 21 Ñancábi camina usa ñu
'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bërí rabinin. Usa ñucama 'ati an
ëncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën.
22 Mitsúnmi ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun
camina ax cuëëncësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucën Papa Diosan
mitsu an iscëxmi upí 'inun 'imia. 'Imianan ca nëtëtimoimi abë 'inun
mitsu 'imia. 23 Aín 'ucha cupí ca uni iëtimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca
axa aín 'ucha tërënun Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicama a abë
xenibua 'aínbi 'inun Nucën Papa Diosan iëmia.

7

Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsúnribi a bana 'unáncë 'ixun camina 'unanin, ba-
macëma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicësabi oquin 'ati bana axa
quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicësabi oquin
'atima 'icën. 2 Ësa ca. Nun ax quicësabi oquin 'ati bana ca quia, bënëñu
xanun ca aín bënë bamacëma pain 'icë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë
cuni ca bënutisa tani bënuti 'icën. 3 Aín bënë bamacëma 'aían bëtsi unibë
'iti ca 'ucha 'icën. Usa 'aínbi ca aín bënë bamacëbëtan 'aisa tanquin uni itsi
bënëoti 'icën. Usaquian bënëoti ca 'uchama 'icën. 4 'Ën xucëantu, usaribi
camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicësa oíshi 'iá 'aíshbi camina
bërí abë axa bamaxbi baísquicë Cristo ami catamëti, aín bana quicësabi
oíshi 'in. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oi 'iquin Nucën Papa Dios
cuëënmin. 5 Ainanma pain 'aish nux cuëëncësabi oi 'iquin cananuna, ñu
'atima 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun,
usa ñu 'acën. Usa ñu 'acë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi
bamati 'iacën. 6 Usai 'iá 'aíshbi cananuna nun, ax quicësabi oquin 'ati
bana axa quicësabi oquin 'acë cupíma, Cristomi catamëtishi ainan 'ixun
aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun bëtsi oquin sinánquin Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicë bana

7 A bana, uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, a banacama
ca asábi 'icën. A bana 'aíma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icë
quixun 'unánma 'itsían. A bana "mix camina bëtsi unin ñu minan 'inun
cuëëncë 'itima 'ai" quicëma 'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icë quixun
'unánma 'itsían. 8 A bana usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax asábi 'aínbi

cananuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncë 'aíshbi usai 'icë cupí
'uchoti 'iacën. A bana, usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax 'aíma 'ain ca
anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa. 9 'Ën uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa
ñu cara 'atima 'icë quicë bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi
usaquin 'ati ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancëxunbi cana a
bana 'unáncën. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icë quixun
'unánxunbi 'acë 'aish 'ën 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati
'iacën. 10 Ësa ca. A isía ax cuëëncësabi oi, usai aín uni 'inuan Nucën Papa
Diosan 'inan bana, ax quicësabi oi 'icëma cupí 'uchocë 'aish cana Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën. 11 A bana quicësabi oquin 'ai cana
'uchatima 'ai quixun sinaníbi a bana quicësabi oíira 'icëma 'ixun cana,
uisaira carana 'uchai quixun sinani bënëacën. A bana asábi 'aínbi a bana
cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.

12 Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicësabi oquin 'ati banax ca upí
'icën, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca
asérabi upí 'icën. 13 ¿A bana asérabi upí 'aínbi caranuna a bana cupí Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu
'atima 'ai cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën. Usai 'iquin
cananuna 'unáncën, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun. Usa 'ixun cananuna
uisa ñu cara upí 'icë, uisa ñu cara 'aisama 'icë quicë bana axa asérabi 'aínbi
ax quicësabi oquin 'acëma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncën.

14 Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima
'icë quicë, ax ca upí 'icë quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristo-
nanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncën. 15 Upí
ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. A 'aquinma
cananuna a nun 'aisama tancë ñu a 'ain. Uisa 'ixun carana 'ën a 'aisa
tancë ñu upí 'aquinma a 'ën 'aisama tancë ñu 'atima a 'ai quixun cana
'unaniman. 16 Ñu 'aisama 'acë 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë
quicë bana 'unánquin, 'ën usa ñu 'aisama tania isquin ca unin 'unánti 'icën,
'ën sináncëx ca a bana upí 'aish cuati 'icë quixun. 17 'Aisama tanquinbi
cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí. 18 Ënëx ca ësa 'icën.
Cananuna 'unanin, nun sinan upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain.
Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. 19 Nun
'aisa tancë ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancë ñu 'atima a
cananuna 'ain. 20 Nun ñu 'atima 'atëcëinsama tanquinbi 'acë ax ca nunbi
cuëënquin 'acëma 'icën. Nun sinan upíma 'ixun 'acë ca ax 'icën.

21 Nun 'unáncëx ca ësa 'icën: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna
bënënquinshi ñu 'atima 'atëcënin. 22 Nun nuitu mëu cananuna asérabi
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisa tanin, axa usaínu 'inun quicë
bana ca upí 'icë quixun 'unánquin. 23 Usaquin 'unánquinbi cananuna nun
sinan 'atima 'ixun bëtsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu
'atima 'atëcënti sinanin. Sinántancëxun cananuna 'atëcënin.

24 Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmain. ¿Nun sinan upíma
'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaima 'inun cara uin nu iëmiti 'ic?
25 An nu iëmiti ax ca Nucën Papa Dios 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cupí.
An ca nu iëmiti 'icë quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun
cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin
'axunma 'anun ca Nucën Papa Diosainshi nu iëmiti 'icën.

8

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa Nucën Papa Diosan unicama bëtsi sinánñu 'iti bana

1 Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abë 'icë, acama Nucën
Papa Diosan 'uchoima. Usa unicamax ca Cristonanma uni 'icësai
ax cuëëncësarishi 'ima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicësabi oi 'ia. 2 Nuxnu ami catamëcë 'aish Cristo Jesúsbë achúshisa
'icë ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucën Papa
Diosbë 'itimoi bamati, a 'atëcënxunma 'anun nu 'imiaxa. 3 Uisa ñux cara
'ati 'icë, uisa ñux cara 'atima 'icë quicë bana a 'unánquinbi ca aín sinan
upíma 'ixun unin a bana quicësabi oquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unían
a bana quicësabi oquin 'anun quixun Nucën Papa Diosan aín Bëchicë,
nusaribi uni 'inun, xuacëxa. Xutancëxun ca aín Bëchicë, 'uchañuma
'aíshbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'uchacama
tërëanan 'uchatëcëanxma 'inun mëníocëxa. 4 Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí
'icë quicë banaxa quicësabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi
tënëquin a 'aíma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi
oi 'inun ca aín Bëchicë bamanun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.
5 An Jesucristomi sinánquinma aín cuëëncësa oquinshi 'ati sináncë unin
ca ënë nëtënu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi
sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun
an sinánmicësabi oíshi 'iti sinania. 6 An Nucën Papa Dios cuëëncësoi 'iti
sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa Diosnanma
'aish abë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicësabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën Papa Diosbë
upí 'aish abë nëtëtimoi tsóti sinani chuámarua tani cuëënia. 7 An ënë
nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti
sinanima. Usa 'ixun ca asérabi aín bana 'unáncëma 'aish ami nishcësa
'ixun añu ñu cara 'aisa tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa
Diosan bana cuaisama tanan a bana quicësabi oquin 'aima. 8 Usa 'ain
ca axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani atun cuëëncësa oíshi 'icë unicama an
Nucën Papa Dios cuëëmima.
9 Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unin
sináncësa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicësabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma
'icë, acamax ca Cristonanma 'icën. 10 Aín 'ucha cupí ca camabi uni
bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru
ñunshin bamatimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. 11 Nucën Papa Dios, an
Jesús bamacëbi baísquimia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo
Jesús bamacëbi baísquimia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan
baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.
12 'Ën xucëantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru
Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani nux
cuëëncësa oi 'itima 'ain. 13 Axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani aín cuëëncësa
oíshi 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa
'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin
ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

14 Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicësabi oquin 'aia, acamax ca asérabi Nucën Papa Diosan
bëchicë 'icën. 15 Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin
ca Nucën Papa Diosan mitsúxmi bëráma 'iásaribiti mitsun 'ucha cupí ami
racuëtëcënun 'imicëma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish
cuëënquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu 'imia. 16 Aín Bëru Ñunshin
Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu 'unánmia, nux cananuna asérabi Nucën
Papa Diosan bëchicë 'ai quixun. 17 Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan
ax quicësabi oquin nu 'aquianan aín nëtënu abë 'inun nu 'imiti 'icën.
Ainan 'icë ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan
'ixúnu tëmëraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca Nucën Papa
Diosan nuribi aín quicësabi oquin aín nëtënu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.
18 'Ën cana —asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë nëtënuax
Cristonan cupí tëmëracë 'ixunbi cananuna Cristobë aín nëtënu 'aish
cuëënquin —'ën tëmërati ca asábi 'iaxa —quixun sinánti 'ain. 19-20 Cristo
utëcëntamainun ca axbi 'iti 'aíshmabi, usai 'itioquian Nucën Papa Diosan
mëníosabi oi camabi ñu tëmëranan cëñutia. Unin 'ucha cupí usai tëmëranan
chëquiti 'ixunbi ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúinra 'aímai
tëmëranan chëquiti nëtë cainia. 21 A nëtë ucëbëtan ca Nucën Papa
Diosan aín bëchicëcama cuëëni Cristosaribi 'inun 'imiti 'icën. 'Imianan
ca camabi ñuxa chëquitëcënunma ió 'imiti 'icën. Uisairai cara Nucën
Papa Diosan bëchicëcama Cristosaribi 'iti 'icë quixun ca camabi ñu, a
Nucën Papa Diosan unio, an istisa tanquin Nucën Papa Diosan atu
isminun quixun bënëquin cainia. 22 Cananuna 'unanin, nëtë ióñu a
pain uniocëxbi uni 'ucha cupía camabi ñu, uniribi, tëmëranan chëquiti
oquin Nucën Papa Diosan 'imiá 'aish ca bërí usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi
ca Nucën Papa Diosan ióotëcënun cainia, anun bacënti nëtëan xanun
tëmëraquin aín bacënti caíncë, usaribi oquin. 23 Camabi ñun a Nucën Papa
Diosan ióotëcënun caínmainun cananuna nunribi Nucën Papa Diosan nu
ióotëcënun bënëquin cainin. Nucën Papa Diosan nu aín Bëru Ñunshin
Upí nubë 'inun 'ináncë 'ain cananuna 'unanin, an ca asérabi camabi aín
bana quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin cananuna
nun aín bëchicë 'aish aín nëtënu bëtsi namiñu 'iti cainin. 24 Nux Cristomi
catamëti ainan 'aish abë nëtëtimoi tsónun iëmiquin ca Nucën Papa
Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icë quixun isnuxun caínun nu iëmiacëxa.
Nua camabi an cacësabi oquin 'imicë 'ixun cananuna, bëtsi cananuna
'iti 'ai quixun sinánquin caíntsianxma. 25 Usa 'aínbi cananuna usaquin
nu 'imicëma pain 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna —bëtsi cana 'iti 'ai —
quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun
—asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun cuëënquin cainin.
26 Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upí an nuxnu tëmëraiabi nu 'aquinia. An nu 'aquinun
quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucën Papa Diosbë
banati 'ai quixun upí oquin 'unaniman. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upí anbi nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Usoquin nu
'aquinquin ca nun nu a Nucën Papa Dios ñucácëma banacama a nu
ñucáxunia. 27 An ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín unicama
a ñucáxunia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios, an camabi unin nuitu mëu
sinánce ñu 'unáncë, an uisa ñu cara aín Bëru Ñunshin Upitan nu ñucáxunia
a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucën Papa Diosan caíscë unicama 'iti 'icë quicë bana

28 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uisa ñu cara 'ia abi,
ax ami sináncë unicamaxa an 'aquincëx, upí 'inun mëníoxunia, atúan
ax cuëëncësabi oquin ñu 'amainun. A unicama ax cuëëncësabi oquin
ainan 'inun sinánmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan usoquin 'aia. 29 Ui
unicama cara ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan aín
Bëchicënëxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Bëchicë 'icësaribiti 'inun
mëníocëxa. 30 Uicamax cara usai ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca
Nucën Papa Diosan acama an sinánmicëxa ami catamëtia atun 'uchacama
tërënquin ainan 'imiaxa. 'Imiquin ca atux aín nëtënu abë 'iti 'imiaxa.

31 ¿A ñucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bërúancë
'icë ca an ëncëma 'icë uínbi uisashi cara oquinbi a nubë ënanamima. 32 An
ca —'ën Bëchicë ca bamatima 'icë —quiquinma nun 'uchacama cupía
bamanun ënë nëtënu aín Bëchicë xuacëxa. Usa 'ixun ca aín Bëchicë
cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti ñucamaribi
nu 'inánti 'icën. 33 ¿An ainan 'inun caíscë unicamaxa an iscëx upí 'ain
cara uin Nucën Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic?
Usaquin cacëxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icë —quixun cati ca Nucën
Papa Dios 'icën. 34 ¿Uin cara nu 'uchoti 'ic? Cristo bamacëbia Nucën Papa
Diosan baísquimicë, an ca aín nëtënu abë 'Apu 'aish aín mëqueu 'ixun, nu
Nucën Papa Dios ñucáxunia. Ñucáxuncë 'ixun ca an asérabi nu 'uchotima
'icën. 35 ¿Uinu 'icë unin cara Cristocëñun nu ënananmiti 'ic? Ca 'atima
'icën. Nuxnu tëmëranan masá nuituanan bëtsi unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan
'acëñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancë 'iti,
a ñucamanribi ca Cristocëñun nu ënananmitima 'icën. 36 Ësai ca Nucën Papa
Diosan bana cuënëo quia:

Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bëtsi bëtsi oia.
'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin ca nu 'aisa tanquin bëtsi
bëtsi oia.

37 Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonën nu nuibaquin cushiocëx cananuna ami
catamëti ëníma amiira cushiin, tëmëracëma pain 'aíshnu 'icësamairai. 38 Usa
'ain cana asérabi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu ënananmiti ñu ca
'aíma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsóti 'imainun ángelcama 'imainun
ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa bërí
uisai cara 'icë uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi
ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. 39 Ñunshin 'atimanën
'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun ënë nëtënu 'icë
'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu
'icëcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë,
acamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. Uisaira oquin
cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa Diosan Jesucristo ënë menu
xuquin nu ismiacëxa.

9

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísa

1 Cristonan 'ixun cana cëmëquinma ënë banaribi mitsu cain. Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana 'ën nuitu mëu
'unanin, 'ën mitsu bërí caisa tancë bana ënëx ca asérabi 'icë quixun.
2 Ësaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesucristonanma

'icë, imëbi nëtënbi sinani cana 'aisamaira masá nuitutin. 3 Usai 'iti 'aínbi
atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish Nucën Papa Diosan uisa cara oti
'icë usoquin 'acë 'iisa cana tanin. 4 'Ën aintsicama judíos unibu atux ca
'ësaribi Israelnën rëbúnqui 'icën. Israelnën rëbúnqui, judíos unicama, ca
Nucën Papa Diosan aín uni 'inun caísacëxa. Caístancëxun ca, asérabi ca ax
Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pëcacë
aribi ismiacëxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti
'icë quixun 'unánun aín banacama Moisés cuënëomiacëxa. Cuënëomiquin
ca anuxun a rabiti xubu 'atancëxun cara uisoquin a rabiti 'icë quixun
canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun cacëxa. 5 Israel
unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacë,
acaman rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca Cristonën 'unánpaparibi Israelnën
rëbúnqui 'iacëxa. Ax Diosribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan
ángelcaman 'iburibi 'icën. A ca camabi unin xënibua 'aínbi rabiti 'icën. Usai
ca 'iti 'icën.

6 Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa Diosnanma
'aínbi cananuna sinántima 'ain, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin
Israel unicama ainan 'imiama 'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'aíshbi ca
axa Nucën Papa Diosmi sináncëmacamax asérabi Nucën Papa Diosnanma
'icën. 7 Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: "Min bëchicë Isaac aín
rëbúnquishi ca asérabi min rëbúnqui 'aish 'ën unibu 'iti 'icë" quixun. —
Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax ca 'ën unibu 'iti 'icë —quixun ca Nucën
Papa Diosan Abraham cáma 'icën. "Isaacnën rëbúnquinëxëshi ca 'ënan 'iti
'icë" quixun ca cacëxa. 8 Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín
chaiti cupíshi Nucën Papa Diosan uni 'itima 'icën. Nucën Papa Diosan aín
bana quicësabi oquin usaquin 'imicë 'aish cuni ca uni ainan 'aish asérabi
Abrahamnën rëbúnqui 'ia. 9 Ënëx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama
pain 'icë, Abraham cá bana a 'icën: "Achúshi baritia 'icëbëa Sara tuáñu
'ain cana minu utëcënin".

10 Ënëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabë ax ca nucën rara
Isaacnënbia bëchicë 'iacëxa. 11-13 A tuá rabë bacëncëma pain 'ixun ñu
'atima 'ati 'unáncëma 'ianan ñu upí 'ati 'unáncëma pain 'ain, ca Nucën Papa
Diosan Rebeca cacëxa: "A paínmi bacëncë tuá an ca canitancëxun aín
'anáca ñu 'axunuxun 'aia" quixun. A tuá rabë aín rëbúnqui ñui ca Nucën
Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia: "Esaúnën rëbúnqui 'acësamaira
oquin cana Jacobnën rëbúnqui nuibatin". Usaquin sinánquin cananuna
'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquinshi uni ainan 'inun
caisia, aín ñu upí 'acë cupíma.

14 ¿Usaquian caíscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca 'atimaquin
sinania —quiti 'ain? Cananuna usai quitima 'ain. 15 An ca Moisés ësoquin
cacëxa: "Axa 'ëx cuëëncësabi oi 'ën uni 'iti unicama a cana 'ënan 'imiti 'ain.
A 'ëx cuëëncësabi oquin 'ën nuibati unicama a cana nuibati 'ain". 16 Usa
'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësa oquinshi
uni nuibaquin ainan 'inun caisia. —'Ë ca an caísti 'icë —quicë cupíma
'imainun a cuëënminuxun ñu upí 'acë cupíma, aín cuëëncësa oquinshi
ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni caisia. 17 Usaribi oi ca Faraón
ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "Camabi unían 'ën cushi
'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu
'icëbëtan 'ën min menuxun ñu 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë
unin 'ëx cana asérabi cushi 'ai quixun 'unánti 'icën". 18 Nucën Papa Diosan

ca aín cuëëncësabi oquin uni raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan
ca uni raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.
19 Usaquian 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:
—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën Papa Diosan
uni 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara usai 'inuan Nucën Papa
Diosan 'imicë a bëtsioti 'ic? Ca 'atima 'icën. 20 Mitsúnmi 'ë usaquin
cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aíshbi caramina Nucën Papa
Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caram-
ina ësoquin 'ë 'ai? —quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën. 21 An
ñutë ocë xanu an ca ax cuëëncësa oquin ñutë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca
bëtsi ñutë anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbi bëtsi ñutëribi anun
ñu 'aruti 'ati 'icën.
22 Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëëncësa oquin 'aia. Unin ñu
'aisama 'ati ca ax cuëëníma quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën Papa
Diosan an 'aisama ñu 'acë uni uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbi
caínpainia. 23 Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbi
uni nuibaquin aín sinan upí 'imiti 'icë quixun camabi unin 'unánun,
ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia. 24 Raírinëxa judíos uni 'imainun
raírinëxribi judíosma uni 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu
'imiaxa. 25 Usoquinribi ca an aín uni, Oseas cacë, a ësoquin aín bana
cuënëomiacëxa:
Axa bëráma 'ën unima 'iá unibi cana —mitsux camina 'ën unibu 'ai
—quixun cati 'ain. 'Ënanma 'icë nuibáma 'ixunbi cana —mitsux
camina 'ën nuibacë uni 'ai —quixun cati 'ain. 26 Anuxuan —mitsux
camina 'ën unima 'ai —quixun cá anuxunbi ca Nucën Papa Dios,
axa bamatimoi tsócë, an —mitsux camina asérabi 'ën bëchicë 'ai —
quixun uni cati 'icën.
27 Isaíasnënribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu ñuiquin
ësaquin cacëxa: "Israelnën rëbúnqui 'aisamaira, parúnpapa cuëbí 'icë ma-
sisa, 'aíshbi ca acama 'itsamanëxëshi asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux
iëti 'icën. 28 Anúan usaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ënë
menuxun unin 'acë ñucama istancëxun bënënquinshi camabi aín quiásabi
oquin 'ati 'icën". 29 Ësairibi ca Isaíasnën cuënëo bana quia:
Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri
iëmicëma 'ain cananuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë uni-
cama 'iásaribiti camáxbi 'aíma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

30 ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma
unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun
Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma
'icëbi ca aín 'uchacama tërënun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën
Papa Diosan aín nuitu upí isia. 31 Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos uni-
bunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama quicësabi oquiinra
'acëma 'icën. 32 Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin 'anun 'ë
'aquinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë
upí isia —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma
'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ënë menu
xuti 'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oi 'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni
bai nëbëtsi racácë maxáxmi tatíqui chacácë usaribi ca usa uni 'icën. A

maxáxsa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi 'iti 'aíshbi ca Cristomi sinántisama tancë cupí ax cuëëncësabi oi 'ima.
33 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui ësai
quia:
Camina 'unánti 'ain, 'ën cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun
mëníoin. Ami ca uni raírinëx tatíquianan maxax cha 'ain chacati
nipacëti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti
'icën, an ca asérabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

1 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama
Cristomi catamëtia ainan 'inun iëmiti cuëënquin cana Nucën Papa Dios
ñucáxunin. 2 Cana mitsu cain, atun ca asérabi Nucën Papa Dios cuëënmisa
tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuëënmiti 'icë quixun 'unaníma.
3 Uisai cara unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun ca
'unánma 'icën. —'Ënbi Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíshi
ca an 'ën nuitu upí isia —quixun sinani ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi Cristomi catamëti sinántisama tanxa. 4 Cristonëxa ucëbëtan judíos
unibunën asérabi ami catamëti 'unánun quixun ca Nucën Papa Diosan
aín bana Moisés cuënëomiacëxa. Ui unicamax cara Cristomi catamëtia
a ca Nucën Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun ca
a bana judíos unibu 'ináncëxa. Usa 'aínbi ca ax ucëbë judíos unicama
ami sinántisama tanxa. 5 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'acë cupí
Nucën Papa Diosan a 'uchañuma isti sináncë uni, a ñuiquin ca Moisésnën
ësaquin cuënëocëxa: "Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati
'icën". 6 Usa 'aínbi ca unin ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni upí
isia quixun 'unánan Cristo ca uti 'icë quixun 'unánun aín bana cuënëo
ësai quia: "Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara naínu
cuanti 'ic?" Cristo ënë nëtënu bënux. 7 Ësairibi ca quia: "Min nuitu mëu
sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua uni bamacë 'icë anu cuanti
'ic?" anua Cristo bënux. 8 Usai quianan ca ësairibi quia: "A bana Cristo
ñui quicë, a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu mëu
camina a bana sinanin". Usai quicë 'imainun cananuna nunribi Cristomi
catamëti ñuia quicë bana unicama ñuixunin. 9 A bana ca ësai quia:
—Jesús ca 'ën 'Ibu 'icë —quianan bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a
baísquimiacëxa quixun min nuitunën sinania ca Nucën Papa Diosan ainan
'inun mi iëmiti 'icën. 10 Nun nuitu mëu, asérabi ca nun 'ucha tërënti 'icë
quixun sinani Jesucristomi catamëtia, ca Nucën Papa Diosan nun 'ucha
tërënquin nu upí isia. Usoquin an iscëxnu —Jesucristo ax ca asérabi 'ën
'Ibu 'icë —quia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëmia.
11 Cristo ñuiquian Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësairibi quia: "Axa
ami catamëcë unicaman ca, an ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun
'unania". 12 Judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi 'imainun
uisa uni cara, axbi ca Cristomi catamëti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi
uni axa ami catamëcë aín 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca an ñucácë unicama
upí oquin 'aquianan ax cuëëncësamaira oquin ñu 'inania. 13 Nucën 'Ibu
Diosan bana cuënëo ca quia: "Uin cara an iëminun ñucatia a ca Nucën
'Ibu Diosan ainan 'inun iëmiti 'icën". 14 ¿Usa 'aínbi cara an Nucën 'Ibu
Diosan ca a iëmiti 'icë quixun sináncëma unin a ñucáti 'ic? Ca ñucátima
'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuia cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë

iëmiti 'icë quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin
ñuixuncëxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icën. 15 ¿Uisaxun cara unin uni itsin
xucëma 'ixun uni raíri bana ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icën. An aín bana
ñuixuncë unicama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "'Ën
unibunëxa upí bana, —Nucën Papa Diosan ca aín 'ucha tërënquin abëa
upí 'inun uni 'imia —quicë, a ñui aia unin iscëx ca upíira upí 'icën".

16 A bana cuënëo 'aínbi ca camabi uníinra a bana sináncëma 'icën. Ësai
ca Isaíasnën cuënëo bana quia: "Camabi uniínrama, 'itsama uníinshi ca
nun ñuixuncë bana cuaquin —ca asérabi 'icë —quixun sinania". 17 Usa
'ain cananuna 'unanin, uni itsían Cristo sinánquin aín bana ñuixuncëxun
ca unin cuatia. Cuaquin ca —a banax ca asérabi 'icë —quixun 'unani
Cristomi catamëtia.

18 Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Camaxunbi ca
asérabi cuaxa, ësai Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi:

Aín unicamax ca camabi mënuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa 'ain ca
camabi menu 'icë unicaman a bana ñuixunia cuaxa.

19 Ësaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana Cristo ñuicë
cuaquin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánma 'ic? 'Unántsinxunbia
judíos unicaman a bana cuaisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan
judíos unibu caquin, Moisés ësaquin cuënëomiacëxa:

Judíosma unibunëxa mitsun aintsima 'icëbi 'ën 'ënan 'imicëbë camina
mitsux nutsi nishti 'ain. Mitsúnmi a —sinánñuma ca —quixun ñuicë
unicama 'ën 'ënan 'imicëbë camina mitsux 'ëmi nishti 'ain.

20 Nucën Papa Diosan ca —judíosma unibunëx ca 'ëmi sinánti 'icë —
quixun 'unánquin Isaías ësaquin cuënëomiacëxa:

Ax 'ëmi sinánma uníinbi ca 'ë 'unánxa. 'Ënan 'inuxuan an 'ë ñucáma unibi
cana 'ëmi catamënun sinánmian.

21 Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu ñuiribi ësai
quiacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi: 'Ën bana cuaisama tanan 'ëmi
sinántisama taniabi cana judíos unibu ënquinma —'ën mitsu 'aquinun
camina 'ëmi sinánti 'ai —quixun can. Cacëxbi ca 'ën bana cuaisama tani
'ëmi sinántisama tanxa".

11

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

1 Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa Diosan aín
bana cuaisama tania oquin ëanxa? quixun. Usama ca. 'Ëxribi judío uni,
Abrahamnën xutan bëchicë, Benjamín, aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa
Diosan 'ë manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an
ca judíos unicama ëncëma 'icë quixun. 2 Bëráma ca Israelnën rëbúnqui
judíos unibu ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísacëxa. Usaquin 'á 'ixun
ca a unicama —'ën unima ca —quiax ami manúcëma 'icën. Nucën
Papa Diosan bana cuënëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë
banai ca Elías Israel unibumi manani ësai quiacëxa: 3 "'Ën 'Ibu Dios, axa
mimi sináncëma unicaman ca an min bana ñuixuncë unicama cëñuaxa.
Cëñuanan ca mi rabitisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti
acamaribi masóxa. 'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania".
4 Usaquian cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa: "Mishima, siete
mil uníxribi ca 'ën bërúancëx 'ëmi sinania. Baal ax isa dios 'icë quixuan
uni raírinën rabíabi ca atun a rabicëma 'icë" —quixun. 5 Usaía bëráma
uni 'iásaribiti ca bëríribi judíos unicama aín patsan Nucën Papa Diosmi

sináncëma 'aínbi raírinëx ainan 'inúan caíscë 'aish Nucën Papa Diosmi
sinania. 6 A caíscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi Nucën
Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Atun ñu 'acë cupía ainan 'inun caíscë
'aish ca acamax nuibaquinshia an caíscë 'itsíanma.

7 Usa 'ain ca ësai 'iaxa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi
oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'aínbi ca raírinëxëshi Nucën
Papa Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos
unicama aín patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa
Diosan atux cuëëncësa oía 'inun ëanxa. 8 Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ësai quicësabi oi ca 'iaxa: "Usa unicamax ca usabia 'inun ëncë 'aish Nucën
Papa Diosmi sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisaíira cara aín cushi 'icë
quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana
cuaquinbi a bana quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën,
Nucën Papa Diosan usaía 'inun ëncësabi oi. Bërí nëtënbi ca usai 'ia". 9 A
banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin ënë bana
cuënëocëxa:

A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish
ca ñuina, trampanu —ënë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unani-
maishi atsíncësaribi 'inun castícancë 'iti 'icën. Uisaíbi cana 'itima 'ai
quixun sinani bëtsi unin pi unun quixun camicëx cuëënibi ca usai
'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëënin. 10 Bëxuñu unin ca aín bëru
upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni
catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tëmëraia. Usaribitia a unicama
'iti cana cuëënin.

Usaquin ca Davitan cuëënëocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos
unicamaira xënibua 'aínbia aín unima 'inun ëanxa? —quixun. Usama
ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma
unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca
judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën
Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. 12 Judíos unicamaxa
Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma
unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa
Dios cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi
catamëtia isi cuëënti 'icën.

13 Anu 'icë judíosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicama
aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquíshquinma
cuëënquin 'ain. 14 'Ën bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cuatia isía 'ën
aintsi judíos unicamaxribi Cristomi catamëti iëti cana cuëënin. 15 Judíos
unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca
judíosma unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'aínbi
ca judíos unicamaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aíshbi
baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëëinra cuëënti 'icën. 16 Judíos uni-
bunën ca aín ñu 'apácë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu
buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi
ca i aín tapun upí 'aish camabi aín pëñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin
cananuna 'unanin, judíos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë
'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicama camáxbi Cristomi catamëtia Nucën
Papa Diosan upí isti 'icën.

17 Ësa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu tëacë
anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín pëñánsabi
'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judíos unicama Nucën Papa
Diosan bana 'unáncë 'aíshbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i pëñan
tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma uni 'aíshbi Cristomi
catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain. 18 Usa
'aíshbi camina rabiti —'ëx cana judíos unicamasamaira 'ai —qui cërútima
'ain. Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania.
Usaribiti cana 'ëx judíosma 'aíshbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti
Nucën Papa Diosnan 'ain.
19 Usa 'aínbi sapi camina ësaquin sinanin, —judíos unima 'aíshbi
'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainanma 'inun
ëanxa —quixun. 20 Usa ca. Usa 'aínbi camina 'unánti 'ain, Jesu-
cristomi catamëcëma cupí ca judíos unibu ainanma 'ia. Mitsux ami
catamëcë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx cana judíos
unibusamaira 'ai —quiax cërútima 'ain. Judíos unibu 'icësaribiti Jesu-
cristomi catamëcëma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. 21 Camina
'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judíos unibu
ami catamëtiama aín 'ucha tërëncëma 'ixun judíosma unibu 'aíshmi mitsux
ami catamëcëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.
22 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan uni-
cama nuibaquin upí 'imianan axa aín 'ucha ëni ami catamëcëma uni uisa
cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësabi
oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icësabi
camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu 'icësaribiti
ainanma 'iti 'ain. 23 Aín raracama 'iásaribiti ami sinántisama taníbia ami
sinanatia ca Nucën Papa Diosan asérabi aín uni 'inun judíos uniburibi
'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin. 24 Mitsux judíosma uni
'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun caísa judíos unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën,
i pëñan tëacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain
ca i itsi tëaxun, bëtsi inu tacáshcacësamaira 'inun, aín pëñánbi aín raranu
tacáshcatëcëncëx asérabi upíira 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa
Diosan judíos unibu ainan 'itëcënun 'imiti 'icën.

Asérabia judíos unicama Jesucristomi catamëti bana

25 'Ën xucëantu, mitsux judíosma uni 'ixun —nux cananuna judíos
unían 'acësamaira oquin Cristomi catamëquin Nucën Papa Diosan aín uni-
cama 'unánmiti ñu 'unáncë 'ai —qui rabíaxma 'inun quixun cana ësaquin
unin 'unáncëma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judíosma unibu uicama cara
Cristomi catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën Papa
Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamëcëma 'aish usabi
'inun ëanxa. 26 Judíosma unibu ami catamëcëbë ca judíos unibunëxribi ami
catamëti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi:

An unicama asérabi Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti ax ca Siónu 'icë judíos unicama achúshi 'iti 'icën. An ca Jacobnën rëbúnqui judíos unicama ami catamëcëxun atun 'ucha tërënquin atun nuitu upí 'imiti 'icën. 27 'Ëmi catamëtia 'ën atun 'uchacama tërëncëx ca judíos unibu asérabi 'ënan 'iti 'icën, 'ën cásabi oi.

28 Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia ainan 'imiti
'icë quixun sinántisama tancë 'aish ca judíos unibunëx ami nishcësa 'icën,

mitsux paínmi judíosma uni 'aíshbi ainan 'itámainun. Usa 'aínbi ca Nucën
Papa Diosan atun rara —mitsun rëbúnqui ca 'ënan 'iti 'icë —quixun cá
'ixun a bana manuquinma judíos unibu nuibatia. 29 Bëráma judíos unibu
—'ënan ca mitsu 'imainun mitsun rëbúnqui 'iti 'icë —quixun Nucën Papa
Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca
—mitsux camina 'ënan 'iti 'ai —quitancëxun bëtsioquin sinántëcënima.
30 Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucën Papa
Dios cuëëncësoi 'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icëbi ca judíos unibu ami sinántisama
tancë 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa. 31 Judíos
unima 'aíshmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiaxa.
Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinántisama tania ainanma 'aíshbi
ami sinania Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icën. 32 Judíos unibu ainan
'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan judíos unibu 'icësaribitia ami
catamëtiama judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an
nuibaquin camabi uni Cristomi catamëtía ainan 'inun 'imia.

33 Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna 'unántima 'ain. An
ca camabi ñu 'unania. An 'unáncëma ñu ca 'aíma 'icën. Uisaira 'ixun
cara usoquin ñu 'aia quixun cananuna 'unaniman. 34 Ësai ca aín bana
cuënëo quia: “Uinu 'icë unínbi ca Nucën 'Ibu Diosan sinan 'unaníma.
Uínbi ca Nucën 'Ibu Dios —ësaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima”.
35-36 Nucën 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniocëxa. Usa 'ain
ca aín bana cuënëo ësairibi quia: “¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara
unin Nucën 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icën”. A ca aín unicaman
xënibua 'aínbi rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

12

Aín unicamaxa asérabi Nucën Papa Dios 'inanmëcë 'iti bana

1 Usa 'ain cana ësaquin mitsu cain, 'ën xucëantu. Nucën Papa Diosan
mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscë 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma
asérabi ax cuëëncësabi oquinshi 'anan, ainanshi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti
ca Nucën Papa Dios cuëënia. 2 An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman
sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina
sinanaquin uisairaimi upí 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia, usai 'iti
'unánan an 'aquincëx usai 'iti 'ain.

3 Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë
'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi cushicë 'inun 'aquinun
mitsu caíscë 'ixun camina ui unínbi —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënmaira
'iti 'ai —quixun sinántima 'ain. Uisa cara Nucën Papa Diosan mi 'imia, usa
'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun
camina rabíquinma —Nucën Papa Diosan a 'anun 'ë 'ináncëxuinshi cana
ñu 'ai —quixun sinánti 'ain. 4 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín mëcën,
aín xo, aín bëru, aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi unishi 'icën. Unix ca
aín taën nitsia, aín mëcën anun ca ñu mëëia, aín bëru anun ca isia. Camabi
unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën. 5 Usaribiti cananuna
nux 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain.
An 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin bana ñuixunmainun ca raírinën bëtsi bëtsi
ñu 'aia. Usoquin bëtsi bëtsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish
achúshisa 'ain.

6 Nucën Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun caíscë 'ixun cananuna an
'imicësabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios
cuëënia quixun 'unánquin. An aín bana ñuixunun caíscë 'ixun cananuna

an sinánmicësabi oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain. 7 Nun
uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'aquinti 'ain. Aín
bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin unicama
'unánmiti 'ain. 8 Axa upí 'inun uni raíri 'ësënun quixun Nucën Papa Diosan
'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun
quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma
cuëënquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicë 'ixun cananuna
nun unicama upí 'inun upí oquin bërúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucën
Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna uni 'aquinsa 'icë cuëënquin upí oquin
'aquinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëti uni iti bana

9 Mitsux asérabi Jesucristomi catamëcë uni 'aish camina parananima
asérabi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuëënquinma usa ñu timai
camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 10 Camina bëtsibë
bëtsibë 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucënbë 'icësaribiti. Asamaira
'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'aquinti
'ain.
11 Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquin camina ënquinma,
chiquíshquinma cuëënquin upí oquin 'ati 'ain.
12 Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'aquianan abë 'inun
mitsu 'imiti 'icë quixun sinani camina chuáma tani cuëëni bucuti 'ain.
Tëmëraibi camina masá nuituti bënëtima 'ain. Ënima camina Nucën Papa
Diosbë banati 'ain.
13 Axa Cristomi catamëcë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min
ñu raíri 'inánti 'ain. 'Inánan camina axa min xubunu bëbacë uniribi
pimianan anua 'uxtiribi 'inánti 'ain.
14 Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan
'aquinun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun
quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios a uni
ñucáxunti 'ain.
15 Axa chuámarua 'aish cuëëncë uni abë camina cuëënti 'ain. Axa masá
nuituti incë uni a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.
16 Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain.
Usai 'i camina cërúananima, axa uni itsibëtan sënënmara unibë upí 'aish
abë upiti banati 'ain. Rabíquin camina —'ën cana uni itsin 'acësamaira
oquin ñu 'unanin —quixun sinántima 'ain.
17 An paían mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi
mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca
upí 'icë quixuan camabi unin 'unáncë a ñucamaishi 'ati 'ain. 18 Mitsux
camina ax paían mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish
camina atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain. 19 'Ën
xucëantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ësaía
Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë cupí: "Uix cara 'uchaia a cana
'ënbi usaribi oquin cupiti 'ain". Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi,
Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë quixun sinánti 'ain. 20 Mitsun a cupi-
ima camina ënë bana cuënëo ësai quicësabi oi 'iti 'ain: "Axa mimi nishcë
uni 'acëñuma 'icë camina piti 'inánti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'inánti
'ain. Usaquinmi 'acëxun ca ax mimi nishtancëxbi rabini sinanaquin upí
oquin sinánti 'icën". 21 Mitsúxribi 'uchatin rabanan camina mitsu unin

'atimocëxunbi usaribi oquin cupitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13

1 Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu
ca 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain. 2 Usa
'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën Papa Dios quicësa
oquinribi 'aima. Usai 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosan bana 'imainun
aín 'apúnribi cacësa oquin 'acëma cupí axbi 'uchai castícancë 'iti 'icën. 3 An
ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuëtíma. An ñu 'atima 'acë uni ax
cuni ca aín 'apumi racuëtia, 'ë cara uisoti 'icë quixun sinani. 'Apucaman
ca an ñu upí 'acë unicama upíoia. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami
racuĕcëma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain. 4 Nucën Papa Diosan ca
'apucaman camabi uníxa upiti bucunuan an ñu 'atima 'acë unicama,
uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'anun mëníocëxa. Usa 'aínbi camina ñu
'atima 'acë 'aish 'apumi racuĕti 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani.
Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atima 'acë
unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. 5 Usa 'ain camina 'apucaman
bana cuati 'ain. Mitsu castícanti sinanishi ami racuĕcë cupíma camina
mitsux Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oquin mitsun 'apun bana cuati
'ain. 6 Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'ináнti 'ain,
'apun mëníosabi oquin. Usa 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

7 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui
buánmicë 'inun 'ináнti 'ain. Mitsun ëmanu 'icë uniribia 'apun anëcë
'ain camina an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun ëmacamaxa upí 'inun.
Mitsun cushibë cuëbicananquinma camina aín bana cuati 'ain. 8 Uni
camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacëma 'aish a ribíncësa
'itin rabanan, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacë 'ixun
ca unin uni itsi uisabi otima 'icën. 9 Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ca ësai quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima
'ain. Unin ñu camina mëcamatima 'ain. Minanma, bëtsi unin ñu minan 'iti
camina cuëëntima 'ain”. Ësai ënë banacama quicë 'aínbi ca bëtsi banaribi
axa quicësa oquinra 'ati ax ësai quia: “Mixmi bërúancacësaribi oquin
camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. Ënë
bana quicësa oquin 'aquin camina bëtsi banacamaribi quicësa oquin 'ain.
10 Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icë uniribi nuibacë 'ixun camina
uisa unibi 'atimotima 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacë 'ixun Nucën Papa
Diosan bana camabi quicësabi oquin 'ain.

11 Ësoquinribi camina sináнti 'ain, nux ami catamëtabaquin cananuna
—Jesucristo ca utëcënti 'icë —quixun 'unáncën. Usaquin 'unan 'ixun
cananuna 'unanin, axa utëcënti nëtë ca 'uramatia quixun. Usa 'ain
cananuna unían 'uxnëti pëcaracëbë bësuquin, bari ca uruia quixun sinani
bënëtishi aín ñu mëëti 'ai cuancësaribi oquin, Nucën Papa Diosan a 'anun
nu 'ináncë ñu 'ati 'ain. 12 Jesucristo utëcëncëma pan 'ain cananuna imĕ
upí oquin isíma nicësa 'ain. Usa 'aíshbi cananuna ax utëcëncëbë abë
'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu 'atima 'ati ëni
ami cushicë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. 13 Ami cushicë 'aish cananuna
upitaxëshi niti 'ain. Paĕnti, paĕanx cuëëni sharáti, uni aín xanuma
xanu itsibë 'iti, ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi
nutsiti, a ñucama ënquin cananuna usa ñu 'atima 'ain. 14 Usa ñucama ëni
camina Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu usai 'inun quixun sinánmicësabi

oi 'iti 'ain. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ñu 'atima 'acësaribi oquin 'ati camina sinántima 'ain.

14

Axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama ñuitima bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'icëbi camina mitsubë timëtisa tania cuëënquin biti 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë qui camina abë cuëbicanántima 'ain. 2 Bëtsi bëtsi unin ca uisa ñux cara piti 'icë, a cananuna 'aisa tanquin piti 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bëtsi bëtsi unin ca camabi ñu piti ca asábi 'icë quixun 'unánquinma nami piquinma bëtsi ñuishi piia. 3 An camabi ñu picë unin ca bëtsi unían an picë ñu piamoquin ñuitima 'icën. Usaribi oquin ca an camabi ñu picëma uni an bëtsi unían piia isquin ñuiquin —min camina ñu 'atima 'ai —quixun caquinma a uníxribi ca Nucën Papa Diosnan 'icë quixun sinánti 'icën. 4 Mitsux camina bëtsi unin ñu mëëmicë uni a ñui —an ca 'atima ñu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icën, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usaribi oi camina mitsux Nucën 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icën. Nucën 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuëëncësabi oíshia 'inun 'imiti 'icën.

5 Ënëx ca ësaribi 'icën. Uni raírinën ca sinánti 'icën, ënë nëtëx ca bëtsi nëtësamaira 'aish anúan unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quixun. Sinánmainun ca uni raírinën —camabi nëtë ca sënën 'icë —quixun sinánti 'icën. Mitsun bëtsi bëtsi oquin sinanibi camina cuëbicanántima 'ain. Micama achúshi achúshinën camina 'ën uisoquin 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinántancëxun usoquinshi 'ati 'ain. 6 Axa Jesucristomi catamëcë unin ca Jesucristoa cuëënun aín 'ati ñucama 'aia. An —ënë nëtëa bëtsi nëtësama 'ain cana anun Nucën Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncë unin ca a nëtën ami upiti sinánquin a rabia. Bëtsi unin ca —anun Nucën Papa Dios rabiti ca camabi nëtë sënën 'icë quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti ñu picë unin ca Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an bëtsi bëtsi ñu picëma uni anribi bëtsi bëtsi ñuishi piquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

7 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancëxribi ainan 'ain. 8 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nëtë ucëbë ax cuëëncësabi oi abë 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsotax 'icësaribiti cananuna bamatancëxribi aín uni 'ain. 9 Aín unicamax bamacëma 'aish 'ianan bamatancëxribi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísquiacëxa. 10 Anúan ax uti nëtë sënëncëbëtan ca Cristonën uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisacasquin Nucën Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacasquin caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. 11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën 'Ibu Dios ca quia: 'Ëx bamatimoi tsócë 'icë ca camabi nëtënu 'icë unicaman asérabi rabiquin 'ë cati 'icën, mix camina asérabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'ë rabiquin —mix camina asérabi Dios 'ai —quixun cati 'icën.

12 Usoxun ca Nucën Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama cara-
nuna 'acën, uisai caranuna 'iacën, acama 'unánquin, uisa cara oti 'icë isti
'icën.

Uni 'uchamitima bana

13 Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu 'aisama
'aia —quiax manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain,
uni raírinëxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icë —quixun sinánxbi 'ën piia
isquin anribi pi 'uchatin rabanan cana 'ën a ñu pitima 'ain. 14 Nucën
'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icë quixun.
Usa 'aínbi ca a uni —Nucën Papa Diosan sinánëx ca a ñux pitima 'icë —
quixun sinánquinbi picë 'aish 'uchati 'icën. 15 Usa 'ain ca axa —'ën usa ñu
pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu
pi 'uchacë, ax ca min 'ucha 'iti 'icën. Min a uni nuibacëma 'ixun camina
usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picëma ñu piquin, anun rabanan
Cristo bama 'icëbi, uni 'uchamitima 'ain. 16 Usa 'ain camina mitsúnmi a
ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin
rabanan —pitima ca —quixuan an sináncë ñu a pitima 'ain. 17 Aín ñu
picë cupíma 'imainun aín ñu picëma cupíma ca uni Nucën Papa Diosbë
upí 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë cupíshi ca unin Nucën Papa
Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bëtsibë nishananíma nuibananan cuëëni upí
oquin sinani tsotia. 18 Usai 'icë unicamax ca Cristo cuëëncësabi oquin 'acë
'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan unínribia iscëx upí 'icën. 19 Usa
uni 'ixun cananuna camáxbia bëtsibë nuibananun uni raíri nuibaquin
'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bëtsibë bëtsibë
sinánmiananti 'ain.

20 Usa 'ain camina a Nucën Papa Diosan ainan 'imicë uni a mitsun
ñu picë cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Asérabi camabi ñu piti asábi 'aínbi
ca, mitsúnmi a ñu piia isía bëtsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icën. 21 —
Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni
'uchanan Cristomi cushicëma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xëati, uisa
ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain.
Usaquinmi 'atima ca Nucën Papa Dios cuëënia. 22 A picëma 'ixunbi a piía
bëtsi uni 'uchati rabanan camina an picëma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi
camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icë —quixun min 'acësabi oquin
sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë quixun
'unánquin. Ui unin cara ñu 'aquin, —'ën ësa ñu 'ati ca asábi 'icën, 'ën ësaquin
'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia —quixun 'unania ax ca chuámarua tani
cuëënia. 23 Usa 'aínbi ca a uni —ësa ñu 'ati sapi ca Nucën Papa Diosan
iscëx asábima 'icë —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an
ñu piquin —ësa ñu piti sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —
quixun sinánquinbi picë uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

1 Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna
uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënima quixun sináncë cupí
a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain. 2 Cananuna nun 'unáncë unicamabë
upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquínti 'ain.
3 Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios
cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan bana quicësa oía aín Papabë

banai Jesucristo ësai quicë ax ca asérabi 'icën: “Mimia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'ëmiribi 'atimati banaxa”. 4 Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuënëomiacëxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë 'icë ca tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun Nucën Papa Diosan nu 'imia quixun. 5 Nucën Papa Dios, an aín unicama tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin 'aquincë, an Cristo Jesús cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nishananíma nuibananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun 'aquinti cana cuëënin. 6 Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëënquin bëtsin sinánсësa oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, a rabiti cana cuëënin.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamëti bana cua

7 Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timëtisa tania biti 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia. 8 'Ën cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa, judíos unicaman Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unánun. 9 Judíos unibushima, judíosma unibunënribi Nucën Papa Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacëxa. Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.

10 Ësairibi ca quia:

Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubë Nucën Papa Dios rabi cuëënti 'ain.

11 Ësairibi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti 'ain. Camabi menu 'icë unicama ca —mix camina cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icën.

12 Nucën Papa Diosan bana Isaíasnënribi cuënëo ca ësai quia:

Davitan papa, Isaí cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunën 'Apuribi 'iti 'icën. An ca nu 'aquinti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami catamëti 'icën.

13 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan nux xënibua 'aínbi abë 'itioquin nu 'imia quixun. An mitsu ami catamëti cuëëni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana cuëënin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

14 'Ën xucëantu, 'ën cana 'unanin, mitsun camina bëtsibë bëtsibë nuibanani 'aquiananquin Nucën Papa Diosan bana Cristonën ñuicë a upí oquin 'unanin. 'Unánan camina ami cushicë 'inux raíri unibë 'ësëanánti 'unanin. 15 Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan ënë ñucama upí oquin mitsu cuënëoxunin. Nucën Papa Diosan ca 'ë nuibaquin, 16 aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ë cacëxa. Nucën Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamëcë unicama ainan 'inun iëmia quixun judíosma uniburibi 'unánminun ca an 'ë 'imiacëxa.

Nucën Papa Diosan 'ë usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxunmi upiti ami catamëquin a rabinun.

17 Cristo Jesúsnën cushiocëxun cana Nucën Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu bana ñuixuan quixun sinani cana cuëënin. 18 Judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamënun ca Cristonën 'ë a banacama ñuixunun 'aquianxa. An usaquin 'acë ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ë cushioquin ca Cristonën aín cushínbi 'ën judíosma unibu upí oquin bana ñuixuanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acëma ñuribi 'anun 'ë 'imiaxa. 19 Aín Bëru Ñunshin Upía 'ëbë 'ain usaquin 'anan cana Jerusalénuxun 'atancëxun anuaxbi cuanquin bëtsi bëtsi me 'abiani cuantancëx cuainacëtancëx Ilírico cacë me, anu bëbaquin, camabi menu 'icë unicama Cristo ñuiquin bana ñuixunquin sënëon. 20 A nëtënuxuan uinu 'icë unínbi Cristo ñuiquin ñuixuncëma, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni raírinëan ñuixuncë uni a ñuixuntëcënquinma, anuxuan unin Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncëma nëtë, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin, 21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oía ësai 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacëma unibunëx ca ami sinánti 'icën.
An a ñuicë bana cuacëma unibunën ca a bana cuati 'icën.

Romanu cuantia Pablonën sinan

22 Usaquin an Cristo ñuicë bana cuacëma unibunën cuanun bëtsi bëtsi menu bana ñuixuni cuancë cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain. 23 Cuanxunma cana anu 'ëx cuancë nëtëcamanuxun bana ñuixunquin sënëon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan. 24 Usa 'ain cana bërí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nëtëishi mitsubë 'iquiani España nëtënu mitsúnmi 'ë 'aquinmainun cuanti cana sinanin. 25 Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ináti curíqui buani cuanin. 26 A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nëtënuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénu 'icë ñuñuma unicama a buánmiti timëaxa. 27 Judíos unibunën ñuixuncë cupí ca judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuacëxa. Usa 'ain ca judíosma unibunën judíos unibu 'aquinti asábi 'icën. Usaquin sinani cuëënquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicaman binun buánmiti atun curíqui mësú 'inánxa. 28 A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icë unibu 'inánbiani España nëtënu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain. 29 Cana 'unanin, 'ëx mitsubë 'ain ca Cristonën cushioquin ami sinani cuëënun nu 'imiti 'icën.

30 'Ën xucëantu, 'ëx 'icësaribitimi mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'aish 'ëbë nuibanancë 'icë cana mitsu cain, Cristomi catamëcëma 'ianan Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish ca 'itsa uni 'ëmi nishia. Usa 'ain camina asérabi ami cushicë 'ixun 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. 31 Uisabi 'ë oxunma 'anuan Judea nëtënu 'icë axa Jesucristomi catamëcëma unicama sinánminun camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ën Jerusalénu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ináti buáncë curíquia atun cuëënquin binuan sinánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. 32 Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëëncëbë cuanxun mitsu isi cana chuámarua tani cuëënti 'ain. Mitsucëñuan 'ë Jesucristonën cushiocë 'aish cana ami sinani cuëënti 'ain. 33 Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtíma chuámarua

'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun mitsuribi usaquin 'imiti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

16

Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun Pablonën ca

1 Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu cain, ax ca asérabi aín
nuitu upí 'icën. An ca Cencrea ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë xanu-
cama 'aquianxa. 2 Usa 'icë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonan
'aish bëtsibë bëtsibë 'aquianancësabi oquin Feberibi upí oquin bixun ax
cuëëncësabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu 'aquianan 'ëribi 'aquincë
cupí.
3 Priscila 'imainun Aquila, an 'ëbëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë,
a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 4 Atun ca, —Pablo 'aquini
sapi canananuna bamati 'ai —quixun 'unánquinbi 'ë bamati 'icëbi 'aquin-
quin iëmiaxa. Usaquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain.
'Ëinshima ca judíosma unicama a 'ën bana ñuixuncë, acamanribi, Priscil-
abëtan Aquilanën 'ë 'aquincë cupí, —asábi ca —quixun cai cuëënia.
5 Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun Aquilanën xubunu
timëcëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Acama 'imainun
camina, 'ën nuibacë Epeneto, ax paían Acaya menuax Cristomi catamëcë,
aribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 6 María an mitsu 'itsa oquin 'aquincë,
aribi camina bërúanxa 'inu 'ë caxunti 'ain. 7 Adrónico 'imainun Junias, 'ën
aintsi rabë, axa 'ëcëñun sipuacë 'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti
'ain. —Atux ca asérabi upí uni rabë 'icë —quixun ca a Jesucristonën bana
ñuixunun caíscë unicaman ñuia. 'Ëx Cristomi sináncëma pain 'ain ca atux
pain Cristomi sináncëxa.
8 Amplias axribi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish 'ën nuibacë 'icë, a
camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 9 Urbano an nubëtan Cristo
Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a 'imainun Estaquis, 'ën nuibacë, aribi
camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 10 Apeles, camaxunbia asérabi
Cristonan 'icë 'unáncancë, a 'imainun Aristóbulonën xubunu 'icëcamaribi
camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 11 'Ën aintsi Herodión, a 'imainun
Narcisonën xubunu 'icëcama, axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë,
aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 12 Trifena 'imainun Trifosa,
a xanu rabë Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun tëmëraquinbi ax
cuëëncësabi oquin 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Nucën
chirabacë Pérsida, a nun sináncë, anribi tëmëraquinbi upí oquin Nucën
'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin ñu 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun
'ë caxunti 'ain. 13 Rufo, axa asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi
'icë uni, a 'imainun aín tita, a 'ënribi titocë, a camina bërúanxa 'inun 'ë
caxunti 'ain. 14 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas,
Hermes 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama
bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 15 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo
'imainun aín chirabacë, 'imainun Olimpas, 'imainun acamabë 'icëcama
axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
16 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina bëtsibë bëtsibë
nuibanani bërúanx 'inun cananti 'ain. Camabi ëmanu 'icë axa Cristomi
catamëcë unicamax timëxun ca mitsu bërúanxmi 'icánun 'ën mitsu canun
'ë caxa.
17 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, bëtsi bëtsi unix Jesucristomi
catamëcë 'aish mitsubë timëcë 'ixunbi ca an mitsu bana ñuixuncë

unin 'unánmicësabi oquin 'aima. Usa unin ca uni raíri bëtsibë bëtsibë
cuëbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icë uni abë camina
nitima 'ain. Abë camina ënánanti 'ain. 18 Usa unin ca Nucën 'Ibu
Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquinma aín cuëëncësa oquinshi 'aia. Atux
ca an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicamabë upiti
banaibi cëmëia. Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.
19 Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuëëncësabi
oi 'i quixun 'unania. Usaquian mitsu ñuicania cuati cana cuëënin. Usa
'ain cana mitsúxmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti
cuëënin. 20 Usoquin mitsun 'acëbëtan ca Nucën Papa Dios, an aín unicama
chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanën 'apu mitsu ubíotëcënxunma 'anun
bënënquinshi ñusmamiti 'icën. Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin
'aquincëx mitsux upí 'iti cana cuëënin.
21 Timoteo, an 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuncë, abëtan ca Lucio,
Jasón, Sosípater, acamax 'ën aintsi 'ixun bërúanxmi 'inun mitsu canun
quixun 'ë caxa.
22 'Ëx Tercio 'ixun Pablonën 'amicëxun ënë quirica cuënëoquin cana
'ëxribi Jesucristonan 'ixun bërúanxmi 'inun mitsu cain.
23 'Ëx cana Gayonën xubunu 'in. Ënë xubunu ca axa Jesucristomi
catamëcë unicama timëtia. Gayo, anribi Jesucristonan 'ixun ca
bërúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ë caxa. Erasto, an ënë ëmanu 'icë
curíqui anun uni cupíoti a bërúancë uni, a 'imainun nucën xucën, Cuarto,
anribi ca mitsúxmi bërúanx 'inun quixun mitsu canun 'ë caxa. 24 Nucën
'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana
cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

Pablonëan Nucën Papa Dios rabia bana

25 Cananuna Nucën Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish
Jesucristomi catamëtia ca an mitsu upíira upiti ami sinánun mitsu cush-
ioti 'icën. Usoquin ca 'ati 'icë quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmiaxa.
'Ënribi cana usoquin unicama ñuixunin. Ënë mecama uniocëma pain
'ixun ca Nucën Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icë quixun sináncëxa.
A ñucama unin 'unánma 'aínbi ca bërí Jesucristo ucë cupí unin 'unánti
'icën. 26 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca aín unicaman, Cristo ca
uti 'icë quixun cuënëocëxa. Usai ca 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Dios,
axa bamatimoi tsócë, an mëníocëxa. A bana cuënëo 'icëbi ca uisai quicë
cara ax 'icë quixun unin 'unánma 'icën. 'Unánma 'aínbi ca bërí camabi
nëtënu 'icë unicaman Cristomi catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'anuxun
'unánti 'icën. 27 Nucën Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unáncë, axëshi ca
Dios 'icën. A cananuna asérabi cuëënquin nëtëtimoquin rabiti 'ain, nux
Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashi,
Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Corintonuaxa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunun ca Jesucristonën
'ë caísacëxa. An caísa 'ixun cana Sóstenesbëtan mitsu quirica buánmin.
Axribi ca Jesucristomi catamëcë 'aish nucën xucën 'icën. 2 Mitsúxmi
Corinto ëmanuax Jesucristomi catamëcë 'icë, cana cuënëoxun ënë quirica
mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi catamëcë 'aish camina Nucën Papa
Diosnan 'ain. An ca ax cuëëncësabi oíshi 'inun mitsu caísacëxa. Camabi
menu 'icë unicama, an Nucën 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama tërënxunun
quixun ñucácë, a unicama usai 'inun caíscësaribi oquin ca Nucën Papa
Diosan mitsu caísacëxa. Jesucristo ax ca a unicaman 'Ibu 'ianan nun
'Iburibi 'icën. 3 Usa 'aíshmi mitsux Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu
Jesucristonën nuibaquin 'aquincëx chuámarua bucucanti cana cuëënin.

Cristo cupí nuibaquin Nucën Papa Diosan uni 'aquinti bana

4 Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicë cupí cana camabi
nëtën Nucën Papa Dios —asábi ca —cain. 5 Cristobë 'aíshmi aín sinánsaribi
'icë ca Nucën Papa Diosan an aín unicama 'unánmiti ñu 'unánmiquin upí
oquin sinanimi upiti bananun mitsu 'imiaxa. 6 Usa 'aish camina mitsux
an Cristo ñui quicë bana 'unánquin, a bana quicësabi oquin 'acë 'ain. 7 Usa
'ixunmi Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nëtë cainia ca Nucën Papa Diosan
aín unicama 'aquincësaribi oquin ami 'unánun mitsu 'aquinia. 8 Nucën
'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan uinu 'icë uníbi mitsu ñuiquin —a unix ca
'atima ñu 'acë 'icë —quixun canúnma ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi
ami catamëquin 'atima ñu 'axunma 'anun ënquinma mitsu bërúanti 'icën.
9 Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi aín
Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesúsbë 'ixun, an sináncësaribi oquin sinánun ca mitsu
caísacëxa.

I. PABLONËAN CORINTONU 'ICË UNICAMA 'ËSËA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oquin sinántima bana

10 Mitsux Jesucristomi sináncë 'aish camina 'ën xucëantu 'ain. Usa 'icë
cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin mitsu ësoquin cain: Bëtsin
sináncësaribi oquin sinani camina bucucanti 'ain. Masáquin sinani cam-
ina bëtsibë nishanancantima 'ain. Nishananíma nuibananshiti camina
camaxunbi bëtsin sináncësa oquinshi sinani upitax bucucanti 'ain. 11 'Ën
xucëantu, cana mitsu cain, Cloénën aintsi 'ibun ca mitsux ismina bëtsibë
bëtsibë ubíonan ubíonani bucui quixun ë caxa. 12 Usoquian cacëxun 'ën
sináncëx ca ësa 'icën: mitsu raírinëx ca ax isa 'ën 'unánmicë 'icë quia.
Quimainun ca raírinëxribi ax isa Apolonën 'unánmicë 'icë quimainun,
raírinëxribishi ax isa Pedronën 'unánmicë 'icë quimainun raírinëxribishi
ax isa Cristonën 'unánmicë 'icë quiax quia. 13 ¿Mitsun sináncëx cara
Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama 'icën, ax ca achúshishi 'icën. 'Ëx cana

mitsun ñu 'aisama 'acëcama tërëncë 'inun i curúsocënu bamama 'ain. 'Ëmi
catamëtima Cristomishi catamëti camina nashimicë 'ian. 14 'Ën mitsu
achúshibi nashimicëma cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —cain.
Crispo 'imainun Gayo a rabëishi cana nashimian. 15 Usa 'ain camina
mitsux Cristomi sinanima —Pablonan 'aish cana nashimicë 'ai —quiax
quitima 'ain. 16 A 'imainun cana axa Estéfanasnën xubunu 'icëcamaishi
nashimian. 'Ën sináncëx ca bëtsi uniribi a 'ën nashimicë 'aíma 'icën.
17 Cristonën ca uni nashiminun 'ë cáma 'icën. Uni aín 'uchacama tërëncë
'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iëminux ca Cristo i curúsocënu bamacëxa
quixun camabi uni canun ca Cristonën 'ë 'imiacëxa. An quirica 'unáncë
unicamaxa quicësai unin cuaisama banan banaquinma unin cuaisabi
oquin, upí oquin aín bana ñuixunun ca 'ë cacëxa.

Cristonëx ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'ianan aín sinánsaribi 'icë quicë bana

18 Cristo ca unin 'ucha cupí i curúsocënu bamacëxa quixun ñuicë bana
a ca an Nucën Papa Dios cuëëncëma unicaman —a banax ca cëmë 'icë —
quixun ñuiquin 'usania. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosbë 'inux iëti
unicaman a bana cuaquin, aín cushin 'imicëx cananuna nun 'uchacama
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unania. 19 Ësai ca 'iti 'icë
quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

'Ën sinanëinshi cana ñu 'unani quixun sináncë unicama ax ca 'ën 'imicëx
aín sinan ñancáishi 'iti 'icën. 'Ën cana ñu 'unani quixun sináncë uni
ax ca 'ën 'imicëx ñu 'unáncëma unisa 'iti 'icën.

20 Sinánñu uni 'imainun an quirica 'unáncë uni 'imainun an ënë menu
'icë ñuishi ñuiti 'unáncë uni acaman, ñu 'unáncë cana 'ai, quixun sináncë
'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinan abë sënënmaira 'icën. Usa 'ain ca
usa unicaman aín sinánsamaira Nucën Papa Diosan sinan 'icë quixun isti
'icën. 21 Nucën Papa Diosan upí oquin sinánquin mëníosabi oi ca uni anbi
aín sinanënbi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca aín
bana cuati ami catamëcë unicama ainan 'inun 'imia, raírinëxa —a bana
ca ñancáishi 'icë —quicëbëtanbi.

22 Judíos unicaman ca, nun cananuna asérabi Nucën Papa Diosan
cushínbi ñu 'ai quixun 'unántisa tanquin unin 'acëma ñunu 'aia istisa
tania. Usai atux 'imainun ca griego banan banacë unicaman unían
'unáncë ñu camabi 'unántisa tania. 23 A unicamaxa usa 'aínbi cananuna
nun i curúsocënu matáscë Cristo, a ñuiquin unicama bana ñuixunin. A
bananu nun unicama ñuixuncëbë ca judíos unicamax rabini, uisa 'aish
caraisa Cristo i curúsocënu bamati 'icë quixun sinani, ami catamëisama
tania. Usaía judíos unicama 'imainun ca judíosma unicaman —Diosan
Bëchicë ca i curúsocënuax bamacëxa —quixun ñuiquin 'usania. 24 A
unicama usai 'imainunbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan Cristomi
catamënun sinánmicë 'icë acama, judíos unicama 'imainun griego banan
banacë judíosma unicamanribi, —Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan
upí oquin sinánquin nun 'uchacama tërënquin ainan 'inun nu iëmia —
quixun 'unania. 25 Nucën Papa Diosan Cristo i curúsocënuaxa bamanun
ëncë, ax ca 'aisama 'icë uni quicëbëtanbi ca axa usai quicë unicaman
sináncësamaira oquin sinánquin Nucën Papa Diosan Cristo nun 'ucha
cupí i curúsocënuax bamanun ëancëxa. —Ax cushima 'ixun ca Diosan
Jesucristo bamanun ëanxa —quixun sináncancëbëtanbi ca Nucën Papa

Diosan unin cushisamaira 'ixun iëmitsinxunbi camabi unin 'ucha cupía
bamanun Cristo 'imiacëxa.
26 'Ën xucëantu, mitsun camina ësoquin 'unánti 'ain: mitsux camina
raírinëxëshi unin 'unáncë ñu 'unáinracë 'ain, raírinëxëshi camina 'apusa
'ain, raírinëxëshi camina uni itsibëtan sënënmaira unin bëchicë 'ain.
'Itsamanëxëshi camina usa uni 'ain. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun micama caísaxa. 27 Nucën Papa Diosan ca unían sináncëxa
ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. Caísun anbi atu 'unánmia isi
ca an ñu 'unáncë unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca unin iscëxa
cushima unibu Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Caísuan anbi
atu sinánmicëbë ca unin iscëx cushi unicama ax —nun sináncësamaira
oquin ca atun sinania —quixun 'unani rabinia. 28 Ainsa ñu 'unánxa
quixuan sináncë unicaman, —Diosan 'amicëxun ca aín unicaman nun
sináncësamaira oquin sinania —quixun istánun ca Nucën Papa Diosan
axa ënë nëtënu 'icë unían ñu 'unánma isa quixun sináncë unibu ainan
'inun caísaxa. 29 Uinu 'icë unínbia —'ënbi cana ñu 'unáncë 'ai —quixun
sinánunma ca Nucën Papa Diosan ënë nëtënu 'icë unían sináncëxa ñu
'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. 30 Nucën Papa Diosan 'imicëx
camina ami catamëti Cristo Jesúsbë 'ianan an sinánmicë 'ain. Usa 'aish
camina Cristo Jesús cupía, ax cuëëncësabi oquinshimi 'anun Nucën Papa
Diosan iëmicë 'ain. 31 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quicësabi oquin, “Uinu 'icë unix cara rabítisa tania ax ca axbi rabiacatima
—Nucën 'Ibu Diosan 'imicëx cana asábi 'ai —quixun sinánquin ashi rabiti
'icën”.

2

Cristo i curúsocënu bama bana

1 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan bana mitsu ñuixuni cuanxun
cana an quirica 'unáncë unicamaxa quicësai unin cuaisama banan
banaquinma mitsu ñuixuan. 2 Mitsubë 'ixun cana bëtsi bana ñuixunti
sinánquinma, Jesucristo, unin i curúsocënu matáscë, ashi mitsu ñuixunti
sinan. 3 Mitsubë 'ëx 'ain ca 'ën nami 'aisama 'iaxa. Mitsúnmi 'ën
bana cuaisamasa sinani cana racuëti bërëan. 4 An ñu 'unáncë unían
aín sinanënshi sinánquin bana ñuicësa oquin cana Jesucristo ñuiquin
mitsu ñuixuncëma 'ain. Ama, aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun cana
Nucën Papa Diosan cushínshi ñuixunquin Jesucristomi catamënun mitsu
sinanamian. 5 Unían aín sinanënbi sináncë banami catamëcë cupíma,
asérabi aín cushían Nucën Papa Diosan sinanamicë mitsux 'inun quixun
cana usaquin bana ñuixuan.

Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin Nucën Papa Diosan 'unánmicë ñu 'unánti bana

6 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín bana quicësabi oquin 'aia
cananuna a unicama uisaira cara aín banacama quia quixun ñuixunin.
Nun banax ca ënë nëtënu 'icë axa Cristomi catamëcëma unicaman ñuicë
bana ama 'icën. 'Ianan ca aín 'apucaman ñuicë bana ama 'icën. Acaman
banaxa cushi 'icëbi ca xënibuquin unin sinanima. 7 Usa bana ñuixunquinma
cananuna Nucën Papa Diosan ënë me uniocëma pan 'ixunbi sinan bana a
ñuixunin. A bana quicësabi oi ca Jesucristo cupí uni aín 'uchacama tërëncë
'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Usa 'icëbi ca bëráma
Nucën Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun sinánmiama 'icën. Bërí
cananuna an nu cacësabi oquin unicaman 'unánun a bana ñuixunin. 8 Ënë

menu 'icë 'apucaman ca a bana 'unánma 'icën. A bana 'unánxun ca Nucën
'Ibu Jesús, Diossaribi cushi, a i curúsocënu matásmiama 'itsíanxa. 9 Nun nu
ñuicë banax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëosaribi 'icën. A banax ca
ësai quia:

Uinu 'icë unínbi ca iscëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca a ñui quia cuacëma 'icën,
uinu 'icë unínbi ca aín sinanën sináncëma 'icën, uisairai cara an a
nuibacë uni abë 'aish 'iti 'icë quixun, Nucën Papa Diosan mëníosabi
oi.

10 Nucën Papa Diosan mëníocëxun ca unin 'unáncëbëtanmabi aín Bëru
Ñunshin Upitan nu 'unánmiaxa. An ca camabi ñucama 'unania, Nucën Papa
Diosan sináncë ñucamaribi ca 'unania.
11 Uinu 'icë unínbi ca bëtsi unían sináncë ñu 'unanima, a unínshi ca an
aín nuitu mëu sináncë ñu 'unania. Usaribi oquin ca unin Nucën Papa
Diosan sináncë ñu 'unanima. Aín Bëru Ñunshin Upitáinshi ca Nucën Papa
Diosan sináncë ñu 'unania. 12 Nucën Papa Diosan ca nu axa Jesucristomi
sináncëma unían sináncësaribi oquin sinánun 'imicëma 'icën. Ama, uisaira
oquin cara an nu 'imiti 'icë quixun nun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín
Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. 13 Nunbi sináncë bana cananuna
unicama ñuixuniman. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxunu
sináncë bana ashi cananuna axa aín Bëru Ñunshin Upíñu unicama a
ñuixunin.
14 An sinánmicëma uni an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicë ñu 'unanima. A ñucamax ca an iscëx 'usani ami cuaitisa 'icën.
Unin ca a ñu 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
'unánmicëxuinshi. 15 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicë uni an, unin 'acë ñucama 'imainun aín banacama, asérabi cara
upí 'icë quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni itsin, a unin Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun 'acë ñu cara asérabi an sinánmicëxun
'acë 'icë quixun 'unanima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëma 'ixun. 16 Aín bana cuënëo ca quia: "¿Uin cara Nucën Papa
Diosan sinan 'unanx? ¿Uin cara a 'unánmiti 'ic? An usaquin 'unánti uni
ca 'aíma 'icën". Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicëxun Cristonën sináncësaribi oquin sinanin.

3

An Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë uni ñuicë bana

1 'Ën xucëantu, ëx mibë 'ixun cana axa aín Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx upiti Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánmicësa
oquin mitsu 'unánmiama 'ain. Ama, an ënë menu 'icë ñuishi sinánquin
ëncëma pan unisa 'icë cana mitsu 'unánmiacën, bërími Cristo 'unáncë
'icë. 2 Tuá xuratsu aín titan ñu pain pimiquinma aín xuma pain 'am-
icësa oquin, cana a pain 'unánti banaishi mitsu 'unánmiacën, Cristonëan
mitsu 'unánmiti ñumi asérabi 'unántisama pain 'icë. Bëríbi camina usabi
'ain. 3 Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristonanma
unin sináncësa oquinshi sinanin. Usa 'i camina an Nucën Papa Diosan
bana cuacëma unicamaxa 'icësai 'in. 4 Usa 'aish camina raírinëxa —'ëx
cana Pablonën 'unánmicë 'ai —quimainun raírinëx —'ëx cana Apólonën
'unánmicë 'ai —quin. Usai qui camina Cristonanma unin sináncësa
oquinshi sinanin.

5 ¿'Ëx Pablo 'aish carana min sináncëx uisa uni 'ain? ¿Mitsun sináncëx
cara Apolo uisa uni 'ic? Nucën Papa Diosan nu sinánmicësabi oquin mitsu
bana ñuixuncëishi cananuna nux 'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina
Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacën.
6 Ënëx ca ësa 'icën: Unían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi
unin 'umpaxan chabóia. Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu bëru
comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën Papa Diosan bana
ñuixunquin 'unánmiacën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a ca Apólonën mitsu
ñuixuntëcëancëxa. Usoquinu nu rabëtan ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosain-
shi Jesucristomi catamënun mitsu sinánmiacëxa. 7 An ñu bëru 'apácë uni
'imainun an a me 'unpaxan chabócë uni anbi ca ñu comima. Nucën Papa
Diosan cuni ca comia. Usaribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën
Papa Diosanshi uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia. 8 Ainra paían
uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni bana 'unánmitëcëncë uni ax
'icën. Uisoquin cara aín ñu mëëti 'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan
a unicama cupíoti 'icën. 9 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin cananuna
nucaman mitsu Jesucristomi sinánun aín bana ñuixuancën, unían ñu bëru
'apácësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unían 'apácë ñu bërua
comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun mitsu 'imia.
'Imainun ca ësa 'icën: Xubuoquin ca unin amia cushiti itácama pain
nitsíntancëxun i puruia. Usotancëxun ca aín mascuáncama 'aia. Usoquian
'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí
oquin 'acë xubu achúshisa 'inun 'imia. 10 An xubu 'ati 'unáncë unin ca
itá upí pain caístancëxun nitsinia. Usaribi oquin cana 'ën pain mitsu
Jesucristomi catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsían, ami xubu 'ati
nitsíncë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi catamënun bana
ñuixunquin mitsu 'unánmia. Usa 'ain ca uicaman cara mitsu 'unánmia
an Jesucristo cuëëncësabi oquinshi mitsu 'unánminux, bëtsi bana mitsu
ñuixunti rabanan bërúancati 'icën. 11 Unían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca
'ën a ñuiquin ñuixuncë banaishi cuati Jesucristomi catamëti uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icën. 12-13 Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë,
an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun aín bana upí oquin 'unánquin,
Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun unicama
'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën, usaquin 'unánmiquinma uni-
cama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmima. Usa 'ain ca
utëcënquin Jesucristonën uin cara aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun
isnuxun 'aia. An upí oquin 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca upí
'aish maxax upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin nëënquinbi picëma
usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax
ca i, pëi, basi xo acama nëënquin tsin picë usaribi 'iti 'icën. 14 An a
ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian unin Jesucristo quicësabi
oquin 'acë 'ain ca an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí
oquin camina uni 'ë ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëënquin
upí oquin cupíoti 'icën. 15 Usa 'aínbi ca an aín bana cuacë unicama
asérabi Jesucristomi catamëquin ax quicësabi oquin 'ati 'unánmiama cupí,
an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi 'ën bana uni
'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati 'icën. Usa 'aish ca a uni
—ñancábi cana uni 'unánmiacë —quixun sinani, cupí bitsimabi iëti 'icën,
tsin nëëncëxbia uni iëcësaribi.
16 ¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë a camina
mitsux 'ai quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca mitsunu

'icën. 17 Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosan
iscëx upíira 'icën. Usa uni camina mitsux 'ain. Usa 'ain ca ui unin cara
usa unicama sinanamiquin bëtsi bana ñuixunquin ami manumia, a Nucën
Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

18 Uni itsían mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati 'ain. Mitsun
camina —'ënbi ñu 'unáncë cana 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin
sinanima camina Jesucristonën sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti
'ain. 19 Abia unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx ñancáishi
'icën. Nucën Papa Diosan bana aín unin cuënëo, ax ca ësai quia: "Ui
unin cara bëtsi uni parania, a uni ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun bëtsi
unínribi usaribi oquin cupiti 'icën". 20 Ësairibi ca aín bana quia: "An
ñu 'unáncë unicama anbi sináncë banax ca ñuuma 'icë quixun ca Nucën
'Ibu Diosan 'unania". 21 Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin
'unánmicëxbi rabítima 'ain. Uisa ñu cara aín unicama Nucën Papa Diosan
'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain. 22 'Ë 'imainun Apolo 'imainun
Pedro, nucaman mitsu ñuixuncë banacama camina camaxunbi 'unánti
'ain. Nucën Papa Diosan ca ënë menu 'icë ñu mitsu 'inania. An 'imicëx
camina ënë menu upiti bucuin. An 'imicëx camina bamatancëxbi abë
upiti bucuti 'ain. Bërí camina an 'imicëx asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain,
xënibua 'aínbi. 23 'Ianan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucën Papa
Diosnan 'icën.

4

Usaía an aín bana ñuixunuan Cristonën caíscë uni 'iá bana

1 Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicëxun Cristomi
catamënun unicama aín bana ñuixuncëishi 'ain. Usa 'aish cananuna unían
'unánma 'icëbi, usai Cristomi catamëti ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixuan
Nucën Papa Diosan sinan bana, a uni ñuinun 'imicë 'ain. 2 Uinu 'icë unin
cara uni ñu mëëxunia an ca —upí oquin ca ñu mëëxunia —quixuan an
ñu mëëmicë unin 'unánun upí oquin ñu mëëti 'icën. Usaribi ca an Nucën
Papa Diosan bana ñuixuncë uni 'iti 'icën. 3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsúxmi
'ë ñui 'ëmi manáncë bana 'imainun an uni ñui uni itsimi manáncëxun
cuacë 'apucaman 'ë 'uchocë bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ëx 'ai
quixun cana 'ënbi sinaniman, Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni ca 'unania.
4 'Ën ñu 'atima 'acë 'ën chiquinacëma ca 'aíma 'icë quixun 'ën sinaniabi ca
Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni carana asérabi ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun
'unania. 5 Usa 'ain camina Jesucristo utëcëncëma pain 'ain, uisa uni cara
uni itsi 'icë quixun sinántima 'ain. Utëcënxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën,
camabi uni an unëxun ñu 'acëcama 'imainun aín nuitu mëúa sináncë
ñucamaribi, an upí oquin 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Unánmicëbëtan ca Nucën
Papa Diosan ui unicaman cara aín 'ucha tërëncë 'ixun ñu upí 'axa, a
usaribi oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuëënmiti 'icën.

6 'Ën xucëantu, Apolobë 'ëx 'icësaribitimi mitsux bëtsi bana sinanima
Nucën Papa Dios quicësabi oíshi 'inun cana ënë ñucama ñuiquin mitsu cain.
—An mitsu 'unánmicë unin 'unánmicësamaira oquin ca an nu 'unánmicë
unin nu 'unánmia —quixun camina bëtsi uni catima 'ain. 7 ¿Uin cara mitsu
raíri, bëtsi unicama 'icësamaira oími upí 'inun 'imiaxa? Nucën Papa Diosan
'imicëxma camina upí 'itsianma. Nucën Papa Diosan 'imicëx upí 'ixun
¿caramina uisa cupí —'ëxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?

8 Mitsun camina ësaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun camabi ñu 'unanin —
quixun. Usa 'aish camina nun bëtsi ñu mitsu 'unánmiti cuëëniman.
Mitsun sinani camina mitsúxbi 'apusa 'ain, Jesucristo utëcëncëma 'aínbi.
Mitsúxmi 'apu 'ain cananuna nuxribi cuëëni 'apu 'itsían. 9 Usami mitsux
'aínbi ca 'ën sináncëxun Nucën Papa Diosan nu uni raíri meuira 'imiaxa,
aín bana ñuixunun Jesusan caíscë nux 'icëbi. Unían —'uchañu 'aish ca
bamati 'icë —quixun ñuicë unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin
unin ñuicë 'icë ca unicama 'imainun ángelcamanribi 'isia. 10 Cristonën
cacësabi oquin 'acë cupí mitsun iscëx nux ñuumara 'imainun camina mit-
sux aín bana 'unáncë 'ain. Mitsun sináncëxa nun bana racuëti banacësa,
'imainun ca mitsun bana cushi 'icën. Usa 'icë nu timaquin nu ñuianan
ca mitsuishi unin nuiia. 11 Bërí nëtënbi cananuna bëráma 'iásaribiti
'acëñuma 'ianan shimanan chupa upíñuma 'ain. 'Imainun ca unin nu
bëtsi bëtsi oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi
'ain. 12 'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mëcënan ñu mëëin.
Numia 'atimati banaiabi cananuna nun Nucën Papa Dios a unicama
ñucáxunin. Nu bëtsi bëtsi ocëxunbi cananuna tanshitin. 13 Nu ñui 'atimati
banaiabi cananuna nun abë nuibanainsa tanquin upí oquinshi 'ësëin.
Unin sináncëx cananuna nux 'aisama 'icëa unin pucë chinan usaribi 'ain,
bëríribi cananuna unin nu sináncëx usa 'ain.

14 Mitsúxmi masá nuitunun cana ënë ñucama mitsu cuënëoxuniman.
Mitsúxmi 'ën bëchicësa 'icë cana nuibaquin upí 'inun mitsu 'ësëin. 15 'Itsa
unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixunun bi cana 'ën pain Jesucristo mitsu
ñuixuancën. 'Ën ñuixuncëxun cuati camina ami catamëacën. Usa 'ain cana
'ëxëshi mitsun papasa 'ain. 16 'Ën pain Jesucristonën bana mitsu ñuixuncë
'aish camina 'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain.

17 Mitsúxmi 'ëx 'icësaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun xuan. 'Ën
bana ñuia cuati axribi asérabi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish
ca 'ën nuibacë bëchicësa 'icën. Mitsunu cuanxun ca uisai carana 'ëx
Jesucristomi catamëcë 'aish 'i, a mitsu ñuixunti 'icën. Camabi ëmanuaxa
timëcë axa Jesucristomi catamëcë unicama a cana usai cana 'ëx Jesu-
cristomi catamëti 'i quixun 'unánmin. 18 Mitsu raírinëx camina 'ëx sapi
isna anu cuanti racuëti quixun sinani cërutin. 19 Usaquin sináncëbëbi
cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncëbë 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti
'ain. Cuanxun cana a unicaman cara aín cuëbitainshi banaquinma asérabi
ax quicësabi oquin 'aia quixun isti 'ain. 20 Axa —'ëx cana Nucën Papa
Diosnan 'ai —quicë uni ama, an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax
cuni ca asérabi Nucën Papa Diosnan 'icën. 21 ¿'Ën mitsu ñu cai cuanti
caramina cuëënin? ¿'Ën ñu caquinma mitsu nuibaquin upí oquinshi cai
cuanti caramina cuëënin?

5

Ax aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni ñuicë bana

1 'Ën cana ësoquian chanioia cuan, micama achúshinëx ismina min
papan xanubë 'in. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. An Nucën Papa Diosan
bana 'unáncëma uníxbi ca usai 'ima. 2 ¿An usa ñu 'acë uni mitsubë
'aínbi caramina mitsun —nux cananuna asábi 'ai —quixun sinanin?
Usaquin sinanima camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun
sinani rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubë 'inúnma chiquínti
'ain. 3 'Ëx mitsubëma 'ixunbi cana mitsubëtan 'acësaribi oquin ënuxunbi

sinanin. 'Ëxbi anu 'ixun 'acësa oquin cana —a uni ca 'aisama 'icë —
quixun sinanin. 4 Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocëxun Nucën
'Ibu Jesucristo cuëëncësa oquin 'anux timëti 'ain, 'ënribi an cushiocëxun,
an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxunmainun. 5 Timëxun camina a uni
ñunshin 'atimanën 'apun uisoquin cara 'ati 'icë usoquian 'anun ënti 'ain.
Usaquian 'acëxa sinanacë ca a uni bamacëbi aín bëru ñunshin Nucën 'Ibu
Jesusan utëcënquin upí isti 'icën.
6 Bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux cananuna
asábi 'ai —qui cuëënin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¿Caramina 'unaniman,
"anun pán chamiti ñun ca chamaratsu 'ixunbi xuicëma pain 'icë páncama
choia?" Usaribi oquin ca anu 'icë uni achúshinën 'uchaxbi sinanacëma
'ixun anu 'icë unicama usaribitia 'inun 'imiti 'icën. 7 Usa 'ain camina
an a 'ai 'uchati ñu 'acë uni a ñua 'atëcënuxunma ashiquin ënun sinánmiti
'ain. Bëráma judíos unicamax carnero imi atun xëcuënu 'unánti oquin
shiax, bamati 'aíshbi iëa, usaribiti cananuna Cristo bama cupí iëan.
Bëráma axa iëcë unicaman anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piá usaribi
'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa 'uchabi 'atëcëntima 'ain. 8 Usa
'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi
sinánan cëmë 'ixun uni paránquinma, —nun 'ucha tërëncë 'aíshnu Nucën
Papa Diosnan 'inun ca Cristo bamacëxa —quixun sinánti 'ain. Usa
'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima asérabi Cristomishi sinani ax
cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
9 Mitsu buánminuxun 'ën cuënëocë quirica itsi anu cana ësaquin mitsu
cacën, ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë
'icë uni abë niaxma 'inun. 10 Camabi unibë niaxma 'inun quixun cana
mitsu caiman. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman ca ainanmabi
xanu cuëëanan, uni itsin ñu cuëëanan, ñu mëcamanan, Nucën Papa Diosmi
sinánquinma unin 'acë ñu rabia. Camabi menu ca usa uni 'icën. Usa
unibubë 'iisa tanquinmabi camina uinu 'icë menuabi usa uni isíma 'itima
'ain. 11 Ësaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa —'ëx cana Jesucristomi
sináncë 'ai —quibi cëmëcë unibë camina nitima 'ain. Jesucristonainsa
quiquinbia ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni
itsibëribi 'icë uni 'imainun bëtsi unin ñu cuëëncë uni 'imainun Nucën
Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë uni 'imainun ñuianancë
uni 'imainun paëncë uni 'imainun mëcamacë uni, usa unibubë camina
nitima 'ain, abëtanbi camina pitima 'ain. 12-13 'Ën cana axa Jesucristomi
sináncëma unicama 'uchoquin —mix camina 'aisamaira uchañu 'ai —
quixun catima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icën. Usa
'aínbi camina mitsúnbi ax mitsubë Jesucristomi catamëcë 'ixunbia 'atima
ñu 'aia 'unánquin a uni 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquin camina axa mitsubë
'icë uni aín 'ucha cupí mitsubë 'iaxma 'inun chiquínti 'ain.

6

Axa Jesucristomi sináncë uníxa, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'apumi manántima bana

1 Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë
nishanantancëxun camina axa Cristomi sináncëma 'apumi manánquinma,
mitsúnbi an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raíribëtan mëníoti 'ain.
2 Jesucristo nun 'apu 'inux ucëbëtan ca aín unicaman abëtan camabi unin
uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icën. ¿Mitsux Jesucristobë 'apu 'iti 'ixun
caramina unían bërí 'acë ñu 'unánquin mëníoxuntima 'ain? 3 Angelnënribi

cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain. Angelcaman cara ñu
upí 'axa quixun 'unánti 'ixun cananuna asérabi ënë nëtënu 'icë unin
cara ñu upí 'aia quixun 'unánti 'ain. 4 ¿Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi
mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëx caramina axa ami
sináncëma uninu ami manani cuanti 'ain? 5 Usai 'itimimi rabínun quixun
cana usaquin mitsu cain. ¿Mitsúxbi caramina usa ñu mëníonantima
'ain? 6 ¿Axa Jesucristomi catamëcë uníxa bëtsi ñui ami manani, axa
Jesucristomi sináncëma 'apunu cuanti cara asábi 'ic? 7 An mitsubëtan
Jesucristonën bana 'unáncë unimi manánbëquinti ax ca 'aisama 'icën. Ami
manánquinmami an uisa cara mi ocëxunbi tanshiquin min ñua mëcamatiabi
isëshiti ca asábi 'iti 'icën. 8 Usai 'iti asábi 'aínbi camina mitsun uni itsimi
'uchaquin aín ñu mëcamanan bëtsi bëtsi ñuribi 'ain, abëtanmi Jesucristonën
bana cuacë unibi camina usoquin 'ain.

9 ¿Aín nëtënu abë 'iisa 'aíshbi ca an ñu 'aisama 'acë uni aín nëtënu
Nucën Papa Diosbë 'itima 'icë quixun caramina 'unaniman? Camina
'unánti 'ain, ainanmabi xanu cuëëncë unicama 'imainun an Nucën Papa
Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë unicama 'imainun aín xanuma
'aínbi bëtsi unin xanubë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni,
10 'imainun an ñu mëcamacë uni 'imainun an bëtsi unin ñu cuëëncë
uni, 'imainun axa ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun an uni
paránxun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima
'icën. 11 Usa uni camina mitsu raírinëx 'iacën. 'Iá 'aínbi ca mitsun ñu 'atima
'acëcama tërëncë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa 'aish camina Nucën 'Ibu
Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx, an iscëx
ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

12 Asérabi ca ënë bana quia, “unin ca aín cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën”.
Usa 'aínbi cana 'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Unin ca aín
cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën. Usa 'aínbi cana unían ñunshínquin 'acësoquin ñu
'atima 'aisama tanin. 13 Ësaía uni quicë ax ca asérabi 'icën: Piisa tanquin
nun picë ñu ax ca nun pucunu atsíntancëxun nun nami cushioia, Nucën
Papa Diosan mëníosabi oquin. Usa 'aínbi cananuna ënë menuxunu 'acësa
oquin Nucën Papa Diosan nëtënu 'ixun usa ñucama sinántëcëniman. Usa
'aínbi ca unin usai 'iti sinánquinbi tënëquin aín nami 'uchotima 'icën, aín
xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ianan unix uni itsibë 'iquin. Unían ainan
'ixun ax cuëëncësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uni
uniocëxa. 14 Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús baísquimiasaribi
oquin aín cushínbi nuribi baísquimiti 'icën.

15 ¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unaniman? ¿'Ëx
Jesucristonan 'aíshbi carana 'ëx 'atima xanubë asaribi 'inux 'iti 'ain? Uisa
'aíshbi cana 'itima 'ain. 16 ¿Axa xanu 'atimabë 'icë uni ax ca abë achúshisa
'icë quixun caramina 'unaniman? Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quicësabi oi ca uni xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën. 17 Usa 'aínbi ca uinu
'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, an sináncësaribi oquin sinani
abë achúshisa 'icën.

18 Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín xanu 'aímabi
xanu itsibë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni an ca abi aín
namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin
aín nami 'uchoima. 19 ¿Aín Bëru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu
'ináncë, ax ca minu 'icë quixun caramina 'unaniman? Mitsux camina

anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain, ax ca min 'Ibu
'icën. 20 Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín Bëchicë
bamati oquin mëníocëxa. Ainan 'aish camina mitsux cuëëncësa oi 'ima
ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun nami 'imainun
mitsun sinan upí 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësa oquinshi ñu 'ati 'ain.
Usaími mitsux 'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë —
quixun 'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

7

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

1 Mitsúnmi 'ë quirica bëmiquin ñucácë banacama a ñuiquin cana ësaquin
mitsu cain, unin xanu bitima ca asábi 'icën. 2 Usa 'aínbi ca camabi unin
xanu cuëënia. Usa 'ain ca xanu itsi cuëënti rabanan camabi uni xanuñu
'iti 'icën, camabi xanúxribi ca bënëñu 'iti 'icën. 3 Nucën Papa Diosan
mëníosabi oi ca uni aín xanubë 'iti 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëbë
'iti 'icën. 4 Xanux ca axëshima 'icën, ax ca aín bënënanribi 'icën. Usaribiti
ca uni axëshima 'icën, ax ca aín xanunanribi 'icën. 5 Usa 'ain ca xanun
aín bënë aín nami 'aisa tancëxun timatima 'icën. 'Imainun ca uníinribi aín
xanu aín nami 'amitisa tancëxun timatima 'icën. A rabëtaxbi upiti Nucën
Papa Diosbë banatisa tani cananquin mëníotancëx cuni ca ënánanti 'icën.
Ñunshin 'atimanën 'apúan 'atimaquin sinánmicëx tënëtisama tani 'uchati
rabanan birántëcënuxbi ca bënëtishi ënánanti 'icën.

6 Uníian asérabi xanu binun quixun cana 'ën caiman. Biisa tanquin ca
biti 'icën. 7 'Ën sinánсëx ca camabi uni 'ësaribi xanuñuma 'iti asábi 'icën.
Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan achúshi achúshi uni, xanuribi, uisai cara
'iti 'icë quixun mëníoia.

8 Ësaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima ca asábi 'icën,
'ëx 'icësaribiti. 'Imainun ca bënëñuma xanu 'imainun casunamëcë xanu
bënutima asábi 'icën. 9 Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tënëtisama tanquin unin
xanu biti 'icën, xanúxribi ca bënëñuma 'iti tënëtisama tani bënuti 'icën.

10 Bënëñu xanu ñuiquin cana ësaquin cain, an ca aín bënë ëntima 'icën.
'Ën sinanënbi caquinma cana Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëxun usaquin
cain. 11 Aín bënë ënquinbi ca xanun uni itsi bitima 'icën. Biisa tanquin ca
aín bënë bitëcënti 'icën. Usaribi oquin ca unin aín xanu ëntima 'icën.

12 Ënë banaribi ñuiquin cana Nucën 'Ibu Jesusan 'ë sinánmicëma, 'ënbi
sinánquin, ësaquin mitsu cain: axa Jesucristomi catamëcë unin ca aín
xanúxa Jesucristomi catamëcëma 'aíshbi abë upí 'ixun ëinsama tancëxun
ëntima 'icën. 13 Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamëcë 'ixun
aín bënë Jesucristomi catamëcëma 'icëbi an ëinsama tancëxun ëntima 'icën.
14 Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamëcë 'ixun aín bënëribi Jesúsmi sinánun
sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca aín tuácamaribi Jesucristomi sinánun
sinánmiti 'icën. Usaribi oquin ca aín bënën Jesúsmi catamëcë 'ixun aín
xanuribi Jesúsmi sinánun sinánmianan aín bëchicë Nucën Papa Diosan
bana 'unánmiti 'icën. Usaquinmi 'aquincëx ca mitsun bëchicëcama ax
an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin bëchicësa 'itima 'icën. 15 Usa
'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcëma unin aín xanu Jesúsmi catamëcë 'icë
ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca aín xanun 'uchama 'icën. Usaribi
oquin ca axa Jesúsmi catamëcëma xanun aín bënë Jesúsmi catamëcë 'icë

ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca aín bënën 'uchama 'icën. Nucën
Papa Dios ca nuxnu nun xanubë 'atimonani cuëbícanani tsoti cuëënima.
16 Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min
bënë Jesucristomi sinánti 'icë quixun. Camina 'unaniman, mix bëbu
'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min xanu Jesucristomi sinánti 'icë
quixun.

17 Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi camina a nëtëan an mitsu ainan
'imicë, usaíbi 'iti 'ain. Usoquin cana camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi
catamëcë unicama cain. 18 Ënëx ca ësa 'icën. Mitsux judíos uni 'icë
Nucën Papa Diosan Jesúsmi catamënun sinánmicëx camina mitsux judíos
unicama 'icësaribiti 'unánti ocë 'aish usabi 'iti 'ain. Usaribiti mitsux
judíosma uni 'aish Jesúsmi catamëti ami sinántancëx camina judíos uni
'icësaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain. 19 'Unánti oracacë 'ianan 'unánti
oracacëma 'ixunbia aín bana quicësabi oquin 'aia cuni ca Nucën Papa
Diosan uni upí isia. 20 Uisai cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun
'imicëma pain 'aish 'iaxa, usaíbi ca ainan 'aish uni 'iti 'icën. 21 Mixmi
an uni ñu mëëxuncë uni 'icë Nucën Papa Diosan ainan 'imicëxun camina
bënëquinma min 'acësabi oquin an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain.
Usa 'aínbi camina an mi 'aisa tanquin chiquíncëx anuax cuanti 'ain. 22 Uni
an uni ñu mëëmicë uninan 'ixun ca aín 'ibu cuëëncësabi oquin 'aia. Usa
'aíshbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ainan 'inun 'imicë 'ixun a unin an
ñu mëëmicë uni ñu mëëxuníbi, Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun
upí oquin 'acë 'aish, abi 'axuncësa 'ia. Usaribi oquin ca uni an uni ñu
mëëxuncëma a Nucën Papa Diosan ainan 'inun Cristomi sinánmicë 'ixun,
ax aín bamati nëtë sënëntamainun Cristonën uni 'ixun ax cuëëncësabi
oquinshi 'aia. 23 Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín
Bëchicëbi camabi uni cupí bamati oquin mëníocëxa. Usa 'ain camina uinu
'icë unínbia Jesucristo cuëëncësoquinma ax cuëëncësoquinshi 'acë 'itima
'ain. 24 'Ën xucëantu, cana mitsu catëcënin, uisai caramina Nucën Papa
Diosan Jesucristomi sinánmicëma pan 'aish 'ia, usabii camina 'iti 'ain,
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.

25 Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëma 'ëxbi cana, bënëñuma xanu 'imainun
xanuñuma uni ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë a ñui ësai quin, Nucën 'Ibu
Jesusan aín bana unicama ax cuëëncësabi oquin ñuixunti 'imicë 'aish.
26 Axa ami catamëcëma unicaman ca axa Jesucristomi catamëcë unicama
ami nishquin bëtsi bëtsi oia. Usaquian 'acëx cananuna upitax bucuiman.
Usa 'ain ca 'ën sináncëx, xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icën, bënëñuma xanu
axribi ca usabi 'iti 'icën. 27 Xanuñu 'ixun camina a ënti sinántima 'ain.
Xanuñuma 'ixun camina xanu biti sinántima 'ain. 28 Unin xanu biti, ax ca
'uchama 'icën. Usaribiti ca xanu bënuti ax 'uchama 'icën. Usa 'aínbi ca an
xanu bicë uni 'imainun axa bënucë xanu, ax an Nucën Papa Diosan bana
cuacëma unicaman 'atimocëx 'aisamaira tëmërati 'icën, an xanu bicëma
uni 'imainun bënucëma xanu 'icësamaira oi.

29 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu caisa tanin, xënibuirai cananuna
tsótima 'ain. Usa 'ain ca uni xanuñu 'aíshbi xanuñumasa 'iti 'icën. 30 Axa
rarumacë uni an ca aín rarumatishi sinántima 'icën. Axa bëtsi unicamabë
timëax cuëëncë unicamax ca axa cuëëncëma unicamasaribi 'iti 'icën. An
ñu bicë uni axribi ca ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icën. 31 Ënë nëtënuanu iscë
ñu ënëx ca cëñutia. Usa 'ain ca ënë nëtënuxuan an ñu bicë uni ax ñu bicëma
unisa 'iti 'icën.

32 Mitsúxmi ënë nëtënu 'icë ñu 'aisamaira oquin sinani masá nuituti
bënëti cana cuëëniman. Xanuñuma unin ca Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësa

oquinshi 'ati sinania, axa cuëëntanun. 33 Usa 'aínbi ca xanuñu uni an
ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti sinania, aín xanu cuëëntanun. 34 Usaribi oquin
ca bënëñuma xanun Nucën Papa Diosan iscëxun ñu upíshi 'ati sinánan
aín sinan upí 'ixun Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësa oquinshi 'ati sinania, ax
cuëëntanun. Usa 'aínbi ca bënëñu xanu an ënë nëtënu 'icë ñuishi sinania,
aín bënë cuëëntanun.
35 Mitsu ënë nëtënu 'icë ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun caquin
cana mitsu masá nuitumitisama tanin. Mitsúxmi chuámarua 'iti cupíshi
cana usaquin mitsu can, mitsúxmi bëtsi ñumi sinanima Nucën 'Ibu Jesús
cuëëncësabi oíshi 'i cuëënun.
36 Usa 'aínbi ca unin aín bëchicë xanu, aín bënuti sënëncëbëtan, 'iisa tania
bënumiti 'icën. Ax ca 'uchama 'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën. 37 Usa 'aínbi
ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bëchicë xanu bënumisama tanquin
axribia bënutisama tania, a bënumitima 'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën. 38 Usa
'ain ca unin aín bëchicë bënumiti asábi 'icën. 'Imainun ca unían aín bëchicë
bënumitima ax asábiira 'icën.
39 Bënëñu xanu an ca usai uni 'iti quicësabi oquin, bamacëma 'icë aín
bënë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca 'iisa tani bënuti 'icën, Nucën
'Ibu Jesús cuëëncëbë. 40 Usa 'aínbi ca 'ën sináncëx bënëñu 'aish 'icësamairai
bënëñuma 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën. 'Ën sináncëxun ca Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan usaquin 'ë sinánmiaxa.

8

Unin 'acë ñu rabiquin ñuina 'acë piti ñuiquian Pablonën ca bana

1 Unían unínbi 'acë ñu rabiquin 'aracacë ñuina 'acë a namix cara piisa
'icë quixunmi 'ë ñucácë bana, a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. 'Ën
'unáncësaribi oquin camina mitsun asérabi 'unan, Nucën Papa Diosëshi
dios 'ain ca unin 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë a nami ax bëtsi namisaribi
'aish piti 'icën. Usaquin sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun
sinani, a nami pi, bëtsibë cëruanánia. Usa 'aínbi ca raírinëx, a namix
ca bëtsi namisaribi 'aish piti 'icë quixun 'unánxunbi an picëma unicama
nuibaquin 'uchamisama tanquin piima, Jesucristonën sinánsaribi 'ixun.
2 An —'ën cana ñu 'unan —quixun sináncë uni an ñu 'unánxunbi ca asérabi
uisai 'iti cara quixun upí oquin 'unánima. 3 Usa 'aínbi ca axa asérabi ami
sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'icë 'unania.
4 Unínbi 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë aín nami piti cara asábi 'icë
quixunmi 'ë ñucácë bana a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. Cananuna
'unan, unin 'acë ñu ax ca ñuishi uniocë 'aish asérabi diosma 'icën. Nucën
Papa Dios ax ca achúshi 'icën, bëtsi dios ca 'aíma 'icën. 5 Raíri unin ca
sinania, 'aisamaira ca dios 'icë quixun. Usa 'aish ca naínu 'icë 'imainun
menu 'icëribi 'icën. Ax ca dios 'icë quianan ax ca nun 'ibu 'icë quiax
quia. 6 Usaquian sináncëbëtanbi cananuna nun 'unanin, achúshi ca Nucën
Papa Dios 'icën. An ca camabi ñu uniocëxa. Ainan 'inun ca nuribi
uniocëxa. 'Imainun ca Nucën 'Ibu achúshi, Jesucristo, ashi 'icën. An ca
aín Papabëtan camabi ñu unionan nuribi uniocëxa.
7 Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcë uni raírinën —unían rabinuxun 'acë
ñu ax ca ñuishi 'aish anu nun rabiti dios, ama 'icë —quixun upí oquin
'unaníma. 'Unánquinma ca usabi oquin unin 'acë ñu rabicë 'ixun, Jesu-
cristomi catamëquinbi a ñu rabiquin ñuina rëxun aín nami piia. Piquinbi
ca —unían a ñu rabiquin rëcë ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun
sinania. 8 Nucën Papa Diosan iscëx ca an ñu picëma uni 'icësaribi an ñu

picë uni 'icën. Usa 'ain cananuna nun ñu picë cupí 'ianan nun ñu picëma
cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ima. 9 'Aisa tanquin camina uni itsin
usa ñu rabiquin ñuina 'acë aín nami piti 'ain. Usa 'aínbi camina an upí
oquin —a ñux ca unin 'acë 'aish ñuishi 'icë —quixun 'unáncëma uni a
'uchamiti rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun. 10 Ënëx ca
ësa 'icën. Min a rabinuxun unin uniocë ñu a rabiquinma camina —a
rabiquian unin rëcë ñuina nami a piibi cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima
—quixun sinánquin, anuxun a ñu rabiti xubunuxun a nami piti 'ain. Usa
'aínbi ca minmi a nami piia iscë cupí an —unin uniocë ñux ca ñuishi
'icë —quixun upí oquin 'unáncëma uni, an a ñu rabiquin a nami piti
'icën. 11 Min a nami piquin camina, minun rabanan 'icësaribitia anun
rabananribi Cristo bama uni, a 'uchamin. 12 Usaquin piquin camina
axa mibë Jesúsmi sináncë uni, an —unin uniocë ñu ax uníbi 'acë 'aish
cushiñuma 'ain ca a rabiquin unin 'acë ñuina namix bëtsi namisaribi
'icë —quixun 'unáncëma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami
'uchai camina Cristomiribi 'uchain. 13 Usaquin 'ën a nami piquin axa
Jesúsmi sináncë uni itsi 'uchamiti rabanan cana xënibua 'aínbi unin 'acë
ñu rabiquin pitia 'acë ñu a pitima 'ain.

9

An Jesucristomi catamënun uni bana ñuixuncë uni ca cupí biti 'icë quicë bana

1 Nucën 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'ëx 'ain. An
caíscë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi Nucën 'Ibu Jesús isacën.
'Ën aín bana ñuixuncë cupí camina mitsúxribi ami catamëtin. Usa 'ain
camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'ëx cana asérabi a usaquin 'anúan Nucën
Papa Diosan caísa 'ain. 2 —Jesucristonën aín bana uni ñuixunun 'imicëma
ca Pablo 'icë —quixuan uni itsin sináncëbëtanbi camina mitsun —an
'imicë ca —quixun 'unánti 'ain. 'Ën aín bana ñuixunia cuati camina mitsux
Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëtin. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, an ca
'ë aín bana ñuixunun xuaxa quixun.

3 An 'ë ñuicë unicama cana ësaquin cain: 4 —An 'ën bana ñuixuncëxun
cuacë unicaman 'ë piti 'ináncëxun 'ën biti ca asábi 'icën. 5 A Jesusan aín
bana ñuixunun caíscë uni raíri 'imainun Nucën 'Ibu Jesusan xucëantu
'imainun Pedro, acaman aín xanu abë cuanun buáncësaribi oquin cana
'ënribi 'aisa tanquin xanu buánti 'ain. 6 ¿Axa mitsubë 'icë uni raírinën
'acësaribi oquin 'ënribi Bernabébëtan 'ën mëcënan ñu mëëquinma, Nucën
Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa.
7 Suntárunën ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a 'inania. Usaribi
oquin ca an ñu 'apácë unin an 'apácë ñuxa tuaia, aín bimi bixun piia.
Usaribi oquin ca an vaca bërúancë unin vaca xuma bixun xëaia. 8 'Ënbi
'ën sinanën sináncëma ca ënë bana 'icën. Moisésnën cuënëo banaribi ca
usai quia. 9 Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Trigo bimima rëucubutia
piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Axa tëëcë cupía an piti
ca asábi 'icën. Vaca bënëxëshi ca usai 'iti quixun ca Nucën Papa Diosan
Moisés ënë bana cuënëomiama 'icën. 10 Numiribi sinánquin ca usaquin
Moisés cuënëomiacëxa. Unin ca ñu bëru 'apánuxun me mëníoia. Mëníoquin
ca —'apácëx canitancëxuan ñu bërun tuaia cana aín bimi biti 'ai —quixun
sinania. Usaribi oquin ca unin trigo bimi biquin, —ënë bimi cana
pinuxun 'ai —quixun sinania. 11 Nun mitsúxmi Jesúsmi catamënun Nucën

Papa Diosan bana ñuixuncëxunmi mitsun nun piti ñu nu 'ináнti ca asábi
'icën. 12 Nun cananuna bëtsi unin 'acësamaira oquin mitsu 'unánmian.
Usa 'ain ca bëtsi unimi 'ináncësamaira oquin mitsun nu ñu 'ináнti asábi
'itsíanxa.
Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicëma 'ain. Mitsun nun Je-
sucristo ñuicë bana cuaisama tanti rabanan cananuna ñuñuma 'ixunbi
mitsu ñu ñucácëma 'ain. 13 Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan mëníosabi
oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun an ñu 'acë unicama 'imainun
sacerdotecamanribi Nucën Papa Dios rabiquin 'acë ñuina aín nami paná
piia. 14 Usaribi oquin ca Nucën 'Ibu Jesusan mëníocëxa, an a ñuiquin aín
bana uni ñuixuncë unicama a ca an aín bana cuacë unicaman anúan
aín ñu biti 'ináнti 'icën. 15 Usa 'aínbi cana 'ën Jesusan bana unicama
ñuixunquinbi añu ñubi bicëma 'ain. Bëríribi cana 'ëmi ñu 'ináнun quixun
ënë quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncë cupí cana añu ñubi bicëma
'ai quixun 'ën mitsu cacë, a bana cëmë 'iti cana cuëëniman. 'Acëñuma 'aish
'ëx bamacëbëbi ca a bana cëmëma 'iti 'icën.
16 'Ën Jesusan bana unicama ñuixuncë cupí cana rabiacátima 'ain. ¡Aín
bana ñuixunun Jesucristonën 'ë cacë 'ixunbi an cacësa oquin 'acëma 'aish
carana uisai 'icë 'itsían! 17 Nucën Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama
ainan 'inun iëmiti 'icë quicë bana, a 'ëxbi cuëënquin ñuixuncë 'ixun cana
cupí biti sináнtsian. 'Ixunbi cana 'ënbi sináncëma, an 'ë a bana ñuixunun 'ë
cacë cupí, an cacësabi oquinshi 'ati 'ain. 18 'Ën cupí biti asábi 'aínbi cana
cupí biquinma unicama Jesucristo ñuicë bana ñuixunin. Ñuixuni cana
curíqui bitsi cuëëncësamaira oi mitsúnmi 'ë cupíoquinmashi a bana cuati
cupí cuëënin.
19 'Ëa unin ñu mëëmicëma, 'aíshbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi
'iquin cana an camabi uni ñu mëëxuncë unisa 'ixun, Cristomi catamënun
unicama aín bana ñuixunin. 20 Judíos unicamabë 'aish cana atu Jesu-
cristomi sináнmisa tani judío uni 'icësai 'in. Usaía judíos unicama 'inun
Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Nucën Papa Diosmi
catamëcë cupíshi cana iëti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai judíos uni-
cama íti Moisésnën cuënëo bana cuacë unicama Jesucristomi sináнmisa
tanquin a bana quicësaribi oquin 'ain. 21 Usa 'aínbi cana judíosma
uni, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncëma, acamabë 'ixun Jesucristomi
sináнun 'unánmiti cupí atux 'icësaribiti 'inux, usaía judíos unicama 'inun
Moisésnën cuënëo bana manucësa 'ian. Usai 'ibi cana Jesucristonan
'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'in. 22 Jesucristomi catamëcë
'ixunbi upí oquin ami catamëti 'unáncëma unicama Jesucristomi upiti
catamënun quixun cana atun sináncë ñu timaquinma bana ñuixunin.
Camabi uni cana uisai cara atux 'ia usairibi 'iquin, Cristomi upiti
catamënun 'aquinin. 23 Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan
'inun iëminun cana unicama bana ñuixunin, Jesucristomi catamëcëbë
atubë cuëënuxun.
24 Camina 'unanin, cuai ca uni uix pain cara bëbati 'icë isnux, camáxbi
abatia. Camáxbi abácëbëtanbi ca ax paían bëbacë ainshi ñu bitsia. Us-
aribiquin camina Jesucristobë tsóti sinani cuëënquin ax quicësabi oquin-
shi 'ati 'ain. 25 Uni axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux bachuaquin
tania. Aín namia cushi 'iti cupí ca ñu 'atima 'aima. Usai 'itancëx
abati ax pain bëbaquin ca ñu bitsia. Usai 'iquian bicëxbi ca a ñu chëqui
'atimatia. Usa 'aínbi cananuna nux Jesús cuëëncësabi oi 'inux camabi
nëtën upí 'iti 'ain. Usai 'itancëx cananuna an 'imicëx asaribi upí 'aish

uinsaranbi nëtëtimoi abë tsóti 'ain. 26 Amanu amanu sinánquinma cana
Jesucristo cuëëncësabi oquin upí oquin 'ati sinanin. Bëxuñu uníxa abati
amo amotan cuancësari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia suñubë
mëëanancësa 'iisama tanin. 27 'Ën Nucën Papa Diosan bana unicama
ñuixuncë 'ixunbi ax cuëëncësabi oi 'ima 'ëxbi cëmëia ca an aín bana ñuiaxma
'inun 'ë cati 'icën. Usaquian 'ë cati rabanan cana 'ën nami ñu 'atima 'ati
cuëëncëbëtanbi 'aíma Jesucristo cuëëncësabi oíshi 'in.

10

Unían a rabinuxun uniocë ñu rabitima bana

1 'Ën xucëantu, ënëmi mitsun 'unánun cana mitsu cain: —Nucën
raracamaxa Egiptonuax cuania ca Egiptonu 'icë suntárucaman 'atin ra-
banan Nucën Papa Diosan nëtë cuin bëararamiacëxa. Usaquiani ca Nucën
Papa Diosan parúnpapa tëárabëoquin aín nëbëtsi ësquimiquin me racáncëbë
anun 'ucë manan sicaracëacëxa. 2 Usaquin nëtë cuinan bëararacë
'aish parúnpapa sicaracëtancëx ca nucën raracamax Nucën Papa Diosmi
catamëti Moisésbë upí 'aish an buáncëx abë cuancëxa. 3 Cuanquin ca ca-
maxunbi Nucën Papa Diosan 'ináncë piti piacëxa. An 'ináncë 'unpáxribi ca
camaxunbi xëacëxa, xaxúnpapanuaxa shaquibutia. 4 Xaxunuaxa chiquícë
'unpáxsaribi 'ixun ca Cristonën abë cuanquin atu cushiocëxa. Usa 'ain ca
anuaxa 'unpax chiquícë xaxusa Cristo 'iacëxa. 5 Usa 'aínbi ca ax quicësa
oquian 'aiama oquin, usaía atux 'iti cuëënquinma Nucën Papa Diosan anu
uni 'icëma menuxun 'itsamashi bërútamainun aín patsan cëñúmiacëxa.

6 Nun atun ñu 'aisama 'ati cuëëansaribi oquin cuëënuxunma, nun a
'unánti oi ca usai 'iacëxa. 7 A unicama raírinëan 'ásaribi oquin camina unin
'acë ñu rabitima 'ain. Atu ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuënëocëxa: "Aín
paë bata xëanan pi bucubutancëx cuëëni ca ransacëxa". 8 Usai 'ianan ca a
unicama raírinëx aín xanuma xanu itsibë 'i 'uchatancëx achúshi nëtëinshi
'itsaira veintitrés mil uni bamacëxa. A unicama raírinëxa aín xanuma
xanu itsibë 'iásaribiti cananuna 'itima 'ain. 9 Atúnbi —Nucën Papa Diosan
sapi ca nu 'atimotima 'icë —quixun sinánquin ñu 'aisama 'atancëxbi ca
runun picëx a unicama bamacëxa. A unicamaxa Nucën Papa Diosmi
'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi 'ucha-
tima 'ain. 10 Usaribitia a unicama raírinëx a ñui 'atimati banaia ca Nucën
Papa Diosan cëñúmiacëxa. A unicama 'iásaribiti cananuna Nucën Papa
Dios ñui 'atimati banatima 'ain.

11 Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi catamëti ainan 'ixun
'unánun ca Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomiacëxa. 12 Nux cananuna
usai 'itima 'ai quixun sinanibi camina bërúinraoracati 'ain, usai atu mina
'in. 13 Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúinshima uni
itsínribi ca usaribi oquin sinani tëmëraia quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa
Diosan, ax quicësabi oquin mitsu 'aquinquin, ñunshin 'atimanën mitsu
'aisamaira oquin tanun ënima. An ca ami catamëquinmi min ñu 'atima 'ati
sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti 'ai quixun mitsu
sinánmiti 'icën.

14 'Ën nuibacë xucëantu, uníbi 'acë ñu a camina ami 'unánquin ra-
bitima 'ain. 15 Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa
'ixun camina 'ën mitsu cacëxun cuaquin ënë banax ca asérabi 'icë quixun
'unánti 'ain. 16 Timëxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi
'apati i curúsocënuax bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —quixun
Nucën Papa Dios cain. Catancëxun cananuna manë xanpanua bimi baca

xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí cananuna nun 'ucha tërëncë
'ai —quixun sinanin. Pánribi tëaxun tucatancëx mëtícanantancëxun piquin
cananuna camaxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax ba-
macëxa —quixun sinanin. 17 'Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán
piquin, —nux cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun
sinanin.
18 Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman ca Nucën
Papa Dios rabia. 'Imainun ca an a ñuina nami picë unicamanribi Nucën
Papa Dios rabia. 19 Usaquin caquin cana unían a rabinuxun uniocë ñu
ax ca cushi 'icë quixun mitsu caiman. 'Imainun ca a rabiquian 'acë ñuina
nami axribi bëtsi namisama 'icë quixun cana mitsu caiman. 20 Ësaquin
cana mitsu cain, judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun
ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin ca Nucën Papa Dios rabiquinma
ñunshin 'atima rabia. Usaribiquin ñunshin 'atima rabimi mitsux aín uni
'iti cana cuëëniman. 21 Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa
quixun sinánquin uvas bimi aín baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan
ñunshin 'atima rabiquin xëati ñu xëatima 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo
sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun camina ñunshin 'atima
sinánquin a rabiquin 'ati ñu pitima 'ain. 22 Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin
camina ñunshin 'atima rabitima 'ain. Nuxnu cushima 'imainun ca axira
nubë sënënmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bëtsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

23 Ënë banax ca asérabi 'icën, "Unin ca aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icën".
Usa 'aínbi cananuna nux asábi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain.
Asérabi ca "unin aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icë" 'aínbi cananuna nux
Jesusan bana quicësabi oi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. 24 Axa
Jesúsmi sináncë unin ca 'ënanshi ca quixun sinánquin ñu 'atima 'icën. Bëtsi
uniribia upí 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu 'ati 'icën.
25-26 Mecama 'imainun menu 'icë ñucama ax ca Nucën 'Ibu Diosan unio
'aish ainan 'icën. Usa 'ain camina anuxun nami maruti anu 'icë nami
maruxun piishiti 'ain. Uinua bëcë cara quixun camina ñucátima 'ain. —A
pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain.
27 Axa Jesucristomi catamëcëma unían abëtanmi pi cuanun quixun
cacëx camina cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun camina —uinua bëcë
cara a nami 'icë —quixun ñucáquinma piishiti 'ain. —A nami pi sapi
cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain. 28 Mitsun piti
'aínbia uni itsin mitsu —ënë namix ca unin 'acë ñu rabiquin piti 'acë
'icë —quixun mitsu cacëxun cuni camina pitima 'ain. An mitsu cacë
uni an Jesucristomi catamëcë 'ixunbi, camabi nami ca bëtsi namisaribi
'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'ixun, —ënë nami pi cana Nucën Papa
Diosmi 'uchain —quixun sináncë 'ain camina a nami pitima 'ain. 29 —A
piti ca asábi 'icë —quixun mitsun sináncëbëtanbi an mi cacë unin —usa
ñu 'ën piti ca 'ucha 'icë —quixun sináncëbëtan camina pitima 'ain.

Sapi camina 'ë ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsían, ënë nami
piti ca 'ucha 'icë quixun sináncë cupí 'ën pitima 'ai quixun. 30 ¿Nucën
Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ën piabi cara unin 'uchoquin, —
Nucën Papa Diosmi 'uchaquin camina pia —quixun 'ë cati 'ic? 31 Ënëx
ca ësa 'icën. Ñu piquin, ñu xëaquin, añu ñu caramina 'ai, usa ñu 'aquin
camina Nucën Papa Dios cuëënun a sinánquin 'ati 'ain. 32 Usoquin camina

uinu 'icë unibi, judíos uni 'imainun judíosma uniribi, 'imainun axa Jesu-
cristomi catamëcë unicamaribi, Nucën Papa Diosmi 'uchati sinánmitima
'ain. 33 'Ënribi cana camabi uníxa 'ën 'aia isi cuëënun ñu 'ain. 'Ën cuëëncë
ñu 'atishi sinánxun cana ñu 'aiman. Jesucristomi catamëtía iënun camabi
uni 'aquínti sinánxun cana ñu 'ain.

11

1 'Ëx Cristo 'iásaribiti 'icësaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbë usai xanucama 'iti bana

2 'Ën xucëantu, mitsun 'ë manuquinma camina 'ën mitsu ñuixuncë
bana quicësabi oquin 'ain. Usaími 'ia cuaquin cana —asábi ca —quixun
mitsu cain. 3 Ënë banaribi cana mitsúnmi 'unánun ësaquin mitsu cain,
Cristonën aín Papan bana cuacësaribi oquin ca camabi unin Cristonën
bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca camabi xanun aín bënën bana cuati
'icën. 4 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbëtan ca nucë bënë
unin Nucën Papa Diosbë banaquin aín mañuti mañutima 'icën. Usaribi
oquin ca Nucën Papa Diosan sinánmicë bana uni ñuixunquin aín mañuti
mañutima 'icën. Usoquian unin aín mañuti mañucëx ca 'aisama 'iti 'icën.
5 Usa 'aínbi ca xanux abë bananan Nucën Papa Diosan sinánmicë bana
ñuixuni mapúcë 'iti 'icën. Usaía 'icëxma ca 'aisama 'aish maxcúcë xanusa
'ia. 6 Axa mapútisama tancë xanu ax ca maxcúcë 'iti 'icën. Usa 'aish ca
maxcútimi rabíanan, maruñusa 'aish rabíntisama tani mapúti 'icën. 7 Nucën
Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni uniocëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa
Diosan asaribi 'inun unio 'aish uni mapútima 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën
Papa Diosan an uni 'aquinti oquin xanu uniocëxa. 8 Nucën Papa Diosan
ca xanun putu bixun uni unioma 'icën. Usaquin 'aquinma ca nucë bënë
unin putu bixun xanu uniocëxa. 9 Xanunan 'iti oquin ca Nucën Papa
Diosan bëbu unioma 'icën. Bëbunan 'iti oquin ca xanu Nucën Papa Diosan
uniocëxa. 10 'Ën uni 'aquinquin ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa
Diosan 'ë uniocëxa quixun sinani ca xanux mapúcë 'iti 'icën, ángelcaman
—a upí sinánñu ca —quixun isnun. 11 Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi
catamëcë unicaman ësaquin 'unánti 'icën, bëbu uni ashi 'ixunbi ca camabi
ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi
camabi ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën. 12 Bëráma ca Nucën Papa
Diosan xanu unioquin unin putu bixun uniocëxa. Usa 'aínbi ca Nucën
Papa Diosan mëníosabi oquin xanúinshi uni tuaia.

13 Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosbë
banaia xanu mapútima cara asábi 'icë quixun. 14 Cananuna 'unan, uni
aín bu chaxcëira 'aish ca rabin 'iti 'icën. 15 Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia
'aish xanux aín bu chaxcë 'icën. Usabi anun mapúti oquin ca Nucën Papa
Diosan mëníocëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën. 16 Axa ënë bana cuati
cuëbicanáncë unicama cana cain, usai ca xanu 'iti 'icë quixun cananuna
camabi uni cain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëcamanribi ca
—usai ca 'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo asérabi sinánquin 'ati bana

17-18 Ësaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina Jesucristo
sinánquin pán pianan bimi baca 'anux timëaxbi camáxbi nuibananima
bëtsibë bëtsibë nishananin. Usaquin ñuicania cuaquin cana sinan,
usai sapi camina 'icani quixun. Usa 'aish camina ñancábi timëcanin.

Timĕaxbi camina anuaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo
sinánquin pán pianan bimi baca xëaibi camina asérabi ami sinánquinmi
'acëma cupí 'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina
'ai quixun caiman. 19 Usaquin bëtsi bëtsi oquin sinania raírinëx
cuamiananmainunbi raírinëx nishananiama isquin ca unin isti 'icën,
uicamax cara asérabi Cristonan 'icë quixun. 20 Camáxbi timĕxun
nuibananquinma piquin camina asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin
'aiman. 21 Usa 'ixun camina uni raíri tënánan micama raírinën mitsun
bëcë ñu pin. Uni raírinëxa 'acëñuma 'aish panántamainun camina micama
raírinëx 'aisamaira oquin pitancëx paënin. 22 Mitsux camina anuxun
pianan xëati xubuñu 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë unicamabë
timĕaxmi usai mitsux 'icëbë ca uni raírinëx Nucën Papa Dios timai
ainan 'iisama tanti 'icën. Usami ocëx ca anu 'icë ñuñuma unicamax
ñuñuma 'aish rabinia. ¿Uisoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usaími 'ia carana
uisa 'ixun mitsu —asábi camina 'ai —quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacë bana ñuiquin cana ësaquin mitsu can, anúan
uni itsin 'anun quixun unin a 'inánti, a ñantan ca Nucën 'Ibu Jesusan pán
biacëxa. 24 Bitancëxun ca aín Papa —asábi ca —catancëxun tëcĕnpaxun
mëtícaquin cacëxa: "Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën, axa
minun rabanan bamati a. Ësoquin piquin camina 'ë sinánquin 'ati 'ain".
25 Usaribi oquin ca pitancëx sënĕnxun xanpanu 'icë uvas baca biquin
cacëxa: "'Ëx 'ën imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'ën Papa
Diosan mëníocëxa. Ënë sinánquin camina ësoquin bimi baca 'aquin 'ë
sinánquin 'ati 'ain". 26 Usa 'ain ca Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëntamainun
aín unicaman ësoquin pán 'imainun bimi baca 'ati 'icën. Usaquian aín
unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, atun 'ucha cupía Jesucristo
bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Asérabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

27 Usa 'ain ca uix cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'íma 'ianan —
Jesucristo ca nun 'uchacama tërĕnux aín imi 'apati bamacëxa —quixun
sinánquinma a manucë 'ixunbi usoquin pán 'imainun bimi baca 'aia, a
unix ca Nucën 'Ibu Jesucristomi 'uchaia. 28 Usa 'ain camina pán 'imainun
bimi baca 'anuxun, mitsux caramina asérabi ami sinani Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'i quixun upí oquin sinánti 'ain. 29 Nucën 'Ibu Jesucristo
ca nun 'uchacama cupí bamacëxa quixun sinánquinmabi usoquin pán
'imainun bimi baca 'ai 'uchacë cupí camina castícancë 'iti 'ain. 30 Usai
'uchacë cupí camina Nucën Papa Diosan 'imicëx raíri cushima 'ianan
'insíñu 'ain. Usa 'aish ca raíriribi bamaxa. 31 Usa 'aínbi ca nun 'uchacama
mëníocë 'ixun —asérabi ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx 'ën
nuitu upí 'icë —quixun sinánquinu pán 'imainun bimi baca 'aia, Nucën
Papa Diosan nu 'uchotima 'icën. 32 Usa 'aínbi ca asérabi ami sinánquinmabi
usoquin a ñu 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchoquin, axa ami sináncëma
unicamabënu nuxribi 'uchocë 'itin rabanan, usoquin 'atëcëníma 'inuxun
'unánun, uisai caranuna 'i usaínu 'inun nu castícania.

33 'Ën xucĕantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimi baca 'anux
timëti camina pinux caínanpanti 'ain. 34 Usai 'iimi upiti timëtiama isquian
Nucën Papa Diosan mitsu castícanti rabanan camina panancë 'ixun

mitsun xubunuxun piti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai
caramina 'icani, a mitsu mëníoxunti 'ain.

12

Aín cushi 'ináncëxun ca Nucën Papa Diosan unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia quixuan Pablonën ca

1 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain, axa Jesu-
cristomi catamëcë unicaman ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicësabi oquin
bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.
2 Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamëcëma pan 'aish camina
unían 'acë ñu banañumabia, ax isa dios 'icë quixun unin cacë ñu rabi
axa Jesúsmi sináncëma unibubë niacën. 3 Usa 'aínbi camina bërí Jesúsmi
catamëcë 'ixun 'unánti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx cuni ca uni "Jesús ca Nucën 'Ibu 'icë" quia. 'Imainun ca axa
"Jesús ca 'aisama 'icë" quicë unicama ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicëma 'icën.
4 Nucën Papa Diosan ca atúan bëtsi bëtsi ñu 'anun quixun aín unicama
sinánmiquin usaquian 'anun aín cushi 'inania. Achúshi 'ixunbia aín Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëxun ca axa Jesúsmi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi
ñu 'aia. 5 Bëtsi bëtsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucën 'Ibu Jesús,
ashi rabiquin ñu 'axunia. 6 Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama
bëtsi bëtsi sinan 'inanibi Nucën Papa Dios ax achúshi 'icën. 7 Nucën
Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan aín unicama raíri
upiti Jesucristomi sinánun quixun 'aquinun 'inania. 'Ináncëxuan aín
Bëru Ñunshin Upíñu 'ixun upí oquin ñu 'aia isquin ca unicaman 'unánti
'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca 'aia quixun.
8 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa, uni raíri
sinánñuira 'aish upiti bananun quixun 'imia. 'Imianan ca uni raírinëxa
aín nuitu mëu racanaquin uisai cara quiti 'icë quixun sinántancëx upiti
bananun quixun 'imia. 9 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan
'imicëxuan uni raírin ami catamëquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi 'ë
'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia. 'Amianan ca aín Bëru
Ñunshin Upitan 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin uni 'insíncë pëxcunun quixun
'amia. 10 Aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían
'acëma ñu 'aia. An sinánmicëxun ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Diosan
sinánmicësabi oquin aín bana unicama ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi
bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, asérabi cara Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi bëtsi unix
Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca
Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan bëtsi unin
uisai quicë cara a bana 'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia. 11 Usaquin
'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan
unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

12 Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu, aín bëru,
aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo
achúshishi 'icën. 13 Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx
judíos uni 'imainun raírinëxribi axa griego bana banacë uni 'imainun

raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun cananuna raírinëxribi an
uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aíshbi cananuna nucamax Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa
'ain. Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama
'inánxa.

14 Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu acamax
'itsa 'icën. 15 Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsíanxa: "'Ëx aín mëcënma
'aish cana 'ëx a uninanma 'ain". Usa 'aínbi ca ax aín mëcënma 'aíshbi ax
a uninan 'icën. 16 Aín pabitax banati 'unan 'ixun ca catsíanxa: "'Ëx aín
bëruma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain". Usa 'aínbi ca aín bëruma 'aíshbi
ax a uninan 'icën. 17 Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën.
Pabíñushi 'ixun ca unin uisaxunbi xëtima 'icën. 18 Usa 'ain ca Nucën Papa
Diosan an sináncësabi oquin pabí, bëru, taë, quisi, pucu acamañua 'itánun
uni uniocëxa. 19 Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni
unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. 20 Usa 'ain ca uni taë,
pabí, bëru, acamañu 'aíshbi achúshishi 'icën.

21 Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin mëcën: "Mixmi 'aíma 'aínbi
'ëxëshi 'aíshbi cana asábi 'itsían" quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca
unin maxcatax banati 'unan 'ixun a unin taë: "Mixmi 'aíma 'aínbi cana
'ëxëshi 'aíshbi asábi 'itsían" quixun catima 'icën. 22 Bëru, mëcën, maxcá,
acama 'imainunbi nun nami raíri anu bërúinra ocëma acamaxa 'aíma
'ain cananuna uisa 'aíshbi tsótsianma. 23 'Imainunribi cananuna nami an
bëpánti chupa pañuin. Pañuanan cananuna nun namicamaira unin isti
rabanan rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin. 24 Acama bërúanquinbi
cananuna nun bëru, nun mëcën acama unínma isia quixun mapuima.
Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nun namicama asábi 'icën.
A mapucëcamax ca anu mapucëmacamasaribi 'icën. 25 Usa 'ain cananuna
—amo 'icëxa 'aisama 'imainun ca amo 'icëxëshi nun nami upí 'icë —
quixun sinántima 'ain. Camabi nun namix ca upí 'icën. 26 Nun mëcënaxa
paëia ca camabi nun namin tania. Usaribiti ca nun pabitax paëia camabi
nun namin tania. Usaribiti cananuna unían —min bu, min bëmána,
min pëñan ca upí 'icë —quixun cacëx nun namicamabëbi chuámarua tani
cuëënin.

27 Usa ca ënëx 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca
uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristobë aín unicama achúshishi 'icën.
28 Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca axa Jesucristomi catamëcë uni-
caman bëtsi bëtsi ñu 'aia. Raíri unix ca aín bana ñuixunuan Jesucristonën
caíscë 'ia. Raíri unin ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia.
Raíri unin ca axa Jesúsmi catamëcë unicama aín bana 'unánmia. Raíri
unin ca uni itsin 'acëma ñu 'aia. Raíri unínribi ca uni ñucë pëxcuia, raíri
unin ca unicama 'aquinia, raíri unix ca Nucën Papa Diosan bana cuatia
timëcë unicama aín cushi 'ia, raíri uníxribi ca Nucën Papa Dios rabi unían
cuatima banan banaia. 29 Usa 'aíshbi ca camáxira aín bana uni ñuixunuan
Jesusan caíscë 'ima, camáxira ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuncë 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi catamëcë unicama aín bana
'unánmicë 'ima, camáxira ca an uni itsin 'acëma ñu 'acë 'ima. 30 Camáxira
ca anun uni 'insíncë pëxcuti cushiñu 'ima, camáxira ca axa Nucën Papa
Dios rabi unin cuatima banan banacë 'ima, camáxira ca uníxa bëtsi banan
banacë an ñuixuncë 'ima. 31 Camabi ñu 'aquinmabi camina añu 'aquin
caramina camabi unia Jesucristomi upiti sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi
'anúan mi 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. A ñucamami upí oquin
'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bëtsi ñu upíirami 'anun.

13

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonën ca

1 'Ëx bëtsi bëtsi banan bananan anun ángel banacë banánribi banacëxbi
ca uni nuibacëma 'aish 'ën bana rata tancácësa ñancáishi 'icën. 2 'Ën
Nucën Papa Diosan a sinánmicë ñu ñuiquin unicama ñuixuanan, camabi ñu
'unánquin uni itsin 'unáncëma ñuribi 'unánan, —Nucën Papa Diosan ca 'ë
'aquinti 'icë —quixun sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi,
ca uni itsi nuibaquin 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isima. 3 'Ën
ñucama ñuñuma uni 'inánan upí ñu 'acë cupí bëtsi unin nëëncëx bamaiabi
ca uni nuibati 'icëma 'icë, Nucën Papa Diosan 'ë upí isima.

4 An uni raíri nuibacë unin ca bëtsi unia abë upíma 'icëbi ami
nishquinma upí oquinshi caia. Usa 'aish ca bëtsi unibë upí 'ia. An uni
raíri nuibacë uni ax ca bëtsimi nutsima. Ca —bëtsi unibë sënënmaira
cana 'ai —quixun sinanima. Ca rabiacatima. 5 Ca nishcësashi 'aish aín
cuëëncësa oíshi 'ima. Aín cuëëncësa oquinshi ñu 'acë ca 'ima. Ca bënëtishi
nishima. Ami nishquian unin 'atimocëxunbi ca axribi ami nishquinma
tanshitia. 6 Ñu 'atima unin 'acëbë ca cuëënima. Usa 'aish ca upí ñu cuati
cuni cuëënia. 7 An uni nuibacë unin ca amia nishcëxunbi uni, axribi ami
nishquinma —sapi ca sinanati 'icë —quixun cainia. Axa upíma 'aínbi ca
ami nishíma usabi abë upí 'ia.

8 Ënë nëtëcama cëñúcëbëtan camaxunbi a 'unáncë cupí ca uinu 'icë
uníbi Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuntëcëntima 'icën, uinu
'icë uníxbi ca Nucën Papa Dios rabi unin cuatima banan banatima 'icën,
unían bëtsi uni 'unánmiti ca 'aíma 'iti 'icën. Usai 'iti a 'aíma 'aínbi ca nux
nuibananti ax cëñutima, bamatancëxribi cananuna Nucën Papa Diosan
nëtënu 'aish anuaxribi bëtsibë nuibananti 'ain. 9 Ënë nëtënuxun cananuna
'unánquinbi camabi uisai caranuna 'iti 'ai quixun 'unaniman. Usa 'ixun
cananuna camabiira 'unáncëma 'ixun nun 'unáncëshi ñuixunin. 10 Usa
'aínbi cananuna ënë menuxun 'acësamaira oquin aín nëtënuxun upíira
oquin an sinánmiti ñucama 'unánuxun 'ain.

11 Xuratsu 'aish cana 'ëx tuá xuratsu 'icësari banacën. Usa 'ixun cana tuá
xuratsunën sináncësa oquin sináncën. Xuratsu 'ixun cana xuratsunëan
cuacësa oquin cuacën. Usa 'ixunbi cana canitancëxun xura 'aish 'ëx 'iá
acama ëancën. 12 Espejo upíirama 'aínu upí oquin anun ñu iscëma usaribi
oquin cananuna uisaira cara Nucën Papa Diosan sinan 'icë quixun
camaira 'unaniman. Usa 'aínbi cananuna aín nëtënu 'ixúinra 'unánti 'ain.
Bërí cana camabiira 'unaniman. Usa 'ixunbi cana 'unánti 'ain, an 'ë
'unáncësaribi oquin. 13 Bëtsi ñucama cëñúcëbëbi cananuna nux cëñútimoi
abë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëti 'ain. —Cananuna ënë Nucën Papa
Diosan nëtënuax cëñútimoi 'iti 'ai —quixun 'unani cananuna cuëëinra
cuëënti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi cëñútimoi bëtsibë nuibananti
'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti cuëëanan abë nëtëtimoi 'iti sinani
cuëëníbi cananuna bëtsibë nuibanancë cupíira cuëëinra cuëënti 'ain.

14

Unin 'unáncëma banan banati ñui quicë bana

1 Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain. Nuibanan
camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu bëtsi bëtsi ñumi
'anun 'amiti cuëënti 'ain. Bëtsi ñu 'ati cuëëncësamaira oi camina an mi
sinánmicëxun aín bana upí oquin unicama ñuixunti cuëënti 'ain. 2 Axa
Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë uni, ax ca unin uisai

cara quia quixun cuanunmabi Nucën Papa Dios rabi an cuanun banaia.
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca ax unin cuacëma
banan banaia. 3 Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín
bana unicama ñuixuncë uni an axa Jesucristomi catamëcë unicaman ami
catamëquin an cacësabi oquin 'anun 'unánmia. 'Unánmianan ca ñu upíshia
'anun cushioquin 'ësëia. 'Ësëanan ca masá nuitutiabi sinanamiquin upí
oquin sinánmia. 4 Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë
uni ax ca axbi Jesucristo upiti sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixuncë uni an axa Jesucristomi
catamëcë unicaman ami catamëquin an cacësabi oquin 'anun 'unánmia.

5 Mitsúxmi unin cuacëma banan banati cana 'ëx cuëënin. Usa 'aínbi cana
mitsúxmi usai banati cuëëncësamaira oi mitsúnmi Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun aín bana unicama ñuixunti cuëënin. Unin cuacëma banan
banaquinbi uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixuncëxunma ca bëtsi
unin uisai quicë cara quixun 'unántima 'icën. Nucën Papa Diosan 'im-
icëxuinshi ca unin 'unánti 'icën. Usa 'ain ca ami catamëcë unicama Jesu-
cristo cuëëncësabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana 'unáncë unin uisai quicë
cara quixun raíri ñuixunti 'icën. 6 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain.
Mitsu isi cuanx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banaquinbi,
an 'ë sinánmicë ñu mitsu ñuixuncëma 'ianan usai ca axa Jesúsmi sinánc ë
uni 'iti 'icë quixun caíma, 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsu upí oquin
sinánmiquin 'ësëima, 'ianan aín bana ñuiquin mitsu 'unánmicëma 'aish cana
upitimi Jesúsmi sinánun mitsu 'aquincëma 'itsían.

7 Ënëx ca ësa 'icën. Unían paca 'imainun arpasa, a upí oquin ba-
naocëbëtanma ca uni itsin uisai quiquin cara bana oia quixun 'unanima.
8 Bëtsían upí oquin manë xo bana ocëbëma ca suntárucama —cananuna
'acananti 'ai —quixun 'unanima mëniocatima 'icën. 9 Usaribi oquin ca
mitsúxmi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbëtan uínbi
a bana cuatima 'icën. Usa 'aish camina ñancábi banati 'ain. 10 Camabi
menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaía quiabi ca an a bana
'unáncë uni an a bana cuatia. 11 Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín
bana uisai cara quia quixun cuacëbëtanma —ax ca 'ën aintsima 'icë —
quixun sinánti 'icën. 'Ënribi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun
sinánti 'ain. 12 Mitsux asérabi bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iisa tanquin camina añu 'aquin caramina
camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax cuëëncësabi oi 'inun sinánmiti,
a ñuishi 'ati 'ain.

13-14 'Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucën Papa Dios ra-
biquinbi uisai carana qui quixun 'unaniman. Usa 'ain ca axa unin
cuacëma banan banacë uni, an unicama ñuixunuxun uisai cara a ba-
nacama quia quixuan a 'unánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'icën. 15 Usa
'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucën Papa Dios rabi 'ën cuacëma
banan banaibi 'ën cuacë banánribi banati 'ain. A rabi cana 'ën cuacëma
banan cantanan 'ën cuacë banánribi cantati 'ain. 16 Unin cuacëma banan
banaquinmi Nucën Papa Dios rabiabi ca min bana cuaquinma an Nucën
Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucën Papa
Dios rabiti sinántima 'icën. 17 Minmi a banan Nucën Papa Dios rabicë
axa asábi 'aínbi camina bëtsi uniribi upitia Jesúsmi sinánun 'aquiniman.
18 Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma
banan banain. 'Ën usai banati 'unáncë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi

ca —quixun cain. 19 Usa 'aíshbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama
timĕcë 'ain, unin cuacëma banan 'itsaira banati cuëëncësamaira oi unían
cuacë banan banati cuëënin. A banan 'itsamashi banaquinbi unicama
atun cuaisabi oquin 'unánmiti ca asábi 'icën.

20 'Ën xucĕantu, tuáratsunën sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Ñu
'atima 'ati 'unáncëma 'aísha tuáratsu 'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi
camina bëtsi ñucama sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin
sinánti 'ain. 21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Bëtsi banan
banaquin cana ënë unicama ñuixunti 'ain, bëtsi nëtënu 'icë unin ca ën
'imicëxun atu cati 'icën. Usaquian cacëxbi ca 'ëmi sinántima 'icë quiax ca
Nucën 'Ibu Dios quia”. 22 Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma
banan banaia cuaquinbi ca raírinën uisai cara quia quixun 'unánquinma
a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesucristomi sináncëma unin a bana
cuaquin sinánti 'icën, Nucën Papa Diosan 'imicëx sapi ca banaia quixun.
Usa 'aínbi ca an sinánmicëxuan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uníxa
banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca
axa ami catamëisama tancë unicaman a bana cuaquinbi asérabi ca usa
'icë quixun sinanima. 23 Aín bana cuacë 'aíshmi mitsux timĕax camáxbi
Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbë ca an mitsúxmi usai
'ia 'unáncëma uni raíri 'imainun axa Jesúsmi sináncëma uni raírinëx atsínti
'icën. Atsínquin mitsúxmi usai banaia cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa
—quixun sinánti 'icën. 24 Usa 'aínbi ca timĕxunmi mitsun Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun bana ñuicëbë, axa Jesucristomi catamëcëma uni
'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni, ax atsínxun mitsúnmi ñuia cuaquin
—a banax ca asérabi 'icën, 'atima ñu cana 'ën 'a —quixun sinánti 'icën. 25 —
'Ën unĕxun 'acë ñuribi ca Nucën Papa Diosan isaxa —quixun sinánquin
ca a ñucama chiquinaquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca —
asérabi ca Nucën Papa Dios mitsubë 'icë —quiti 'icën.

Timĕax sharáruima banati bana

26 'Ën xucĕantu, timĕax camina ësai 'iti 'ain. Raírinëx camina 'iisa
tani cantati 'ain, raírinën camina Nucën Papa Diosan bana ñuixunti
'ain, raírinën camina añu cara Nucën Papa Diosan mitsu sinánmiaxa a
ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina raírinëx unin cuacëma banan banati
'ain, raírinën camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'ain.
Timĕxun caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani
Jesucristo cuëëncësabi oi 'inun sinánmiananti 'ain. 27 Usa 'ain camina unin
cuacëma banan Nucën Papa Dios rabi banatisa tani, rabëtaxëshi banati
'ain. 'Ianan camina rabĕ 'imainun achúshtaxëshi banati 'ain. Usa 'aíshbi
camina achúshi achúshitaxëshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicë
cara a bana 'icë quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniama ca bëtsi
unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icën. 28 An uisai quicë
cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'aíma 'ain camina uni timĕcë anuax
Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banatima 'ain. Usari banaima
camina min nuitu mëúishi ami sinani Nucën Papa Dios rabi abë banati
'ain. 29 Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana
ñuixuinsa tanquin rabĕxuinshi unicama ñuixunti 'ain. Ñuixuanan camina
rabĕ 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain. Ñuixunia camina raírinën —
a unin banax cara asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —
quixun cuati 'ain. 30 Usa 'aínbi ca an bana ñuixuncë uni, uni itsínribia bana
ñuixuinsa tania isi, nëtĕti 'icën. 31 Usoquin camina uicamax caramina

Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti
'ain. Usoquin bana ñuixuncëx camina camaxunbi upí oquin Nucën Papa
Diosan bana 'unani ami cushicë 'iti 'ain. 32-33 Nucën Papa Diosax ca aín
unicamaxa timĕax an bana ñuixuncë unían ñuixuncëxun bana cuatima
raíri sharárui banati cuëënima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixuinsa
tanquinbi tënëpaínti 'icën.

Uinu cara timëtia, anuax ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax
ësai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain. 34 Axa Jesucristomi
catamëcë unicama timĕcë 'ain ca xanu banatima 'icën. Usa 'ixun ca bëbu
uníxa banaiashi cuati 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi
oquin. 35 Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xanun
aín bënë ñucáti 'icën. Axa Jesucristomi catamëcë unicama timĕcë anuax
xanux banati ca upíma 'icën.

36 Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana
'unánun 'imiama 'icën. —Nuinshi canananuna aín bana 'unani —quixun
camina sinántima 'ain. 37 Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun
uni bana ñuixuncë 'imainun a aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë uni-
cama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuënëoxuncë banacama,
ënëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acë 'icë quixun. 38 Ui unin cara usaquin
sinánquinma —anbi sinani ca Pablo quia —quixun sinania, a uni camina
—asérabi ca aín bana 'icë —quixun sinántima 'ain.

39 'Ën xucĕantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun
aín bana uni ñuixuncë 'iti camina sinánti 'ain. Usa 'ixunbi camina Nucën
Papa Dios rabia unin cuacëma banan banaxma 'inun uni catima 'ain.
40 Usa 'aínbi camina micamax timĕax sharárui banatima, bëtsix paían
quimainun caini upí oquin sinani banati 'ain.

15

Bamaxbi Jesús baísquia

1 'Ën xucĕantu, 'ën mitsu ñuixuncë Jesucristo ñui quicë bana, anúan
unicama ainan 'inun Nucën Papa Diosan iĕmiti, a bana cana mitsu
sinánmitëcëinsa tanin. A bana upí oquin cuati camina Jesucristomi
catamëtancëx ax quicësabi oi 'in. 2 'Ën mitsu ñuixuncë bana manucëma
'ianan a bana quicësabi oi 'i camina min ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën
Papa Diosnan 'inun iĕmicë 'ain, asérabi cëmëima ami catamëcë 'aish.

3 Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman 'ë unánmicë bana, a
paínmi 'unánun quixun cana ësaquin mitsu cacën: Nun ñu 'aisama
'acë nu tërĕnxunux ca Cristo bamacëxa. Usai ca 'iti 'icë quiax ca
Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia. 4 Bamacëa maíncancëxbi ca
rabĕ nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiacëxa. Usaía 'iti ñuiquin ca Nucën
Papa Diosan 'amicëxun aín unin cuënëocëxa. 5 Baísquitancëx ca Pedromi
chiquiracëanan aín 'unánmicë unicama, mëcën rabĕ 'imainun rabĕ uni,
amiribi chiquiracëacëxa. 6 Usai 'itancëx ca 'aisamaira, quinientos uni
timĕcë acamamiribi chiquiracëacëxa. A unicamax ca raíri bamacëxa.
Aín patsanëx ca bamacëma paín 'aish tsotia. 7 Usai 'ianan ca Ja-
cobomiribi chiquiracëanan an aín bana ñuixunun caíscë unicamamiribi
chiquiracëtëcëancëxa.

8 Acamami chiquiracëtancëx ca 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 'Ëx aín
'unánmicë uni 'icëmabi ca an 'ë ami sinánun sinanamiacëxa. Usa 'ain
ca acamami pain chiquiracëa 'aish 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 9 'Ëx axa

Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocë 'aish cana 'ëx Jesusan aín
bana ñuixunun caíscë uni raíribë sënënma 'aish acama meuraira 'ain. Usa
'aish an caíscë uni 'iisama 'icëbi ca 'ë aín bana ñuixunun cacëxa. 10 Nucën
Papa Diosan nuibaquin 'imicëx cana 'ëx bëráma 'iásama 'ain. Ñancáma ca
'ë aín uni 'imiacëxa. 'Imicëxun cana aín 'unánmicë unicaman 'acësamaira
oquin a ñuiquin unicama ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'ënbi 'acëma 'ain,
Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi cana 'an. 11 A aín bana
ñuixunun Jesusan caísa unicaman ñuixuncë banasaribi ca 'ën unicama
ñuixuncë bana 'icën. Nun a bana ñuixuncëxun cuati camina —a banax ca
asérabi 'icë —quixun sinani Jesucristomi catamëacën.

Bama 'aíshbi ca uni baísquiti 'icë quicë bana

12 ¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacëxa —quixun ñuixuncëxbi
caramina uisa 'aish mitsu raírinëx uni isa bama 'aish baísquitima 'icë
quin? 13 Bama 'aísha Jesucristo utëcëncëbë uni baísquitima 'ain ca Cristo
baísquiama 'itsíanxa. 14 Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncë bana cëmë
'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi catamëcë axribi ca ñancáishi 'itsíanxa.
15 Cristo baísquimiama 'ain cananuna —Nucën Papa Diosan ca Cristo
baísquimiacëxa —qui cëmëtsian. Unicamaxa ax utëcëncëbë baísquitima
'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. 16 Uni bama 'aíshbi baísquitima 'ain
ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. 17 Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi
ami catamëti ax ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain camina mitsun ñu 'aisama
'acëcama tërëncëma 'aish usabi 'itsían. 18 Cristo baísquiama 'ain ca axa
ami catamëti bama unicamax abëma 'itsíanxa. 19 Aín nëtënuaxribi cana
ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ënë nëtënuaxëshi Cristonan 'iti sináncë
'aish cananuna uni raíri 'icësamaírai masá nuituti bënëtsian.

20 Usama ca. Bamatancëxbi ca Cristo asérabi baísquiacëxa. Cristo
baísquia usaribiti ca axa ami catamëcë unicama bama 'aíshbi ax
utëcëncëbë baísquinuxun 'aia. 21 Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni
bamaia. Usaribiti ca achúshi uni baísquia cupí axa ami catamëcëcama
bama 'aíshbi ax utëcëncëbë baísquiti 'icën. 22 Adanën ñu 'atima 'a cupí ca
aín rëbúnquicama ñu 'atima 'ai bamaia. Usa 'aínbi ca Cristonan 'aish uni
bama 'aíshbi baísquitancëx tsóti 'icën. 23 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi
ca Cristo pain baísquiacëxa. Baísquitancëx naínu cuan 'aísha ax utëcëncëbë
ca aín unicama baísquiti 'icën. 24 Nucën Papa Dios axëshia 'Apuira 'inun,
ca Cristonën utëcënquin ñunshin 'atima 'imainun an Nucën Papa Dios
quicësama oquin ënë nëtënuxun uni sinánmicë cushicama cëñuti 'icën.
25 Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca Cristonën 'Apu 'ixun axa ami nishcë
unicama 'ibuaquin ax quicësabi oquian 'anun 'imiti 'icën. 26 Usotancëxun
ca uni bamatima oquin 'imiti 'icën. 27 Nucën Papa Diosan 'imicëx ca Cristo
camabi uni, camabi ñu aín 'ibu 'ia. Usai ca Nucën Papa Diosan bana
cuënëo quia. A bana quicësabi oi Cristo ax Nucën Papa Diosan 'imicëx
camabi uni, ñu, acaman 'ibu 'aíshbi ca ax Nucën Papa Dios, an camabi
ñun 'ibu a 'imicë, aín 'ibuma 'icën. 28 A camabi uni 'imainun camabi ñun
'Ibu 'imicë 'ixun, ca Cristonën Nucën Papa Dios —mix camina 'ën 'Apuira
'ai —quixun canuxun 'aia. Usai 'icëbë ca Nucën Papa Dios aín unicama
'imainun uisa ñu cara, aín cushi 'iti 'icën.

29 ¿Uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cara uisax uni
raírinëx axa Jesucristomi catamëcë unicama bama abë 'iti sinani nashim-
icë 'iti 'ic? Ca 'itsíanxma. 30 Bama 'aísha uni baísquitima 'ain carana uisa
cupí unían 'ë bëtsi bëtsi ocëxunbi Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana

'acëma 'itsían. 31 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'amicëxun 'ën mi-
camama a ñuiquin bana ñuixuncëx camina ami sinan. Mitsúxmi ami sináncë
cupí cana cuëëinra cuëënin. Usa cupí cana cuëëni quixun 'unáncësaribi
oquin cana 'unanin, 'ëx Jesucristonan cupí cana uinu carana 'ai, uinu
carana cuani anuax sapi cana bamati 'ai quixun. 32 Efeso ëmanu 'icë uni-
camax pianancë ñuinasa 'aish, 'ëmi nishcëxunbi Cristo ñuiquin a unicama
bana ñuixunia ca acaman 'ë bëtsi bëtsi oxa. Usa 'aínbi ca bamatancëxa
Cristo baísquiama 'aínbi 'ëx unin bëtsi bëtsi ocë 'inuxun bana ñuixuncë
ax ñancáishi 'itsíanxa. Unia bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima
'ain cananuna uni raírinëxa quicësaribiti ësai quitsían: "Bëtsi nëtënbi
cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bamacëma pain 'ixun
puchá quin pianan xëai nux cuëëncësa oíshi 'iti 'ain".

33 'Atimati banacë unínma mi parania ca bërúancat. Ësaía uni quicë bana
ax ca asérabi 'icën: "Upí 'ixunbi 'atimatia bëtsi banaia cuaquin ca unin
'atimaquin sinánquin ñu 'atima 'ati 'icën". 34 Micama raírinën uisai 'iti cara
Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncëma 'ixun camina ñu 'atima 'ain.
Ñu 'atima 'acë 'aíshmi rabínun quixun cana ësaquin mitsu cain. Usa 'ain
camina ami sinanati ax cuëëncësabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Uisai cara uni bama 'aíshbi baísquiti 'icë quicë bana

35 Raíri unix sapi ca quiti 'icën: —¿Uisai cara uni bama 'aish Cristo
utëcëncëbë baísquiti 'ic? ¿Baísquiax cara uisa uni 'iti 'ic?" 36 Usaía quicë
uni ax ca bana cuacëma unisa 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. Unían 'apácëx ca
ñu ënxë aín íxa cotanun aín nami chëquia. 37 Trigo 'apánan bëtsi ñuribi
'apáquin ca unin aín i 'apáquinma aín bëruishi 'apatia. 38 An mëníosabi
oquin ca Nucën Papa Diosan ñu ënxë 'apácë anua aín i comiquin canimia.
Bëtsi bëtsi ñu ënxë ca aín íxa uisa cara, usa 'itánun canimia. 39 Camabi
ñux ca mëscú 'icën. Unix ca ñuina iscësama 'icën. Men nicë ñuinanëx ca
ñu pëchiñu iscësama 'icën, ñu pëchiñunëx ca bacanu 'icë ñuina iscësama
'icën. 40 Naínu 'icë ñux ca menu 'icë ñu iscësama 'icën. Naínu 'icë ñux ca
upí 'icën, 'imainun ca menu 'icë ñuxribi upí 'icën. Usa 'aíshbi ca naínu
'icë ñun upí ax menu 'icë ñun upí iscësama 'icën. 41 Usa 'ain ca barín
pëcacë ax bëtsi 'icën. 'Uxën pëcacëribi ca bëtsi 'icën. Usaribiti ca 'ispan
pëcacë bëtsiribi 'icën. Usa 'ixun ca camabi 'ispan bëtsin pëcacësaribi oquin
pëcaima. Usa 'aíshbi ca camáxbi upí 'icën. 42 Usaribiti ca uni bama 'aish
baísquicë, ax bamacëma pain 'aish uni 'icësaribiti 'itima 'icën. Uni bamacë
maíncë ax ca aín nami, aín xo acamax chëquia. Usa 'aíshbi ca baísquitancëx
chëquitëcënux bamatëcëntima 'icën. 43 Bamacë maíncëx 'aisama 'itancëxbi
ca baísqui upíira upí 'iti 'icën. Bamacë maíncëx aín cushi 'aíma 'itancëxbi ca
baísqui cushi 'iti 'icën. 44 Ënë menua tsócë unicamax ca aín nami, aín xo,
acamax chëquiti 'icën. Usa 'aíshbi ca bama 'aish baísquitancëx aín nami, aín
xo, acamax bëtsi 'aish chëquitima 'icën. Axa chëquiti nami, xo acamañu 'iá
'aíshbi ca axa chëquitima nami, xo, acamañu 'inuxun 'aia.

45 Acama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "Nucën Papa
Diosan a pain unio uni, Adán, ax ca sinánñu 'ianan banañu 'ianan an ñu
'ati 'iacëxa". Usa 'aínbi ca Cristo, Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucën Papa
Diosnan 'inun uni iëmiquin abë chëquítimoi nëtëtimoia tsónun 'imiti, a
'icën. 46 Axa chëquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icën. Axa chëquiti
namiñu pain 'itancëx ca uni axa chëquitima namiñu 'iti 'icën. 47 A pain
unio uni ax ca me 'acë 'iacëxa. A caxua ucë ax ca me 'acëma, naínuaxa
ucë, Nucën 'Ibu Jesucristo, 'iacëxa. 48 A pain uniocë uníxa me 'acë 'iásaribi

ca ënë menu 'icë unicama 'icën. Usa 'aínbi ca uicamax cara ainan 'icë
acamax naínu 'icë Jesucristo, asaribi 'iti 'icën. 49 A pain me 'acë uni ax
ca namiñu 'ianan xoñu 'iacëxa. Usa cananuna nuxribi 'ain. Usa 'aíshbi
cananuna nux ainan 'aish Jesucristonën namisaribi 'iti 'ain.

50 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain, nucën nami, nucën xo, acamax
ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën. Aín nëtënu 'icë ñucamaxa
chëquitima 'ain ca chëquiti ñucamax anu 'itima 'icën. 51 Unin 'unánma ñu
cana mitsúnmi 'unánun quixun ësaquin ñuin, camáxira cananuna bama-
tima 'ain. Bamacëma 'aíshbi cananuna camáxbi bëtsi 'iti 'ain. 52 Nuxnu
bëriquicë usariishi cananuna bënëtishi aín manë banañua banocëbëishi
bëtsi 'iti 'ain. Usai 'i cananuna bama 'aish amiribishi bamatëcëntimoi
baísquiti 'ain. Usai 'imainun cananuna bamacëmacama nuxribi bëtsi 'iti
'ain. 53 Nun nami, nun xo, acama chëquiti 'aíshbi cananuna bëtsi 'aish
nun nami, nun xo acama chëquitima 'ain. Usari ca nun nami, nun
xo acamax bamati 'aíshbi amiribishi bamatëcëntimoi 'iti 'icën. 54 Nun
nami, nun xo, acama chëquiti aíshbia bëtsi 'aish chëquitima 'ianan nun
nami, nun xo, acamax bamatëcëntimoi 'icë 'ain ca Nucën Papa Diosan
bana cuënëo quiásabi oi 'iti 'icën. A bana ca ësai quia: "Bama 'aíshbi
ca baísquiax uni bamatëcëntimoi tsóti 'icën. 55 Usaía 'icëbë ca bamaquin
anun unin paë tanti 'aíma 'iti 'icën. Bama 'aíshbi ca uni bamatëcëntimoi
tsóti 'icën". 56 Aín 'ucha cupí ca unicama chëquinux bamaia. Nucën Papa
Diosan bana cuënëo anua ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara 'ucha 'icën,
uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun. A bana quicësoi 'ima ca uni 'uchaia.
57 Usa 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nun 'uchacama tërëncë
'aish bamatimi racuëtima ax utëcëncëbë baísquitancëx bamatëcëntimoi
tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin cananuna cuëënquin Nucën Papa Dios —
asábi ca —quixun cain.

58 'Ën nuibacë xucëantu, uisa ñu cara 'icëbëbi camina ëníma ami
catamëti Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'iquin aín bana unicama
ñuixunti 'ain. Camina 'unanin, usaquinmi Cristonëan cushiocëxun 'acë
ax ca ñancábimi 'acëma 'icën. Usaquin 'unánquin camina ënquinma mitsun
'acësamaira oquin nëtë camabi 'ati 'ain.

16

Axa Jerusalénu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmia

1 Axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'ináinti ñuiquinmi 'ë
ñucácëxun cana mitsu cain, 'ën Galacia menu 'icë unicama cacësabi oquin
camina mitsúnribi curíqui 'ináinti 'ain. 2 Domingo nëtëcaman camina
mitsu achúshi achúshinën mitsúnmi bicë curíqui uiti caramina 'ináinuxun
nanti 'ai quixun upí oquin sináintancëxun min xubunuxun nanti 'ain.
'Ëx bëbacëbëtan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain. 3 Mitsúnmi nancë
curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raíri caísti 'ain. Usa 'ain cana
bëbaquin, 'ën a unicama mitsúnmi nancë curíqui acëñun uisa cupí cara
atux cuania quixun caquin cuënëoxun quirica 'ináinquin, Jerusalénua a
buani cuantánun xuti 'ain. 4 'Ëxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ëbë
cuanti 'icën.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ëmanu cuanti sinan

5 Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancëx cana
anuax mitsu isi cuanti 'ain. 6 Cuantancëx bëbatancëx sapi cana mitsunu
pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancëx anuax cuania camina 'ën cuanti
'ë mëníoxuncanti 'ain. 7 Inúquinshi mitsu isti cana cuëëniman. Nucën 'Ibu

Jesucristo cuëëncëbë cana mitsubë 'ëora pain 'i cuanti 'ain. 8-9 Efeso
ënuxun 'ën a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuëëni ca 'itsa uni Cristomi
catamëtia. Usaía 'icëbëtanbi ca 'itsa uniribi 'ën ñuicë bana cuaisama
tanquin timanan 'ën ñuixunxunma 'anun 'ë 'imitisa tania. Usa 'ain cana
Pentecostes nëtë utámainun Efeso ëma ënu pan 'iti sinanin.

10 'Ën 'acësaribi oquin ca Timoteonën Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin
unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina axa ëbaia upí oquin biti 'ain,
mitsubë 'aísha upí oquin sinani cuëënun. 11 Usa 'ain camina a ñui uisaíbi
banacantima 'ain. Axa nucën xucëantu raíribë aia cana cainin. Usa 'ain
camina mitsubë 'itancëxa ënu unun anúan uti ñu 'inánan upí oxun xuti
'ain.

12 Nucën xucën, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë, a ñuiquin cana
mitsu cain, a cana axa Jesucristomi catamëcë uni raíribëa mitsu isi
cuantánun quixun can. Cacëxbi ca bërí cuainsama tanxa. Usa 'ain ca
uinsaran cara cuanti 'icë quixun isti 'icën.

Pablonëan ashiquin bërúanxa 'icánun quixun ca

13 Mina 'atima ñu 'ai quiax bërúancaquin camina uisa ñu cara 'icëbëbi
manutima Jesucristomi catamëti 'ain. Ami catamëti camina unimi
racuëtima an cushiocë 'iti 'ain. Upí sinánñu unían sináncësa oquin camina
sinánti 'ain. 14 Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati
'ain.

15 'Ën xucëantu, camina 'unanin, Acaya menu 'icë raírinëxa 'icëma pan
'ain ca Estéfana 'imainun aín xubunu 'icëcamax Jesucristomi catamëacëxa.
Ami sinánquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinquin ñu
'axunia. —Ësaquin nun 'ati ënëx ca nun ñu mëëti 'icë —quixun ca sinánxa.
16 A unicamabë upí 'ianan camina aín bana cuati 'ain. An 'acësaribi oquin
ñu 'acë unicama 'imainun an unicama 'aquinquin ñu mëëcë unicama
camina abë upí 'ianan aín bana cuati 'ain. 17 Estéfanas, Fortunato, Acaico
acamaxa mitsunuax 'ë isi ucëbë cana cuëëan. 'Ëbëma 'ixunmi mitsun 'ë
'axuntima 'aínbi ca a unicaman 'ë ñu 'axuanxa. 18 Mitsúnmi xucëxa ucëbë
cana cuëëan. Usaribiti camina mitsúxribi acama 'ënua unun xuti cuëëan.
Usa unicama camina ax ca upí uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

19 Asia menu 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acaman ca bërúanxmi
'inun mitsu camia. Aquila 'imainun Priscila 'imainun aín xubunu
timëcëcama, an ca Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun bërúinroxmi
'icánun quixun 'ë mitsu camia. 20 Axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë
uni raíricamanribi ca mitsu bërúanxmi 'icanun camia. Jesucristo cupí
mitsun nuitu upí 'aish camina nuibanani bërúanxa 'inun bëtsibë bëtsibë
cananti 'ain.

21 'Ëx Pablo 'ixun 'ënbi cuënëoquin cana bërúanx mi 'icanun cain.

22 Ui unin cara Nucën 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucën Papa Diosan
iscëx 'aisama 'icën. Nucën 'Ibu Jesucristo axa uti cana 'ëx cuëënin.

23 An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuëënin.
24 Mitsúxribimi 'ësaribi Cristo Jesúsnan 'icë cana micama sinanin. Ashi,
Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Corintonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin ca Jesucristonën 'ën a ñuiquin aín bana uni
ñuixunun 'ë caísacëxa. An caísa 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica
buánmin. Axribi Jesúsmi catamëcë 'aish ca nun xucën 'icën. Mitsúxmi
Corinto ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun Acaya
menu 'icëcama axa Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë,
micama cananuna ënë quirica buánmin. 2 Usa 'aínmi Nucën Papa Dios
'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibacëx chuámarua bucucanti cana
cuëënin.

Tëmëraiabi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonën ca

3 Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín
Papa 'icën. Camabi unin ca a rabiti 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios
'icën. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu 'imianan nu masá nuitutiabi
upí oquin sinánmiti, a 'icën. 4 Uisa ñu cara 'ia 'icëbënu a cupí tëmërai
masá nuitutiabi ca Nucën Papa Diosan upí oquinu sinánun nu 'imia.
An nu usaquin 'imicë cupí cananuna bëtsi uni nux 'icësaribitia tëmërai
masá nuitutiabi, 'ë 'aquincësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mi 'aquinti
'icë quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi 'aquinun ca Nucën
Papa Diosan nuxnu masá nuitutiabi upí oquinu sinánun nu 'imia.
5 Jesucristonan cupí cananuna axa tëmërasaribi oi 'aisamairai tëmërain.
Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan, nuxnu Jesucristonan cupí, upíira oquin
nu 'aquinia. 6 Mitsúnmi —Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun
'unánan Jesucristomi catamëti mitsun 'ucha tërĕncë 'aish aín uni 'inun
cananuna tëmëraquinbi aín bana mitsu ñuixuan. Mitsúnmi Nucën Papa
Diosan ca mitsu tëmëraíbimi cuëënun 'imiti 'icë quixun 'unánun ca an
nuxnu tëmëraquinbi tanshiti cuëënun nu 'imia. Usaquin 'unánquin cam-
ina mitsun nux 'icësaribiti tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ënquinma
tanshiti 'ain. 7 Cananuna 'unanin, nux 'icësaribiti mitsux masá nuituti
tëmëraibi camina Nucën Papa Diosan upí oquin sinánmicë 'ain. Usa 'ain
cananuna, uisa ñu cara 'icëbëbi camina Jesucristomi catamëquin ënima
quixun sinani, masá nuitutíma cuëënin.

8 'Ën xucĕantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu cain, Asia menuxun
'aisamaira oquin tëmëraquin cananuna sinan, cananuna tënëtima 'ai
quixun. Usa 'ain cananuna bamati sinan. 9 Asérabi cananuna bamai
quixun cananuna sinan. A ñucamax ca ësaquin nun sinánun 'iaxa: Nuxbi
cananuna iĕtima 'ain, Nucën Papa Dios, an uni bamacëbi baísquimiti,
ainshi ca nu iĕmiti 'icë quixun. 10-11 Nuxnu bamati 'icëbi ca Nucën Papa
Diosan nu iĕmiaxa. Usa 'ixun ca usabi oquin nu 'ati 'icën. Cananuna
'unanin, mitsúnmi a nu ñucáxuncëxun ca an 'acësabi oquin nu iĕmiti 'icën.
'Itsa unían a nu ñucáxuncëxuan, an nu iĕmianan nu 'aquincë cupí, nun upí
oquin bana ñuixunia cuati ca ami sinánquin 'aisamaira unin cuëënquin,
asábi ca quixun caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

I. —ASERABIA NUCËN PAPA DIOSAN CAISCË 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONËN CA (1.12-7.16)

Uisa cupí cara Pablo Corintonu cuanma 'icë quicë bana

12 Cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx nun nuitu
upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi 'a quixun. Uni-
caman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían nu iscësamaira oquin camina
usaínu 'ia mitsun nu isacën. Usaquin sinani cananuna cuëëinra cuëënin.
Nunbi unin sináncësa oquin sinani cananuna usai 'icëma 'ain. Nucën
Papa Diosan nu nuibaquin 'aquincëxëshi cananuna usai 'ian. 13-14 Nun
cananuna mitsúnmi ënë bana cuaisama oquin 'axun mitsu paránuxun
quirica buánmicëma 'ain. Nucën 'Ibu Jesús ucëbëmi mitsux abë 'icë isi
cananuna —nun bana ñuixuan cupí ca atux Jesucristobë 'icë —quixun
sinani cuëëinra cuëënti 'ain. Nux cuëëncësaribi oi camina, —Pablobëtan ca
abë 'icë unicaman nu 'unánmiacëxa —quixun sinani, nu nuibati cuëënti
'ain. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun upíira oquin 'unánti cana
cuëënin.
15 Mitsúxmi usai nubë cuëënti 'unánx cana mitsu isi rabëti cuanti
sinan, mitsúxmi nubë isanani cuëënun. 16 Macedonia menu cuanquin
mitsu isbiantancëxun Macedonia menuax utëcënquinribi mitsu isti cana
sinan. Anu 'icëmi Judea menu cuanun mitsun 'ë 'aquinti cana sinan.
17 ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristonanma unix ca
—cana 'atima 'ai —quixun 'unanibi —cana 'ati 'ai —quia. ¿Mitsúnmi
sináncëx carana 'ëx usa uni 'ain? 18 Usama cananuna nux 'ain. Nucën
Papa Diosan ca 'unania, nux —cananuna cuanti 'ai —quiquin cana-
nuna —asérabi cananuna cuanti 'ai —quixun sinan. 19 Nucën Papa
Diosan Bëchicë Jesucristo, a 'ëbëtan Silvano 'imainun Timoteonën mitsu
ñuixuncë, an ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unánquinbi —cana 'ati 'ai —
quixun uni cáma 'icën. An ca axa quicësabi oquin 'aia. 20 Nucën Papa Dios
quicësabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús cupí sënëoncë 'iti 'icën. Usaquin
'unánquin cananuna Jesucristo cupí, aín bana cuaquin —ca usai 'iti 'icë
—quixun Nucën Papa Dios rabin. 21 Nucën Papa Dios ax ca an micama
'acësaribi oquin nuribi Cristomi catamëcë 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun
'imicë a 'icën. 'Imianan ca nuxnu asérabi ainan 'inun nu 'imiacëxa. 22 Nux
ainan 'aish cananuna xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixunu 'unánun ca Nucën
Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.
23 Nucën Papa Diosan ca 'ën nuitu mëu 'ën ësaquin sináncë 'unania,
mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icë isti cuëëni cana mitsu isi cuanti
sinanibi cuancëma pain 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'unania, usa ca
quixun. 24 Jesucristomi upiti sinani camina mitsux ami cushicë 'ain.
Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacësa oími 'inun mitsu caiman. Jesu-
cristomi upiti catamëcë 'aíshmi chuámashirua tani cuëëni upitax bucunun
quixuinshi cananuna mitsu 'aquinsa tanin.

2

1 Mitsu masá nuitumiti rabanan cana mitsu isi bënëtishi cuantëcëntima
sinan. 2 ¿'Ën mitsu masá nuitumia cara uin 'ë upí oquin sinánmiti 'ic?
'Ën sapi cana mitsu masá nuitumia, usa 'aínbi camina mitsúinshi 'ë upí
oquin sinánmiquin 'ë cuëënmiti 'ain. 3 Mitsu isi cuaniami 'ë masá nuitu-
miti rabanan cana cuanquinma mitsu usaía quicë quiricashi buánmian.

Buánmiquin cana sinan, 'ëx cuani masá nuitutíma cuëënia isi camina mitsúxribi upí oquin sinani cuëënti 'ai quixun. 4 Mitsu buánminuxun a quirica cuënëoi cana mitsu sinani masá nuituti bëunan mëscuti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun quixun cana a quirica 'acëma 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu nuibati quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana

5 'Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acë unin ca 'ëishima micamaribi masá nuitumiaxa. 6 Timĕxunmi mitsun 'ën mitsu cacësa oquin 'acë uni a camina usashi oxun ënti 'ain. 7 Usaquin 'acëxa sinanatia camina aín 'acë ñu manuquin a nuibaquin aín masá nuitucë nëtĕmiquin, upí oquian sinánun 'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan. 8 Usaquin 'aquin camina axribia mitsubë timĕnun canan mitsun camina a nuibati quixuan 'unánun abë upíonanti 'ain. 9 Asérabi caramina Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquin, 'ën mitsu cacë bana cuaquin 'ati 'ai quixun 'unánuxun, cana a quirica mitsu buánmian. 10 Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi manumicëbëtan, cana 'ënribi aín 'ucha manuin. Axa 'ëmi 'uchacëbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucë cupí, 'ënribi aín 'ucha manuan, Cristo cuëëncësabi oquin. 11 Usoquin manucëma 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an nu 'atimaquin sinánmiquin 'atimamiti 'icën. Usa ca ax 'icë quixun cananuna 'unan. An usoquin nu 'atimaquin sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manui a unibë upí 'iti 'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bënëa

12 Troas ëmanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux bëbatancëxun, ax cuëëncësabi oquin 'ën ñuixuncëxun cuati ca unicama cuëëanxa. 13 Cuëënia ñuixunti 'aíshbi cana nucën xucën Titobë mërananxma bënëti, anu 'icë unicama ëbiani, Macedonia menu cuan.

Cristomi catamëti aín unicama cushi 'iti bana

14 Ñunshin 'atimanëan nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín bana ñuixunxunma 'anun 'imitisa taniabi ca Nucën Papa Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acësabi oquinu aín bana ñuixunun nu 'imia. An ca aín 'acësabi oquin nu 'aquinia quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun caquin a rabin. Uinu caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús ñuiquin aín bana ñuixunia, a banax ca asérabi upíira 'icë quixun unin sinania. 15 Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin ñuixuncëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia. Nun nu ñuixuncëxun cuatia raíri uni ainan 'inun iĕmicë 'imainuan raíri unix ami sinántisama tani iĕmicëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios nun nu a unicama nuibaquin aín bana ñuixuncëbë cuëënia. 16 Axa ami sinántisama tancë unicamax ca nun nu Cristo ñuixuncëxun cuatíbi cuëënima, xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancë unicamax nun nu Cristo ñuixuncëxun cuati, ami catamëti —usai 'inux iĕmicë 'aish cana xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënia. ¿Usoquin unicama sinánmiquin bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic? 17 'Itsa unin ca curíqui biti cupíshi Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinbi a bana quicësa oquin ñuiquinma bëtsi oquin ñuixunia. Usa 'aíshbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa 'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucën Papa Diosan nu aín bana ñuixunun caíscë 'ixun, axa cuëëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunin.

3

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucën Papa Diosan mënío bana

1 ¿Ësaquinu mitsu cacëxun caramina nux cananuna nubi rabiacati
quixun sinanin? Usama ca. Uni raírinën 'acësa oquin cananuna mitsu isi
cuanquin, uisa uni caranuna nux 'ai quixun 'acë quirica buántima 'ain.
'Anan cananuna usa quiricami nu 'axunun quixun mitsu catima 'ain.
2 Usaquin 'acë quirica isquinmabi ca nun nu mitsu bana ñuixuncë cupí
unin mitsu isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icën. 3 Nun
cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicë bana ax ca quiricanu
tintan 'anan maxax paránu 'acëma 'aíshbi Cristo cupía Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitunu 'imicë 'icën.

4 Nucën Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana ñuixunun nu
'aquianxa quixun 'unánquin cananuna usaquin sinanin. 5 Nun cushínbi
cananuna Cristo ñuiquin mitsu bana ñuixuan quixun cananuna sinani-
man. Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi cananuna mitsu aín bana ñuixuan.
6 Moisésnën usaía judíos unicama 'iti ñuiquin cuënëo bana ca quia, a bana
quicësabi oi 'icëma 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën.
Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a ñuixunun Nucën Papa Diosan nu 'imiaxa.
A banax ca quia, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca uni ainan 'aish
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë upí 'iti 'icën.

7 Aín bashinuax maxax paránu Nucën Papa Diosan cuënëocë bana a
'unánquian unin, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun sinánti, a bëi atu 'inani
aia ca Moisés Israel unicaman aín bëmánan ichúquin bëtënancëxun ami
racuëquin ñachama 'icën. Usai 'ia iscasmacëxbi ca aín ichúcë ax munuira
munu nëtëbuacëxa. 8 A bana Nucën Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira
ca —Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan
'aish aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia —quicë bana ax 'icën. 9 Moisésnëan uni
'inan banaxa upíira upí 'aínbi ca a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish uni
Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ia. Usa 'aínbi ca a ñui quicë bana cuati
Cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë
'ima. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo banasamaira 'aish Cristo ñui quicë
banax upí 'ia. 10 Moisésnëan uni 'inan banaxa 'iásamaira oi ca Cristo ñui
quicë bana upí 'icën. 11 Nucën Papa Diosan 'ináncë bana uni 'ináncëbë
ichutibi ca Moisésnën bëmánan bënëtishi aín ichúcë nëtëbuacëxa. Usa
'ainbi ca Cristo ñuicë bana axira bëtsi banasamaira upí 'ain usai ami
catamëtia uni upí 'iti ax nëtëtima.

12 Cristo ñui quicë banaxa nëtëtimoi upí 'ain, usai 'i ami catamëtia
ca uni upí 'iti nëtëtima quixun asérabi 'unánquin cananuna rabínquinma
unicama ñuixunin. 13 Aín bëmánan ichúcë axa nëtëtiama Israel unibunën
isia quiax ca Moisés bëmápucüacëxa. Moisés usai 'iá 'aínbi cananuna nux
usai 'ima. 14 Israel unibunën ca uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan
atu upí 'imitisa tancëxunbi 'unánma 'icën. Usa 'aish ca bëmápucucësa
'iacëxa. Bërí nëtënribi ca a bana isquinbi cuatima. Cristomi catamëquin
cuni ca unin, uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan Moisés 'inan bana
quicësabi oi 'inun aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánti 'icën. 15 Bërí
nëtënbi ca Moisésnën cuënëo bana isquinbi uisashi oquin cara Nucën
Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania quixun 'unanima. 16 Usa 'aínbi ca,
Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánan ami catamëquin cuni
'unánti 'icën. 17 Nucën 'Ibu Jesucristonën sináncësaribi oquin ca Nucën

Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa Jesucristomi
catamëcë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun, upí
oquin uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imiti 'icë
quixun 'unánan, Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i cuëënia. 18 Usa 'ain
cananuna bëmápucucësama 'ixun, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun
'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían pëcaquin espejo ichucësaribi oquin
ca Jesucristonënbi asaribi 'inun aín upí nu 'inania. Usaquian nu 'acëx
cananuna bërámanu 'á ñucama ëuncubiani Jesucristo cuëëncësabi oi bëtsi
sinánñu 'aish, asaribi 'in. Aín Bëru Ñunshin Upitanbia 'imicëx cananuna
usai 'in.

4

1 Ësoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbi nuibaquin sinanamixun
ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun nu 'imiaxa. Usa 'ain
cananuna masá nuituquin ënquinma aín bana uni ñuixunin. 2 Uni itsimi
unëxunu 'acë ñucama ënquin cananuna a 'aínu rabínti ñu 'atimaribi
'aiman. Uni paránti sinánquinma cananuna Nucën Papa Diosan banaribi
bëtsi oquinma ax asérabi quicë banaishi uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia
cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cana-
nuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun. 3 Nun nu Jesucristomi
catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun uni ñuixuncë 'aínbi
sapi ca axa Jesucristomi catamëti iëtisama tancë unicaman a banax
ca upí oquin cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën. 4 Usaquin sináncë
unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun, uisairai cara aín
'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diossaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun
'unanima. 5 Nuxbi ñuiacaquin cananuna unicama bana ñuixuniman.
Usoquin cananuna —Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun unicama
bana ñuixunin. Nuxbi ñuiacaquinma cananuna Jesús, an nu nuibacë, an
nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu ñuixunin. 6 Nucën Papa Dios axa
bëráma, "Bëánquibucë ca pëquiti 'icë" quiá, anbi ca Cristonëan nun nuitu
mëúxun nu chuámashi tani cuëënquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios
'icë quixun 'unánun 'imiaxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

7 Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi ax cuëëncësabi
oquin 'ati 'ai quixuan unicaman 'unánun ca Jesucristo cupí Nucën Papa
Diosan nux abë upí 'ixúnu aín cushínbi ñu 'anun nu 'imia. 8 Unían nu
'atimocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu 'aquincë cupí asábi 'ain.
Uisa ñu cara 'icëbëbi cananuna sináncasmai bënëtiman. 9 Unin bëtsi bëtsi
oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin bamatanun quixun mëëcëxbi
cananuna bamaiman. 10 Uinu caranuna cuani anuax cananuna Jesús
'iásaribiti, camabi nëtën tëmërai unin bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usaínu 'iabia
Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën. 11 Jesusan ca nu
iëmiquin 'aquinia quixun camabi unin isnun ca nun aín bana ñuixuncëbë
uni raíri nëtëtima nu bamamicatsi quiax 'ësënania. 12 Aín bana ñuixuncë
cupí nu bamamisa tani uni numi ësënanmainunbi camina mitsux nun
nu ñuicë bana cuati Jesúsmi catamëti nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan
'inux iëcë 'ain.

13-14 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús
bamacëbi baísquimia, an ca usaribi oquin nuribi ainan 'icë Cristo
utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën. Baísquimitancëxun ca mitsubënu abë aín

nëtënu 'inun nu 'imiti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna —ainan 'inun
an nu iëmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun unicama
cain, bëráma Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin ësaquin cuënëosabi
oquin: “Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun 'unánquin cana camabi
uni —usa ca —quixun can”. 15 Nun tëmëraquinbi mitsu bana ñuixuncëx
camina 'itsaxira Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish
cuëënin. Usai 'iquin camina mitsun 'itsaxuinra Nucën Papa Dios —asábi
ca —caquin a rabin, Nucën Papa Dios cuëënun.

16 Usa 'ain cananuna masá nuituquinma aín bana ñuitiribi ëniman.
Nucën nami axa abiira abi xënibucëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan camabi
nëtën ami catamëti cuëënun nu cushioia. 17 Cananuna 'unanin, ënë
nëtënuaxnu tëmëracë 'aínbi ca a ñucamax bënëtishi cëñutia. Tëmëracëbi
ca nun sináncësamaira oquin Nucën Papa Diosan nux tëmëracë cupínu
abë 'aish chuámarua tani cuëëinra cuëënun nu 'imiti 'icën. 18 Usa 'ixun
cananuna nun bërúnbi iscë ñu 'aisamaira oquin sinánquinma unin iscëma
ñu, uni nuibati, cëmëi banatima, upí sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun
bërun nu iscë ñucamax ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca unin aín bërun iscëma,
nun nuitu mëúnu sináncë ñucamax, Nucën Papa Dios rabiti, uni 'aquinti,
acamax cëñútima 'icën.

5

1 Cananuna 'unanin, bëráma unin 'á 'aísha xubu chëquicësaribiti ca nun
nami anu nun bëru ñunshin 'icë ax 'ia. Usaía nun nami 'iti 'aínbi ca Nucën
Papa Diosan chëquitimoínu anu abë 'iti a aín nëtënu nu mëníoxuanxa.
Ax ca unían 'acëma 'icën. 2 Usai cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu
'iti 'ai quixun 'unani cananuna asérabi ënë nëtënuax anu cuainsa tani
bënëtin. 3 Anuax cananuna ënë namima bëtsi namiñu 'iti 'ain. 4 Ënë
nëtënu 'aish cananuna paë tani masá nuituti bënëtin. Usa 'aish cananuna
ënë namiñuma bëtsi nami bamatima, axa usabii 'iti, aañu 'iti cuëënin.
5 Usaínu 'inúan an nu 'imicë ax ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca, usai
cananuna 'iti 'ai quixúnu 'unánun aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu
'ináncëxa.

6 Usa 'ain cananuna an ca aín quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun
sinani, Nucën Papa Diosmi catamëti bënëtiman. Ënëribi cananuna
'unanin, ënë nëtënu 'aish, nun nami, nun xo acamax ió 'icëma pain
'aish, cananuna Nucën 'Ibu Jesúsbë aín nëtënuirama pan 'ain. 7 A isímabi
cananuna ënë nëtënuax ami catamëti ax cuëëncësoi 'in. 8 Usa 'aish
cananuna —an ca abë 'inun nu 'imiti 'icë —quixun 'unani chuámashi
tani cuëënin. Usai 'i cananuna ënë nëtënu 'ima Nucën 'Ibu Jesúsbë aín
nëtënu 'iisa tanin. 9 Usa 'ain cananuna ënë nëtënu 'aish 'icësaribiti aín
nëtënuxunribi ax cuëëncësa oquin ñu 'ati cuëënti 'ain. 10 Utëcëntancëxun ca
Cristonën unicama achúshi achúshi uisaquin cara ënë nëtënuxun ñu 'axa
quixun isti 'icën. Usoquin ca, atun ñu 'acë cara upí 'icë, cara upíma 'icë
quixun isti 'icën. Atun ñu 'acësabi oquin istancëxun ca raíri ax cuëëncësabi
oquin 'acë, axa cuëënun 'imianan raíri an aín bana quicësabi oquin 'acëma
uni a uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

Uisai cara uni chuámarua 'iti 'icë quicë bana

11 Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën unicama ashúshi achúshi isti
'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuëquin camabi unínribi 'unánun
a ñucama ñuiquin bana ñuixunin. An nu sinánmicësabi oquin cananuna
bana ñuixuni quixun ca Nucën Papa Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami

mitsúnribi 'unánti cana cuëënin. 12 Nuxbi rabíacatëcëni banaquinma
cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun 'unánquin axa nu ñui
banacë unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca —
nux cananuna upí 'ai —quixun uni sinánmisa tanquinbi aín nuitu upí
'iti sinanima. 13 Uni raírinëan, nux cananuna ñunshíncësa 'ai quixun
sinánmainunbi cananuna Nucën Papa Dios ax cuëëncësabi oquin ñu 'ain.
Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux cananuna ñunshíncëma asábi
'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucën Papa Diosmi sináncë 'inun,
aín bana mitsu ñuixunin. 14 Cristonën ca camabi uni 'itsaira nuibatia
quixun 'unánquin cananuna a sinánquin —usa ca —quixun atu cain.
Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aíshbi ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usaía Cristo 'iá 'ain, cananuna
tëmëraíbi nux cuëëncësabi oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. 15 Aín
unicamaxa ënë nëtënuax atux cuëëncësa oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'inun
ca Cristo, axa atu cupí bamatancëx baísquia, ax camabi unin 'ucha cupí
bamacëxa. 16 Bëráma uni isquin, ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi
cananuna bërí, uisa uni cara, —axribi ca Jesucristonan 'iti 'icë —quixun
sinanin. Usaribi oquin —Cristo ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi
cananuna bërí Cristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë, an nu
ainan 'inun iëmicë, a 'icë quixun 'unanin. 17 Usa 'ain ca uinu 'icë unix
cara Cristomi catamëtia ax Cristobë 'aish bëtsi uni 'icën. Usa 'ixun ca
bëráma 'acësa oquin sinántëcënima. Bëtsi oquin ca sinania.

18 Nucën Papa Diosan 'imicëx ca axa Cristomi catamëcë uni usai 'ia.
Cristo cupí nux abë upí 'inun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiacëxa.
'Imianan ca camabi uníxa abë upí 'inun aín bana ñuixunun nu 'imiacëxa.
19 Ënëx ca ësa 'icën: Nucën Papa Diosan ca Cristo cupía camabi uni abë upí
'inun mëníocëxa. Mëníonan ca atun ñu 'atima 'acëcama a sinántëcënuxunma
tërënxuanan, nun aín bana anun unicama abë upí 'inun ñuixunun nu
cacëxa. 20 Nux Cristonën 'imicë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin
mitsu ësaquin cain, Nucën Papa Dios anbia mitsu cacësa 'inun: Nucën
Papa Diosbë upí 'inux camina min 'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi
catamëti 'ain. 21 Cristo axa añu 'uchañumabi 'icëbi ca nun 'uchacama
tërëncë 'inúan, nun 'ucha bitsi 'uchañuirasa 'inun Nucën Papa Diosan
'imiacëxa, nux an iscëx 'uchañuma 'inun. Nuxnu abë 'imainuan Cristo
axribi nubë 'icëbëtanu ax cuëëncësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan
nun 'uchacama a 'ináncëxa.

6

1-2 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
Anúnmi 'ë ñucácë nëtën cana min bana cuan. Cuaquin cana anúnmi 'ënan
'inux iëti nëtën mi iëmian.
A bana quicësabi oi ca bëríribi anúan mitsun ñucácëxun cuati nëtë a 'icën,
bëríbi ca anúan mitsu ainan 'inun iëmiti nëtë 'icën. Usa 'ain cananuna
Nucën Papa Diosbëtan mitsu cain, an mitsun bana cuanan 'aquinsa
tancëxun camina an mitsu 'aquinun axa cuëëncësabi oquin a ñucáti 'ain.

3 Uinu 'icë unínbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin cuaisama
tanunma cananuna ñu 'atima 'aquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquinshi 'ain. 4 Bëtsi bëtsi onan numi nishquin unin tëmëramicë 'ianan
uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiquin Nucën Papa Diosan bana
ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti 'icën, nux cananuna asérabi
Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun. 5 Unían nu mëëanan sipuanan raíri
uni numi tsuáquirumimainun 'aisamaira oquin ñu mëëanan, 'uxti tëanan

'acëñuma 'aish panancë 'ixunbi cananuna bënëquinma tanshitin. 6 Usa
'ixun ñu 'aisama 'ati sinánquinma Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun
ami nishíma unibë asérabi upí 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicë 'ianan, paránquinma asérabi uni nuibanan 7 bëtsi bana
ñuiquinma, an cushiocëxuinshi aín bana ñuixunia isquin ca nux cananuna
asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun camabi unin 'unánti 'icën. An
iscëx nun nuitu upí 'ixun cananuna racuëquinma uni itsiribi Cristomi
sinánun 'aquinti 'ain. Usoquin 'aia ca numi manánquinbi unin 'unánti
'icën, nun cananuna ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun. 8 Raíri uni nu ñui —a
unicamax ca aín nuitu upí 'icë —quimainun raírinëxribishi nu ñui 'atimati
banaia. Usaribitia raírinëx nun isanuna Nucën Papa Diosan bana upí
oquin ñuixuni quimainun ca raírinëxribi nun isanuna Nucën Papa Diosan
bana 'unáncëma 'ai quia. Usaribiti ca raíri uníxa —Pablonën bana ca
asérabi 'icë —quimainun raírinëxribishi —a banax ca cëmë 'icë —quia. 9 —
Uínbi 'unáncëma ca a uni 'icë —quiax nu ñui quicancëbëbi ca raíri —nun
'unáncë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icë —quia. Bamatisa 'aíshbi
cananuna iëan. Usai 'ínu upiti ami catamëti 'unánti cupía Nucën Papa
Diosan nu castícancëxbi cananuna bamacëma 'ain. 10 Masá nuitucë 'aíshbi
cananuna chuámaruaishi 'ain. Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuiquin bana
ñuixuncëx ca an a bana cuacë unicamax uni ñuñu 'icësamaira oi chuámarua
tani cuëënia. Ñuñuma 'icëbi ca Cristonën nubë 'ixun ax cuëëncësabi oínu
anun 'inun nu ñu 'inania.
11 Corintonu 'icë nucën xucëantu, asérabi mitsu nuibaquin cana-
nuna nux 'icëcama 'imainun nun sináncë ñucamaribi mitsu ñuixuan.
12 'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacësaribi oquin mitsun nu nuibaquin
cati sináncëbëtanbi camina nu cacëma 'ain. 13 Usa 'icë cana unían aín
bëchicë cacësaribi oquin mitsu cain, 'ën mitsu 'acësaribi oquin camina
'ëribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucën Papa Dios 'icë a 'ai quicë bana

14 An ñu upíshi 'acë unin sináncësaribi oquin ca an ñu 'aisama 'acë
unicaman sinaníma. Usa 'ain camina mitsux Jesucristomi catamëcë 'ixun
axa Jesucristomi catamëcëma unicamabëtan atun cuëëncësa oquin ñu
'atima 'ain. Nëtëx ca imëbë mëscutíma. Usaribiti ca Cristonën unicamax
Cristonanma unicamabë nuianantima 'icën. 15 ¿Cristonën cara ñunshin
'atimanën 'apúan sináncësa oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¿Axa
Cristomi catamëcë unin cara axa Cristomi catamëcëma unin sináncësaribi
oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. 16 ¿Anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun cara atúnbi 'acë ñu unin rabiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nucën
Papa Dios, ax bamatimoi tsócë, a aín unicaman rabicë, ax ca mitsunu
'icën, axa ësai quiásabi oi:

'Ëx cana atubëbi 'ianan uinu cara atux cuania anuribi atubë 'iti 'ain. 'Ëx
cana aín Dios a atun rabiti a 'ain, atux ca 'ën unibu 'iti 'icën.

17 Ësairibi ca Nucën 'Ibu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabë 'ima 'ianan camina atun sináncësaribi oi
'icantima 'ain. Usai 'iquin camina 'ëx cuëëncëma ñu 'atima 'ain.
Usai 'ia cana 'ënan mitsu 'imiti 'ain. 18 'Imianan cana mitsun Papa
'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux, bëbu 'imainun xanucamaxribi, 'ën
bëchicë 'iti 'ain. Usai cana mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7

1 'Ën nuibacë xucëantu, a banacama nun cuanun ca Nucën Papa
Dios quiacëxa. A banacama 'unánquin cananuna nun sinanën upíira

oquin sinánan nun nuituribi upí 'ianan nun 'acë ñuribi upí 'inun camabi
nëtën bërúançati 'ain. Usai 'i cananuna aín bana cuati ainanshi 'aish ax
cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

Corintonu 'icë unicamaxa sinana bana

2 Mitsun nuitunënbi camina upí oquin sinánquin nu nuibati 'ain.
Mitsu achúshibi cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna
'atimaquin sinánmicëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna paráncëma 'ain.
3 'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin cana mitsu
catëcënin, cana 'aisamaira mitsu nuibatin. Mitsux cuëëncëbë cana
'ëxribi cuëënin, mitsux masá nuituti tëmëracëbë cana 'ëxribi masá nuituti
tëmëracësa 'ain. 4 Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana
cuëënin. Usa 'aish cana, nux tëmëraquinbi mitsun upí oquin 'aia cuati,
chuámarua tani cuëënin.
5 Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nuituan. Ënuax
cananuna 'aisamaira tëmëran, numi uni nishcë cupí 'ianan mitsucëñun
Titoribi sinani masá nuituti. 6 Usai 'iabi ca Nucën Papa Dios, an uni
tëmërai masá nuitutiabi chuámarua 'inun 'imicë, an Tito mitsunuax ënu
unun mëníoxun nu chuámarua 'imiaxa. 7 Tito ucë cupíshima, an mitsu
ñuiquin 'ë cacë bana aribi cuati cananuna chuámarua tani cuëëan. Mit-
sunuax uxun ca Titon nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu isi
cuëëanxa quixun. Nux mitsu isi cuanti cuëëananmi 'ën mitsu quiricanu
cacë ñucama sinani masá nuitutími 'itsaira 'ëmi sináncancë, acama Titon
ñuia cuati cana cuëëan.
8 A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa 'aínbi
cana, a quirica buánmiti ca 'aisama 'icë quixun pain sinánxunbi bërí
'unanin, 'aisamairai camina masá nuitucancëma 'ai quixun. 9 Mitsúxmi
'ën buánmicë quirica isi masá nuitucë cupíma, mitsúnmi masá nuitu-
tancëxunbi sinanacë cupí cana cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi camina usai 'ican. Usa 'ain ca nun mitsu buánmicë quirica an uibi
'atimaquin sinánmicëma 'icën. 10 Aín 'uchacama cupí masá nuitutancëxa
uni sinanati ca Nucën Papa Dios cuëënia. Sinanatancëx ca aín 'ucha
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'ia. Usai 'itancëx cuëënquin
ca —'ëx 'ën 'uchacama sinani pan masá nuituti ca asábi 'iaxa —quixun
sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raíri aín ñu 'atima 'acë cupí masá nu-
ituquinbi acama ëni ami sinanacëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'ima.
11 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi masá nuitutancëxun camina 'ën mitsu
cacë bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia —quixun
sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acë uni 'axunma 'anun cacëma
'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuëquin camina upí oquin
mëníoti sinan. Camina 'ën mitsu isi cuanti cuëëanan, an ñu 'aisama 'acë
uni upía 'inun 'ë mitsu cacësabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ën mitsu
cacë ñucama upí oquin mënío quixun cana 'unanin. 12 'Ën mitsu quirica
buánmiquin cana an ñu 'atima 'acë uni ashi sinánquin cuënëocëma 'ain,
ami ax 'uchacë uni aribishi sinánquin cana 'acëma 'ain. Nucën Papa
Diosan iscëxun camina asérabi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi
mitsun 'unánun cana a quirica mitsu buánmian. 13 Usa 'ain cananuna
acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuëëan.
'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'icancë bana ñui cuëënia isi cuëëinra
cuëëan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquian upí oquin sinánun
'imian. 14 Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí
'icë —quixun mitsu rabiquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacë bana

axa cëmëma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacë banacamaxribi cëmëma
'iaxa. 15 Mitsúnmi axa bëbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicë,
a sinánan an cacësabi oquinmi mitsun 'acë ñucama aribi sinánquin, ca an
asérabi mitsu nuibatia. 16 Usa 'ain cana, mitsun camina asérabi upí oquin
sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuëënin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

8

'Aquinsa 'icë uni upí oquin 'aquinti bana

1 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia
nëtënu 'icë unicamax ca ainan 'aish ësai Nucën Papa Diosan sinánmicëx
'ia. 2 Amia uni nishmainun bëtsi ñu cupíribi tëmëraquinbi Jesucristomi
catamëti ëníma ca chuámaruaishi 'aish bucuia. Chuámarua 'ixun ca ñuñuma
'ixunbi cuëënquin ñuñu unin 'acësa oquin curíqui 'inánxa. 3 'Ënbi cana
uisoquin cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuëënquin ca a 'inánti
a 'inánanbi ainan 'itia nancë aribi 'inánxa. 4 'Itsa oquin ca ësoquin nu caxa:
—Nunribi cananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë uni-
cama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun. 5 Nun sináncësamaira
oquin 'aquin ca Nucën 'Ibu Jesús pain —nux minan 'ixun cananuna
mix cuëëncësabi oquin 'ati 'ai —quixun catancëxun Nucën Papa Diosan
sinánmicësabi oquin nun bana cuanan nun nu Jerusalénu buánun atun
curíqui nu 'inánxa. 6 Macedonianu 'icë unían 'acë sinánquin cananuna
an bëráma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi sënëonma
cupí, a sënëonquin bitsia isía cuanun quixun Tito xutin. 7 Raírinëan
'acësamaira oquin camina upí oquin sinani Jesucristomi catamëanan,
Nucën Papa Diosan bana 'unánquin a bana uni 'unánmiti 'unánan,
asérabi chiquíshquinma cuëënquin ñu 'anan, asérabi nu nuiban. Usaquin
'axun camina raírinëan 'acësamaira oquinribi Jerusalénu 'icë unicama
nuibaquin atu buánmiti curíqui timëquin nanti 'ain.
8 Usoquin 'ati cuëënquinmabimi 'anun quixun cana mitsu caiman.
Macedonianu 'icë unicaman ca cuëënquin axa Jerusalénuax Jesucristomi
catamëcë unicama curíqui 'inania quixunmi 'unánun quixuinshi cana
mitsu can. Usoquin 'unánquin camina 'unánti 'ain, caramina asérabi
Jerusalénu 'icë unicama nuibati 'ai quixun. 9 Uisaira oquin cara Nucën
'Ibu Jesucristonën nu nuibatia quixun camina 'unanin. Mitsúxmi
chuámarua 'ianan aín nëtënu xënibua 'aínbi abë 'iti cupí ca ax aín Papan
nëtë upí ëbëtsini ënë menu ñuñuma 'inux uacëxa.
10 Usa 'ain cana 'ën mitsu cacë cupímami mitsúxbi cuëënquin Jerusalénu
'icë unicama curíqui 'inánti sinan 'icë ësaquin mitsu cain: bëtsi baritian
camina mitsun curíqui 'inánti sinani cuëëancën. Usaquin sinánxun atu
'inánti curíqui biquinbi camina sënëoncanma 'ain. 11 Sënëonma 'ixun
camina bërí sënëoncanti 'ain. Uiti curíquiñu caramina 'icanin, a camina
mitsúnbi sinánquin, mësú 'inánti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuëëansabi
oquin sënëonquin 'inani camina cuëëncanti 'ain. 12 Curíquiñu 'ixun
unin 'inántisa tanquin 'inánti ax ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icën.
Usaribiti ca curíquiñuma 'ixun unin 'inántisa tanquinbi 'ináncëma, axribi
Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icën.

13 Atu curíqui 'inántancëxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana mitsu
caiman. Mitsux 'icësaribitia atúxribi ñuñu 'iti cupíshi cana mitsu cain.
14 Usa 'ain camina mitsux bërí ñuñu 'ixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain.
Usaribi oquin ca atúxribi ñuñu 'ixun mitsu ñuñuma 'icë 'inánti 'icën. Usai
'i ca camabi uni ñuñu 'iti 'icën. 15 Usaribi oi ca Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quia: “An piti 'itsa bicë, ainan ca tëxëcëma 'icën. 'Imainun ca
an 'itsamashi bicë, anribi puchá quin piaxa”.

Titocëñun abë 'icë unicama ñui quicë bana

16 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca 'ën 'acësaribi oquin Titon mitsu
nuibaquin 'aquinsa tania. An usaquin Tito sinánmicë cupí cana Nucën
Papa Dios —asábi ca —cain. 17 'Ën mitsu isi cuantánun cacëx ca axribi
cuainsaira tani cuëëanxa. Usa 'aish ca ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquin-
uxun isi cuania.
18 Bëtsi uniribi —an ca upí oquin Cristo ñuiquin bana ñuixunia —
quixuan camabi ëmanuxun 'unáncancë, aribi cananuna Titobë cuanun
xutin. 19 A uni ca camabi ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë unicaman
ënë ñu mëëti nu 'aquinia nubë cuanun caísaxa. Mitsúnmi usoquin 'ináncë
isquian unicaman Nucën 'Ibu Jesús rabinun cananuna ënë curíqui bixun
Jerusalénu 'icë unicama 'inani cuanin. 20 Unían nunan 'inun a curíqui
biisa sinánquin nu ñuiti rabanan ca a uni nubë cuania. 21 Nun cananuna
ënë curíquicama mëcamaquinma upí oquin buánti 'ai quixun Nucën 'Ibu
Diosan ismainuan unicamanribi 'unánti cananuna cuëënin.
22 Tito 'imainun 'ën mitsu ñuixuncë uni, acëñun cananuna bëtsi uniribi
mitsunu cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamëcë 'aish nun xucën 'ixun
nu upí oquin ñu 'axúanxa. Mitsun camina Jerusalénu 'icë unicama curíqui
buánmisa tani quixun 'unani ca axribi mitsu 'aquini cuainsa tania. 23 An
'unáncëma unicaman —ui cara Tito 'icë —quixun ñucácëxun camina cati
'ain, —an Pablobëtan ñu mëëquin mitsu 'aquinti uni ca ax 'icë —quixun.
Canan camina abë cuancëcamaribi ñuiquian —ui cara —quixun ñucácëxun
cati 'ain, acamax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman xucëxa cuancë
'icë quixun. Cristonën 'imicë 'ixuan atun upí oquin ñu 'aia isquin ca
—usa ca Cristonën uni 'icë —quixun camabi unin 'unania. 24 Usa 'ain
camina ënë unicama upí oquin biti 'ain. Mitsun usaquin 'aia cuaquin
ca camabi ëmanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman 'unánti 'icën,
mitsun camina acama nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicë
bana ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'icën.

9

Axa Jerusalénuax Cristomi catamëcë unicama buánmiti curíquia Pablonën ñuia

1-2 Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi cuëënquin axa Je-
sucristomi catamëcë unicama curíqui buánmiti sináncancën. Usaquinmi
sináncë cupí cana mitsu ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë
unicaman curíqui timëti sinánxa —quixun Macedonia menu 'icë uni-
cama cain. Usaquin 'ën ñuia cuaquin ca Macedonianu 'icë unicaman
mitsun 'acësaribi oquin 'ati sinánxa. 3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu ñuiquin
atu cacë bana cëmë 'iti rabanan, ënë unicama mitsunu cuanun xutin,
'ëx quicësabi oía mitsun curíqui mëníocë 'iti cupí. 4 Macedonianu 'icë
unían 'ëbë mitsunu cuanxun iscëxbi nun sináncësabi oquin mitsun 'acëma
'ain cananuna rabínti 'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma

'aish camina nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usaínu 'itima cupí cana
ënë unicama mitsunu cuanun xutin. 5 Usa 'ain cana ënë unicama atux
pain cuanxuan, mitsun sinánsabi oquin curíqui timëti 'aquinun quixun
rëcuëonquin xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë cuancë uni-
caman 'unánti 'icën, nun sinánmicëxunmabi camina mitsúxbi cuëënquin
curíqui Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.

6 Ësa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë uni, an
ca aín bimiribi 'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an ñu bëru 'itsa 'apácë
uni an aín bimiribi 'itsa bitsia. 7 Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu
mëu upí oquin sinántancëxun 'inánti 'ain. Sinánquinbi 'inántisama tanquin
camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni itsían mi cacëxuinshi
'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an asérabi cuëënquin uni ñu 'ináncë
uni a nuibatia. 8 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami
sinani cuëëni bucuti mitsu 'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi usaribi oquin
bëtsi uniribi 'aquinun mitsu 'inánti 'icën. 9 Usa 'ain ca axa ami sináncë uni
ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia:

Upí oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa. Usoquian
'acë a ca Nucën Papa Diosan manuquinma xënibua 'aínbi sinania.

10 Nucën Papa Dios, an 'apáti ñu bëru uni 'ináncë, an ca 'apáxuan aín bimi
piti oquin uni 'inania. Usaribi oquin ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi
'inánti 'icën, camabi nëtënmi anun upí oquin uni 'aquinun. 11 Usa
'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa Diosan camabi
ñu mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun buánmicë curíqui nun
'ináncëxun biquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman
—asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. 12 Usoquin 'aquinquin
cananuna anun aín cuëëncë ñuñu 'inun 'inanin. Usaquin 'inánquin
cananuna —asábi ca —caquin rabia Nucën Papa Diosmi sinánun acama
'aquinin. 13 Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun
camina Cristonan 'ixun aín cuëëncësabi oquin 'ai —quixun sinánquin
Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca mitsun camina atu 'imainun
uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun sinánquin Nucën Papa Dios —
asábi ca —cati 'icën. 14 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan nuibaquin
'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë cupí, atun mitsu nuibaquin Nucën
Papa Dios ñucáxunti 'icën. 15 ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi
nu iëminuxa bamanun xuá, a sinani caranuna uisairai quiti 'ain? A
sinánquin cananuna cuëënquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

10

—Aín bana ñuixunun Jesusan cá cana 'ëx 'ai —quiáxa Pablo quia

1 'Ëx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acësaribi oquin mitsu
nuibaquin upí oquin cati cana cuëënin. Uni raírinëx caísa quia, 'ëx
mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi banain. Bëtsi ëmanuxun
quirica buánmiquin cuni isana ñu caquin cacësa oquin mitsu cain. 2 Usai
quicëbëtanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën isna axa 'ëbë nicë
unibëtan, Nucën Papa Diosan sinánmicëma, nunbi sinánxun bana uni
ñuixuni quixuan an nu ñuicë unicama, abë banaquin cati cana sinanin.

'Ën mitsu isi cuanxun ñu caquin catima cupía upitishi bananun camina a unicama uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti 'ain.
3 Asérabi cananuna nux unishi 'aíshbi ënë nëtënu 'icë unicama 'icësaribiti
'acanániman. 4 Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë
ñu anúnribi nux 'acanániman. Nucën Papa Diosan cushínshi cananuna
axa ami nishcë unicama usai 'iaxma 'inun nëtëmiti 'ain. 5 Usaribi
oquin cananuna unían 'atimaquin nu ñuicë bana, 'imainun unin anbi
sinánquin, Nucën Papa Diosan bana cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin
sinánmicë banacamaribi, Nucën Papa Diosan cushínshi ñancáishi 'itánun
nëtënti 'ain. Usa 'ain cananuna aín cushínbia 'imicëxun Cristo cuëëncësabi
oquinshi 'ati sinanin. 6 'Ën mitsu cacë ñucamami mëníoquin sënëoncëbë
mitsunu cuanquin cananuna an Nucën Papa Diosan bana cuaisama
tancë unicama sinananun 'ësëquin, atun 'aisama ñu 'acë a ëinsama taniabi
ëmiti 'ain.

7 Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain. Asérabi
camina Cristonan 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, nuxribi
cananuna Cristonan 'ai quixun. 8 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana
mitsu ñuixunun 'ë cacëxa, masá nuitumiquin 'uchoquin ñu caquinma ax
quicësabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin 'anuan Jesu-
cristonënbi 'imicë 'aish cana 'itsa oquin mitsu caíbi rabiniman. 9 Racuëoti
cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi sináncanti cana cuëëniman.
10 Uni raírinëx caísa quia, 'ën quiricanu cuënëocë bana ax cushi 'aínbi
isana 'ëx mitsubë 'aish cushima 'ianan 'ëx quicësa oquin unin 'aisama 'ai
quiax. 11 Axa usai quicë unin ca 'unánti 'icën, 'uránxun quiricanën cacësa
usaribi oquin cananuna mitsubë 'ixun mitsu cati 'ain. 'Anan cananuna
quiricanu nun mitsu cacësabi oquin 'ati 'ain.

12 An nu ñuicë unicamax ca atúxbi rabiacatia. Usairibi cananuna
nux 'itima 'ain. Atun sináncësabi oi ca 'ia, atux ca bëtsibë tanánantishi
cuëënia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia. 13 Atux ca atun sináncësabi
oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncësabi
oquinshi 'ain. An mëníoxuncësabi oquin cananuna mitsuribi aín bana
ñuixuan. 14 Nunbi sináncë cupíma, Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncë
cupíshi, cananuna mitsun ëmanu cuanxun aín banami 'unánun mitsu
ñuixuan. Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin cananuna nun pain mitsu
Cristo ñuiquin bana ñuixuancën. 15 Bëtsi unin 'aquincë cupía uni Jesu-
cristomi sinania cananuna —'ën bana ñuixuncë cupíshi ca usai 'iaxa —
quixun caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi catamëquin
ënquinma ax quicësabi oquin 'acë cupí, aín bana mitsu 'unánmitëcëni
cuainsa tanin, Nucën Papa Dios cuëëncëbë. 16 Usoquin mitsu amiribishi
'unánmitëcëntancëx cananuna mitsu 'ura 'icë ëmacama, anua unin bana
ñuixuncëma, acamanu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuanti
sinanin, nun 'unánmixunmabi uni itsían 'unánmicë, nun 'unánmicë isa
quixun catima cupí.

17 Ui unin cara —'ën cana upí oquin 'ai —quixun sinania, an ca —
Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxuinshi cana upí oquin 'ai —quixun sinánti
'icën. 18 Axa rabiacacë uníxma, axa Nucën 'Ibu Jesucristonën iscëx upí 'icë
uni, ax cuni ca asérabi upí 'icën.

11

Pablo 'imainun Jesucristonën 'imicëxun isa aín bana ñuixunia quicë unicama

1 Sinánñuma uni 'icësai 'ëx rabiti banaiabi mitsun 'ën bana cuati cana
cuëënin. Usai banaiabi 'ën bana cuatibi camina 'icanin. 2 Cristonainshi
'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bëtsi unin
bana cuatima aín bënën banaishi cuati ami sináncësaribi oi, mitsux bëtsi
bana quicësa oíma Cristo quicësabi oíshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucën Papa
Diosan 'ë sinánmicëxun. 3 Ax cëmëti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncëxa.
Usaribi oquin sapi ca anu 'icë unicaman mitsu parania quixun cana
'itsa sinanin. Cristomi asérabi upiti catamëcë 'ixunbi sapi camina bëtsi
oquin sinánquin aín bana ënti 'ai quixun cana sinan. 4 Mitsun camina
uni itsían nun 'acësabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bëtsi
oquin ñuixuncëxun cuatin. Cuanan camina Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëma, bëtsi ñunshinan sinánmicë unicaman mitsu
ñuixuncëxun a bana cuatin. Cuanan camina Jesucristo cupía Nucën Papa
Diosan nu iëmiti a bana pain cuaxunbi ënquin bërí bëtsi bana, unin
ñuixuncë, aribishi cuacanin. 5 Mitsúnmi, 'ësamaira isa a unicama mitsun
aín bana cuacë, ax 'icë quixun sináncëbëbi, cana 'ën sináncëx 'ëx atu
meuma 'ain. 6 'Ëx upíira upiti banati 'unáncë 'ixunmabi 'ën ñuicë bana
ax ca asérabi 'icën, nun mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'ia camina
nu iscan.

7 'Ën añubi ñucáquinma mitsu anun Nucën Papa Diosnan 'iti bana
ñuixuncë cupí, sapi camina, mitsux ismina 'ëx meura 'imainun 'ë manámi
'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun sináncëx cara añubi ñucáquinma 'ën mitsu
bana ñuixunti 'aisama 'iax? 8 Mitsu bana ñuixunti cupí cana bëtsi
ëmacamanuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'ináncëxun curíqui
bian. 9 Mitsubë 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucácëma 'ain.
Macedonianuaxa ucë axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuni ca 'ën
cuëëncë ñucama 'ë 'inánxa. 'Ën mitsu 'acësabi oquin cana mitsu ñu ñucátima
'ain. 10 Cristonan 'aish cëmëquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icë
unicamaxa atúinsa 'ë ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain.
11 ¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ën cana
mitsu nuibatima quixun. Nucën Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ën
mitsu nuibati quixun 'unania.

12 Usoquinmi sináncancëbëtanbi cana 'ën 'acësabi oquinshi 'ati 'ain.
Mitsubë 'icë unicama, an nun ñuicë banama bana itsi ñuicë, acamax
ca quia, nux cananuna Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icësaribi 'ain,
abë sënënribi 'aish. Nun 'acësaribi oquin ca Pablonën curíqui bitsia. A
unicamaxa usai quitin rabanan cana curíqui bitsiman. 13 A unicamax
ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiaxa —quiax
quia. Usai quibi ca asérabi usama 'icën. Cëmëquinshia an uni paráncë ca
atux 'icën. 14 Usaquin uni parania isíbi camina ratúcantima 'ain. Ñunshin
'atimanën 'apu, Satanás, anribi ca aín bana isa Diosan banasaribi 'icë
quixun sinánmisa tanquin uni parania. 15 Usaribiti ca ñunshin 'atimanën
'apúan sinánmicë uni, ax bëtsi unían iscëx an ñu upí 'acë unisa 'icën. Usa
'aíshbi ca asérabi Nucën Papa Diosmi sinánquin ñu 'acëma 'aish Nucën Papa
Diosnanma 'icën.

Jesusan bana ñuixuncë cupí Pablo tëmëra

16 Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnmi —sinánñuma ca —quixun 'ë
sinánti cana cuëëniman. —Sinánñuma ca —quixun 'ë ñuiquinbi camina
'ën mitsu cacëxun cuati 'ain, an 'ë ñuicë unicamaxa 'icësaribiti 'itsamashi
'ëx rabiacamainun. 17 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca rabiacanun 'ë cacëma

'icën. Sinánñuma uni 'icësaishi cana rabiacatin. 18 'Itsaira uníxa ënë nëtënu
'icë ñuishi sinani rabiacacësaribi oi cana 'ëxribi rabiacati 'ain. 19 Mitsun,
nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi
camina a unicamax banaia cuëënquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icëbi. 20 A
unicaman atun cuëëncësa oquin 'acëxunbi camina mitsun tanshitin. Atun
ca mitsu ñu mëëmianan, paránxun mitsun ñu bianan, mitsux camina
meu 'aish atubë sënënma 'ai quixun canan, mitsu bëtashcaia. Usaquin
'acëxunbi camina tanshitin. 21 Nux cushima 'ixun cananuna mitsu
usoquin 'acëma 'ai quixun sapi camina sináncanin.

Uni sinánñuma banacësa 'aíshbi cana a unicama rabiacacësaribi oi 'ëx
rabiacati 'ain. 22 ¿Atúxëshi cara hebreo banan banacë uni 'ic? 'Ëxribi
cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Israelnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi cana
usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Abrahamnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi cana
usaribi 'ain. 23 ¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma
uni quicësai cana quin, atun 'acësamaira oquin cana 'ën 'acën. Atux
'icësamairai cana bana ñuixuni tëmëracën, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa
oquin sipuacancëxa, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin rishquicancëxa,
'itsai cana bamaibi iëacën. 24 Mëcën achúshi oquin ca judíos unica-
man 'ë treinta y nueve oquin rishquiacëxa. 25 Rabë 'imainun achúshi
oquin ca 'ë manë xon rishquicancëxa. Achúshi oquin ca 'ë maxaxan
'acancëxa. Rabë 'imainun achúshiti ca 'ëx anun cuancë manë nunti nanëti
nëtëacëxa. Achúshi oi cana manë nunti nëtëcëbë achúshi imë 'imainun
achúshi nëtënribi parúnpapa nëbëtsinuax mëñuacën. 26 'Ën nicënuax cana
'aisamaira tëmëracën, bacan cuani 'ianan men cuaniribi. Bëtsi nëtën
cana bacamiquisa 'iacën, bëtsi nëtën cana an ñu mëcamacë unin 'aisa
'iacën. Bëtsi nëtën ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi
'ë bëtsi bëtsi oti sináncëxa. Bëtsi nëtën ca ëma chanu 'icë unicamaribi
'ëmi tsuáquiruacëxa. Bëtsi nëtën cana anu uni 'icëma menuax tëmëracën.
Bëtsi nëtën cana parúnpapanuax tëmëracën. Bëtsi nëtën ca axa —Cristonan
cana 'ai —quibi cëmëcë unicamaxribi 'ëmi nishacëxa. 27 Ñu mëëi cana
tëmëracën. 'Uxti tëanan cana 'acëñuma 'aish panancë 'ianan, shimanan,
chupañuma 'aish matsin bamatisa 'iacën. Usai cana tëmëracën. Usa 'aish
cana usabii 'in.

28 Ënë ñucama 'imainun cana camabi nëtën, camabi ëmanu 'icë axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama cara asérabi Jesucristomi catamëtia quixun
sinani bënëtin. 29 Ui unix cara ami catamëcë 'aíshbi Jesucristomi manu-
tia a uni cupí cana 'ëxbi Jesucristomi manucësa 'aish masá nuitutin.
Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi catamëcë uni 'uchamicëbë 'ëribia
usoquin 'acësa 'aish rabíanan an a uni 'uchamicë unimi nishin. 30 'Ëx
rabiacátisa tani cana —'ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa
Diosan 'ë 'aquianxa —quixun sinánquin a rabi rabiacáti 'ain. 31 'Ën mi
cacë ax ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania. Ax ca
Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín Paparibi 'icën, a ca camabi unin
nëtëtimoquin rabiti 'icën. 32 'Ëx Damasconu 'ain ca an Aretas cacë 'apu
ñu mëëxuncë unin a 'apun suntárucama 'ëa chiquitia binun quixun, a
ëma aín cënën xëcuëcama bëaramiacëxa. 33 Usoquian bëaracancë 'aínbi ca
caquí chanu 'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuë chamaratsunën 'ë ëman
'apácancëxa. Usocëx cana 'iacëacën.

12

Namácësa oquian Pablonën isa

1 'Ëx rabiacacë 'aíshbi ca ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'aínbi cana 'ën namáquin
iscësa oquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ismicë ñu 'imainun an 'ë sinánmicë
ñu a ñuiti 'ain. 2 'Ën cana ësaía 'ia ñu 'unanin. Axa Cristomi catamëcë
uni achúshinëx ca naí cata rabë 'ucë cuancëxa, Nucën Papa Diosan
'imicëx. Aín namibëbi cara cuancëxa, aín bëru ñunshínshi cara cuancëxa
cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni 'iá
ca catorce baritia 'icën. 3 A uni cara aín namibë cuancëxa, cara aín
namibëma cuancëxa quixun cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi
ca 'unánxa. 4 'Ën cana 'unanin, an 'imicëx ca a uni Nucën Papa Diosan
nëtënu cuancëxa. Cuanxun ca uinu 'icë unínbia ñuitima bana cuacëxa,
cuanan ca uinu 'icë unínbia chiquinaquin uni ñuixuntima bana cuacëxa.
5 'Ëxbi ënë ñu ñui rabiacátisa 'aíshbi cana 'ëxbi rabiacatiman. 'Ënbi sinánxun
ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa quixuinshi sinani
cana rabiacatin. 6 Rabiacátisa tani 'ëx quicëxbi ca 'ën bana, cëmëma 'aish
sinánñuma uni banacësa 'itima 'icën. Usa 'aínbi cana rabiacatima 'ain. 'Ëx
rabiacatiamabi camina 'ën 'acë ñucama isanan 'ën bana cuaquin mitsun
uisa uni carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin camabi unin 'ë
'unánti cana cuëënin.
7 'Insíncë 'aish 'ën nami paëi 'ëx ubiti tëmëracë 'aínbi ca Nucën Papa
Diosan 'ëx aín nëtënu cuanxun ñu iscë cupí rabiacáti rabanan usoquin
'ë 'iminun ñunshin 'atimanën 'apu ëanxa. 8 Rabë 'imainun achúshi oquin
cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'ën ñucë ënëa 'ë tërëcaxunun quixun ñucan.
9 Ñucácëxunbi ca 'ë caxa: "'Ën mi nuibaquin 'aquincëxun 'unani camina
usashi 'iti 'ain. An —cushima cana 'ai —quixun sináncë uni, a cana
'ën cushínbi upí oquin ñu 'anun 'aquinin". Usoquin ca Nucën 'Ibu
Jesucristonën upiti ami catamëquin ñucë 'ixunbi ñu 'anun 'ë 'aquinia
quixun 'unani cana 'ëx ñucë 'aíshbi cuëënin. 10 Usa 'aish cana Cristo
ñuiquin aín bana unicama ñuixuncë cupí uni 'ëmi 'atimati banacë 'ianan
ñuñuma 'ianan unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan numi uni nishmainun bëtsi
ñu cupíribi tëmëraquinbi bënëquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi
cana Cristonën cushiocëxun ax cuëëncësabi oquin cushiñu 'ixun ñu 'ati
'ain.

Corintonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamami sinania Pablo bënëa

11 Mitsúnmi 'ë rabicëma cupí cana sinánñuma uni banacësari rabiacan.
Mitsúxira 'ë rabi upiti banatisa 'ixunbi camina —Pablosamaira 'aish
ca an Pablo ñuicë unicama ënëx Nucën Papa Diosan uni 'icë —quixun
sinánan 'ën bana isa ñancáishi 'icë quixun sinánquin a unicaman mitsu
ñuixuncë bana cuacanin. Usaquinmi mitsun sinánccëbëbi cana 'ëx a
unicama meuma 'ain, 'ënbi 'aquinma, Nucën Papa Diosan aín cushin
'amicëxuinshi 'ën 'acë cupí. 12 Mitsubë 'ixun cana tëmëraquinbi tanshiquin,
Cristo ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin 'acëma ñu 'acën. 'Ën 'aia isquin
camina, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosan aín bana ñuixunun caíscë 'ai
quixun 'unancën. 13 'Ën bëtsi bëtsi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë
unicama 'acësaribi oquin cana mitsu nuiban, mitsúxmi atusaribi 'icë. Usa
'aínbi sapi camina mitsúnmi curíqui 'inánti sinántisa tancëxunbi 'ën bicëma
cupí masáquin sináncanin. 'Ën mitsun curiqui bicëma axa 'aisama 'ain
camina 'ëmi masáquin sinánquinma a ñu manucanti 'ain.

14 Rabëti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istëcëni cuanti cana
sinanin. 'Ën 'acësabi oquin cana curíqui 'inánanmi 'ë ñu 'ináncanun mitsu
ñucátima 'ain. Mitsun 'ë ñu 'inánquinmabimi mitsun 'ë nuibati ashi cana
cuëënin. Aín bëchicënën ca uni curíqui timëxuntima 'icën. Aín papan
cuni ca aín bëchicë curíqui timëxunti 'icën. Usa 'ain cana 'ëx mitsun
papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain. 15 'Ëx asérabi mitsu nuibati
tëmëraquinbi cana Cristo cupí mitsux upí 'inun mitsu aín bana ñuixunquin,
'ën curíqui cëñúanan 'ën cushi cëñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ën mitsu asérabiira
nuibacëxunbi sapi camina 'ën 'acësaribi oquin mitsun 'ë nuibatiman.
16 Micama raírinëx caísmina 'ën isna mitsúnmi 'ë 'itsaira nuibaquin
'aquinun quixun mitsu paránquin bana ñuixunquin ñu ñucácëma 'ai quiax
quin. 17 ¿An mitsu paránun carana uni xuan? Cananuna xucëma 'ain.
18 Mitsu istánun cana Titocëñun axa Cristomi catamëcë uni itsiribi xuan.
¿Titon cara mitsu paranx? Titobëtan ca axa abë 'icë unin mitsu paráncëma
'icën. 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun ñu 'axa.
19 Nun usaquin mitsu cacëxun oquin mitsun nu nuibanun quixun
isanuna ësaquin mitsu cai quixun sapi camina sináncanin. 'Aíshbi ca
usama 'icën. 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, ami catamëti ax
quicësabi oíshi 'inun cananuna Cristo cuëëncësabi oquin mitsu 'aquinsa
tanquinshi ënë ñucama mitsu ñuixuan. Asérabi ca usa 'icë quixun ca Nucën
Papa Diosan 'unania. 20 'Ën mitsu isi cuanxun iscëxbi sapi camina 'ën
sináncësama 'icanti 'ai quixun cana sinanin, 'ëxribi mitsun sináncësama
'imainun. Usa 'ixun cana sinanin, mitsux sapi camina nutsi cuamianani
cuëbicananan, bëtsibë bëtsibë nisháncë 'ianan, bëtsimi manáncë 'ianan,
minainshi ñu 'ati sinánan bëtsi unibë ñuiananc ë 'ianan, rabiacaquin upí
oquin sináncëma uni 'ain. 21 Mitsu isi cuantëcënia sapi ca aín bana cuacë
'aíshbimi usai 'icancëbëtan Nucën Papa Diosan mitsu cupí 'ë rabínmiti 'icë
quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin, mitsu raírinën ñu 'aisama
'ai mitsunanmabi xanu itsibë 'ianan xanusa unibë 'ianan ñunshinacëquin
ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacëma cupí sapi cana bëunan
mëscúti 'ai quixun.

13

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

1 Mitsu isi rabëti cuan 'aíshbi cana amiribishi mitsu isi cuantëcënti 'ain.
Camabi ñu ca unin, rabë unían ñuia cuapánti 'icën. Rabë 'imainun achúshi
unían ñuiaira ca asérabi ca quixun 'unánti 'icën. 2 Mitsu isi cuanx anu
'ixun cana mitsu can, 'ën mitsu istëcëni uxun iscëxa an ñu 'atima 'acë
unicama 'imainun raíri uníxribi sinanatíma usabi 'ain, cana atu 'ësëquin
cushin cati 'ain. Usoquin 'ën mitsu cacësabi oquin cana 'ura 'ixunbi
ënë quiricanën mitsu catëcënin. 3 Mitsun camina upí oquin 'unántisa
tan, carana Cristonën sinánmicësabi oquin unicama bana ñuixuni quixun.
'Ëx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acë unicama cushin
cacëbëtan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun.
Cristo ax ca cushiñúmama 'icën. Usa 'ixun ca mitsu sinanamianan ami
catamëtími upí 'inun 'imiquin, aín cushi mitsu ismiti 'icën. 4 Cristo ax
ca uni itsi 'icësai i curúsocënu matáscë 'iacëxa. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí
Nucën Papa Diosan cushin uisatimoi tsotia. Usa 'ain cananuna nux Cristo
'iásaribiti 'iquin uisa cara unin ocëxunbi cupiquinma tanshiti cushimasa
'ixunbi an 'imicëxun Nucën Papa Diosan cushin mitsu 'aquinin.

5 Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina asérabi Cristomi catamëti ax
cuëëncësabi oi 'i quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman.
Jesucristo ax ca asérabi mitsubë 'icë quixun? Asérabi Cristonanma 'ain ca
ax mitsubëma 'icën. 6 Cristo ca asérabi nubë 'icë quixunmi mitsun 'unánti
cana cuëënin. 7 Mitsun —usama ca —quixun nu sináncëbëtanbi cananuna
ñu 'atima 'axmami 'icanun quixun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.
Nun cananuna mitsu upí oquin 'unánmia quixuan unin sinánti cupíma,
mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.
8 Cristonën bana quicësama oquin cananuna 'aiman. Aín bana quicësabi
oquinshi cananuna 'ain. 9 Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincëxmi mitsux upí
'ain cananuna cuëënin. Mitsun ñu 'atima 'acëcama mëníocë 'aish upíshi
'inun cananuna ënquinma Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. 10 Nucën
'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë
cacë 'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin,
cuanxun 'ën iscëxmi 'aisama 'icania cushin banaquin masá nuitumiquin
mitsu catin rabanan.
11 'Ën xucëantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara
'aisama 'icë camina mëníoquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë ba-
nacama cuati camina bëtsin sináncësabi oquin sinani nishananíma
nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an aín uni-
cama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.
12 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë
bëtsibë cananti 'ain. 13 Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish aín sinan
upíira upí acamanribi ca mitsu chuámarua 'aishmi bërúanx 'icanun 'ë
camiaxa.
14 Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iëmicë 'icëa
Nucën Papa Diosanribi nuibamainuan aín Bëru Ñunshin Upí axribi mit-
subë 'icëbëmi chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN GALACIANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Galacia menuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixunun 'ë
caísama 'icën. Nucën Papa Dios, an a bamacë 'icëbi baísquimicë, abëtan ca
Jesucristonën aín bana ñuixunun 'ë caísacëxa. 2 Ënu 'icë axa ami catamëcë
unicamabëtan cana Galacia mecamanu 'icë ëmacamanuaxmi Jesucristomi
catamëcë 'icë, ënë quirica mitsu cuënëoxunin. 3 Nucën Papa Diosbëtan
Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish
bucucanti cana cuëënin. 4 Ënë menu 'icë ñuishi 'atia an sináncë unicaman
'acësaribi oquin ñu 'atima 'ati rabanan nu iëmi ca ax bamatsianxmabi
nun 'ucha cupí bamacëxa, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi. 5 Nucën Papa
Dios ax ca unicaman xënibua 'aínbi rabicë 'iti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quicë bana

6 Cristonën nuibacë 'aíshmi ainan 'inúan Nucën Papa Diosan caísquin
sinánmicë 'ixunbimi mitsun aín bana ënquin bëtsi bana cuacëbëtan, cana
uisacatsi caramina usari 'icani quixun sinanin. 7 Anúan uni aín 'ucha
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bëtsi bana ca 'aíma 'icën.
Usa 'aínbi ca uni raírinën mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bëtsi oisa
tanquin bëtsi oquin ñuia. 8 Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncë
Nucën Papa Diosnan 'inux anun uni iëti bana, abi ñuixunquinma bëtsi
bana mitsu ñuixunia, a ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati
'icën. Usoquin ca 'ë 'imainun naínuax ucë ángelribi, bëtsi bana uni ñuixuncë
'icë, 'ati 'icën. 9 'Ën cacësaribi oquin cana mitsu catëcënin, ui unin cara
nun ñuixuncëxunmi cuacë a banama bëtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucën
Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

10 ¿Ësaquin mitsu caquin carana unían 'ëx cana asérabi upí 'ai quixun
'ë rabiti sinan? Usaquin sinánquinma cana Nucën Papa Diosan 'ë upí
isti sinan. ¿Carana unicamabë upí 'iti sinan? Cana usaquin sinaniman.
Nucën Papa Diosma unishi cuëënmiti sinani cana Cristonën unima 'itsían.

Uisax cara Pablo an Jesucristonën bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa quicë bana

11 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain, Jesucristo
ñui quicë bana 'ën mitsu ñuixuncë ax ca uníbia sináncë banama 'icën.
12 A bana cana unin ñuia cuacëma 'ain. Uinu 'icë uníbi ca a bana
'ë 'unánmicëma 'icën. Jesucristonënshi ca a bana 'ë 'unánmiaxa. 13 'Ën
judíos unicama cuëëncësa oquin ñu 'aia unin ñuia camina cuacën. 'Ën
cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira oquin bëtsi bëtsi
ocën, Jesucristomi sinánti bana ënun quixun. 14 Usoquin 'anan cana
judíos unin sináncësa oquinshi sináncën. 'Ën aintsi 'ëbë sënënburibi
an 'acësamaira oquin cana uni apáncaman 'ë 'unánmicësa oquinshi 'ën
chaitinën ñuiasabi oquin 'aisa tancën, 'ëx asérabi judío uniira 'ixun. 15 Usai
'iabi ca Nucën Papa Diosan, 'ën titan pucu mëucüabi 'ë aín bana ñuixunun

caísa 'ixun nuibaquin asérabi ainan 'inun 'ë sinánmiquin, 16 aín Bëchicëmi
catamëti 'unánmianan, atúxribia ami catamënun judíosma unicamaribi
bana ñuixunun 'ë 'imiacëxa. Usaquin 'anúan 'imicëxun cana uibi uisai
carana 'iti 'ai quixun ñucáma 'ain. 17 'Ën a 'unáncëma pain 'aían a pain aín
bana ñuixunun Cristonën caísa uni camabi ñucati cana Jerusalénu cuánma
'ain. Anu cuaníma cana Arabia cacë menushi cuantancëx Damásconu
cuantëcëancën.
18 Rabë 'imainun achúshi bari inúcëbë pain cana Jerusalénu Pedro
isi cuancën. Cuanx cana anu abë rabë semana 'imainun achúshi nëtë
'iacën. 19 Aribia Nucën 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni raíri
isquinmabi cana Jacobo, Nucën 'Ibu Jesusan xucën, ashi isacën. 20 'Ën a
cuënëoquin mitsu cacë bana ënëx ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa
Diosan 'unania.
21 Jerusalénu 'itancëx cana Siria me 'imainun Cilicia menu cuancën.
22 Usa 'ain ca Judea menu 'icë ëmacamanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë
unicaman 'ë 'unánma 'icën. 23 'Unánquinmabi ca ësaquian 'ë ñuicania
cuacëxa: An nu bëtsi bëtsi o uni, an ca bërí Jesucristomi catamënun
quixun unicama bana ñuixunia, ami catamëtia ënun quixun unicama bëtsi
bëtsi o 'ixunbi. 24 Usaquian 'ë ñuia cuaquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.

2

Jesucristonën aín bana ñuixunun caíscë raírinëan cuëënquin Pablo bia

1 Usa 'ain cana catorce baritia 'icëbë Tito buani, Bernabébë Jerusalénu
cuantëcëancën. 2 Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanx
bëbax cana anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamabëshi ba-
nacën. Banaquin cana 'ën judíosma unicama Jesucristo ñuiquin ñuixuncë
banacama ñuixuancën, usaquin cana unicama ca quixun caquin. 'Ën
usaquin bana ñuixunti cara atun sináncëx asábi 'icë quixun 'unánuxun
cana 'ën judíosma uni ñuixuncë banacama chiquinaquin cacën, 'ën uni
ñuixuncë bana axa 'ëx cëmëi banacësa 'aish ñancáishi 'itin rabanan. 3 'Ën
usoquin judíosma uni bana ñuixuncë chiquinaxuncëxun ca —asábi ca —
quixun sinánquin—griego uni 'icë camina Tito judíos unicama 'icësaribitia
'inun 'unántioracamiti 'ai —quixun 'ë cáma 'icën. 4 Usa 'aínbi ca a cushi
unicaman 'ë uisaquin cacëbëmabi, nuxnu anu timëanbi ax isa Jesu-
cristomi catamëcë 'icë quibi cëmëcë unicama, axribi anu atsíancëxa. A
unicamax ca, judíosma unicama ca Jesucristomi catamëcë 'aish judíos
unicama 'icësai 'inun 'unántioracacë 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tani, uisa
cupí caranuna judíosma unicama 'unántiocë 'inun 'imicëma 'ai quixun
isi uacëxa. A unicaman, judíosma uniribi ca 'unántiocë 'iti 'icë quixun
caquin nu sinánmisa tancëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin
cushicaman Tito, 'unántioracamicëma 'icëbi nu uisaquinbi cáma 'icën. 5 A
unicaman judíosma unicamax ca judíos unicama 'icësa 'iti 'icë quixun
nu sinánmisa tancëxunbi cananuna, mitsúnmi Jesucristomi catamëtishi ca
uni iëti 'icë quixun asérabi 'unánti cupí, atun nu cacësa oquin sinánma 'ain.
6 —Axa ami sináncë unicaman cushi 'inun Jesucristonën 'imicë ca
atux 'icë —quixun unin cacë 'ixunbi ca a unicaman bëtsi ñu 'anun 'ë
cáma 'icën. A unicamax nun cushi 'aínbi cana 'ën 'unanin, Nucën Papa
Diosan ca aín nuitu 'unánquin, camabi uni asérabi uisa uni cara quixun
'unania. 7 Bëtsi ñu 'anun 'ë caquinmabi ca a cushi unicaman, judíos
unicama bana ñuixunuan Pedro 'amicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan

judíosma unicama bana ñuixunun 'ë 'amiaxa, quixun 'unáncëxa. 8 An
judíos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro 'imia 'ixun ca
'ëribi judíosma unicama bana ñuixunun 'imiacëxa.
9 Nucën Papa Diosan usaquin 'ë 'imicë 'icë 'unánquin ca Jacobo, Pe-
dro, Juan, acaman atux Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun
Bernabécëñun 'ë aín mëcën 'inánquin, —asérabi camina nu 'acësaribi
oquin Cristo ñuiquin aín bana ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ai
—quixun canan —nun nu judíos unicama bana ñuixunmainun camina
mitsun judíosma unicama bana ñuixuni cuanti 'ai —quixun nu cacëxa.
10 Canan ca ësoquinshi nu cacëxa, —camina ñuñuma uni 'aquinti 'ai —
quixun. Usoquin 'ati cana sináncën.

Antioquíanuxuan Pablonën Pedro ñu ca

11 Usa 'ain cana 'ëx Antioquía ëmanu 'ixun Pedro Jerusalénuaxa ucë
upí oquian asérabi Jesusan bana 'aiamoquin ñu cacën. 12 Jacobonëan
xucëxa uni raíri ucëma pain 'ain ca Pedronën judíosma unicamabëtan
piacëxa. Usaquin 'axunbi ca Jacobonëan xucë unicama ucëbëtan atubëtan
piquinma, judíosma unicama ëancëxa, axa Jerusalénuax ucë unicaman a
ñu cati rabanan. 13 Pedronëan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi
catamëcë judíos unicama raírinënribi, judíosma unicama axribi Jesu-
cristomi sináncë 'icëbi, atubëtan piquinbi ëancëxa. A unicamaxa usai 'ia
isi ca Bernabénëxribi usaribiti 'iacëxa. 14 Acamaxa —judíos uni cupíma
Jesucristomi catamëtíshi ca uni iëti 'icë —quixun 'unanibi usai 'ia isquin
cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcënuxun Pedro ësaquin
cacën: ¿Mix judío uni 'aíshbi judíoma uni 'icësai 'iquinbi caramina uisa
cupí judíosma unia judíos unicama 'icësai 'inun quixun cain?

Judíos unicamaxa judíosma unicama 'icësaribiti Nucën Papa Diosnan 'iti bana

15 'Ë 'imainun 'ëbë 'icë unicamax cananuna judío unin rëbúnqui 'aish
judío uni 'ain. Nux cananuna an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma
judíosma unicamasaribima 'ain. 16 Usa 'ixunbi cananuna 'unanin,
Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quiásabi
oquian ñu 'acë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa
Diosan aín 'uchacama tërënquin ainan isia. Usaquin 'unani cananuna
nuxribi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux Jesucristomi catamëacën. Usai
ca unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni
ainan 'icë upí isia.
17 Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tërënquin nu iëminun
Cristo cain. ¿Usaquin caquin caranuna Cristonën ca nu 'uchañu 'imia
quixun cain? Usama ca. 18 —Nun 'acë upí ñu a cupíma Jesucristomi
catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx abë upí 'ai —
quixun 'unáncë 'ixunbi, amiribishi —'ën upí ñu 'acë cupí cana Nucën
Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'aish cana Nucën Papa
Diosan iscëx 'uchañumama 'ain. 19 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti
'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin sënëonquin 'acëma 'aish cana
iëtimoi bamati 'iacën. Usai 'icëbi ca Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën
Papa Diosan ax cuëëncësabi oi 'inun, 'ën 'uchacama tërënquin 'ë ainan
'inun iëmiacëxa. 20 'Uchatëcënuxunma ashiquin 'ën 'uchacama ëni cana
Cristobë bamacësa 'ain. Usa 'aish cana 'ëshima, Cristo ax 'ëbë 'ain, aín
cushínbi ax cuëëncësa oíshi 'in. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa 'ë nuibati

bamatsianxmabi 'ën 'ucha cupí bama, ami catamëti cana ax 'ëbë 'ain, ax
cuëëncësabi oi 'in. 21 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun
cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca Nucën Papa Diosan uni ainan
'icë upí isia quixun sináncë 'aish cana Cristo bama ax ca ñancáishi 'icë
quicësa 'itsían. Usa 'aínbi cana, Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë ñancábi
bamanun xuacëxa quixun sinanima, asérabi ami catamëtin.

3

Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshia uni upí 'iti bana

1 Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía
ax i curúsocënu bama Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana
ñuixuancën. Ñuixuncëbi ca uni raírinën bëtsi bana ñuixunquin, Jesucristo
ñui quicë bana cuaxunma 'anun quixun mitsu paránxa. 2-3 Camina 'ë cati
'ain, ¿Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo banami
cuacë cupí cara Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa
'inun mitsu 'ináncëx? Usama ca. Jesucristo ñui quicë bana cuatími ami
catamëcëxuinshi ca aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa.
¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
mitsu upí 'imiti sinántancëxunbi —'ën ñu upí 'acë cupíshi ca Nucën Papa
Diosan 'ë upí isia —quixun sinanin? Usaquin sinani camina sinánñuma
unicamasa 'ain. 4 ¿Ñancábi caramina cëmëishi tëmëraibi Jesucristomi
sináncën? Mitsúxmi usai 'icë ax ñancábimi usai 'icëma 'itibi ca 'ia. 5 Nucën
Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acëma ñu mitsu
'amia. ¿Uisa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi
Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana cuacë cupíma mitsúxmi
Jesucristo ñui quicë bana cuati, ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun sinani, ami
catamëcë cupí.

6 Abrahamnën ca sináncëxa, Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin
'ati 'icë quixun. Usaquin sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan Abra-
ham aín nuitu upí 'icë isacëxa. 7 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain,
an ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'aia quixun sinani ami
catamëcë unicamax ca axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish
Abrahamnën rëbúnqui 'ia. 8 —Judíos unicamaishima camabi uni cana
axa Jesucristomi catamëtia nuibaquin aín nuitu upí isti 'ai —quixun
'unánquin ca Nucën Papa Diosan an Abraham ësaquin cacë bana aín uni
cuënëomiacëxa: “Mi cupí ca camabi menu 'icë unicama 'ën 'imicëx aín
nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën”. 9 Usa 'ain ca ui unicamax
cara Abraham 'iásaribiti —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia
—quixun sinani ami catamëtia ax ca Abraham 'iásaribiti Nucën Papa
Diosan 'imicëx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën.

10 Usa 'aínbi ca ësairibi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun
cuënëo ax quia: “Ui unicaman cara camabi cuënëo bana quicësabi
oquinra 'acëma a ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati
'icën”. A bana asérabi 'ain cananuna 'unanin, a bana quicësabi oquin
'acë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'ai quixun sináncë
unix ca a banacama quicësabi oquinra 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan
uisa cara oti 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën. 11 Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ca ësaribiti quia: “Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia,

ax ca asérabi ami catamëti tsóti 'icën". Usaquin cuënëo bana 'unánquin
cananuna 'unanin, Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun
cuënëo bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia,
quixun. 12 Moisésnën cuënëo banax ca quia: "Nucën Papa Diosbë upí
'inux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a
banacama quicësabi oquin 'ati 'icën". Usai quibi ca, ami catamëtishi ca
uni Nucën Papa Diosbë upí 'icë quima.

13 A bana, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo, a
banacamaxa quicësabi oquiinra 'acëma 'icë, nu uisa cara oti 'icë usoquin
'ati 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí
tëmëramia cupí, nu ami catamëtia uisotima 'icën. Camabi unin 'ucha
cupí ca 'uchañuira uni 'icësari Cristo i curúsocënu bamacëxa, Nucën Papa
Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: "Ui unix cara i curúsocënu matáscë
'icë ax ca asérabi 'uchañuira 'aish Nucën Papa Diosan uisaira cara oti 'icë
usoquin 'acë 'iti 'icën". 14 Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oía judíosma
unicamaxribi Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira uni
'icësari bamacëxa. Ax usai bama cupí ca axa ami catamëcë unicama
Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inania, ax quiásabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosmi catamëti quicë bana

15 'Ën xucëantu, ësa ca ënë bana 'icën. Achúshi unían, usa ca ënë ñu 'iti
'icë quixun quiricanu cuënëocë 'icë ca uinu 'icë uníbi a bana tërëcaquin
bëtsi otëcëntima 'icën. 16 Usaribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cá
bana 'icën. An ca Abraham aín rëbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca
camabi menu 'icë unicama an iscëx upí 'aish cuëënti 'icë quixun cacëxa.
Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá bana ax ca "aín rëbúnquicama"
ñui quima, "aín rëbúnqui achúshi" ñui quia. Usa 'ain ca aín rëbúnqui
achúshi a ñuia quiá ax Cristo 'icën. 17 Ësa ca a bana 'icën. Nucën Papa
Diosan ca aín rëbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icë
unicama an iscëx upí 'aish cuëënti 'icë quixun caquin Abrahambëtan
ashiquin mëníocëxa. Usaquian mënío 'ixun ca cuatrocientos treinta
baritia inúcëbëtan Nucën Papa Diosan usai ca judíos unicama 'iti 'icë
quicë bana Moisés cuënëomiacëxa. Usaquin cuënëomiquinbi ca an Abra-
hambëtan mënío bana ñancáishia 'inun Nucën Papa Diosan tërëcama
'icën. 18 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain ca an
Abrahambëtan mënío bana ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca usama 'icën.
A ñuiquian an Abrahambëtan mënío achúshi uni a cupíshi ca uni ami
catamëtia Nucën Papa Diosan upí isia.

19 ¿An Abraham cá bana xënibua 'aínbi asérabi 'ain cara uisacasquin
Nucën Papa Diosan usai judíos unicama 'iti bana cuënëonun Moisés
cacëx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixuan unin 'unánti cupí ca a
bana judíos unicama 'ináncëxa. Abrahamnën rëbúnqui, Cristo, axa utia
Abraham ñuixuan, a utámainuan a bana quicësabi oquin pain 'anun ca
Nucën Papa Diosan a bana Moisés cuënëomiacëxa. Nucën Papa Diosan
cacëxuan ángelcaman a cacë bana ca Moisésnën cuënëo bana 'iacëxa. 20 An
cacë bana ñuiquin judíos unicama canun Moisés 'iminuxbi ca Nucën Papa
Dios achúshi, ax Abrahambëbi banacëxa, uni itsi camima.

Uisa cupí cara Nucën Papa Diosan usaía uni 'iti bana Moisés 'ináncëxa quicë bana

21 ¿'Ëx ësai qui carana Nucën Papa Diosan Abraham cá banaxa bëtsi
'imainun ca an Moisés cá banáxribi bëtsi 'icë quin? Usama ca. Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupía uni aín nuitu upí 'aish Nucën
Papa Diosnan 'ain, ca a bana 'acë cupíshi uni Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'itsíanxa. 22 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo —camabi
unin ca ñu 'atima 'aia —quia. A banaxa asérabi 'ain ca axa Jesucristo cupí
ami catamëcë unicamaxëshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icën, an aín
rëbúnqui achúshi ñuiquin Abraham cásabi oi.

23 Ami catamëtinu iëti Jesucristoa utámainun ca judíos unicaman
Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati 'iacëxa. 24 Usa 'ain cananuna
an bërúancë xanun bana tuacën tancësaribi oquin, Moisésnën cuënëo
bana tanquin, a bana quicësabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi
'icë, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun 'unáncën, aminu catamënuan
Cristo utámainun. Usai 'ia 'aíshbi cananuna Cristo uá 'ain, ami catamëtia
nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. 25 Nux ami
catamënuan Cristo uá 'ain cananuna ami catamëquin an bërúancë xanun
bana tuacën tancësaribi oquin Moisésnën cuënëo bana tancë cupíma,
Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.

26 Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamëti abë 'aish Nucën Papa
Diosan bëchicë 'ain. 27 Ami catamëtia ainan 'icë nashimicë 'aish camina
unían aín chupa xëni 'aisama pëquin chupa ió pañucë usaribi 'aish mibëa
Cristo 'ain min nuitu upíira 'ain. 28 Judíos unicama 'imainun axa griego
banan banacë judíosma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun
an uni ñu mëëxuncëma unicama, bëbu 'imainun xanu, acamáxbi camina
Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan iscëx bëtsisaribi 'aish achúshisa
'ain. Jesucristonan 'ixun camina camaxunbi bëtsin sináncësaribi oquin
sinanin. 29 Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'iásaribiti Nucën Papa
Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ain. Usa 'aish camina
Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cásabi oi aín uni 'ain.

4

1 Ësaquin cana mitsu cain, aín papa bamacëbëtan ca aín ñucama ainan
'icëbi canicëma pain 'ixun aín bëchicënën bitsima. Canitancëxun cuni
ca biti 'icën. Usa 'aish ca a tuá aín papan ñucama axa ainan 'aínbi a
ñucama bicëma pan 'aish, an aín papa ñu mëëxuncë unisaribi 'icën. 2 Aín
papan anúan aín ñu biti mënío nëtë sënëntamainun ca aín papan caíscë
unin aín bëchicë bërúanan aín chupa acama aín papan curíquinën bixunti
'icën. 3 A tuásaribi ca Jesucristo ucëma pan 'ain judíos unicama 'iacëxa.
Usa 'ixun ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'anan aín nuitu
upí 'inúan unin sináncë ñuishi 'ati sináncëxa. 4 Usa 'aínbi ca aín uti nëtë
sënëncëbëtan Nucën Papa Diosan aín Bëchicë ënë nëtënu xuacëxa. Achúshi
xanúxa bacëncëx canitancëx ca judíos unicama 'icësaribiti Moisésnën
cuënëo bana, usaía judíos unicama 'iti, a 'unáncë 'iacëxa. 5 Ax ca judíos
uni 'aíshnu nux Moisésnën cuënëo bana cuacë 'icë, an 'imicëxëshi nun
'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'inun nu 'iminux
uacëxa.

6 Mitsux camina asérabi aín bëchicë 'ai quixunmi 'unánun ca Nucën
Papa Diosan aín Bëchicënën Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuacëxa. Usa
'ain camina aín bëchicë 'ixun —'ën Papa Dios camina mix 'ai —quixun

Nucën Papa Dios cain. 7 Usa 'aish camina an uni ñu mëëxuncë uni 'icësai
'ima xubu 'ibu unin bëchicë 'icësai asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë
'ain. Mixmi aín bëchicë 'icë ca Cristo ax quiásabi oquin mitsun 'uchacama
tërënquin an iscëxmi upí 'inun 'imianan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë
'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamëti unicamamia Pablo sinan

8 Bëráma camina —Nucën Papa Dios ca asérabi Dios 'icë —quixun
'unáncëma 'ixun Diosma ñucama rabiquin bëtsi bëtsi ñu 'acën. 9 Usaquin
bëtsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sinánmicëxun —Nucën Papa Dios ax ca
asérabi Dios 'icë —quixun 'unanin. ¿An mitsu ainan 'imicëxunbi caramina
uisa cupí mitsúnmi bëráma rabia ñucama rabitëcënti sinan? 10 Nucën Papa
Diosan mitsu upí isnun quiax camina bërámami quiásaribiti nëtë ñui —
ënë nëtëx ca bëtsi nëtësama 'icë —quianan 'uxë ñui —ënë úxëx ca bëtsi
'uxësama 'icë —quianan bari ñui ënë barix ca bëtsi barisama 'icë —quin.
11 Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama manucësa 'ain cana
—sapi cana ñancábi mitsu 'unánmia —quixun sinanin.

12 'Ën xucëantu, mitsux judíos unima 'ixun camina Moisésnëan cuënëo
bana 'unáncëma 'ixun a bana quicësabi oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana
—a bana quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí
'ai —quixun bërí sinaniman. Usa 'ain camina mitsúxribi 'ëx 'icësaribiti
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux asérabi Jesucristomishi catamëti 'ain.
'Ëx mitsubë 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain. 13 Camina 'unanin, 'ën nami
'aisama 'ixun cana bëtsi menu cuanti sinánquinbi anuxuinshi Jesucristo
ñuiquin mitsu bana ñuixuntabaquin ñuixuancën. 14 'Ëx 'ñucë 'aish upíma 'icë
isquinbi camina 'ë timáma 'ain. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan
xucë ángel bicësa oquin upí oquin bianan Jesucristo 'acësa oquin 'ë
biacën. 15 'Ë isi camina cuëëancën. ¿Usai 'iá 'aíshbi caramina bërí uisacatsi
usama 'ain? Usama 'aínbi cana 'unanin, usoti 'icë cuni camina mitsun
bëru ëchíxun 'ë 'inan 'itsían. 16 ¿'Ën mitsu asérabi cacë bana sinánquin
caramina 'ëx cana mitsumi nishi quixun sinanin? Usama ca.

17 An mitsu bana itsi 'unánmicë unicamax ca cëmëquin parani mitsubë
upiti banaia. Usai 'iquinbi ca asérabi mitsu 'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ë
sinánquinma atuishi sinánquin aín banaishi cuati ca cuëënia. 18 Usa 'aínbi
cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin ñu 'aquincëxmi mitsux
abë nuibananti ca asábi 'icën. Usaribi oquinmi mitsubë 'icë 'acësaribi
oquin mitsubë 'icëmabi 'ë sinánti ca asábi 'iti 'icën. 19 Mitsux camina
'ën bëchicësa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi Cristo 'unáncëma pain 'ain
'iásaribiti mitsúxmi asérabi ami upiti catamënun quixun sinani, masá
nuituti bënëtin, bacënuxun paë tania xanu bënëcësaribi oi. 20 'Ëx anu
mitsubë 'iti cana cuëënin. 'Ëx anu 'ixun cuni cana mitsubë banaquin, upí
oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu upí oquin 'ësëtsian. Mitsubëma 'ixun
cana uisai caramina 'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin
carana mitsu cati 'ai quixun 'unaniman.

Agarcëñun Sara ñuicë bana

21 Mitsux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati cuëëncë 'ixun
camina 'ën ñucácëxun 'ë cati 'ain, ¿caramina uisai cara a bana quia quixun
upí oquin 'unáncëma 'ain? 22 A banax ca quia, Abraham ca rabë bëbu
bëchicëñu 'iacëxa. Bëtsin titax ca Abrahamnën xanúan ñu mëëmicë,
Agar cacë xanu, 'iacëxa. Bëtsix ca Abrahamnën xanun tuábi 'iacëxa.

23 An Abrahamnën xanu ñu mëëxuncë xanun tuacëx ca camabi tuásaribi
'aish unin bëchicëishi 'iacëxa. Usa 'aínbi ca bëtsix Abrahamnën xanu,
Sara, ax tuacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oi tutancëx
bacëancëxa. 24 Ënëx ca ësa 'icën. Ënë xanu rabë 'imainun tuá rabë ñui
quicë bana isquin cananuna bëtsi bana rabëribi sinánti 'ain, ësai quicë:
A bana achúshinëx ca Cristo ñui quicë 'icën. A bana ca asérabi 'icë quixun
sinani Cristomi catamëcë unicamax ca Saran rëbúnquisa 'icën. Bëtsix ca
Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana a ñui quicë 'icën. Aín bashi
Sinaí, anuax 'itsa nëtë abë banaquin ca Nucën Papa Diosan usai ca 'ën
uni 'iti 'icë quixun Moisés cacëxa. A bana quicësabi oquin aín unicaman
'anun 'inan 'aínbi ca 'itsa unin, a 'acë cupíshi cana Nucën Papa Diosan uni
'ai quixun sinania. Usaquin sinánсë unicama ax ca Agarnën rëbúnquisa
'icën. 25 Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icën. Aín bashi Sinaínuxuan
abë banaquin Nucën Papa Diosan Moisés, usai ca aín unicama 'iti 'icë
quixun cá bana 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sinánсë
unicamax ca Jerusalénu 'icë unicamasa 'icën. Usaquin sinánсë unicamax
ca Agarnën tuá 'iásaribi 'icën. Usa 'aish ca ësa 'icën. Nucën Papa Diosan,
min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca Abrahamnën
bëchicëñu 'iti cuëënquinshi Agar cacë xanumi bëchiacëxa. Usa 'aish ca a
tuá a Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, ama 'iacëxa. 26 'Itsa uníxa
Agarnën tuá 'iásaribi 'aínbi cananuna usama 'ain. Nux cananuna Nucën
Papa Diosan nëtënu 'icë Jerusalén anu abë 'iti uni 'ain. 27 Abrahamnën
xanu ñui ca cuënëo bana ësai quia:

An tuacë xanun rëbúnquinëxa 'icësamaira oi ca —'ën cana tuaima —
quixuan an sinánсë xanu aín rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icën. Usa 'ain
camina mix tuatima 'aish tuáñuma xanu 'aíshbi —tuáñu cana 'iti
'ai —quixun 'unani cuëënti 'ain; tuacën paë tancëma xanu 'aíshbi
camina tuá 'imainun rëbúnquiñu 'icë cupí chuámarua tani cuëënti
'ain.

28 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin ca Isaac
aín titan tuacëxa. Usaribiti cananuna nux Nucën Papa Diosan mëníosabi
oi Cristo cupí ainan 'ain. 29 Bëráma ca Agarnën tuá, axa camabi tuá
'icësaribi unin bëchicëshi 'inun aín titan tua, an, Isaac, Nucën Papa Diosan
cacësabi oquian Abrahamnën bëchicë, a bëtsi bëtsi ocëxa. Usaribi oquin
ca an Nucën Papa Diosnan 'inuxun, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë
bana 'acë unin, axa Nucën Papa Diosnan 'inux Cristomi catamëcë uni-
cama bëtsi bëtsi oia. 30 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai
quia: "Aín xanúan ñu mëëmicë xanun tuacën rëbúnquinëx ca Nucën Papa
Diosan cásabi oi Abrahamnën xanun tuacën rëbúnquisaribi 'itima 'icën.
Usa 'ain ca aín xanúan ñu mëëmicë xanubë aín tuá ashiti Abrahamnën
xubunuax utëcëntimoi cuanti 'icën". 31 'Ën xucëantu, usa 'ain cananuna
nux Agarnën tuá 'iásaribima 'aish Saran tuásа 'ain.

5

Jesucristonan 'ixun bëráma 'á ñucama sinántëcëntima bana

1 Nun Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë cupíma cananuna Cristomi catamëcë cupíshi Nucën
Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain camina asérabi Cristomi catamëquin a
ënti sinántima 'ain. Usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosnan 'ai quixun camina
sinántëcëntima 'ain.

2 Pablo 'ixun 'ën mitsu camainun ca cuat, Nucën Papa Diosnan 'inux
cana judíos unicama 'icësai 'unántioracati 'ai quixun sinanibi camina
Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. 3 Cana
mitsu catëcënin, uicaman cara —'unántioracacëma 'aish cana Nucën Papa
Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'inux 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sinania,
a unicaman ca 'unántioracacë 'iti ashima camabi usai ca judíos unicama
'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati sinánti 'icën.
4 Uicaman caramina —Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun
cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca ainan 'icë Nucën Papa Diosan
'ë upí isia —quixun sinani, mix camina upí 'inux ami catamëtancëxunbi
Cristo ëncë 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosnanmasa 'ain. 5 Usa
'aínbi cananuna nun, ami catamëti ënquinma aín Bëru Ñunshin Upitan 'im-
icëx cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun sinanin. 6 Nux
asérabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracacë unicama 'icësaribiti
'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Jesucristomi
catamëcë 'ixúan an uni nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosan iscëx upí
'icën.
7 Mitsux camina upiti Jesucristomi sináncën. ¿Ui unin cara Jesusan ba-
nami ënun quixun mitsu sinanamiax? 8 Nucën Papa Dios an mitsu ainan
'inun sinánmicë, an ca Jesusan bana ënun quixun mitsu sinánmicëma 'icën.
9 Unix ca quia, "Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icë pán 'ati ñu
acëñun mëscucëxun camabi chamia". Usaribi 'ixuan an uni paráncë unin
ñuixuncëxun ca camabi unin aín bana cuatia. Usa unin sapi ca mitsu
paránxa. 10 Usa 'aínbi cana mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë
'ain ësaquin sinanin, mitsun camina 'ën 'acësaribi oquin —Moisésnëan
cuënëo bana cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna Nucën
Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun 'unanin. Usa 'aínbi ca an mitsu
'atimaquin sinanamisa tancë uni, uisa uni cara, abi Nucën Papa Diosan
castícanti 'icën.
11 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, 'ën —Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'inux ca uni 'unántioracacë 'iti 'icë —quixun caquin, unicama
bana ñuixuncë 'aish cana judíos unicaman bëtsi bëtsi ocëma 'itsían. I
curúsocënuaxa ax bama, Jesucristo, ami catamëtishi ca uni upí 'iti 'icë
quixun a bana 'ën ñuicëbëma ca uni 'ëmi nishtsíanma. 12 An mitsu
'unántioracanun quixun ubíocë unicama aín namiribi tëatibi ca 'ia.
13 'Ën xucëantu, mitsun ñu 'acë cupíma Cristomi catamëcë cupíshi an
iscëx upí 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísaxa. Usa 'ixun camina
mitsux cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'ati sinántima 'ain. Usaquin 'aíma
camina bëtsibë nuibanani asérabi 'aquiananti 'ain. 14 Nucën Papa Diosan
bana ca quia:
—"Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan
axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain". A bana quicësa oquin 'acë 'ixun camina
bëtsi uni nuibati 'ain, mix bërúancacësaribi oquin. Usoquin 'acë 'ixun
camina Nucën Papa Diosan bana raírinëxa quicësabi oquin 'acë 'iti 'ain.
15 Usa 'aínbi bëtsibë nishanani cuamianani camina mitsux Jesucristonën
unimasa 'iti 'ain. Usai 'itin rabanan camina bërúinraocati 'ain.

Unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iti bana

16 'Ën cana mitsu cain, mitsux cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'aquinma
camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësa oquinshi

sinánquin ñu 'ati 'ain. 17 Nun sináncësa oquinshi ënë nëtënu 'icë ñu 'aquin
cananuna Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cuëëncësama oquin 'ain.
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca nun sináncësa oquinu ñu 'ati
cuëënima. Usa 'ixun camina mitsux an sinánmicë 'ixun mitsun cuëëncë
ñu 'atima 'ain. 18 Mitsun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin
ñu 'acë 'aish camina usai ca uni 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana
quicësamaira oi 'icë 'aish 'uchocëma 'iti 'ain.

19 Camina 'unanin, unin ca 'aisa tanquinbi tënëquinma aín cuëëncësa
oquin ësa ñucama 'aia quixun: aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi
uni itsibë 'iti, 'imainun ñunshínquin ñu 'atima 'ati. 20 'Anan ca 'aia,
Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabiti, ñubë 'iti, bëtsibë
nishánanti, cuamianani nishánanti, ñuñanánti, unimi pishui nishti,
bënëtishi unimi nishti, anbi ñu 'acatsi quixun sináncë 'iti, 'imainun
uni raíri, raíri unibë nishananquin amanu amanu sinánun sinánmiti,
acamaribi. 21 'Imainunribi ca 'aia, bëtsi unin ñu cuëënti, uni 'ati, paënti,
picëntapun 'iti, acama. Usa ñucama ca unin aín cuëëncësa oquin ñu 'aquin
'aia. Usa 'ain cana ën mitsu cacësaribi oquin mitsu catëcënin, usa ñua an
'acë unicamax ca aín unima 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima
'icën.

22 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan
an sináncë uni ax ësai 'ia: unicama nuibacë, chuámarua 'aish cuëëncë,
uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua 'aish bënëcëma, an 'atimocëxunbi uni
cupicëma, cuëmëninínshi banacë, upí nuituñu, 'imainun Jesucristomi
upiti catamëcë, 23 rabícëma, aín cuëëncësari 'iisa tanquinbi tënëcë. Usa uni
ñuia, ax —usai 'itima ca —quicë bana ca 'aíma 'icën. 24 Cristo nun 'ucha
cupí i curúsocënu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi oquin
'atëcënuxunma ñu 'atimacama ëan. 25 Usa 'ain cananuna nux aín Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëx Nucën Papa Diosan uni 'ixun, aín Bëru Ñunshin
Upitan an nu sinánmicësabi oquin 'ati 'ain.

26 Usa 'ain cananuna —'ëx cana bëtsi unisama 'ai —quiax rabítima
'ain, cananuna cuëbicanani unibë nishanantima 'ain, 'imainun cananuna
bëtsimi nutsitima 'ain.

6

Bëtsibë 'aquiananti bana

1 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëcë unían manúxun ñu 'aisama
'aia camina mitsux asérabi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicë 'ixun axa upí 'inun quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin —
'ëx cana 'uchañuma 'ai —quixun sinánquinma. Mixribi usai 'itin rabanan
camina bërúancati 'ain. 2 Min ñuishi 'ati sinánquinma camina uni raíriribi
ami sinánquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Usai camina bëtsibë bëtsibë
'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain.

3 Ui unin cara asérabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icë quixun sinania,
ax ca aín sinanëinshi cëmëia. 4 Ñu 'aquin ca aín unin —¿Cristo cuëëncësabi
oquin carana 'ai? —quixun sinánti 'icën. Usai 'i ca unían a cuëënti
sinanima —Cristo cuëëncësabi oi cana 'i —quixun sináncë cupí a uni
chuámarua tani cuëënti 'icën. 5 Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan
'icë quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icë quixun anbi sinánti 'icën.

6 An Nucën Papa Diosan bana 'unánmicë uni a ca a 'unánmicë unin
cupíoquin uisa ñuñu cara, a mësú 'ináti 'icën.

7 Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios parani ca uni ami
cuaitima 'icën. Ënëx ca ësa 'icën: An 'apácë ñu bëru aín bimibi ca unin biti
'icën. 8 Usaribiti ca axa aín 'uchacama ënima aín cuëëncësa oíshi 'icë uni
ax ainanma 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'íma. Usa 'aínbi ca an
aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu upí 'acë uni ax Nucën
Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë 'ia. 9 Usa 'ain cananuna Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'aquin atsánquin ëntima 'ain. Usoquin ñu upí oquin
'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincë 'ianan aín nëtënu abë 'iti 'ain.
10 Usa 'ain cananuna axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti
'ain. 'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icë uni raíriribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

11 'Ën mëcënanbi chaira letranën mitsu cuënëoxuncë bana ënë cam-
ina isti 'ain. 12 An —camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun caquin
mitsu 'unánmicë unicaman ca judíos unicama cuëënmiti cupíshi usaquin
'unánmia. I curúsocënua ax bama, Cristo, ami catamëtishi ca uni iëti
'icë quicë, a bana cupí bëtsi bëtsi ocë 'itin rabanan ca —mitsux camina
'unántioracacë 'iti 'ai —quia. 13 Axa 'unántioracacë unicamanbi ca camabi
Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo banacama
quicësabi oquiinra 'aima. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicë cupí camina mit-
sux judíos uni 'icësaribiti 'unántioracacë 'ai quiax rabiácati sinánquin usaími
'inun quixun mitsu 'unánmia. 14 Usa 'aínbi cana 'ëxbi rabiacaquinma,
i curúsocënua ax bama 'aían a cupí uni iëti, Nucën 'Ibu Jesucristo, ashi
rabin. Cristo i curúsocënu bama cupí cana a 'ën 'atia Nucën Papa Dios
cuëëncëma ñucama ëni, usa ñu 'atëcënti cuëëniman. 'Imainun ca unin a
'atia Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'ë 'amitima 'icën. 15 Nux asérabi
Cristonan 'aish cananuna, axa usabi 'unántioracacë unicamaxa 'icësaribiti
'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Ainan 'icëa
Cristonën nu 'imicëxun bërámanu 'ása oquin sinántëcënquinma bëtsi oquin
sináncë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. 16 Axa usai
'icë unicamacëñuan uicamax cara asérabi aín uni 'icë, acama Nucën Papa
Diosan nuibaquin aín 'ucha tërëanan chuámashirua 'imiti cana cuëënin.

17 Nucën 'Ibu Jesúsnan 'icë unin bëtsi bëtsi ocë cupí, 'ën nami tëacë
mocë, aín bërucama isquin ca ui uni cara, anbi, 'ëx cana asérabi Nucën
'Ibu Jesusan uni 'ai quixun 'unánti 'icën. 'Unánquin ca uisa uni carana 'ai
quixun 'ë ñucátëcëntima 'icën.

18 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin mitsu asaribi
'aíshmi upí 'inun 'aquinti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONËAN EFESONU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Efeso ëmanuax ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana ñuixunun
Jesucristonën caísa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ënanuaxmi Cristo Jesúsmi
sinani ami catamëti Nucën Papa Diosnan 'icë ënë quirica mitsu buánmin.
2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin
'aquincëxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBË ACHUSHISA 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucën Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

3 Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa
'icën. A rabinun ca 'acan. Aín nëtënuxun nu sinánxunquin ca nuxnu Cristo-
nan cupí nuibaquin 'aisamaira ñu nu 'aquinquin upí oquin sinánmianan
nu cuëënmia. 4 Mecama uniocëma 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan Cristo
cupínu an iscëx 'uchañuma 'ianan ainanshi 'inun nu caísacëxa. 5 Axa
cuëëncësabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aín bëchicë 'inun
nu caísacëxa. 6 Usaquin ainan 'inun caístancëxun an nu nuibaquin, aín
nuibacë Bëchicë nubë 'aínu ainan 'aish upí 'inun nu 'imicë 'ixun cana-
nuna ami catamëquin, xënibua 'aínbi a rabin. 7 An ca nun 'ucha cupínu
ainanma 'icëbi Cristo bama 'ain, nun ñu 'aisama 'acëcama tërënquin
ainan 'inun nu iëmiaxa, an nu nuibaquin. 8 Usa 'ixun ca nuibaíraquin
uisairai cara uni ainan 'iti 'icë quixun upí oquin 'unánun nu 'imiaxa.
9 Unin 'unánma 'icëbi ca nu 'unánmiaxa, uisa cupí cara ax cuëëansabi
oquin Cristo ënë nëtënuaxa bamanun xuacëxa quixun. 10 Ësaquin ca nu
'unánmiaxa: An ca anúan ax utëcënti nëtëa sënëncëbëtan Cristo xuti 'icën,
an unio ñucama, naínu 'icë 'imainun menu 'icë aín 'ibua 'inun.

11 Nux Cristonan cupí aín uni raíri 'acësaribi oquin nu axa cuëëncësabi
oi 'ianan aín nëtënu abë 'iti nu 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan ainan
'inun nu caísacëxa. Usai nux 'inun ca Nucën Papa Diosan camabi ñu ax
cuëëncësabi oquin 'aquin mëníocëxa. 12 Nun nu an sinánmicëxun upí oquin
ñu 'aia isquian uni raírinënribi a rabinun ca nux pain Cristomi catamëcë
'aíshnu ax cuëëncësabi oi 'inun nu caísacëxa. 13 Mitsúxribi camina —
Jesucristo cupí ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
—quixun ñuicë bana cuati Cristomi catamëacën. Cristomi catamëtia ca
Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun
mitsu 'ináncëxa, mitsúxmi asérabi ainan 'icë 'unánti oquin. 14 Aín Bëru
Ñunshin Upí axa nubë 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucën Papa Diosan
an caíscë aín unicama biti nëtë sënëncëbë cananuna aín nëtënu abë 'iti
'ain, ax quiásabi oi. Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicëxunu a rabinun
ca usai 'iti 'icën.

Efesonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

15 Usoquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxmi mitsux asérabi Nucën 'Ibu
Jesúsmi catamëanan axa ami sináncë unicamabë nuibanania ñuicania
cana cuan. 16 Usa 'ain cana ënquinma —asábi ca —quixun caquin
rabianan abë banaquin Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. 17 Nucën
'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan 'Apuira, Nucën Papa Dios, a cana
an 'unánmicëxunmi upí oquin sinánquin a 'unáncanun quixun mitsu
ñucáxunin. 18 'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicëx caramina
uisairai ënë nëtënuax Jesucristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai quixunmi
mitsun 'unánun. Ñucánan cana uisairai caramina aín nëtënu abë 'aish,
axa ami catamëcë unicamabë 'iti 'ai quixunmi 'unánun mitsu ñucáxunin.
19-20 Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín cushi anúan
axa ami catamëcë unicama 'aquinti a 'icë quixunmi mitsun 'unánun. A
cushínbi ca bamacëbi baísquimixun Cristo aín nëtënu aín mëqueu 'aish abë
'Apu 'inun 'imiacëxa. A cushíinra ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia.
21 Usai 'inúan 'imicëx ca Cristo ax, a unin iscë 'apu 'imainun a unin iscëma
'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin
caquin anëcë cara, acamabë sënënmaira 'icën. Usa bërí 'aish ca ënë
nëtë cëñúcëbëribi usai 'iti 'icën. 22 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu, uni,
ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiacëxa. 'Imianan ca axa ami catamëcë
unicaman 'iburibi 'inun 'imiacëxa. 23 Axa ami catamëcë unicamax ca 'itsa
'aíshbi camáxbi Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an abë 'ixun an sináncësaribi
oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icën. Abë
'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí 'ixuan ax cuëëncësa
oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

1 Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aíshmi uni bamacësa 'icëbi ca
Nucën Papa Diosan mitsu xënibua 'aínbi abë 'inun ainan 'imiaxa. 2 Ënë
nëtënu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësa oquinshi sinánquin
camina ñu 'aisama 'acën, ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësabi oquin. An
ca an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama ax cuëëncësabi
oquin 'anun sinánmia. Usaribiti camina mitsux an sinánmicë 'iacën.
3 Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësa oquinshi sinánan nun
sinan 'atima 'ixun nux cuëëncësabi oquin 'acën. Usai 'icë 'aish cananuna
raíri unicamasaribi 'aish numi nishquian Nucën Papa Diosan castícanti
'iacën. 4 Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin,
5 nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësa 'iá 'icëbi ainan 'aish
upiti tsónun nu 'imiaxa, nuxribi bama 'aíshbi Cristobë baísquicësa 'inun.
6 Nux Cristo Jesúsbë baísquicësa 'inun 'imianan ca Nucën Papa Diosan
nuxribi ënë nëtënuaxbi Cristo Jesúsbë, aín nëtënuribi abë 'inun nu 'imiaxa.
7 Jesucristonan 'aíshnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara
an nu nuibatia quixun nëtë xënibucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan
usaínu 'inun mëníocëxa. 8 Nuibaquin ca asérabi cuëënquin mitsúxmi
Cristomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa. Mitsúnmi ñu
upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax
cuëënquinshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa. 9 An ca an ñu upí 'acë cupí ainan
'inun uni iëmima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën upí ñu 'acë cupí
cana iëa —quixun rabíquin sinántima 'icën. 10 Cristo Jesús nubë 'inúan an

'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bëtsi 'inun ca an mëníosabi oquin nu 'imiaxa.

Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi
'aish camina axa 'unántioracacë judíos unicaman —a unibunëx ca
'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë 'iacën. 12 Judíos unima 'aish camina
Cristo ñui quicë bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aínbi cam-
ina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin
Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa
Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma
'aish mitsux cuëëncësa oíshi tsóti sináncën. 13 Usai 'iá 'aíshbi camina
camabi unin 'ucha cupía Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan
'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi bërí a
'unani ainan 'ain. 14 Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi
Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiaxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos
unicamaxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësa 'iá
'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish
camáxbi bëtsibë nuibananun 'imiaxa. 15 Ax camabi unin 'ucha cupí
bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan
'iti mëníocëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uniquin ca nux judíos uni
'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imiaxa. Usa
'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain. 16 Ax camabi unin 'ucha
tërëncë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísquiquin ca Cristonën judíos
unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa. Usoquian 'acë cupí ca
axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos
uni nishánantëcëntima 'icën. 17 Ax ënë nëtënu utancëxun ca Cristonën
bana ñuixunquin, camabi unix ca ami catamëti Nuncën Papa Diosan iscëx
upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa
Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan
bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën
Papa Diosnan 'ia. 18 Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti
mëníocëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën
Papa Diosbë banati 'ain. 19 Usa 'ain camina judíosma uni 'aíshmi Nucën
Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan
Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna
mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín
nëtënu abë 'iti 'ain. 20 Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan
caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicë 'ain. Usa 'aish
camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriribi
bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxsa 'ain. 21 Amia catamëtia
ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama ax cuëëncësabi oía 'inun 'imia.
Usaquin 'imicëxa, asérabi ami catamëcë aín unicama abë ca Nucën Papa
Dios 'ia. 22 Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabëribi
ca aín uni raíribëa 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín Bëru Ñunshin Upía
aín unicamabë 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa

1 Mitsúxmi judíosma uni 'aíshbi Cristo Jesúsmi sinánun aín bana mitsu
ñuixuncë cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacë 'ain. Usa 'ixun cana mitsu
Nucën Papa Dios ñucáxunin. 2 Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin
'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan Cristo ñuiquin aín
bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun. 3 A bana uisai quicë cara quixun
unin 'unánma 'icëbi ca bërí unin 'unania. Nucën Papa Diosanbi ca 'ëribi
'unánmiaxa. 'Itsamashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin
cuënëon. 4 'Ën mitsu buánminuxun cuënëocë bana ënë isquin camina
'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë 'unani
quixun. 5 A bana ca bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain, uisai cara quia
quixun uni Nucën Papa Diosan 'unánmiama 'icën. Usa 'aínbi ca bërí aín
Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun caíscë unicama uisai cara a
bana quia quixun 'unánmiaxa. 6 Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ësai quia,
judíos unicama 'icësaribiti ca judíosma unicama, Cristo Jesús bama cupí
ami catamëti Nucën Papa Diosan uni 'ianan abë aín nëtënu 'iti 'icën, ax
quiásabi oi.

7 'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucën Papa Diosan
Cristo Jesús ñui quicë bana unicama ñuixunun 'ë 'imiacëxa. 8 'Ëx axa ami
catamëcë uni raíribë sënënmara 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin,
judíosma unicama Cristo ñui quicë bana 'unánminun 'ë 'imiaxa, uisaira
oquin cara Cristonën aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë
nëtënuxun aín unicaman 'unáinracëma 'icëbi. 9 Nucën Papa Dios, an
camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icë —quixun bëráma mënío 'ixunbi
Cristo ucëmapan 'ain, a ñui quicë bana uisai quicë cara quixuan unin
cuanun 'unánmiama 'icën. 'Unánmiama 'ixunbi ca bërí a bana unicama
'unánminun Nucën Papa Diosan 'ë caxa. 10 Axa ami catamëcë unicamaxa
an 'imicëx upí isquian naínu 'icë ángelcama, aín cushicamanribi uisaira
cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun ca Nucën
Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa. 11 Usaquin aín unicama
'iminuxuan usabi 'iti oquin an mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan
aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa. 12 Cristo cupí
cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an
ca Cristomi catamëcë cupí nun bana cuatia quixun 'unani. 13 Usa 'ain
camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tëmëraia ñuicania cuatíbi racuëti
masá nuitutima 'ain. 'Ën tëmëraquinbi Cristo ñui quicë banacama mitsu
ñuixuncëxmi ami catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish
camina masá nuitutíma cuëënti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibatia quicë bana

14 Usa mitsux 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, Nucën Papa
Dios, a rantin purúnquin mitsu ñucáxunin. 15 Ax ca menu 'icë uni-
cama 'imainun naínu 'icë ángelcamaribi an unio 'aish acaman 'Ibu 'icën.
16 Ax upíira 'aish cushiira 'ixúan aín Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitu
mëu sinánmiquin, ax cuëëncësabi oquinmi 'anun mitsu cushionun, cana
a mitsu ñucáxunin. 17 'Imainun cana Cristomi catamëtia an mitsubë
'ixun an cushiocë 'aish, uisai cara 'íbi bëtsibë bëtsibë nuibananquinmi,
18 axribia ami sináncë unicamabëtan, uiti chaira aín sinan 'ixun cara

Cristonën camabi menu 'icë unicama, 'apucama 'imainun 'apuma uni-
camacëñunbi ñumaraira unibi nuibatia quixun mitsun nuitu mëu 'unánun
mitsu ñucáxunin. 19 Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun, uisaira
oquin cara Cristonën mitsu nuibatia quixun, aín cushi an mitsun nuitu
upí 'imiti axa asérabi mitsubë 'ain 'unánun cana Nucën Papa Dios mitsu
ñucáxunin.
20 Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácësamaira
oquin nu 'axúanan nun sináncësamaira oquinribi sinánxunquin nu 'aquinti
'icën. 21 Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xënibua 'aínbi a rabiti
'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ËSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncësaribi oquin sinánti bana

1 Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana
ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain, an caíscë aín unicamaxa usai
'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi oi camina ax cuëëncësabi oíshi
'iti 'ain. 2 Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain.
Bënëtishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain. 3 Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi
oquin sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.
Usai 'iti sinani camina usaíbi 'iti 'ain. 4 Jesucristonan 'aish ca aín unicama
achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí
ax ca achúshishi 'icën. Usa áin ca bëtsin 'unáncësaribi oquin aín unicaman
'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caísacëxa quixun.
5 Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi
'icën, amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha tërëncë 'aish ainan
'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain. 6 Nucën
Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën.
Usa 'ixun ca ax cuëëncësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca
aín unicamabë 'icën.
7 Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncësaribi oquin
sináncë 'icëbi ax cuëëncësa oquian bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun Cristonën nu
'imiaxa. 8 Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai
quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëënquin
aín unicama an bicë ñu 'ináncësabi oquin ca Cristonën bamax
baísquitancëx naínu cuantëcëntancëxun cuëënquin aín unicama an
'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imiaxa.

9 ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantëcëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca
ësai quia, aín Papan nëtënuax ënë menu utancëx ca anu cuantëcëancëxa,
quiax. 10 Axa ënë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi
aín cushi anúan aín cuëëncësa oquin 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín Pa-
pan nëtënu cuantëcëancëxa. 11 An ca ax cuëëncësa oquían bëtsi bëtsi
ñu 'anun aín unicama 'imia. Bëtsi bëtsi unix ca aín bana ñuixunuan
'imicë 'icën. Raírinën ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia.
Raírinën ca axa Jesucristomi catamëcëma unicama amia catamënun upí
oquin 'aquinia. Raírinën ca axa ami catamëcë unicama upiti Jesucristo

cuëëncësabi oi ínun áquinia. Raírinën ca uisai cara Nucën Papa Diosan
bana cuënëocama quia quixun uni 'unánmia. 12 Axa ami catamëcë uni-
caman upí oquin sinánan ax cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ati 'aquinun ca
Cristonën aín unicama bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imia. 13 Usai 'aquianani cana-
nuna nisháananima nuibanani uisa ñu cara 'icëbëbi asérabi ami catamëti
'ain. Ainan 'ixun Nucën Papa Diosan Bëchicë a asérabi 'unani cananuna
an 'imicëx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan
upíira upí 'aish ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. 14 Usai 'i cananuna bërámanu
'iásaribiti bërí 'itima 'ain. Bërí cananuna tuáxunratsunën unín paráncëxun
sinánbëquincësa 'aish unín bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncëxun amanua
amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncë unicaman cëmëquin
nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicëx usai 'iá 'aíshbi cananuna
bërí usai 'itëcëntima 'ain. 15 Nuxnu ainan 'aían aín unicaman 'Ibu, Cristo,
ax nubë 'ain cananuna nëtë camabi an nu 'unánmicësabi oquin 'ai, aín
sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananquin,
cëmëquin uni itsi paranima, Cristo cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 16 Nun
namicama amanu amanu 'aish nun mëcën, nun taë, nun pëñan, nun
bëru, acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsían. Usa 'aíshbi
ca uni camabi aín namia upiti unia 'ain, asábi 'icën. Usaribiti ca axa
Jesucristomi catamëcë unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonën
'aquincëx camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncë 'iti 'icën. Usai 'i ca
Cristonëx cuëëncësabi oi bëtsibë bëtsibë nuibanani, an sináncësaribi oquin
sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'iti bana

17 Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë sinánmicësabi oquin cana mitsu cain,
axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unísxa 'icësaribiti 'iá 'aíshbi camina usai
'itëcëntima 'ain. A unicamax ca Nucën Papa Dios cuëëncësa oíma atúnbia
sináncësa oíshi 'i bucuia. 18 Usa 'aish ca bëánquibucë 'ain mancasmatia
uni bënëcësaribi oi 'ia. Cristo ñui quicë bana cuaisama tancë 'ixun ca
ainan 'iti 'unáncëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itsianxbi ainanma 'icën.
19 A 'ai ñunshíncë 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara 'aisa tania a
'aia. Aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, usa ñucama
'ati cuëënia. 20 Usaía atux 'icëbëtanbi ca Cristonën usaími 'inun mitsu
sinánmicëma 'icën. 21 Mitsúxmi a rabi timécë 'ain cara Jesús uisai mitsux
'iti cuëënia quixun 'unánmicë 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi
a unicama 'icësaribiti 'iti cuëënima quixun. 22 Usaribiti 'iquin camina
bëráma mitsux cuëëncësabi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'acën. Usaquin
'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama
'icë quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami
'á, acama ënti 'ain. 23 A ëni camina Nucën Papa Diosan 'imicëx bëtsi
sinánñu 'iti 'ain. 24 Bëtsi sinánñu 'imicëx camina an iscëx asérabi upí 'ianan
unínribia iscëx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.

25 Usai 'iquin camina cëmëquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna
Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abë banaquin min aintsicama asérabi
banáinshi caquin parántima 'ain.

26 Unibë nishanantancëxbi camina 'uchati rabanan xënibutíma a
nëtënbi bënëtishi manúti 'ain. 27 Nishtancëxunbimi manuiama ca ñunshin
'atimanën mitsu masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti 'icën. Us-
aquian 'atin rabanan camina mitsun nishcë bënënquinshi manuti 'ain.

28 An ñu mëcamacë uni an ca usaquin 'atëcëntima 'icën. Usaquin
'atëcënquinma ca chiquíshquinma aín mëcënanbi upí oquin ñu mëëti 'icën,
cupí bixun anun ñuñuma uniribi 'aquinti sinánquin.
29 'Atimati banaima upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti
catamënun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaia cuati Jesucristomi up-
iti catamëtia Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ca cuëënti 'icën.
30 'Atimati banaquin camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí masá
nuitumiquin rabínmitima 'ain. Axa mibë 'inun 'inánquin ca Nucën Papa
Diosan mitsu ainan 'inun 'unántioxa, Jesucristo utëcëncëbëmi aín nëtënu
abë 'iti oquin.
31 Usa 'ain camina uinu 'icë unibëbi nishanantima 'ain, uni itsimi
camina xuamati nishtima 'ain, unibë camina ñu canantima 'ain, uni
ñui camina 'atimati banatima 'ain, uisa ñu cara 'atima 'icë a camina
'atima 'ain. 32 Usai 'ima camina abë nuibanani uni itsibë 'aquiananti
'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocëxbi camina abë tanánantima 'ain.
Usai 'ima camina uisa cara mi ocëxbi a manui abë upí 'iti 'ain. Mitsun ñu
'aisama 'acëcama manuia, Nucën Papa Dios Cristo cupí mitsubë upí 'ain,
camina usaribiti uni itsibë 'iti 'ain.

5

Uisai cara Nucën Papa Diosan unicama 'iti 'icë quicë bana

1 Mitsux aín bëchicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti sinani Nucën
Papa Dios 'icësaribiti 'iti 'ain. 2 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
judíos unin aín 'ucha cupí rëcëxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi
Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami catamëtíshinu iënun.
Cristonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxribi usaribiti bëtsibë
bëtsibë nuibananti 'ain.
3 Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icë
a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni
itsibë 'iti, minanmabi uni itsin xanu 'imainun ñu cuëënti, usa ñu 'ati
sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain. 4 Anun tupuananti
'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi camina
'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain.
Usai 'iquinma camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun
cati 'ain. 5 Camina asérabi 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë
'icë uni, axa xanúxmabi unibë 'icë uni, an ainanma uni itsin ñu cuëëncë
uni, a unicamax ca Nucën Papa Diosmabi, uníbi 'acë ñuishi rabicësa
'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë anua Cristoribi 'icë anu
abë 'itima 'icën. 6 Uni raírinëan —ñu 'atima 'acë 'aíshbi camina Nucën
Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun cacëxunbi camina mitsun, —cëmëi
ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama tanquin usa ñu 'acë
unicama a ca ami nishquin Nucën Papa Diosan castícanti 'icën. 7 Usaribi
'itin rabanan camina an usa ñu 'acë unicamabë 'itima 'ain.
8 Bëráma Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'aish unían
bëánquibucënuxun ñu 'atima 'acësa 'iá 'ixúnbi camina bërí Nucën 'Ibu
Jesucristonan 'ixun ax cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usa 'aish camina
bërí xabánu nicësa 'iti 'ain. 9 Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí
sinánñu 'ianan asérabi banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina
mitsux 'iti 'ain. 10 Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia a camina
upí oquinra 'unánti sinánti 'ain. 11 Ax bëánquibucënu nicësa uni an ca
axa cuëëncësa oquinshi ñu 'aquin, Nucën Papa Diosmi sinánquinma uni

itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icë unicama camina
atun 'acësaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —
quixun upí oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain. 12 Usa ñua a unicaman unĕxun
'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icën. 13 Usa ñu 'ati ca 'aisama
'icë quixun unĕquinma cacëxun ca camabi unin —asérabi ca usaquin 'ati
'aisama 'icë —quixun 'unánti 'icën. 14 Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan
bana cuënëo quia:

'Uxcësa 'aíshbi bësucësa 'inux ca Cristomi catamët. Ainanma 'aish min
'ucha cupí bamacësa 'aíshbi ca Cristomi catamëti iĕt. Usa 'icë ca
min ñu 'aisama 'acëcama ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icën.

15 Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë unisa
'ixun camina ax quicësabi oquin ñu upíshi 'ati 'ain. 16 Ax cuëëncësa
oquinshia unin ñu 'atima 'acëbëtanbi camina mitsun ñancáishi nëtë inúmi
'iquinma Jesucristomi sináncë 'ixun, ax cuëëncësabi oquinshi 'ati 'ain.
17 Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo
cuëënia, a camina 'unánti 'ain. 18 Mitsux camina paĕntima 'ain. Paĕncë
uni ax ca uisai cara banatisa tania usai bananan, añu cara 'aisa tania a
'aia. Usai 'ima camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsubë
'ixun anbi upí oquin cushiocë 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain.
19 Usa 'aish camina mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo rabianan
Nucën Papa Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë bananan cantati 'ain.
20 Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian 'aquianan, an nu
'imicëcama, a sinánquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin
rabiti 'ain. 21 Nucën Papa Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima an
cacëxun aín bana cuati, uni raíribë nuibananti 'ain.

Ësai ca uni aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

22 Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo
cuëëncësabi oquin. 23 Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tërĕnquin
Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë a 'icën. An iëmicë 'ixun ca aín uni-
caman aín bana cuatia. 24 Aín unicaman Cristo cuëëncësabi oquin ñu
'acësaribi oquin ca xanun aín bana cuaquin aín bënë cuëëncësabi oquin
'ati 'icën.
25 Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi bamacëxa.
Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bëbuxun xanuñu
'ixun aín xanu nuibati 'icën. 26 Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca
Cristonën ax aín sinan 'aisama 'icëbi bëtsi oquin aín sinan upí 'imia. Uso-
quin ca ax quicësabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama aín
nuitu upí 'aísha chucacësa 'inun 'imia. 27 Usoquin 'imitancëx utëcënxun
ca aín unicama uisa 'uchañumabi 'ianan Nucën Papa Diosan iscëx atun
ñu 'atima 'acë ëni upí 'icë isti 'icën. 28 Cristonëan aín unicama nuibaquin
bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uinu 'icë uníxbi
ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín
xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi
bërúancacësa 'icën. 29 Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín
nami upí 'aish cushi 'iti cupí ca chupa pañuanan ñu upí oquin pianan
axbi aín nami bërúanracati upitax tsotia. Usaribi oquin ca Cristonën
aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imia. 30 Nux asérabi ainan 'aish
ax cuëëncësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu
bërúanquin 'aquinia. 31 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Usa
'ain ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë ënanantimoquin aín xanu

bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia”. 32 A bana bëráma cuënëo
ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aíshbi ca 'ën sináncëx a bana uníxa
usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aíshbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë
achúshisa 'icë quicë 'icën. 33 Usa 'aínbi cana mitsu cain, min namimi
bërúancësaribi oquin camina mitsun xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain.
Usaribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin aín bënën bana cuati 'icën.

6

1 Papañu titañu tuácama, ësaquin cana mitsu cain, min papan bana,
min titan bana cuaquin camina an mi cacësabi oquin 'ati 'ain, Nucën
'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin. Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën. 2-3 Ax
quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúshinëx ca ësai
quia: “Chuámarua 'aish xënibuti ënë menu tsónuxun camina min papan
bana, min titan bana upí oquin cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain”.
Bëtsi bëtsi bana ax quicësabi oquin 'ati 'aínbi ca ënë banaxëshi ësai quia:
Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xënibuti ënë menu tsóti 'icën.
4 Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë camina nish-
mitima 'ain. Min bana parëquinma min cacësabi oquin 'anun camina
canioti 'ain. Usoquin canioquin camina a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesu-
cristo cuëëncësabi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.
5 An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upí oquin sinánquin
an mi ñu mëëmicë unia cuëëntanun paránquinma an cacësabi oquin 'ati
'ain, Cristoribimi 'axuncësa 'itánun.
6 An mi iscëxuinshi camina axa cuëëntanun quixun uni ñu mëëxuntima
'ain. Usoquin 'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun
chiquíshquinma cuëënquin upí oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin. 7 —Ënë ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu
Jesucristoribi cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu
mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. 8 Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acë uni
a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti
'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu mëëmicë uniribi.
9 An uni itsi ñu mëëmicë unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu
'axuncësaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu
mëëmiti 'ain. Camina 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristo aín nëtënu 'icë, ax
ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mëëmicë unicaman 'Iburibi 'icën. An ca aín
unicama bëtsibë sënën isia.

Ñunshin 'atimanëan ñu 'atima 'anun sinánmicëxbia uni Cristomi catamëti bana

10 'Ën xucëantu, ënë banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibë 'ixúan mi
sinánmicësabi oquin 'ai camina Nucën 'Ibu Jesucristomi asérabi catamëti
'ain. Usaími 'ia ca aín cushínbi mitsu cushioti 'icën. 11 Ñunshin 'atimanëan
paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancëxbi camina an mitsu 'ibuati
rabanan uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë, usaquin Nucën Papa
Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. 12 Nux cana-
nuna suntárunëxa 'acanancësaribiti 'in. Usai 'ibi cananuna unibë 'acanan-
iman. Nun nuitu mëúishi cananuna 'acanáncësa 'ain, ñunshin 'atimanën
nu 'ibuati rabanan. Aín 'apubë cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu
ñu 'atima 'anun nu 'amitisa tania. Atun an ënë menuxun ñu atima 'acë
unicama 'ibuacë 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania. 13 Ñu 'atima
'anun an sinánmicëxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti
cupí camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë usaquian
Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain.

Usai cushicë 'ixúnmi abámicëxuan ñunshin 'atimanën mitsu tantëcëncëxbi
usabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish camina uisaíbi 'itima 'ain.
14 Ñunshin 'atima nun nuitu mëúnu abë 'acanancë an tanquinbi uisabi
otima cupí camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Romanu 'icë
suntárunëan amia catamëti aín manë chupa pañucësa 'iti 'ain. Aín manë
chupa pañuquin ca anúan tsitëcërëquiti anun tsitëcërëquianan, aín shican
bëpánti manë chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi tañuanan, aín
manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë xëtocëribi
tuinia. Suntáru aín manë chupami catamëcë 'aínbi camina mitsúxribi
mitsun nuitu mëu upiti 'acananux manë chupa ami catamëti pañucësa
'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan cëmëima asérabi banan banacë 'aish
camina suntáru aín manë chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa 'iti 'ain.
Ñu 'atima 'ati ëncë 'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín
shican bëpánti manë chupan shimapucucësa 'iti 'ain. 15 —Cristo cupí nun
'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quixun uni
ñuixunux mëníocacë 'aish camina suntárunëan aín taxaca tañucësa 'iti 'ain.
16 Ñunshin 'atimanëan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima
cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ë bërúanquin 'ë 'aquinia quixun
'unani, ami catamëti 'ain. Usa 'aish camina suntárunëan 'acánanquin
anua pia atsínti rabanan, aín manë pará ami catamëti tuíncësaribi 'iti 'ain.
17 Mitsun camina asérabi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama
tërëncë 'aish camina Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ai quixun.
Usaquin 'unani camina suntáru manë mañutinën mapucësa 'iti 'ain.
Aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun Nucën Papa Diosan bana cuënëo
upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuëtima 'ain. A banami
catamëti camina suntárunëan aín manë xëtocë ami catamëquin tuíncësa
'iti 'ain. 18 Usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin
añu caramina 'ai a ñu 'ai Nucën Papa Diosbë bananan an mitsu 'aquinun
ñucáti 'ain. Usai abë bananux camina atsanima ami manúaxma 'ianan
axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti
'ain. 19 Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuëquinma ñuixunuan
uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun Nucën Papa Dios 'ë
ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë bana a bëráma unin upí oquin 'unánma
'icëbi bërí unin 'unánun. 20 Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa
Diosan 'imicë 'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain.
Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuëquinma a bana upí oquin
ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bërúanx 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

21 Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën minu
cuanxun mitsu ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun nuibacë xucën 'ixun
ca Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa.
22 An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuëënun
quixun cana a mitsunu cuanun xutin.

23 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'imicëxmi mit-
sux 'ëx 'icësaribiti ami catamëcë 'aish ami sinánan bëtsibë bëtsibë
nuibanani chuámarua 'aish upitax bucuti cana cuëënin. 24 Mitsúxmi
a manutëcëntimoi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icëa, Nucën Papa
Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN FILIPOSNU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Palonëan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin. Jesucristonën casabi oquin aín bana uni ñuixuncë cananuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ëmanu 'aish Jesucristomi sinania cana mitsun cushicama
'imainun an axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaribi
ënë quirica buánmin. 2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën
nuibacëxmi mitsux chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

3 Mitsux camina upiti Jesucristomi catamëcë 'ai quixun sinánquin cana
—asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabin. 4 Abë banaquin cana
upí oquin sinani cuëënquin mitsu ñucáxunin. 5 'Ën mitsubë timëxun bana
ñuixuntabacëxun camina 'ën 'acësaribi oquin, Jesucristomi catamëquin uni
raíriribi amia catamënun 'aquinin. Usa 'ain cana —asábi ca —quixun
caquin Nucën Papa Dios rabin. 6 Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi
catamënun sinánmicë 'ixun ca axa utëcënti nëtë 'itámainun Nucën Papa
Diosan Jesucristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia. 7 Sipuacë 'icëa,
'apun ñucácëxun cana 'ën, Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan
'iti bana ax ca asérabi 'icë quixun can. Usaquin 'ën 'amainun camina
mitsúnribi nuibaquin Nucën Papa Dios 'ëa 'aquinun quixun ñucan. Usa
'ain ca 'ëa 'aquincësaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsuribi tëmëraiabi
nuibaquin 'aquinia. Usaími mitsux 'icëbëtan cana nuibaquin mitsu
sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin mitsu ñuixunin. 8 Nucën
Papa Diosan ca 'unania, Jesucristonëan unicama nuibacësaribi oquin
cana 'ën mitsu nuibaquin 'aisamaira sinani quixun. 9 Usa 'ain cana
mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin, mitsúnmi 'acësamaira
oquinmi upí sinánñu 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun. 10 An 'unánmicëxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati 'unánun cana
Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi ax cuëëncësa oquinshi
'acë 'icë ca Cristonën utëcënquin mitsu 'uchoquinma upíshi isti 'icën.
11 Jesucristonën 'aquincëxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin ca unin —
Nucën Papa Dios ax ca asérabi upí 'icë —quixun caquin a rabiti 'icën.

—'Ëishima, Cristo 'ëbë 'ain cana abëtan ñu 'ai —quiáxa Pablo quia

12 'Ën xucëantu, mitsun 'unánun quixun cana ësaquin mitsu cain, 'ë
sipuacancë cupí ca 'itsa uni Jesucristomi sinania quixun. 13 'Apun
suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania, Jesucristo ñuiquin uni
bana ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ai quixun. 14 'Ëx usai 'ia 'unáncë
cupí ca axa Cristomi catamëcë uni aín patsanën, atun 'acësamaira oquin
Jesucristomi catamëquin, racuëquinma Nucën Papa Diosan bana uni
ñuixunia. 15 Usa 'ain ca raírinën 'ëmi nutsiquin, 'ën bana 'acësamaira
oquin isa unin aín bana cuanun quixun, Cristo ñuiquin bana ñuixunia.
Ñuixunmainunbi ca raírinën asérabi, an Jesucristomi catamënun uni

'aquinti sinánquin upí oquin bana ñuixunia. 16 Axa 'ëmi nutsicë unicaman
ca 'ëx sipunu 'ain, Jesucristomia sinánun ñuixunquinma aín cuëëncësa
oquinshi uni bana ñuixunia, 'ëx a cuati bëënun quixun. 17 Usa 'aínbi
ca raírinën 'ë nuibaquin, Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti
bana ax ca asérabi 'icë quixun ënuxun cati cupí cana 'ëx ënu 'ai quixun
'unánquin, upí oquin a bana ñuixunia. 18 Atúan uisaquin cara uni bana
ñuixuinsa tania, usoquin ñuixuncëxbi ca asábi 'icën. Usaquian Jesucristo
ñuiquin 'itsa unin bana ñuiia unin ñuiia cuati cana cuëënin.

'Ianan cana 'ëx 'icësamairai cuëënti 'ain, 19 mitsúnmi Nucën Papa Dios
'ë ñucáxuncëxuan Jesucristonën Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx cana
chuámarua chiquíti 'ai quixun sinani. 20 Usa 'ain cana 'ëx Jesucristomishi
catamëtia uni iëti bana, a ñui rabínquinma, 'ën 'acësabi oquin ñuitisa tanin.
Usoquin 'ai cana nëtë camabi ami catamëti asaribi 'iisa tanin, ax ca
asérabi upíira 'icë quixun 'unania camabi uni ami catamënun. Bamacëma
'ixun 'ën bana ñuixuncë cupí 'iananbia, 'ëx bamacëbëbi uni 'ën aín bana
ñuixuncë cupí Jesucristomi sinánti cana cuëënin. 21 Ainan 'aish cana ënë
nëtënuax abë 'aish cuëëinra cuëënin. Usai 'itancëx bamatancëx cana ënë
nëtënuax 'icësamairai abë aín nëtënu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain. 22 Usa 'aínbi
cana 'ëx bamacëma pain 'ixun uni Cristo ñuiquin bana ñuixunquin ëniman.
Usoquin 'ën ñuixuncëx ca uni Cristomi sinanati 'icën. Usa 'ain cana
uisairai 'iti carana cuëëni quixun 'unaniman. 23 Uisaira carana 'iti 'ai
quixun sinani cana sináncasmain. Bamatancëx ënë nëtënuax 'icësamairai
Cristobë aín nëtënu chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin. 24 Usa
'aínbi ca mitsúnmi upí oquin Jesucristo 'unánun mitsu 'aquinti cupí 'ëx ënë
nëtënu pain 'iti asábi 'icën. 25 Asérabi ca usa 'icë quixun sinánquin cana
'unanin, Jesucristomi upiti sinánun 'aquianan ami catamëti cuëënun
mitsu 'aquinti cupí cana 'ëora pain ënë menu 'iti 'ai quixun. 26 Usa 'aish
cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamëti cuëënun mitsu isi cuantëcënti
'ain.

27 Ësaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo quiásabi oi 'iti
'ain. 'Ëx mitsu isi cuananbi, cuanquinmabi cana, mitsux camina bëtsibë
nuibanani Jesucristomi catamënun 'aquianani quixuan unin ñuia cuaisa
tanin. 28 Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocëxunbi camina
racuëquin a ëníma Jesucristomi catamëti quixuan unin ñuia cuaisa tanin.
Mitsúxmi usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun axa mimi
nishcë unicaman 'unánti 'icën, ainanma 'aish ca atux nëtëtimoi usabi
'inux bamati 'icë quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux iëcë 'aish
Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai quixun 'unánti 'icën. 29 Nucën Papa Diosan ca
Cristomi catamënun mitsu 'imiaxa. 'Imianan ca ami catamëtia unin mit-
sumi nishquin 'atimocëxbimi cuëënun mitsu 'imiaxa. 30 Usaribi oquin ca
'ëribi 'imiaxa. Jesucristonan cupía unin 'ë 'atimoia camina isacën. Bëríribi
cana tëmërai quixun 'ën mitsu quirica buánmicëxun camina 'unanin. 'Ëx
'icësaribiti camina mitsúxribi tëmërain.

2

Bamatancëx baísquia 'icëa Cristo camabi unin rabiti bana

1 Mitsux an 'aquincëx Cristomi cushianan an nuibacëx cuëëni, Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan 'ë nuibacë 'aish, 2 camina 'ë
cuëënminux ësai 'iti 'ain, bëtsin sináncësaribi oquin sinani asérabi camáxbi
bëtsibë nuibananquin amanua sinánquinma achúshi oquinshi sinani 'iti

'ain. 3 Bëtsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánshi 'iti ñu 'atima
'ain. 'Ëx cana bëtsi unisama 'ai quixun sinani rabíquinma camina —
uni raírinëx ca 'ëx 'icësamairai upí 'icë —quixun sinánti 'ain. 4 Mitsúxëshi
chuámarua 'aish cuëënuxun ñu 'atishi sinánquinma camina uni raíriribi
chuámarua 'i cuëënun 'aquinti 'ain.
5 Jesucristonëan 'ásaribi oquin camina sinánti 'ain. 6 Aribi 'aish Nucën
Papa Diosbë 'ixunbi ca —anu 'ëx asaribi 'aish 'ën Papa Diosbë 'icë ënë
nëtë cana ëbiántima 'ai —quixun sinánma 'icën. 7 Aín nëtë ëbëtsini utancëx
uni 'aish ca aín Papa cuëëncësabi oquin camabi uni 'aquinux ënë menu
'iacëxa. 8 Aín Papa cuëëncësabi oi ca bamatsianxmabi i curúsocënuax ba-
macëxa, 'uchañuira uni 'icësaribiti. 9 Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan
Jesucristo, unicama 'imainun ángelcamabëtan sënënmaira 'imiacëxa. Bëtsi
unicamasamaira ca a uni Jesús caquin anëcë, a 'icën. 10 Usa 'ain ca a
ñuicë a bana cuaquin, camabi nëtënu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë
ángelcama 'imainun anua uni bamacë anu 'icëcamanribi ami racuëquin a
rabiti 'icën. 11 Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca asérabi camabi
menu 'icë uni 'imainun ñucaman 'Ibu 'icë —quixun cati 'icën, Nucën Papa
Dios ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánquin.

Axa Jesucristo catamëcë unicaman, upí 'inun bëtsi unicamaribi 'aquinti bana

12 'Ën nuibacë xucëantu, a ñucama 'unani camina 'ëx mitsubë 'ain, 'ën
Jesucristo ñuiquin mitsu cacë bana quicësabi oi 'ian. Usa 'ain camina 'ëx
mitsubë 'ain 'icësamaira oi 'ëx mitsubëma 'ain, 'ën mitsu cásabi oi 'iti 'ain,
Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'atimi racuëti. 13 Nucën Papa Diosanbi
ca ñu upí 'aími ax cuëëncësabi oi 'inun mitsu sinánmia. Sinánmianan ca a
'atimi sináncë ñu a 'anun mitsu aín cushi 'inania.
14 Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan cuëbicanánquinma
nëtëxuinshi 'ati 'ain, 15 bëtsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'ia isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax ami
sináncëma unicaman, Nucën Papa Diosan bëchicë 'aíshmi mitsun nuitu
upí 'icë isti 'icën. Usa 'aish camina mitsux 'ispacaman bëánquibucë 'icëbi
pëcacë usaribi 'ain, 16 —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan
'ia —quixunmi unicama bana ñuixuncë cupí. Mitsúxmi usa 'ain cana
'ën Cristo ucëbëtan —ñancábi cana tëmëraquinbi Cristo ñuiquin Filiposnu
'icë unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun 'unani cuëënquin upí oquin
sinánti 'ain. 17 Mitsun camina tëmëraquinbi Jesucristomi catamëquin
ax cuëëncësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi usai
'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux 'icësaribiti cuëënin. Cristomi
sinánсë cupí sapi cana bamati 'ai quixun 'unanibi cana masá nuitutíma
mitsúxmi 'icësaribiti cuëënin. 18 'Ëx usai cuëëncëbë camina mitsúxribi —
Jesucristonan 'iti ca asábi 'icë —quixun sinani cuëënti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

19 Nucën 'Ibu Jesús cuëëncëbëtan Timoteo mitsu istánun 'itsama nëtë
'icëbëtan xuti cana sinanin. An mitsu isbëtsíntancëxun uisa caramina
'icani quixun ñuixuncëxun cuati cana cuëënti 'ain. 20 Timoteonënshi ca
'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Usaquian an sinánсë bëtsi uniribi ca
'aíma 'icën. 21 Ënu 'icë uni raírinën ca aín cuëëncë ñu 'atishi sinánquin
a 'anúan Cristo Jesús cuëëncë ñu 'ati sinanima. 22 Acamaxa usa 'aínbi
camina Timoteonën ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia quixun
'unanin. An ca 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Aín bëchicënëan

aín papa 'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa. 23 Uisaquin
cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë caia quixun cuatancëxun
Timoteo xuti cana sinanin. 24 Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan
'aquincëx 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti sinanin.
25 Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë, a mitsunu cua-
nun xuti ca asábi 'iti 'icë quixun cana sinan. Suntárunëan tëmëraquinbi aín
capitanën bana tancësaribi oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana
quicësabi oquin racuĕquinma 'anan 'ëbëtan unicama bana ñuixuanxa.
26 Mitsúnmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti sinani bënëtia.
27 'Insíncë 'aish ca asérabi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan
pëxcúmiaxa. 'Ëx a sinani masá nuitutancëx axa bamacëbë 'aisamairai
masá nuituti rabanan ca 'ëribi nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa,
'ën upí oquin sinánun. 28 Usa 'aínmi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma
ca —quiax a istëcëni cuëënti cupí cana bënĕnquinshi mitsunu cuanun
xutin, 'ënribi upí oquin sinánuxun. 29 Usa 'ain camina cuania, axa Nucën
'Ibu Jesucristonan cupí cuëënquin upí oquin bicanti 'ain. Usa unicama
camina —upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin aín bana cuati 'ain. 30 'Ëx
'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana bamati 'ai —quixun
sinanibi Epafroditonën ënu uxun 'ë 'aquianxa. Asérabi ca Jesucristo
cuëëncësabi oquin 'acë cupí bamaibi iĕaxa.

3

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

1 'Ën xucĕantu, ësaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën 'Ibu Jesu-
cristonan 'aish camina chuámashirua tani cuëënti 'ain. 'Ën cacësabi oquin
mitsu catëcëni cana atsaniman, mitsúxmi upí 'iti cupí. 2 An ñu 'aisamaishi
'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati banacë unicama 'imainun an —
Nucën Papa Diosan uni 'inux cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun
sináncë uni, acaman mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati
'ain. 3 Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aínbi cananuna nux asérabi
Nucën Papa Diosan uni 'ain, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx. Usa 'ixun
cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi catamëcë 'ixun cuëënquin 'unanin,
nux 'unántioracacë cupíma Cristo Jesúsmi catamëcë cupíshi cananuna
Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun. 4 'Ëx 'unántioracacë cupí cana judíos
uni 'aish upí 'ai quixuan atun sináncë 'aínbi cana 'ëx 'iisa tani atúxa
'icësamairai rabítsian. Uinu 'icë unínbi ca 'ën 'acësamaira oquin usai judíos
unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma 'icën. 5 'Ëx
mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'imainun achúshi nëtë 'icë ca judíos unin
bëchicë 'icë 'ë 'unántiocëxa. Usa 'aish cana Benjamínën rëbúnqui 'aish 'ën
aintsi 'icësaribiti hebreo banan banain, 'ën papa 'ën tita 'icësaribiti. Usa
'aish cana 'ëx Moisésnën cuënëo bana fariseo unicaman 'unánmicësabi oi
'iacën. 6 Judíos unicaman cuati Moisésnën cuënëo bana axëshi ca asábi 'icë
quixun ñunshínquin sinánquin cana —axa Jesucristomi catamëcë unica-
max ca 'aisama 'icë —quixun sinánquin atu bëtsi bëtsi ocën. Axa quicësabi
oquin 'ati Moisésnën cuënëo banacama quicësabi oquin cana 'ën 'acën.
Usa 'ain ca a ñuiquian 'ë 'uchoti ñubi 'aíma 'iacëxa. 7 —Usa ñucama 'acë cupí
cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinan 'ixunbi cana bërí
Cristo 'unánquin usai 'ëx 'iá ax ca ñancáishi 'icë quixun 'unanin. 8 Judíos
unicama Nucën Papa Diosan uni 'icë 'unántiocë 'aish 'iásamaira ca Nucën
'Ibu Jesucristo amishi catamëti upíira 'icën. Usa 'ain cana 'ën 'á ñucama

ñu 'atima pucësa oquin ëni Jesucristonan 'inux amishi catamëtin. 9 Usa
'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin
'acë cupíma axa 'ëbë 'inun Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'ain. Usa 'icë ca an axa Cristomi catamëcë aín unicama 'acësaribi
oquin Nucën Papa Diosan 'ë upí isia. 10 Usa 'ixun cana Jesucristonën
sináncësaribi oquin sinánan, anun Jesucristo baísquimia aín cushi anúan
Nucën Papa Diosan 'ë cushiocë 'iti cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi tëmëratancëx ca Jesucristo bamacëxa. Axa tëmërasa usaribiti 'ëxribi
ainan cupí tëmërati ca asábi 'icën. Cristo bamasaribi oquin 'ën 'uchacama
'atëcëntimoquin ëncë 'iti cana cuëënin. 11 Usai 'itancëx axa bamaxbi
baísquiasaribi oi 'ëx bama 'aíshbi asaribi 'inux ax utëcëncëbë baísquiti cana
sinanin.

Aín nëtënu abë 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuëëncësabi oi 'iti bana

12 Usa 'aínbi cana asérabi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun cana asérabi
an 'acësaribi oquiinra sinaniman. Usa 'ixunbi cana 'unanin, axa quiásabi
oi asaribi 'inun ca 'ë iëmiacëxa quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi
'inuxun, ënquinma aín bana quicësabi oquin 'ain. 13 'Ën xucëantu, 'ëx cana
—asaribi cana 'ai —quiman. Usaquin sinánquinmabi cana 'ën 'á ñucama
sinántëcënquinma, asérabi ami catamëti ax cuëëncësa oíshi bërí 'iti sinánan,
uisai caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'ë sinánmicë ñuishi upí
oquin 'ain. 14 Usoquin 'atancëxun cananuna uisaira caranuna aín nëtënu
abë 'aish asérabi asaribi 'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan cananuna uisaira
oquin cara Cristo Jesúsnan 'icë Nucën Papa Diosan nu 'imiti 'icë quixun
isti 'ain.

15 Usaquin cananuna nun Nucën Papa Diosan bana asérabi 'ati 'unáncë
'ixun sinánti 'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama ca Nucën Papa Diosan
mitsuribi usaquin sinánun 'unánmiti 'icën. 16 Usa 'ain cananuna uisai
'inun cara Nucën Papa Diosan nu 'unánmiaxa, usai 'iti 'ain.

17 'Ën xucëantu, mitsun camina 'ëx usai 'iia 'unanin. Usa 'ain camina
'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai 'inun nux 'iia
an iscë unicamaxa 'icësaribiti 'iti 'ain. 18 Usaquin caquin cana bëráma
'itsa oquin cásaribi oquin bëunan mëscuquin ësaquin mitsu catëcënin, 'itsa
unin ca 'ën mitsu cacësabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i curúsocënu
bama, Cristo, a ñui quicë banacama cuaisama tania quixun. 19 Atúan
ñunshínquin aín cuëëncësabi oquinshi ñu 'aia isquian unin —ñu 'aisama
ca 'aia —quixun ñuicëxbi rabínquinma an 'acësabi oquin 'ai ca rabitia.
Jesucristomi sinánquinma ca ënë menu 'icë ñuishi sinania. Usaía 'icë cupí
ca ainanma 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. 20 Atúxa
usai 'imainunbi cananuna nux Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'ain.
Usa 'ain cananuna a nëtënuaxa Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha
tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmicë, axa uti cuëënquin cainin.
21 Nux bamai chëquiti 'icëbi ca ax uquin nu axa bamax baísquiasaribi
oquin, asaribi 'inun, nu bëtsi oti 'icën. Usonan ca aín cushi anun ax
camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu bëtsi oti 'icën.

4

Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuëënti bana

1 'Ën xucëantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani cana
cuëënin. 'Ën mitsu ñuixuncëxmi Jesucristomi catamëcë cupí cana cuëëinra
cuëënin. Mitsux usai 'icëbë cana cupí bitsi cuëëncësaribi oi cuëënin. Usa

'ain cana nuibaquin mitsu cain, mitsun 'acësabi oquin camina ënquinma
Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'ati 'ain.
2 Evodiacëñun cana Síntiqueribi cain, mitsux cuamianancë 'aíshbi cam-
ina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuamiananima bëtsin sinánçësabi
oquin sinani nuibananti 'ain. 3 An 'ëbëtan Jesucristo ñuiquin uni bana
ñuixuncë a cana ësoquin cain, ënë xanu rabë camina bëtsibë upí 'inun
'aquinti 'ain. Atun ca 'ë 'imainun Clemente, 'imainun anribia 'ën
'acësaribi oquin aín bana ñuixuncë a unicamabëtan, Jesucristomia sinánun
unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincë unicaman anë ca Nucën
Papa Diosbë 'itioquian aín nëtënu 'icë quiricanu cuënëo 'icën.
4 Mitsux camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani camina
camabi nëtën uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua tani cuëënti 'ain. Usai 'inun
caxunbi cana mitsu catëcënin, chuámarua ca 'ican. 5 Uisa ñu cara 'icëbëbi
nishímami upí sinánñu 'icëa camabi unin mitsu isti cana cuëënin. Nucën
'Ibu Jesús anun utëcënti nëtë ca 'uramatia.
6 Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ain. Bënëquinma
camina abë banaquin Nucën Papa Dios a ñucama ñuiquin cati 'ain. An
mitsu 'aquinun ñucáquin camina ami catamëquin —asábi ca —quixun
rabiquin cati 'ain. 7 Usaquinmi cacëxun cuaquin ca Nucën Papa Diosan
mitsu nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun mitsu 'imiti 'icën, uisa 'aish
cara aín uni usai 'ia quixuan uni raírinën 'unáncëbëtanmabi. Usaquin
'imianan ca Jesucristobë 'icë mitsun sinan 'imainun mitsun nuitu upí
'inun bërúanti 'icën.

Upí ñuishi sinánti bana

8 'Ën xucëantu, ësaquinshi cana mitsu cain, unían ësa ñu 'aia isquin
camina mitsun —ax ca asábi 'icë —quixun sinánti 'ain, cëmëma ba-
nacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicë ñucama, 'imainun uni itsi
paránquinma upí ñu 'acë, 'imainun ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti
sináncë, 'imainun bëtsibë upiti nuibananti, acama 'imainun rabiquian
unin —upí ca a uni 'icë —quixun mitsu ñuixuncë, acama. 'Imainun
camina uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati ñui cara —asábi ca —quiax
uni quiti 'icë, acama sinánti 'ain.
9 'Ën mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'ën
'unánmicëxunmi 'acësabi oquin 'anan 'ën mitsu ñuixuncëxunmi cuacë ba-
nacama quicësabi oquinribi 'anan 'ën 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Uso-
quinmi 'acëbë ca Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua
'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

Filiposnu 'icë unicaman Pablo curíqui 'inan

10 Mitsúnmi 'ë nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántëcëncëbë
cana Nucën 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuëënin. Bëráma ca
a curíquimi mitsun 'ë bëmiti 'aínbi an bëti uni 'aíma 'iaxa. 11 Usa 'ain
cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icësaribiti cana ñuñuma 'aíshbi
bënëtiman. 12 Ñuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin.
Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan
pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma
'itiribi cana 'unan. 13 Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin
Cristo cuëëncësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun. 14 Usa
'aínbi ca mitsúnmi 'ëx tëmëraia 'aquinquin 'ë curíqui bëmicë asábi 'iaxa.
15 Mitsux Filipos ëmanu 'icë uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Je-
sucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax

cuania, camina mitsúinshi curíqui bëmiquin 'ë 'aquiancën, 'ën mitsu
'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman
ca 'ë 'aquianma 'icën. 16 'Ëx Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icë
camina mitsun curíqui timëtancëxun 'ë buánmiacën. Achúshi oquinshima,
camina buánmitancëxun amiribishi 'ë buánmitëcëancën, 'ën cuëëncë ñu
anun binun. 17 Mitsúnmi 'ë curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi
'aquincë cupími mitsux Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëënin. 18 'Ëmi
bëmicë curíquicama cana bian. Anun 'ën cuëëncë ñu bitiribi ca tëxëaxa.
Epafroditonën ca mitsúnmi bëmicë curíquicama 'ë 'inánxa. Mitsúnmi ainan
cupí nuibaquin 'ë usaquin 'inania isi ca Nucën Papa Dios cuëëanxa.
19 A 'ën rabicë Nucën Papa Dios, an ca ami cuëëncë ñu mitsu 'inánti
'icën. Jesucristonëan mitsu ainan 'inun 'imicë 'icë ca Nucën Papa Dios
ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mitsúnmi cuëëncë ñu a 'inánan mitsu 'aquinti
'icën. 20 Axa asérabi Nucën Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icën,
nëtë xënibua 'aínbi. Usaquin ca asérabi 'ati 'icën.

Bërúanx 'inuan Pablonën Filiposnu 'icë unicama ca

21 Anu 'icë axa Jesucristonan 'aísh Nucën Papa Diosan unicama aribi,
camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Ëbëa 'icë axa nubë Jesucristomi
sinánсë nucën xucëantunribi ca bërúanxmi 'icánun quixun mitsu canun
'ë caxa. 22 Axa Jesucristomi catamëcë ënu 'icë unicamabëtan ca atúxribi
Jesucristonan 'ixun Romanu 'icë 'apu Césarnën xubunu 'icëcamanribi
bërúanxmi 'icanun mitsu canun 'ë caxa.
23 Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi mitsun nuitu upí
'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONËAN COLOSASNU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Colosasnuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana uni
ñuixunun Jesucristonën caísa 'ain. Usa 'ixun cana axribi Jesucristomi
sináncë 'aísha nucën xucënsa 'ain, Timoteobëtan mitsu quirica buánmin.
2 Colosas ëmanuaxmi Cristomi sinani ami catamëti Nucën Papa Dios-
nan 'icë, cana ënë quirica mitsu buánmin. Nucën Papa Diosan mitsu
nuibaquin upí oquin sinánxuncëxmi chuámarua bucucanti cana cuëënin.

I. CRISTONËXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICË QUICË BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

3 Mitsu ñucáxuni abë banaquin cananuna nun 'acësabi oquin, Nucën
'Ibu Jesucristonën Papa, ax Nucën Papa Dios 'icë, a —asábi ca —quixun
cain. 4 Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asérabi catamëtími Nucën Papa
Diosan unicamabë nuibanania ñuicania cuan. 5 Nucën Papa Diosan
mëníosabi oi aín nëtënu abë 'iti sinani camina usai 'icanin. Jesucristomi
catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish ca uni ainan 'aish xënibua 'aínbi
Nucën Papa Diosbë 'iti 'icë quixuan aín unin mitsu ñuixuncëxun camina
a bana cuaquin upí oquin 'unáncan. 6 Nucën Papa Diosan ca usaquin nu
nuibatia quixun unin ñuia mitsun cuacë a banabi ca bëtsi bëtsi menu
cuanquin 'itsaira unin ñuia. Usa 'ain ca unin ñuia cuatishimi mitsux
'icësaribiti camabi menu 'icë uni a bana cuati —asérabi ca —quixun sinani
Jesucristomi catamëtia. 7 A bana ca nun nuibacë Epafrasnën, axribi
nubëtan uni bana ñuixuncë 'ixun nux cuancëbëtanmabi ñuixunquin upí
oquin mitsu 'unánmiaxa. 8 An ca Cristonan 'aish camina mitsux bëtsibë
bëtsibë nuibanani upitax bucui quixun nu caxa.

9 Epafrasnëan mitsu ñuiquin nu cacë bana cuaxun cananuna ënquinma
Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Uisaími 'iti cara Nucën Papa Dios
cuëënia, a mitsu 'unánminun ñucáxuanan cananuna an aín unicama
'unánmiti ñucama mitsu 'unánminun a ñucatin. 10 Mitsux usai 'i camina
Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aísha uni 'icësai 'iti 'ain. Usa 'aish camina ax
cuëëncësabi oquinshi 'aquin, uisa ñu cara upí 'icë ashi 'anan, asérabi mit-
sun nuitu mëu upí oquin Nucën Papa Dios 'unánti 'ain. 11 'Anan cananuna
ax cushiira 'ixúan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima cuëënquin tanshinuan
mitsu 'aquinun quixun a mitsu ñucáxunin. 12 Usoquin cananuna uisaira
oquin cara aín unicama cuëënmiti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun a —
asábi ca —canun, Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

13 Ñu 'atima 'atishi sinánan nux cuëëncësabi oíshi 'iisa taniabi ca Nucën
Papa Diosan aín nuibacë Bacë Bëchicënan 'inun nu 'imiaxa. 14 Nun
'uchacama cupínu abë 'itima 'icëbi ca aín Bëchicë bamacë cupí Nucën
Papa Diosan nun 'ucha tërënquin ainan 'inun nu iëmiacëxa.

Cristo bama cupía uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti

15 Uinu 'icë unínbia Nucën Papa Dios istima 'aínbi ca unían uisa cara
Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun asaribi 'aish aín Bëchicë ënë menu
uacëxa. Añu ñubi unitisama 'ain ca axira pain aín Papabë 'iacëxa. 16 Nucën
Papa Diosan uniomicëxun ca aín Bëchicënën naínu 'icë ñucama 'imainun
menu 'icë ñucamaribi 'anan bëtsi bëtsi ñu unin aín bërúnbi iscë 'imainun
unin iscëma ñucamaribi uniocëxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa
cushi cara, acamaribi uniocëxa, ainan 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun.
17 Ñucama uniocëma pan 'aish ca axira pain 'iacëxa. 'Ixun ca uniotancëxun,
usabia 'inun camabi ñu mëníocëxa. 18 Cristo axira ca axa ami catamëcë
unicaman cushi 'aish amiira aín unicama catamëcë 'icën. Ësa ca Cristobë
aín unicama 'icën. Mëcënñu, taëñu, xoñu, nuituñuribi 'aíshbi ca uni
achúshi 'icën. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish 'aisamaira 'aíshbi
abë achúshisa 'ain. Aín unicamaxa usaribiti 'iti oi axira pain bamatancëx
baísquia 'aish ca an unio ñucamabë sënënmaira 'icën. 19 Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi ca Jesucristo ax asaribi cushiira 'ianan upíira sinánñu
'iacëxa, uni 'aíshbi. 20 Aín nuitu 'aisama 'aísha uni abë up'i 'itima 'aínbi
ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin Cristonën i curúsocënu bamaquin
ënë menu 'icë ñucama 'imainun naínu 'icë ñucamaribi an iscëxa upí 'inun
mëníocëxa.
21-22 Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu 'aisamaishi 'acë
'aish camina abë upíma 'aish ami nishcësa 'iacën. Usai 'iá 'icëbi ca
Cristo uni 'aish bama cupími abë upí 'inun Nucën Papa Diosan mitsu
'imiaxa. Mitsúxmi upíira sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish Nucën Papa
Diosnanshi 'inun ca Cristo bamacëxa. 23 Usa 'inuxun camina camabi
nëtën Cristomishi catamëcë 'ixun sinánbëquinquinma ainan 'aíshmi aín
nëtënu abë 'iti ashi manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni asérabi
Nucën Papa Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi
ñuicania. 'Ënribi cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamëcë unicama aín bana ñuixunun 'imia

24 Mitsux ainan 'inun 'ëx tëmëracë cupí cana cuëënin. Usai 'i cana
Cristonëan camabi uni ainan 'inun tëmëra 'ain, 'ëxribi camabi menu 'icë
unicama a 'unánti cupí tëmëraíbi cuëëinra cuëënin. 25 Aín unicamabëtanmi
mitsúnribi upí oquin aín banacama cuanun a bana ñuixunun ca Nucën
Papa Diosan 'ë 'imiacëxa. 26 Uínsaran nëtënbi uinu 'icë unínbi a bana
'unánma 'icëbi ca bërí aín unicama, an iscëxa upí 'icë, Nucën Papa Diosan
'unánmia. 27 Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín
unicama 'unánmisa tancëxa. A banax ca judíosma unicamananribi 'icën.
A banax ca ësai quia, Cristo ax ca mitsubë 'icën. Axa mitsubë 'ain camina
aín nëtënuribi abë 'iti 'ain.
28 Nun cananuna Cristo ashi ñuiquin aín unicama ñuixunin. Ñuixunquin
cananuna aín unicaman upí oquin cuanan, Cristonan 'aish ax
cuëëncësabi oíshi 'inun quixun upí oquin 'ësëquin, aín unicama 'unánmin.
29 Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cushiocëxun
ënquinma aín bana ñuixunin.

2

1 Ënë ñucama 'unánun cana ësoquin mitsu cain: Mitsúnmi 'acësaribi
oquian Laodiceanu 'icë unicama 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unica-
manribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu 'imainun aturibi sinánquin Nucën

Papa Dios 'itsaira ñucáxunin. 2 Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë
bëtsibë nuibanani achúshisaishi 'ianan upí oquin a 'unáncëma 'ixunbi bërí
Cristo 'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë quixun 'unánun,
cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin. 3 An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca
ainan cupíshi Cristonën aín unicama 'unánmia.
4 Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin sinanamiti
rabanan cana mitsu ësaquin cain, 5 mitsu 'ura 'aíshbi 'ën sináncënëinshi
mitsubë 'icësa 'aish cana mitsúxmi uisa ñu cara 'icëbëbi a ëníma Cristomi
catamëti ami cushicë 'icë cuati cuëënin.
6 Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu
ainan 'imicë cupí axa mitsun 'ibuira 'ain, upitiira ami catamëti abë 'i ax
cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 7 A upí oquin 'unánan uisa cara ax 'icë quixun
'unani camina aín unían mitsu cacësabi oi, ami upiti catamëcanti 'ain. Usai
'iquin camina camabi nëtën Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati
'ain.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'icë quicë bana

8 An uni bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncë unicaman mitsu, Cristomi
catamëcë 'icëbi, ami manúnun quixun paránti rabanan camina bërúancati
'icanin. A unicaman ca Cristo ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicë bana
'imainun ënë nëtënu 'icë ñu sinánti, a banacamaishi uni 'unánmia.
9 Cristonëx ca uni 'icën, 'aíshbi ca uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë
usaribi 'icën. 10 Ax cushiira 'ixuan an 'imicëxma ca ángelcama 'imainun
ñunshíncamaribi 'imainun uisa ñun cushi cara, acamaxbi ñancáishi 'iti
'icën. Usa 'ain ca Cristobëmi achúshisa 'ain, aín cushi anúnmi Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'ati ax mitsubë 'icën. 11 Mitsux usai Cristobë
achúshisa 'aish camina Nucën Papa Diosnan cupí 'unántioracacësaribi
'ain. Judíos unicamaxa chamaratsu 'aish 'unántiocë usa 'aíshmabi camina
Cristonënbia mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ëmicë 'aish, Nucën
Papa Diosnan cupí 'unántiocësa 'ain. 12 Mitsun, Nucën Papa Diosan ca
bamacëbi Cristo baísquimiacëxa quixun 'unánquin, an ca a cushínbi 'ë
iëmiti 'icë quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicë 'aish Cristobëbi
bamacë acëñun maíncëx abëbi baísquiasa 'ain. 13 Mitsun cuëëncësa oquin-
shi ñu 'aími bamacësa 'ianan judíos unicamaxa 'icësaribiti 'unántiorcacëma
'aish ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama
tërënxunquin Cristobë baísquicësa mitsu 'imiaxa. 14 Usa 'ixun ca Nucën
Papa Diosan nun 'uchacama tërënxunquin, nun nu Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'acëma 'icëbi Cristo i curúsocënu bama cupí, nun
'uchacama sinántëcënuxunma nu tërënxuancëxa. 15 Usonan ca Cristonën
i curúsocënu bamaquin uisa ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icë, abi
camabi unían 'unánun ñusmoquin cushiñuma 'imiacëxa.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

16 Atúan 'acësaribi oquinmi ñu pianan ñu xëaima 'ianan camabi nëtë ca
bëtsi nëtësaribi 'icë quixun sinánan 'uxë isícëbëa atux 'icësai 'ima 'ianan
anun tantiti nëtën atux 'icësaribiti 'iama oquian unin ñuicëxunbi camina
tantima 'ain. 17 Uisai cara Cristo ucë 'ain 'iti 'icë quixuan unin sinánun
ca ënë ñucama 'iacëxa. Usa 'aínbi cananuna Cristo uá 'ain ainan 'ixun,
uisa caranuna Cristobë 'iti 'ai quixun 'unanin. 18 Atúnbi ca —'ëx asama
'ixun cana Nucën Papa Diosma ángelcamaishi rabiti 'ai —quixun sinánquin
atúnbi sináncë ñu ñui rabíquin unicana bana ñuixunia. Usa 'ain camina
Cristonan 'iti ëntin rabanan atúan mitsu ñuixuncë bana a tantima 'ain.

19 A unicaman ca ami sináncëma 'ixun Cristonëan ësaquin aín unicama
'imiti a sinanima. An ca aín unicama asaribi upí 'inun Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'imia. Aín mëcën, aín xo, aín imi acamañu 'aíshbia
uni achúshi 'icësaribi oquin ca Cristonën aín unicamaxa 'itsa 'aíshbi bëtsin
sináncësabi oquin sináncë 'aish achúshisa 'inun 'imia.
20 ¿Mitsux 'uchatëcënuxma Cristobë bamacësa 'aíshbi caramina uisa 'aish
bërámami unin ñuicë ënë nëtënu 'icë ñuishi sinánquin rabicësa 'itëcënin?
21 Axa usai 'icë unicamax ca ësai quia:
—Nucën Papa Diosbë upí 'inuxun camina bëtsi bëtsi ñu ramántima 'ain,
camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu min mëcënan
bitima 'ain. 22 Usoquian ñuicëxbi ca a ñucama cëñutia, a banacamax ca
unían sinánxun ñuicëshi 'icën. 23 —Usaquin 'ën ñu 'acë ax ca asérabi 'icë —
quixun sinánquin an usashi oquin ñu 'acë uni a isquin ca uni itsin sinánti
'icën, ax isa asérabi sinánñuira 'icë quixun. Usa 'aínbi ca usaquin ñu 'aíbi
aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMAX CA ËSAI 'ITI 'ICË QUICË BANA (3.1-4.6)

3

1 Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicësaribi 'ain. Usa 'ain
camina ax, asaribi cushiira 'aish aín Papa mëqueu tsócë, ax cuëëncësabi
oi 'itishi sinánti 'ain. 2 Camina ënë menu 'icë ñuishi sinánquinma Cristo
cuëëncësa oishi 'iti sinánti 'ain. 3 Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain cam-
ina 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ain. Usa 'aish camina axa baísquitancëx
abë 'ain, mitsúxribi aín Papabë 'ain, mitsux Cristobë 'aish. 4 Cristo, anun
nux tsóti, axa upíira 'ianan cushiira 'aish utëcëncëbë camina nëtëtimoi
abë 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bëráma 'acësa oquin ñu 'aisama 'atëcëntima bana

5 Usa 'ain camina bërámami 'acansa oquin Nucën Papa Diosnanma
unicaman 'acësa oquin ënë menu 'icë ñuishi 'ati sinántëcëntima 'ain.
Unix ca aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë 'itima 'icën. Usaribiti ca xanu
aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun ca uni xanúxmabi
bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun camina ñunshinacëquin 'atima ñu 'ati
cuëëntima 'ain. Camina ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuëëncë
unix ca Nucën Papa Dios rabima, a cuëëncë ñuishi rabicësa 'icën. 6 Usai
'iia, ax cuëëncësabi oi 'iisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan uisa
cara oti 'icë usoquin castícanti 'icën. 7 Jesucristo 'unáncëma pain 'ixun
camina mitsúnribi usa ñucama 'acën. 8 Usa 'ain camina bëráma 'á 'ixunbi
ënë ñucamaribi ënti 'ain: Bëtsi unibë nishánanti, 'imainun bënëtishi nishti,
'imainun bëtsi unibë 'atimonanti, 'imainun bëtsi unimi 'atimati banati.
9 Acama ëanan camina bëráma 'atimaquin sinan 'ixunbi bërí Cristonën
sináncësa oquinshi sináncanin. Usa 'aish camina cëmëi paranántima 'ain.
10 Mitsun bëtsi oquin sinánquin camina Cristonën sináncësa oquin sinánti
'ain. Usai 'iquinmi a upí oquin 'unánun ca an unio 'ixun Nucën Papa
Diosan mitsu 'imia. 11 Judíosma unicama 'imainun judíos unicama,
'unántioracacë unicama 'imainun 'unántioracacëma unicama, bëtsi menu
'icë unicama 'imainun raëcëma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama
'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, a unicamaxbi ca Cristonan
'aish bëtsibë sënën 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abë 'ain Cristonainshi
'icën.

12 'Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscëx upí
'inun mitsu caísacëxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bëtsi uni nuibaquin
upíoti 'ain. Usoquin 'anan camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'aish
upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani camina bënëtishi unimi
nishtima 'ain. 13 Mimi nishquian unin 'atimocëxunbi aribi 'atimoíma
camina usaquian mi 'acë ñucama a manui abë upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu
Cristonëan tërënxunquin mitsun 'uchacama manucësaribi oi camina axa
mimi 'uchacë uni aín 'ucha manumi abë upí 'iti 'ain. 14 Ësai 'inux camina
bëtsibë nuibananti 'ain. Bëtsibë nuibanancë 'aish camina 'itsa 'ixunbi
bëtsin sináncësa oquinshi sinánan 'ën mitsu cacësabi oi 'icanti 'ain. 15 Usa
'aíshmi 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucën Papa
Diosan mitsu ainan 'imiacëxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicëx camina usai
'iti 'ain. Usai 'iquin camina cuëënquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.
16 Bëtsi bana 'acësamaira oquin Cristonëxa a ñui quicë bana sinani
camina axa quicësa oíshi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin
'unani 'unánmianani 'ësëánani 'icanti 'ain. 'Ianan camina a rabi Nucën
Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acë bananribi a rabi cantati
'ain. Camina Nucën Papa Dios min nuitu mëu sinánquin —asábi ca —cai
cantati 'ain. 17 Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi
upiti banaquin mitsux Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun a 'axuncësa oquin 'ati
'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —cati
'ain.

Cristonën unix ca bëtsi unibë ësai 'iti 'icë quicë bana

18 Asérabia ax Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë xanux ca aín bënëan
cacëxun cuati 'atimaquin sinanima abë upíshi 'iti 'icën. Bënëñu xanu-
cama, mitsux camina usai 'iti 'ain. 19 'Imainun camina xanuñu uni-
cama, mitsúnribi mitsun xanu nuibanan, masá sinánquin timatima 'ain.
20 Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabëtan mitsun titan
cacëxun a cuëbíquinma aín bana cuaquin an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain.
Usaími mitsux 'ia isi ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia. 21 Bëchicëñu uni-
cama, mitsun camina min bëchicënëan 'atima ñu 'aia isquin a 'axunma
'anun caquinbi 'aisamaira oquin ñu catima 'ain, usaquinmi cacëxuan
masá nuituquin —cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti
rabanan. 22 An uni ñu mëëxuncë unicama, mitsúnribi camina an mi
ñu mëëmicë unían cacësabi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina axa cuëënun
an iscëbëtan upí oquin 'anan an iscëxunmabi, 'ën 'Ibu Dios ca ënë ñu
mëëti 'ën upí oquin 'ati cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain.
23 Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —unishima 'ën 'Ibu
Jesucristoribi cana ënë ñu 'axuni —quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain.
24 Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucën 'Ibu 'ixun ca Cristonën
mitsun a ñu mëëxuncë cupí, cuëënmiquin aín nëtënu abë xënibua 'aínbi
tsónun mitsu biti 'icë quixun. 25 Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acë uni, a
aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'ati 'icën. Usa
'ain ca 'apu uni, 'imainun 'apuma uni, uisa uni cara, acamaxbi 'aisama
ñu 'acë 'aish an ñu 'acë usaribi oquin castícancë 'iti 'icën.

4

1 Mitsux an uni ñu mëëmicë uni 'ixun camina an mi ñu mëëxuncë unibë
upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun camina uni ñu mëëmiquin
sinánti 'ain, —'ëxribi cana Nucën Papa Dios naínu 'icë an ñu mëëmicë 'ai
—quixun.

2 Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ëníma Nucën Papa
Diosbë banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abë banati 'ain. 3 Abë
banaquin camina nun unían 'unánma bana Cristo ñui quicë ñuixunuan
'aquinun Nucën 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana uni ñuixuncë cupí cana
sipuacë 'ain. 4 Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin
'unánminun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ën ax cuëëncësabi
oquin 'anun.
5 Uisa nëtën caramina axa Cristomi sináncëma unibë 'ain, a nëtë
ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abë banati 'ain. 6 Unibë banai
camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish upitishi banati 'ain. Usa
'ixun camina mia ñucácëxun caramina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti
'ain.

III. BËRUANX 'INUAN PABLONËN CA (4.7-18)

Bërúanxa 'inuan Pablonën Colosasnu 'icë unicama ca

7 Nun nuibacë xucën Tíquico, an upí oquin 'ë 'aquianan 'ëbëtan Nucën
'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncë, an ca mitsu isi cuanxun nun 'acë
'imainun 'ëx usai 'icëcamaribi mitsu ñuixunti 'icën. 8 'Ëx cana usa 'ai
quixun caquian mitsu upí oquin sinánminun cana a mitsu isi cuanun
xutin. 9 'Imainun cana mitsubëa Colosasnu 'icë uni Onésimo, axribia
Jesucristomi catamëcë 'aish nubë nuibanancë, aribi xutin. Usa 'ain ca
a uni rabëtan ënuxun nun 'acë 'imainun ënuaxnu 'icëcama mitsu upí oquin
ñuixunti 'icën.
10 Acëñun 'ë sipuacancë Aristarco, 'imainun Bernabénën sëcënanë,
Marcos, anribi ca bërúanx 'inun mitsu camia. A ñuiquin 'ën cacë 'ixun
camina Marcos mitsu isi cuania upí oquin bicanti 'ain. 11 'Imainun ca
Jesús, Justo caquinribi anëcë, anribi mitsu bërúanx 'inun camía. Cristomi
catamëcë judíos unicamama, rabë 'imainun achúshi ënëinshi ca 'ëbëtan
Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'ë upí oquin sinánmiaxa.
12 Axribia Colosasnu 'icë uni, Epafras, anribi ca bërúanxmi 'inun quixun
mitsu camía. An ca Cristo cuëëncësabi oquin 'anan camabi nëtën Nucën
Papa Dios mitsu ñucáxunia, ami sinánti ënquinmami ax cuëëncësabi oquin-
shi upí oquin 'anun. 13 Cana mitsu cain, 'ënbi cana 'unanin, Epafrasnën
ca mitsu 'imainun axa Laodicea 'imainun Hierápolis ëmanuax Jesúsmi
sináncë unicama 'itsaira sinánquin, camabi nëtën ënquinma Nucën Papa
Dios ñucáxunia. 14 Lucas an uni roncë, axa nubë nuibanancë, abëtan ca
Demasnënribi bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía.
15 Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun camina
Ninfascëñun aín xubunua 'icë axa Jesúsmi catamëcëcamaribi bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain. 16 Mitsun pain timëxun istancëxun camina ënë
quirica Laodiceanuaxa Jesúsmi catamëcëcamanribia isnun atu buánmiti
'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icë unicaman isnun 'ën buánmicë
quirica itsi aribi mitsúnribi bixun isti 'ain. 17 Arquipo aribi camina Nucën
'Ibu Diosan 'ináncë ñu mëëti a ënquinma upí oquin 'axunun cati 'ain.
18 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icánun
quixun mitsu cain. Usa 'ain camina 'ëx cana unin sipuacë 'ai
quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucën Papa Diosan nuibacëxmi
chuámashirua 'aish cuëëni upitax bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TESALONICANU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan abë 'icë unicamabëtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobëtan Tesalónica
ëmanuaxmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë,
mitsu ënë quirica buánmin. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu
Jesucristonëan nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti
cananuna cuëënin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONËN ÑUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icë unicaman ca upí oquin Jesucristo ñuicë bana cuatia quixuan Pablonën ca

2 Mitsúxmi asérabi Nucën 'Ibu Jesucristomi cushicë 'ain cananuna cam-
abi nëtën abë banaquin —asábi ca —quixun cain. 3 Nucën Papa Diosbë
banaquin cananuna mitsúnmi amiira pain catamëquin ax cuëëncësabi
oquin 'anan, upí oquin unicama nuibaquin 'aquianan, a ëníma, Nucën
'Ibu Jesucristonën ca ax quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun manucëma
cupí —asábi ca —quixun a cain. 4 Nun xucëantu, asérabi ca Nucën Papa
Diosan nuibaquin ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin.
5 Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana
ñuixunquin cananuna nun cuëbitainshi banaquinma, aín Bëru Ñunshin
Upitan nu sinánmicëx Nucën Papa Diosmi cushicë 'ixun aín bana mitsu
ñuixuan. Nun ñuicë banax ca cëmëma 'aish asérabi 'icë quixun 'unáncë
'ixun cananuna upí oquin a bana mitsu ñuixuan. Mitsúxmi upí 'iti cupí
cananuna mitsubë 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.

6 Nux 'icësaribiti 'ianan Nucën 'Ibu Jesús 'iásaribiti tëmëraibi camina
mitsux Jesucristo ñuicë bana cuati ainan 'aish Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx cuëëinra cuëëan. 7 Tëmëraibi usari 'i cam-
ina mitsux Macedonia menu 'icë 'imainun Acaya menu 'icë axa Je-
sucristomi catamëcë unicaman cuacëx upíira sinánñu 'ain. Usaími 'ia
mitsu cuaquin ca —usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icë —quixun
sináncania. 8 Usaími mitsux 'icëbëtan ca Macedonia 'imainun Acayanu
'icë unicamainshima, bëtsi bëtsi menu 'icë unicamanribi Jesucristo ñuicë
bana 'unánan mitsúxmi asérabi Nucën Papa Diosnan 'icë cuaxa. Nun
ñuixuncëxunmabi ca camabi unin, uni raírinëan camabi menuxun mitsu
chanioia cuaquin, mitsux camina asérabi Nucën Papa Diosmi upiti
catamëti quixun 'unania. 9 Usa 'ixun ca nun cacëxunmabi mitsúnmi nu
upí oquin bicë a ñuia. Ñuianan ca mitsux ismina unínbia 'acë ñuishi rabia
'ixunbi a ënquin, axëshia Dios 'aish bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios,
ashi rabianan ax quicësabi oi 'i quixun ñuia. 10 Acama ñuianan ca mitsun
camina Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesús bamacëbia anbi baísquimia, axa
naínuax uti caini quixunribi ñuia. Ax ca an Nucën Papa Diosan, uni aín
'ucha cupí castícancëbëtanbi, ainan 'icë nu iëmiti a 'icën.

2

Tesalónica ëmanu 'icë unicama Pablonën bana ñuixuan

1 Nun xucëantu, mitsúnbi camina, nun bana ñuixuncëxun asérabi
cuaxun 'unanin, nux cananuna mitsu isi ñancábi cuancëma 'ai quixun.
2 Filipos ëmanuxun ca nu ñui 'atimati bananan bëtsi bëtsi oquin unin nu
tëmëramiaxa quixun camina 'unanin. Usai tëmëratancëxunbi cananuna
Nucën Papa Diosan 'aquincëxun mitsuribi Jesucristomi catamëti ca uni
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun a bana ñuixuan, 'aisamaira uníxa
numi nishcëxunbi. 3 Nun cananuna Jesucristo ñuiquin bëtsi oquin uni
bana ñuixuncëma 'ain. 'Imainun cananuna 'atimaquin sinanx banaquin
uni paráncëma 'ain. 4 Usama ca, Nucën Papa Diosanbi ca asérabi caranuna
aín bana uni ñuixunti 'ai quixun upí oquin 'unántancëxun —atun ca
asérabi 'ati 'icë —quixun sinánquin aín bana unicama ñuixunun nu cacëxa.
Usaquin 'anun cacë 'ixun cananuna an —Jesucristomi catamëti ca uni
Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'icë —quixun unicama ñuixunin. Usaquin
'aquin cananuna Jesucristo ñuiquin unicama cuëënmiti sinánquinma,
Nucën Papa Dios, an camabi unin nuitu 'unáncë, axëshia cuëëntanun
uni bana ñuixunin. 5 Mitsúnbi camina 'unanin, uisa 'aíshbi cananuna
mitsúnmi nux cuëëncësa oquin nu ñu 'axúnun quixun sinani cëmëi ba-
nacëma 'ain. Mitsun curíqui binuxun cananuna mitsu paráncëma 'ain.
Nucën Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa. 6 Uisa nëtënbi cananuna,
raíri unicamanribia 'amainun camina mitsúnribi nu rabiti 'ai quixun
sináncëma 'ain. Unin ca nun nu asérabi Cristonën xucë 'ixun aín bana
ñuixuncëxun upí oquin a bana cuaquin nun cacësabi oquinshi 'ati 'icë
quixun 'unánxunbi cananuna unían nu rabiti sináncëma 'ain. 7 Nun
cananuna xanúan aín tuá chamara 'icë anun cuëënquin 'acësa oquin, 'it-
saira nuibaquin mitsu 'aquian. 8 Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin,
Jesucristomi catamëti iëti banaishi ñuixunquinma Nucën Papa Diosan
nu 'unánmicë ñucamaribi mitsu 'unánmisaira tan. Usa 'ixun cananuna
nuibairaquin mitsu 'itsaira sinanin.

9 Nucën xucëantu, mitsun camina 'unanin, nun cananuna pitiñuma
'ianan nun curíqui cëñuti rabanan tëmërai atsánquinbi ñu mëëan. Micama
uinu 'icë uníxbia nu ñu 'ináncasi bënënunma cananuna nëtën 'anan,
imëribi nun cuëëncë ñu biti cupí usoquin 'an. 'Anan cananuna Jesu-
cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun caquin
mitsu bana ñuixuan. 10 Mitsun camina 'unanin, Nucën Papa Diosanribi
ca 'unania, nux cananuna mitsúxmi Jesucristomi catamëcë 'ain mitsubë
'ixun uisa ñu 'atimabi 'aima upí 'ia quixun. Usai 'ia ca uinu 'icë uníbi
nu 'uchocëma 'icën. 11 Usaribi oquin camina 'unanin, unían aín bëchicë
'acësaribi oquin cananuna mitsu achúshi achúshi upí oquin sinánmiquin
'ësëa quixun. 12 Mitsúxmi Nucën Papa Dios, axa upíira, ax mitsubë 'ain,
aín nëtë upí anu abë 'iti sinani, an sinánmicësabi oíshi aín uni 'aish 'inun
quixun cananuna mitsu upí oquin 'ësëquin 'unánmian.

13 Nun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana ñuixuncëxun
cuaquin camina —a banax ca uníbi sináncëma 'icën, asérabi Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun ca nu ñuixuncania —quixun sinan. A banax asérabi
ainan 'ain camina mitsux a cuati Nucën Papa Diosnan 'ain. Mitsux usai
'ia 'unánquin cananuna nëtëquinma a —asábi ca —quixun caquin rabin.
Mitsúnmi —a banax ca asérabi 'icë —quixun cuatia ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun mitsu 'imiaxa.

14 Nucën xucëantu, mitsux camina Judea menuaxa Jesucristomi
catamëti Nucën Papa Diosan unicamax 'icësaribi 'ain. Acama ca aín aintsi
'ixunbi judíos unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usaribi oquin ca mitsuribi
mitsun aintsinbi bëtsi bëtsi oxa. 15 Aín raran bëráma an Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raíri 'ásaribi oquin ca Judeanu 'icë unin
Nucën 'Ibu Jesús 'acëxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama tanquin
aín ëmanuax cuantánun quixun bëtsi bëtsi ocëxa. Usa 'aish ca Nucën
Papa Dios cuëëncësa oquin 'ati sinanima unicamamiribi nishia. 16 Nun
judíosma unicama Cristomi sinánun bana ñuixuinsa taniabi ca usaquinu
bana ñuixunun nu ëncëma 'icën. Usai 'ia aín 'ucha cëxtutia ca Nucën Papa
Diosan 'aisamaira oquin castícanti 'icën.

Tesalónicanu 'icë unicama isía Pablo cuainsa tan

17 'Ën xucëantu, mitsubë ënanantancëxun cananuna isquinmabi mitsu
'itsaira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi cuainsaira tanin. 18 Cuanti
cananuna sinan. Raírinëxa cuancëbëmabi, cana 'ëxëshi 'itsai mitsu isi
cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apun nux cuanti bëaraxa.
19 ¿Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbëtan añu isti caranuna cuëënin? Abë 'icë
mitsu isi cananuna cuëëinra cuëënti 'ain, nun mitsu aín bana ñuixuncë
cupí camina abë 'ai quixun sinani. 20 Nun 'aquincëxmi upiti Jesucristomi
catamëcancë cupí cananuna cuëënquin upí oquin sinanin.

3

1 Mitsu istëcëncëma 'aish cananuna uisa caramina 'ai, caramina asérabi
Jesucristomi sinani quixun sinani bënëan. Bënëti nuxëshi Atenas ëmanu
bërúanan 2-3 nucën xucën Timoteo mitsu istánun quixun xuti cananuna
sinan. Anribi ca ami sináncë 'ixun —Jesucristomi catamëti ca uni ainan
'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan bana nubëtan camabi uni ñuixuanxa.
Usa 'ixun ca cuantancëxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tëmëraíbi
ami manuaxma 'inun upí oquin 'ësëquin mitsu cushioti 'icën. Mitsúnbi
camina 'unanin, Nucën Papa Diosan unicamax ca bëtsi unían bëtsi bëtsi
ocë 'iti 'icë quixun. 4 'Anan cananuna mitsubë 'ixun, unin ca nu bëtsi bëtsi
oti 'icë quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia quixun camina 'unáncanin.
5 Mitsux usai tëmëraia cuati bënëquin cana mitsun caramina asérabi
Jesucristomi catamëti ëncëma 'ai quixun isnun Timoteo xuan. Mitsu sapi
ca ñunshin 'atimanën 'apu, an uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicë,
an Jesús ñuicë bana ënun quixun sinanamiaxa quixun cananuna sinan.
Usa 'ixun cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncë ax ca ñancáishi 'iti 'icë
quixun sinan.

6 Usa 'aínbi ca Timoteonën mitsunuax uxun nu caxa, mitsun cam-
ina asérabi Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananquin, nun
mitsu 'acësaribi oquin 'itsaira istisa tanquin nu sinani quixun. 7 Nun
xucëantu, usaími mitsux asérabi Jesucristomi catamëtia cuaquin cana-
nuna unin nu bëtsi bëtsi omainun raíri ñu cupíribi tëmëraquinbi masá
nituquinma upí oquinshi sinani cuëënin. 8 Usa 'aish cananuna mitsúxmi
Nucën 'Ibu Jesúsmi asérabi sinania cuati mitsu sinani masá nuitu-
tancëxunbi upí oquin sinani cuëëinra cuëënin. 9 Mitsu sinani cuëënquin,
Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquinbi, cananuna uisaira
oquin caranuna rabiquin a cati 'ai quixun 'unaniman. 10 Jesucristomi
catamëquin aín cuëëncësabi oi 'ianan upí oquinra a 'unánun mitsu 'aquini
cuanúan nu 'iminun quixun cananuna nëtën 'anan imëribi abë banaquin
Nucën Papa Dios ñucatin.

11 Nucën Papa Dios abëtanbia Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu isi cuanti
nu 'aquinti cananuna cuëënin. 12 Mitsúnmi bëráma 'icësamairai upitiira
bëtsibë nuibananquin raíri uniribi nuibanuan, Nucën 'Ibu Jesucristonën
mitsu 'aquinti cananuna cuëënin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acësaribi
oquin mitsun camabi uni nuibanun. 13 Usoquian an 'aquincëxmi asérabi
a 'inamëcë 'aish ami cushicë 'icëa, Cristo aín unicamabë utëcëncëbëtan,
Nucën Papa Diosan añu 'uchañumabi 'icë mitsu isti cananuna cuëënin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONËN 'ËSËA BANA (4-5)

4

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

1 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oquin 'ësëquin cana-
nuna ësaquinribi mitsu cain, uisai 'ianan caramina uisaira oquinribi
Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ai quixunu mitsu 'unánmicësabi oquin
'aquinbi camina mitsun 'acësamaira oquin camabi nëtën 'ati 'ain.
2 Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin nun mitsu cacë bana camina
mitsun 'unanin. 3 Nucën Papa Dios ca cuëënia mitsúxmi ainan 'aish
ax cuëëncësabi oíshi 'iti. Ax ca cuëënia mitsun xanuma, xanu itsibë
'itima 'ianan xanúxmabi bëtsi unibë 'itima. 4 Ax ca cuëënia, mitsúnmi
xanu bitancëxun masóquinma abë nuibananquin upí oxun 'iquinti. 5 Ca
cuëënia, mitsúxmi an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa ñunshini aín
cuëëncësa oíshi xanubë 'icësaribiti 'itima, 6 'ianan aín xanubë 'i bëtsi unimi
'uchatima. Usaía ax 'icë uni a ca aín 'ucha cupí, Nucën 'Ibu Jesucristonën
uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën, nun mitsu ñuixuncësabi oquin. 7 Nucën
Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun nu 'imicëma 'icën.
Ama. Ax cuëëncësabi oquin 'ai upíshi 'inun ca nu ainan 'imiaxa. 8 Usa 'ain
ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicë banacama ënë cuaisama tania an,
unin banama, Nucën Papa Dios, an aín Bëru Ñunshin Upí nu 'ináncë, aín
bana timaia.
9 Nucën Papa Diosan 'unánmicëxunmi upí oquin 'unáncë cupí cana,
axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë
quixun mitsu cuënëoxuniman. 10 Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedo-
nia menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabë nuibananin. Usa
'icëbi cananuna mitsux 'icësamairaimi camabi nëtën upitiira nuibananun
quixun mitsu cain. 11 Camina upítaxëshi bucuquin uni raíri ubíoquinma
mitsun ñu mëëtishi mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacësabi oi. 12 Usai 'i
camina axa Jesucristomi sináncëma unicaman upí uni 'icë 'unáncë 'ianan,
ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti bana

13 Nucën xucëantu, bamacë unicamax cara uisai 'iti 'icë quixun
'unáncëma mitsux 'iti cananuna cuëëniman, an ënë ñu 'unáncëma uni-
camaxa aín aintsi bamacëbë 'icësaribitími mitsux 'aisamaira masá nu-
itutima cupí. 14 Jesús ax ca bamatancëx baísquiacëxa quixun 'unáncë
'ixun cananuna, a 'imiasaribi oquin ca axa ami catamëcë 'aish bama
unicama Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan baísquimiti 'icë
quixun 'unanin.
15 Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Jesusan nu cacësabi oquin mitsu
cain, ax ucëbëa aín uni bamacamax baísquicëma pan 'ain cananuna
bamacëmacama nux Nucën 'Ibu Jesucristobë 'itima pan 'ain. 16 Nucën

Papa Dios axbi quicëbëtan, aín ángelcaman cushi an munuma banaquin
aín manë banañu, anun Nucën Papa Dios rabiti, a bana obëtsinmainun ca
Nucën 'Ibu Jesucristo axbi naínuax unuxun 'aia. Usai 'icëbë ca axa Jesu-
cristomi catamëcë 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icën. 17 Usacëbë
cananuna Nucën Papa Diosan 'imicëx, bamacëmacama nuxribi atubëbi
biranani manámiquiquianx, nëtë cuin mëúcüax, Nucën 'Ibu Jesúsbë bi-
rananuxun 'ain. Usaquiani cuanx cananuna Nucën 'Ibu Jesucristobë
xënibua 'aínbi ënánantimoi 'inuxun 'ain. 18 Usa 'ain camina ënë bana, abëmi
'icë unicamabë masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5

1 Nucën xucëantu, uisa nëtën 'ianan cara uínsaran Nucën 'Ibu Jesucristo
utëcënti 'icë quixun cananuna mitsu cuënëoxuniman. 2 Mitsun camina upí
oquin 'unanin, unían sinánmabia an ñu mëcamacë uni imë ucësa usaribi
ca anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë 'iti 'icën. 3 Axa Jesucristomi
sináncëma unicamaxa: “Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu
uisotima 'icë” quicëbëbi ca anúan cëñúcanti nëtë atun sináncë 'aímabi
unuxun 'aia. Xanu tuñunën ca anúan ax bacënti nëtë sënéncëbëtan paë
taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacë unicama anúan cëñúti nëtëa
ucëbë iëtima 'icën. 4 Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncëma
unicama 'icësai 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nëtë sënëncëbëa Nucën
'Ibu Jesucristo ucëbë ratútima 'ain, an mëcamacë unían aín ñu mëcamaquin
ratucëxa uni 'icësai camina 'icantima 'ain. 5 Nucën Papa Diosnan 'aish
camina mitsux an nëtën upí ñu 'acë unisa 'ain. Cananuna an imë ñu
'atima 'acë unicamasama 'ain. 6 Usa 'aish cananuna uni raírisaribi 'uxcësa
'itima 'ain. Cananuna manúcëma 'aish upí oquin sináncë uni 'iti 'ain.
7 Axa 'uxcë unicamax ca imë 'uxia. Usaribiti ca axa paëncë unicama
'uxanan imë paënia. 8 Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan uni
'aish camabi nëtën upí oquin sináncë 'iti 'ain. Cristonën ca ax quicësabi
oquin 'ë 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamëquin uni raíriribi
nuibati 'ain, ñunshin 'atimanëan nu ñu 'atima 'anun sinánmitima cupí.
Cristomi catamëquin raíri uniribi nuibacë 'aish cananuna suntárunëan
'acánani ami catamëti cupí anun aín shican bëpánti manë chupa pañucësa
'ain. Usai 'iquin, Jesucristo utëcëncëbë cana asaribi upí 'iti 'ai quixun
sináncë 'aish, cananuna axa ami nishcë unían 'ati rabanan suntárunën aín
maxcá manë mañutinën mapucësaribi 'ain. 9 Nucën Papa Diosan ca nun
'ucha cupí numi nishquin castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën
'Ibu Jesucristo cupíshi upí 'inun iëminuxun nu caísaxa. 10 Jesucristo ax
ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan bamatancëxbi abë tsónun nu
cupí bamacëxa. 11 Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi
cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi 'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

12 Nucën xucëantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushicama 'imainun
an mitsu 'aquincëcama 'imainun an mitsu Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë
unicama acaman mitsu cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati
'ain. 13 Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama nuibaquin,
asérabi ca upí uni 'icë quixun sinánquin, atun bana cuati 'ain. Camina
bëtsibë bëtsibë nishánanima upí onani chuámashi bucucanti 'ain.

14 Nucën xucëantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu cain, an ñu
mëëtisama tanquin uni itsi ubíocë unicama, a camina sinananun 'ësëti
'ain. Jesucristonan 'aíshbi upiti ami catamëcëma unicama a Jesucristomi

upiti catamënun sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbi an ñu
'atima 'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan
camina camabi uni ami nishquinma nuibaquin upí 'inun 'aquinti 'ain.
15 Mitsu uinu 'icënbi camina bëtsi uni mimi nishquian 'atimocëxun ami
nishquin aribi cupiquin nishananquintima 'ain. Usai 'ima bëtsibë bëtsibë
'aquiananquin camina camabi uni 'aquinti 'ain.
16 Masá nuitutíma camina camabi nëtën cuëëni chuámashi 'icanti 'ain.
17 Usai 'i camina camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacanti 'ain. 18 Uisa
ñu cara 'icëbëtanbi camina mitsun Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun
cati 'ain. Jesucristomi catamëcë 'ixunmi mitsun usaquin a cati ca Nucën
Papa Dios cuëënia.
19 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin upí
ñu 'aia camina ëmitima 'ain. 20 Nucën Papa Diosan sinánmicëxuan unin
ñuixuncëxun camina a bana cuaisama tantima 'ain. 21 Unían bana
ñuixuncëxun camina, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cara quia quixun
pain cuati 'ain. Cuacĕxa usa 'icë camina aín bana upí oquin cuati
'ain. 22 Uisa ñucamax cara 'atima 'icë, acama ënquin camina uisa ñu
'atimaratsubi 'atima 'icanin.
23 Nucën Papa Dios, an nu bënëtima chuámarua 'imiti, an mitsu upíshi
'inun 'imianan mitsun sinan, mitsun nuitu 'imainun mitsun namíxbia
uisa 'uchañumabi 'inun mitsu 'imiti cana cuëënin, utëcënquian Nucën 'Ibu
Jesucristonën usa 'icë mitsu isti cupí. 24 Nucën Papa Dios, an ainan 'inun
mitsu caíscë, an ca mitsu usoquin 'imiti 'icën, ax quicësabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

25 Nucën xucĕantu, camina nu sinánquin Nucën Papa Dios nu ñucáxunti
'ain.
26 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesucristomi
catamëcë unicama bërúanxa 'inun cati 'ain.
27 Nucën 'Ibu Jesucristonën uni 'ixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin
mitsu cain, ënë quirica camina axa ami catamëcë unicaman cuanun
ñuixunti 'ain.
28 Mitsu Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upi-
tax bucuti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TESALONICANU 'ICË UNICAMA ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pablonëan abë 'icë unicamabëtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobëtan, Tesalónica
ëmanuaxmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë,
mitsu ënë quirica buánmin. 2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesu-
cristonën nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cana-
nuna cuëënin.

I. JESUCRISTO UTËCËNTIA PABLONËN ÑUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan, 'uchañu unicama uisa cara oti 'icë quixun isti bana

3 Nucën xucëantu, mitsu sinánquin cananuna nëtëquinma —asábi
ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsux camina bëráma
'icësamairai Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananin. Usaími
mitsux 'icëbëtan nun Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiti ca
asábiira 'icën, anbi mitsu upíira oquin sinánmicë cupí. 4 A rabianan cana-
nuna camabi ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcë
mitsu ñuiquin ësaquin cain, mitsux camina unían ubíonan bëtsi bëtsi
ocëx tëmëraquinbi tanshianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi ëníma Jesucristomi
catamëti quixun. 5 Ainan cupí usai tëmëratancëxmi mitsux aín nëtënu abë
'inuan an mëníocë cupí camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios ax ca asérabi
aín sinan upí 'icë quixun.

6 An mitsumi nishquin mitsu tëmëramicë unicama a usaribi oquin
Nucën Papa Diosan tëmëramiti ca asábi 'icën. 7 Usoquin 'anan aín
ángelnën cushicamabëtan, tsi rëquirucësa 'ixuan pëcacë nëbëtsi, Nucën
'Ibu Jesús naínuax ucëbëtan, an nucëñun unían tëmëramicë 'icëbi mitsu
chuámarua 'imiti ca asábi 'icën. 8 Aín ángelnën cushicamabë utancëxun
ca Nucën 'Ibu Jesusan ui unicaman cara ami catamëisama tancë 'ixun
Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icë, acama uisa cara oti 'icë usoquin 'ati
'icën. 9 Usoquian xënibua 'aínbi cëñútimoquin 'aisamaira oquin castícancë
unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë upí, aín cushían pëcacë, anu Nucën
'Ibu Jesúsbëma 'aish, a 'ura 'ianan aín cushin 'aquincëma 'iti 'icën. 10 Usai
ca 'iti 'icën, a nëtë anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti, aín unicaman —upíira
ca Nucën 'Ibu Jesucristo 'icë —quixun ami sinani cuëënquin a rabinun.
Mitsúnribi nun aín bana ñuixuncëxun cuati ami catamëcë 'ixun camina aín
unicamabëtanbi cuëënquin a rabiti 'ain.

11 Usai 'iti cupía ainan 'inun caíscë 'ixun usai ca aín uni 'iti 'icë
quixun an sináncësabi oi 'inun mitsu 'iminun cananuna Nucën Papa
Dios mitsu nëtë camabi ñucáxunin. Ñucáxuanan cananuna ax cuëëncësabi
oquinmi mitsun upí ñu 'aisa tancë acama 'anan ami catamëtia an mitsu
sinánmicëxunmi upí oquin 'anun aín cushínbi mitsu cushionun quixun
a ñucatin. 12 Usaquinmi mitsun 'acëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesucristo, ax
asérabi upí 'ianan cushiira 'icë 'unánquin unin rabiti 'icën. Rabicëbëtan
ca mitsúxribi Jesucristosa 'icë unin isti 'icën. Nucën Papa Dios 'imainun

Nucën 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin 'imicëx camina mitsux usa 'iti 'ain.

2

Axa uti cëmëi parananti 'unáinracë uni achúshi ñuicë bana

1 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux abë biranani timëti ñuiquin cananuna ënë bana mitsu cain. 2 Aín uti nëtë ñuiquin ca unin —Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nëtë ca uaxa —quixun mitsu cati 'icën. Camainun ca raírinënribi —aín uti nëtë ca asérabi sënënia —quixun bana ñuixunquin mitsu cati 'icën. Raírinënribishi ca —Pablonën ca nu, anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë ca sënënia quixun quirica bëmiaxa —quixun mitsu cati 'icën. Usaquian cacëxbi camina bënëti ratuti sinánсasmatima 'ain. 3 Usai quicë bana ñuia cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nëtë ucëma pan 'ain ca 'aisamaira unin Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanti 'icën. Usaía 'icëbë ca aínra unicama paránquin aín bana cuanun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castícancë 'iti, ax uti 'icën. 4 A unin ca camabi uni Nucën Papa Dios 'imainun atúan rabiquin, ax ca nun dios 'icë quixun cacë, a ñucama ënquin aishi rabinun cati 'icën. Canan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunubi atsíanx —'ëx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti 'icën.

5 ¿Mitsubë 'ixun 'ën usai ca 'iti 'icë quixun mitsu ca, a caina sinánсaniman? 6 Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax aín uti nëtë sënëncëma 'aínshi aima quixun. 7 A unia ucëma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bërí nëtënbi ñu 'atima 'aia. An aín uti bëaracë axa nëtëcëbë cuni ca uti 'icën. 8 Usoquin ëncëx pain aia cëmën tapun 'atima uni a camabi unin isiabi ca Nucën 'Ibu Jesusan axira uquin aín cuëbitan uíncënëinshi 'aquin aín cushían pëcabëtsincë anúinshi cëñuti 'icën. 9 Cëmëi parananti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'imicëx aín cushibë uti 'icën. Uquin ca cushiira 'ixun unían 'acëma ñu 'itsaira aín cushínbi 'aquin uni paránti 'icën. 10 Usonan ca Jesucristomi catamëisama tancë cupía xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icë abi 'ati 'icën. 11 Nucën Papa Diosanbi ca a unían paráncë unicama a —asérabi ca a bana usa 'icë —quixun sinánun usoquin 'imiti 'icën. 12 An Jesucristo ñuicë bana cuatíbi ainan 'iisama tancë 'ixun atun cuëëncë ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acë unicama, axa atun 'ucha cupíbi castícancë 'inun ca usai 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ainan cupía iënun caíscë unicama

13 Nucën xucëantu, usa 'aínbia Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin mitsu ainan 'imicë cupí cananuna Nucën Papa Dios —asábi ca —ënquinma cati 'ain. Mecama unioisama pain 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inux iëti mitsu sinánxuancëxa. Usa 'aish camina aín Bëru Ñunshin Upí an ax cuëëncësa oíshi 'inun mitsu sinánmicë, a cupí 'ianan asérabi Jesucristo ñuicë bana sinánсë cupí, ainan 'ain. 14 Nucën Papa Diosan ca nun nu —Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun aín bana ñuixuncëxmi ami catamëti, asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'inun mitsu caísaxa.

15 Nucën xucëantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomi catamëti ëntima 'ain. Ëníma 'ianan camina nun nu mitsu ñuixuncë banacama 'imainun nun nu mitsu buánmicë quiricanu 'icë banacamaribi cuaquin

manuima a banacama quicësabi oi 'iti 'ain. 16 Usa 'ain cana Nucën 'Ibu
Jesucristo 'imainun Nucën Papa Dios an nuibaquin nux chuámashi tani
cuëënun 'imianan xënibua 'aínbi abë 'inun nu 'imicë, 17 anbia, mitsu upí
oquin sinánmianan Jesucristomi catamëti ënquinma ax cuëëncësabi oquin
upí banaishi ñuianan ñu upíshi 'anun 'aquinti cuëënin.

II. PABLONËN 'ËSËA BANA (3)

3

Nucën Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonën ca

1 Nucën xucëantu, ësaquinribishi cananuna mitsu cain, camabi menu
'icë unicaman nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuanun camina
Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain, nun mitsu bana ñuixuncëxun
cuaquinmi —a banax ca upíira 'icë —quixun caquin mitsun 'acësaribi
oquian atunribi sinánun. 2 'Imainun camina an 'atima ñu 'acë 'aisama
unicaman nu ubíoxunma 'anun Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain.
Camabi uníxira ca Jesucristomi catamëcëma 'icën, 3 usa 'aínbi ca Nucën
'Ibu Jesusan aín quicësabi oquin mitsu ami catamënun cushioquin, ñu
'atima 'axunma 'anun bërúanti 'icën. 4 Cananuna 'unanin, Nucën 'Ibu
Jesucristonën 'aquincëxun camina mitsúnmi nun cacëxun bërí 'acësabi
oquin ënquinma 'ati 'ai quixun. 5 Nucën 'Ibu Jesucristonëan —Nucën
Papa Diosan ca asérabi mitsu nuibatia —quixun upí oquin 'unánan,
ax 'icësaribiti uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiti 'unánun mitsu
'aquinti cananuna cuëënin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca ñu mëëti 'icë quixun Pablonën ca

6 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi oquin
cananuna mitsu cain, ui unin cara Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nun
mitsu 'unánmicësabi oi 'iisama tanan ñu mëëtisama tania, abë camina
ënananti 'ain. 7 Mitsúnbi camina 'unanin, uisai caramina nux 'icësaribiti 'iti
'ai quixun. Mitsubë 'aish cananuna ñu mëëima 'icëma 'ain. 8 Cupíoquinma
cananuna unin piti picëma 'ain. Nun mitsun piti 'imainun mitsun curíqui
cëñuti rabanan cananuna nëtën 'anan imëribi tëmërai atsánquinbi ñu
mëëan. 9 Mitsúnmi nu cupíoquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui
'ináncëxun nun biti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi cananuna, mitsúnribimi
nun 'acësaribi oquin 'anun, nun cuëëncë ñu binuxun nunbi ñu mëëan.
10 Mitsubë 'ixun cananuna ësoquin mitsu can, an ñu mëëtisama tancë
uni an ca pitima 'icë quixun. 11 Ësaquian mitsu ñuicania cananuna cuan,
micama raírinëx ismina ñu mëëimabi bana ñuibëquinishi nitsi quixun.
12 Usa unicama cananuna Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi
oquin 'ësëquin cain, atun cuëëncë ñu binuxun ca uni itsi ubíoquinma atúnbi
ñu mëëti 'icë quixun.

13 Nucën xucëantu, camina unicamaxa chuámarua bucunun ñu upí 'ati,
a 'aisama tanquin ëntima 'ain. 14 Ui unin cara nun cuënëocë bana ënë
ënxun nux quicësabi oquin 'aisama tania, a unibë camina nitima 'ain, axa
rabíntanun. 15 'Aíshbi camina abë nishanantima 'ain. Nishananquinma
camina nun bana quicësaribi oquin 'anun 'ësëti 'ain, nun xucënu 'acësaribi
oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

16 Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun
'imicë, anbia mitsúxribimi uisa ñu cara 'icëbëbi camabi nëtë chuámarua
'inun mitsu 'imiti cana cuëënin, axbi mitsubë 'iquin mitsu bërúanti cana
cuëënin.
17 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icanun
quixun mitsu cain. Ënë isquin camina 'unánti 'ain, ënëx ca Pablonëan
cuënëocë 'icë quixun. Ësoquinshi cana cuënëoin. 18 Nucën 'Ibu Jesu-
cristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucuti cana cuëënin.
Ashi, Pablo.

PABLONËAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Timoteo quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. Usa
'inun ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, abëtan Jesucristo,
an nu asaribi 'iminunu nun caíncë an mëníocëxa. 2 Timoteo, 'ën cana ënë
quirica mi buánmin. 'Ëx ami sináncësaribi oi mix Jesucristomi sináncë
'aish camina 'ën bëchicësa 'ain. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu
Jesucristo, an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibaquin min 'uchacama
tërëncë cupímí ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuëënin.

Unin cëmëquin ñuicë bana cuatima bana

3 'Ëx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ëmanu bërúnun quixun
cana mi can, anuxunmi an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
'unánmiquinma bëtsi bana uni ñuixuncë unicama usoquin 'axunma
'anun quixun canun. 4 Usa 'ain camina a unicama cati 'ain, uni
raírinëan nun rara tsóa 'imainun uisai cara nun rara 'iacëxa quixun
ñuicë banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama cuati ca
uni ñancábi cuëbicanania. Usa 'ain ca an a banacama ñuicë unicaman
Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anun nu
'aquinima.
5 Nucën Papa Dios ca cuëënia aín unicamaxa ësai 'inúnu 'unánmiti:
aín nuitu upí 'ianan aín 'uchacama tërëncë 'ixun 'atëcënti sináncëma
'ianan Jesucristomi asérabi catamëcë 'ixun unicama nuibati. 6 Usaía
'inun 'unánminun ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinanima ca bëtsi
bëtsi uni amanu amanua sinani banaia. Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oía 'inun aín unicama 'aquinima. 7 Nucën Papa Diosan bana
unicama 'unánmisa tanquin ñuixunquinbi ca a bana —uisai cara quia —
quixun cuatima. 'Imainun ca a ñuixuncë banacama —asérabi ca usa 'icë
—quixun ñuixunquinbi uisai quicë cara quixun a bana anbi cuatima.
8 Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín bana uni
'ináncëxa. Usa 'ain ca a bana quicësabi oi 'iquin unin 'unánti 'icën, a banax
ca upíira upí 'icë quixun. 9 Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca
unin usai ca uni 'itima 'icë quixun cuënëo bana isquinmabi ñu 'aisama
'aima. 'Aínbi ca an ësa ñu 'acë unicaman —usaquin 'ati ca 'aisama 'icë
—quixun 'unánti cuënëo ca a bana 'icën: an Nucën Papa Diosan bana
cuëëncëma, 'imainun an aín bana tancëma, 'atima 'aish 'aisama sinánñu,
'uchañuira, an Nucën Papa Diosmi racuëquinma aín bana quicësabi oquin
'acëma, 'imainun an aín papa 'acë, an aín tita 'acë, an uni itsi 'acë, acama
'imainun, 10 aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë unicama, aín bënëma 'aínbi
unibë 'icë xanucama, xanúxmabi unibë 'icë unicama, an ñu mëcamacë
unicama, cëmëcë unicama, axa anun Nucën Papa Diosbë upí 'iti bana,
ënëxa quicë ñucama cuëëncëma unicama. Ësa ñu 'acë unicaman —usai
'iti ca 'aisama 'icë —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uni aín bana
'ináncëxa. 11 Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana, usaribiti ca
Jesucristo ñui quicë bana, a uni ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'ë caíscë,
ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicëxun unin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati bana

12 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca 'ën an cacësabi oquin 'ati 'unánxun, aín
bana ñuixunun caxun, usoquin 'anun 'ë cushioxa. Usa 'ain cana a ñucama
sinánquin —asábi ca —quixun a cain. 13 Jesús ñui 'atimati bananan
'atimaquin sinánquin aín unicama tëmëramianan 'atimaquin ñuia 'icëbi ca
'ë aín uni 'imiacëxa. 'Ëx Jesucristomi catamëcëma pan 'ianan ax ca Nucën
Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unáncëma 'ixun usoquin 'a 'icë ca Nucën
Papa Diosan nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tërënxuancëxa. 14 Tërënxuanan
ca Cristo Jesúsnan 'aish abë achúshi sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin
nuibanan upiti ami sinánun 'imiquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cushioxa.

15 Ënë banax ca asérabi 'icën. Usa 'ain ca camabi unin —asérabi ca —
quixun 'unánti 'icën: Camabi uni aín ñu 'aisama 'acë cupía tëmërati 'icëbi
Nucën Papa Diosnan 'inun iëminux ca Cristo Jesús ënë menu uacëxa. Uni
itsi 'icësamairai 'uchacë 'icëbi ca ainan 'inun 'ë iëmiacëxa. 16 'Ëx 'uchañuira
'icëbia Jesucristonën 'ëmi nishquinma ainan 'ë 'imicë cupí ca axa ami
catamëti xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti unicaman 'unánti 'icën,
usaribi oquin ca Jesucristonën aribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti
'icë quixun. Atúan usaquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ë
ainan 'imiacëxa. 17 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, axa usabi 'Apuira
'iá 'aish cëñútimoi usabi 'iti, a unin aín bërúnbi iscëma, 'ianan an camabi
ñu 'unáncë, axëshia Dios, a xënibua 'aínbi rabiti 'ain. Usai ca 'iti 'icën.

18 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë, cana mi cain, Nucën Papa Diosan
sinánmicëx ca aín unicama mi ñui quiacëxa, —Timoteonëx upí 'ixun ca
Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunti 'icën. Mi ñuia usai quicë
unicaman bana sinánquin camina ami catamëquin, Jesucristo cuëëncëma
ñu 'aquinma 'aisama ñu 'ati sinánquinbi tënëquin upí ñuishi 'ati 'ain. 19 Usa
'aínbi ca —ësa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinbi usaquin 'acë
'aish uni raíri Jesucristobë upiti nitsima. 20 Usai ca Himeneo 'imainun
Alejandro 'iaxa. A uni rabë cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati ba-
natëcënunma ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan tëmëraminun ëan.

2

Camabi uni Nucën Papa Dios ñucáxunti bana

1 Ënë ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min camina axa
Jesucristomi catamëcë unicaman, uni raíri upiti bucunun 'imianan aín
cuëëncë ñuribi bianan ami catamëanuan sinánminun, Nucën Papa Dios
ñucáxunun 'ë caxunti 'ain. Canan camina atúan Nucën Papa Dios —asábi
ca —quixun canun cati 'ain. 2 Usonan ca camabi nëtënu 'icë 'apucama
'imainun 'apun anëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën,
nuxnu upí sinánñu 'ianan ubíonananima chuámashirua 'aish ax cuëëncësabi
oi 'i bucunun. 3 Usoquin Nucën Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca
asábi 'icën. Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, ax ca usoquian
aín unicaman 'ati cuëënia. 4 Ax ca camabi unían ainan 'inux iëquin ax
cuëëncësabi oi 'iti 'unánti cuëënia. 5 Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icën.
An abëa camabi uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icën, a uni ca
Jesucristo ax 'icën. 6 Camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'inun ca 'itsianxmabi bamacëxa. Usai ca 'iacëxa quixun ca aín
unicaman Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin unicama ñuixunia. 7 Usa
'ain cana an 'imicë 'ixun judíos unicamaishima judíosma unicamaribi

Jesucristomi catamëtía Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmin.
Usaquin uni 'unánminun ca Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa quixun
ñuixunquin cana Cristonan 'ixun cëmëquin paránquinma mi can.

8 Ësa cana 'ëx cuëënin, uinu cara axa Jesucristomi catamëcë unicama
timëtia anuax ca nucë bënë unix upí oquin sinani, unimi nishi abë
cuëbicananima, aín mëcën manámi oi Nucën Papa Diosbë banati 'icën.
9 Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë xanucamaxribi ax tanxëshi
mëníocati 'icën, 'aisamaira cupícë ñu, chupa, curi, 'imainun perla, acama
ca pañutima 'icën. Aín buribi ca unin isnun quixun 'aisamaira oquin
mëníotima 'icën. 10 Usai 'iquinma ca uisoquin cara axa Nucën Papa
Diosmi catamëti ami cushicë xanun ñu 'ati 'icë, usoquinshi aín nuitu
upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icë raíri 'aquinti 'icën. 11 Axa
Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain ca xanuxun banaquinma
nucë bënë unían Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaquin, a banaxa
quicësabi oquin 'ati sinánti 'icën. 12 Cana mi cain, axa Jesucristomi
catamëcë unicama timëcëbëtan ca xanuxun bana ñuixuntima 'icën, nucë
bënë unían aín bana tanquin an cacësabi oquin 'anun quiax ca quitima
'icën. Usai 'ianan ca unían Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë banatima
'icën. 13 Nucën Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain uniotancëxun
xanu achúshi, Eva, aribi uniocëxa. 14 Uniocëbi ca ñunshin 'atimanën
'apúan sinánmicëxun runun Adánma, Eva paránquin ñu 'atima 'amiacëxa.
Usocëx ca 'uchacëxa. 15 Usa 'aínbi ca uinu 'icë xanun cara tuáñu 'ianan
Jesucristomi catamëcë 'ixun, bëtsibë nuibananquin upí sinánñu 'ixun
'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí oquin 'aia, a xanux
Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquincë 'iti 'icën.

3

Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa usai 'iti bana

1 Ënë bana ca asérabi 'icën: Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi
'iisa tancë uni an ca 'unánti 'icën, ënë ñu mëëti ca upíira 'icën. —Usa
'ain cana upíira oquin 'ati 'ai —quixun sinánti 'icën. 2 Usa 'ain ca axa
Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ësa uni 'iti 'icën: Ca 'iti 'icën,
—'aisama ca —quixun unin ñuicëma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu,
cuaibë banacëma, upí oquin sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma. 'Ianan ca
a isi aia cuëënquin uni bicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti
'unáncë 'iti 'icën. 3 Paëncëma 'ianan ca unibë mëëananti sinánñuma 'iti
'icën. Usa 'aish ca bënëtima cuëmëninishi unibë bananan curíquiñu 'iisa
tani bënëtima 'icën. 4 Aín xubunu 'icë aín aintsicamaxa upí 'inun bërúanti
ca 'unánti 'icën. An upí oquin 'unánmicëxuan aín bëchicënën aín bana
cuacë ca 'iti 'icën. 5 Aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti
'unáncëma 'ixun ca unin axa Jesucristomi catamëcë unicama upí 'inun
bërúantima 'icën. 6 Bëríratsu ami catamëcë uni ax ca axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushi 'itima 'icën. Usa 'ixunbi ca —'ëx cana bëtsi
unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icën. Usaribiquin rabíquin —'ëx cana
Nucën Papa Diossaribi 'ai —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan
ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, aín nëtënua chiquíancëxa. Usaribitía
rabíti rabanan camina axa bëríratsu ami catamëcë uni axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushi 'imitima 'ain. 7 Axa Jesucristomi catamëcë
unicaman cushi ax ca axa Jesúsmi sináncëma unínbia —ax ca upí nuituñu

'icë —quixun 'unáncë 'iti 'icën. Usama 'icë ca unia a ñui 'atimati bana-
mainun ñunshin 'atimanën 'apúnribi ñu 'atima 'amiti 'icën.

An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaxa usai 'iti bana

8 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'icësaribiti ca an atu
'aquincë unicamáxribi 'iti 'icën. Upí uni ca quixuan unin 'unáncë ca
'iti 'icën. 'Ianan ca cëmëma 'ixun aín quicësabi oquin ñu 'acë 'iti 'icën.
Paëncëma 'ianan ca curíqui binuxun uni paráncëma 'iti 'icën. 9 Usa 'ixun
ca Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
'unánmicë ñucama upí oquin 'unani an 'imicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'i ca
—'ën cana Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'aima —quixun 'unáncë 'iti
'icën. 10 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti uni caísnuxun
camina uisa uni cara, uisoquin cara ñu 'aia quixun pain istancëxun caísti
'ain. 11 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unin xanux ca
—upí xanu ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iti 'icën, ca cëmëi bëtsimi
manáncëma 'iti 'icën, paëncëma 'ianan ca aín ñu 'ati upí oquin 'acë 'iti
'icën. 12 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unix ca achúshi
xanuñuishi 'iti 'icën. Aín bëchicë 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicama
upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën. 13 Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi
catamëcë unicama upí oquin 'aquinia isquin ca camabi unin —atux ca
upí uni 'icë —quixun ñuiti 'icën. Usaquian ñuicëxun ca ami cushicë 'aish
racuëquinma Cristo Jesús unicama ñuixunti 'icën.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamëcë unicamainshi 'unáncë bana

14-15 'Ën cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ixunbi cana 'ëx
bënëquiancëbëtanmami, usai ca Jesucristomi catamëcë unicama bucuti
'icë quixun 'unánun, quirica pan mi buánmin. Axa Jesucristomi catamëcë
unicamax ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín uni 'icën.
Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara Nucën Papa Dios 'icë
quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. Atu
cupíshi ca bëtsi unicaman ënë ñucamax ca asérabi 'icë quixun manutima
'icën. 16 Asérabia unin 'unáncëma ñu Nucën Papa Diosan aín unicamaishi
'unánmicë 'ain ca nun ñuicë bana ënëx asérabi 'icën:

Jesucristo ax ca Diosribi 'aish ënë menuax uni 'iacëxa. Jesucristonën
ca aín nuitu upí 'ixun upí ñuishi 'aia quixun ca Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan unicama sinánmiacëxa. 'Imainun ca
Jesucristonëx ángelnënribia iscë 'iacëxa. Usa 'ain ca a ñuiquin aín
unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A ñuicë banax ca
asérabi 'icë quixun sinani ca camabi menuax, uni ami catamëtia.
Usa 'aish ca ënë menu 'itancëx aín Papabë 'i aín nëtënu cuancëxa.

4

An Nucën Papa Diosan banamabi bana itsi uni ñuixuncë uni ñuicë bana

1 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun
'unánmia, Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca ñunshin 'atima, an uni
paráncë, acaman sinananmicëxun, uni raírinën 'atima ñu 'aquin Jesu-
cristomi catamëti ënti 'icë quixun. 2 Usai 'iquin ca axa cëmëcë unin bana
cuati 'icën. A cëmëcë unicama an ca cëmëntapun 'aish cëmëquin, usai
banati ca 'aisama 'icë quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpi 'itsisan
mëpëpëcacëxa mocënu ñun naxcacëxunbia paë tancëma unisaribi 'icën.
3 A unicamax ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman isa xanu

bitima 'icë quianan bëtsi bëtsi ñuribi pitima 'icë quiax quia, an 'ináncëxun
aín unicama an aín bana 'unáncë 'ixun a —asábi ca —caquin piti oquian
camabi ñu Nucën Papa Diosan unio 'aínbi. 4 Nucën Papa Diosan unio
camabi ñux ca upí 'icën. Usa 'ain ca aín unicaman —pitima ca —quixun
timaquinma Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icën. 5 Aín banaxa
—asábi ca camabi piti ñu 'icë —quiax quicë cupí cananuna an nu ñu
'ináncëxun, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë uni ñuicë bana

6 'Ën mi cacë bana ënë axa Jesucristomi catamëcë unicama ñuixuncë
'aish camina an Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë 'iti 'ain.
'Ianan camina ami ñuixuncë bana upí oquin 'unánquin a banaxa quicësabi
oquin 'ati 'ain. 7 Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'iá bana
ñuicëbëtanbi, usaribi oquin 'aquinma, upíira oquin sinánquin Nucën Papa
Dios quicësabi oquin 'ati 'ain. 8 Ënëx ca ësa 'icën. Camabi nëtën cuai
aín nami bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti cuai cuëënia. Usai
cuëëncësamaira oi ca camabi nëtën upíira oquin sinánquin Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'ai, uni ënë menuax upitax bucui cuëëanan usai
'itancëx Nucën Papa Diosan nëtënuaxribi abë 'aish cuëënti 'icën. 9 Usai
ca 'iti 'icë quicë banax ca asérabi 'icën. Usa ca quixun ca camabi unin
upí oquin 'unánti 'icën. 10 Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë,
an camabi uni ainan 'inun iëmisa tanquin Jesucristomia ax catamëcë
unicama iëmicë, an ca axa quicësabi oquin ënë menuxun 'imianan
aín nëtënuxunribi aín unicama upitax 'inun 'imiti 'icë quixun cananuna
'unanin. Usa 'ixun cananuna nun 'acësaribi oquian camabi unin 'unánun,
tëmëranan uni numi 'atimati banacë 'ixunbi unicama Nucën Papa Diosan
bana ñuixunin.

11 'Ën mi cacë banacama ënë camina axa Jesucristomi catamëcë uni-
cama usaquian 'anun quixun caquin 'unánmiti 'ain. 12 Usoquin 'anan
camina mix mëcó unima cupía unin timaquin min bana cuaisama tanti
rabanan upí uni 'iti 'ain. Mixmi 'icësaribitia axa Jesucristomi catamëcë
unicamaxribi upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama
nuibanan, uisa ñu cara 'icëbëbi Jesucristomi catamëanan, min xanuma
'ain xanubë 'itima 'ain. 13 'Ëx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomi
catamëcë unicama timëcënuxun Nucën Papa Diosan bana, min 'acësabi
oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati 'ain. Atúxa upiti Je-
sucristomi catamënun camina bana ñuixunquin upí oquin sinánmiti 'ain.
14 Axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcë 'aían atun cushicaman
aín mëcën minu nanxun, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun mi cá bana
a camina manutima 'ain. Atúan cacësabi oquinmi 'anun ca Nucën Papa
Diosan mi cushioti 'icën.

15 —An ca Jesucristomi catamëcë 'ixun, upí oquin ñu 'aia —quixuan
unicaman mi isnun camina upí oquin sinánquin 'ën mi cacë banacama
quicësabi oquin ënquinma 'ati 'ain. 16 Amanu amanua sinanima camina a
bana quicësabi oi 'ianan a banaxa quicësabi oquin uni bana ñuixunti 'ain.
Usaquin 'aími mix iëcë 'imainun ca an mínmi a bana ñuixuncëxun cuacë
unicamaxribi Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'iti 'icën.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicamabë usai 'iti bana

1 Uni apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina min papami
'acësaribi oquin uni apan upí banaishi ñuixunquin 'ësëti 'ain. Min xucënmi
'acësaribiquin camina bëná unicamaribi nuibaquin 'ësëti 'ain. 2 Min titami
'acësaribi oquin camina nuibaquin xanu xënicama 'ësëti 'ain. 'Anan cam-
ina min chirabacëmi 'acësaribi oquin xanu xuntacucamaribi 'atimaquin
sinánquinma upí oquin sinánquin 'ësëti 'ain.

3 Casunamëcë xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain, 'aquinti
'ain. 4 Usa 'aínbi ca xanu casunamëcënëx tuáñu 'ianan babañu 'icë aín
tuábëtan aín baban 'aquinti 'icën, chamará 'icë ca aín papabëtan aín
titan tëmëraquinbi nuibaquin tuá canioia, usa cupí. Usa 'ain camina uni
'imainun xanu, aín tita, aín papa 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsica-
maribi 'aquianan ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usoquian 'ati ca Nucën Papa
Dios cuëënia. 5 An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamëcënëx Nucën
Papa Diosmishi catamëtia. Usa 'aish nëtënbi, imëbi ëníma abë banaquin
ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia. 6 Casunamëcë xanu axa xanu raíri
'aquinti sinanima, aín cuëëncësarishi 'icë, ax ca bamacëma pain 'aíshbi
bamacësa 'icën. 7 Usa 'ain camina 'ën mi cacë banacama ënëxa quicësabi
oía 'inun, axa Jesucristomi catamëcë unicama 'unánmiti 'ain, unían —aín
aintsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima —quixun ñuiti rabanan. 8 Uni 'imainun
xanu Jesucristomi catamëcë 'ixunbia, an aín xubunu 'icëcama 'imainun
aín aintsi 'ibucamaribi ami sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi
catamëcëmasa 'icën. Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamëcëma uníxa
'icësamaira oi 'atimaira 'icën.

9 An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamëcë, axa Jesucristomi
catamëcë unicaman 'aquinti 'icën. 'Aquincëxun ca atúinshia ñu 'axunun
caínquinma, anribi axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'icën.
Usaquian 'anun aín anë quiricanu 'acë xanu, ax ca sesenta baritiañuma
pan 'itima 'icën. Casunamëcëma 'aish achúshi bënëñuishi 'iá ca 'iti 'icën.
10 Upí oquian ñu 'aia unin 'unáncë ca 'iti 'icën. Cara aín tuá upí oquin
canioxa, cara uni 'imainun xanu a isi aia upí oquin biaxa, cara axa
Jesucristomi catamëcë unicama 'aquianxa, cara axa tëmëracë unicama
chuámarua 'inun 'aquianxa, 'imainun cara uisa ñu upíribi 'axa quixun
'unáncë 'aish ca aín anë 'acë 'iti 'icën.

11 Usa 'ain camina casunamëcë xanu xutani 'icë axa Jesucristomi
catamëcë unicama an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa xanux ca Jesúsmi
manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën. 12 Usari 'i ca —'ën cana axa
Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ai —quixunbi 'aquiníma 'uchati
'icën. 13 'Ianan ca usa xanux ñu mëëtisama tani chiquishi, bëtsi bëtsi
xubunu atsínbëquinquin bana ñuibëquini niti 'icën. Nianan ca a ñuitima
ñuribi ñuiti 'icën. 14 Usaía 'itima cupí cana cuëënin, xutani 'aísha ax
casunamëcë xanux ca bënuti 'icën. Bënutancëxun tuatancëxun ca aín tuá
'imainun aín xubunu 'icë ñucama upí oquin bërúanan, aín bënëribi 'aquinti
'icën. Usaquian 'acëbë ca axa Jesucristomi sináncëma unicama a xanu ñui
'atimati banatima 'icën. 15 Usai 'iquinma ca casunamëcë xanu raírinën
Nucën Papa Diosmi sinánti ënxun ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan
sinánmicësabi oquinshi 'aia.

16 Usa 'ain cana mi cain, bëbu 'imainun xanu axa Jesucristomi
catamëcëcaman ca aín aintsi 'ibu casunamëcë 'icë upitaxa 'inun bërúanti
'icën, axa Jesucristomi catamëcë unicaman isa a bërúanun quixun
sinánquinma. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman, an
'aquinti aín aintsi 'ibu 'aíma 'ain, xanu casunamëcë 'aquinti 'icën.

17 Aín cushían upí oquin 'aquincëxun ca axa Jesucristomi catamëcë uni-
caman ami sinánquin nuibaquin aín bana cuati 'icën. Usa 'ixun ca bëtsi
'acësamaira oquin an bana ñuixuanan upí oquin 'unánmicë, ami sinánquin
nuibanan upíira oquin aín bana cuati 'icën. 18 Moisésnëan cuënëo bana
ca quia: "Trigoma rëucubutanun amáquin piia quixun camina vaca bënë
cuëtanitima 'ain". Jesusaxribi ca ësai quiacëxa: "An ñu mëëxuncë uni a ca
an ñu mëëmicë unin cupíoia". Usaribiti ca an Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncë uni an aín cupí biti asábi 'icën.

19 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushia, usai ca 'ia quixun uni
achúshinën ñuia camina cuashiti 'ain. Rabë̆ unían ñuia camina cuapánti
'ain. Rabë̆ 'imainun achúshi unían ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun
'unánti 'ain. 20 Usa 'ixuan asérabi ënquinma 'aisama ñu 'aia camina axa
Jesucristomi catamëcë unicama timë̆cënuxun sinanatánun 'ësëti 'ain, us-
aquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën —'ënribi
cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun. 21 Nucën Papa Dios 'imainun
Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun aín ángel upícamanribia ismainun cana
ësaquin 'anun mi cain: Min aintsi 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa
Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina
axa Jesucristomi catamëcë unicama timë̆cënuxun sinanamiquin cati 'ain,
'ën mi cacësabi oquin. 22 Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina
uni axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'imitima 'ain. Upí oquin
pain uisa uni cara quixun istancëxun camina min mëcën anu nanquin
anëti 'ain. Isunmabi upíma uni anëaxbi camina usaribiti upíma 'iti 'ain.
Usaquin ñu 'ati rabanan camina bërúancati 'ain.

23 Min pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxëshi 'aquinma vino chamara
'unpáxcëñun mëscuxun 'ati 'ain.

24 Uni raírinëan unë̆quinma ñu 'aisama 'aia ca a unicama policíanën
buáncëma 'aínshi unin isia. Isananbi ca uni raírinënribi unë̆xun ñu
'aisama 'aiabia policíanën a unicama buáncëbëtan cuni unin 'unania.
25 Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia. Usaquian iscëma
'aíshbi ca unían upí oquin 'acë ñu ax raíri unían 'unáncëma 'itima 'icën.

6

1 An uni ñu mëëxuncë uni, ax Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an
ñu mëëmicë uni ñuiquinma upíxuinshi ñu mëëxunti 'icën, unían Nucën
Papa Dios ñuianan aín banaribi 'atimaquin ñuiti rabanan. 2 A rabëtaxbi
Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an uni ñu mëëxuncë unin —an ë ñu
mëëmicë uni cana upí oquin ñu mëëxunima —quixun sinántima 'icën.
Usai 'iquinma ca an ñu mëëmicë uni axa Jesucristomi catamëcë 'aish aín
nuibacë xucënsa cupí, bëtsi uni 'acësamaira oquin ñu mëëxunti 'icën. Usai
'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmiti 'ain.

Jesucristomi catamëcë uni ñuñu 'iisa tani bënë̆tima bana

3 Ui unin cara uníbi sináncë bana uni 'unánmiquin Nucën 'Ibu Jesu-
cristonën ñuicë bana, anun uni iëti, a 'imainun an sinánmicëxuan aín
unicamanribi ñuicë bana cuaisama tania, 4 a unin ca rabiacaquinbi añu
ñubi 'unáncëma 'icën. Usa unin ca abë cuëbicanantishi cuëënquin —usama
ca, ësaira ca bana 'icë —quixun raíri unicama cuëbicananquinia. Usai 'i ca
a unicamax nutsianan, nisháananan, ñuianani 'atimati banaia. Usa 'ixun
ca uinu 'icë uníbi ca asérabi bana ñuima quixun sinania. 5 Usa 'aish
ca a unicamax usaíshi 'iquin uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati cara

upíma 'icë quixun 'unanima nëtëtima nishánani cuamianania. Usai 'icë
unicaman ca Nucën Papa Diosan bana 'aquin isa unin curíqui biti 'icë
quixun sinania. A unicamabë camina nitima 'ain. 6 Axa ñuñu 'iisa tani
bënëtima Jesucristomi catamëcë uni ax cuni ca upí oquin sinani cuëënia.
7 Ñuñu cananuna bacëanma 'ain. Usaribiquin cananuna bamaquian-
quin uisa 'ixunbi nun ñucama buaniman. 8 Usa 'ain cananuna pitiñu
'ianan chupañu 'aish cuëënquin 'aisamaira ñuñu 'iti sinántima 'ain. 9 Axa
'aisamaira ñuñu 'iti cuëëncë uni a ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama
'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca a unicaman, uni sinánñuman 'acësaribi
oquinshi 'ati 'icën. Atúan usoquin sináncë cupí ca an 'aisama ñu 'atishi
sináncë unicamax, aín sinan ñancáishi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'itimoi bamanuxun 'aia. 10 Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu
'iti cuëëncë uni an ca masáquin sinan sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë
abi 'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin Jesucristomi sináncë
'ixunbi 'aisamaira ñu biti cuëënquin, Jesucristo manubianxun ñu 'aisama
'aia. Usa 'aish ca masá nuituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tënëti bana

11 Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëëncë cupí
'atima ñu 'acëbëbi camina mix Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish
atumi 'unánti 'ain. 'Unánquin camina upí sinánñu 'ixun Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'anan, ami catamëti unicamabë nishánanima
nuibananan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabitima cuëmëninishi
banati 'ain. 12 Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tënëquin cam-
ina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati
'ain. Usoquin 'atancëxmi xënibua 'aínbi aín nëtënu abë 'inun ca an mi
caísacëxa. Asérabi cana 'ëx usai 'i quiax camina 'itsa unían cuamainun
quiacën. 13 Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesucristo,
Poncio Pilatonën ñucácëxun chiquinaquin —'Apu 'inux cana uacë —
quixun cá, ax cuëëncësabi oquin cana mi cain, 14 Nucën 'Ibu Jesucristo
utëcënti nëtë 'itámainuan xënibua 'aínbi uínbi min camina ñu 'atima 'acë
quixun sinánti rabanan camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana
bëtsi oquinma ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain. 15 Aín nëtëa sënëncëbëtan
ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi 'icëa camabi unin ashi rabiti, 'ianan
cushiira cushi 'aish, 'apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu, anbi Nucën
'Ibu Jesucristo utëcënun xuti 'icën. 16 Nucën Papa Dios axëshi ca cëñutima
usabi 'ia. Ax ca uíxbi bëbaquiantisama oquian pëcacë nëbëtsi 'icën. Uínu 'icë
uníbi ca a isáma 'icën. Istisama ca ax 'icën, uínbi ca a isima. Ax cushiira
cushi 'icë ca xënibua 'aínbi camabi unicama 'imainun ángelcamanribi a
rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

17 Axa Jesucristomi catamëcë uni, 'itsa curíquiñu 'imainun 'itsa ñuñu
'icë camina ësaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina —'ëx cana ñuñuira
'aish bëtsi unisama 'ai —quixun sinántima 'ain. Curíqui 'imainun
ñucamaxribi ca nëtëti 'icën. Usa 'ain camina min curíquimi catamëquin
—uínbi ca 'ë uisoima, añu ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai —quixun
sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an ba-
matimoi tsócë 'ixun, anun nux chuámarua bucunun camabi ñu nu
'ináncë, amishi catamëti 'ain. 18 Canan camina ësaquinribi atu cati 'ain,
ënquinma upí ñuishi 'anan ca uix cara ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë aribi
ñonquinma 'aquínti 'icë quixun. 19 Usoquin 'acë 'aish ca ñuñu uni ax
Jesucristonën 'acësaribi oquin sináncë 'aish ënë menuxun pain Nucën

Papa Dios cuëënmitancëx, bamatancëxribi xënibua 'aínbi chuámarua abë 'iti 'icën.

Ashia Pablonën Timoteo cá bana

20 Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina Jesucristo
ñuicë banaishi bëtsi oquinma unicama ñuixunti 'ain. Jesucristo ñui quicë
bana isa quixunbi ca bëtsi bëtsi unin asérabi a bana quicësa oquin
ñuixunquinma bëtsi bana ñuia. A banax ca an ñu 'unáncë unicaman asérabi
isa quixun ñuicë 'aíshbi ñancáishi 'icën. A bana camina cuatima 'ain.
21 Raírinën ca a bana cuaquin Nucën Papa Diosmi sinánti ëanxa.

Nucën Papa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bërúanx 'it. Ashi, Pablo.

PABLONËAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pablonëan Timoteo quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain, Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin. —Jesucristomi catamëtíshi ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama canun ca Jesucristonën 'ë
'imiacëxa. 2 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë nuibaquin cana ënë quirica mi
buánmin. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, an nu ainan
'inun iëmicë, an nuibaquin min 'uchacama tërëncë cupímí ainan 'aish
chuámashirua 'iti cana cuëënin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

3 Nucën raracaman 'asaribi oquin 'ënribi asérabi a 'inamëcë 'ixun
rabicë, Nucën Papa Dios, a cana imëbi nëtënbi abë banaquin mi
ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain. 4 Mixmi bëunan mëscúcë aribi
manucëma 'ixun cana chuámarua tani cuëëinra cuëënuxun mi istëçëinsa
tanin. 5 'Imainun cana mixmi asérabi Jesucristomi sinania 'ën mi iscë a
manuiman. Min chichi, Loida, 'imainun min tita, Eunice, axa 'icësaribiti
camina mix asérabi Jesucristomi sináncë 'ai quixun cana 'unanin.

6 Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ën mëcën minu nancëbëtan
ca Nucën Papa Diosan aín bana ñuixunun aín cushi mi 'ináncëxa. A cushia
minuax nëtënunma camina bënamëbutibia tsi rëquirutëcëncësa 'inuxun,
ami catamëquin aín bana ñuixunti 'ain. 7 Ainan 'aíshnu racuë 'inun ca
Nucën Papa Diosan nu 'imiama 'icën. An ca nu ainan 'imiacëxa, aín
cushiñu 'ixúnu nuibaquin unicama 'aquianan upí oquin sinánquin ñu
'anun.

8 Mix ainan 'aish camina —'ëx cana Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai —
quixun uni catimi rabíntima 'ain. 'Imainun camina Jesucristonën bana
uni ñuixunia 'ë sipuacancë cupí rabíntima 'ain. Usai 'iquinma camina
miribia uni Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë cupí, unin tëmëramicëxunbi
rabínquinma tanshiti 'ain, Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mi
cushiomainun. 9 Nucën Papa Diosan ca nu iëmiquin ainan 'imiacëxa,
nuxnu ax cuëëncësabi oíshi upí 'inun. Nun ñu upí 'acë cupíma, axbi nuxnu
ainan 'iti cuëënquinshi, ca nu nuibaquin Jesucristo cupí nu ainan 'imi-
acëxa. Camabi ñu uniocëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan nuibaquin,
Cristo Jesusan nu iëminun mëníocëxa. 10 Mënío 'ixun ca camabi unían
—an ca nu nuibatia —quixun 'unánuan nu iëmiti Jesucristo xuacëxa.
Xuá 'aish ca axa ami catamëcë unicamaxa ax utëcëncëbë usaribiti 'iti oi
bamatancëxbi baísquiacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan 'aish ca uni
aín nëtënu cëñútimoi abë 'iti 'icë quixun.

11 Usaía Jesucristo ñui quicë banacama camabi judíosma unicama
ñuixuanan aín bana quicësabi oía 'inun 'unánminun ca Nucën Papa Diosan
'ë 'imiacëxa. 12 An 'imicëxun usoquin 'acë cupía bëtsi bëtsi ocancëxbi cana
rabiniman. Ami catamëquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun ca Nucën
Papa Diosan, 'ëx a 'inamëcë 'icë bërúanquin aín bana bëtsi oquin ñuiquinma
upí oquinshi unicama 'unánminun 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquianan ca anúan ax
utëcënti nëtën uquin an 'ën 'acë ñucama upí isti 'icën.

13 'Ën mi ñuixuncë banacama quicësabi oquin camina manuquinma 'ati
'ain. 'Anan camina ainan 'icëa Cristo Jesusan mibë 'ixun cushiocëx ami
catamëti camabi uni nuibacë 'iti 'ain. 14 Aín Bëru Ñunshin Upí an nubë
'ixun nu sinánmicë, an 'aquincëxun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oíshi 'ianan Jesucristo ñuicë banaishi ñuixunti 'ain.
15 Camina 'unan, Asia menuax ucë unicamabëtan ca Figelo 'imainun
Hermógenes, axribi anuax ucë 'ixun, anribi 'ë ëbianxa. 16-17 Usa 'aínbi
ca Onesíforonën 'ëx masá nuitucasíabi 'ë 'ësëquin 'ë cuëënmiaxa. Romanu
ax bërí ucë 'ixun mëracatsi bënëquin bariquinbi 'acasmapantancëxun 'ë
mërax ca 'ëx sipunu 'aínbi rabinima 'itsai 'ë isi uaxa. Usa 'ain cana Nucën
'Ibu Diosan Onesíforonën xubunu 'icëcama nuibaquin 'aquinti cuëënin.
18 'Imainun camina 'unanin, Efeso ëmanuxunribi ca Onesíforonën ñu nu
'itsa oquin 'axuanxa. Usa 'aían Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën
'Ibu Diosan a upí isti cana cuëënin.

2

Aín cushían cacësabi oi suntáru 'icësaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

1 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë cana mi cain, Jesucristonëan nubë 'ixun
nuibaquin nu 'inánti aín cushi a bitsi camina ami cushicë 'iti 'ain. 2 Axa
timëcë unicama 'ën caiami cuacë banacama, a camina, an asérabi uni
raíri 'unánmiisabi sinánñu uni caístancëxun usaribi oquian 'anun 'unánmiti
'ain.
3 Suntárunëan upí 'ixun aín cushían cacësabi oquin tëmëraquinbi
'acësaribi oquin camina mix, Jesucristonën uni 'ixun, tëmëraquinbi an
cacësabi oquin 'ati 'ain. 4 Suntárunën ca suntáruma unicamabëtan
ñu mëëquinma atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun ca aín comandante
cuëënminuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia. Usaribi oquin
camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuëëncësa oquinshi 'ati 'ain. 5 Ënëx ca
ësaribi 'icën. An pelota 'acë unicamax ca usaquin pelota 'ati 'unáncëma
'aish ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín cupí bitsima. 6 Ësaribi ca. An ñu
mëëcë unínribi ca aín naënu ñu 'apáxun mëníoquin, ax paían 'icëcama a
ainan 'inun cuëënquin bitsia. 7 'Ën mi cacë banacama ënë camina upí
oquin sinánti 'ain. Sinania ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upí oquinmi
cuanun mi 'unánmiti 'icën.
8 Axa bamaxbi baísquia Jesucristo, Davidnën rëbúnqui, a camina
manuquinma sinánti 'ain. A ñui quicë bana anun uni Nucën Papa
Diosnan 'inux iëti, a ca 'ën unicama ñuixuncë ënëx 'icën. 9 A bana ñuixunia
oquin ca unin 'ë sipuaquin tëmëramianan 'uchañu uni 'acësaira oquin 'ë
manë risin tëcërëcaxa. Usoquin 'ë 'aquinbi ca uinu 'icë unínbi Nucën Papa
Diosan bana cëñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsmi sinania. 10 An
sinánmicëx ca 'itsa uni Nucën Papa Diosnan 'inux Cristo Jesúsmi sinánti
'icën. Acamaxa aín 'uchacama tërëncë 'ianan Cristo Jesúsbë 'aish xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana unían tëmëramicëxunbi tanshiti
cuëënquin a bana ñuin.
11 Ësaía quicë bana ënëx ca asérabi 'icën:
Nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'itancëx abë baísquicësa 'aish
cananuna abë 'iti 'ain. 12 Nucën Papa Dios ainan cupí tëmëraquinbi
ëncëma 'aish cananuna abë 'apusa 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca nuxnu —
'ëx cana Jesucristonën unima 'ai —quicëbë axribi nu ñui —ax ca
'ën unima 'icë —quiti 'icën. 13 Axa quicësabi oquinu 'acëbëtanmabi

ca ax cëmëma 'ixun asérabi ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aia.

Upí oquin 'unáncë 'ixun Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunti

14 Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina axa bëtsibë
cuëbicánani —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quiax cuamianáncë uni-
cama, a Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi usai 'iaxma 'inun quixun cati
'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama 'icën. Usa bana cuaquin ca uni itsin
'atimaquin sinánti 'icën. 15 Nucën Papa Diosan iscëxun camina aín bana
upí oquin 'unáncë 'ixun rabínquinma unicama ñuixunti 'ain. 16 Ënë nëtënu
'icë ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacë unicamasaribi camina 'itima 'ain.
Usai ax banacë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinanima camabi nëtën
'uchaia. 17 Nunu 'irutancëx chaaquin ca cun, nucën nami tsitsiaráquin
paë oia. Usaribi oquian upíma unicaman 'aisama bana chanioquin ñuia
ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca Himeneo 'imainun Fileto 'icën.
18 A uni rabëtax ca Nucën Papa Diosan banamabi cëmë bana ñui, anun
baísquiti nëtë isa inúacëxa. Usa 'aínsa uni bama 'aish baísquitima 'icë
quixun caquin, uni raíri uisa cara 'iti 'icë quixun sináncasmamia. 19 Unían
bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aínbi ca sinanatëcëntima oquian, xënibua 'aínbi
usabi 'iti oquin, Nucën Papa Diosan 'inan bana, ënëx ësai quia: "Uicamax
cara asérabi ainan 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania". Quianan
ca ësairibi quia: "Uicamax cara —'ëx cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu
'aisama 'ati ënti 'icën".

20 Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acë xanpa 'imainun uxu manë 'acë
xanpa 'imainun i 'acë xanparibi 'imainun mapú 'acë xanparibi 'icën. Usa
'ain ca curi 'acë 'imainun uxu manë 'acë upíira anúinshi aín 'ibun piti
'icën. Usa 'aínbi ca i 'acë 'imainun mapú 'acë ñu ax anun ñu 'arutishi
'icën. 21 Usaribiti ca an Nucën 'Ibu Diosbëtan upí ñu mëëti 'acë uni ax añu
ñu 'atimabi 'ati sináncëma 'iti 'icën. Usa 'aish ca uisa ñu upía 'anun cara
Nucën 'Ibu Dios cuëënia, a cuëënquin 'anuxun caínti 'icën.

22 Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acë, usaribi oquin 'ati sinántima cupí
camina atumi 'unánti 'ain. Usai 'i camina axa aín nuitu upí 'aish Nucën
'Ibu Diosbë banacë unicamabëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti,
abë nuibanani pëcananíma chuámashi 'iti 'ain. 23 Sinánñuma unían 'acësa
oquin camina unia cuëbicanáncë bana a cuatima 'ain. Usai cuëbicánani ca
unicama bëtsibë nishánani upitax 'ima. 24 An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë
unicaman ca abë cuëbicanánquinma camabi uni upíoti 'icën. Nucën Papa
Diosan bana 'unáncë 'ixun ca bëtsi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti 'icën.
'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën. 25 Usa 'ixun ca
ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama
munu upí oquin 'ësëquin 'unánmiti 'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa
Diosan 'imicëx ca sinanati Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti
'icën. 26 Usaquian 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun
ax cuëëncësabi oquian ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a uni ënti 'icën.

3

Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

1 Ësaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama
'ain ca aín unicamax 'aisamaira tëmëranuxun 'aia. 2 Usaía 'icëbë ca ësa
uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu cuëëncë, curíquishi biti cuëëncë,
axa rabiacati —'ëx cana uni itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi

'atimati banacë, an aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi
—asábi ca —cananсëma, axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë.
3 Usa 'aish ca bëtsibë nuibanainsama tanan aín ami nishcë uniribi abë
mëníonantëcëinsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca cëmëi bëtsimi manánan
ñunshinacëquin aín sináncë ñuishi 'ati 'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri
uni tëmëramiti 'icën. Usai 'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti
'icën. 4 Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Nuituñuma 'ixun ca ax
cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca añu cara Nucën Papa
Dios cuëënti 'icë quixun sinánquinma ax cuëëncësoquinshi ñu 'ati 'icën.
5 —Uni raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinani nitsi —
quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain. 6 A uni-
cama raírinëan xubu itsi xubu itsinu atsínbëquinquin, bana ñuixunquin
paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë xanucaman sinánñumasa
'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin sinánquinma ca a xanucaman bëtsi
bëtsi oquin sinania. 7 Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai
cara Jesucristomi catamëti 'icë quixun 'unanima. 8 Usa unicaman ca
Janesbëtan Jambresnën Moisésnën 'acë ñu ax ca cëmë 'icë quixun uni
sinánmiasaribi oquin Nucën Papa Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun
unicama sinánmia. Aín sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx
ainanma 'icën. 9 Usa 'aínbi ca —cëmëntapun 'aish ca sinánñuma uni 'icë —
quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti 'icën, bëráma
unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manuasaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

10 Min camina 'ën bana ñuia upí oquin cuanan uisai carana 'ëx 'i abi
'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan camina 'unan,
'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín bana cuaisama taniabi
ami nishquinma uni upí oxuinshi bana ñuixuan quixun. Camina 'unan,
tëmëraquinbi ënquinma cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi
sinánquin unicama ñuixuan. 11 Min camina 'unan, axa 'ëmi nishcë uni-
caman ca bëtsi bëtsi oquin 'aisamaira 'ë tëmëramiaxa. Uisai carana 'ëx
Antioquía, Iconio, Listra, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax
tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iëan. 12 Asérabi
ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama unin bëtsi bëtsiocëx
tëmërati 'icën. 13 Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uni
paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi oquin uni
paráncë 'aish axa 'iásamaira 'iti 'icën.

14 Usa 'aínbi camina a ëníma mínmi 'unáncë bana quicësabi oi 'iti 'ain.
—Asérabi ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan. Uicaman cara mi
'unánmiaxa quixun camina 'unanin. 15 Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina
Nucën Papa Diosan bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai
caramina 'iti 'ai quixun 'unánan, uisari caramina Jesucristomi catamëti
Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ai quixun 'unánti 'ain. 16 Camabi Nucën
Papa Diosan banax ca anbia sinánmicëxuan aín unicaman cuënëo 'icën.
Usa 'ain cananuna a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën
Papa Diosan nu ainan 'imia quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna 'uchai
quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancëxbi Nucën Papa Diosbë upí
'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna asérabi Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'iti 'ai quixun. 17 Usaquin 'unani ami catamëcë 'ixuan aín

unicaman bëtsi unicamaribi 'unánminun ca Nucën Papa Diosan aín bana
aín unicama cuënëomiacëxa.

4

1 Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, ax 'Apuira 'aish
uxuan uni bamacëmacama 'imainun uni bamacëcamaribi, uisa cara oti
'icë quixun isti, an cuamainun cana mi cain, 2 minmi ñuixuncëxuan min
bana cuanan, cuatiamabi camina uni bana ñuixunti 'ain. Ñuixunquin
camina Jesucristo ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun 'unánmiquin amia
sinánun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina an ñu 'aisama 'acë unicamaribi
'ësëanan camabi uni Jesúsmi catamëcë 'aísha upí 'inun 'ësëti 'ain. Min
cacëxun cuacëbëma bënëquinma camina minmi upí oquin 'unáncë bana
ñuixunquin uni 'ësëti 'ain. 3 Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca unin
Nucën Papa Diosan bana anúan atux upí 'iti a cuaisama tanti 'icën. A
bana cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancë bana ñuixunun
quixun bëtsi unicama bariti 'icën. 4 Nucën Papa Diosan bana cuaisamaira
tanquin ca unían anbi sinánquin ñuicë banaishi cuati 'icën. 5 Usa 'aínbi
camina min upí oquinra sinánxun ñu 'ati 'ain. Tëmëraquinbi tanshiquin
camina ënquinma —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti
'icë —quixun caquin uni bana ñuixunti 'ain. Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin camina sënëonuxun ënquinma min ñu mëëti 'ati 'ain.
6 Nucën Papa Dios cuëënminuxun cana aín ñu mëëti 'an. Usa 'ain ca 'ën
bamati nëtë 'urama 'icën. 7 Uisa ñuishi cara 'icëbë tëmëraquinbi cana Nucën
Papa Diosan bana ënquinma uni ñuixunquin Jesucristonëan 'ë cacësabi
oquin 'aquin sënëon. Usonan cana asérabi Nucën Papa Diosmi sinánti
ëníma aín bana quicësabi oi 'ian. 8 Usa 'ixun cana Nucën 'Ibu Jesucristonën
utancëxun, upí oquin ax cuëëncësabi oquin 'ën 'acë cupí cara uisaira 'ë
'imiti 'icë quixun isti 'ain. An ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icën.
Usa 'ixun ca 'ëishima, an axa uti cuëënquin caíncë unicamaribi, utancëxun
uisaira oquin cara aturibi 'imiti 'icë usoquin 'imiti 'icën.

Ësaquinribia Pablonën Timoteo cá bana

9 Bënëtishi camina 'ë isi uti 'ain. 10 Demas ax ca ënë menu 'icë ñuishi
'aisamaira cuëëni, 'ë ëbiani Tesalónica ëmanu cuanxa. Crescente axribi
ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi Dalmacia menu
cuanxa. 11 Lucasëshi ca 'ëbë 'icën. Usa 'ain camina Marcos barixun
mërabëtsínquin 'ëa Nucën Papa Diosan bana ñuiquínun bëti 'ain. 12 Tíquico
cana Efeso ëmanu xuan. 13 Uquin camina Troas ëmanu Carponën xubunu
'ën nanbëtsíncë tari a 'ë bëxunti 'ain. Bëxuanan camina 'ën quiricacama
'ë bëxuanan quirica catacama aribi manuxunma 'ë bëxunti 'ain, a cana
cuëënin.
14 Alejandro, an manë ñu uniocë uni, an ca 'ëmi manánxun 'itsaira 'ë
tëmëramiaxa. Usa cupí ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën 'Ibu Diosan
'ati 'icën. 15 Nun nu Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë ca a bana ñui
'atimati banaxa, Usa 'ain camina mix an ñuicë bana cuati rabanan abë
nitima 'ain.
16 'Ë ñuia ami uni manáncëxuan, 'atabaquin amia uni manáncë 'apun
camicëx cuanxun, 'ën usai cana 'i quixun chiquinaquin caiabi ca uinu 'icë
unínbi 'ënun rabanan 'apu cacëma 'icën. Camáxbi ca 'ë ëbiani cuanxa. Usa
'ë ocëbi Nucën Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi ca 'iti 'icën. 17 Acaman
ëniabia Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquinia ca a 'apun 'ë uisabi ocëma
'icën. Usoquin ca 'inúan nëëcënëan piisa tancëxbia ñuina abácësaribi

oquin, unin 'aisa taniabi Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë iëmiaxa. Usoquian iëmitancëxun cushiocëxun cana aín bana ñuitëcëan, judíosma unicamánbia cuanun. 18 Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë 'aquianxa. Usaribi oquin ca 'ë 'aquintëcënquin uisa cara ocaniabi 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquintancëxun ca 'ëx aín nëtënu abë tsónun 'ë 'imiti 'icën. Upíira 'icë ca cëñútimoquin unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Upíoquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bëruanxa 'inun ca

19 Prisca 'imainun Aquila camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Imainun camina Onesíforonën xubunu 'icëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 20 Corinto ëmanu Erasto bërúmainun cana Trófimo aín nami upíma 'icë, Mileto ëmanu ëbian. 21 Mitabúcëma 'aínshi camina bënëtishi uti 'ain. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, acama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamanribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi camia.

22 Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa Diosan mibë 'icëcamacëñun mi nuibaquin 'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TITO BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Tito quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anan Jesu-
cristonëan a ñuiquin aín bana ñuixunun caísa 'ain. Usa 'aish cana 'ëx,
uisai cara a Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa unicama Jesucristomi
catamëti upí 'iti 'icë quixun 'unánmicë uni 'ain. 2 Usa 'ixun cana ainan
'aish ca uni xënibua 'aínbi aín nëtënu abë 'iti 'icë quixun unicama 'unánmin.
Ax asérabi cëmëma 'aish ca Nucën Papa Dios bëráma, me 'imainun camabi
ñu uniosama pain 'aíshbi, ësai ca 'ën unicama 'ën nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quiax
quiacëxa. 3 An mëníosabi oquin ca anúan unicama ënë ñucama 'unánti
nëtëa 'icëbëtan aín unicaman bana ñuixuncëxun camabi unin cuanun
mëníoquin, 'ënribi uni aín bana ñuixunun Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa.
An ca Cristomi catamëtia ainan 'inun unicama iëmia. 4 Tito, 'ën cana
ënë quirica mi buanmin. 'Ëx ami sináncësaribi oi mixribi Jesucristomi
sináncë 'aish camina 'ën bëchicësa 'ain. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën
'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibacëxmi ainan 'aish
chuámarua 'iti cana cuëënin.

Creta nasínuxun Titon usoquin ñu 'a

5 Anuax uquin cana nun nu sënëoncëma ñucama ami sënëonun Creta
nasínu mi ëbëtsían, anuxunmi 'ën mi cacësabi oquin ëmacamanu cuanquin,
uicamax cara axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'iti 'icë quixun
caístancëxun anënun. 6 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'inun
camina ësa uni caísti 'ain: Unin —'aisama ca —quixun ñuicëma ca 'iti 'icën.
Usa 'ianan ca xanu achúshiñuishi 'iti 'icën. 'Ianan ca aín bëchicëcamaxribi
upí oquin bana cuacë 'iti 'icën. Aín bëchicëcamax ca —bana cuacëma
'ixun ca 'aisama ñu 'aia —quixuan unin ñuicëma 'iti 'icën. 7 Usa 'icëmi
mitsun caíscë unicaman ca atun cushi 'ixun aín unicama Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin bërúanti 'icën. Usa 'aish ca upí ñuishi 'ai —ñu
'aisama ca 'aia —quixuan unin ñuicëma 'iti 'icën. 'Ianan ca bëtsi uni ñuuma
ca quixun sinánquin ashi ñu 'axunun cacë 'itima 'icën. 'Ianan ca bënëtishi
masáquin sinani nishtima 'icën. 'Ianan ca paëntima 'icën. 'Ianan ca unibë
mëëananti sinánñu 'itima 'icën. 'Ianan ca curíquiñu 'inuxun uni paránti
sinántima 'icën. 8 Usai 'iquinma ca a isi aia cuëënquin uni biti 'icën. Añu
ñucamax cara upí 'icë ashi 'ati ca sinánti 'icën. Upí oquin sináncë 'ixun ñu
'atima 'acëma ca 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi ca 'aisama
ñu 'aíma upíshi 'iti 'icën. 9 Atun ca nun ñuixuncë bana upí oquin cuacë
'ixun bëtsi uniribi a bana cuanun 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca a bana
ca cëmë 'icë quixuan an sináncë unicamaribi sinanamiti 'icën.

10 'Itsa unix —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuati —quicë 'aíshbi
ca a bana quicësabi oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania. Uni itsíxa usari
'icësamaira oi ca judíos unicama raírinëx 'ia. 11 A unicaman ca curíqui biti
cupíshi unicama parántisa tanquin bëtsi bana ñuixunquin, bëtsi bëtsi uni
'imainun aín xubunu 'icëcamaribi, atun sináncësa oquian sinánun quixun
sinánmia. A unicama camina amiribishi uni parántëcëanxma 'inun cati
'ain.

12 Cretanu 'icë uni achúshi, ax isa banati 'unáncë 'icë quixuan aín
aintsicaman cacë, ax ca aín aintsicama ñui ësai quiaxa: “Cretanu 'icë

unicamax ca usabi cëmëcë 'ianan, ñuina pianancësa 'ianan ñu mëëtisama
tancë 'ianan 'aisamaira oquin picë 'icën”. 13 A unían aín aintsi ñuicë bana
ax ca asérabi 'icën. Usa 'ain camina a unicama 'ësëquin Nucën Papa Diosan
bana upí oquin cuatía a bana quicësabi oi 'inun upí oquin sinanamiti
'ain. 14 Unin sináncësa oquinshia judíos unicaman anbi sinánxun ñuiá
bana cuaxunma 'anun camina sinánmiti 'ain. Sinánmianan camina an
Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unin cëmëquin ñuicë banaribi
cuaxunma 'anun upí oquin sinánmiti 'ain.

15 Ënëx ca ësa 'icën. Ui unix cara aín sinan upí 'icë an ca ñu upíma
isquinbi upí oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara Nucën Papa
Diosmi sináncëma 'ianan aín sinan upíma 'icë, an upí ñu isquinbi 'atima
ñuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun ca usa unin 'atimaquin sinania.
16 Atúxa —'ëx cana Nucën Papa Diosan uni 'ai —quiabi ca an ñu 'aisama
'aia iscë unicaman —usama ca —quixun 'unania. Atúan ñu 'aisama 'acë
cupí ca unin atu cuëënima. A unicaman ca bana cuacëma 'ixun ñu upí 'ati
sinanima.

2

Uisai cara uni upí 'iti 'icë quicë bana

1 Usa 'aínbi camina, an upí oquin min bana cuacë unicama a Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oishía 'inun bëtsi bana ñuixunquinma Jesucristo
ñuicë banaishi upí oquin ñuixunti 'ain. 2 Uni apan, anpan mëcócama,
ax ca paëncëma 'ianan upí oquin sinánquin ñu 'anan ñu 'aisama 'acëma
'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ianan bëtsibë
nuibanan an uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin Nucën Papa Diosmi catamëti
ëntima 'icën. 3 Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, ami sinani
ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi upí nuituñu 'iti 'icë quixun. Bëbu
'imainun xanunbi ca cëmë bana ñuitima 'icën. Ca paëntima 'icën. Atúan
aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca atun xanu tuácama 'imainun atun
ñe xutacamanribi usaribi oquin 'ati 'icën. 4 Xanu apáncaman ca ësai 'iquin
aín tuá 'imainun aín ñe xutacamaribi ësaía 'inun 'unánmiti 'icën: atun
bënë nuibanan ca atun tuáribi nuibaquin bërúanti 'icën. 5 Ñu 'aisama
'acëma 'ianan ca bëcántapun 'itima 'icën. 'Ianan ca aín xubu upí oquin
bërúancë 'ianan upiti abë cananquin bëtsi xanu 'aquincë 'iti 'icën. Aín
bënën bana ca cuati 'icën. Unínma Nucën Papa Diosan bana ca upíma 'icë
quixun caia, usa 'ain ca an aín bana cuacë xanucamax usai 'i upí 'iti 'icën.

6 Usaribi oquin camina uni bënácamaribi upí oquin sinánquian ñu
upíshi 'anun cati 'ain. 7 'Imainun camina minribi min 'aia isquian
usaribi oquin unin 'anun upí ñuishi 'ati 'ain. Atu 'ësëquin camina amanu
amanua sinánquinma upí oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin
'unánmiti 'ain. 8 'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucën Papa
Diosan bana quicësabi oía 'inun upí oquin unicama ñuixunti 'ain, bëtsi
unían —min bana ca 'aisama 'icë —quixun ñuiti rabanan. Usoquinmi
'acëbë ca axa mimi nishtisa tancë unicama ax a cupía mi ñuiti bana 'aíma
'ain, rabínti 'icën.

9 'Anan camina an uni ñu mëëxuncë unicamaribi 'ësëquin an a ñu
mëëmicë unin bana parëquin cuëbíquinma, an cacësabi oquin 'anun cati
'ain. 10 'Anan camina a unicama ësaquin 'unánmiti 'ain, an iscëxun 'anan-
bia an ñu mëëmicë unían iscëxunmabi, ñu mëcamaquinma upí oquinshi ñu
mëënun. Atúxa usai 'icëbëtan ca camabi unin —Nucën Papa Dios, an uni

ainan 'inun iëmicë, aín unicamax ca asérabi upí 'icë —quixun 'unánti
'icën.
11 Nucën Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin abëa upí
'inun 'iminuxun aín Bëchicë ënë menu xuacëxa, unían uisaira oquin
cara an atu nuibatia quixun 'unánun. Usa ca Nucën Papa Dios 'icë
quixun 'unáncë 'ixun camina 'ën mi cacësabi oquin unicama 'unánmiti
'ain. 12 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish cananuna
abë upí 'aish ax cuëëncëma ñu 'ati ëni, upíshi 'ianan axa ami sináncëma
unicamaxa 'icësai 'iti sinanima, 'ianan ami cushicë 'ixun, añu ñucama
nun 'ati cara cuëënia ashi 'ati 'ai quixun. 13 Usaquin 'unánmianan ca
nu 'unánmia, nux ainan 'ixun cananuna ax quiásabi oía an nu iëmicë
Jesucristo, ax Nucën Papa Diosribi 'aish, aín cushibëbi utëcënti nëtë
caínti 'ai quixun. 14 Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacëxa, nun
'uchacama tërënxunquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun iëmianan nun
sinan upí 'ixúnu bëtsi ñu sinántëcënquinma ax cuëëncësabi oquinshi 'anun.
15 'Ën mi cacë banacama ënë camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa,
asérabi ca a bana icë quixun sinani racuëtima Jesucristomi cushicë 'inun
'ësëanan camina atúan 'aisama ñu 'axunma 'anun caquin 'ësëti 'ain.
Usoquin 'aquin camina ui uníbi mi timaquin min bana cuaisama tanun
'imitima 'ain.

3

Usaia axa Jesucristomi catamëcë unicama 'iti bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina manuaxma 'inun
ësaquinribi cati 'ain: Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana
cuaquin ca atun cacësabi oquin 'ati 'icën. Uisa ñu cara upí 'icë a ca
chiquíshquinma 'ati 'icën. 2 Uinu 'icë unimibi ca 'atimati banatima 'icën.
Bëtsi unibë cuëbicanancëma 'ianan ca upí sinánñu uni 'aish rabiti cuami-
anantima 'icën.
3 Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi
oi 'iáma 'ain. Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bëtsi unin
sinánmicëxun 'anan nunbi sinani nux cuëëncësabi oi ñunshini 'iacën.
'Aisama ñuishi 'anan cananuna bëtsi unimi nutsianan numia uni nishcëx
abë nishanancën. 4 Usaínu 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Dios, an nu ainan
'inun iëmiti, an, an ca upíira 'ixun nu nuibatia quixun nu 'unánmiacëxa.
5 Usoquin ca nun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun
iëmiacëxa. Iëmiquin ca bacëntëcëncësa 'inun nun 'uchacama tërënquin
aín Bëru Ñunshin Upitan nu bëtsi ocëxa. 6 Jesucristo, an nu iëmicë, a
cupíshi ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'iti oquin nu
'ináncëxa. 7 Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí
'imicë cupí, abënu xënibua 'aínbi tsóti, a caínti 'ain.

8 Ënë banacamax ca asérabi upí 'icën. Usa 'aían ax quicësabi oi camabi
uni 'iti ca asábiira 'icën. Usa 'ain camina axa ami catamëcë unicama
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iquian ënquinma ñu upíshi 'anun upí
oquin 'ësëti 'ain. 9 Bëtsi bëtsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui
bëtsi unibë cuëbicanánan, usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo
bana uisai quicë cara quixun ñui cuamianani bëtsibë nisháníania. Usaía
'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isëshiti 'ain. Usai 'iquin upí oquin
sinani banacëma 'ixun ca unin bëtsi uni upitaxa 'inun 'aquinima.
10 Uinu 'icë unin cara axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsin
sináncësa oquian sinánunma amanu amanu sinánmia, a camina usai

'iaxma 'inun quixun caquin 'ësëti 'ain. Cacëxbia sinanatiama camina
amiribishi catëcënti 'ain. Cacëxunbia cuatiama camina mitsubëa 'inúnma
ënti 'ain, 11 ax upí sinánñu 'iá 'aíshbi ca bërí usama 'icë quixun 'unánquin.
Aín ñu 'aisama 'acë sinanaquin ëncëma cupí camina usoquin 'ati 'ain.

Ësaquinribia Pablonën Tito cá bana

12 Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain, Artemas carana
xuti 'ain, Tíquico carana xuti 'ain, xucëbë camina panatima Nicópolisnu
'ë isi uti 'ain. 13 Ucëma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama
'ësëcë uni, Zenas, abëtan Apolonën cuanuxun aín ñu mëníoia 'aquinti
'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara cuëënia a 'inánti 'ain. 14 Usa
'ain camina axa Jesucristomi sináncë unicaman upí ñuishi 'anan bëtsi
uniribi 'aquinsa 'icë 'aquinun sinánmiti 'ain, usaquin 'aquian uni raíriribi
Jesucristomi catamënun 'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

15 'Ëbë 'icëcaman ca camaxunbi bërúanxmi 'icanun mitsu canun quixun
'ë caxa. Uicaman cara nuxnu Jesúsmi sináncë 'icë nu nuibatia acama
camina bërúanxa 'inun cati 'ain. Nucën Papa Diosan micama nuibaquin
'aquincëxmi upitax 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN FILEMÓN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Filemón quirica cuënëoxuan

1 Filemón, 'ëx Pablo, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë
'ixun, cana axribi Jesucristomi catamëcë 'aísha nucën xucën 'ain, Timo-
teobëtan mi quirica buánmin. Minribimi nubëtan Jesucristo ñuiquin bana
ñuixuncë 'icë cananuna ënë quirica mi cuënëoxunin. 2 Usa 'ain cananuna
axa Jesucristomi catamëcë 'aish min xubunu timëcë unicama 'imainun
nucën chirabacësa, Apia, 'imainun Arquipo, anribia nubëtan tëmëraquinbi
Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë, acaman cuanun ënë quirica mi
buánmin. 3 Mitsúxmi Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën
nuibaquin 'aquincëx chuámarua 'iti cana cuëënin.

Ainan 'aish aín unicamabë nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

4-5 Nucën Papa Diosbë banaquin cana camabi nëtë mi sinánquin a
mi ñucáxunin. Ñucáxuanan cana, mitsux isamina Nucën 'Ibu Jesúsmi
upiti sinani ami catamëti, aín unicamabë nuibananin quixun ñuicania
cuaquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin. 6 Mix Jesu-
cristomi catamëquinmi ax cuëëncësabi oquin 'acë cupí, ca uni raírinëxribi
ami catamëaxa. Acaman uisaira oquin cara Jesucristonën aín unicama
'aquinia quixun 'unánun cana aturibi Nucën Papa Dios ñucáxunin. 7 'Ën
xucën, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamëcë uni raírinëan masá
nuitucë 'ixunbi minmi nuibaquin 'aquincëxun upí oquin sinania ñuia
cuaquin cana cuëënquin upí oquin sinan.

Onésimo binuan Pablonën Filemón ca

8 Cristonëan 'ë aín bana ñuixunun 'imicë 'ixun, 'ëx cuëëncësabi oquinmi
'anun 'ën mi cati ca asábi 'icën. 9 Usa 'aínbi cana —'ë nuibaquinshi
camina ëx cuëëncësabi oquin 'ati 'ai —quixun sinánquin mi cain. 'Ëx cana
Pablo, caniacëcë uni 'aish, Cristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë
'ain. 10 Usa 'ixun cana Onésimo ñuiquin mi cain. Ënë sipunuxun 'ën
aín bana ñuixuncëxun cuati ca Onésimo Jesucristomi catamëaxa. Ax bërí
Jesucristonan 'aish ca 'ën bëchicësa 'icën.
11 Bëráma ca Onésimo min ñu mëëmicë uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi
'aquincëma 'icën. Usa 'ixunbi ca bërí 'ëa 'aquincësaribi oquin miribi
'aquinti 'icën. 12 Minu cuantëcënun cana a xutin. 'Ën nuibairacë 'aish ca
ax 'ën taná bëchicësa 'icën. Usa 'icë camina upí oquin biti 'ain. 13 Jesucristo
ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'icëa, min 'aquiniamabi an ënuxun
'ë ñu 'axunun bërúnti cana sinan. 14 Usa 'ixunbi cana mi ñucácëma pain
'ixun a bërúncëma 'ain. 'Ëx cuëënquinbi, 'ën mi ñucácëxunmabimi mix
cuëënquin a 'ë ñu 'amixunti cana sinanin. 15 Ënanantëcëntimoi mibë 'iti
cupí sapi ca Onésimonën mi ëanxa. 16 Min ñu mëëmicë unishi 'iá 'aíshbi ca
bërí Onésimo Jesucristomi catamëcë 'aish min xucënsa 'iti 'icën. 'Ën cana
a nuibatin. Usa 'icëbi camina miinra 'ën 'acësamaira oquin a nuibati 'ain,
min ëmanu 'icë cupishima, Jesucristomi catamëcë 'aísha min xucënsa 'icë.
17 Usa 'ain camina —'ëx cana Pablobë nuibanancë 'ai —quixun sináncë
'ixun minmi 'ë bicësaribi oquin a biti 'ain. 18 An min ñu mëcamanan mi

ribíncë 'ain camina 'ën mi a cupíonun 'ë cati 'ain. 19 'Ëx Pablo 'ixun cana
'ën mëcënanbi cuënëoquin mi cain, 'ën Jesucristo ñuiquin cacë cupí ainan
'ixunmi min 'ë cupíoti asábi 'aínbi cana Onésimonëan mi ribíncë a mi
cupíoti 'ain. 20 Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ën xucënsa 'ixun,
Jesucristomi catamëcë unin 'acësoquin upí oquin sinánquin, 'ëxribi ainan
'icë upí oquin sinani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.

21 'Ën cacësa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ën mi cacësamaira oquin
'ati 'ai quixun sinánquin cana mi buánminuxun ënë quirica cuënëoin.
22 Nucën Papa Diosmi 'ë ñucáxuncëx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana
sinanin. Usa 'ain camina anu 'ëx 'i cuanti 'ë meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

23 Epafrasnën ca 'ëcëñuan Jesucristonan cupí sipuacancë 'ixun
bërúanxmi 'inun mi canun 'ë caxa. 24 'Imainun ca an ëbëtan bana
uni ñuixuncë unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, acamanribi
bërúanxmi 'inun mi canun quixun 'ë caxa.

25 Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi min sinan upí
'aish chuámarua 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

I. CRISTONËX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBËTAN SËNËNMAIRA 'ICË QUICË BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancëxuan Nucën Papa Diosan aín Bëchicëira xua

1 Bëráma ca Nucën Papa Diosan nucën raracaman aín cushi 'unánan
uisai cara aín uni 'iti 'icë quixun 'unánun, Nucën Papa Dios, an sinánmicë
bana uni ñuixuncë unicamabë bananan namámiquin canan, bëtsi bëtsi
ñu ismiquin canan, bëtsi bëtsi ñu 'aquinribi atu ismiacëxa. 2 Bëráma
usaquin nucën raracama 'unánmia 'aínbi ca an xucëxun aín Bëchicë anbi
aín Papan bana unicama ñuixuancëxa. Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë
camabi ñu uniomiacëxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icë ángelcama
'imainun, ënë menu 'icë unicama 'imainun, camabi ñu unio 'icë aín
Papan a 'ibuamiacëxa. 3 Nucën Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish
upíira 'icën. Usa 'ain ca aín Bëchicë Jesucristo axribi asaribi 'icën. Usa
'ain ca uisa cara ax 'iacëxa quixun 'unánquin unin 'unánti 'icën, aín Papa
Dios ax ca asaribi upí 'icë quixun. An unio 'ixun ca an unio ñucama, aín
banánbia usabi 'inun 'imia. Usa 'aish ca camabi unin 'ucha tërëncë 'inun
bamax baísquitancëx, aín Papan nëtënu cuan 'aish aín mëqueu abë 'Apu
'icën. 4 Nucën Papa Diosan Bëchicë ax ca aín Papa cuëëncësabi oi 'icë cupí,
aín ángelcamasamai upíira 'icën. Usa 'ain ca aín Bëchicë Jesucristo axribi
asaribi 'icën. Usa 'ain ca uisa cra 'aish aín Papabë 'Apu 'icën. Usa 'aísha ax
aín Papabë 'Apu 'ain ca ángelcama abë sënënma 'icën.

Nucën Papa Diosan Bëchicë, ca ángelcamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana

5 Nucën Papa Diosan ca uinu 'icë ángelbi cáma 'icën:
Mix camina 'ën Bëchicë 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'ai
quixun. 'Imainun ca uinu 'icë ángelbi ñuima, Jesúsëshi ñui, Nucën Papa
Dios ësairibi quiacëxa:
'Ëx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ën Bëchicë 'iti 'icën.
6 Usa 'aish ca aín Bëchicë aratsushi 'icëbi ënë menu xuti ësai quiacëxa:
'Ën ángelcaman ca a rabiti 'icën.
7 Angelcama ñui ca Nucën Papa Dios ësai quiacëxa:
'Ën 'amicëxun ca 'ën ángelcaman 'ën cacësabi oquin ñu 'aia. Usa 'ain cana
'aisa tanquin suñusa 'imianan 'aisa tanquin tsi rëquirucësa 'imin.
Usa 'ixun ca 'ë ñu 'axunia.
8 Usai quiquinbi ca aín Bëchicë aira ësaquin caia:
Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'ën nëtënu 'Apu 'ain. Mix 'Apu
upíira 'aían min banaribi upí 'ain ca min 'ati ñucamaribi upí 'icën.
9 Unían upí ñuishi 'ati cuëëanan camina atúan 'aisa tancë 'atima ñu
a cuëëncëma 'ain. Usa 'icë cana 'ëx Dios 'aish min Dios 'ixun, uni-
cama 'imainun ángelcamaribi 'acësamaira oquin, cuëëinra cuëënun
mi 'imian.
10 Usaquin canan ca Nucën Papa Diosan ësaquinribi aín Bëchicë caia:
Mix camina camabi ñu aín 'ibu 'ain. Min camina bëráma mecama
'imainun naí 'imainun anu 'icë ñucamaribi uniocën. 11 A ñucamax

ca nëtëti 'icën. Nëtëcëbëbi camina mix nëtëtima 'ain. Chupa
'icësaribiti ca a ñucama xënibuti 'icën. 12 Usa 'icëmi min, chupa xëni
'acësaribi oquin capúncëxbi ca me 'imainun naí iótëcëncë 'iti 'icën.
Acamaxa usai 'icëbëbi camina mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá
'aish usabi 'iti 'ain.
13 Uínsaranbi ca uinu 'icë ángelbi Nucën Papa Diosan ësoquin cáma 'icën:
Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu
'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.
14 Camabi ángelnëx ca an Nucën Papa Dios ñu 'axuncë 'icën. Usa 'ixun
ca an xucëxun, uicamax cara an mëníosabi oi Nucën Papa Diosnan 'inux
iënuxun 'aia, acama 'aquinia.

2

Jesucristomi catamëti iëtisama tantima bana

1 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan Bëchicë ñui quicë bana a upí
oquinra bëmëquin cuati 'ain, a bana manuquinma ax quicësabi oquin
'anuxun. 2 Bëráma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucën Papa Diosan
nucën raracama ñuixunun quixun, Moisés aín bana 'ináncëxa. Usa 'ain ca
raírinën a bana quicësabi oquin 'amainunbia an a bana quicësabi oquin
'acëma unicama, a Nucën Papa Diosan atun 'ucha cupíbi castícancëxa.
3 ¿Asérabi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamëtia uni Nucën
Papa Diosnan 'inun iëti bana a cuatíbi, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish
uisa tancëx iëti 'ain? A bana anun nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën
Papa Diosnan 'inux iëti, a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën pain unicama
ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an cuacë uni raírinën, a bana ca asérabi 'icë
quixun 'unánquin, nuribi 'unánmiacëxa. 4 A unicama ca Nucën Papa
Diosan uni itsin 'acëma ñu 'anun 'amiacëxa, an aín bana ñuixunia cuacë
unicaman, asérabi ca aín bana 'icë quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bëtsi
bëtsi ñua 'anun aín Bëru Ñunshin Upí 'ináncëxa, ax cuëëncësabi oquin.

Axa ami catamëti unicamasaribia Jesucristo 'iá bana

5 Aín unicama cara uisai 'iti 'icë quixun ñuiquin cana mitsu cain, Nucën
Papa Diosan ca ángelcama —mitsux camina 'ën unicaman 'apu 'iti 'ai —
quixun cáma 'icën. 6 Usama 'aínbi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quia:
Nucën Papa Dios, ¿axa añu 'icë caramina uni sinánxunin? ¿Axa añu
'ain caramina axa chëquiti unicama 'aisamaira oquin sinanin?
7 Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sënënmara 'inun uni
'imiacën. Usa 'imiquinbi camina minan 'aísha mibë xënibua 'aínbi
'itioquin 'imianan min unio ñucamaribi 'ibuamiacën. 8 Usonan
camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiacën.
Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiquin Nucën Papa Diosan añu
ñubi an 'ibuacëma 'itimoquin unicama uniocëxa. Usa 'aínbi cananuna
'unanin, camabi ñuira ca unin 'ibuacëma pain 'icën. 9 Usa 'aínbi cananuna
Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan, usabi 'inuxmabi ënë menu
uni 'aish ángelcama meura 'inun xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën
Papa Diosan sinánsabi oi ca ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usa
'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan
aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë
cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun
'imiacëxa.

10 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun uniocëxa. Usoquin 'á
'aish ca, an aín bana cuacë aín bëchicëcamaxa aín nëtënu abë 'iti cuëënia.
Usa 'ixun ca axa uni 'aish tëmëranan paë tani bamacë cupíshi Nucën
Papa Diosan ainan 'inun uni iëminun Jesucristo 'imiacëxa. 11 Jesús, an
aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun 'imicë a 'imainun an
usaquin 'imicë unicama, acaman Papa ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa
'ain ca Jesús aín unicama sinani rabinima, atux ca 'ën xucëantu 'icë quia,
12 aín bana quiricanu cuënëo quicësabi oquian aín Papa ësaquin cásabi oi:
Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucëantu ñuixunti 'ain. Min unica-
maxa timëcë, abëtan cana mi rabiti 'ain.
13 Ësaribitia Jesús quiá ca cuënëo bananu 'icën:
'Ëx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.
Ësaribi ca cuënëo bananu 'icën:
'Ëx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'ináncë aín bëchicëcamabë.
14 Achúshi unin bëchicëcamax ca aín xucënsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën
Papa Diosan bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni
'aish ca, an ñu 'atima 'ati sinánmicë 'aísha Nucën Papa Diosbë uni 'itima
'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa.
15 Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami
catamëcëma 'aish aín bamati sinani racuëcë unicama, ax ainan 'aish
aín bamatimi racuëtimoquin mëníocëxa. 16 Usa 'aish ca Jesús ángelcama
'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara Abraham Nucën Papa
Diosmi catamëasaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca Jesús uni
'inux uacëxa. Asérabi ca usa 'icë quixun canananuna 'unanin. 17 Ësaquin
nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun
'unánan paë tani tëmërati 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa
Dios upí oquin ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tërënux bamati cupí
nusaribi uni 'iacëxa. 18 Ax tëmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi
ñu 'atima 'aíma 'ixun ca an, a ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun
quixun sinánmicë aín unicamaribi usoquin 'axunma 'anun cushioti 'icën.

3

Moisésbëtan sënënmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun
camina, Nucën Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nëtënu xuá
'ixuan an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa
uni cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain. 2 Bëráma ca Jesús ucëma
pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucën Papa Diosan
cacësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan
usaquin 'anun caíscë 'ixun, an cacësabi oquin camabi ñu 'acëxa. 3 Nucën
Papa Diosan Moiséscëñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aínbi, ca a
unicama asérabi Nucën Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain
ca Moisésbë sënënmaira Jesucristo 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu
rabicësamaira oquin ca an xubu 'acë uni a unin rabia. Usaribi oquin ca
Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin Jesucristo rabiti
'icën. 4 Ësa ca. Uisa 'aíshbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia.
An 'acë uni ax ca aín 'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés 'imainun
judíos unicama ainan 'itioquin mëníonan camabi menu 'icë ñucama unio
ax ca Nucën Papa Dios 'icën. 5 Nucën raracama judíos unibu 'ain ca
Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi

oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë quixuan judíos
unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucën Papa Diosan cacësabi
oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa. 6 Usa 'aínbi ca
Nucën Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi
'icën, nun nu ami catamëti ënquinma cuëënquin abë aín nëtënu 'iti sináncë
'ain.

Nucën Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

7 Usa 'ain ca a bana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun
unin cuënëo, ax ësai quia:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin 8 camina cuacëmasa
otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucën Papa
Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai,
—Nucën Papa Diosan ca nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu
uni 'icëma menuax. 9 Ësai ca Nucën Papa Dios quia: Anuax ca
'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu 'axuncëxun isíbi mitsun
raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa. 10 Usai 'ia oi atumi
nishi cana ësai quiacën: Ënë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi
sinánquin 'ëx cuëëncësoi 'iti 'unántisama tanxa. 11 Quianan cana
atumi nishi sinanatëcëntimoi ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu
ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

12 'Ën xucëantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain,
'atimaquin sinánquin Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a ami
catamëquinma ëntin rabanan. 13 Usai 'ima camina micama uinu 'icëxbi
'atima ñu 'atishi sinani Nucën Papa Diosmi manúti rabanan, camabi
nëtën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti sinánmiananti
'ain, ënë nëtëa cëñútisama pan 'aínshi. 14 Anun nux aín nëtënu 'iti nëtë
sënëntamainun cananuna ami catamëtabatínu 'iásabi 'i ami catamëti 'ain.
Usai 'i cananuna camabi nëtën Cristobë 'ain.

15 Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa
otima 'ain. Mitsun raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux
ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani
'atimati banacëxa.

16 ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi cuacëmasa oi ax
quicësabi oi 'iisama tancëx? Moisésnëan Egipto menua bëcë unica-
max ca usai 'iacëxa. 17 ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios
cuarenta baritian nishacëx? Axa aín 'ucha cupíbi an anua bëbati ñuixuncë
menu bëbaima, anu uni 'icëma menuax cëñúa unicamami ca Nucën
Papa Dios nishacëxa. 18 ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan
sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë menu ca chuámarua tani bucunux
bëbatima 'icë quixun cacëx? An a timaquin aín bana cuaisama tancë
unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin cacëxa. 19 Usa 'ain cananuna a
ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma
'ianan ami catamëcëma cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua
chuámarua tani 'itia ñuixuncë menu bëbamiama 'icën.

4

1 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiti nëtë
inúcëma 'aínshi, ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsu raírinëxmi Nucën Papa
Diosnanma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. 2 A me anu chuámarua

'iti ñui quicë bana a ca nucën raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca —asérabi
ca a menunu 'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a
ñuixuan menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama 'aínbi ca Nucën
Papa Diosan nucën rara cásaribi oquin nux Jesucristomi catamëti aín
nëtënu abë 'inux iëti bana ñuiquin nuribi caxa. 3 Nucën raracama ñuiquin
cuënëo bana ca ësai quia:

Atumi nishi cana sinanatëcëntimoi a unicama ñui quiacën: Atux ca a 'ën
atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

Atúxa usai 'iá 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosmi catamëti ax nubë
'ain chuámarua 'i cuëënin. Usaínu 'itioquin ca Nucën Papa Diosan camabi
ñu unioquin mëníocëxa, 4 aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Camabi ñu mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë cëñuquin uniotancëx ca
Nucën Papa Dios nëtë itsin tanti —'ë ñu uniocëcama ca asábi 'icë —
quixun isi upí oquin sinani cuëëancëxa.

5 Nucën raracama ñui ca Nucën Papa Diosax ësaribiti quiacëxa:

Atux ca 'ën atu ñuixuncë me anu 'ëbë chuámarua 'aish cuëëni bucunux
bëbatima 'icën.

6 Usa 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicama Nucën Papa Diosmi catamëti abë upí
'aish chuámarua 'iti, 'aíshbi raírinëx ami sináncëma pain 'icën. Usaribiti ca
atun pain cuaquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish a Nucën Papa
Diosan ñuixuncë menu bëbama 'icën. 7 A paían ñuixuncë unicaman aín
bana cuama 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicaman cuati oi Nucën Papa Dios
amiribishi quitëcëni, bërí camina 'ëmi catamëcanti 'ai quiax quiacëxa, ësai:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa
otima 'ain.

Usaquin ca Davitan, Josuénëan judíos unicama Nucën Papa Diosan
ñuixuan menu bëbaquiían 'ain, a xënibucëbëtan cuënëocëxa. 8 A uni-
cama Nucën Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncë menu
bëbáma 'aínbi ca aín bëchicëcamax Josuénën buáncëx anu bëbacëxa. Jo-
suénëan anua atux chuámarua 'aish bucuti menu buáncëx bëbatancëxuan
ax quicësabi oquin 'ai ami catamëcë 'ain ca Nucën Papa Dios amiribishi
anun uni chuámarua 'iti bana ñui quitëcëanma 'itsíanxa. 9 Usa 'ain cana-
nuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax
cuëëncësabi oi ënë menu chuámarua 'itancëx aín nëtënuira chuámarua 'aish
bucuti oquin mëníocëxa quixun. 10 Uicamax cara ax cuëëncësa oíshi 'iti
sinani bënëti a ëni, ami catamëti Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ia,
ax ca Nucën Papa Dios ñucama uniotancëx cuëëansaribi oi 'ia. 11 Nucën
Papa Diosan atu ñuixuncë menu bëbáma unicama usaribiti nuxribi ami
catamëcëma 'itin rabanan cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami
catamëquin ëníma bërúancati 'ain.

12 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bamatimoi tsotia. Ax
ca cushiira 'icën. Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun cara-
nuna asérabi upí oquin sinani, caranuna upí oquin sinanima quixun.
'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai quixun nu 'unánmia.
13 Axa an unio 'aish Nucën Papa Diosmi unëti uisa ñubi ca 'aíma 'icën. An
uni aín ñu 'acë cupí, uisa cara oti 'icë quixun 'unáncë, Nucën Papa Dios, an
ca camabi ñua unin 'aia 'unánan aín nuitu mëúa chiquinaquinma sináncë
ñubi 'unania.

An aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Jesucristo ñuicë bana

14 Jesús ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan, an nu Nucën Papa Dios
ñucáxuncë 'aish aín Papa Diosan nëtënu abëbi 'icën. Usa 'icë cananuna

ami catamëquin aín bana cuati ëntima 'ain. 15 Jesús an nu Nucën Papa
Dios ñucáxuncë, ax ca uni 'aish nux 'icësaribiti tëmëraíbi 'uchama 'icën. Usa
'ixun ca nuribi tëmëranan ñunshin 'atimanën 'atima ñu 'amitisa taniabi
nuibaquin nu 'aquinti 'icën. 16 Asérabi ca usa 'icë quixun 'unánquin
cananuna ami racuëquinma, an nu nuibacë Nucën Papa Dios a nun
'uchacama tërënquin nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacë cupí. Us-
aquin cananuna anúnu uisai cara 'icë nëtën, nuibaquian nu 'aquinun
ñucáti 'ain.

II. LEVITAN RËBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICË QUICË BANA (5-8)

5

1 Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca judíos sacerdotenën cushica-
man 'apun, judíos unicaman 'ucha 'imainun aín 'ucharibi tërëncë 'inun
'aracacë ñuina 'axunquin Nucën Papa Dios ñucáxunia. 2 Usa 'ixun ca
axribi uni 'icëa ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun tancëxun
'unan 'ixun uni itsi usaribiti 'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ñu 'ati
ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinma an ñu 'acë unicama 'imainun, —
usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinbi 'acë unicama aribi, ami
nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icën. 3 Axribi ñu 'atima 'acë 'ixun
ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun judíos uni raírinën 'uchacama
'imainun aín 'uchacamaribi tërëncë 'inun quixun 'aracacë ñuina 'aia.
4 Ui uníxbi ca axbi 'iisa tani judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'itima
'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëx cuni ca usai 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan
—Aaronën ca 'ën unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun Moisés cásaribi oi.
5 Usaribiquin ca Cristonën anbi judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iti
sinánma 'icën. Nucën Papa Dios an
Mix camina 'ën Bëchicë 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'ai,
quixun cacë, anbi ca Cristo judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'imi-
acëxa. 6 Ësairibi ca cuënëo bananua Nucën Papa Diosan aín Bëchicë cá
bana quia:
Mix camina nëtëtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain,
Melquisedec 'iásaribi.
7 Jesusan ca ënë menu 'aish abë banaquin aín Papa ñu ñucácëxa. Ñucáquin
ca axa bamatimoquin a iëmiti cushiñu 'icë 'unánquin, munuma banaquin
cacëxa. Usaquian ax cuëëncësabi oquin 'aquinun quixun ñucácë cupí ca
Nucën Papa Diosan Jesucristo 'aquiancëxa. 8 Usa 'ain ca Cristonën, ax
aín Bëchicë 'aíshbi tëmëracë 'ixun, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi
'ati 'unáncëxa. 9 Ax tëmëraibi aín Papa Dios cuëëncësabi oi 'iá 'ixun ca an
aín bana cuaquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a aín 'ucha tërënquin
Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë 'inun iëmia. 10 Ax ca ësaquian
Nucën Papa Diosan cá, a 'icën, —mix camina sacerdote, an 'ën unicama
'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribiti.

Jesucristomi catamëquin ëncë 'icë 'aish 'unánmitëcëinsa bana

11 Usa 'aínu mitsu ënë banacama ñuixuinsa tancëxunbi camina mitsun
asérabi upí oquin a bana cuaisama tanin. 12 Mitsúinra a ñuicë bana a
'unáncë 'ixun uni itsi 'unánmisa 'aíshbi camina mitsúnmi bëráma cuacë
bana Jesucristo ñui quicë, a 'unánmitëcëinsa 'ain. Ënë ñu upí oquin
cuacëma 'aish camina mitsux tuáratsu ñu iru piisama pain 'ixun aín titan
xuma 'acësa 'ain. 13 Bëráma cuacë bana 'unánmitëcëinsa 'aish camina an

aín titan xuma 'acë tuásaribi 'ain, uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti
'icë quixun 'unáncëma 'aish. 14 An Nucën Papa Diosan bana upí oquin
sinánquin an cacësabi oquin 'acë uni, an ca upí oquin 'unania, uisa ñu
'ati cara Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë
quixun. 'Unánquin ca usoquin 'aia. Usa unix ca tuá xuratsusama 'aish uni
apánsa 'icën.

6

1 Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icësaíma uni apan 'icësai 'inuxun
a paínu cuacë bana Cristo ñui quicë, aíshima bëtsi ñuribi 'unánti 'ain.
Cananuna a paínu 'unan banacama ësai quicë, a ñuitëcëntima 'ain: nunbi
ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'aish bamati 'aíshbi sinanati
Nucën Papa Diosmi catamëtishi iëti, 2 'imainun Jesús sinani nashimicë
'iti, 'imainun Jesúsnan 'ixun axa ami catamëcë uni itsinu nun mëcën
nanquin Nucën Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísquia ca
Nucën Papa Diosan an 'acë ñucama 'unánquin uisa cara oti 'icë quixun cati,
acama. 3 Ësa banacama mitsu ñuixuntëcënquinma cananuna Nucën Papa
Dios cuëëncëbëtan bëtsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.
4 Ui unicamax cara Jesucristomi catamëcë 'ixun, ax ca abë 'icë quixun
'unáncë, 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan aín nuitu mëu
sinánmicë 'ianan, 5 Nucën Papa Diosan bana ca upíira upí 'icë quixun
sinánquin cuanan, Nucën Papa Diosan cushi, anun cana aín nëtënu 'iti
'ai quixun sináncë, 6 'ixunbi ami sinánquinbi ëni uni raírinën cuatánun
—'ëx cana Jesucristomi sinántëcënima —quia, a unix ca an Nucën Papa
Diosan Bëchicë i curúsocënu matáscë uníxa 'iásaribi 'icën. Usai 'icë uni ax ca
amiribishi Jesucristomi sinanatëcënima. 7 Usa unicamax ca anu ñu 'apáti
meesaribi 'icën. Ësa ca. Nucën Papa Diosan, menu 'uí 'itsa 'ibúmicëxun
chabócëx ca ñu bëru 'imainun unían 'apácë ñu cotancëx tapunia, tapúanan
ca tuaia. Usaía 'inúan Nucën Papa Diosan 'imicëxa 'ia ca an ñu 'apácë uni
an aín naënu 'icë ñu pinuxun bitsia. 8 Usa 'aínbi ca bëtsi me camabi ñu
'atima, muxa, chucu, acama anu coi canicëbë anu upí ñu 'iruima. Usa
'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx a me 'aisama 'icën. Usa 'icë ca aín 'ibun
axa corucë ñucama nëënia.

Xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti cupí bënëtima chuámarua 'iti

9 'Ën nuibacë xucëantu, uni raírinën ca Nucën Papa Diosan Bëchicëmi
catamëtancëxunbi ënia quixun ñuixunquinbi cananuna 'unanin, mitsux
camina Jesucristo cupí ainan 'inun iëmicë 'ixun ëncëma 'aish asérabi
Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquíncë 'ai quixun. 10 Nucën Papa Dios, an
ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi aín unicama nuibaquin upiti bucunun
'aquianan bëríribi usoquin mitsun 'aia, manuquinma sinania. 11 Usa
'aínbi cananuna anúnmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti nëtë utámainunmi
mitsun 'acësabi oquin chiquíshquin ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin 'ati cuëënin. Usaquin 'aquin camina Nucën Papa Diosan nëtënu
cëñútimoi abë 'iti sinánquin caínti 'ain. 12 Mitsúxmi chiquish 'iti cananuna
cuëëniman. Cananuna cuëënin, Nucën Papa Diosan aín quicësabi oquin
'aquincëxa aín uni raírinëx a ëníma ami catamëti upiti 'ia isími usaribiti
'iti.
13 Nucën Papa Diosbë ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi sënëníma.
Usa 'ixun ca anbi sinanatëcëntimoquin Abraham cacëxa: 14 "Ësoquin cana
asérabi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin sinánxunquin bëchicëñu mi 'imianan

min rëbúnqui 'itsaira 'inun uámiti 'ain". 15 Usaquian cacëxun ca Abra-
hamnën —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun sinánquin
bënëquinma, caíancëxa. Caíncëbë ca Nucën Papa Dios quicësabi oi Abra-
hamnën xanu tuutancëx Isaac bacëancëxa. 16 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca
uni itsían aín bana isa asérabi 'icë quixun 'unánun quiax, aín 'apu axa
asamaira 'ain, a ñui ësai quia: Nun 'apúnbi ca 'unania, 'ën mi cacë bana
ënëx ca asérabi 'icën. Usai quicëbëtan ca an aín bana ca asérabi 'icë quixun
'unánquin abë cuëbicanántima 'icën. 17 Usaribiti ca Nucën Papa Dios axribi,
axa ami catamëti ainan 'iti unicaman —aín quicësabi oi ca asérabi 'iti
'icë —quixun 'unánun, —xënibua 'aínbia sinanatëcëntimoi usabi 'iti ca ënë
bana 'icë —quiax quiacëxa. 18 Usa 'ain cananuna an ca ax quicësabi
oquin 'aia quixun 'unánan, axa —sinanatëcëntimoquin cana mitsu cai
—quicë cupí ca an asérabi usoquin 'ati 'icë quixun 'unanin. Usaquin
'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácë 'ixun ca
nu asérabi 'aquinti 'icë quixun. 'Unánan cananuna ami catamëquin —aín
bana quicësabi oi cana asérabi ainan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun
'unanin. 19 Ënëx ca ësaribi 'icën. An manë nunti niquincë unicaman ca aín
manë nuntia bëchunan tucáncaquin amami amami buánti rabanan, manë
cha manë risin tëcërëcaxun, an cushioquin tuínun quixun baca nëbëtsi
nipatia. A manë chan tuíncë cupí ca nunti amanu amanu cuanima.
Usaribiti cananuna Cristo anu Nucën Papa Dios 'icë anu cupí nun amanu
amanu sinánbëquínquinma Jesucristomi sinánti ëntima 'ain. 20 Cristo axa
anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ain cananuna nuxribi anu abë 'iti 'ain.
Ax ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi usabi sacerdotenën cushicaman 'apu 'aish,
an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti a 'icën, Melquisedec 'iásaribiti.

7

Jesús ax ca Melquisedec 'iásaribiti an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icë quicë bana

1 Mitsux Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina 'unanin, Melquisedec
ax ca Salem cacë menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Ax ca sacer-
dote, an unicama Nucën Papa Dios manámi 'icë a ñucáxuncë 'iacëxa.
Usa 'ain ca bëtsi menu 'icë 'apucaman Abrahamnën xucënan bëchicë
Lot cacë, aín nëtënu 'icë unicamabë 'acánanquin ñusmotancëxun aín
ñucamacëñunbi 'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáribi buáncëxa. Uso-
quin 'acë cuabiani aín unicama buani cuanxun ca Abrahamnënribi
a suntárucama ñusmoxun abámianan anu 'icë 'apucaman buáncë uni-
camacëñun camabi ñu bitëcëancëxa. Bibiani cuantëcëni ca Abraham
Melquisedecbë mëranancëxa. Abë mërananquin ca Melquisedecnën,
Nucën Papa Diosan ca Abraham 'aquianxa quixun 'unanquin —an ca mi
upí oquin sinánxunia —quixun caquin, a Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
2 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú Melquisedec
'ináncëxa. Melquisedec quicë bana ax ca "upí 'apu ca ax 'icë" qui quicë
bana 'icën. Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unibu aín 'apu
'iacëxa. Salem quicë bana ax ca "bëtsi unibubë 'acananima ca chuámarua
bucuia" qui quicë bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti sináncëma
'apu 'iacëxa. 3 Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara
aín tita 'iacëxa, añu nëtën cara bacëancëxa, añu nëtën cara bamacëxa,
uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma 'icën. Usa 'ain ca judíos
unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —quia. Nucën Papa Diosan

Bëchicënëx ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi sacerdote, an unicama Nucën Papa
Dios ñucáxuncë 'icën, uni Melquisedec ñui quiásaribiti.
4 Abraham a pain nucën rara, anbi ca abëa 'acánancë unicama
ñusmoxuan bicë ñu mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec, 'ináncëxa. Usa 'ain
cananuna 'unanin, Abraham ax ca Melquisedec meu 'iacëxa quixun.
5 Moisés cuënëomiquin ca Nucën Papa Diosan —ësai ca 'iti 'icë —quixun
caquin ësaquin cacëxa:
—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín rëbúnquicamaxa sacer-
dote 'icë ca Abrahamnën rëbúnquicama raírinën aín ñucama mësú 'ináنti
'icë —quixun. A uni camáxbi Abrahamnën rëbúnqui 'aish aín aintsi
'ixunbi sacerdotecama usaquin aín ñu 'inánun ca Nucën Papa Diosan
mëníocëxa. 6 Usa 'aínbi ca Melquisedec, Levitan rëbúnqui 'ixunmabi,
Abrahamnën aín ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucën Papa Diosan
upí oquin sinánxuncë, Abraham, a ca Melquisedecnën aín ñu biquin
—an cacësabi oquin usoquin ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë —
quixun caquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. 7 Uni itsían Nucën Papa
Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni meu 'icën.
Uinu 'icë unínbi ca —usama ca —quixun caima. Usa 'ain ca Abraham
Melquisedec meu 'iacëxa. 8 Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a
judíos unicama raírinën aín ñu mësú 'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaia.
Usa 'aínbi ca Abrahamnën aín ñu mësú Melquisedec, a ñuia uni —ax
ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa. 9 Usa 'ain ca ësoquinribi sináنti
asábi 'icën: Levitan chaitiocë Abraham, an ca Melquisedec aín ñu mësú
'ináncëxa, ax a meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama,
a judíos unicaman bërí aín ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abrahambëtan
aín ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën. 10 Levitan rëbúnquicama 'aíma pain
'aíshbi ca Abrahambë 'icësa 'iacëxa, aín rëbúnqui 'aish. Usa 'ain cananuna
'unanin, Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, acamabë
sënënmaira cushi 'iacëxa quixun.
11 Bëráma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai cara judíos
unicama 'iti 'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana Levitan rëbúnquicama,
sacerdotecama 'ixun, judíos unicama 'unánminun ca Nucën Papa Diosan
mëníocëxa. Usa 'ixuan Levitan rëbúnquinën 'aquincëx judíos unicama
asérabi aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Dios quicësabi oi 'icëbë ca sacerdote
itsi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa. 12 Usa 'ain
ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rëbúnquicama sacerdote
'ixun judíos unicama 'unánmicë, a 'unanibi aín sinan upíma 'ain, a ënquin
bëtsi bana Jesús ñui quicë unin cuanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
13 Nucën 'Ibu Jesús a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë, ax ca
judíos uni 'aíshbi Levitan rëbúnquima Judanën rëbúnqui 'iacëxa. Judanën
rëbúnquinëx ca judíos sacerdote 'iti 'icë quiax ca Moisésnën cuënëo bana
quiáma 'icën. 14 Camabi unin ca 'unania, Nucën 'Ibu Jesús ax ca Judanën
rëbúnqui 'iacëxa quixun. Usa 'aínbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanën
rëbúnquinëx ca sacerdote 'iti 'icë quiax quiáma 'icën. Levitan rëbúnquishi
ca usai 'iti 'iacëxa.
15 Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucën Papa Diosan ca
Melquisedec 'iásaribitia sacerdote 'inun Jesúsëshi, 16 ax bamaxbi ba-
matëcëntimoi baísquicë 'icë, a sacerdote 'imiacëxa, Moisésnën cuënëo
bana, Judanën rëbúnqui ca sacerdote 'iti 'icë quicë 'aímabi. 17 A ñuiquin
ca Nucën Papa Diosan ësaquin cacëxa:

Mix camina nëtĕtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain,
Melquisedec 'iásaribi.
18-19 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana upí 'aínbi ca anun unin
sinan upí 'iáma 'icën. Usa 'aínbi cananuna bëtsi bana, Jesús ñui quicë,
a cupí asérabi nun 'uchacama tërĕncë 'ianan nun sinan upí 'aish Nucën
Papa Diosnan 'ain.
20 Aín Bëchicë an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucën Papa Diosan
sinanatëcëntimoquin mëníocëxa. 21 Levitan rëbúnquinën ca 'ën unicama
ë ñucáxunti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin cáma
'icën. Usa 'ixúnbi ca an sinanatëcëntimoquin caquin, Jesús asérabi an
unicama a ñucáxunti 'imiacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:
Nucën 'Ibu Diosan ca sinanatëcëntimoquin aín Bëchicë ësaquin cacëxa: Mix
camina nëtĕtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a
'ain, Melquisedec 'iásaribi, quixun.
22 Usa 'ain ca an Moisésnën cuënëo bana cuacë uni 'iásamaira oi an Jesús
ñuicë bana cuacë uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ia. 23 Levitan rëbúnqui
sacerdotecama ca ax pain 'itancëxa bëtsix bamacëbë bamacëbë sacerdote
'icë 'aish 'itsaira 'iacëxa. 24 Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócë 'aish usabi
sacerdote 'ixun Jesusan cuni aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia.
25 Ui unicaman cara a cupí abë upí 'iisa tanquin Nucën Papa Dios ñucatia,
a ca Jesusan xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun iĕmia. A unicama
Nucën Papa Dios ñucáxunux ca bamatimoi tsotia.
26 Usa 'aían Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíira 'icën. Nucën Papa
Diosan iscëx upíira 'ixun ñu 'atima 'acëma 'ianan ñu 'atima 'ati sináncëma
'ianan ax upíira sinánñu 'aish ca aín Papabë 'Apuira 'icën. 27 Ax ca
Levitan rëbúnqui 'icësai 'iáma 'icën. Atun ca camabi nëtën aín 'ucha
pain tërĕanan judíos unicaman 'uchacamaribi tërĕnun Nucën Papa Dios
ñucáxunia, ñuina rëtancëxun xaroquin. Usama ca Jesús 'icën. Axbi ca
camabi unin 'ucha cupí ñuina rëxun xarocësa 'itánun bamatsianxmabi
achúshitishi bamacëxa. 28 Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi
oi Levitan rëbúnqui, 'uchañu 'aíshbi an judíos unicama Nucën Papa Dios
ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana xënibucëbëtan, Nucën
Papa Diosan sinanatëcëntimoquin caquin, aín Bëchicë Jesús, axa asérabi
'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an aín unicama a ñucáxunun
'imiacëxa.

8

Jesús ñui quicë bana

1 Ënë banaxa bëtsi banasama 'icëmi mitsun 'unánun cananuna ënë
ñuiquin mitsu cain, an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxunti, Jesús,
ax ca usa 'aish bërí aín nëtënu abë 'aish, Nucën Papa Diosbë 'Apu 'icën.
2 Tabernáculo cacë xubu unin 'acë anuxuan Levitan rëbúnqui achúshinën
judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aínbi ca anuxunma, aín
nëtë anu Nucën Papa Dios 'icë, anuxunbi Jesusan nu Nucën Papa Dios
ñucáxunia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. 3 An unicaman 'ucha
Nucën Papa Diosan tërĕnun ñuina rëcë xaronux ca sacerdotenën cushi-
caman 'apu an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxuncë 'ia. Usaribiti
ca Jesús unicaman 'ucha tërĕncë 'inun ñuina rëtíma, a cupía unicaman
'ucha tërĕncë 'inun bamatsianxmabi bamacëxa. 4 Bëríbi nubë 'aish ca
Jesús sacerdote 'itsianxma. Levitan rëbúnquinëxëshi Moisés quiásabi oi
sacerdote 'ixun ca ñuina rëtancëxun xaroquin judíos unicama Nucën Papa

Dios ñucáxunia. 5 —Jesucristo ax unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamax
baísquitancëxun ca ënu 'ëbë 'ixun unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun
sinánquin ca Nucën Papa Diosan bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain —
Levitan rëbúnquinën ca tabernáculo xubunuxun judíos unicaman 'ucha
tërëncë 'inun ñuina rëxun xaroquin unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun
mëníocëxa. Tabernáculo xubu 'ati ñuiquin ca Nucën Papa Diosan Moisés
“aín bashinuxun 'ën mi ismicësabi oquin camina a xubu 'imainun anu
'icë ñucama 'ati 'ai” quixun cacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Jesucristo
aín nëtënu abë 'ixun nu a ñucáxunti sinánquin ca judíos sacerdotenën
tabernáculonu 'icë ñucama 'anun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. 6 —
Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana quicësabi oi 'i ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë —quiáxa ax quicë bana, asamaira ca —Jesúsmi
catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quicë bana, ax 'icën.
Usa 'ain ca Levitan rëbúnquinën unin 'ucha tërëncë 'inun 'ásamaira oquin
Jesusan nun 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun nu 'imia.

7 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin 'ai aín nuitu upí 'ain ca bëtsi bana Jesús ñui quicë a Nucën
Papa Diosan mëníoma 'itsíanxa. 8 Nucën Papa Diosan ca judíos unicama
an cacësabi oi 'iiama isacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Dios ca quia, usai ca judíos unicama, Israelnën rëbúnqui 'iti
'icë quixun Moisés cuënëomia bana 'inan, 'ixunbi cana 'itsa bari
inúcëbëtan bëtsi bana judíos unicama 'inánti 'ain. Anun 'ën a bana
'inánti nëtë ca uti 'icën. 9 A banax ca judíos unicama Egipto menua
buánquin uisai cara atux 'iti 'icë quixun 'ën Moisés cá banasama
'iti 'icën. Judíos unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ën bana
cuaquin 'ën cacësabi oquin 'acëma cupí atu ëancën. 10 Usa 'ixunbi
cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama
'iti 'icë quixun caquin 'ën a pain 'inan bana sënëncëbëtan cana bëtsi
bana judíos uni Israel unicama 'inánti 'ain. Ësai ca a bana quiti
'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman manuquinma sinánan
aín nuitu mëu upí oquin 'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ëx cana aín Dios
'aish atúan rabicë 'iti 'ain. 'Imainun ca atux asérabi 'ën unicama 'iti
'icën. 11 'Ën unicaman ca 'ë 'unánti 'icën. Ñu 'unáncëma 'imainun
ñu 'unáncë uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ë 'unánti 'icën.
Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi bëtsi uni, aín xucënbi, abë 'icë unibi
cacëxunmabi atúnbi 'ë 'unánti 'icën. 12 Usaía ax 'icë uni a cana ñu
'atima 'acëbi nuibaquin aín 'uchacama tërënti 'ain. Tërënxun cana
manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.

13 Ësaía Cristo cupí aín unicama aín nuitu upí 'iti ñui ca Nucën Papa Dios
—'ën bëráma usai ca judíos unicama aín 'ucha tërëncë 'iti 'icë quixun
Moisés cuënëomia bana a camina ënti 'ai —quiax quia. Usa 'aish ca a bana
sënëntishi 'icën.

III. LEVITAN RËBUNQUINËN ÑU 'ACË CUPI UNI 'IASAMAIRA OI CA JESUS CUPI UNI AIN 'UCHA TËRËNCË 'IA (9-10)

9

Anuax judíos sacerdotecama Nucën Papa Diosbë baná tabernáculo ñuianan Jesucristo anu Nucën Papa Dios 'icë ñuicë bana

1 Bëráma ca Nucën Papa Diosan judíos unicaman usoquin a rabinun
quixun caquin, anuxuan Levitan rëbúnquinën judíos unicama a ñucáxunti
tabernáculo cacë xubu 'anun quixun cacëxa. 2 An Moisés cacësabi oquin
ca judíos unicaman tabernáculo 'aquin, amo rabëa aín namë 'itánun
nëbëtsi chupan bëpáncëxa. Anu paín atsínti anu ca anu lamparín nanti
'imainun curi mesa, anu uni itsin pitima pán nancë, acama 'iacëxa. Anu
uni aín 'ucha tërëncëma 'ianan upiti mëníocacëma 'aish atsíntima 'ain ca
a 'iti Cata Upí cacë 'iacëxa. 3 Cata Upí a 'ucë ca bëtsi cata 'iacëxa. Ax
ca Cata Upíira cacë, 'iacëxa. 4 Tabernáculo nëbëtsi rabë oquin bëpáncë
chupa rapasu ca anuxun tsëpasa ñu sanutanun xaroti nancë 'iacëxa, a
Cata Upíira cacë, a rapasu. A Cata Upíira cacë, anu ca bunánti, curin
ratacacacë 'aish anúnribi aín namënu rocë 'iacëxa. A bunántinu ca curi
'acë chumu, anu maná cacë piti ñu 'itsamashi purucë, 'imainun Aaronën
tsati 'aíshbi coo, a 'imainun maxax parúsha rabë, anu usai ca aín uni 'iti
'icë quixun Nucën Papa Diosan cuënëo, acama 'iacëxa. 5 A bunánti aín
mapútinu ca querubín rabë, Nucën Papa Diosan suntárusa oquin curi
uniocë, bësúnarabë oquin tsóncë 'iacëxa. A nëbëtsinuax ca aín pëcacë 'ucë
mëucüax Nucën Papa Dios banacëxa. Anu ca judíos sacerdotenën cushi-
caman 'apun 'aracacë ñuinanën imi ánscacëxa, Nucën Papa Diosan atun
'uchacama tërënun. Ënë ñucama camina 'unáncan. Usa 'ain cananuna
camaira ñuiquin mitsu caiman.

6 Usaquin tabernáculo xubunu 'icë ñucama mënío 'ain ca anu pain
atsíncë cata, ax Cata Upí cacë, anu atsínxun judíos sacerdotenën an
'ati ñu 'aia, lamparín mëníoti, pán mesanu nanti, acama, Nucën Papa
Diosan mëníosabi oquin. 7 Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atsínti,
anuishi atsinia. Usa 'aínbi ca cata itsi, Upíira cacë, anu judíos sacer-
dotenën cushicaman 'apu axëshi camabi baritian achúshi oíshi atsinia.
Anu atsínquin ca 'aracacë ñuinanën imi buania, aín 'uchacëñuan judíos
unicaman 'uchacamaribi Nucën Papa Diosan tërënun quixun ánscaquin.
8 Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
nu ësaquin 'unánmia, anu pain atsínti cata anuxun atun 'acësabi oquian
camabi nëtën ñu 'acëbë ca judíos unicamax Cata Upíira cacë, anu Nucën
Papa Dios 'icë, anu abë bananux atsinima. 9 Usai ca 'ia quixun 'unánquin
cananuna sinanin, Moisés quicësabi oquin ñuina rëxun xaroquinbi ca a
unicaman, aín nuitu ca Nucën Papa Diosan iscëx asérabi upí 'icë quixun
'unanima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin. 10 Nucën
Papa Diosan ca usoquin judíos unibunën 'ati ñuiquin bëtsi bëtsi ñuina nami
pitima 'imainun amiribi amiribi mëchucati, usa ñucama 'anun quixun
mëníocëxa. Usai a banacama quicësabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aían judios unibunën usa ñucama 'anun ca
Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

11 Usa 'ain ca Cristo ënë menu uá 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë, anu
cuantëcëancëxa. Ënë menuax cuantëcëan 'aish ca anua Nucën Papa Dios
'icë, anu 'icë sacerdote, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë, a 'icën. Anu ax
sacerdote 'icë ax unin 'acëma 'aish ca ënë nëtënu 'icë tabernáculosamaira
'icën. 12 Tabernáculonu 'icë cata Upíira cacë, anua sacerdotenën cushi-
caman 'apun chivo 'imainun vaca bacë rëxun aín imi buan 'aínbi ca
Jesucristo aín imi 'apati bamatancëx baísquiax, anuira Nucën Papa Dios
'icë anu cuancëxa. Anu ashiti cuan 'ixun ca nun 'uchacama tërëncë
'aíshnu xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun nu 'imia. 13 Judíos

unicaman ca aín 'ucha cupí chivo ímainun vaca bacë, tabernáculo xubunu
buánxun rëxun judíos sacerdotenën a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncëxun ca
sacerdotenën a ñuinacan imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu
bixun a unicamanu sácaia. Usoquian 'acëx aín 'ucha tërëncë 'aishbi ca
'uchatëcënima 'inúan 'acëma 'icën. 14 Ñuina rëcë aín imi cupí uni 'icësamaira
oi cananuna Cristo bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish upí 'iti 'ain. Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax abë
'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aíshbi bamatsianxmabi, nun 'uchacama
tërëncë 'inun bamacëxa. Xënibua 'aínbi abë 'itimoinu bamati 'icëbi ca nun
'uchacama tërënquin, ax aín imi 'apati bama cupí, Nucën Papa Dios, axa
bamatimoi tsócë, a rabinu ax cuëëncësabi oi 'inun nu 'imia.
15 Usa 'ain ca Nucën Papa Dios quiásabi oi, an Cristomi catamënun
sinánmicë unicama xënibua 'aínbi abë 'inun Cristo bamacëxa. An
Moisésnën cuënëo bana cua nucën raracaman 'ucharibi ca Cristo bama
cupí, tërëncë 'icën. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana 'iásama Cristo
ñui quicë bana 'icën. 16-17 Unin ca uin cara ax bamacëbëtan aín ñu
biti 'icë quixun ñuiquin, —usai ca 'iti 'icë —quicë quirica mëníoia. Usa
'aínbi ca a uníxa bamacëma pain 'ain, aín ñu bëtsi uninanma 'icën. Aín
'ibúxa bamacëbë cuni ca aín ñucama asérabi bëtsi uninan 'ia. 18 Usaribi
oquin ca 'aracacë ñuina aín imi 'apati bamacëbëtainshi Nucën Papa
Diosan judíos unicama aín 'uchacama tërënquin manúmiacëxa. 19 Nucën
Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën a banacama ñuiquin judíos
unicama catancëxun vaca bacë imicëñun chivo imi bixun 'unpáxcëñun
mëscutancëxun ro, hisopo cacë, aín xo, xónsa carnero rani 'acë risi anun
tëcërëcacë a chabóquin, cuënëo banami 'anan unicamamiribi ánscacëxa.
20 Anscaquin ca judíos unicama cacëxa: "Ënë imi ánscacë isquin camina
'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quiásabi oquin mitsun
'ucha tërënquin, mitsúxmi aín uni 'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu
sinánxunia" quixun. 21 Usaribi oquin ca Moisésnën tabernáculo xubu
'imainun aín Cata Upí anu 'icë ñucama anun Nucën Papa Dios rabiquin
ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánscacëxa. 22 Usa 'ain ca usoquin ca
judíos sacerdotenën 'ati 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi
oquin, anun Nucën Papa Dios rabiti ñucama ami imi ánscacë 'iacëxa, a ñuxa
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inun. Ñuina bamacëbëma ca judíos unin
'ucha tërëncëma 'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain unin 'ucha
tërëncëma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icë quicë bana

23 Usaria Jesucristo anua Nucën Papa Dios 'icë anu atsínti tani ca
unin 'acë tabernáculo xubu aín Cata Upíira cacë, anu judíos sacer-
dotenën cushicaman 'apu atsíancëxa. Usai Jesucristo 'iti 'ain ca a ñucama
Nucën Papa Diosan upí isnun 'aracacë ñuinanën imi anu a sacerdotenën
ánscacëxa. Usa 'aínbi cananuna ñuinanën imi ánscacë cupíma, Jesu-
cristonëxbi aín imi 'apati bama cupíshi anua Nucën Papa Dios 'icë anu
nux abë 'iti 'ain. 24 Ax ca tabernáculo, anua Nucën Papa Dios 'icë tanquian
unin 'acë, anuma, anua Nucën Papa Dios 'icë anubi atsíancëxa, anuxuan
nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë anu. 25 Judíos sacerdotenën cushica-
man 'apu ax ca tabernáculo xubu aín Cata Upíira anu camabi baritia
achúshitishi, aín imima, 'aracacë ñuinanën imi ánscai atsinia. Usa 'aínbi
ca Cristo, anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'itsai atsínima. 26 'Itsai atsínux
ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Cristo aín uti nëtë sënëncëbë uni

'inux uá 'aish bamatsianxmabi achúshitishi unin 'ucha cupí bamacëxa.
27 Ënë nëtënu 'icë camabi unix ca achúshitishi bamati 'icën. Usa 'icë ca aín
ñu 'acëcama 'unánquin Nucën Papa Diosan uicamax cara aín nëtënu abë
'iti 'icë quixun canan uicamax cara anu abë 'itima 'icë quixun cati 'icën.
28 Usaribiti ca Cristo ënë menuax achúshitishi bamacëxa. Ax 'uchañuma
'aíshbi ca camabi unin 'ucha ainansa 'aish tërĕncë 'inun bamacëxa.
Bamatancëx baísquitancëx ca aín Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ënë
nëtënu utëcënti 'icën. Camabi unin 'ucha cupí bamatëcëni aima ca an aín
uti caíncë unicama abëa 'inun bitsi utëcënuxun 'aia.

10

1 Jesucristoa ënë menu utancëx unicaman 'ucha cupí usai 'iti tanquian
judíos unicaman aín 'ucha cupí castícancëma 'inuxun 'aracacë ñuina 'anun
ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usoquin mëníocë 'ain ca judíos unica-
man Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tanquin camabi baritia 'aracacë ñuina
'axun xaroia. Usoquin 'acë 'aínbi ca aín nuitu asérabi 'uchatëcëntimoquin
upí 'inun mëníocëma 'icën. 2 Aín 'ucha tërĕncë 'ianan aín nuitu asérabi upí
'imicë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosan isnun quixun 'aracacë
ñuina amiribi amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë ñuina 'acë cupía aín
'ucha tërĕncë 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca 'aracacë ñuina rëmitëcënti
sináncëma 'itsíanxa. 3-4 Vaca bacë 'imainun chivo rëxun xaroanan aín imi
ánscacë 'aínbi ca a unicama aín sinan ashiquin upí 'inun mëníocëma 'icën.
Usa 'ain ca judíos unicaman camabi baritia ñuina rëmiquin —'ën sinan
ca asérabi upíma 'icë —quixun sinántëcënia. 5 Usa 'ain ca Cristonën ënë
nëtënu uquin aín Papa Dios ësaquin cacëxa:

Ñuina unin rëxun xaroti cuëënquinma camina 'ëx uni 'aish unicaman
'ucha cupí bamati mëníon. 6 Aín 'ucha cupía unin ñuina rëxun mi
xaroxuncë a camina cuëëniman. 7 Usa 'ain cana mi can: 'Ën Papa
Dios, mix cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nëtënu ain, min
bana cuënëo quicësabi oi.

8 Moisésnën cuënëo bana, aín 'ucha tërĕncë 'inun ca unin ñuina rëxun
xaroti 'icë quicë 'aínbi ca Cristonën aín Papa Dios cacëxa, "aín 'ucha
cupía unin ñuina rëxunmi xaroxuncë a camina cuëëniman". 9 Catancëxun
ca Cristonën ësaquinribi aín Papa Dios cacëxa: "'Ën Papa Dios, mix
cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nëtënu ain". A bana cuënëosabi
oi utancëxa Cristo camabi unin 'ucha cupí bama 'ain ca bërí unin aín
'ucha cupí ñuina rëxun xarotëcëntima 'icën. 10 Jesucristo aín Papa Dios
cuëëncësabi oi, bamatsianxmabi achúshitishi bama 'ain cananuna nux
Cristo bama cupí Nucën Papa Diosan iscëx nun 'ucha tërĕncë 'aish asérabi
ainan 'ain.

11 Judíos sacerdotecaman ca camabi nëtën 'uchañu unían bëxuncëxun
aín 'ucha tërĕncë 'inun 'aracacë ñuina rëxunia. Usoquian 'acëbëbi ca aín
nuitu upíma usabi 'ia. 12 Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin
'ucha tërĕncë 'inun bamax baísquitancëx anu aín Papa 'icë anu abë 'Apu
'aish aín mëqueu 'i cuancëxa. 13 Anu 'aish ca axa ami nishcë unicama a
Nucën Papa Diosan 'ibuamimainun anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'icën.
14 Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamëcë unicama aín
'ucha tërĕanan nëtĕtimoia abë upí 'inun 'imia. 15 Usa ca quixun ca aín
Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmia, ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quia quixun nu sinánmiquin:

16 Ësoquin cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos
unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ë a pain 'inan bana sënĕncëbëtan
cana bëtsi atu 'ináṅti 'ain. Ësai ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë
bana 'ën unicaman aín nuitu mëu upí oquin 'unánan manuquinma
sinánun 'unánmiti 'ain.
17 Quianan ca ësairibi a bana quia:
Aín ñu 'atima 'acëcama tërĕnxun cana manuquin aín 'uchacama
sinántëcëntima 'ain.
18 Usa 'aían unin 'ucha sinántëcëntimoquin tërĕncë 'inun Cristo bama 'ain
ca unin aín 'ucha tërĕncë 'inun 'aracacë ñuina rëxun xarotëcëntima 'icën.

Cristonan cupí abë banaquin Nucën Papa Dios ëntima ñui quicë bana

19 'Ën xucëantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun 'uchacama
tërĕncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna —Cristo cupí ca
Nucën Papa Diosan nux banaia cuati 'icë —quixun sinani racuëtima
abë banati 'ain. 20 Bamax baísquitancëx aín Papan nëtënu abë 'i cuan
'ixuan, Jesusan nu 'aquincëx cananuna ax bamatimoi tsócë Nucën Papa
Dios, abëbi banati 'ain, nucën rara judíos unicama 'iásamai. 21 An Nucën
Papa Diosan unicama a ñucáxuncë ax ca Jesús 'icën. 22 A cupí nun
'uchacama tërĕncë 'aish cananuna uisa ñu cara 'aisama 'icë quixunu
'unánquin mëníocë 'aish asérabi ax cuëëncësabi oi 'iisa tani Nucën Papa
Diosbë banati 'ain, an ca cuati 'icë quixun 'unani. Ax Nucën Papa
Diosbë banai tabernáculo xubunu atsínux ca sacerdote aín 'ucha tërĕncë
'ianan upiti nashi mëníocacëxa. Usaribiti cananuna Jesucristo cupí chu-
cacësa 'aísha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucën Papa Diosbë banain.
23 —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin nu upí 'imianan nux
aín nëtënu abë 'inun 'imia —quixun 'unánquin cananuna asérabi ami
catamëquin aín bana ënquinma an nu cacësabi oquin 'aquin bëtsi uniribi —
Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin, usoquin nu 'aquinia —quixun
ñuixunti 'ain. 24 Camaxunbi cananuna uisai caranuna bëtsibë bëtsibë
nuibananan Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'anun 'aquiananti
'ain quixun sináṅti 'ain. Sináṅtancëxun cananuna asérabi usoquin 'ati
'ain. 25 Usabi 'icë aísha bëtsi bëtsi uni axa Jesucristomi catamëcë uni-
camabë timëtisama tancëbëbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabë
timëanan bëtsibë bëtsibë Jesucristomia catamënun 'aquiananti 'ain, Jesu-
cristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun sinani.

26 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nunbi 'aisa tanquin ënquinma ñu
'atima amiribi amiribi 'ai cananuna nun 'ucha tërĕnun Jesucristomi
catamëti cuëëncëma cupí nun 'ucha tërĕncëma 'aish usabi 'iti 'ain. 27 Usa
'icë, anun an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Diosan ax
cuëëncësa oi 'iisama tani ami nishcë unicama 'acësaribi oquin nuribi
'uchoquin manë tsinu 'imicëx cananuna nux abë 'itimoi 'iti 'ain. 28 An
usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi
oquin 'acëma uni a ñuia, rabĕ 'imainun achúshi uni —asérabi ca usa 'icë —
quicëbëtan ca nuibati sinanaquinma a uni uni itsin 'aia. Rabĕ uníxëshia a
ñui usai quicëbëtanribi ca usaquin 'aia. 29 A unia usoquin 'ásamaira oquin
ca axa aín Bëchicë 'imainun aín Bëru Ñunshin Upími 'atimati banacë uni a
Nucën Papa Diosan castícanti 'icën. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa uni-
cama 'uchañu 'icëbi iëminux aín imi 'apati bama, a ami 'atimati bananan
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí an uni nuibaquin 'aquincë ami
'atimati banacë, a unicamax ca an Moisésnën cuënëo bana 'acëma unia

'acësamaira oquian Nucën Papa Diosan castícancë 'iti 'icën. 30 Cananuna
'unanin, ësai ca Nucën 'Ibu Dios quiacëxa quixun: “Uix cara 'uchaia,
a cana 'ënbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Ësairibi ca
quiacëxa: “Uinu 'icë 'ën unicaman cara 'ëx quicësabi oquin 'acëma 'icë a
cana 'ën uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ain”. 31 Usa 'ain cananuna nun
'ucha ëncëma 'aish, Nucën Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun uisaira oquin
cara 'ati 'icë usoquin nu 'ati 'icë quixun sinani ami racuëti 'ain.

32 Jesucristomi catamëtabatia, unin mitsu bëtsi bëtsi oquin
tëmëramicëxunbi camina bënëquinma tanshiacën. Usaími mitsux 'ia a
camina sinánti 'ain. 33 Mitsu raírinëx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa
unin ismainun mëëcë 'iacën. Usai 'imainun ca axa Cristomi catamëcë uni
raírinën mitsux usai 'icë isi masá nuituquin ënquinma 'aquiancëxa. 34 Usa
'ixun camina Jesucristomi catamëcë cupía sipuacë unicama nuibaquin
'aquiancën. Mitsumi nishquian mitsun ñu bicancëbëbi camina masá
nuitutíma usabi cuëëancën. —Ënë nëtënuax ñuñu 'aish cuëëncësamaira oi
cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu nëtëtimoi abë 'iti 'ai —quixun
sinani camina cuëëancën. 35 —Usai cana 'iacë —quiax manúquinma
camina min 'acësabi oquin Jesucristomi catamëti ëntima 'ain. Ami
catamëcë 'aish camina a cupí nëtëtimoi abë Nucën Papa Diosan nëtënu
'iti 'ain. 36 Jesucristo ucëbë ax quicësabi oi Nucën Papa Diosan nëtënu abë
'inuxun camina uni itsían mitsu tëmëramicëxbi a taníma usabi Cristomi
catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. 37 Ësai ca Nucën Papa Diosan
bana cuënëo quia:

Xënibutíma ca ax bënëtishi uti 'icën. A nun caíncë ax ca nëtëbutima
uti 'icën. 38 'Ën iscëxa ax upí 'icë 'ën unicamax ca tëmëraibi 'ëmi
catamëti tsóti 'icën. Usa 'aínbi cana an 'aquinbi racuëquin 'ën bana
ëncë uni a isi cuëëntima 'ain”.

39 Usaía an aín bana 'aquinbi ëncë uni ax Nucën Papa Diosan nëtënu abë
'itima 'aínbi cananuna nun ami catamëquin ëncëma 'aish, asérabi Nucën
Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCËMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINËX ASERABI NUCËN PAPA DIOSMI CATAMËACËXA QUIAX QUICË BANA (11-13)

11

Usaía judíos unicaman rara raírinëx Nucën Papa Diosmi catamëa bana

1 Nun Nucën Papa Dios isquinmabi cananuna asérabi ca anu 'icë
quixun 'unanin. Aín bana ca cëmëma asérabi 'icë quixun sinánquin cana-
nuna 'unanin, an ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usaquin ca axa
ami catamëcë unicaman 'unania. 2 Nucën Papa Diosan ca axa quicësabi
oquin 'ati 'icë quixun sinánquian, ami catamëquin nucën raracaman ñu
'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

3 Ënë nëtëcamax ca Nucën Papa Dios quicëbëshi an sináncësabi oi uni-
acëxa. Uisa ñu 'aíma 'aínbi ca an unin iscë ñucama uniocëxa. Usoquin
unioia isáma 'ixunbi cananuna a bana acama ñuiquin cuënëo a isquin,
usai ca 'iacëxa quixun 'unanin.

4 Bërí nëtënma ca Adanën bëchicë, Abel, an ami sinánquin Nucën
Papa Dios quicësabi oquin a rabiquin 'aracacë ñuina rëxun xaroxuancëxa.
Usomainunbi ca aín xucën Cainan aín cuëëncësa oquinshi aín ñu bimishi

Nucën Papa Dios xaroxuancëxa. Cainan usoia isi ca Nucën Papa Dios cuëëanma 'icën. Abelnëan 'axuncëxun isi cuni ca cuëëancëxa. Abel bama 'aínbi cananuna —Abelnën ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamëquin ax quicësabi oquin 'acëxa —quixun sinanin.

5 Ënënsaran nëtënma ca Enoc cacë uni, amia catamëcë cupía anun Nucën Papa Dios cuëëncë 'iacëxa. Usa 'icë ca ënë menuax bamaima aín nëtënu 'inun Nucën Papa Diosan buáncëxa. Buáncë ca unin mërama 'icën. Usoquin buáncëma pain 'aish ca Nucën Papa Dios Enocnën cuëëancëxa quiax ca aín bana cuënëo quia. 6 Uicamax cara Nucën Papa Diosbë banatisa tania, uicamax cara ainan 'iisa tania, an ca —Nucën Papa Dios ca asérabi anu 'icë —quixun sinánti 'icën. Sinánan ca —an ca 'ën ñucácëxun cuati 'icë —quixun sinánti 'icën. Usaía ax asérabi ami catamëcë uni anun cuni ca Nucën Papa Dios cuëënia. Axa ami catamëcëma unin ca Nucën Papa Dios cuëënmima.

7 Ënënsaran nëtënmaribi ca Noénën ami catamëquin —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unáncë 'icë ca Nucën Papa Diosan Noé cacëxa, —camabi uníxa 'aisamairai 'uchacë cupí cana unían usai ñu 'iti sináncëbëtanmabi camabi me baca mapumiquin cëñuti 'ai —quixun. Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin ca Noénënshi, 'itsa 'uí 'ibúcëma pain 'aínbi aín manë nunti chaira anua aín aintsi 'ibucama atsínmiti 'acëxa, Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin. An usoquin 'aia iscë unicama ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën Papa Diosan cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sinánquian Noénën, an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

8 Bërámaribi ca Abraham cacë uni aribi ami catamëcë 'icë Nucën Papa Diosan cacëxa:

—Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain. Min rëbúnquicamanan ca a me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín me, Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani. 9 Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish ca Abraham a me, a Nucën Papa Diosan a ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsoócëxa. Anu 'aísh ca aín menumabia uni tsócësa 'iacëxa. Anu 'aíshbi ca upí oquin xubuoíma, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Usaribiti ca aín bëchicë Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob, acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina 'ënan 'iti 'ain, min rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac, 'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa. 10 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë quixun mënío 'ain cananuna ënë menu tsócë 'aíshbi Nucën Papa Diosnan 'aish, an sináncësabi oquin mënío aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.

11 Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin, caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí. Usai tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacëancëxa. 12 Usa 'ain ca, Abraham caniacëcëra 'aíshbi bëchicëñu 'iacëxa. Aín bëchicënën rëbúnqui ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parúnpapa cuëbí 'icë masiribi cananuna tupúntima

'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish unin tupúntisama
'iacëxa.
13 Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuiasa oi
'icëma pan 'ain bamacëxa. Usa 'aínbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun
masá nuituquinma cuëënquin, Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca
nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unáncëxa. Usaquin 'unani ca ësai quicësa
'iacëxa: nux ënë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi bëtsi
menu cuanúxbi tsócësa 'ain. 14 Usaia quiásа 'ain cananuna 'unanin, a
unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu 'iti unima, bëtsi menu
'iti uni cananuna nux 'ai —quixun sináncëxa. 15 Anuaxa cuancë me,
Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan 'itsíanxa.
16 Cuantëcënti 'aíshbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira
oi bëtsi nëtë, upíira a Nucën Papa Diosan atu mëníoxuncë, anu 'iti ca
cuëëancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun
sinani cuëënia. Usai cuëënquin ca anua atux abë 'iti nëtë mëníocëxa.
17-18 Abraham ca —asérabi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin
'ati 'icë —quixun 'unani ami catamëacëxa. Ësai ca 'iacëxa. Nucën Papa
Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaacnën rëbúnqui ca asérabi
'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan —
asérabi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unántisa
tanquin, Abraham cacëxa —min camina 'aracacë ñuina 'axunquinma,
min bëchicë Isaac abi 'ë rabiquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca
usoquin anuxun 'atinu Isaac buáncëxa. 19 Buánquin ca sináncëxa:
—'Ën bëchicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'iti 'icën,
Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca bamacëbi baísquimiti 'icë
—quixun. Usaquin sinánquian Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abra-
hamnën 'ati 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan xucëxun ángelnën Abraham
cacëbë Isaac bamati 'aíshbi iëacëxa.
20 Usa 'ain ca Isaacnënribi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin
'ati 'icë —quixun 'unánquin, aín bëchicë rabë, Jacob 'imainun Esaú, —
Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun
caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. 21 Jacobnënribi, —Nucën Papa
Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unánquin ca aín bamati
sënëncëbëtan, xëni 'aish, aín tsatimi cëpíxun aín xuta Josénën bëchicë rabë,
—Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun
caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. 22 José, Egipto menu 'ixun ca
—ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan nun rëbúnqui Egipto menua
nun nëtë, Canaán, anu 'itëcënun buánti 'icë —quixun sinánquin aín aintsi
cacëxa: Ënë nëtënuax nun nëtënu cuanquin ca mitsun rëbúnquinën 'ën
xoribi buánxun anu maínti 'icë quixun.
23 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnën rëbúnquicama 'icëbë ca a menu
'icë 'apu, Faraón cacë, ax Jacobnën rëbúnquimi nishacëxa. Nishi ca bëbu
tuácama bërí bacëncë —ax ca bamati 'icë —quiacëxa. Quicëbëtanbi ca
achúshi bëbu tuá, Moisés cacë, aín papabë aín tita Nucën Papa Diosmi
catamëti, Faraónmi racuëquinma —ënë tuá ca upíira upí 'icën, usa 'ain
cananuna 'apun bana tanquinma unëti 'ai —quixun sináncëxa. Usaquin
sinánxun ca rabë 'imainun achúshi 'uxën Moisés unëacëxa. 24 Usaquian
unëcë 'icë ca a 'apun bëchicënën Moisés aín tuásа 'inun caniocëxa. Usa
'aínbi ca Moisés canitancëx a 'apun bëchicënën tuásа 'iisama tancëxa.
25 Ca sináncëxa, Egiptonu 'icë 'apu ënëbë 'aish cana aín xutasa 'aish 'ëx
camabi ñuñu 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca Egipto menu 'icë unicama ënën

Nucën Papa Dios cuëëncësama oquin ñu 'atimashi 'ati cuënënia. Usaquin
'anan ca axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamaribi 'atimoia. Usaquin
sinani ca ax Egiptonu 'icë 'apun xutasa 'itsíanxbi aín aintsi judíos uni-
cama, a Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acamabë tëmëraibi 'iti
cuëëancëxa. 26 Cuëënquin ca sináncëxa, Egiptonu 'icë unicamax ñuñu 'aish
cuëëncësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sináncë 'aish tëmëraibi
cuëënti 'ain. Cristonan 'icëa unin 'atimocëx tëmëraibi aín unicama
cuëëncësaribi oi ca Moisés tëmëraibi Nucën Papa Diosan unicamabë 'i
cuëëancëxa. Ax ca —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu ainan
'aish aín nëtënu abë 'inun 'imia —quixun 'unani ami catamëti cuëëancëxa.

27 —'Ën bërúnbi isquinmabi cana Nucën Papa Dios ca asérabi 'ëbë 'icë
quixun 'unani —quixun sinani ca Moisés ami catamëti Egipto menuax
Madian cacë menu cuancëxa, racuëtima ax cuancëbëa 'apu nishtánunbi.

28 Madianuax Egipto menu cuantëcëntancëxun ca Moisésnën —Nucën
Papa Diosan ca ax quicësabi oquin asérabi 'ati 'icë —quixun sinánquin,
an cacësabi oquin judíos unicaman xubucama 'unánti oquin, aín xëcuë
ëman carnero imi shimiacëxa, Nucën Papa Diosan ángelnën atun rëcuën
bëchicëcama 'atin rabanan. 29 Egipto menuax cuani ca judíos unicama —
Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu 'aquinia —quixun sinani
parúnpapa Xonsa cacë, a nëbëtsi me racácëbë sicaracëacëxa, me ësquicënu
cuancësabiquiani. Atúxa usai cuancëbë ca axa atu catícabiani cuancë
Egiptonu 'icë suntárucamax —nuxribi cananuna usai sicaracëti 'ai —
quixun sinanx cuanibi, 'unpax anu racátëcëncëbë bacamiquiacëxa.

30 Judíos unicama Egiptonuax cuantancëx anu atux cuancë me anu
bëbatancëxun, a mecama 'ibuanux ca Nucën Papa Diosmi catamëti aín
quicësabi oi judíos suntárucama siete nëtë, Jericó cacë ëma ratanarati
cuainácëti niacëxa. Nicëbë ca Nucën Papa Diosan sinanënshi, a ëma anun
cënëcë, ax rurucubuacëxa. 31 A cënë rurucubúcëbëa anu 'icë unicama an
Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish cëñúmainun ca 'atima xanu Rahab
cacë, axëshi 'iacëacëxa, an Nucën Papa Diosmi sinánquin judíos unibunën
xucë uni rabë 'aquincë cupí.

32 ¿Uisaquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideón, Barac, Sansón, Jefté,
David, Samuel, acama 'iá 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicamaribi mitsu ñuixunquinbi cana sënëontima 'ain.
33 Raíri unínribi ca Nucën Papa Diosmi catamëquin —an ca nu 'aquinia
—quixun 'unánquin bëtsi 'apun suntárucamabë 'acananquin ñusmocëxa.
Raíri uniribi 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosmi sinánquin a unicama upiti
bucunun, upí oquin 'aquiancëxa. Ami sinania ca a unicama ax quicësabi
oquin Nucën Papa Diosan 'aquiancëxa. Raíriribi ca ami nishquian, unin
'inun pinun quixun aín cënënu niabi, Nucën Papa Diosan sinanën 'inúnbi
piama 'icën. 34 Axa Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíriribi ca tsi
rëquirucë an nëëntanun quixun anu niabi Nucën Papa Diosan sinanën
tsinbi uisabi oma 'icën. Raíri uníxribi ca suntárunën 'ati 'aíshbi Nucën
Papa Diosan sinanën iëacëxa. Raírinëxribi 'insíncë 'aish cushima 'aíshbi ca
Nucën Papa Diosan sinanën cushi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun
ca suntárunën cushiira 'ixun abë 'acanancë bëtsi 'apun suntárucama
abámiacëxa. 35 Bëtsi bëtsi xanun ca aín tuá bamacë 'icëbi Nucën Papa
Diosan sinanën baísquiia biacëxa.

Raíri unin ca unin Nucën Papa Diosan bana ënun quixun bëtsi bëtsi
oquin paë tanmicëxunbi, ami sinánquin ëníma —'ëx masócë 'aish ba-

maibi cana Jesucristobë 'iti 'ai —quixun sinánquin ami catamëti ënquinma
tanshiacëxa. 36 Raíri uni ca Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí unin
ami cuaianan rishquiacëxa. Raíri ca unin manë risin nëaxun sipuacëxa.
37 Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíri ca unin maxaxan rëacëxa. Raíri
ca Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun unin bëtsi bëtsi ocëxa. Raíri
ca unin tëarabëocëxa. Raíri ca manë xëtocën 'acëxa. Raírinëx ca chupañuma
'ixun carnero rani pañuanan chivo rani pañuax cuaínbëquini niacëxa.
Ñuñuma 'aish nuibacacë 'ianan ca bëtsi bëtsi ocë 'iacëxa. 38 A unicama aín
nuitu upíira 'aish ënë nëtënu 'ima Nucën Papa Diosan nëtënuira 'iisa 'aíshbi
ca anu uni 'icëma menu nitsi aín bashinuribi cuaínbëquini xubuñuma
'aish bashi quininu 'iacëxa. 39 A unicama ñuiquin cuënëo bana isquin
cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosmi ca asérabi catamëacëxa quixun.
Ami catamëquinbi ca uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, Cristo cupí,
aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánma 'icën. 40 A ñucama 'unánma 'aíshbi
ca utancëxa Cristo bama cupí nux 'icësaribiti, axa bëráma ami sinan
unicamax Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan asérabi ainan 'aish nubë
aín nëtënu nëtëtimoi 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca camáxbi Nucën Papa Diosan
aín unicama cásabi oi 'inuxun 'aia.

12

Jesúsmi cananuna catamëti 'ai quicë bana

1 A unicamaxa 'iásaribiquin ca nubë 'icë 'itsa unin tëmëraquinbi —Nucën
Papa Diosan ca asérabi aín quicësabi oquin nu 'aquinti 'icë —quixun
'unánquin ami catamëquin ënima. Atúxa 'icësaribiti 'inuxun cananuna an
nu 'atimaquin sinánmicë a ñucama ëanan an usabi 'itioquin nu 'atima
'imicë ñucamaribi ënti 'ain. Acama ënquin cananuna bënëquinma añu ñu
'ën 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati
'ain. Cuai bëtsibë upiti abáti cupí ca unin an iëocë ñu nania, usaribiquin
cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin
sinánmia, a ënti 'ain. 2 Jesús, a cupí nux ami catamëcë 'aish ainan 'ianan
asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai
cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uni 'acësa oquin ca unin
i curúsocënu a matásti 'icë quixun 'unánxbi ca ënë menu uacëxa, —ënë
ñucama inúcëbë unicama upí 'iti mëníotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i
cuëëntëcënti 'ai —quixun 'unani. Usai bamax baísquia 'aish ca Nucën
Papa Diosan nëtënu abë 'Apu 'icën.

3 Tëmëraquin —axa ami sináncëma unicaman ca 'ëx Jesucristonan 'icë
cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin ami catamëti ëntin rabanan
camina —usaribi oquian ami nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonën
tanshiacëxa —quixun sinánti 'ain. Usaquin sinani camina ami catamëtia
unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain. 4 Mitsux
'uchati rabanan tëmëranan Jesucristonan cupí bëtsi bëtsi ocë 'aíshbi cam-
ina bamacëma 'ain.

5-6 ¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa Diosan cacë
a caramina manuan? ësai quicë:

'Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë uni-
cama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun
quixun 'unánmiquin uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Uicama
cara aín bëchicë 'inun 'imiaxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain
camina ñu 'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxbi

aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina masá nuituti
sináncasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun sinántima 'ain.
7 Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun quixun
'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan ñu 'atima 'aia oquin
uisa cara ocëxunbi a tani masá nuituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an
ca mitsúxmi aín bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin. 8 Nucën
Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma
'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin
mitsu 'acëma 'aish camina mitsux asérabi ainanma 'aish aín bëchicëma
'ain. 9 Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma
'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan nu mëëacëxa.
Mëëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa
'ain caranuna uisa cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'inun quixun,
uisa oquin cara nu 'ati 'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain?
10 Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sináncësa oquin 'unánmiquin
usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan asaribi
upí 'iminuxun upí oquin nu 'unánmia. 11 Cananuna 'unanin, Nucën
Papa Diosan usoquin nu 'acëxun taní cananuna masá nuitupanin. Usai
'itancëxbi cananuna usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí
'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñui quicë bana timati rabanan bërúancati

12 Usa 'ain camina tëmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami
cushi Cristomi catamëti 'ain. 13 Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin
'aia isquin ca raíri uniribi ami catamëti upí oquin 'unáncëma 'aíshbi a
ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi
catamëquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.

14 Nishananima camina upitaxëshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncëma
unix ca Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'ain camina nishananima
upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain. 15 Nucën Papa Diosan
ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquincëma 'itin rabanan camina an mitsu
'unánmicësabi oi 'inux bërúancati 'ain. Usai 'iquin camina uni raíri 'aisama
nituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain. 16 Uni aín xanubëishi 'itioquin
mënío 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu itsibë 'itima 'icën,
bëbúxribi ca xanúxmabi uni itsibë 'itima 'icën. Nucën Papa Dios ca uni
'imainun xanuribi usai 'iti cuëënima. Usai 'itin rabanan camina camáxbi
upí sinánñu 'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnën ca Nucën Papa Diosan cacë
bana sinánquinma, ax rëcuën 'ixunbi aín piti cuëëncë cupíshi aín xucën aín
rëcuën 'imiacëxa. Ax piti cuëëncë cupía Esaú 'iásaribiti camina 'itima 'ain.
17 Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icëbë ca Esaú aín papan rëcuën bëchicë
'itëcënti sináncëxa. Usaquin sinani masá nuituti iníbi ca 'iáma 'icën. Usa
'ain ca Esaúma, aín xucën Jacob, axa aín rëcuën bëchicësa 'icë, aín papan
Isaacnën upí oquin sinánxunquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

18 Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucën raracaman Nucën
Papa Diosan bana cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamë'ëo
sharaquimainun ca a bashix nëtë cuinan mapucë bëánquibucë 'iacëxa.
Aín bashicamanubi ca tsi rëquirucë tínbu 'iacëxa. Anu camina mitsux
'iáma 'ain. 19 Manë bana ocë sharatia camina cuama 'ain. Cuatíma
'ianan camina Nucën Papa Dios banaiaribi cuama 'ain. Nucën Papa
Dios banacëbëa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca nucën raracaman racuëquin
Moisés cacëxa:

—Nux bamatima cupí camina minbi Nucën Papa Diosan cacëxun nu
cati 'ain. 20 Bananuxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: “Uinu 'icë uníxbi
ca aín bashi tanáin cuantima 'icën, ñuinacaxribi ca cuantima 'icën. Uni
'imainun ñuina ax anu cuancëcamax ca maxaxan rëanan masíbunën 'acë
'iti 'icën”. A bana sinani ca nucën raracamax racuĕacëxa. 21 Usaía
'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésnëxribi quiacëxa: “'Ëxribi cana racuëti
bërëin”.
22 Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucën Papa Dios baná anu
cuanma 'ain. Bëráma camina mitsux Nucën Papa Dios rabinux Sión
cacë matá, anua Jerusalén 'icë, anu cuancën. Usai 'iá 'aíshbi camina
Jesucristonan 'aish, uinu caramina 'ai anuax, Nucën Papa Dios axa
bamatimoi naínu 'icë Jerusalén aín nëtënu tsócë, abë banain. Anuxun
ca 'itsaira 'ixun aín ángelcama timĕxun a rabia. 23 Anuribi uicamax cara
ainan 'icë, aín anë 'acë, acamanribi ca a rabia. Anu ca ax 'Apuira 'ixuan
an camabi unin 'acë ñu iscë, Nucën Papa Dios, ax 'icën. Anuribi ca Nucën
Papa Diosan ainan 'icë upí 'imicë 'aísha bamacë unicama aín bëru ñunshin
'icën. 24 Anuribi ca ax aín imi 'apati bama 'ixuan an nuxribinu anu
'inun mëníocë, Jesús, ax 'icën. —Cain, an Abel 'acë uni, ax ca cupicë
'iti 'icë —quiax Nucën Papa Dios quicëbë ca usai 'iacëxa. Usa 'aínbi ca
Jesús bamacë cupí uínbi an 'acë uni cupiama 'icën. Usoquian Jesús unin
'á 'ixunbi ca aribi cupiquinma uicamax cara ami catamëtia, a aín 'ucha
sinántëcëntimoquin tërënia.
25 Cananuna 'unanin, Moisésnëan Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëxunbia an a bana timaquin cuaisama tancë, nucën raracamax ca
castícancë 'iacëxa. Moisésnën ñuiá banasamaira ca Jesucristo ñui quicë
bana, Nucën Papa Diosan naínu 'ixun nu 'inan, ax 'icën. Usa 'ain ca nucën
raracamaxa 'iásamaira oi an Jesucristo ñui quicë bana timaquin cuaisama
tancë unicama iĕtima 'icën. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucën
Papa Diosan a aín nëtënua xua, a ñui quicë bana timaquinma upí oquin
cuati 'ain. 26 Bëráma ca Moisésbëa Nucën Papa Dios banacëbë mecama
shaíquiacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Dios ësairibi quia: “Mecama
amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma naínu 'icë ñu, bari, 'uxë,
'ispa acamaribi shaícati 'ain”. 27 Nucën Papa Diosa “cana amiribishi
ñucama shaícatëcëni” quiá 'ain cananuna 'unanin, usoquin shaícacëx ca
a ñucama cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'aínbi ca uisai cara aín
unicama abë 'iti 'icë quixun an mëníosabi oi 'iti 'icën. 28 Ax xënibua 'aínbi
cëñútimoi nucën 'Apuira 'ain cananuna nux nëtëtima anu abë 'ianan aín
unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti sinánquin cananuna Nucën Papa Diosmi
sinánquin aín bana cuaquin —asábi ca —cai cuëënquin a rabiti 'ain, ax
cuëëncësabi oquin, 29 ax upíira 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acësaribi oquin ñu
'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

13

Usaquian aín unicaman Nucën Papa Dios cuëënmiti bana

1 Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucĕnsa 'aish camina mitsux
'icësabi bëtsibë bëtsibë nuibanani 'iti 'ain. 2 Mitsun 'unáncëma unibi
camina mitsun xubunu bëbaia cuëënquin biti 'ain. Usai 'iquin ca raírinën
'unánquinmabi ángel, unisaribi 'icë, biacëxa.
3 Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina axa Jesu-
cristonan cupí sipuacë unicama manuquinma a sinánquin 'aquinti 'ain.

Mitsúxribi usaribi uni 'ixun camina —usaribi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë —
quixun sinánquin unían bëtsi bëtsiocë uni a 'aquinti 'ain.

4 Min xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu minan 'iti
bitancëxun camina abë nuibananquin upí oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma
'ain bënëñuma xanubë 'iti 'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucën Papa
Dios cuëënima. Cuëënquinma ca usa uni 'imainun usa xanuribi 'uchoquin
uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

5 'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan
"'Ën cana mi 'aquinquin ëntima 'ai" quixun cacë a sinani camina mitsux
'aisamaira ñuñuma 'aíshbi masá nuituti bënëtima cuëënti 'ain. 6 Usaquin
sinánquin cananuna ënë bana cuënëo quicësabi oquin sinánti 'ain:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara ocëxbi
racuëtima 'ain.

7 Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina
manuquinma sinánti 'ain. —Atun ca Jesucristomi catamëquin upí ñuishi
'aia —quixun sinani camina usaribiti 'iti 'ain.

8 Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríribi usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.
9 Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin Jesucristomi
sinánti ënun quixun cacëxunbi ëntima 'ain. A unicamax ca —bëtsi bëtsi ñu
piquinbi camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ai —quia. Atúxa usai quia a bana
cuatibi ca uni aín nuitu upí 'ima. Usa 'ain camina —Cristo cupíshi ca
Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëanan nux ainan 'inun
'imia —quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.

10 Nun nu —Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë 'icë —
quixun 'unáncë 'aínbi ca judíos sacerdotecaman 'aracacë ñuina rëcë aín
nami picë 'aíshbi, ami catamëcëma 'ixun, —Jesucristo bama cupí cana 'ën
'uchacama tërëncë 'ai —quixun 'unanima. 11 Unicaman 'ucha tërëncë
'inun ca sacerdotenën cushicaman 'apun, 'aracacë ñuina rëcë aín imi,
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëu, Cata Upíira cacë, anu
buánxun anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ëma
'ura buánxun nëënia. 12 Usaribiti ca Jesús, Jerusalén 'uri aín imi 'apati
i curúsocënu, camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan
'inun, bamacëxa. 13 Usa 'ain cananuna Jesús, axa ëma 'uracëox 'uchañuira
uni 'icësari bama, a nuxnu ainan 'icëa uni itsin tëmëramianan 'usáncëxunbi,
ainan 'iti ëntima 'ain. 14 Ënë nëtënu ca axa cëñutima usabi 'icëbënu anu
'iti ëma 'aíma 'icën. Usa 'ain cananuna axa cëñútima nëtë Nucën Papa
Diosbënu anu 'iti a cainin. 15 Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi
nëtën abë banai cuëënquin Nucën Papa Dios nun cuëbitan rabianan —mix
camina asérabi nun 'Apu 'ai —quixun caquin a rabiti 'ain. 16 Rabianan
camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manutima 'ain. Ñuñuma uniribi
camina nuibaquin min ñu mësú 'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca
Nucën Papa Dios cuëënia.

17 Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi sinánun mitsu
'aquinia. Usaquin mitsu 'aquinuan Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun ca
an cacësabi oquin upí oquin 'aisa tania, ax cuëëntanun. Usa 'ain camina
aín bana cuaquin atux quicësabi oquin 'ati 'ain. Mitsun usaquin 'aia
isquin ca atun masá nuituquinma cuëënquin mitsu 'aquinti 'icën. A
unicaman bana cuaquinbimi an cacësa oquin 'aiama isi ca Nucën Papa
Dios cuëëntima 'icën.

18 Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aisa tania ca
Nucën Papa Diosan nu upí isia quixun. Usa 'icë camina nu Nucën
Papa Dios ñucáxunti 'ain. 19 'Ëx mitsubë 'itëcëni bënëtishi cuanun camina
manúquinma Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bërúanx 'inuan Pablonën ca

20 Nucën Papa Dios, an aín unicama abë upí 'inun 'imicë, an ca Nucën
'Ibu Jesucristo, an aín unicama bërúainracë, a bamacëbi baísquimiacëxa.
An Jesús aín imi 'apati bamacë cupí nun 'uchacama tërënquin nux
xënibua 'aínbi ainan 'inun 'imicë, 21 anbia an iscëxmi upí 'inun 'imianan
ax cuëëncësabi oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu 'imiti cana cuëënin. 'Ianan
cana an, Jesucristo cupí, ax cuëëncësabi oquin nu 'imiti cuëënin. A ca aín
unicaman xënibua 'aínbi ënquinma rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

22 'Ën xucëantu, 'ën mitsu 'ësëquin, 'itsamashi cuënëoxuncë banacama
ënë camina upí oquin sinánquin cuati 'ain. 23 Mitsun camina 'unánti 'ain,
nucën xucën, Timoteo, a ca sipuacë 'icëbi chiquíncanxa. 'Itíxa bënëtishi
bëbaia cana mitsu isi cuanquin a buánti 'ain.

24 Anu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun mitsun cushi-
cama a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Italianuax ucë unicaman-
ribi ca mitsu bërúanxmi 'inun mitsu camia.

25 Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucuti
cana cuëënin. Ashi.

SANTIAGONËAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Aín menuma 'icë judíos unicama Santiagonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Santiago, an Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesu-
cristonën cacësabi oquin ñu 'acë 'ain. Israelnën bëchicë mëcën rabë̆
'imainun rabë̆ aín rëbúnqui 'aíshmi bëtsi bëtsi menu tsóti cuan 'icë cana
mitsu ënë quirica buánmin.

Nucën Papa Diosan sinánmicë 'aísha aín unicamax bëtsi sinánñu 'iti

2 'Ën xucë̆antu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa ñu cara
mitsumi 'icëbëbi camina upí oquinshi sinani cuëënti 'ain. 3 Camina
'unanin, usai 'i bënë̆quinma tanshiquin camina uisa ñu cara 'icëbëbi
bënëtima upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ain. 4 Mitsux usai 'inux
camina ëníma Jesucristomi sinani uisa ñu cara 'icëbëbi masá nuitutima
ami catamëcanti 'ain.
5 Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncëma 'ixun camina
Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucácëxun ca an mi usaími 'iti 'unánmiquin
cushioti 'icën. An ca an a ñucácë unimi nishquinma cuëënquin upí oquin
'unánmia. 6 'Ixunbi camina —Nucën Papa Diosan sapi ca 'ën cacëxun
cuatima 'icë —quixun sinánquinma, —an ca asérabi 'ën cacëxun cuati 'icë
—quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara 'ë 'aquinti 'icë, cara 'ë 'aquin-
tima 'icë quixun sináncë uni ax ca suñun bëcacë̆xa parúnpapa amami
amamiqui tucánquicësa 'icën. 7 Mitsux usa 'ixun camina Nucën Papa
Diosan ca 'ën bana cuatia quixun sinántima 'ain. 8 Usaquin sinánbëquincë
unix ca an sináncësabi oi 'ima cëmëbë̆quinia.
9 Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscë 'iaxbi Jesucristomi
catamëtia, Nucën Papa Diosan 'aquincëx bëráma 'iásama 'icë, ax ca cuëënti
'icën. 10 'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamëti ñuñumaibi cuëënti
'icën. Axa ñuñuira uni ax ca ro uáxa upíira upí 'itancëxbi aín upí bënëtishi
nëtë̆cësaribi 'icën. 11 Barin uruquin pëcaquin xarocëx ca ro uá chushia. Us-
ari 'i ca ro uá rëucuti aín upí nëtëtia. Usaribiti ca ñuñu uni ax curíquiñuira
'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icën.

Uisa ñu cara 'icëbëtanbi Jesucristomi catamëti ëntima

12 An uisa ñu cara 'icëbëbi bënë̆quinma tanshiquin Jesucristomi
catamëti ëncëma unicama a ca usaía ax ami sináncë unicama 'iti ñuia
quiásabi oquin Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'aish chuámarua 'aish
cuëënun 'imiti 'icën. 13 Usa 'ain ca ui unin cara 'atima ñu 'ati sinania,
a unin —Nucën Papa Diosan ca usaquin 'anun 'ë sinánmia —quixun
sinántima 'icën. Nucën Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun sinánmitima
'icën. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icë unibi 'atima ñua 'anun sinánmima.
14 Unían ñu 'atima 'acë ax ca Nucën Papa Diosan 'amicëma 'icën. Abi aín
sinan 'atima 'ixun ca usoquin 'aia. 15 Usaquian sináncë cupí ca unin ñu
'atima 'aia. Ñu 'atima ënquinma amiribi amiribi 'ai 'uchacë cupí ca bamai
Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën.
16 'Ën nuibacë xucë̆antu, uinu 'icë uníbi paráncë camina 'icantima
'ain. 17 Camabi uisa ñu cara upí 'icë, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë,
an bari, 'uxë, 'ispa acama unio, an camabi uni 'ináncë 'icën. A ñucamaxa

bënamëanan bëánquicë 'aínbi ca Nucën Papa Dios axira usabi 'iá 'aish usabi
'icën. 18 An ca unían aín bana ñuixuncëxun cuatínu ainan 'inun nu 'imiaxa,
nux pain 'icë cupía raíri uníxribi Jesucristomi catamëcë 'aish camabi ñu
an uniosamaira 'inun.

Asérabi Jesúsmi catamëtia usai uni 'iti bana

19 'Ën nuibacë xucëantu, usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun
mitsun unían bana ñuia upí oquin pain cuati 'ain. Cuati camina mitsux
munu pain sinántancëx bananan bënëtishi nishtima 'ain. 20 Axa nishcë
unix ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ima. 21 Usa 'ain camina ñu 'atima
'aisamaira oquinmi mitsun 'acë a ëanan uisa ñucama cara 'aisama 'icë
ënti 'ain. A ënquin camina ami cuacë Nucën Papa Diosan bana a mitsun
nuitu mëu racanaquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacë bana ënëxa
quicësabi oquin, Jesucristomi catamëcë 'ixun, 'acë 'aish camina Nucën
Papa Diosnan 'inux iëcanti 'ain.

22 Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí oquin sinánquin
a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. Usoquin 'acëma 'aish camina —'ëx cana
Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun sinanibi cëmëcë mitsux 'iti 'ain. 23 Axa
Nucën Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a bana isi ax quicësabi oi
'icëma uni ax ca an aín bëmánan espéjonën iscë unisaribi 'icën. 24 —Uisa
carana 'ai —quixun istancëxbi ca mëníocatima manúquiani usabi cuania.
25 Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncë uni, ax a bana
quicësabi oquin ënquinma 'acë 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën. A banax
ca anúnu upí 'ianan, ñunshin 'atima cuëëncësa oi 'ima Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'inux iëti a 'icën.

26 Ui unix cara —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuacë 'ai —quibi
sinánxmaishi 'aisamairai banaia a unix ca Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oi 'íma cëmëia. 27 An Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
'acë unin ca ësaquin 'ati 'icën: Papañuma titañuma tuácama 'imainun
casunamëcë xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia isquin ca
'aquinti 'icën. 'Aquianan ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë menu
'icë ñuishi sináncë unin 'acësaribi oquin ñu 'aisama 'atima 'icën.

2

Raíri unishi nuibanan raíri 'atimotima

1 'Ën xucëantu, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi upí, ami
catamëcë 'ixun camina raíri unibëishi nuibananquin raíri uni tima-
tima 'ain. 2 Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni axa upiti mëníocanan, upí
chupa pañuanan, curi manë mëñuax, anu mitsux timëcënu atsínmainun ca
ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax atsínti 'icën. 3 Atsiniami mitsun
ñuñu uni a upí oquin biquin: Anu tsóti upí ënu ca tsót quixun canan
ñuñuma uni aribi: 'Iisa tani nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama
'icën. 4 Usoquin 'aquin camina camabi uni sënën nuibaquinma 'atima
sinánñu 'ixun raírishi nuibanan raíri uni 'atimoin.

5 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën Papa
Diosan ca axa ënë menuax ñuñuirama unicama a caísia, atúxa ami upiti
catamëcë 'ianan aín nëtënu abë 'inun, an nuibacë unicamax ca usai 'iti
'icë quiáxa aín bana quicësabi oquin. 6 Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma
uni a —'aisama ca —quixun timaquin rabínmin. Ñuñuira uni an ca mitsu
paránquin ñu mëëmianan tëmëramiquin mitsumi manánquin, an uníxa ami
bëtsi uni ñui manáncëxun cuacë uninu buania. ¿Atux cara usama 'ic?

7 Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicë a ñui 'atimati
banaia. ¿Atux cara usama 'ic?
8 Aín bana raírinëxa quicësoi 'icësamaira oi a bana quicësoi 'iti Nucën
Papa Diosan banax ca ësai quia: “Mixmi upiti bërúancacësaribi oquin
camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana
quicësabi oquin 'acë 'ixun camina mitsun Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin 'ain. 9 Usa 'aínbi camina mitsun, raíri unishi nuibanan raíri uni
nuibacëma 'ixun, 'uchaquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi
oquin 'aiman. 10 Ësa ca. An camabi aín bana cuënëo quicësabi oquin
'aquinbi Nucën Papa Diosan bana achúshi quicësa oquin 'acëma uni, an
ca camabi Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oquin 'acëmasa 'aish
'uchaia. 11 Nucën Papa Dios axa “Min xanuma 'ain camina xanubë 'itima
'ain” quiá, axbi ca “Uni camina 'atima 'ain” quiacëxa. Usa 'aínbi ca an aín
xanuma 'ain, xanubë 'iquinmabi uni 'acë uni an Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oquin 'aima. 12 Usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan,
anun camabi unían ñu 'acë isti nëtën, mitsux caramina Jesucristomi
catamëti axa cuëëncësabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi bananan upíshi
'iti 'ain. 13 Anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtë anun ca Nucën Papa
Diosan, an bëtsi uni nuibaquin 'aquincëma unicama a aín 'ucha cupí uisa
cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usonan ca an bëtsi uni nuibaquin 'aquincë
unicama ashi uisabi otima 'icën.

Jesucristomi catamëcë 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

14 'Ën xucëantu, an “'ëx cana ami catamëti Jesucristonan 'ain”
quiquinbi, Jesusan bana quicësabi oquin upí ñuishi 'acëma uni ax ca aín
bana ñancáishi 'icën. ¿Usa unix cara Jesucristonan 'aish iëti 'ic? Ca 'itima
'icën. 15 Ësa ca. Axa Jesucristomi sináncë uni, bëbu 'imainunbi xanu,
chupañuma 'ianan a piti ñuñuma isquin, 16 sapi camina mitsu achúshinën
cati 'ain: Bërúanx ca cuantan, mina matsi ca mapút, pucháquin ca pit
quixun. Usaquin caquinbi añu ñubi 'ináncëma 'aish camina min bana
ñancáishi 'aish banáinshi quicë 'ain. 17 Usaribiti ca uni Jesucristomiisa
catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish asérabi Jesu-
cristomi catamëcëma 'icën.
18 Unin sapi ca uni itsi cati 'icën: Mixmi Jesucristomi cana catamëti
quimainunbi cana 'ën upí ñu 'ain. Mixmi —Jesucristomi cana catamëti
—quicëbëtanbi cana minmi upí ñu 'aia iscëma 'ixun asérabi camina usa 'ai
quixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën ñu upí 'acë 'ixun mi ismiti 'ain,
'ëx cana asérabi Jesucristomi catamëcë 'ai quixun. Usaía a uni quicë ax ca
asérabi 'icën. 19 Min camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun
sinanin. Usaquin sinánti ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë 'aínbi ca
ñunshin 'atimacamanribi —usa ca —quixun 'unani ami racuëtan bamai
bërëruia. 20 ¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman, Jesucristomi
cana catamëti quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish ca a uni
Jesucristomi catamëcëmasa 'icën? 21 Ësa ca. Nucën rara, Abraham, an
ca Nucën Papa Dios rabinuxun an cacësabi oquin aín bëchicë Isaac 'ati
mëníocëxa. Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca 'ën
bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax
quiacëxa. 22 Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí
camina 'unanin, Abrahamnëx ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamëcë
'iacëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi oquin 'acë 'aish ca Abraham
asérabi ax 'icësamaira oi Nucën Papa Diosmi sináncëxa. 23 Nucën Papa

Diosan bana cuënëo axa a ñui quicësabi oi ca Abraham 'iacëxa, ësai quicë:
"Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca
Abraham ami catamëacëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx
Abraham upíira uni 'iacëxa". Usa 'icë ca Abraham unin, Nucën Papa
Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.
24 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ami
sináncë cupíshima, ami sinánquian ax cuëëncësabi oquin ñu upí 'acë
cupíribi, uni —ax ca asérabi upí 'icë —quixun isia. 25 Usaribi oquin ca
Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia Israel uni rabë Jericó ëmanu 'icë
unicaman 'atin rabanan, aín xubunu unëxun bëtsi bain cuantánun xucë,
a cupí Nucën Papa Diosan upí isacëxa. 26 Cananuna 'unanin, bamatancëx
ca bëru ñunshínñuma 'aish uni aín nami ñancáishi 'icën. Usaribi ca uni ax
isa Jesucristomi catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish,
aín banax ñancáishi 'icën.

3

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesucristomi
catamëcë unicama 'unánmicë uni 'itima 'ain. Camina 'unanin, usa uni
'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raíri unicama 'acësamaira oquin 'uchocë
'iti 'ain. 2 Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati
banacëma uni ax ca asérabi upí uni 'icën. A unin ca 'atimati banatisa
tanquinbi tënëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima 'ati cara sinania, abi tënëti
'icën. 3 Ësa ca. Caballo niquinquin cananuna anun nitsinananbi anun
buinati itsi aín cuëbínu tëcërëcain. Usoxun cananuna nun cuëëncësa
oquin niquínti 'ain. 4 Usaribi ca manë nunti 'icën. Chaira 'icëbi ca suñun
bëcaquin buania. Usa 'icëbi ca an niquincë unin, uinu cara cuainsa
tania ami oquin anun chibíti axa chairama 'aínbi anúinshi puntëbianquin
buania. 5 Usaribi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu nun
cuëbí 'aínbi cananuna uisa ñuishi ñui cara, anun banain. Tsi chamaratsu
bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë rëquiquiani chaquin cëñuia. Usaribi oquin
ca nun anáxa chamará 'aínbi uisa banaratsu cara unin uni itsi ñuiabi,
a bana chanioquin tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun. 6 Tsi
chamaratsu usaribi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan banacë, ax 'icën.
Chamaratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati banati 'ain. Usai banacë cupí
nun sinánribi 'atima 'ixun cananuna ñu 'atimaribi 'ain. Usa 'ixun ca
anúnu 'atimati banacë 'ixun nun bamati nëtë utámainun usabi nu 'imiti
'icën. Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uni 'atimati banati sinánmia.
7 Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu 'imainun
men niríce ñuina 'imainun baca mëu 'icë ñuina a camabi aín cuëëncësa
oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia. 8 Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati
banati ashi tënëtima 'icën. Usa 'ain ca uni usabi 'atimati banaia. Usa 'aish
ca a unin bana anun uni bamati muca rosaribi 'icën. 9 Nun ana anúnu
banacë, anúnbi cananuna Nucën 'Ibu Dios rabin, anúnribi cananuna uni,
a Nucën 'Ibu Diosan asaribi oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati
banaquin ñu cain. 10 Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin.
Rabianan cananuna nun cuëbitan 'atimati banain. 'Ën xucëantu, usai
'iti ca 'aisama 'icën. 11 ¿Anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë, anuax cara
bata 'unpax 'imainun muca 'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën. 12 'Ën
xucëantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima
'icën. ¿Uvasnënribi cara higueranën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima
'icën. Usaribiti ca anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë anuax tashiñu

'unpáxbëbi bata 'unpax utima 'icën. Usaribiti cananuna nun cuëbitan
Nucën Papa Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncë 'iti bana

13 Micama uinu 'icëx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin bana cuacë
'ain camina cëruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain. Usaquinmi 'aia isquin
ca —a unix ca asérabi sinánñu 'ianan upí oquin bana cuacë 'icë —quixun
unin 'unánti 'icën. 14 Usa 'aínbi camina mitsux unimi nishcë 'ianan uni
itsimi sinánanima nutsi mixëshi ñuñu 'iti cuëëncë 'ixun, rabiacáquin —'ëx
cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sináncë 'aish ca
min bana cëmëcë 'icën. 15 Usaquin sináncë unix ca Nucën Papa Diosan
sinánmicëma 'icën. Ax ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa
'icën. Ñunshin 'atimanën sinánmicë ca usa uni 'icën. 16 Axa nishanan
ami sinanima uni itsimi nutsianan axëshi ñuñu 'iti cuëëncë uni an ca upí
oquin sináncëma 'ixun camabi 'atima ñu 'atishi sinania. 17 Usa 'aínbi ca
Nucën Papa Diosan sinánmicë unin upí oquinshi sinánquin upí ñu 'aia.
Ca unibë nishananquinma nuibananquin bëtsi unían cacëxun cuaquin
upí oquin bana sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia.
Usa unin ca cëmëma 'ixun parananquinma aín quicësabi oquin 'aia. 18 Axa
unibë nishananima upitishi banacë unicama an ca chuámarua 'ixun upí
ñuishi 'aquin uni raíriribi chuámarua 'inun 'imia.

4

An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicamasaribi 'itima bana

1 ¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin? Mitsúnbi
bëtsi bëtsi ñu 'atimaquin sinani camina usai 'icanin. 2 Mitsun cuëëncë
ñu bicasi bënëquinbi bicëma 'ixun camina binuxun ami nishquin uni
itsi 'acësa 'ain. Usa 'ixun bëtsi uni 'icësaribiti ñuñu 'iisa tani bënëquinbi
bicasmati camina nishananan mëëananin. Usai 'iquinbi camina Nucën
Papa Diosmi ñucácëma cupí mitsun cuëëncë ñu bitsiman. 3 Ñucáquinbi
camina ami ñucácë ñu a bitsiman, ax cuëëncësabi oquinmami mitsux
cuëëncësa oquinshi Nucën Papa Dios ñucácë cupí. 4 Nucën Papa Diosmi
manúxunmi mitsun cuëëncësa oquinshi 'aia cana ësaquin mitsu cain: ¿Mit-
sun caramina 'unaniman, ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni Nucën
Papa Diosbë upíma 'icë quixun? Uinu 'icë unin cara ënë menu 'icë ñuishi
sinania ax ca ainanma 'aish Nucën Papa Diosmi nishcësa 'icën. 5 Nucën
Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia: “Nucën Papa Diosan ca ainan
'icë nu ñuñaia. Usa 'ain ca an nubë 'inun nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí
ax bëtsi ñu 'aquinmanu ax cuëëncësa oquinshi 'ati cuëënia”. A banax ca
asérabi 'icën. Usa ca ax 'icë quixunu 'unánti oquin ca Nucën Papa Diosan
aín uni usoquin cuënëomiacëxa. 6 An nu sinánmicë ñuishi nun 'anun ca
Nucën Papa Diosan nu 'aquintancëxun nuibaquin nua 'aquincë usamaira
oquin 'aquintëcënia. Usa 'ain ca aín bana ësai quia: “Nucën Papa Diosan
ca axa rabícë unicama a timanan axa —'ëx cana usa 'ai —quiax rabícëma
unicama nuibaquin 'aquinia”. 7 Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan
bana cuati ami catamëti ax cuëëncësabi oishi 'iti 'ain. Usai 'iquin camina
ñunshin 'atimanëan 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancëxunbi a ñu 'ati
tënëquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanën ubíoquinma mitsu ënti
'icën. 8 Asérabi upiti ami sinani Nucën Papa Diosbë banaquin camina an
nuibaquin sinánmicëxun, ax ca mitsubë 'icë quixun mitsun nuitu mëu
upí oquin 'unánti 'ain. An ñu 'aisama 'acë unicama, cana mitsu cain:

Unia aín mëcën chuañuma 'inun mëchucacësaribiquin ca min sinan upí
'inun min ñu 'atima 'acëcama ën. —Nucën Papa Diosnan cana 'ai —
quicë 'ixunbi ainanma unicaman 'acësaribi oquin ënë menu 'icë ñuishi
sináncë unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oíshimi 'inun. 9 —Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi cana 'ima —quixun
sinani ca masá nuituti 'in. Cuëëni cuaicë 'aíshbi ca a ëni masá nuituti
bëunan mëscut. Chuámarua tanímí cuëëncë a ëni ca masá nuitut. 10 —
'Ëx cana an iscëx 'aisamaira 'uchañu 'ai —quixun sinánquinmi cacëxun
ca Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsun 'uchacama tërënquin upíira 'aíshmi
cuëënun mitsu 'imiti 'icën.

Ñuiquin uni itsi 'atimotima

11 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncë 'aish camina
axribia ami sináncë unicamabë ñuianantima 'ain. Axa abëa Jesucristomi
sináncë uni ñui —ax ca 'aisama 'icë —quicë uni ax ca —Nucën Papa
Diosan banax ca 'aisama 'icë —quicësa 'icën. Usai qui camina mitsux
Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë
quicësa 'ain. 12 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi,
Nucën Papa Dios, ashi 'icën. A bana 'inan 'ixun ca unin cara a bana
quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun ca axa xënibua 'aínbi
abë 'iti unicama a iëmianan axa abë 'itima unicama a xënibua 'aínbi abë
'itimoquin ënti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina minmi uni itsi 'atimonun mix
añu 'ain?

Uisai caranuna imëishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

13 Ënë banaribi 'ën mitsu camainun ca cuat. Micama raírinëx camina
ësai quin:
—Bërí cuanima cananuna imëishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu cuanti
'ain. Cuanx bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu 'iquin ñu bi-
tancëxun maruquin 'itsa curíqui biti 'ain. 14 Usai quiquinbi camina
uisai caramina imëishi 'iti 'ai quixun 'unaniman. Uisa cara nun tsóti
'icë cananuna 'unaniman. Ax ca 'ibútancëxa curu nëtë bënëtishi nëtëcë
usaribi 'icën. 15 Usai quima camina ësai quiti 'ain: Nucën 'Ibu Dios
cuëëncëbë, bamacëma 'ixun cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain. 16 Usa
'aínbi camina mitsux —'ënbi cana usaquin ñu 'ati 'ai —quiax cërúanan
rabitin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. 17 Ësa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icë
quixun 'unánquinbi usaquin 'acëma uni ax ca 'uchaia.

5

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icë quicë bana

1 Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'ën cacëxun cuati 'ain. Mitsúxmi
'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'aish, a cupí tëmërati sinani camina
masá nuituti inti 'ain. 2 Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca
chëquiisa 'icën, mitsun chupa upíburibi ca nacuaxan piisa 'icën. 3 Mitsun
manë ñu curi 'acë 'imainun manë uxua 'acë, mitsun curíquicamaribi ca
puibuisa 'icën. Usa 'aish ca a ñucama chëqui nëtëti 'icën. Tsin nëncëxa
ñu nëtëcësa usaribitia mitsun ñucama nëtëmainun camina mitsúxribi
tëmërati 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti 'urama 'aínbi camina ñuñu
'itishi sinánquin mitsunainshia 'inun ñu bucúnruan. 4 An mitsu naënuxun
ñu mëëxuncë uni camina cupíocëma 'ain. Cupíocëma 'aish ca mitsu
ñui banaia. Usaquian mitsu ñuia ca ángelcaman 'apu, Nucën 'Ibu Dios,
an cuaxa. 5 Ënë menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux

cuëëncësabi oi 'ian. Usa 'aish camina aín 'ibúan 'aracacë ñuina anun 'ati
nëtë sënëncëbëtan 'anuxun rëracamicësa 'ain. 6 Mitsun camina 'uchañuma
unibi 'uchoquin 'an. Usoquinmi 'acëxunbi ca atun mitsu cupicëma 'icën.

Uisai cara ñu 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Diosbë banati

7 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo utámainun camina tëmëraibi
bënëquinma anúan uti nëtë caínti 'ain. An ñu 'apácë unin ca ñu
'apátancëxun anun aín bimi biti nëtë sënëntamainun cainia. Usa 'ixun ca
mitabutancëxa sënëncëbëtan ñu 'apátancëxun bënëquinma canitancëxuan
tuaia aín bimi binuxun cainia. 8 Usaribi oquin camina mitsun, —Nucën
'Ibu Jesucristo anun utëcënti nëtë ca 'urama 'icë —quixun sinánan masá
nuituti bënëtima cuëënquin caínti 'ain. 9 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan
anun camabi uni aín nuitu 'unánquin uisoquin cara ñu 'axa quixun
isti nëtë 'urama 'ain, camina mitsúxmi an 'uchocëma 'inun, uni raíribë
ñuianani nishanantima 'ain. 10 'Ën xucëantu, camina an Nucën 'Ibu Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicama 'iásaribiti 'iti 'ain. Atun ca tëmëraquinbi
bënëquinma tanshiacëxa. 11 Uicaman cara tëmëraquinbi bënëquinma
tanshitia ax ca upí oquinshi sinani cuëënia quixun cananuna 'unanin.
Mitsun camina Jobnëxa 'aisamaira tëmëraibi Nucën 'Ibu Diosmi catamëa a
bana ñuia cuan. Cuacë 'ixun camina 'unáncanin, uisaira oquin cara Nucën
'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincë 'ixun a uni 'aquiancëxa quixun.

12 'Ën xucëantu, bëtsi banacama cuaquinbi camina ënë banaira sinánti
'ain. Mitsux camina mitsun bana isa asérabi 'icë quixun unin cuanun —
naitanbi cuamainun cana mi cain —quianan —menbi cuamainun cana
mi cai —quitima 'ain. Uisa ñubi cara, a ñui camina —cana asérabi mi cai
—quiax quitima 'ain. Usai quima camina asérabi banáinshi banati 'ain,
Nucën Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.

13 Micama uinu 'icëx caramina masá nuituti bëtsi sinani camina Nucën
Papa Diosbë banati 'ain. Micama uinu 'icëx caramina cuëëni chuámarua
tani camina Nucën Papa Dios rabi cantati 'ain. 14 Uix cara ñucë 'icë,
anribi ca Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama camiti 'icën, xëni
ron 'aquian, an pëxcunun Nucën 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun. 15 Asérabi
ca an ënë uni pëxcuti 'icë quixun sinánquinmi a ñucáxuncëxun ca Nucën
'Ibu Jesucristonën ñucë uni pëxcuti 'icën. Pëxcüanan ca aín 'uchacama
tërënxunti 'icën. 16 Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncë a
ñuixuananquin abëmi Jesucristomi catamëcë uni raíribë mia usa ñucama
mëníoxunun Nucën Papa Dios ñucáxuananti 'ain. Upíira oquin sinánquin
ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan upí oquin uni 'aquinti 'icën. 17 Elías,
an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, an ca nusaribi
uni 'ixunbi 'uía 'ibuaxma 'inun Nucën Papa Dios ñucácëxa. Usa 'ain ca
an ñucácësabi oi rabë 'imainun achúshi baritia, 'imainun achúshi mëcën
'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibuama 'icën. 18 Usaía 'icëbëtan Nucën Papa
Dios amiribishi ñucátëcëncëbëa, 'uí 'ibútëcëncëbë ca menu 'icë ñucama
cotëcëni bimiacëxa.

19 'Ën xucëantu, micama achúshinën Nucën Papa Diosan bana ëncë
'icëbi bëtsi uni sinanamiquin ami catamëtëcënun 'imicëbëtan, 20 camina
'unánti 'ain, ui unin cara usoquin uni 'uchañu 'icëbi sinanamia, an ca a
uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëcë 'ianan aín 'uchacama tërëncë 'inun
'imiti 'icë quixun. Ashi, Santiago.

PEDRONËAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Axa bëtsi bëtsi menuax Jesucristomi catamëcë unicama Pedronën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain.
Mitsun nëtënuax bëtsi bëtsi menu tsóti cuan 'aíshmi Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nëtëcamanu 'icë cana ënë quirica mitsu buánmin.
2 An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísacëxa.
Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxmi ainanshi 'aish ax quicësabi oi 'inun
mitsu 'imianan ca Jesucristo bama cupí mitsun 'uchacama tërënquin
mitsun nuitu upí 'imiaxa. Usaími mitsux Nucën Papa Diosan nuibacëx
'icësamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Usai 'itia unin ñuia

3 Nucën Papa Dios, ax Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan aín Pa-
paribi, a cananuna rabiti 'ain. An ca nu nuibaquin bamaxbia baísquia
Jesucristo an nun 'uchacama tërëncëxnu bacëntëcëncësa 'aish, ainan
'inun nu 'imiaxa, ënë nëtënuax ainan 'aíshnu aín nëtënuribi 'inun. 4 Nucën
Papa Diosan ca mitsúxmi aín nëtënu abë 'itioquin mëníocëxa. A nëtënuax
ca uisa ñubi, ënë nëtënuax 'icësari chëquianan cëñútima 'icën, anu ca uisa
'uchabi 'aíma 'icën. Usabi ca xënibua 'aínbi 'iti 'icën. 5 A nëtënu 'iisama
pain 'aíshmi ënë nëtënuaxbi ami catamëtia isquin ca Nucën Papa Diosan
aín cushínmi ñu 'atima 'aíma upíshi 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia, an
mëníosabi oími Jesucristoa utëcëncëbë aín nëtënu abë tsónun.
6 Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima cuëënin,
ënë menu 'aish tëmëraibi. 7 Ënëx ca ësa 'icën. Asérabi cara curishi 'icë
isnuxun ca unin curi tsi rëquirucënu xaroquin tania. Usaribiti camina
mitsux caramina ami catamëcë 'ai quixun isnuxun Nucën Papa Diosan
tancë 'iti 'ain. Curi 'aíshbi ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi camina tëmëraquinbi
Nucën Papa Diosmi catamëquin ëncëma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Us-
aquin tancëxbimi asérabi ami catamëti 'ain ca utëcënquin Jesucristonën —
asérabi 'ënan 'aish camina 'ëbë 'aish cuëënti 'ai —quixun mitsu cati 'icën.
8 A isúnmabi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa 'ain camina a
isaxmabi ami sinani chuámarua tani cuëëinra cuëënin, anúnmi uisairai
caramina cuëëni quixun nu ñuixunti bana 'aíma 'aínbi. 9 Ami catamëcë
cupí ca mitsun 'uchacama tërëncë 'iananmi ainan 'inun Nucën Papa
Diosan mitsu iëmiaxa.
10 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ca —
Nucën Papa Diosan ca aín 'uchacama tërëanan uni ainan 'inun iëmiti
'icë —quixun cuënëoquinbi uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánma
'icën. 'Unáncatsi quiax ñucacanánquin Nucën Papa Diosan bana amiribi
amiribi isquinbi ca 'unánma 'icën. 11 Cristo ënë menu ucëma 'aínbi ca
aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun, an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicaman 'unáncëxa, tëmërax bamatancëx baísquitancëx ca
Cristo aín Papasaribi 'Apu 'aish abë tsóti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin
ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icë quixun 'unántisa tanan uínsaran cara uti
'icë quixun 'unántisa tancëxa. 12 Usai Cristo 'itia Nucën Papa Diosan
'unánmicëxun ca atun isquinmabi, atun rëbúnqui 'ixun cananuna nun
a ñucama isnuxun 'ai quixun 'unáncëxa. A bana Cristo ñui quicë, a ca

a Nucën Papa Diosan naínua xucë aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun
aín unicaman mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamanribi uisai quicë cara
quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamëcë uníxa usai upí 'iti bana

13 Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani ax quicësabi
oi 'iti 'ain. 'Iquin camina Nucën Papa Diosan ca abëmi aín nëtënu 'iti
mëníocëxa quixun sinani cuëënquin Jesucristo anun uti nëtë caínti 'ain.
14 Ainan 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'aquin camina bëráma Jesu-
cristomi catamëquin Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixunmi cuëëan ñucama
'atëcëntima 'ain. 15 Nucën Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi
sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi 'icën. Usa 'ain camina mitsúnribi añu
'uchabi 'atima 'ain. 16 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: "'Ëx
uisa 'uchañumabi 'aish upíira 'ain camina mitsúxribimi upíira 'inun uisa
'uchabi 'atima 'ain".
17 Nucën Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun isia.
Usa 'ain camina mitsun —Nucën Papa Dios ax ca 'ën Papa 'icë —quixun
sinani aín nëtënu 'inux ënë nëtënu pan 'iquin ñu 'atima 'atimi racuëquin
upí ñuishi 'ati 'ain. 18 Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmi
usaribi oquin sinaniabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmiquin
mitsu Jesucristomi sinánmiaxa. Camina 'unanin, curi 'imainun curíqui
'imainun bëtsi ñucama axa cëñúti a cupíbi ca Nucën Papa Diosan mitsu
iëmicëma 'icën. 19 Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisaíbi
'icëma carnero aín upíira rëmia 'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacë
a cupí mitsun 'ucha tërënquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu
iëmiaxa. 20 Cristo ca usai 'iti 'icë quixun ca camabi ñu unioisama pain
'ixunbi Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usaquian mënío 'ain ca aín uti
nëtë sënëncëbëishi usai 'inux Cristo ënë menu uacëxa, mitsúxmi ami
catamënun. 21 Usa 'ain camina an Jesucristo bamacëbi baísquimitancëxun
aín nëtënu abë 'inun 'imicë cupí ami sinanin, Nucën Papa Dios an ca
asérabi ax quicësabi oquin mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani.

22 Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Jesucristomi catamëti ax cuëëncësabi
oi 'iquin axa mitsux 'icësaribiti Jesucristomi catamëcë unicamabë upiti
nuibananuxun camina ñu 'atima 'ati ashiquin ëan. Usa 'aish camina
bërí 'icësamaira oi asérabi cuëënquin upí oquinra sinani atubë nuibananti
'ain. 23 Unishi 'inuan aín titan tuacë 'aish ca uni bamaia. Usa 'aínbi ca
axa xënibua 'aínbi usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucën Papa Diosan mitsu
bacëntëcëncësa 'imiaxa. 24 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Basix ca upí 'itancëxbi chushia. Ro uax ca upíira 'itancëxbi tiriqui nëtëtia.
Usaribiti ca camabi uni bamai aín upí nëtëtia. 25 Usa 'aínbi ca Nucën
'Ibu Diosan bana xënibua 'aínbi usabi 'ia.

Ënë banax ca —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
—quixuan aín unicaman mitsu ñuixuncë a 'icën.

2

1 Usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun ñu 'atimacama, cëmëti, uni
paránti, nutsiti, unibë ñuiananti, acama ënti 'ain. 2 Bërí bacëncë tuacën
ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati cuëënia. Usaribi oquin camina
Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unánti cuëënti 'ain, ainan 'aish aín
cuëëcësabi oquin 'ai ami cushicë 'inuxun. 3 Usai 'i camina Nucën 'Ibu

Diosmi sinánquin ax ca asérabi upí 'icë quixun 'unáncë 'aish aín bana 'unánti cuëënti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxáxsa

4 Usa 'ain camina axa bamatimoi tsócë, Jesucristo, a sinani ami
catamëti 'ain. Judíos unían cuëëncëma 'aíshbi ca anun cuëënquin Nucën
Papa Diosan iscëx ax upíira 'icën. Unían xubu 'aquin maxax upí ami
xubu raroti caíscë usaribi ca Jesucristo 'icën. 5 Usa 'ain camina mitsux a
xubumi bucúnrucë maxáxsa 'ain. Jesucristomi catamëcë 'aíshmi asaribi
upí 'inun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa. Usa 'ain
camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía mitsubë cupí bëtsibë
bëtsibë nuibanani, bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshisa 'ain. Usa
'ixun camina Jesucristo cupí ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti 'ain. 6 Nucën Papa Diosan
bana cuënëo ax ca ësai quia:

'Ën cana maxax upí nancësa oquin uni achúshi, Sión cacë matá me anua
Jerusalén 'icë, anua 'inun 'imiti 'ain. Unían xubu 'anuxun maxax
upí ami xubu raroti caíscë usaribi oquin 'ën caíscë ca ax 'icën. Axa
ami catamëcë unicaman ca isti 'icën, an ca asérabi ax quicësabi
oquin atu 'aquinia quixun.

7 Ami catamëcë 'ixun camina mitsun anun cuëëncë ñu upí sináncësamaira
oquin a sinánti 'ain. Mitsux usai 'icëbëbi ca axa ami catamëcëma unica-
max Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësa 'icën:

An maxax xubuacë unían bitancëxun a cuëënquinma racáncë 'aíshbi ca
a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë
usaribiti.

8 'Imainun ca Nucën Papa Diosan bana ësai quia:

A maxáxmi ca uni raírinëx tatíqui chacáti 'icën, a maxax chami chacati ca
nipacëti 'icën.

Maxax ñui quicë 'aíshbi ca a bana Cristo ñui quicë 'icën. An Jesusan bana
cuaquinbi asérabi ami catamëquin aín bana quicësabi oquin 'acëma ax ca
uni maxáxmi tatíqui nipacëcësaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icë
quixun ca Nucën Papa Diosan bëráma 'unáncëxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicë bana

9 A unicama usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan ainan 'inun
caísa 'ain. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin 'anan aín unicama a
ñucáxunin. Camina an 'imicëx upí 'aish aín uni 'ain. Usa 'ixunmi a ra-
biquin an 'acë ñucama camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan mitsu
ainan 'inun caísacëxa. Mitsux bëráma bëánquibucënu nicësa 'iá 'aíshbi
camina bërí an 'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain. 10 Bëráma
Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi camina mitsux bërí aín uni 'ain.
An ca mitsu nuibaquin 'aquinti 'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa
Diosan nuibaquin mitsun 'uchacama tërënxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

11 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios mitsun 'Apu
'ain ca aín nëtëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain camina ënë menu 'aish unia
aín menumabi 'icësaribi 'ain. Usa 'aish camina anbia 'atimaquin sináncë
cupía 'atima ñu 'acë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa
Diosbë upí 'ima. 12 An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman
isnun camina mitsux upitax bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu 'atima

'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati banacë 'aíshbi mitsúnmi upí oquin
ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Dios
rabiti 'icën.
13 Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi mitsun
'apucama ënë menua unin 'apu 'imicë, axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.
Amiira unicama cushicë 'apucëñunbi, 14 camina an anëcë aín unicaman
banaribi tanti 'ain. Atux ca unían uisa ñu cara 'aia mëníonuan 'apun 'imicë
'icën. An 'amicëxun ca atun axa 'uchacë uni usaquin 'atëcënxunma 'anun
castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acë unicama a nuibaquin —mix
camina upí 'ai —quixun caia. 15 Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucën Papa
Dios cuëënia. Usaquinmi 'aia isi ca an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma
'ixun an upí oquin sináncëma unicama ax mitsumi uisaíbi banatima 'icën.
16 Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuëtima 'ain. Usa 'aíshbi
camina —'ëx cana camabi unin iscëx upí uni 'ai —quixun sinánquin amo
cëmëanan ñu 'atima unëxun 'ati sinántima 'ain. An asérabi Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquinshi 'acë unisa camina 'iti 'ain. 17 Camabi uni
camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina nuibati
'ain. Nucën Papa Diosmi camina racuëti 'ain. Racuëanan camina mitsun
'apu quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tëmërasaribi oía aín unicamax tëmërati bana

18 Uni ñu mëëxuncë 'ixun camina ami ñu mëëxuncë unían mi 'am-
icëxun 'aisama tanquinma a 'anúan mitsu cacë ñu a upí oquin 'axunti
'ain. Usaquin camina an mitsu nuibacë unishima, an mitsu nuibacëma
uniribi upí oquin ñu 'axunti 'ain. 19 An ñu mëëxuncë unían upí oquin
ñu mëëxuncëxunbia an ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunbi ca
an uni ñu mëëxuncë unin —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun
sinánquin tanshiti 'icën. Usai 'iti ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën.
20 Usa 'aínbi ca upí oquin ñu mëëiama, an mitsu ñu mëëmicë unin
mitsu 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitiabi Nucën Papa Diosan mitsu
upí isima, mitsun 'ucha cupía usoquin mitsu 'aia isquin. Isanan ca
upí oquinmi ñu mëëxuncëxunbia an mitsu ñu mëëmicë unin 'atimoquin
tëmëramicëxunmi tanshitia Nucën Papa Diosan mitsu upí isia. 21 Usaími
'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu aín uni 'imiaxa. Cristonën ca ñu
'atima 'acëma 'ixunbi mitsu cupí tëmëracëxa. Usaribi oquin camina ñu
atima 'acëma 'aish tëmëraquinbi tanshiti 'ain. 22 Cristonën ca uisa ñu
'atimabi 'ama 'icën. 'Anan ca uisaquinbi uni paránma 'icën. 23 Unían ami
nishquin ñu cacëxunbi ca usaribi oquin cáma 'icën. Usa 'ixun ca unían
'atimoquin tëmëramicëxunbi uni —cana mi cupiti 'ai —quixun cáma 'icën.
Cupiti sinánquinma ca —'ën Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mëníoti
'icë —quixun sináncëxa. 24 Nun 'uchacama cëñucë 'aíshnu amiribishi ñu
'atima 'atëcënima, ñu upíshi 'ai tsónun ca Cristo nun 'uchacama bicë cupí i
curúsocënu bamacëxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncësa 'aíshbi upí 'inun ca
ax 'aisamaira oquin paë tënëi bamacëxa. 25 Carneronëxa 'ibuñuma 'aish
'icësari camina mitsux 'iacën. Usa 'iá 'aíshbi camina sinanati Cristomi
catamëan. Amia catamëcëxuan aín 'ibun carnero bëruancësa oquin ca an
upími 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia.

3

Usai uni aín xanubë 'iti bana

1 Xanucama, mitsuribi cana cain, min bënĕan cacëxun cuaquin 'ati-
maquin sinanima camina abë upí 'iti 'ain. Usaími mitsux 'icëbë ca min
bënë, Cristo ñui quicë bana cuaisama tancë 'aíshbi, min cacëxmabi upitax
'ia isi sinanati 'icën, 2 mixmi upí sinánñu 'aish abë upí 'ain. 3 Upíira
upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin mëníonan, curi ñun
mëníocanan, chupa cupíira cupícë pañutima 'ain. 4 Usai 'ima camina
mitsux upí sinánñu 'aish bëtsibë nishananima upitishi banati 'ain. Usai
'ia isquin ca bëtsin sinánti 'icën —a xanux ca aín nuitu upí 'icë —quixun.
Usai upí 'iti ax cuni ca uisa 'aíshbi cëñutima. Usai 'ími mitsux upí 'icë isi ca
Nucën Papa Dios cuëënia. 5 Usairibi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin 'aisa tancë xanucamaxribi 'iacëxa. Nucën Papa Diosmi catamëanan
aín bana cuaquin ca aín bënë quicësabi oquin 'acëxa. 6 Usaribi oquin ca
Saran aín bënë Abraham cuëëncësabi oquin 'anan aín bënë 'icëbi —'ën 'ibu
—cacëxa. Mitsúxribi ñu upíshi 'anan, Nucën Papa Diosmi catamëti, uisa ñu
cara 'icëbëbi racuĕcëma 'aish camina Sara 'iásaribi 'iti 'ain.

7 Xanuñu unicamaribi cana ësaquin cain, min xanubë camina upí
oquin sinani nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima cupíshima, mix
'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí camina a nuibaquin
'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia isquian Nucën Papa Diosan mitsúnmi
a ñucácë bana upí oquin cuati cupí.

Jesucristomi catamëquin upí ñu 'acë cupía ax tëmëracë unicama

8 Ënë banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën
sináncësaribi oquin sinani camina atubë nuibananti 'ain, atúxa mitsun
xucĕnsaribi 'ain. Camina bëtsibë camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima
'ain. 9 An mitsu 'atimocë unicama camina cupiquin aribi 'atimotima 'ain.
Axa mitsumi 'atimati banacë unimi camina mitsúxribi 'atimati banatima
'ain. Usai 'imi bëtsibë nuibanani upitax bucunun ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun mitsu caísacëxa. 10 Ësaribi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quia:

Ax upitax tsótisa tancë unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan cëmëi
banatima 'icën. 11 Ñu 'aisama 'ati ënquin ca ñu upíshi 'ati 'icën.
Nishananíma ca unibë upíshi 'iti 'icën. 12 Usai 'iquin ca 'unánti
'icën, Nucën 'Ibu Diosan ca an upí ñu 'acë unicama bërúanquin
'aquinquin aín bana cuaquin an ñucácësabi oquin 'aquinia quixun.
Usa 'ixunbi ca an ñu 'atima 'acë unicama an 'aquinima.

13 Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncëxbi ca cëmëi
quicë 'iti 'icën. 14 Mitsúnmi ñu upí 'acë cupí tëmëraibi camina Nucën
Papa Diosan 'aquincëx cuëënti 'ain. Mimia uni 'icĕxbi camina racuëti
masá nuitutima 'ain. 15 Usai 'íma camina min nuitu mëu —Cristo ca
asérabi 'ën 'ibu 'icë —quixun sinani ami catamëti 'ain. Unin mitsu —
uisa cupí caramina Jesucristomi catamëquin abë tsoti sinani —quixun
ñucácëxun anun cati bana 'unáncë camina 'iti 'ain. Usa 'ixun camina
cëruti rabíquinma upí oquinshi cati 'ain. 16 A sinani masá nuitunuxun ñu
'atima 'aíma camina chuámashi 'iti 'ain. Usaími mitsux Cristonën 'imicëx
upitax 'ia isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicë unicama —nuxnu quicë bana
ax ca cëmë 'icë —quixun sinani rabínti 'icën. 17 Axa cuëëncëbëa, Nucën
Papa Diosan uni aín ñu upí 'acë, a cupí tëmërati asábi 'aínbi ca an ñu 'atima
'acë cupía uni tëmërati ax aín 'uchabi 'icën.

18 Ax upí 'aíshbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí achúshitishi ba-
macëxa, unicama ami catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun. Uni 'aish ba-
matancëxbi aín namibë aín bëru ñunshin 'itëcëni baísquiax ca bëtsi 'iacëxa.
19 Cristo bamatancëx baísquicëma pain 'ixun ca anua bama unicaman
bëru ñunshin sipuacësa 'icë, anu cuanxun bana ñuixuancëxa. 20 Bamacëma
pain 'ixun ca a unicaman Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisama
tancëxa. Noénëan aín manë nunti 'amainun ca unicama aín ñu 'atima
'acëcama ënun quixun Nucën Papa Diosan caíancëxa. Caíncëxunbia aín
ñu 'atima 'acë ëncëma 'icëa aín patsan bacan cëñumainun ca 'itsamashi
ocho uníxëshi manë nunti mëu atsini iëacëxa. 21 Nucën Papa Diosan
sinánmicëxa Noé manë nuntinu 'iruax iëasa, usaribiti cananuna nuxribi
Nucën Papa Diosmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aish iëtin. Nun namia
chuañuma 'inun cananuna nashimicë 'itima 'ain. Usai 'íma cananuna —
Jesucristo baísquia cupía Nucën Papa Diosan nu upí 'imicë 'aish cananuna
nun 'uchacama tërënce 'aish an iscëx upí 'ai —quixun sinani nashimicë
'ain. 22 Baísquitancëx naínu cuan 'aish ca Jesucristo ax Nucën Papa Diosbë
'Apu 'aish aín mëqueu 'icën. Usa 'icë ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara
anribi aín bana cuatia.

4

Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'imicësabi oquin ñu upí oquin 'ati

1 Uni 'ixun ca Cristonën tëmëraquin paë tancëxa. Usa 'ain camina
'unánti 'ain, mitsúnribi camina —sapi cana tëmëraquin paë tanti 'ai —
quixun sinánti 'ain. Uin cara Jesucristonan cupí tëmëraquin paë tanxa
an ca ñu 'atima 'ai 'uchati ëanxa. 2 Usa 'ixun ca axa Jesucristomi
sináncëma unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Dios cuëëncësa
oishi 'ia, anúan bamati nëtëa 'itámainun. 3 Bëráma camina axa Nucën
Papa Diosmi sináncëma unicaman 'acësaribi oquin ñunshínquin ñu 'atima
'anan paëanan, paënxun pi sharánan Nucën Papa Dios rabiquinma unían
anbi sinánxun 'acë ñuishi rabiacën. Usaquin 'aquinbi camina a ñucama
ëancën. 4 Usai 'iquinmi atubëtan ñu 'atëcëniama oquin ca unin —uisa cupí
cara nubë niquinbi nu ëanxa —quixun sinánquin mitsu 'atimaquin ñuia.
5 Mitsu ñuiabi ca ax utëcënquin Cristonën a unicama 'imainun camabi
uniribi, axa bamacëmacama 'imainun bamacëcamaribi —uisa carana ënë
unicama oti 'ai —quixun isti 'icën, an 'acë ñucama 'unánquin. 6 Usai ca
'iti 'icë quixuan 'unánun ca bamacëma pain 'ixuan unicaman cuanun
aín unicaman Cristo ñui quicë bana ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi
catamëcë 'aish ca aín unicama, camabi uni 'icësaribiti bamati 'aíshbi,
Nucën Papa Dios 'icësaribiti nëtëtimoi tsóti 'icën.

7 Anúan ënë menu 'icë ñucama cëñúti nëtë ca 'uramatia. Usa 'ain
camina camabi nëtën upí oquin sinani Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
8 'Ianan camina mitsux asérabi nishananima nuibanani upitax bucuti
'ain. Bëtsi uni nuibacë 'ixun ca unin a unin 'uchacama ñuiquinma manuia.
9 Min xubunua aia camina bëtsi uni biisama tani bëtsi sinánquinma upí
oquinshi biti 'ain. 10 Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucën Papa Diosan
uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucën
Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun 'imicë 'ixun
mitsun ñu mëëti upí oquin 'ati 'ain. 11 Uix cara banati 'icë, ax ca Nucën
Papa Diosan sinánmicësabi oi banati 'icën. Uin cara raíri uni ñu 'axunia an
ca Nucën Papa Diosan cushiocëxun upí oquin 'ati 'icën. Usoquin camina
Jesucristonan 'ixun, añu ñu caramina 'ai a Nucën Papa Diosa cuëëntanun

'ati 'ain. Ax 'Apuira 'aish cushiira 'icë ca camabi unin rabiti 'icën, nëtë
xënibua 'aínbi. Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristonan 'aish tëmërati

12 'Ën nuibacë xucëantu, mitsúnmi asérabi caramina Jesucristomi
catamëti quixun 'unánuan bëtsi bëtsi ñu 'icëbë tëmëraibi camina ratuti —
uisa cupí carana ësai 'i —quiax bënëtima 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Je-
sucristomi catamëcë unicamax ca usari 'ia quixun. 13 Bënëquinma cam-
ina sinánti 'ain, ami nishquian unin bëtsi bëtsi ocëxa Cristo tëmërasaribi
oquin cananuna nunribi tëmërai quixun. Usaquin sinani camina
tëmëraibi cuëënti 'ain, usaribiti 'Apuira 'aísha Cristo aia isi cuëënux.
14 Cristonan cupía unin mitsumi nishquin 'atimaquin ñuicëxbi camina
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cushiira, axa mitsubë 'ain, cuëënti
'ain. Unían 'atimaquin ñuiabi camina mitsun Cristo rabin. 15 Mitsua Je-
sucristonan cupí unin bëtsi bëtsi ocëx camina a sinani rabíntima 'ain. Usa
'aíshbi camina uni 'acë cupí 'ianan ñu mëcamacë cupí 'ianan ñu 'atima 'acë
cupí 'ianan ñuianancë cupími tëmëracë a sinani rabínti 'ain. 16 Usaquin ñu
'acëma 'aíshbi Cristonan 'icë cupía unin tëmëramicëxbi camina rabíntima
'ain. Rabínquinma camina Nucën Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi asérabi
ainan cupí.

17 An aín bana 'acë unibi ca Nucën Papa Diosan uisai cara 'ia quixun
isia. Usa 'ixun ca an aín bana cuacëma unicama aira atun ñu 'atima 'acë
isquin uisaira cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. 18 ¿Atux aín ñu 'atima 'acë
ënquin ñu upí 'acë 'aíshbia, aín unicama iëtima 'aíshbi iëcë 'ain, cara ax
ami catamëcëma 'uchañu unicama uisairai 'iti 'ic? 19 Usa 'ain camina
tëmëraibi —Nucën Papa Dios cuëëncëbë cana ësai 'i —quixun sinánquin
mitsun 'acësabi oquin upí ñuishi 'anan Nucën Papa Dios, an mitsu unio,
an bërúanun ami catamëti 'ain, an ca aín quicësabi oquin 'ë bërúanti 'icë
quixun 'unani.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëti bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamasaribi cana 'ëx 'ain. Usa
'ixun cana atúan 'acësaribi oquin Cristo camabi unin 'ucha cupía tëmëra,
a ñuiquin bana ñuixunin. 'Anan cana atúxa 'icësaribiti Cristo utëcëncëbë
aín nëtënu abë 'iti sinanin. Usa 'ixun cana axa Jesucristomi catamëcë
unin cushicama mitsu ësaquin cain: 2 Atun cushicama 'ixun camina
Nucën Papa Diosan unicama bana ñuixunquin, atúxa upí nuituñu 'aish
chuámarua bucunun 'aquinti 'ain. An carnero bërúancë unin aín carnero
'acësaribi oquin camina a unicama upía 'inun bërúanti 'ain. Usoquinmi
'anúan mitsu unin caíscë cupíshima camina asérabi 'aisa tanquin 'ati 'ain.
'Anan camina curíqui biti sinánxuinshima minbi asérabi 'aquinsa tanquin
'ati 'ain. 3 'Apúxa unían ax quicësa oquinshi 'anun quiax quicësaribiti
camina banatima 'ain. Usari 'íma camina mitsúnmi bana ñuixuncë uni-
camaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain. 4 Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin
'acësamaira oquian an aín unicama bërúancë, an utëcënquin mitsu —asábi
ca —quixun catancëxun aín nëtënuaxmi xënibua 'aínbi abë cuëënun mitsu
'imiti 'icën. Ënë nëtënuax cuaiquin canania uisa ñu cara 'ináncëxun bitsia
uni cuëëncëbëbi ca an bicë ñu chëquia. Usaía uni 'icë 'aínbi camina mitsux
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti 'ain.

5 Usaribi oquin cana bëná unicama ësaquin cain, mitsun cushicaman
bana camina timaquinma cuati 'ain:
Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëënima. Usa 'ixunbi ca axa rabícëma
unicama nuibaquin 'aquinia.
Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinanima
camáxbi bëtsin sináncësaribi oquin sinani upiti 'ësëananti 'ain. 6 Usa 'ain
camina aín bana timaima uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Dios
'Apuira ami catamëti 'ain. Usaími 'ia ca an anúan 'ati nëtë ucëbëtan uisai
cara 'iquin tëmëracë 'aíshbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu
'imiti 'icën. 7 Uisaquin sinani caramina masá nuituti, añu ñu sinani
caramina racuëti, a ñuiquin camina Nucën Papa Dios cati 'ain, an ca mitsu
nuibaquin bërúanquin 'aquinia quixun 'unánquin.
8 Paru 'inúan cuëërui aín piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin 'atimanën
'apu, uni ñu 'atima 'anun quixun sinánmianan Nucën Papa Diosmi sinánti
ënminuxun bari nitsia. Usa 'ain camina mitsua paránti rabanan bërúancati
'ain. 9 Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa
tancëxunbi Jesucristomi catamëquin usa ñu 'atima 'ain. Camina 'unánti
'ain, mitsu 'acësaribi oquin ca ñunshin 'atimanën 'apun, camabi menu 'icë
axa Jesucristomi catamëcë unicama tania quixun. 10 Usabi 'inúxmabimi
tëmëracë ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi upí
'inun mitsu 'imianan —aín bana quicësabi oi cana asérabi 'iti 'ai —quixun
'unani ami cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin
'aquincë 'ianan Jesucristonan cupí abëmi xënibua 'aínbi upitax 'inun
caíscë a 'icën. 11 Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nëtë xënibua
'aínbi. Cëñútimoi ca axira cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bërúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcë unicama ca

12 Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sináncë
'icën. Usa 'ain cana an mitsu buánxunun ënë quirica mitsu 'axuan. Ënë
quiricanu 'ësëanan cana mitsu cain, an mitsu upí oquin cushionan
'aquincë cupí camina asérabi 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa
Diosan mitsu nuibatia quixun. A ënima camina mixmi 'icësabi oi ami upiti
catamëti 'ain.
13 Babilonianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu
'acësaribi oquian Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acaman ca
bërúanxmi 'icanun 'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi
ca bërúanxmi 'inun 'ën mi canun 'ë caxa.
14 Jesucristo cupí micamaxbi xucënsa 'aish camina nuibanani bërúanx
'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.
Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëënin.
Ashi, Pedro.

PEDRONËAN ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pedronëan axa Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Simón Pedro, ax cuëëncësabi oquin 'anan aín bana uni
ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. An nu iëmicë Jesucristo, axbi Nucën
Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan nu 'acësaribi oquin ainan 'inun iëmicë,
mitsu cana ënë quirica buánmin. 2 Mitsux Nucën Papa Dios 'imainun
Nucën 'Ibu Jesús an 'unánmicë 'aíshmi mitsúxmi 'icësamaira oi chuámarua
'aish bucucanti cana cuëënin.

Uisai cara axa Cristomi catamëcë unicama 'iti 'icë quicë bana

3 Nucën Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upíira 'ixuan an nu ainan
'aish asaribi 'inun caíscë, an ca uisaira cara aín cushi 'icë quixun nu
'unánmiquin anúnu upitax 'iti 'imainun anúnu ax cuëëncësa oi 'iti a nu
'inánxa. 4 Ainan 'imiquin ca aín bana 'inánquin Nucën Papa Diosan uisaira
oquin cara nu 'aquinti 'icë quixun nu 'unánmia. Usaquian 'unánmicëx,
a banami catamëti camina an sinánmicësabi oquin sinánan uni itsían
ñunshínquin ñu 'atima 'aia isquinbi, usaribi oquin 'aquinma upí ñuishi
sinánti 'ain. 5 Usai mitsux Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun camina
upí 'ixun ënquinma ñu upíshi 'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acë 'ixun
camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi caramina uisai 'iti 'ai quixun
'unánti 'ain. 6 Usai 'iti 'unáncë 'ixun camina ñu 'aisama 'aisa tanquinbi
tënëanan cushixun Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncë ñu asérabi
'ati 'ain. Usaquin 'acë 'ixun camina mitsumi uisa ñu cara 'icëbëtanbi
bënëquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina Nucën Papa Diosmi asérabi
sinánti 'ain. 7 Usaquin sináncë 'aish camina bëtsibë nuibananti 'ain. Usai
'iquin camina camabi uni nuibati 'ain.

8 Asérabi usai 'i camina an uni itsin Jesucristomi sinánun 'aquincëma
unisa 'itima 'ain. Usai 'i camina ñancábimi Nucën 'Ibu Jesucristomi
sináncë 'itima 'ain. 9 Usa 'aínbi ca axa usai 'icëma uni ax bëxuñu unisa
'ianan a ñubi sináncëma unisa 'icën. Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tërëncë 'icë
quixun sinanima manúaxa. 10 'Ën xucëantu, usa 'ain Nucën Papa Diosan
ainan 'iti caíscë 'aish camina an cacësabi oi 'inux bërúanracati 'ain. Usa
'iquin camina Nucën Papa Diosmi sinánti ënquin ñu 'atima 'atima 'ain.
11 Usai 'itancëx camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tërënquin
Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmicë, an mëníosabi oi asérabi aín nëtënu
abë cëñútimoi 'iti 'ain.

12 Uisai caramina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'ai quixun 'unani
camina usai 'in. Usaími 'iabi cana ënímami mitsux 'icësabi oi 'inun
sinánmitëcënti 'ain, manúti rabanan. 13-14 Nucën 'Ibu Jesucristonën
'unánmicëxun cana 'unanin, 'ën bamati nëtë ca 'urama 'icë quixun. Usa
'ain ca 'ën sináncëx bamaquin ënë nëtë ëncëma pan 'ixuinshi ënë ñucama
'ën mitsu sinánmitëcënti asábi 'icën. 15 'Ëx bamacëbëtanmi ënquinma usabi
oquin 'anun quixun cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin.

An Nucën 'Ibu Jesucristonën aín cushínbi ñu 'aia isa unicama

16 Nucën 'Ibu Jesucristonën cushi ñuixuanan aín utëcënti ñuiquin nun
mitsu cacë bana ax ca unían anbi sinánxun ñuicë banama 'icën. Nucën
bërúnbi cananuna Nucën 'Ibu Jesucristonëan aín cushínbi ñu 'aia isacën.
17 Usaquin iscë 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui, Nucën Papa

Dios ësai quia cuacën: “Ënëx ca 'ën nuibairacë 'ën Bacë Bëchicë 'icën, a cupí
cana chuáma tani cuëënin” —quiax. 18 Anua Nucën Papa Diosan cushi
'ain cananuna matánu Nucën 'Ibu Jesúsbë 'ixun, Nucën Papa Dios naínuax
usai Jesucristo rabi quia asérabi cuacën.
19 Usai banaia cuaquin cananuna 'unáncën, an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unin cuënëo bana quiásabi oi ca Jesucristo 'iaxa
quixun. Mitsúnmi upí oquin a bana sinánti ca asábi 'icën. Lampar-
inën bëánquibucënuxun pëcacëbëtan cananuna xubunu 'icë ñu upí oquin
isquinmabi isin. Usaquin isquinbi cananuna barían pëcacëbëtainra upí
oquin isin. Usaribi oquin camina a unicaman bëráma cuënëo bana
'unánquinbi asérabi mitsun nuitunubi Cristo 'icëbëtainra, uisai cara a bana
quia quixun upí oquin 'unánti 'ain. 20-21 An Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicama ca anbi sináncë bana unicama ñuixuanma 'icën. Ax
asérabi aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosmi
upiti catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi oquin bana ñuixuancëxa. Usa 'ain
camina asérabi 'unánti 'ain, unin ca anbi sinántancëxun Jesucristo ñuiquin
bana cuënëoma 'icë quixun.

2

An Nucën Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncë uni ñui quicë

1 Usa 'aínbi ca 'iacëxa, uni raíri, an —Nucën Papa Dios ca usai quia
—quixun cëmëquin anbi sináncë bana nucën raracama ñuixuncë. Us-
aribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni cëmëquin parani mitsubë 'iti 'icën.
Atúnbi sinánxun ca Nucën Papa Diosan banamabi 'atima bana ñuixunquin,
Nucën 'Ibu Jesucristo ami catamëtia uni Nucën Papa Diosnan 'iti, ami
catamëaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icën. Usaquin 'acë
'aish ca a unicamax bënëtishi cëñúti 'icën. 2 A unicaman 'aia isquin ca
'itsa unin usaribi oquin ñu 'atima 'ati 'icën. Atúxa usai 'icë cupí ca uni
Jesucristo ñuicë bana ñui 'atimati banati 'icën. 3 A unicaman ca mitsun
curíqui biti cupíshi cëmëquin paránquin Nucën Papa Diosan banamabi,
anbi sináncë bana mitsu ñuixunti 'icën. Usaquian 'acë cupí ca iëtima
cëñúti 'icën, usai atux 'itia Nucën Papa Diosan mëníosabi oi.
4 Nucën Papa Diosan ca axa 'uchacë ángelcama aín 'ucha tërënquinma
aín nëtënua chiquínquin anúan an camabi uni isti nëtë utámainuan, anu
atux tëmërai 'iti, bëánquibucënu manë risin tëcërëcacësa 'aish anubi 'inun
'imiacëxa. 5 Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan nëtë ióñu, an aín
bana cuacëma unicama atun ñu 'atima 'acë tërënquinma camabi me
mapumiquin baca cëñumiacëxa. Usonan ca an ami sinánun aín bana
ñuixuncë, Noé, acëñun mëcën achúshi 'imainun rabë unishi Nucën Papa
Diosan iëmiacëxa. 6 Usonan ca Nucën Papa Diosan ëma rabë, Sodoma
'imainun Gomorra cacë, 'imainun anu 'icë unicamaribi atun ñu 'aisama
'acë cupí aín chimapuishi 'itánun nëancëxa. A bana cuatía an ñu 'atima
'acë unicama ñu 'atima 'atimi racuëti oquin ca Nucën Papa Diosan
usoquin Sodoma 'imainun Gomorra 'acëxa. 7 Sodomacëñun Gomorra
nënquinbi ca Nucën Papa Diosan Lot cacë uni, axa upí 'aish unicaman
ñu 'atima 'aia isi masá nuitucë, a iëmiacëxa. 8 Ax atubë 'aish ca Lot aín
nuitu upí 'aish a ëma rabënu 'icë unicaman ñu 'atima 'aia isanan cuati,
camabi nëtën masá nuituacëxa. 9 A unicama atun 'ucha cupí Nucën 'Ibu
Diosan 'atimocëbëbia Noé 'iásaribiti Lot iëa, a sinánquin cananuna 'unánti
'ain, Nucën 'Ibu Diosan ca axa ami catamëti ax quicësabi oi 'icë unicama,

uisa ñu cara 'icëbëtanbi iëmiti 'icë quixun. Usonan ca an ñu 'atima
'acë unicama iëmiquinma, anúan an camabi uni isti nëtë utámainun
tëmëranun ënti 'icën.

10 Nucën 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncë 'ixun ñunshínquin
'atima ñu 'anan aín bana cuacëma unicama asérabi uisoquin cara 'ati 'icë
usoquin 'ati 'icën. A unicaman ca rabínquinma ax cuëëncësa oquinshi ñu
'aisama 'anan, ami racuëquinma Nucën Papa Diosan 'imicë 'icëbi unin
cushicamaribi 'atimaquin ñuia. 11 Ax atubëtan sënënma 'aish cushiira 'ix-
unbi ca ángelcaman, axa usai quicë unicaman 'acësaribi oquin, cushicama
'atimaquin ñuiquin Nucën 'Ibu Dios caima.

12 Ënë unicamax ca sinánñuma 'ixuan ñuinacan, uisa cara oia quixun
sinánquinmabi, ñu 'acësaribi oquin 'anan ñuinanëxaëraquian unin 'anúnbi
nicësa, usaribi 'icën. Atux ca an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Usa
'aish ca ñuina bamacësaribi bamati 'icën. 13 An bëtsi uni tëmëramicë cupí
ca usaribiti tëmërai bamati 'icën. Atun ca —camabi nëtën nun cuëëncë ñu
'ai cananuna cuëëinshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama ñu 'atishi sináncë
'aish ca usai 'i cuëënia. Mitsux Nucën Papa Dios rabinux timëcë 'ain,
mitsubëtan pibi ca atux ñu 'atima 'ai cuëënia. Ax ca 'aisama 'icën. Usa
'aish ca a unicamax axa Jesucristomi sináncë unisama 'icën.

14 Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuëënia, aín 'ucha ëníma ca
amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icësaribitia 'inun ca axa Jesucristomi
upiti sináncëma xanu 'imainun bëburibi sinánmia. Ax ñun cuëën 'aish
ca 'itsa ñuñu 'iti cuëënia. A unicama ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha
cupí uisoquin cara 'ati 'icë, usoquin 'ati 'icën. 15 A unicaman ca Nucën
Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'aia. Usa 'aish
ca Balaam, Beornën bëchicë, axa 'iásaribiti 'ia. Balaanën ca an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni 'ixunbi curíqui biti sinánxun ñu
'atima 'ati sináncëxa. 16 An cacëxunbia aín bana cuacëma cupí ca Nucën
Papa Diosan, ñu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancë aín burro
bëaracëxa. Bëaracëx Nucën Papa Diosan 'imicëx, uni 'icësari banaquin, ca
aín burron Balaam sinanamiacëxa. A unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.

17 Uni raíri 'aquincëma 'aish ca xëxá ësquiaxa 'unpáxñuma 'icësa 'ianan
'uí 'ibúnux nëtë bënamëtiabi suñun bëcacëx nëtëcësa, usaribi 'icën. Usa
'aish ca anua atux tëmërai 'iti bëánquibucëira anu nëtëtimoi xënibua 'aínbi
'iti 'icën. 18 Usa unicaman ca axbi cërúanan rabiacati sinánñumasa 'ixun,
an 'acësaribi oquian ñunshínquin ñu 'atima 'anun quixun, an ñu 'atima
'ati ëinsa tancë uni raíri sinanamitëcënia. 19 Usoquin 'aquin ca caia,
uisari caramina 'iisa tani usai camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucën
Papa Diosan mi uisabi oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aisa
tanquinbi 'atima 'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun
ca unin aín 'acësabi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama
'ixun unin usabi 'atima ñu 'aia. 20 Ënëx ca ësa 'icën: Ui unicaman cara
Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi
ñunshínquin ñu 'atima 'atëcënia, a unicamax ca bëráma 'iásamaira 'inun
'uchaia. 21 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma uni-
camax 'icësamairai 'uchatima cupí Jesucristomi sinanima 'itibi ca a uni-
cama 'ia. 22 Usaquian upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësai quicësa 'icën:
“Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan pitëcënia. Usaribiti
ca cuchi nashitancëxbi me chabánu racátëcëni chuatëcënia”.

3

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti ñui quicë bana

1 'Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi cana ënë quiri-
caribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin cana asérabi Jesucristomi
sináncë 'ixunmi aín banacama manuquinma upí oquin sinánun mitsu
'ësëan. 2 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman Jesu-
cristo ñui quiá banacama a manuquinma sinánan, camina Nucën 'Ibu
Jesucristo, an Nucën Papa Diosnan 'inun uni iëmicë, an aín bana ñuixunun
caíscë unicaman mitsu ñuixuncë banaribi manuquinma sinánti 'ain.
3 Ësoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama
'ain ca 'itsa uni aín cuëëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristonan 'iti bana
'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën. 4 Cuai ca quiti 'icën:
—Jesús ca utëcënti 'icë quiáxa uni quiá 'aínbi ca ucëma 'icën. Nucën
raracama bamacëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia, 'imainun ca nëtë
ióñua 'iásabi camabi ñu 'ia. 5 A unicaman ca sinántisama tania, Nucën
Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi ca naicamë'ëo 'imainun ba-
cacama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti anu 'iacëxa.
6 Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanëinshi mapuquin, bacan ënë
menu 'icë ñucama cëñuacëxa. 7 Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan
Nucën Papa Dios quicëbëtainshi tsin cëñuti nëtë utámainun usabi 'iti 'icën.
A nëtën ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë
usoquin 'ati 'icën.
8 'Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin sinánti 'ain,
Nucën 'Ibu Diosan, an nëtëtimoi tsócë 'ixun, tancëx ca nun nu tancë
achúshi nëtëx mil barisa 'icën. Usaribiti ca nun nu mil barisa tancë ax
Nucën Papa Diosan tancëx achúshi nëtësa 'icën. 9 Usa 'ain ca —ca uti 'icë
quiá 'aíshbi ca Jesucristo xënibutia —quiáxa uni quicë 'aínbi uti 'ixúnbi
Jesucristonën achúshira uníxbia ainanma 'aish castícancë 'iti cuëënima,
camabi unia sinanati ami catamëti cuëënia.
10 Usaquin caíntancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë uni imë
ucë usaribiti unían sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A nëtë ucëbë ca
canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama,
manë tsin cëñumainun anu ax 'iti 'aíma 'iti 'icën. Usaribiquin ca camabi
mecëñun anua 'icë ñucamaribi tsin cëñuti 'icën.
11 Usai ca ñucama cëñúti 'icë quixun sinani camina Nucën Papa Dios
quicësabi oi 'i uisaíbi 'uchaima bucuti 'ain. 12 Usa 'ain camina Jesucristo
Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uti caínquin unicama sinanatia ami
catamënun 'aquinti 'ain. A nëtën ca naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama manë
tsin rëquiruquin tsatsacacësa 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca anua usa ñucama 'icë
axribi manë tsin cëñucë 'iti 'icën. 13 Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucën
'Ibu Dios quiásabi oía me 'imainun naí ió 'iti cainin. Anu ca uisa 'uchabi
'aíma 'iti 'icën.
14 'Ën nuibacë xucëantu, usaía 'iti caíncë 'aish camina Nucën Papa
Diosan 'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acëma isti cupí ñu 'atima
'aíma unicamabë nuibananishi upitax bucuti 'ain. 15 Camina 'unánti
'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha tërëncë 'inun ami catamënun
quixun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cainia. Nucën Papa Diosan
sinánmicësabi oquin ca abënu nuibanancë nucën xucën, Pablonënribi
quirica buánmiquin, usaribi oquin mitsu caxa. 16 A mitsu buánmicë
quiricacamanu ca Pablonënribi 'ën cacësa ësaribi oquin mitsu caxa. A
bana raírinëx ca unían upí oquin cuaisama 'icën. Usa 'ain ca an

Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma uni 'imainun axa upiti ami catamëcëma unin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun upí oquin sinánquinma bëtsi oquin sinania. Pablonëan cuënëocë quiricaishima, bëtsi banaribi upí oquin sinánncëma 'ixun bëtsi oquin sinani ca upiti Jesucristomi catamëti 'unanima.

17 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu ñuixuncë ñu 'icëma pain 'ain, ca usai 'iti 'icë quixun 'unani camina an ñu 'atima 'acë unicaman paráncëxmi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iti ëntin rabanan bërúanracati 'ain. 18 Nucën 'Ibu Jesucristo an Nucën Papa Diosnan 'inun mitsu iëmicë, ax quicësabi oi 'iti 'unánquinbi camina bëríbi 'unáncësamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bërí 'acësaribi oquin ca usabi oquin nëtë xënibua 'aínbi camabi aín unicaman a rabiti 'icën. Ashi, Pedro.

JUANËAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

1 Ënë mecama unioisama 'aínbia aín Papabë 'iá axa ënë menu uá, a
ñuiquin cananuna ënë quirica mitsu cuënëoxunin. A cananuna aín bana
cuanan nun bërúnbi isacën. Nun bërúnbi ñachaquin isanan cananuna
nun mëcënanribi ramëacën. Ax bamatimoi tsócë 'ixuan aín unicamaribi
abë 'inun 'imicë, a ñuiquin cananuna mitsu cain. 2 A cananuna nusaribi
'aish uni 'icë nun 'unáncën. Usa 'ixun cananuna asérabi a isacën. Isá
'ixun cananuna a mitsu ñuixunin. Ax aín Papabë 'itancëxbi ënë menu uá
'ixun ca bamatimoi tsócë 'ixun, usaribitinu abë 'inun nu 'imiti 'icë quixun
cananuna mitsu ñuixunin. 3 Nuxnu asérabi Nucën Papa Dios 'imainun
aín Bëchicë Jesucristobë upí 'icësaribitimi mitsúxribi nubë Jesucristomi
upiti sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacë, ënë ñucama mitsu
ñuixunin. 4 Upí oquin sinanimi chuámaishirua tani cuëënun cananuna ënë
banacama ësoquin mitsu cuënëoxunin.

Nucën Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

5 Jesucristonënbia nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ënë bana mitsu
ñuixunin: Nucën Papa Dios an ca asérabi upíira 'ixun ñu upíshi 'aia. An ca
unëxun ñu 'aima. Usa 'ain ca uisa 'uchabi anu 'aíma 'icën. 6 Ñu 'aisama
'aíbi —ainan 'aish cana Nucën Papa Diosbë upí 'ai —qui cananuna
cëmëin. Ainan cana 'ai quicë 'ixunbi ax quicësabi oquin 'aquinma ñu
'atima 'ai cananuna cëmëin. 7 Usa 'aínbi cananuna axa 'icësaribiti ñu 'atima
'ati sináncëma 'ianan Nucën Papa Diosbë upí 'aish, axa ami catamëcë
unicamabëribi upiti nuibananin. Usaínu 'ia ca an, aín Bëchicë Jesucristo
aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna 'uchai, abi nu tërënxunia.

8 —'Ëx cana 'uchañuma 'ai —qui cananuna nuxbi cëmëin. Usa 'ain ca
nun bana asérabima 'icën. 9 Usa 'aínbi cananuna 'unánti 'ain, nun nu
nun 'uchacama chiquinaxuncëxun ca Nucën Papa Diosan, ax upí 'ixun
ax quicësabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tërënxunquin upí 'inun
nu 'imiti 'icën. 10 Nucën Papa Diosan bana ca quia —camabi unin ca ñu
'atima 'aia —quiax. Usaía quicë 'aínbi —'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai —qui
cananuna —Nucën Papa Diosan bana ca cëmë 'icë —quicësa 'ain. Usai
quicë 'ixun cananuna, asérabi ca aín bana 'icë quixun sinaniman.

2

Cristo, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë

1 'Ën bëchicësa 'icë, cana ñu 'atimami 'atin rabanan ënë ñucama mitsu
cuënëoxunin. Usa 'aínbia uinu 'icë unix cara 'uchaia, a an ñucáxunti ca
Nucën Papa Diosbëa 'icë Jesucristo, ax 'icën. Ax ca uisa 'uchañumabi
asérabi upíira 'icën. 2 Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë
'icën. Nunanshima camabi unin 'uchacamaribia tërëncë 'inun ca Jesu-
cristo bamacëxa.

3 Aín bana quicësabi oquin 'acë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna
asérabi ainan 'aish a 'unáncë 'ai quixun. 4 Usa 'aínbi ca uix cara —'ën cana
ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unani —quibi aín bana quicësabi oi 'ima, a
uni cëmë 'icën. Usa 'aish ca cëmëishi banaia. 5 Usa 'aínbi ca an aín bana
quicësabi oquin 'acë uni ax ëníma upiti Nucën Papa Diosmi sinania. Usa

'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun. 6 Usa
'ain ca axa —ainan 'aish abë 'icë ca Nucën Papa Diosan 'ë sinánmia —
quicë uni, ax Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icën.

Axa quicësaribiti 'iti bana

7 'Ën xucëantu, mitsun 'unáncëma bana ñuiquin cuënëoquin cana
mitsu caiman. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua bana abi cana mitsu
ñuixuntëçënin. 8 'Ën mitsu ñuixuncë bana ióma 'aínbi camina a banabi
mitsun 'ásamaira oquin 'unáncë 'aish ax quicësabi oi 'in, Cristo 'iásaribiti.
Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosbë upí 'aish
ax cuëëncësabi oi 'in.
9 Uix cara —'ëx cana ainan 'aish Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quibi
nuibatíma uni itsimi nishia, ax ca Nucën Papa Diosnanma pain 'icën.
10 An uni itsi nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'icën.
Usa 'ain ca a cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icën. 11 Usa 'aínbi ca nuibatíma
bëtsi unimi nishcë uni an Nucën Papa Diosbë upíma 'ixun ñu 'atima 'atishi
sináncë cupí sinánñumasa 'ixun uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.

12 'Ën bëchicësa 'icë, cana Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan mitsun
'uchacama tërëncë cupí mitsu quirica cuënëoxunin. 13 Uni apáncama,
mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aíshbi 'iá, Nucën Papa Dios,
a ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxunin. Bëná uni-
cama, mitsuribishi cana ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa
tancëxunbimi 'acëma cupí quirica cuënëoxunin.

'Ën bëchicësa 'aíshmi ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncë cupí cana
mitsuribi quirica cuënëoxuan. 14 Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë
mecama unioisama pain 'aíshbi 'iá, Nucën Papa Dios, ainan 'ixun 'unáncë
cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan. Bëná unicama, mitsux Jesucristomi
cushicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsun nuitunënbi sináncë 'ixun
ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi 'acëma cupí cana
mitsu quirica cuënëoxuan.

15 Ënë nëtënuxuan Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu an 'unáncëma unin
'acësa oquin 'ati camina cuëëntima 'ain. Uix cara ax cuëëncëma ñu 'ai
cuëënia, ax ca Nucën Papa Diosmi sinanima. 16 An ënë menu 'icë ñuishi
sináncë unix ca ñunshínquin piti, xëati, xanubë 'iti acama sinánan ñu
'atima isti cuëëanan —ñuñu cana 'ai —quixun sinani rabitia. Nucën Papa
Diosan ca usaía 'inun uni sinánmicëma 'icën. Abi ënë menu 'icë ñuishi
sináncë 'aish ca uni usai 'ia. 17 Mecama 'imainun anu 'icë ñucamaxribi ca
cëñúti 'icën. 'Imainun ca ñunshínquian unin a 'atishi sináncë ñu 'atimaca-
maxribi cënúti 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë
unicama xënibua 'aínbi abë 'iti 'icën.

An —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë cacë unicama 'imainun axa —cëmë ca a bana 'icë —quicë unicama ñuicë bana

18 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca
'urama 'icën. A nëtëa ucëma pan 'ain ca axa Cristo 'atimaquin ñui banacë
uni uti 'icë quixun camina cuan. Ca uti 'icë 'aínbi ca bëríbi 'itsa unin Cristo
'atimaquin ñuia. Usa 'ain cananuna 'unanin, anúan ënë mecama cëñúti
nëtë ca 'urama 'icë quixun. 19 An Cristo 'atimaquin ñuicë unicama nubë
'ixunbi ca nu ëanxa, asérabi nun 'acësaribi oquin Jesucristo sináncëma
'ixun. Nux 'icësaribiti asérabi Jesucristomi sináncë 'aish ca nubë bërúcë
'itsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu ëncë cupí camaxunbi 'unánti 'icën, nubëa

ax timëcë unicamax ca camáxira asérabi nux 'icësaribiti Jesucristomi
sináncëma 'iaxa quixun.
20 Usa 'aínbia Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë
'ain camina 'unanin, atúan Jesucristo 'atimaquin ñuicë banacamax ca
cëmë 'icë quixun. 21 Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti
'unáncëma cupí cana mitsu caiman. Mitsúnmi a ñucama 'unáncë cupí
cana mitsu ënë quirica cuënëoxunin. Camina 'unanin, Cristonan 'ixun ax
cuëëncësabi oi 'iti 'unáncë uni ax ca cëmëtima 'icën.
22 ¿Uix cara cëmë uni 'ic? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icë —quicë uni
ax ca a 'icën. A unix ca axa Cristomi 'atimati banacë a 'icën. Ax ca aín
Bëchicë 'imainun Nucën Papa Diosmiribi 'atimati banaia. 23 Camabi uni
axa —Jesús ax Cristoma 'icë, cana ami catamëtima 'ai —quicë uni, ax ca
Nucën Papa Diosmiribi catamëcëma 'icën. Usa 'aínbi ca axa —Jesús asérabi
Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë cana ami catamëti —quicë
unicama, abë Jesucristo 'imainun Nucën Papa Diosribi 'icën.
24 Usa 'ain camina Jesucristomi catamëtabaquinmi cua a bana
manuquinma upí oquin sinánti 'ain. A bana asérabi sináncë 'aish camina
abë upí 'aish ënima camabi nëtën aín Bëchicë 'ianan Nucën Papa Diosbëribi
'iti 'ain. 25 Jesucristonëxbi ca quiacëxa, a cupíshi cananuna ainan 'aish
Nucën Papa Diosbë xënibua 'aínbi 'iti 'ai quiax.
26 An mitsu parántisa tancë unicama ñuiquin cana ënë banacama mitsu
cuënëoxuan. 27 Atúxa usa 'aínbi ca Jesucristonën aín Bëru Ñunshin Upí
mitsubëa 'inun 'ináncë, ax mitsubë 'ixun uni itsían 'unánmiamabi an mitsu
'unánmia. An mitsu 'unánmicë ñux ca asérabi 'aish cëmëma 'icën. Usa
'ain camina aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmiquin sinánmicësabi oi camabi
nëtën Cristobë 'iti 'ain.
28 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, utëcënquian Jesucristonën nu upí
isti cupí camina camabi nëtën an sinánmicësabi oquin sinánti 'ain, axa
ucëbë rabíntima cupí. 29 Mitsun camina, Jesucristo ax ca asérabi upí 'icë
quixun 'unanin. Usa 'ixun camina ësaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu 'acë
unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun.

3

Nucën Papa Diosan bëchicëcama ñuicë bana

1 Nux cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain, an cacësabi oi. An
aín bëchicë ca quixun nu cacë cupí cananuna 'unánti 'ain, uisaira oquin
cara an nu nuibatia quixun. Usa 'aínbi ca an ënë menu 'icë ñuishi
sináncë unicaman ainanma 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma cupí, nux
cananuna aín bëchicë 'ai quixun 'unanima. 2 'Ën nuibacë xucëantu, bërí
cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Usa 'icëbi ca uisaira caranuna
'inuxun 'ai quixun an nu 'unánmicëma pan 'icën. Usa 'aínbi cananuna
'unanin, Jesucristo utëcëncëbëtan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icë
quixun isti 'ain. A isi cananuna asaribi 'iti 'ain. 3 Uicaman cara —asaribi
cana 'iti 'ai —quixun sinania, a unicamax ca Jesucristosaribi 'iti cupí, aín
'uchacama ëni upí 'ia.
4 Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama, ax Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oi 'ima 'uchaia. Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquinu
'acëma, ax ca 'ucha 'icën. 5 Camina 'unanin, unin 'uchacama tërënux ca
Jesucristo uacëxa, ax uisa 'uchañumabi 'ixun. 6 Usa 'ain ca uix cara ainan
'aísha, a ëníma abë 'icëa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë, a unin ñu 'atima

amiribi amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acë uni ax ca ami
catamëcëma 'ianan uisa cara ax 'icë quixun Jesucristo 'unáncëma 'icën.
7 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, unin paráncë camina 'itima 'ain. An
upí ñu 'acë uni ax ca Jesucristosaribi 'aish aín nuitu upí 'icën. 8 Usa 'aínbi
ca an ñu 'atima 'acë unicama ax ñunshin 'atimanën 'apun uni 'icën, ñunshin
'atimanën 'apu ax ca nëtë ióñubi 'ucha 'aish usabii bërí nëtënbi 'uchaia,
usa 'ain. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acëcama cëñui
Nucën Papa Diosan Bëchicë uacëxa.
9 Uix cara asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë, an ca ñu 'atima 'ati
sinanima. An 'acësaribi oquin sinánun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun
ca aín bëchicëcaman ñu 'atima 'ati sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatëcënti
sinanima. 10 Ënëx ca ësa 'icën. Ui unin cara ñu upí 'aima ax ca Nucën Papa
Diosnanma 'icën, ui unin cara uni itsiribi nuibatima axribi ca Nucën
Papa Diosnanma 'icën. Usa 'ain cananuna uinu 'icë unix cara Nucën Papa
Diosan bëchicë 'icë quixun 'unánan uinu 'icë unix cara ñunshin 'atimanën
'apunan 'icë quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

11 Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca ënëx 'icën,
bëtsibë bëtsibë cananuna nuibananti 'ai quicë. 12 Ñunshin 'atimanën
'apunan 'ixun ca Cainan aín xucënbi 'acëxa. Usaribi cananuna 'itima 'ain.
¿Uisa cupí cara Cainan aín xucën 'acëx? Aín xucënan 'acë ñu upí 'imainuan
an 'acë ñu upíma 'ain ca Cainan aín xucën 'acëxa.
13 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëquinma ënë menu 'icë ñuishi
sináncë unicaman mitsumi nishquin nuibacëxunmabi camina —uisacatsi
cara 'ëmi nishia —quixun masá nuituquin sinántima 'ain. 14 Nux
'icësaribitia ax Jesucristomi catamëcë unicama nuibacë 'ixun cananuna
'unanin, nux ainanma 'iá 'aíshbi cananuna bërí Nucën Papa Diosnan 'ai
quixun. An uni itsiribi nuibacëma uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish
usabi 'icën. 15 An ami nishquin uni raíri nuibacëma uni ax ca an uni 'acë
unisa 'aish 'aisama 'icën. Camina 'unanin, an uni 'acë unix ca Nucën Papa
Diosnanma 'aish xënibua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. 16 Jesucristo nu
nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari ca uni nuibati 'iti 'icë quixun.
Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cana-
nuna nunribi a 'aquincë cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati
'ai quixun. 17 ¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icë isquinbi uni
itsi nuibaquin 'aquincëma uni, ax Nucën Papa Diosmi sináncë 'ic? Usama
ca. 18 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni —'ën cana mi
nuibati —quixun caquinma cananuna asérabi nuibaquin 'aquinsa 'icë a
'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

19 Nun uni nuibaquin 'aquincë 'ixun cananuna 'unánti 'ain, nun cana-
nuna asérabi ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ai quixun.
Usaquin 'unani cananuna bënëtima chuámarua 'iti 'ain. 20 Usa 'ain ca nun
—'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi Nucën Papa Diosan, an camabi
ñu 'unáncë 'ixun, nun sinánribi 'unania. 21 'Ën nuibacë xucëantu, nun
ñu 'atima 'acëcama a mëníocë 'ain cananuna a sinani masá nuitutima
Nucën Papa Diosbë banati 'ain. 22 Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax
cuëëncësabi oquin 'aia isquin ca an nun ñucácësabi oquin nu 'axunia.
23 Axa quicësabi oquin 'ati bana ax ca ësa 'icën, cananuna aín Bëchicë
Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain, an nu cacësabi

oi. 24 Axa aín bana quicësabi oi 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosbë 'icën,
'imainun ca axribi atubë 'icën. An nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë
'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Dios ca nubë 'icë quixun.

4

Axa ami sináncëma uni 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë uni ñui quicë bana

1 'Ën nuibacë xucëantu, ënë nëtënuxun ca 'itsa unin —Nucën
Papa Diosan sinánmicëxun cana uni bana ñuixuni —quiquinbi an
sinánmicëxunmabi anbia sináncë bana uni ñuixunia. Usa 'ain camina —
Nucën Papa Diosan ca 'ë sinánmia —quiquian unin ñuicë bana acamaira
cuatima 'ain. Upí oquin pain camina asérabi cara Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun uni ñuixunia quixun cuati 'ain. 2 Ësaquin camina 'unánti
'ain, ui unix cara Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshínñu 'icë quixun: An
—Jesucristo ca uni 'inux uacëxa —quixun asérabi 'unáncë uni, an ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin
'unania. 3 Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo 'atimaquin
ñuicë uni banacësa 'icën. An Cristo 'atimaquin ñuicë uni ca uti 'icë
quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icë quiáxa quicë 'aínbi ca bëtsi bëtsi
unin bëríbi Cristo 'atimaquin ñuia.

4 'Ën bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Diosnan 'ain.
Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icë aín cushibëtan sënënma ca an ënë
nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman cushi 'icën. Usa 'ain ca an Cristo
'atimaquin ñuicë unicaman sinanëx mitsun sinánbëtan sënënmara 'icën.
5 A unicamax ca ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish a ñuishi ñui banaia.
Usa 'icë ca asaribi unicaman aín bana cuatia. 6 Usa 'aínbi cananuna nux
Nucën Papa Diosnan 'ain. Ainan cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a
'unánxa an cuni nun bana cuatia. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosnanma
unin nun bana cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun
bana cuatia ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë quixun. Usaribi
oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima, ax ca Nucën
Papa Diosan sinánmicëma, ñunshin 'atimanën sinánmicë 'icë quixun.

Nucën Papa Dios an ca nu nuibairaia quicë bana

7 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cananuna ainan 'aish
bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. An uni itsi nuibacë unicamax ca Nucën
Papa Diosan bëchicë 'ianan a 'unáncë 'ixun an sináncësa oquin sinania.
8 Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an
bëtsi uni nuibacëma uni ax Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën. 9 Nucën
Papa Diosan ca aratsuishi 'icëbi aín Bëchicë ënë menu uni 'inun xuacëxa,
a cupínu nux ainan 'aish nëtëtimoi abë 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna
'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan camabi uni nuibatia
quixun. 10 Ami sináncëxunmabi unicama nuibaquin ca Nucën Papa
Diosan, a cupí unin 'uchacama tërëncë 'inuan ënë menuax bamanun aín
Bëchicë xuacëxa. Usoquin xuá 'ain cananuna 'unanin, usaira oquin ca
Nucën Papa Diosan unicama nuibatia quixun.

11 'Ën nuibacë xucëantu, Nucën Papa Diosan unicama usaira oquin
nuibacë 'ain cananuna nuxribi usaribiti bëtsi unicamabë nuibananti
'ain. 12 Nucën Papa Dios ca uinu 'icë unínbi isáma 'icën. Usa 'aínbinu

nux bëtsibë bëtsibë nuibanancëbë ca ax nubë 'icën. Nubë 'ixun ca an
'acësaribi oquinu unicama nuibanun nu 'imia. 13 An aín Bëru Ñunshin
Upí nubëa 'inun 'ináncë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna abë
'ai quixun. 'Unánan cananuna —ax ca nubë 'icë —quixun 'unanin.
14 Nunbi cananuna, an atun 'ucha tërënquin ënë menu 'icë unicama
ainan 'inun iëminuan Nucën Papa Diosan xuá, aín Bëchicë a isacën. Isá
'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain. 15 Uin cara —Jesucristo ax ca asérabi
Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë —quixun 'unánquin unicama
ñuixunia, ax ca Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi
a unibë 'icën.
16 Usa 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nu nuiba-
tia quixun. Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa
'ain ca an aín sinan upí 'ixun uni nuibacë uni ax Nucën Papa Diosbë
'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën. 17 Usa 'ixun
cananuna an nu nuibaquin sinánmicë 'ixun ax cuëëncësa oquin Nucën
Papa Diosmi upiti sinánan unicama nuibatin. Usa 'aish cananuna nux
ënë nëtënuax asaribi 'aish, anuan Jesucristo utëcënti nëtën nux masá
nuituti rabíntima 'ain. 18 Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosmi sinánan bëtsi
uniribi nuibacë uni, ax ami 'uchacëma 'aish unimi racuëtima. Anuan
Jesucristo utëcënti nëtënribi ca racuëtima 'icën. Usa 'aínbi ca unix asérabi
bëtsi unibë nuibanancëma 'aish racuëti 'atimaquin sinani bënëtia. Usa
unin ca upiti nuibananti 'unanima.
19 An paían nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi sinani
ami catamëtin. 20 An —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sinani ami catamëti
—quicë 'aíshbi ami nishquin uni itsi nuibacëma 'aish ca a uni cëmëia.
Usa 'ixun ca a isquinbi uni itsi nuibaquin sináncëma 'ixun a iscëma,
Nucën Papa Dios, aribi sinanima. 21 Ënë bana ca Nucën Papa Diosan nu
'ináncëxa: axa ami sináncë uni ax ca uni itsimiribi sinánti 'icën.

5

Ñu 'atima 'acëcama ënquin 'atëcëntima bana

1 An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían, Nucën
Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun sináncë unicamax ca Nucën Papa
Diosan bëchicëribi 'icën. Uicamax cara Nucën Papa Diosmi sinania ax
ca aín bëchicëcamamiribi sinania. 2 Usa 'ain cananuna 'unanin, nux
ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë 'aish cananuna
aín bëchicëcamamiribi sinani quixun. 3 Axa Nucën Papa Diosmi asérabi
sináncë uni, an ca aín bana quicësabi oquin 'aia. Ax quicësabi oquin 'aisa
ca a bana 'icën. 4 —Ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë
'aquinia —quixun 'unani ami catamëcë 'ixun ca aín bëchicëcaman, an ënë
menu 'icë ñuishi sináncë unicaman 'acësaribi oquin 'aquin ñu 'atima 'ati
ashiquin ënia. 5 Axa —Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë
—quixun 'unani ami catamëcë uni an cuni ca ënë menuxuan ñu 'atima
'acëcama ënquin 'atëcënima.

Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánti bana

6 Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicë 'ianan aín imi 'apati bama
a 'icën. 'Unpaxan nashimia ashima aín imi 'apati bamaribi ca ax 'icën.
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo,
asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun nu 'unánmia. Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'icën.

7 Usa 'ain ca naínu 'icë Nucën Papa Dios 'imainun aín Bana, Jesucristo,
'imainun aín Bëru Ñunshin Upí, acama 'aish rabë̆ 'imainun achúshi 'icën.
Usa 'aíshbi ca achúshishi 'icën. Anribi ca nu 'unánmia, Jesus, ax ca asérabi
Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun. 8 Ënë menuxun Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'ianan Jesucristo 'unpaxan
nashimia sinánan axa aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna
'unanin, Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë
quixun. 9 Unin bana cuananbi cananuna aín Bëchicë Jesucristo ñuia,
axira unin banabë sënë̆nma 'aish Nucën Papa Dios quiá bana aira cuati
'ain. Ënëx ca aín Bëchicë ñui Nucën Papa Dios quiá bana a 'icën. 10 Axa aín
Bëchicëmi catamëcë uni, an ca Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun asérabi
'unania, Jesucristo ax ca asérabi aín Bëchicë 'icë quixun. Usa 'aínbi ca an
Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma uni, ax —Nucën
Papa Dios ca cëmë 'icë —quicësa 'icën, an aín Bëchicë ñui quicë bana ca
asérabima 'icë quixun sináncë cupí. 11 Nucën Papa Dios ca quiacëxa, aín
Bëchicëmi catamëcë cupí cananuna an 'imicëx ainan 'aish xënibua 'aínbi
abë 'iti 'ai quiax. 12 Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë,
a unix ca usaribiti nëtë̆timoi Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'aínbi ca uinu 'icë
unix cara aín Bëchicënanma 'icë, a unix xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë
'ima.

Bërúanx 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

13 Aín Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën Papa
Diosbë xënibua 'aínbi 'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ënë ñucama mitsu
cuënëoxunin.
14 Cananuna 'unanin, nun nu asérabi ax cuëëncësabi oquin ñu
ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan nun bana cuatia quixun. 15 Usaquin
ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nun ñucácëxun
cuaquin, anu ñucácë ñu 'inánan nun ñucácësabi oquin nu 'aquinia quixun.
16 Abëa Jesucristomi catamëcë uni itsían ñu 'atima 'aia 'unánquin ca
unin —tërë̆ntisama 'inun ca 'uchacëma 'icë —quixun sinánquin aín 'ucha
tërë̆nquin sinanaminun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun
ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërë̆nquin a uni upí 'itëcënun 'imiti 'icën.
Usa 'aínbi cana axa tërë̆ntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa Dios
ñucáxunun quixun mitsu caiman. 17 Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha
'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha ca uisoxunbi tërëcaisama 'icën. Usa 'aínbi ca camabi
'uchax tërëcaisamama 'icën.
18 Cananuna 'unanin, asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish ca uni
amiribi amiribi 'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesu-
cristonën bërúanquin 'aquinia ca ñunshin 'atimanën uisabi oima.
19 Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'aínbi ca camabi
menu 'icë unicamax ainanma 'aish ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë
quixun.
20 'Unánan cananuna ësaquinribi 'unanin, aín Bëchicënën ca ënë menu ax
uá 'aínu ami catamëtia uisa cara Nucën Papa Dios, axëshia asérabi Dios, ax
'icë quixun nu 'unánmia. Aín Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna
an 'aquincëx ax cuëëncësabi oi tsotin. Ax ca axëshi asérabi Dios 'aínu nux
ainan 'aish abë xënibua 'aínbi 'iti a 'icën. 21 'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu
cain, anbi sinánxuan dios isa quixun a rabinuxun unínbi 'acë ñucama
camina rabitima 'ain. Ashi, Juan.

JUANËAN ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Cristo cuëëncësabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

1 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana mixmi
Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë xanu 'icë, 'ën asérabi a nuibacë
min tuácamacëñun, ënë quirica an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicam-
abëtan, mi cuënëoxunin. 2 Ainan 'aíshnu xënibua 'aínbi abë 'iti Jesucristo,
a cupí cananuna mitsu nuibatin. 3 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë Je-
sucristobëtan nuibaquin mitsu 'aquinti 'icën. An ca asérabi an nuibaquin
'aquincëxmi chuámarua 'aish bucunun mitsu 'imiti 'icën.
4 Min tuá raírinën ca Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'aia quixuan
ñuicania cuati cana cuëëinra cuëëan. 5 Min 'unáncëma banama, Jesu-
cristomi catamëtabaquinu cua, a banabi cana mi ñuixuntëcënin. A bana
quicësabi oi cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quixun cana mi cain.
6 Asérabi Nucën Papa Diosmi sináncë unin ca axa quicësabi oquin 'aia. Aín
banax ca quia, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi
catamëtabaquinmi cua, abi ca a bana 'icën.

An uni paráncë unicama ñui quicë bana

7 'Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —Nucën Papa
Diosan Bëchicë ca uni 'inux uacëxa —quixun caquinma, bëtsi bana
ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni paráncë 'ianan an 'atimaquinra
Cristo ñuicë uni a 'icën. 8 Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ináncë ñucamami
ax quicësabi oquin sënëonquin 'aia a cupí aín nëtënuxun Nucën Papa
Diosan an mëníosabi oquin mitsu 'imiti 'icën. Uisaira oquin cara 'imiti 'icë
usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin Cristo ñuicë unían mitsu
paránunma bërúanracati 'ain.
9 Ui unin cara Cristonën bana quicësabi oquin 'aquinma ax cuëëncësa
oquinshi 'aia abëma ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'aínbi ca axa Cristonën
bana quicësabi oi 'icë uni abë cuni Nucën Papa Dios 'imainun aín Bëchicë
Jesucristo 'icën. 10 Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicë
bana —ax ca asérabi 'icë —quixun ñuiquinma bëtsi oquin ñuia, a camina
min xubunu atsínmima 'ianan —caina uan —quixunribi catima 'ain.
11 Axa usa unibë nuibanancë uni an ca an 'acësaribi oquin ñu 'aisama 'aia.
Usa 'aish ca 'aisama uni 'ia.

Ashia Juanën cá bana

12 'Ën mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icën. 'Aínbi cana tintan quiricanu
cuënëoquin a ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain cana mitsu isi cuanti
sinanin. Cuanxun cuni cana mitsu 'ën cuëbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa
'ain cananuna camáxbi isánani, cánani chuámarua tani cuëënti 'ain.
13 Nucën Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caíscë min xucënan tuá
atúnribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi 'ë camia. Ashi, Juan.

JUANËAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITËCËAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

1 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana, axa 'ëx
'icësaribiti asérabi Nucën Papa Diosan uni 'aish 'ë nuibacë Gayo, a ënë
quirica buánmin.
2 'Ën nuibacë xucën, mix Jesucristomi catamëcë 'ixun upí oquin sinan-
imi chuámarua 'icësaribitimi min namicamaribi chuámarua 'inun cana mi
Nucën Papa Dios ñucáxunin. 3 Axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën ca
anumi 'icënuax uxun 'ë caxa, mix ismina asérabi ëníma Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'i quixun. Usaquian cacëxun cuati cana cuëëan. 4 Bëtsi
bana ñuia cuati 'icësamaira oi cana mixmi 'icësaribitia axa 'ën bëchicësa
unicamaxribi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ia ñuia cuati cuëënin.
5 'Ën nuibacë xucën, min upí oquin axa Jesucristomi catamëcë unicama
'aquianan bëtsi ëmanuaxa ucë unicamaribi 'aquinquin camina Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ain. 6 Anumi 'icë ëmanuax ucë unicaman
ca ënu bëbaxun, axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcënuxun,
asérabimi nuibaquin usaquin atu 'aquincë nu ñuixuanxa. A unicama
camina bëtsi ëmanuribi cuainsa tania añu cara cuëënia a 'aquinti 'ain,
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin. 7 A unicamax Jesucristomi sináncë
'ixun ca aín bana ñuixuanan mi isi cuanxa. Usa 'aish ca an Nucën Papa
Diosmi sináncëma unicaman atu ñu 'ináinti cuëëncëma 'icën. 8 Usa 'ain
cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucën Papa Diosan bana upí oquin
ñuia ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icë quicë bana

9 Axa Jesucristomi catamëcë unicama cana atúan timëxun cuanun
quixun quirica buánmia. Buámicëbi ca Diótrefes axëshi a unicaman
cushi 'iti cuëënquin, nun bana cuaisama tanxa. 10 Usa 'ain cana anu
cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cëmëi banacë cupí cati 'ain. An ca axa
Jesucristomi catamëcë uni raíri anua cuania biisama tanan, an biisa
tancë unicamaribi bixunma 'anun quixun caquin, mitsubëa timënun
'imima.
11 'Ën nuibacë xucën, an ñu 'atima 'acë unían 'acësa oquin 'aquinma
camina an ñu upí 'acë unían 'acësa oquinshi ñu 'ati 'ain. An ñu upí 'acë
uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'icën. Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë uni an
ainanma 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën.

Demetrio 'icësaribiti upí 'iti bana

12 Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icë —quixun ñuia. An upí ñu
'acë cupí ca ax asérabi usa 'icë quixun ca camabi unin 'unania. Ax ca aín
sinan upí 'icë quixun cananuna a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca
asérabi 'icë quixun camina 'unanin.

Ashiquian Juanën cá bana

13 'Ën cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'aínbi cana tintan cuënëoquin
a ñucama mi ñuixuniman. 14 Usa 'ain cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin.
Cuanxun cuni cana mibë banaquin mi ñuixunti 'ain.

15 Mixmi chuámarua 'iti cana cuëënin. Axa ënuax nubë nuibanancë
unicaman ca bërúanxmi 'inun mi 'ë camiaxa. Usa 'ain camina anua
'icë axa nubë nuibanancë unicama achúshi achúshi, bërúanxa 'inun nu
caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNËN BUANMIA QUIRICA

Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicama Judasnën cuënëoxuan quirica

1 'Ëx cana Judas, an Jesucristonën cacësabi oquin ñu 'acë 'ianan Jacobonën xucën, a 'ain. Mitsúxmi ainan 'inun caíscë 'icëa Nucën Papa
Diosan Jesucristomi cushicë 'inun 'imicë 'icë, cana ënë quirica mitsu
cuënëoxunin. 2 Nucën Papa Diosan nuibacëxmi mitsun 'uchacama tërëncë
'ianan bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

An cëmë bana uni ñuixuncë uni
(2 P 2.1-17)

3 'Ën nuibacë xucëantu, Jesucristomi catamëtia ca mitsun 'uchacama tërënquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iëmiaxa, 'ë
'acësaribi oquin. Usami 'icë cana anun nux iëti banacama ñuiquin mitsu
cuënëoxunti sinan. Usaquin sinánxunbi cana bëtsi bana pain mitsu
buánmin, uni raírinëan Nucën Papa Diosan banamabi ñuicë bana a cuaxunma 'anun cananmi, Jesucristo ñui quicë bana, a Nucën Papa Diosan
unicaman cuacë, ax ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun, atu
canun cana mitsu ënë quirica buánmin. 4 Uni raírinëx ca parani mitsubë
timëtia. Mitsubë timëxunbi ca mitsun sináncësabi oquin sinanima. A
unicamax ca ësai quia: Nucën Papa Dios upí 'ixun ca nux cuëëncësa
oquinshi ñu 'aiabi nu uisabi oimá. Usaquin sinánquin ca 'aisama ñu 'aia.
'Ai ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quibi axëshi nun 'Ibu, ax
cuëëncësabi oi 'ima. —'Ëx cana Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixunbi
ca aín bana quicësabi oquin 'aima. Usa uni ñui ca Nucën Papa Diosan
bana cuënëo quia, usaía 'icë unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchocë 'iti
'icë quiax.

5 Upí oquinmi 'unáncëbi cana ënë ñucama mitsu sinánmitëcënin, Nucën
'Ibu Diosan ca Israel unicama Egipto menua buánxunbi ami catamëtiama
oquin raíri cëñuacëxa. 6 Angelcama raíri, axa Nucën Papa Diosan nëtënubi
'iti 'aíshbi anu 'iisama tancë cupí chiquía, ax ca anúan an camabi uni isti
nëtë utámainuan bëánquibucënu uisatima manë risin tëcërëcacësa 'aish,
anubi 'inun Nucën Papa Diosan ëan 'icën. 7 A ángelcamaxa abë 'iisama
tanan Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisama tani 'iásaribiti ca Sodoma
'imainun Gomorra 'imainun a 'urama 'icë ëmacamanu 'icë unicamaxribi
'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca aín xanubëishia 'iti uni 'anan xanuribi
aín bënëbëishia 'iti uniocëxa. Usa 'aínbi ca a ëmacamanu 'icë unicama aín
xanuma 'aínbi bëtsi xanubë 'imainun xanúxribi aín bënëma 'aínbi bëtsi
unibë 'imainun uníxribi xanúxmabi bëtsi unibë 'i, 'aisamairai 'uchacëxa.
Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manë tsin ëancëxa,
xënibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani cananuna nuxribi usai
'itin rabanan bërúancati 'ain.

8 Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icë unicama usai 'iá
'unanibi, mitsu parani mitsubë timëcë unicama an, sinánñumasa 'aish
aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan bana cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosmi
sinánquinma cushi unicama 'imainun uisa cushi cara, ángelcamaribi 'atimaquin ñuia. 9 Usaría a unicamax quicë 'aínbi ca usoquin caquinma
ángelcaman cushi, Miguel, an abë banaquin ñunshin 'atimanën 'apu
'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacë rabanan abë cuëbicanancëxunbi,

Miguelnën ñunshin 'atimanën 'apu ësaquinshi cacëxa: “Nucën 'Ibu Diosan
ca mi 'uchoquin ñu cati 'icë” quixun. 10 Usa 'aínbi ca a unicama
an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Sinánñuma 'ixuan ñuinacan uisa
cara oia quixun sinánquinmaishi ñu 'acësaribi oquin ca a unicaman aín
cuëëncësa oquinshi ñu 'aia. Usaquin 'ai ca atúxbi 'atimatia.
11 A unicaman ñu 'atima 'acë cara Nucën Papa Diosan uisoti 'icën.
Cainan ñu 'atima 'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an 'ásaribiquin curíqui
biti sinánxun ñu 'atima 'aia. Coré ax ca Nucën Papa Diosan cacëxuan
Moisésnën ñuicë bana cuaisama tanquin, uni raíri Moisésmi nishquin
tsuáquirumicë cupí, bamacëxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti
ca a unicama cënúti 'icën. 12 Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pi timëcë
'ain atúxribi mitsubë timëcë 'aíshbi ca asérabi mitsúxmi 'icësaribiti 'ima.
Usa 'aish ca atun cuëëncësabi oquinshi pi rabinima sharati, uni raírimi
sinanima. Uni raíri 'aquincëma 'aish ca 'uí 'ibúnux nëtë bënamëtiabi suñun
bëcacëx nëtëcësa usaribi 'icën. 'Ianan ca anun bimiti nëtëa ucëbëbia i
bimicëma usaribi 'icën. Bëucutia i aín tapun ëchiquicë, usaribi ca atux
'icën. 13 Bëchunan tucánquiquin masinu chinan purucësa, usaribi 'inun ca
aín nuitu upíma 'ain 'atimati bananan ñu upíma 'aia. Chiquíquianxa 'ispa
amanu tacúcë, usaribi ca atux 'icën. Usa 'aish ca atux nëtëtimoi xënibua
'aínbi bëánquibucënu 'iti 'icën.
14 Ax pain unia nucën rara Adán aín rëbúnqui nucën rara Enoc, ax ca
Nucën Papa Diosan sinánmicëx usa uni ñui ësai quiacëxa: “'Ën iscëx ca
Nucën 'Ibu Dios camabi 'aisamaira aín uni upícaman nëpúamainun uaxa.
15 Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icë quixun isaxa, atúan ñu 'acëcama
'unánquin. An ñu 'atima 'acë unicama atun ñu 'atima 'acë cupí 'imainun
atun a ñui 'atimati banacë a cupíribi, ca Nucën 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa
cara oti 'icë quixun isaxa”. 16 A unicamax 'aisama 'ixun ca uni raírinën
'acë ñu 'atimaquin ñuianan atux cuëëncësa oquinshi 'anan atux cuëëncësa
oíshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cërúanan rabiacaquin, aín curíqui
'imainun aín ñu biti cupíshi abë upiti banaquinbi uni parania.

*Uni itsin parán*ti *rabanan bërúancati bana*

17 'Ën nuibacë xucëantu, a unicamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucën
'Ibu Jesucristonëan aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuan
banacama, a manuquinma sinánti 'ain, 18 ësaquian mitsu cacë: Jesucristo
utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa unin Nucën Papa Diosan banami
cuaiquin, aín sinánçësa oquinshi ñu 'atima 'ati 'icën. 19 Usa unicamax
ca an ënë nëtënuxun aín cuëëncësa oquin ñu 'atishi sinánçë a 'icën. A
unicaman ca uni raírimia nishnun quixun unicama sinanamia. Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma ca atux 'icën.
20 'Ën nuibacë xucëantu, ami catamëcë 'aish camina camabi nëtën
asérabi Jesucristomi sinánti 'ain. Ami sinánçëxun ca an mitsu sinánmiti
'icën, an sinánçësaribi oquinmi sinánun. Aín Bëru Ñunshin Upitan
'aquincëx camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain. 21 Nucën Papa Diosan
mitsu nuibacëx camina ami manutima camabi nëtën ax cuëëncësabi oi
'iti 'ain. 'Ianan camina a nëtë anuan nuibaquin Nucën 'Ibu Jesucristonën
utëcënquin aín nëtënunu xënibua 'aínbi abë 'inun nu 'imiti, a caínti 'ain.
22 Caíanan camina —Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë —quixuan
an sinánçëma uni a 'ësëquin —usa ca —quixun upí oquin sinánmiti 'ain.
23 Uni raírinëxa aín ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'icëbi
camina amia sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa xaráti 'icëbi uni bicësaribi

oquin. Usaribi oquin camina uni raíriribi nuibaquin upí 'inun 'aquin-
quinbi axa 'atima 'icësaribi 'itin rabanan bërúinra oti 'ain, ax 'aisama
cupía, aín chupáxbi chuaíracësa 'icë timacësa oquin aín 'ucha timaquin.

Ashiquiana, Nucën Papa Dios rabinun ca

24 An ñu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bërúanan an iscëxmi upí 'aish
cuëëni aín nëtënu abë 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.
25 Axëshi Nucën Papa Dios 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nu ainan
'inun iëmicë, ax ca cushiira 'ianan upíira 'aish 'Apuira 'icën. Ax uisa ñubi
uniocëma pan 'aish usabi 'iá 'aish ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icën. Ashi,
Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONËN JUAN ISMIA

1 Nucën Papa Diosan ca ënë quiricanu cuënëocë ñucama Jesucristo
ismiaxa, xënibuiracëma 'aínshi ca ësai 'iti 'icë quixuan aín unicama isminun. Nucën Papa Diosan a ismicë ñucama aín unicaman 'unánun ca Jesucristonën aín ángel achúshi Juan isminun xuaxa. 2 Xucëxuan ismicëxun
ca Juanën uisa ñu cara isaxa quixun cëmëquinma a ñucama cuënëoxa.
Usaquin ca Juanën Nucën Papa Dios quicësabi oquian Jesucristonën a
ismianan a ñuiquin cacë banacama cuënëoxa.
3 Anun cuënëo banacama quicësabi oi 'iti nëtë ca xënibuiracëma 'aínshi
uti 'icën. A nëtën ca an ënë bana iscë unicama 'imainun an uni itsían ñuia
cuacë unicama 'imainun a bana cuaquin —asérabi ca usaía quicësabi oi
'iti 'icë —quixun sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë unicama cuëëinra
cuëënti 'icën.

Axa mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama Juanën quirica cuënëoxuan

4 'Ëx Juan 'ixun cana Asia menu 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë
ëmanuax timëcë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu ësaquin cain:
Nucën Papa Dios axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, an nuibaquin 'aquincëxmi
mitsux chuámarua bucuti cana cuëënin. Cuëëanan cana anua Nucën
Papa Dios 'icë aín Bëru Ñunshin Upí anribi aín bana upí oquin cuanun
'aquianan, a bana quicësabi oi 'inun 'aquincëxmi mitsux chuámarua
bucuti cuëënin. 5 An uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun uni
'unánmicë, Jesucristonënribia nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua
'iti cana cuëënin. Ax utëcëncëbë aín unicamaxribi bama 'aíshbi baísquinun,
ca ax pain bamatancëx baísquiacëxa. Ax ca ënë nëtënu 'icë 'apucaman
'apu a 'icën. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aín imi 'apati bama
'ixun nun 'uchacama tërëanan, 6 nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'ain nuxribi
'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an uni itsi a ñucáxuncë 'ixun aín
Papa Dios rabinun nu 'imiaxa. A ca camabi unin rabiquin —mixëshi
cushi 'aish camina mixira cëñútimoi 'Apu 'in —quixun caquin rabiti 'icën.
Usaquin ca 'ati 'icën.
7 Ca is, Cristo, ax ca naí cuin mëu bëbacuatsini unuxun 'aia. Aia ca
camabi unicaman isti 'icën, an manë xëtocën taro, acamánbi ca aia isti
'icën. Ax ucëbë ca camabi menu 'icë unicama ami sinánсëma 'aish masá
nuituti inti 'icën. Asérabi ca usai 'iti 'icën. 8 Nucën 'Ibu Dios, axa usabi
'iá 'aish usabi 'icë, ax ca cushiira 'aish, uisa cushi cara, aín cushibëtanbi
sënënmaira 'icën. Usa 'aish ca ax ësai quia:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë
ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A"
'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain.

Upíira 'aish cushiira 'icëa Cristo Juanën isa

9 'Ëx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icësaribiti Jesúsnan 'aish mitsun xucënsa
'ain. Mitsúxmi 'icësaribiti cana Jesucristonan cupí, unin 'atimocë 'aíshbi
asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ain. Mitsu 'acësaribi oquian an cushiocëxun cana uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin ami catamëti ëniman. Usa
'ixun Nucën Papa Diosan bana ñuixuanan, Jesús ñui quicë banaribi
uni ñuixuncë cupí cana Patmos cacë nasínu sipuacësa 'inun unin ëncë

'ain. 10 Anun Nucën 'Ibu Dios rabiti nëtën 'ëx ami sinánquin cana
'uxúnmabi namácësa oquin, 'ë caxucüaxa manë banañu banocĕxa ba-
nacësari munuma banaia cuan. 11 Banai ësai quia cana cuan:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë
ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A"
'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain. Ënuxunmi min iscë
ñucama ñuiquin camina quiricanu cuënëoti 'ain. Cuënëotancëxun camina
axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicama, mëcën achúshi 'imainun rabĕ
ëmanu 'icë, acamami cuënëocë quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna,
Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ëmacamanu 'icë unicama
a.

12 Banaia cuati, uin cara 'ë usaquin caia quixun istisa tani cana
cuainacëan. 13 Cuainacëquin cana mëcën achúshi 'imainun rabĕ anu
lamparín nanti curi 'acë isan. Anu lamparín nanti curi 'acë achúshi
achúshi sëtĕcë, acama nëbĕtsinua cana uni achúshi isan. Ax ca uni 'aíshbi
Jesús 'iaxa. Aín taria chaxcĕ 'imainun ca anúan shitëcërëquicë ax curi 'acë
'iaxa. 14 A uni ca aín maxcánu 'icë aín bu uxua 'aish carnero rani uxuira
iscësa 'ianan matsi uxuira iscësaribi 'iaxa. 'Ianan ca ax cushiira 'aish aín
bëru rabĕ tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. 15 Aín taëx ca cashtá manĕxa
niba nibaquicë 'aish ichúcësa 'iaxa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui
cushíinra banaruia cuacësa 'iaxa. 16 Aín mëcën mëqueunën mëcën achúshi
'imainun rabĕ 'ispa tuíanan aín cuëbínuax machítusa manë xëtocë, amo
rabĕbi cuënucë 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín bëmánanëxa
barin cushíinra pëcacësaribiti pëquia isan.

17 Usa isi cana racuëtan bamai a tanáin nipacëan. Nipacëtia ca aín mëcën
mëqueunën ramëquin 'ë caxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ëx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacën. Usa 'aish cana
camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. 18 'Ëx cana axa bamatimoi tsócë a
'ain. Bamatancëx baísquia 'aish cana bamatëcëntimoi tsotin. Ui unicamax
cara uiti nëtën tsóti 'icë, uisa nëtën cara bamati 'icë quixun cana 'ën
mëníoin. Bamatancëx cara aín 'ucha cupí anuax uni tëmëracë anu cuanti
'icë, cara anua aín 'ucha tërĕncë uni 'icë anu cuanti 'icë quixun cana
mëníoin. 19 A min iscë ñucama 'imainun a min isti ñucama, acama camina
usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icëma 'aíshbi ñu 'iti 'icë quixun cuënëoti
'ain. 20 'Ispa mëcën achúshi 'imainun rabĕmi 'ën mëcën mëquenua iscë,
'imainun anu lamparín nanti mëcën achúshi 'imainun rabĕmi iscë, ax
cara uisa 'icë quixun 'unánquinmabi camina ësa ca quixun 'unánti 'ain,
anu lamparín nanticama ax ca a mëcën achúshi 'imainun rabĕ ëmanuaxa
'ëmi catamëti unicama 'unántioquin nancë 'icën. 'Imainun ca mëcën
achúshi 'imainun rabĕ 'ispa ami iscë, ax a ëmacamanuxun an Nucën Papa
Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicë a unicama anun 'unántiocë
'icën.

2

Efesonu 'icë unicama quirica buánmia

1 Catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—An axa Efesonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë
uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: An aín mëcën mëqueu
'icë anun mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'ispa tuíncë 'ianan axa mëcën
achúshi 'imainun rabĕ anu lamparín nanti nëbĕtsi nicë, Jesús, an ca
anuaxa timĕcë unicamami ësaquin a caxúnun quixun mi caia: 2 Mitsúnmi

ñu 'acëcama cana 'unanin, chiquíshquinma camina ñu upí 'ain. Uisa ñu
cara 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. An ñu 'aisama 'acë
unicama timaquin camina an 'acësaribi oquin 'aiman. Usai 'iquin camina
uni raíri axa —'ë ca Nucën Papa Diosan aín bana unicama ñuixunun 'imia
—quicë, ax cara asérabia Nucën Papa Diosan usoquin 'imicë 'icë quixun
'unánuxun isquinbi camina atúxbia cëmëi quia isan. 3 Usai tëmëraquinbi
camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'Ënan 'icë cupí unin 'atimocëxunbi
camina ënquinma 'ëmi sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin 'an.
4 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain, mitsux camina 'ëmi
catamëtabati 'itsaira 'ëmi sináncën. Usai 'iá 'aíshbi camina bërí usai 'ima.
5 Usa 'ain camina uisairai caramina 'ëmi sináancë quixun sinani usai
'ëmi sinántëcënux 'ëmi sinanatëcënti 'ain. Usai 'ëmi sinanaquin camina
mitsúnmi 'ëmi sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin 'ásabi oquin 'atëcënti 'ain.
Usai mitsux 'ëmi sinanacëbëtanma cana a anu lamparín nanti mitsu
'unántioquin nancë, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain. 6 Mitsúnmi bëráma
'iásaribiti 'ëmi sináncëma 'aínbi cana 'unanin, 'ëx 'icësaribiti camina nico-
laítas cacë unicaman ñu 'atima 'acë cuëëniman.
7 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin
upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma
uni, a cana Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë i, aín bimi a cüax bamatima,
a cunun 'ináti 'ain.

Esmirnanu 'icë unicama quirica buánmia

8 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun 'ë caxa:
—An axa Esmiranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana
ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa ñu
'aíma pan 'ain 'iá 'aish camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti, axa bamaxbi
bamatëcëntimoi baísquicë, Jesús, an ca ësaquin mi caia: 9 Mitsúnmi ñu
'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'ëmi catamëcë cupí
camina tëmëranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aíshbi camina 'ën nëtënu
'ëbë 'aish ñuñu unicamax 'icësamaira oi anu 'icë ñuñu 'aish cuëëinra cuëënti
'ain. Ësaquin cana 'unanin, bëtsi bëtsi uni, —nux cananuna judíos uni 'ai
—quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën unishi 'ixun
ca 'atimati banaquin mitsu ñuia. 10 Unían bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxbi
camina racuëtima 'ain. Ñunshin 'atimanën 'amicëxun ca raíri unin mitsu
sipuati 'icën, caramina 'ëmi sinánti ënti 'ai quixun isnuxun. Mëcën rabë
nëtën camina paë tani tëmërati 'ain. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina
anúnmi mitsux bamati nëtë utámainun 'ëmi sinánti ëntima 'ain. Usaími 'ia
cana mitsu 'ën nëtënuaxmi nëtëtimoi 'ëbë cuëënun 'imiti 'ain.
11 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana ënë aín nuitunënbi
sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi
'iti ëncëma uni, ax ca bama 'aíshbi baísquitancëx Nucën Papa Diosan
nëtënu bamatëcëntimoi 'iti 'icën. A unicamax ca anu axa 'ëmi catamëcëma
unicama bamatëcëncësa 'iti anu 'itima 'icën.

Pérgamonu 'icë unicama quirica buánmia

12 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Pérgamonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana
ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa machitusa
manë xëtocë amo rabëbi cuënucëñu an ca ësaquin mi caia: 13 'Ën cana
'unanin, anumi mitsux 'icë anu ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, ax

cushi 'icën. Anu 'icë unicama an sinánmicëxun 'atima ñu 'acëbëtanbi
camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacë, ax
'ëmi sinánti ëncëma 'ixun 'ë ñuiquin bana ñuixuncë cupía axa 'ëmi sináncëma
unicaman 'acëxa bamacëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain.
14 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain: Micama raírinën camina
unían Balaanën cacëxun 'atima ñu 'ásaribi oquin 'ain. Balaanën ca an
Israel unicama ñusmoisa tancë capitán, Balac cacë, a ësaquin cacëxa: Min
menu 'icë bënëñuma xanucama camina Israel uni parania atubë 'inun
cati 'ain. Usai abë 'iquin ca ax isa dios 'icë quixuan min unicaman
rabicë ñu a rabiquian ñu pinun 'imiti 'icën. Balaanëan usoquin sinánmia
'aían usaribi oquin axa mitsubë 'icë uni raírinënribi sinánmicëxun cam-
ina mitsu raírinën usaribi oquin ñu 'atima 'ain. 15 'Imainun camina
micama rarírinën nicolaítas cacë unicaman 'unánmicësaribi oquin 'ati
ëinsama tanin, atúan a 'unánmicë bana 'ëx cuëëncëbëtanmabi. 16 Usaquin
'aquinbi camina sinanaquin acama ënti 'ain. Usaquinmi ëncëbëtanma
cana xënibuiracëma 'aínshi mitsunu cuanquin, manë xëtocë 'ën cuëbínuax
chiquícë, anun usa unicama 'atimoti 'ain.
17 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi
sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi
'iti ëncëma unicama cana anúan masá nuitutíma upitax 'iti a 'ináti 'ain.
Bëráma Nucën Papa Diosan camabi nëtën maná cacë piti judíos unicama
'inánsaribi oquin cana maná, 'ën nëtënu unëcë, a unicama 'ináti 'ain.
'Inánan cana maxax uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anë
itsi cuënëocë, a 'ináti 'ain. Uni itsían 'unaniamabi ca acama achúshi
achúshinënshi aín anë 'unánti 'icën.

Tiatíranu 'icë unicama quirica buánmia

18 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Tiatíranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë
uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Nucën Papa Diosan
Bëchicë, axa cushiira 'aish aín bëru rabë tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'ianan
aín taëx cashtá manëxa niba nibaquicë 'aish ichúcësa, an ca ësaquin mi
caia: 19 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, camina 'ëmi catamëti bëtsibë
nuibanani 'ëx cuëëncësabi oi 'in. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina 'ëmi
sinánti ëncëma 'ain. 'Ëmi catamëtabaquinmi 'acësamaira oquin camina bërí
mitsun 'ëx cuëëncësabi oquin ñu 'ain.
20 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain. Bëráma ca Jezabal
ax 'atima xanu 'aíshbi judíos unicaman 'apu 'iacëxa. Usaribi oquin ca
micamáxmi timëcëbëtan achúshi xanu 'atimanën bana ñuixunia. An isa
Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia quiquinbi ca axa 'ëmi
sináncë unicama parania. Paránquin ca aín xanuma 'aínbia uni xanu
itsibë 'iti ca asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unin
cacë a rabiquin ñuina rëcë piti isa asábi 'icë quixun unicama 'unánmia.
An usaquin 'atima ñu 'anun uni 'unánmiabi camina isëshitin. 21 Axa usai
'iabi cana usa ñu ënía 'ëmi sinánun caían. Caíncëxunbi ca ëmi catamëquin
sinanaquin aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icën. 22 An a xanúan 'unánmicësa
oquin 'acë unicaman usai 'iti ëncëma 'ain cana anua 'uxcë anubia 'inun
a xanu 'insínmiti 'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi
'aisamairaia tëmëranun 'imiti 'ain. 23 'Anan cana a xanun 'unánmicë
'ixuan an 'atima ñu 'acë unicamaribi aín tuása 'icë acama bamamiti 'ain.
'Ën usaquin 'acëbëtan ca camabi ëmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë unicaman

'unánti 'icën, 'ën cana camabi unían sináncë ñu 'unanin, uisaquin cara aín nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin. 'Unánquin cana an upí oquin sinánquin ñu 'acë uni axa upitax 'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acë uni a aín 'ucha cupí uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.

24 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbi camina Tiatíranu 'icë mitsu raírinën aín bana ca cëmë 'icë quixun 'unánquin a xanun bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananuna mitsun 'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unánmicë, a mitsu 'unánmiti 'ai quiabi camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai 'iti ca asábi 'icën. Usaíbi camina 'iti 'ain. Bëtsi ñumi 'anun cana mitsu caiman. 25 'Ëx utëcëntámainun camina usabii 'iti 'ain.

26 Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, acama cana 'ëx utëcënquin aín cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin aín quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain. 27 'Ën Papa Diosan aín cushi 'ë 'ináncësabi oquin cana a unicama 'ën cushi 'inánquin unían aín bana cuanun 'imiti 'ain. 'Ën usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín bana cuanun 'imiti 'icën, uni itsían uni itsi aín bana cuanun quixun aín manë xo tuínxun racuëocësaribi oquin. 28 Pëcaracëbëtan ca 'isponën pëcaia. A 'ispon cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama 'inánti 'ain. 29 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

3

Sardisnu 'icë unicama quirica buánmia

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan an aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabë tuíncë, an ca ësaquin mi caia:

—Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. Unin ca mitsux camina Nucën Papa Diosbë upí 'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina usama 'aish bamacë unisa 'ain. 2 Mitsux axa 'uxcë unisa 'aíshbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Ën iscëxun ca mitsúnmi 'acë ñucama 'ën Papa Diosan upí isima. Usa 'ain camina mitsúnmi bërí 'acë ñu axribia an iscëx 'aisama 'itin rabanan, upí oquin sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. 3 Usoquin 'aquin camina mitsua 'ën sinánmicëxun 'ën unicaman ñuixuncë bana a sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu 'atima 'acëcama ënti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë uníxa, unin sináncëbëmabi ucësaribicuatsini, 'ëx mitsun 'unáncëma nëtën uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti 'ain. 4 Mitsúnmi 'ëx cuëëncëma ñu 'acë 'aínbi ca Sardisnu 'icë uni 'itsamashinën ñu 'aisama 'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'ëbë niti 'icën. 5 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama atux ca usoquin chupa uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë cana 'ën quiricanua tërëntima 'ain. Tërënquinma cana acama achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ënan 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'icë —quixun 'ën Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain. 6 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

7 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana
ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: A aín chaitiocë
David 'iásaribi 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma
'aish aín bana asérabi 'ice, ax ca an xëcuë bërúancë unisaribi 'icën. An
xëcuë bërúancë 'ixuan an xëocaia ca uinu 'icë unínbi xëcuë xëputima 'icën.
'Imainun ca an xëpuia uinu 'icë unínbi xëcuë xëocatima 'icën. Usaribi
oquin ca ui unix cara ainan 'iti 'icë, ui unin cara aín bana unicama
ñuixunti 'icë, acama ainshi mëníoia. Usoquian an mëníocë 'ain ca uinu
'icë unínbi —usama ca —catima 'icën. Ax usa 'ixun ca ësaquin mi caia:
8 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'itsairama
'ixunbi camina 'ën bana quicësabi oquin 'anan, 'ëx cana Cristonanma
'ai quiax quicëma 'ain. Usa 'icë cana anun atsínti xëcuën atsíncësa
'inun 'ën bana unicama ñuixunun mitsu 'imian. Usoquin 'imia ca ui
unínbi mitsúnmi usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icën. 9 Usa 'ain
cana ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama axa, 'ëx cana asérabi
judío uni 'ai quibi cëmëi 'ëmi sináncëma unicama a mitsun bana cuatia
mitsumi sinánun 'imiti 'ain. 'Imicëxun ca 'unánti 'icën, 'ën cana asérabi
mitsu nuibati quixun. 10 Mitsun camina uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi
catamëanan 'ën bana quicësabi oquin 'ati ëncëma 'ain. Usaími 'icë cupí
cana anúan unicama paë tani tëmërati nëtëa ucëbëmi tëmëraxma 'inun
mitsu 'imiti 'ain.
11 Xënibucëma 'aínshi cana utëcënti 'ain. 'Ëx umainun min 'acësabi
oquin 'ëmi sinánti ënquinma 'ën mitsu cacë bana 'acë 'aish camina 'ëbë 'ën
nëtënu 'i cuëënti 'ain. Usai 'imi 'iti cupí camina unían mitsu sinanaminun
'amitima 'ain. 12 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma
unicama, a cana anua Nucën Papa Dios 'icë anubia nëtëtimoi 'inun 'imiti
'ain. Anuaxa chiquítimoquin ca Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Ën Papa
Diosan anëbi cana a unicamanu cuënëoti 'ain. Cuënëonan cana anu Nucën
Papa Dios 'iti Jerusalén ió, axa naínuax ubúti, aín anëribi 'anan cana 'ën
anë ióribi atunu cuënëoti 'ain. 13 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi
catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana,
ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Laodiceanu 'icë unicama quirica buánmia

14 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—Axa Laodiceanuax 'ëmi catamëcë unicama an Nucën Papa Diosan
bana ñuixuncë, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Ax upíira upí
'ixuan uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun paránquinma uni 'unánmicë,
an Nucën Papa Diosbëtan camabi ñu unio, an ca ësaquin mi caia: 15 'Ën
cana usaími mitsux 'icë acama 'unanin. Usa 'ixun cana 'ën 'unanin,
mitsúnmi upí oquin sinánxun ax cuëëncësabi oquinra Nucën Papa Dios
'axuniama. Usa 'ixun camina mitsun sinanin, mitsúxbi usai 'ia isquin
sapi isa Nucën Papa Diosan upí oquin sinania quixun. Usa 'aish camina
mitsux an Nucën Papa Diosan bana cuacë unicama 'icësai 'iman. Usa
'aish camina a Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama 'icësairibi
'iman. Usa 'ain cana cuëënin, mitsux an asérabiira Nucën Papa Diosan
bana cuacë 'iti. Usai 'icëma 'ixun, mitsun 'aisama ñu 'acë 'ixun, —
'aisama ñu 'acë cupí cana ainanma 'ai —quixun 'unáncë 'iti cana cuëënin.
16 Usoquinmi mitsun asérabiira 'ën bana 'acëma 'aish camina 'unpax
'itsístanisa 'ain. Ënëx ca 'ësa 'icën. 'Unpax matsi xëati ca asábi 'icën,

'unpax 'itsísocëribi xëati ca asábi 'icën. Usa 'aínbi ca uni 'unpax 'itsístanishi
xëax anábuisa tanti 'icën. Usaribi cana mitsu isin. Mitsúxmi asábitanishi
'iti cana cuëëniman. Unían 'unpax 'itsístanishi xëax aín picë anáquin
chiquíncësaribi oquin cana 'ëbë 'iáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain. 17 Mitsux
camina quin, 'ëx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana cha 'ain, uisa ñu carana
cuëëni, a cana bitsin. Mitsux ënë nëtënu 'icë ñuñu 'aíshbi camina Nucën
Papa Diosan iscëx ñuumasa 'ianan bëxuñusa 'ianan chupañumasa 'ain.
18 Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ësëquin ësaquin cain: Curi manë
ax ca 'itsísirocëx aín chuacama nëtëtia. Nëtĕcëbë ca aín upíshi bërutia.
Usaribi oquin asérabi mitsun nuitu upí 'inun 'ën mitsu 'iminun camina
'ë ñucáti 'ain. Mitsun 'atima ñu 'acëcama tërĕncë 'ianan 'ëmi sinánquin
ñu upí 'acë 'aish chupa uxua pañucësa 'inun 'ën mitsu 'iminun camina
'ë ñucáti 'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icë, uisa ñu 'ati cara upí
'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'aish bëxuñu unisa 'ixunbi, acama mitsu
'unánminun camina 'ë ñucáti 'ain. 19 Uicama carana nuibatin, acama cana
ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun 'ësëanan uisoquin carana 'ati 'ai usoquin
'ain. Usoquin 'ën 'acëxmashi camina sinanati 'ëx cuëëncësabi oi asérabi 'iti
'ain. 20 Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uni isi cuanxun ca unin aín xëpúti taxcaquin
a xëocaxunun quixun caia. An aín xëpúti taxcaquin uni itsi cuëncë uni
usaribi cana 'ëx 'ain. A unisaribi 'ixun cana ui unin cara 'ëmi sinánquin
'ëx abë 'inun 'ë caia a unibë 'iti 'ain. Usai 'iquin cana unían abëtan piquin
uni itsi 'unáncësaribi oquian 'ë 'unánun a uni 'imiti 'ain. 21 'Anan cana axa
'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicamax 'ëbë 'apu 'inun
'imiti 'ain, 'ëx tëmëraibi ax cuëëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë
'apu 'inun 'imicësaribi oquin. 22 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi
catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana,
ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

4

Aín nëtënuxun Nucën Papa Dios rabiti bana

1 A ñucama pain cuatancëxun cana xëcuë xëocacësa 'inuan naí
panárabëcë isan. Isquin cana anun paían 'ë cacë bana axa manë banañu
banocĕxa banacësari banaia cuatëcëan, ësai qui:

—Ënu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icë quixun mi
ismiti 'ain.

2 Cacëxunshi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun cana
'uxúnmabi namácësa oquin naicamë'ëonua anu tsóti upíira upí anu
'Apuira tsóti, a isan. Isanan cana axa anu tsócë Nucën Papa Dios aribi
isan. 3 Axa anu tsócë ax ca upíira upí 'iaxa, maxax nibá upíira upí,
paxa 'aíshbi tunántani, jaspe cacë, a iscësa 'ianan bëtsi maxax ushíantani,
cornalina cacë, a iscësaribi ca aín ichúcë 'iaxa. Anu ax tsócë a nëbĕtsioracë
ca nónbai upíira upí, maxax ñu paxa iscësa, esmeralda cacë, axa ichutia
iscësa 'iaxa. 4 Anu ax tsócë aribi nëbĕtsioracë ca mëcën rabĕ 'imainun taë
rabĕ 'imainun rabĕ 'imainun rabĕ anu tsóti itsi 'iaxa. Axa a anu tsótinu
tsócëcamax ca mëcën rabĕ 'imainun taë rabĕ 'imainun rabĕ 'imainun rabĕ
caniacëcë unicama 'iaxa. Acamax ca aín chupa uxua 'ianan curi 'acë
mañuti mañucë 'iaxa. 5 Anu tsóti upíira upí anuaxa caná mëriti banaia
cana cuan. Cuanan cana anuaxribia bëtsi ñuribi sharatia cuan. Anu
Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánoncüa, cana mëcën achúshi 'imainun rabĕ
i tëacënu nanxun bimicĕxa 'apú rëquirucësaria rëquiruia isan. Isquin cana
anu ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icë quixun 'unan. 6 Anua

Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon ca parúnpapa upí, bëxnan bëxnánquicë
iscësa 'aíshbi 'unpáxma 'iaxa.
Anua Nucën Papa Dios 'icë a nëbětsi 'ianan a nëbětsioracë ca 'itsaira
bëruñu rabě 'imainun rabě ñu, axa bamatimoi tsócë, axribi 'iaxa. Aín
bëmánon 'itsaira bëruñu 'ianan ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bëruñu
'iaxa. 7 A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'iaxa, bëtsix ca vaca bënësa 'iaxa,
bëtsix ca unin bëmánan iscësa 'iaxa, bëtsix ca tëtëcamë'ëo nuania iscësa
'iaxa. 8 A ñucama achúshi achúshinëx ca anúan nuánti mëcën achúshi
'imainun achúshi pëchiñu 'iaxa. Aín bërucamax ca ëman 'ianan 'ucë mëúribi
'iaxa. A ñux ca nëtěnbi iměbi nëtëtima Nucën Papa Dios rabi ësai quiaxa:
Nucën Papa Dios, ax ca upíira upí, upíira upí upíira upí 'icën. Aín cushix ca
chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish,
usabi 'iti 'icën.
9 Usaquian 'itsa bëruñu ñu an Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira
tsóti, anu 'ianan bamatimoi tsócë, a nëtětimoquin rabianan —ca asábi
'icë —quixun cacëbëtan cacëbëtan, 10 ca mëcën rabě 'imainun taë rabě
'imainun rabě 'imainun rabě a caniacëcë unicama an axa xënibua 'aínbi
bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios ami bësui, rantin puruni tsóbuquin a
rabiia. Rabiquin ca curi 'acë mañuti atúan mañucë Nucën Papa Dios
'inánquin anua ax 'icë aín bëmánon nanquin rabiquin ësaquin caia:
11 Nucën 'Ibu Dios, min camina camabi ñu uniocën. Mix cuëëncësabi oi
ca 'iacëxa, mix cuëëncësabi oquin camina min cushínbi camabi ñu
ënë menu 'icë 'imainun naínu 'icë ñuribi uniocën. Usa 'aish camina
camabi unicama 'imainun ángelcamanribi rabitisa 'ain.

5

Nucën Papa Diosan tuíncë quirica 'imainun Carnero ñuicë bana

1 Axa anu tsócë Nucën Papa Dios an aín mëcën mëquenën tuíncë cana
quirica taráncë isan. Iscëx ca aín naměnu cuënëocë 'ianan aín caxunuribi
cuënëocë 'iaxa. A quirica aín namě istisama 'itánun upí oquin tacáshcacë
'aish ca anúan tacáshcacë ñu mëcën achúshi 'imainun rabě 'iaxa. 2 A
isanan cana achúshi ángel cushiira axa ësai qui munuma banaia isan:
—¿Uínra cara ax bëtsibë sënënmaira 'ixun ënë quirica anúan tacáshcacë
pëóshxun bacati 'ic?
3 Quicëbëbi ca an pëóshti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icë ángelcama 'imainun
menu 'icë unicama 'imainun anua bamacë unicama 'icë, anu 'icë uni-
cama achúshinëxbi ca an a quirica bacanan isti 'aíma 'iaxa. 4 An bacanan
uisai quicë cara quixun isti 'aíma 'imainuan an ami bësuquin a quirica
ñachati unibi 'aíma 'icë isi cana ini bëunan mëscúan. 5 Usai bëunan
mëscutiabi ca a caniacëcë unicama achúshinën 'ë caxa:
—Camina ini bëunan mëscútima 'ain. Ca is, Judatan rëbúnquicama
achúshi, 'Inúan cacë, ax Davidnën rëbúnquiribi 'icë, Jesús, ax bamáxbi
baísquia 'aish camabi ñun 'ibuira, an ca a quirica taráncë bacaquin, anúan
a tacáshcacëcama pëóshti 'icën.
6 Usai quicëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun anu axa
'itsa bëruñu rabě 'imainun rabě ñu axribia bamatimoi tsócë, 'imainun
caniacëcë unicama, acama nëbětsia nicë, carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama Cristo a isan. Ax ca unin 'ucha cupí carnero 'acësa oquin
'aquian unin anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicë 'iaxa. 'Ën iscëx ca ax
mëcën achúshi 'imainun rab'ë matúxcañu 'ianan mëcën achúshi 'imainun
rabě bëruñu 'iaxa. Aín bëru mëcën achúshi 'imainun rabě ax ca aín Bëru
Ñunshin Upí Nucën Papa Diosan camabi menu 'icë unicamanu cuanun

xucë a 'icën. 7 Anu cuanquin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
an axa tsócë Nucën Papa Dios aín mëcën mëqueua 'icë quirica a biaxa.
8 Bicëbë ca 'itsa bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu, axribia bamatimoi tsócë,
acama 'imainun mëcën rabĕ 'imainun taë rabĕ 'imainun rabĕ 'imainun
rabĕ caniacëcë unicamaribi, Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama
ami bësucë 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacëcë unicaman ca arpa
cacë ñu a 'ai cuëëni cantati, a 'imainun curi 'acë manë xanpa anua
sanutanun nëënti tsëpasa ñu 'icë, acama tuíanxa. A xanpanuax cuin
tëxĕquianxa 'irucë, ax ca aín unicaman Nucën Papa Dios rabianan ñucácë
banacama a 'iaxa. 9 Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami bësuax
ca cantati ió cantaxa, ësai qui:

—Min camina bëtsibë sënĕnmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacë
pëóshxun bacati 'ain. Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama
bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacë, 'imainun camabi
nëtënuax ucë, 'imainun bëtsi bëtsi 'apuñu unicama, Nucën Papa
Diosnan 'inun iĕmian. 10 Iĕmianan camina atu Nucën Papa Diosbë
'apu 'inun 'imianan judíos sacerdotesa 'imiquin an Nucën Papa
Diosbë banaquin a rabicë 'imian. Usaquinmi 'imicëx ca mibë ënë
menu 'icë unicaman 'apusa 'iti 'ain.

11 A cantati cuatancëxun isquin cana anu Nucën Papa Dios 'icë
a 'imainun anua 'itsa bëruñu ñu, axribia bamatimoi tsócë acama
'icë, 'imainun anua caniacëcë unicama 'icë, a nëbĕtsioratia 'aisamaira
tupúntisama 'aish ángelcama munuma banaia cuan. 12 Ësai ca munuma
banai quiaxa:

—Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax ca bëtsibë sënĕnmaira
'icën. A unin 'acë, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi
ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncë, 'ianan cushiira a ca camabi
unicama 'imainun ángelcamanribi rabiti 'icën. Rabianan ca —
asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacë banacama cuati 'icën.
Cuëënquin ca axribia cuëënun rabiti 'icën.

13 Usai banaia cuanan cana Nucën Papa Diosan unio ñucama, naínu 'icë
ñucama, 'imainun menu 'icë 'imainun bacanu 'icë, anua bamacë unicama
'icë anu 'icë unicama, acamaxa munuma banai ësai quia cuan:

Ax anu tsócë Nucën Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuëënquin axribia cuëënun
rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin
an cacë bana cuati 'icën. Ax cushiira 'aísha bëtsi 'apusama 'icë
ca camaxunbi xënibua 'aínbi a rabiti 'icën. Cuëënquin ca axribia
cuëënun rabiti 'icën.

14 Usaía cantaia ca 'itsa bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu, axribia ba-
matimoi tsócë, acaman —usai ca 'iti 'icë —quixun caxa. Cacëbë rantin
purúnquin ca a caniacëcë unicamanribi axa bamatimoi tsócë a rabiaxa.

6

Mëcën achúshi 'imainun rabĕ anúan quirica tacáshcacë ñucama ñuicë bana

1 Usaquin istancëxun cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
an anúan quirica tacáshcacë mëcën achúshi 'imainun rabĕ ñu a achúshi
pëóshia isan. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu,
axribia bamatimoi tsócë, acama achúshinëxa caná banacësari munuma
banai —ca chiquiti ut —quia cuan. 2 Quicëbëtan isquin cana achúshi
caballo uxua chiquitia isan. Axa a caballonu tsócë unin ca canti achúshi

tuíanxa. Tuíanx uquin Nucën Papa Diosan 'ináncëxun biquin, 'apúan
mañucë mañuti mañutancëx ca axa ami nishcë unicama ñusmoi abë
'acanani cuanxa.
3 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan
quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆
'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti
ut —quia cuatëcëan. 4 Quicëbë ca bëtsi caballo, ushían chëxëira, anuax
chiquíaxa. Axa a caballonu tsócë uni an ca bëtsibë bëtsibë 'acánani
cëñuanánun unicama 'iminuan, Nucën Papa Diosan 'ináncëxun, aín manë
masínbu biaxa.
5 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan
quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆
'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti
ut —quia cuatëcëan. Cuaquin isquin cana caballo tunan chiquitia isan.
'Ën iscëxun ca anu tsócë unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'ië tupúnti
tuíanxa. 6 Isquin cana 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia
bamatimoi tsócë, acama nëbë̆tsinuaxa banaia cuan, piti ñu cupíira 'aían
ësai quia:
—Achúshi nëtën ñu mëëtancëxun bicë curíquinën camina achúshi kilo-
ishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabë̆ 'imainun achúshi kilo cebada
biti 'ain. Usa 'aínbi ca i bimin xëni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti
'icën.
7 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan
quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆
'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut
—quia cuatëcëan. 8 Cuaquin isquin cana bëtsi caballo, curua, chiquitia
isan. Axa anu tsócë uni aín anëx ca Bamati cacë 'iaxa. An Bamati cacë uni
a nuibiancë, a unix ca Anua Uni Bamacë 'Iti caquin anëcë a 'iaxa. A uni
rabë̆ ca, ënë menu 'icë unicama 'aisamaira 'aísha nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun
rabë̆ oquin tëacësa 'icëbia amo 'icë achúshi cëñunun Nucën Papa Diosan
'imiaxa. Usaquin 'imicëxun ca a uni rabëtan 'acananía 'aisamaira uni
bamanun 'imianan 'acëñuma 'aísha 'aisamaira uni bamanun 'imianan
'insinan 'aisamaira uni bamanun 'imianan axa piánancë ñuinacan picëxa
'aisamaira uni bamanun 'imiaxa.
9 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan
quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana Nucën Papa
Diosan bana cuanan, a banax ca asérabi 'icë quiax quicë cupí unin 'acëxa
bama unicaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncë maxax, a tëmúcüa
isan. 10 A ñunshinax ca munuma banai quiaxa:
—Nucën 'Ibu Dios, upíira upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicësabi
oquin 'acë 'icë, ¿uínsarainra caramina menu 'icë unicama, an nu 'a, a cupiti
'ain?
11 Usai quia Nucën Papa Diosan 'ináncëxun ca acama achúshi
achúshinën chupa uxua biaxa. 'Ináncëxuan bicëbëa ësoquin atu cai banaia
cana cuan:
—Mitsu 'acësaribi oquin axa Cristomi catamëcë raíri uniribi, unin
'aquin sënë̆ontamainun, camina caínpainti 'ain.
12 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun
quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbë ca mecama shaíquiaxa.
Usai 'icëbë ca bari bëánquiaxa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxë
imi iscësa 'iaxa. 13 Usaía 'imainun ca suñúanëan bëcacëxa higos bimi
paxa rëucucësari 'ispa rëucüaxa. 14 Quirica taráncësa 'inun taramëti ca

naicamë'ëo nëtëaxa. 'Imainun ca aín bashicama 'imainun nasícama anua
'icënuax tacúaxa. 15 Usai 'icëbë ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma
unicama, 'apucama 'imainun uni cushibubë ñuñu unicama, 'imainun
capitáncama, 'imainun uni chacama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncë
unicama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncëma unicama, a camáxbi racuëti
matá me shimú 'icë quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icë xaxu chacama
nëbëtsi unëaxa. 16-17 Unëquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:
—A nëtë anúan axa anu tsóti upíira upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócë
Nucën Papa Dios a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
an axa ami sináncëma unicamami nishquin castícanti nëtë ca uaxa. Usa
'ain ca unicamax uíxbi iëtima 'icën. Usa 'ain ca nunu rurucubut, 'Apuira
an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcë, an nu castícanxunma 'anun
ca nu unët.

7

'Itsaira judíos unicamax Nucën Papa Diosnan 'aish 'unántiocë 'iá bana

1 Usaquin istancëxun cana rabë 'imainun rabë ángel isan. Achúshinëx
ca aucüaxa bari urucë anu nicë 'iaxa. Bëtsix ca ami bari cuabúcë anu
nicë 'iaxa. Bëtsíxa baca rëbumi 'imainun ca bëtsix baca tsipúmi 'iaxa.
A ángelcaman ca suñun me bëcanan parúnpapa bëcaisama oquin bëaranan
iribi bëcaisama oquin bëaraxa. 2 Usaquin bëaranan mecamacëñun anu
'icë ñucama, 'imainun parúnpapacëñun anu 'icë ñucamaribi 'atimonun ca
Nucën Papa Diosan a ángelcama aín cushi 'inánxa. Acama istancëxun cana
bëtsi ángel aucüaxa bari urucë anuax aia isan. An ca uquin axa bama-
timoi tsócë, Nucën Papa Diosan unicama, anun Cristonën anë 'imainun
Nucën Papa Diosan anë aín bëmánanu cuënëoti ñu bëaxa. Usa 'ixun ca
a ángelnën munuma cuëncëni banaquin rabë 'imainun rabë ángelcama a
caxa: 3 —Nun an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama 'unánti
oquin atun bëmánancama cuënëocëma pan 'ain camina mecama 'imainun
parúnpapacama 'imainun icamaribi 'atimotima 'ain.

4 Catancëxun ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánti
oquin cuënëoxa, uiti cara cuënëocë 'icë quixun 'ën cuanun ca a ángel ësai
quiaxa:

—A 'unánti oquin cuënëocë unicamax ca 'aisamaira, ciento cuarenta
y cuatro mil (144,000) uni 'icën, atux ca Israelnën mëcën rabë 'imainun
rabë bëchicëcaman rëbúnqui 'icën. 5 Doce mil ax ca Judatan rëbúnqui
'icën. 'Imainun ca doce milribi Rubénën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce
milribi Gadnën rëbúnqui 'icën. 6 'Imainun ca doce mil Asernën rëbúnqui
'icën. 'Imainun ca doce milribi Neftalínën rëbúnqui 'icën. 'Imainun
ca doce milribi Manasésnën rëbúnqui 'icën. 7 'Imainun ca doce milribi
Simeonën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Levitan rëbúnqui
'icën. 'Imainun ca doce milribi Isacarnën rëbúnqui 'icën. 8 'Imainun ca
doce milribi Zabulonën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Josénën
rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Benjaminën rëbúnqui 'icën.

Usai ca 'ën cuanun quiaxa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucë

9 Usaquin cuatancëxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira uni isan.
Acamax ca camabi menuax ucë 'aish bëtsi bëtsi unibu 'iaxa. Usa 'aish
ca bëtsi bëtsi banan bananan anua Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'icë, a

'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bëmánon sëtĕcë
'iaxa. A camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xëbin pëchisa ñu pëchi tuíncë
'iaxa. 10 Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:
Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócë Nucën Papa Dios, an ca Carnero
'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun 'uchacama tërĕnquin
xënibua 'aínbi ainan 'inun nu iĕmiaxa.
11 A unicamaxa quicëbë ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira tsóti anua
Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun mëcën rabĕ 'imainun taë rabĕ 'imainun
rabĕ 'imainun rabĕ caniacëcë unicama, 'imainun axa 'itsaira bëruñu
rabĕ 'imainun rabĕ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nëbĕtsioraxa.
Nëbĕtsioraquin ca anua ax 'icë anuax rantin puruni, meu bësuquin,
Nucën Papa Dios rabiaxa. 12 Rabiquin ca caxa:
Ësai ca 'iti 'icën. Mix cuëënun ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi
mi rabiti 'icën. Camabi unicaman 'Apu 'ianan, camabi ñu 'unáncë
'icë cananuna —asábi ca —quiquin mi rabin. Min cushix ca chaira
'icën. Mixmi cëñútimoi usabi 'ia cananuna xënibua 'aínbi mi rabiti
'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.
13 Nucën Papa Dios rabicëbëtan ca aín anu tsótinu tsócë caniacëcë uni
achúshinën 'ë ñucáxa:
—¿An chupa uxua pañucë unicama ënëx cara ui 'ic? ¿Uinuax cara uax?
14 Cacëxun cana can:
—'Ën cana 'unaniman. Min camina 'unanin.
Cacëxun ca 'ë caxa:
—'Ënë unicaman ca ami sináncë cupí 'aisamaira tëmëraquinbi Nucën
Papa Diosmi catamëti ëncëma 'icën. Atux ca Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí aín imi 'apati bama, ami catamëti aín 'uchacama tërĕncë 'aish
aín nuitu upí 'aish chucacësa 'icën, aín chupa uxuira axa chuañumasa
'inun. 15 Usa 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë anubi 'icën. Anuxun
ca nëtĕnbi, imĕbi rabiquin, ax cuëëncësabi oquin a ñu 'axunia. Usoia ca
Nucën Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi 'ixun, acama ënquinma bërúanti
'icën. 16-17 Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua Nucën Papa
Dios 'icë anu 'ixun ca acamaxa nëtĕtimoi upitax tsónun bërúanti 'icën.
An 'aracacë ñuina aín 'ibun upí oquin 'unpax 'amianan bërúancësaribi
oquin ca an aín unicama bërúanti 'icën. An ca acama chuámarua tani
cuëënun 'imiti 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosanribi atúxa iní masá
nuitutia nëtĕmiti 'icën. Nëtĕmianan ca atúxa bëunan mëscutiabi aín
bëun tërĕnti 'icën. Usa 'ain ca anu 'icë aín unicamax tëmëratëcënima,
'ianan 'acëñuma 'itëcënima, 'ianan shimatëcënima, 'ianan bari cushin
xarotëcëncëma 'ianan añu 'itsísbi tantëcëntima 'icën.

8

1 Usai a caniacëcë uni quicëbëtan cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama, an anun quirica tacáshcacë itsi, ashiquin pëóshia isan.
Pëóshcëbë ca banai sharatima nëtĕishiaxa, media hora 'itámainun.

Mëcën achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacë ñu pëóshtancëxun ashiquin pëóshtëcëncëbëtan Juanën ñu isa

2 Usaía 'icëbëtan cana mëcën achúshi 'imainun rabĕ ángel Nucën Papa
Dios bëmánon nicë isan. Iscëxun ca Nucën Papa Diosan 'ináncëxun, a
ángelcama achúshi achúshinën manë banañu biaxa. 3 Usa 'ain ca bëtsi
ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax, anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon
'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acëribi, a rapasu niracëaxa.

Usai 'ia ca aín unicaman a rabianan ñucácë banacamabëa aín cuin
tëxëquianx 'irutanuan nëënun Nucën Papa Diosan 'itsaira tsëpasa ñu
a ángel 'inánxa. 4 Angelnëan tuíncë xanpa anuax ca sanu cuínbë, aín
unicaman a rabianan ñucácë bana, ax anu Nucën Papa Dios 'icë anu
cuaruaxa. 5 Usai 'icëbëtan ca ángelnën anuxun sanutanun tsëpasa ñu
nëënti, anua tsisu rëquirucë biquin, a xanpanu 'aruquin buácatancëxun
menu niaxa. Nicëbëa caná mëriti banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun
mecama shaíquiaxa.

Manë banañucama

6 Usai 'icëbëtan ca a ángelcama mëcën achúshi 'imainun rabë, an aín
manë banañu banonuxun mëníoxa.
7 Achúshi ángelnën pain ca aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'uí
'aíshbi matsiira 'aish iru, a 'imainun tsi rëquirucë, acamabë imi mëscúcë,
acamax meu nicëx rëucüaxa. Rëucucëbë ca 'aisamaira 'aíshbi mecama
nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi
nëëmëti nëtëaxa. Icama 'imainun basi paxacamaribi nëbëtsi, rabë
'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi, amo 'icë achúshi ca nëëmëaxa.
8 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Usocëbë
ca achúshi ñu chaira aín bashi nëëmëcësa 'icë nicëxa parúnpapanu ni-
pacëcëbë parúnpapa chaira 'aíshbi nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin
tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi imisa 'iaxa. 9 Usai 'icëbë ca anu 'icë
ñuinacama 'imainun anu 'icë manë nunticamaxribi, 'itsa 'aíshbi nëbëtsi,
rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi cëñuti
nëtëaxa.
10 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa.
Banocëbë ca 'ispa chaira, bimicëxa taban rëquirucësa 'aish naínuax
rëquícuaianx nipacëaxa. Usari 'i ca bacacamabëa xëxácama 'itsa 'aíshbi
nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'ain, amo 'icë achúshinu
nipacëaxa. 11 A 'ispax ca Mucaira caquin anëcë 'iaxa. Anu a 'ispa nipacëcë
bacacamabë ca xëxácamaribi mucaxa. Usai 'ia mucacë cupí ca 'aisamaira
uni bamaxa.
12 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa.
Banocëbë ca bari, 'uxë 'imainun 'ispacamaribi 'itsa 'aíshbi nëbëtsi
rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi bënamëti
pëquicëma 'icën. Usa 'ain ca nëtë 'imainun imëribi nëbëtsi rabë 'imainun
achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi bari, 'uxë, 'ispacaman
pëcacëma 'iaxa.
13 Usacëbëtan istëcënquin cana ángel naínuax nuania isan. Nuania,
munuma banai ësai quia cana cuan:
—Manë banañu rabë 'imainun rabë banocë 'aínbi ca rabë 'imainun
achúshi ángelnënribia banocëbëtan, axa menu bucucë unicaman masócë
'ixun 'aisamaira paë tanti 'icën. Achúshi banocëbë tëmëranan ca bëtsi
banocëbëribi tëmëranan bëtsiribia banocëbë usaribiti tëmëratëcënti 'icën.

9

1 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa.
Banocëbëtan cana naínuaxa 'ispa achúshi menu nipacëcë isan. Nucën
Papa Diosan 'ináncëxun ca anun quini chaira 'aish nëmínra xëocati ñu
bixun tuíanxa. 2 A tuíncë ñu anun ca quini chaira 'aish nëmínra a xëocaxa.
Xëocacëx ca anuax tsin cuin chiquíaxa, manë tsi rëquirucë aín cuin
chiquícësaribi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucëx ca bari bëánquicësa

'iaxa. 3 A tsin cuínuax ca 'aisamaira chanpusaribi ñu chiquíaxa, mecamanu cuanux. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca a chanpucaman paëx, nibantan paësaribi 'iaxa. 4 Tsin cuínuax chiquitia ca Nucën Papa Diosan a chanpucama caxa: Menu 'icë basi, imaxu, chucu, ro, i acama camina 'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ënan 'icë quixun 'unánun aín bëmánanu 'ën anë 'aquin 'unántiocëma uni acama cuni 'atimoti 'ain. 5 Mëcën achúshi 'uxëan paë tanun 'aquinbi camina a unicama bamamitima 'ain. Usoquian cacëxun 'acëx ca aín paëx nibantan uni 'acëxuan paëocësa usaribi 'iaxa. 6 Usaía 'imainun ca a 'acë unicamax axbi bamatisa taníbi bamatima 'icën. Asérabi cana bamatisa tani quibi ca 'aisamaira oquin paë taníbi bamatima 'icën.

7 A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancë caballo usaribi 'iaxa. Aín maxcánu ca curi mañuti 'acësa 'iaxa. 'Imainun ca aín bëmánan unin bëmánansa 'iaxa. 8 Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xëtax ca 'inúanën xëtasa 'iaxa. 9 Aín namicamax ca manë chupan rabumëcësa 'iaxa. 'Ianan ca aín pëchi banamiaxa. Nuánquianquin ca 'aisamaira autua an niquincë caballonën 'acánani cuanquin buancëxa banacësaribi oquin aín pëchi banamiaxa. 10 A chanpucaman tsispin ca nibanta inasaribi 'iaxa. Ax ca anúan mëcën achúshi 'uxën uni paë tanmiti 'iaxa. 11 A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nëmíinra anu 'icë ñunshíncaman cushi 'iaxa. A ñunshinan anëx ca hebreo banan cacë Abadón 'icën, griego banan cacë ca Apolión 'icën.

12 Usaquin ca rabë 'imainun rabë ángelnëan aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banocëbëtan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman paë tanmiaxa. Usaquian 'acëbëtanbi ca rabë ángelnën aín manë banañu unicama paë tanun banocëma pan 'icën.

13 Banoíma 'ixun ca a rabë ángel achúshinën aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acë, aín cuëbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acë, rabë 'imainun rabë, anuaxa banaia cuan. 14 Banaquin an bërí manë banañu banocë ángel a caía, ësai quia cana cuan:

—Camina Eufrates cacë baca rapasunuxuan nëacë rabë 'imainun rabë ángel a tubuxun ënti 'ain.

15 A rabë 'imainun rabë ángelcama Eufrates baca rapasunuxuan nëacë, ax ca anúan camabi unicama rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi acama 'ati nëtë utámainun nëacë 'iaxa. Usa 'ain ca anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuaxa banaia a cuaxun, manë banañu tuíncë ángel an nëacë ángelcama tubuxun ëanxa. Usaquin ca a baritia, a 'uxë, a nëtë, a horabi ca unia 'anun ëncë 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin 'axa. 16 A rabë 'imainun rabë ángelcama aín suntárucamax ca 'aisamaira caballonu tsócë 'iaxa. Acamax ca 'aisamaira 'aish doscientos millones 'icë quiáxa quia cana cuan.

17 'Ën iscëx ca a caballocama ësa 'iaxa: anu tsócë suntárucaman manë chupa atun shicánu 'icë ax ca tsi rëquirucësa 'ianan cuman batsisa 'aíshbi tunántani 'ianan curúnsa 'iaxa. A caballocaman maxcatax ca 'inúanën maxcásа 'iaxa. Aín cuëbínuax ca tsi rëquirucë 'imainun tsin cuin 'imainun azufre cacë ñu nëëmëti chiquíaxa. 18 Caballonën cuëbínuax chiquícë ñucamax chiquíquin ca unicama nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi cëñuaxa. 19 A caballocaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa. Anun ca unicama paë tanmiquin 'atimoxa.

Usai 'iquin ca caballocaman aín cuëbínuax chiquícë ñucama 'imainun aín
ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimoquin cëñuaxa.
20 'Aisamaira oquin 'atimocëxbia bamacëma unicamax ca sinanaquin,
atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'iaxa. Ñunshin 'atimacama rabianan ca
unin 'acë ñu, curi 'acë 'imainun uxua manë 'acë 'imainun panshían manë
'acë 'imainun maxax 'acë 'imainun i 'acë, a ñucaman isíma 'ianan cuatíma
'ianan nitsíamabi, a rabiquin an 'acësabi oquin ñu 'atima 'ati ënquinma 'axa.
21 Uni 'ati, 'imainun ñu xëax ñubë 'iti, 'imainun aín xanuma 'aínbi xanu
itsibë 'iti, 'imainun aín bënëma 'aínbi uni itsibë 'iti, 'imainun ñu mëcamati,
acama sinanaquin ënquinma usabi oquin 'axa.

10

Quiricaratsuñu ángel 'ia

1 Bëtsi ángel cushiira, axribia naínuax aia cana isan. Ax ca nëtë cuin
mëu nicësa 'ianan aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bëmánan bari
pëquicësa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi rabë tsi rëquiruia iscësa 'iaxa. 2 Aín
mëcënan ca bacacë quiricaratsu tuíanxa. Usai 'iquin ca aín taë mëqueunën
parúnpapa amánan aín taë mëmiunën me amáxa. 3 Usai 'itancëx ca 'inúan
munuma banacësari banaxa. Banacëbë ca mëcën achúshi 'imainun
rabë canacamë'ëoribi banaxa. 4 Caná banacëbëtan a banacama cuënëoti
'ixunbi cana naínuaxa ësai banaia cuan:

—Canacaxa quicëcama camina uisai quicë cara quixun unin 'unánun
cuënëotima 'ain.

5 Angel an aín taë itsin parúnpapa amánan aín taë itsin me amácë, an ca
aín mëcën mëqueu 'icë manámi oxa. 6 Manámi oquin ca caxa:

—Axa bamatimoi tsócë, an naí, me, parúnpapa, acama 'imainun anu
'icë ñucamaribi unio Nucën Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax
quiasabi oi ca bërí 'iti 'icën. 7 Bëtsi ángelnën aín manë banañu banocëbë ca
an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa, usai ca 'iti 'icë
quiásabi oi 'iti 'icën. A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'aínbi
ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën, manë banañu banocëbë.

8 A ángelnëxa quicëbëtan cana naíucüax banaia cuatëcëan, ësai qui:

—A ángel, axa parúnpapa 'imainun menuribi nixun aín mëcënan ba-
canuxun tuíncë quiricaratsu a ca bitsi cuan.

9 Usaquian 'ë cacëx, ángelnu cuanquin cana —quiricaratsu camina 'ë
'inánti 'ai —quixun can. Cacëxun ca 'ë caxa:

—A cënë 'icë, ca bit. Bixun ca pit. Picëx ca min cuëbínuax bataira 'aish
buna rëpasaribi 'iti 'icën. Usa 'aíshbi ca min pucu 'ucë mëucüax mucaira 'iti
'icën.

10 Usaquin caquian 'ë 'ináncëxun, aín mëcënua bixun cana a
quiricaratsu pian. Picëx ca 'ën cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasa
'iaxa. Bata 'aíshbi ca 'ën 'ecëx 'ën pucunuax mucaxa. 11 Usai 'icëbëtan
cana ënë banaribi cuan:

—Bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi nëtënu 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, a
unicama ñuia Nucën Papa Dios quicë bana camina unicama ñuixuntëcënti
'ain.

11

Jesucristo ñuiquin an cacë ca rabë 'icë quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan 'ináncëxun i tsatisa biquin ësaia
quiaribi cuan:

—Tsatisa ënë i bixun camina anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu aín chaxcĕ tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun
nëënti, aín chaxcĕribi tupúnti 'ain. Tupúanan camina an anuxun Nucën
Papa Dios rabicë unicama cara uiti 'icë quixun 'unánuxun tupúnti 'ain.
2 A xubu rapasu 'icë me mëníocë, ashi camina tupúntima 'ain. Ax ca axa
Nucën Papa Diosmi sináncëma unicamaxa anu 'inun ëncë 'iti 'icën. A
unicaman ca cuarenta y dos 'uxëcama anu a xubu 'icë ëma, Jerusalén,
a 'atimoi niti 'icën. Usa 'ain camina a xubu rapasu 'icë me mëníocë, a
tupúntima 'ain. 3 A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ë ñuiquin
unicama canun rabĕ uni xuti 'ain. A uni rabĕ ax ca rabĕ olivos cacë
iisa 'imainun rabĕ anu lamparín nanti ñusa 'icën. An ca 'ën xucëxun
'aisamaira nëtë, mil doscientos sesenta, a nëtëcama 'ë ñuiquin bana
unicama ñuixunti 'icën. Atux ca masá nuitucë unían pañucësaribi chupa
pañucë 'iti 'icën.

4 An 'ë ñuiquin unicama cati rabĕ uni axa rabĕ olivos cacë iisa 'imainun
rabĕ anu lamparín nanti ñusa 'icë ax ca anua Nucën 'Ibu Dios, axa camabi
menu 'icë unicaman 'ibu 'icë, a bëmánon nitsíncë, a 'icën. 5 Unían a
'atimoisa tancëxun ca atun aín cuëbínua tsi rëquiruia chiquínquin cëñuia.
An a 'atimoisa tancë unix ca usaquian 'acëx bamati 'icën. 6 A rabëtax ca
cushiñu 'icën. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucën Papa Dios quicësabi
oquin bana ñuixunmainuan 'uí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca
bacanu 'icë 'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin
paë tania tëmëranun unicama 'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa
tania usoquin ca 'ati 'icën.

7 Atúan unicama bana ñuixuncë nëtëcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa
ñu, ax quini chaira 'aish nëmíinra, anuax chiquíti 'icën. Chiquítancëxun
ca an unicama bana ñuixuncë rabĕ, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin
bamamiti 'icën. 8 Bamamicë 'aíshbi maíncëma 'aish ca a ëma cha, anu
Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racáti
'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin anëcëribi 'icën, anu
'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'iásaribiti Nucën
Papa Diosmi sináncëma 'ain. 9 Rabĕ 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë
itsi bari xamárutamainun anu racácë ca anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi
unibu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, acaman
isquin, uni raírinëan maíntisa taniabi 'amitima 'icën. 10 A rabëtan Nucën
Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa
Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabĕ bamacë isi cuëënti 'icën.
Cuëëni ca abëa nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.

11 Rabĕ 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárucëbë
ca a rabëtax bamaxbi Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niru-
axa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti racuĕira racuĕaxa.
12 Racuĕcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:

—Nëri ca ut.

Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nëtë cuinan
nëbĕtsiocëx naínu cuanxa. 13 Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíquiaxa.
Shaíqui ca Jerusalén ëma nëbĕtsi rabĕ, mëcën rabĕ oquin tëacësa 'aíshbi
amo 'icë achúshi rurucubuaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira uni siete
mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuĕquin,
Nucën Papa Dios naínu 'icë rabiaxa.

14 Usaquin ca mëcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan
bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira

paë tantëcëanxa. Usocëbëtan ca ángel itsi an tsiánquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bërí banoti 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

15 Usa 'ain ca a ángelnënbi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati munuma banaia ësai quia cuan:

Bërí ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iëminun caísa, axëshi 'Apu 'ia. Nëtëtimoi usabi 'inux ca 'ia.

16 Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mëcën rabë̆ 'imainun taë rabë̆ 'imainun rabë̆ 'imainun rabë̆, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsócë, acaman rantin puruni racábuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabiaxa. 17 Rabiquin ca caxa:

Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Camina usabi 'iá 'ianan usabi 'aish, usabi 'iti 'ain. Cushiira 'ixun camina min cuëëncësabi oquin 'ain. 'Ai camina bërí mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë cananuna bërí —asábi ca —quixun caquin mi rabin. 18 Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xuamati nishaxa. Nishcë 'aínbi ca anun min uisoquin caramina atu 'ati 'ai, usoquin 'ati nëtë uaxa. Anun min camabi uni bama 'aíshbia baísquicë isti nëtë ca uaxa. An mix quicë bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa min aín 'uchacama tërë̆nun mimi catamëcë 'ixun min bana cuacë unicama, aín cushi unicama 'imainun cushima unicamaribi, camabi isquinmi anun mibëa 'inun biti nëtë ca uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu unicama anua atun ñu 'atima 'acë cupí camabi 'uchañu uni 'iti anu cuanti nëtëribi uaxa.

19 Usai 'icëbë ca naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë xëoquiaxa. Xëoquicëbëtan cana bunánti, anua Nucën Papa Diosan cuënëo maxax pará rabë̆ nancë, a isan. Iscëbëa munuma caná mëriti banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa. 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru ax rëucubuaxa.

12

Xanu 'imainun pianancë ñuina chaira capë̆sa 'aíshbi ushíainra ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana achúshi ñu naínu 'icë isan, ax ca xanu 'iaxa. Xanu 'aíshbi bari mëu nicësa 'ianan ca aín taë shimú 'uxë 'iaxa. Aín maxcánu ca mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ 'ispa mañutiocë 'iaxa. 2 Tuñu 'aish ca a xanu bacë̆nux paë tani bënëti cuëncë̆anxa. 3 A istancëxun cana bëtsi ñuribi naínua isan, ax ca pianancë ñuina chaira, maxë capë̆sa 'iaxa. Aín maxcá ca mëcën achúshi 'imainun rabë̆ 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu mañuti 'iaxa. Aín matúxcacama ca mëcën rabë̆ 'iaxa. 4 Aín ina chaira anun ca maë̆ncësoquin 'ispacama nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi menua nipacënun rëupaxa. Usoquin 'ispa rëupatancëx ca bacënia aín tuá 'enux, tuñu xanu bëmánon niracëaxa. 5 Niracëxuan caínmainun ca a xanu bëbu tuá bacë̆anxa, ax canitancëx cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. Usa 'ain ca aín tita bacë̆ncë 'icë, anua ax 'icë anu abë 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan buánxa. 6 Bacë̆ntancëx ca a xanu anu uni 'icëma menu cuanxa, anua ax 'iti Nucën Papa Diosan mënío anu. Mil doscientos sesenta nëtën 'i anu 'ia ca an mëníosabi oquin Nucën Papa Diosan anúan ax upitax tsónun piti 'inánti 'icën.

7 Usaía 'ian ca Nucën Papa Diosan nëtënuax, ángelcaman cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancë ñuina chaira maxë capë̆sa a 'imainun

aín ángelcamabë 'acananxa. 8 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín
ángelcaman, pianancë ñuina chaira maxë capĕsacëñun aín ángelcama
ñusmoxa. Ñusmocëbë ca Nucën Papa Diosan nëtënu anua atux 'iti 'aíma
'iaxa. 9 Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancë ñuina chaira maxë capĕsa
a aín ángelcamacëñunbi Nucën Papa Diosan chiquínxun menu niaxa. A
capĕsa ñuina ax ca an bëráma Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran
'aish ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an camabi menu 'icë unicama
paráncë a 'icën.
10 Usaía 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ësai munuma
banaia cuan:
—An ami catamëcë unicama, nucën xucĕantu, 'atimaquin ñuiquin
nëtĕquinma nëtĕnbi 'imĕbi Nucën Papa Dios manóncë, ax ca ënua
chiquíncë 'icën. Usa 'ain ca bërí an aín cushínbi ainan 'inun uni iĕmicë,
Nucën Papa Dios, ainshi asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bërúanan
Cristo atun 'Ibu 'inun 'imiaxa. 11 Aín unicama, nucën xucĕantu, ax ca
Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami catamëcë cupí atun 'ucha
tërĕncë 'ianan aín bana ënquinma sináncë 'aish, ñunshin 'atimanën 'apúan
'atima ñu 'amicëma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcë unin bëtsi bëtsi ocëx
bamatisa 'ixunbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëncëma 'icën. 12 Ñunshin
'atimanën 'apu a Nucën Papa Diosan aín nëtënua chiquíncë 'ain, camina a
nëtënu 'icëcama, mitsux cuëënti 'ain. Mitsu usaquin canan cana axa menu
'icëcama 'imainun axa parúnpapanu 'icëcama ësaquin cain: Nucën Papa
Diosan aín nëtënua chiquíncë 'aish ca ñunshin 'atimanën 'apu 'aisamairai
nishaxa, anun an ñu 'ati nëtë ca 'itsama 'icë quixun 'unani. Nishquian ñu
'acëbëtan camina 'aisamaira masá nituquin tëmërati 'ain.
13 Usaía naínuax banaia 'ën cuacëbëtan ca pianancë ñuina chaira maxë
capĕsa an —naínua chiquínxun ca 'ë menu niaxa —quixun 'unánquin,
xanu axa bëbu tuá bacĕncë, a 'atimonuxun nuiaxa. 14 Nuicëxbi ca a
xanux Nucën Papa Diosan 'imicëx, tëtëcamë'ëon pëchisa rabĕ 'aish aín
pëchi chaira 'iaxa. Anun anu uni 'icëma me, anu a ñuina chaira capĕsa
ax cuantima, anu nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan 'imiaxa,
anuxun an mëníosabi oquin rabĕ 'imainun achúshi baritia 'imainun
mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti 'inánuxun. 15 Ñuina chaira
capĕsa an ca a xanua bacan buántanun quixun aín cuëbitan 'unpax chaira,
a caxuxun xucaxa. 16 Usocëbë ca me amo rabĕ tuqui baquicëbë, a
ñuinacan xucacë 'unpax me 'ucë mëu atsini nëtĕaxa. Usai 'iá 'unpax me
'ucë mëu atsíncëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën. 17-18 Usai 'ia isi
ca ñuina chaira capĕsa ax 'aisamairai xuamati xanumi nishaxa. Nishi ca
a xanun rëbúnqui raíri, an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acë
'ianan an Jesucristomi sinánti ëncëma, a unicamabë 'acanani cuanxa.

13

Ñuinacan'ëo rabĕ ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana parúnpapa masinu nixun ñuinacan'ëo
parúnpapanuax uax 'iruia isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín matúxcanëx
mëcën rabĕ 'imainun aín matúxcanu 'icë mañutiribi mëcën rabĕ 'iaxa.
Usa 'aish ca aín maxcataxribi mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'imainun,
aín maxcácamanuribi Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicë bana
cuënëocë 'iaxa. 2 A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëox ca paru
'inúansa 'ianan aín taë xaĕon taësa 'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbísa
'iaxa. A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo ca capĕsa ñuinacan aín

cushi 'inánan, aín bana cuacësaribi oquin aín bana cuanan unicaman
an sinánmicësa oquin 'anun 'imiaxa. 3 'Ën iscëx ca a parúnpapanuax uax
'irucë ñuinacan'ëo aín maxcá achúshi, unin motisama oquin tëacësa 'aíshbi
mooxa. Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin —cushiira ca ax 'icë
—quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa. 4 Parúnpapanuax
uax 'irucë ñuinacan'ëo a, aín cushi 'ináncë cupí, ca capësa ñuina chaira a
camabi menu 'icë unicaman rabiaxa. Rabianan ca parúnpapanuax uax
'irucë ñuinacan'ëoribi rabi —asaribi ñu ca 'aíma 'icë —quianan ca —axa
abë 'acananti ca 'aíma 'icë —quiaxa.
5 Usai quicëbëtan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, ax a cërúai
ami 'atimati bananun Nucën Papa Diosan ëanxa. Usaquin ca cuarenta y
dos 'uxëan unicaman aín bana cuanun ëanxa. 6 Usaquian ëncëxun ca aín
cuëbitan Nucën Papa Dios 'imainun anua ax 'icë 'atimaquin ñui bananan,
aín nëtënu abë 'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiaxa. 7 Usaquian
ëncëxun ca camabi menu 'icë unicama, axa Nucën Papa Diosmi catamëcë,
abë 'acananquin ñusmoxa. Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bëtsi
bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacëcama, aín bana cuanun 'imiaxa. 8 Ënë
menu bucucë, ui unicamax cara me uniotabacë 'ain, Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu aín anë cuënëoma 'icë, a unicaman
ca axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiaxa.
9 Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan ënë bana
cuaquin aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën, ësai quicë: 10 Uicaman cara
uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca sipuacë 'iti 'icën. An uni itsi
manë xëtocën 'acë uni, a ca bëtsi unínribi usaribi oquin 'ati 'icën. Usa 'aínbi
ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman uisai cara ñu 'icëbëtanbi
Nucën Papa Diosmi sinánti ëntima 'icën.
11 Bëtsi ñuinacan'ëoribi cana me mëucüaxa aia isan. Aín matúxca
rabëtax ca carneronën matúxcasaribi 'iaxa. Ax ca capësa ñuina chaira
ax banacësaribi banaxa. 12 A ñuinacan'ëo me mëucüax ucë, aín cushi
ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo abë 'aish aín cushisaribi 'iaxa.
Usa 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman parúnpapanuax uax 'irucë
ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tëacë 'aíshbi mocë, a rabinun me
mëucüaxa ucë ñuinacan'ëon rabimiaxa. 13 Me mëucüaxa ucë ñuinacan'ëo
an ca unían iscëma ñu 'anan unin 'acëma ñu 'axa. Usaquin 'anan ca
unicaman ismainunbi tsi naínua menu 'ibúmiaxa. 14 Parúnpapanuax uaxa
'irucë ñuinacan'ëon ismainun, usoquin 'anúan Nucën Papa Diosan ëncëxun
ca unían iscëma ñu 'anan acëma ñuribi 'aquin, ënë menu 'icë unicama
paránxa. Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucë axa manë
xëtocën motisama oquin tëacë 'aíshbi mocë, abi tanquin a iscësaribi
'itánun 'anun uni 'amiaxa. 15 'Amitancëxun ca parúnpapanuax uax 'irucë
ñuinacan'ëo a tanquin 'acë ñu a banamiaxa. Banamiquin ca uicaman
cara a ñu ax isa dios 'icë quixun rabicëma 'icë, acama 'anun quixun
uni 'amiaxa. 16 Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun
'apuma unicamaribi, ñuñu unicama 'imainun ñuñuma unicamaribi, an
uni ñu mëëxuncëma unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicamaribi,
camabi aín mëcën mëqueu parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'inun
'unántioquin cuënëocë 'inun 'amiaxa. 'Amianan ca aín mëcën mëqueu
'unántiocëma 'icë, aín bëmánanu 'unántioquin cuënëomiaxa. 17 'Unántioquin
cuënëocë bana ax ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín anë 'iaxa.
Aín anë 'acëma 'ain ca aín número cuënëocë 'iaxa. Ui unicamax cara
'unántioquin cuënëocëma 'icë an ñu maruanan ñu biti ca 'aíma 'iaxa. 18 An

ñu 'unáncë unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo uisai quicë cara
aín número 'icë quixun 'unánti 'icën. Aín númeronëx ca, seiscientos sesenta
y seis (666) 'icën. Anëñu 'aíshbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon
número 'icën.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil unixa cantati bana

1 Usaquin istancëxun istëcënquin cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama, a matá me Sión cacë, anua Jerusalén 'icë, anu nicë isan.
'Ën iscëx ca abë 'aisamaira uni, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000)
unicama, axa aín bëmánanu Cristonën anë 'imainun Nucën Papa Diosan
anënribi cuënëocë, a unicamax 'iaxa. 2 A isanan cana naínuaxa banaia
cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banaruia cuacësa 'ianan caná
munuma banacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'iaxa.
3 Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun cantacëma,
canta iotan cantaxa. A cantax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon
'imainun axa bamatimoi tsócë 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, acama
'imainun anu 'icë caniacëcë unicama mëcën rabë̆ 'imainun taë rabë̆
'imainun rabë̆ 'imainun rabë̆, acaman bëmánauncüaxa cantacë 'iaxa.
Uinu 'icë unínbi ca a canta 'unántima 'icën, unicama ciento cuarenta y
cuatro mil (144,000) a Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë, acaman
cuni ca a canta 'unánxa. 4 A unicamax ca xanubë 'uchacëma 'ianan ñu
'atima 'ati cuëënima Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ainanshi
'aish, ax quicësabi oi 'ia. Acamax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun
iëmicë 'ianan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ainanribi 'inun
aín 'uchacama tërë̆ncë a 'icën. 5 Ënë unicamax ca aín nuitu asérabi upí
'aish cëmëi banacëma 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon 'ia.

Rabë̆ 'imainun achúshi ángelnëxa bana

6 Usa 'ain cana bëtsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca naínu
nuani munuma banai, Cristo cupí ca unicamax xëníbua 'aínbi Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quiaxa. Camabi menu 'icë unicama bëtsi bëtsi
unibu, bëtsi bëtsi menu 'icë, bëtsi bëtsi banan banacë an cuanun, 7 ca ësai
munuma banaquin caxa:

—Anun Nucën Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acësabi oquin, uisa cara
oti 'icë usoquin 'ati nëtë ca uaxa. Usa 'ain camina ami racuë̆quin a rabiti
'ain. An naícama, mecama, parúnpapacama, xëxácama unio, a camina
rabiti 'ain.

8 Usai quicëbë ca bëtsi ángelribi a caxu ai quiaxa:

—Babilonia, a ëma chaira, anu 'icë unicaman ca aín xanuma 'aínbi xanu
itsin ñunshini cuëënti, 'imainun 'aisamaira ñu 'atima, an 'acësaribi oquian
'anun quixun camabi menu 'icë unicama 'unánmiaxa. A ëma 'imainun
anu 'icë unicamax ca bërí cëñúaxa, ca 'aíma 'icën.

9 Usai 'icëbë ai ca bëtsi ángelribi munuma banai ësai quiaxa:

—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'imainun a tan-
quian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë cupí aín bëmánanu cuënëocë
unicama, 'imainun aín bëmánanu cuënëocëma 'aish aín mëcë̆nu cuënëocë
'icë 10 a unicama ca Nucën Papa Diosan 'aisamairai ami nishquin
castícanti 'icën. Acaman ca anuaxa manë tsi 'imainun azufre rëquirucë,
anuxun 'aisamaira oquin paë tanti 'icën. Nucën Papa Diosan ángelcama
'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa
usai 'ia isti 'icën. 11 Manë tsi anuxuan atun xënibua 'aínbi paë tanti,

anuax ca aín cuin nëtëtima tëxëquiruia. Usai ca an parúnpapanuax uax
'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu
a rabicë unicama, 'imainun ñuinacan'ëon anë anu cuënëocë unicaman
nëtëtimoquin nëtënbi imëbi paë tanti 'icën. 12 Usa 'ain ca Nucën Papa
Diosan unicama, an aín bana quicësabi oquin 'anan Jesúsmi catamëcë,
acaman uisai cara ñu 'icëbë tëmëraquinbi asérabi ami sinánti ëntima 'icën.
13 Usai ángel banaia cuatancëxun cana naínuaxa ësaquin 'ë cai banaia
cuan:
—Ënë bana ca cuënëot: Ax Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicamax
ca bamatancëx chuámarua tani cuëënti 'icën. Naínuaxa banai quicësaribi
oi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ësai quia: Usa unicaman
ca bamatancëxun tëmëratëcënquin paë tantëcëntima 'icën. Añu ñucama
cara Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucën Papa Diosan
manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani cuëënti
'icën.

Uva bimi bicësaribi oquin uni biti bana

14 Usaquin istancëxun istëcënquin cana nëtë cuin uxuanua unisa 'aish
tsócë isan. Aín maxcánu curi 'acë mañuti 'imainun ca aín mëcënan
machítusa 'aíshbi tëntúñu manë cuënucë tuíncë 'iaxa. 15 Usai 'imainun
ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuax bëtsi ángel chiquíaxa.
Chiquiti munuma banaquin ca axa nëtë cuínu tsócë a caxa:
—Bimicama ca pëcëti sënëanxa, anun a biti nëtë ca uaxa. Min manë
cuënucë, anun camina bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.
Usai bimi biti ñui quíbi ca ángel, uni biti ñui quiaxa. 16 Quicëbëtainshi ca
axa nëtë cuínu tsócë an, unían manën tëaquin bimi upíbu bicësaribi oquin,
camabi uni upíbu biaxa.
17 Usoquian axa nëtë cuínu tsócë uni an upí unibu bicëbë ca bëtsi
ángel naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquíaxa.
Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aíshbi tëntúñu manë cuënucë buánxa.
18 Buania chiquícëbë ca ángel itsi, an ñu tsi nëënmianan tsi bënánti cushiñu,
ax anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuan chiquíaxa. Chiquítancëxun
ca munuma banaquin axa manë cuënucëñu ángel caxa:
—Uvas bimicama ca pëcëti sënëanxa. Usa 'ain camina min manë
cuënucë, anun tëaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.
19 Quicëbëtan ca ángelcaman aín manë cuënucë, anun tëaquin biquin
timëtancëxun, anuxun chiníntí anu buánxun bucúanxa. Usoquin 'acë, ax
ca an aín bana cuaisama tanquin Nucën Papa Dios nishmia unicama a
ñui quicë 'icën. Ax ca uisaira oquinshi cara Nucën Papa Diosan a unicama
castícanti 'icë qui quicë 'icën. 20 Usoquian anuxun uvas bimi chiníntí anu
bucunia cana isan. Iscëx ca ëmanuax anuxuan chiníncancëx 'aisamaira
imi ëbánquianxa. A imi ëbanquianxa racácë, aín nëmin ca caballo nicë aín
cuëbí sënën 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani ëbánquiancë, ax
trescientos kilómetros sënën 'iaxa.

15

Ashiquian ángelnën, mëcën achúshi 'imainun rabë oquin unicama paë tanmia

1 Usai 'icëbëtan cana bëtsi ñuribi naínu 'icë isan. A isi cana ratúan.
Ratúquin cana ángel mëcën achúshi 'imainun rabë isan. Acama achúshi
achúshinëx ca anun menu 'icë unicama aín 'ucha cupí castícanti ñuñu

'iaxa. Usoquin ca anuishi sënëonquin aín nishcë sënëntanun Nucën Papa Diosan 'amiaxa.

2 Usoquin ángelcama isanan cana parúnpapa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aíshbi 'unpáxma 'aish tsi rëquirucëcëñun mëscucë iscësa isan. Anu ca 'aisamaira uni, arpa, anun Nucën Papa Dios rabiti, a ñuñu sëtëaxa. A unicamax ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo, a rabicëma, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu rabicëma, 'ianan aín número aín bëmánan 'imainun aín mëcënu 'acëma 'iaxa. 3 Anuax ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an Nucën Papa Diosan cacësabi oquin 'á, a sinánan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'á, aribi sinani ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Ësai quicë ca a canta 'iaxa:

Minmi 'acë ñucamax ca upíira 'icën, unin sináncësamaira oquin sinánquin camina ñu 'acën. Mix camina Nucën 'Ibu Dios 'ain. Min cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icë unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina sinánñuira 'ixun paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain. 4 Nucën 'Ibu Dios, ¿uix cara mimi racuëtima 'ic? ¿Uin cara mi rabitima 'ic? Mixëshi camina upíira upí sinánñu 'ain. Mix upí sinánñu 'ixun ñu upíshi 'aia iscë 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icën.

5 A unicama cantaia istancëxun istëcënquin cana naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu, aín xëcuëa xëóquia isan. A xubu mëúira 'icë 'iti anu ca bunánti anua Nucën Papa Diosan cuënëo maxax pará rabë nancë 'iaxa. 6 Xëóquicëbë ca ángel, axa anun menu 'icë unicama 'aisamaira oquin tëmëramiti ñuñu mëcën achúshi 'imainun rabë, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa ñu uxuira 'acë, 'ianan chuañuma upíira upí 'iaxa. Anúan shitëcërëquicë ax ca curi 'acë 'iaxa. 7 Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu acama achúshinën a ángelcama achúshi achúshi, xanpa curi 'acë 'inánxa. A xanpacamanu ca axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Diosan, anun atumi nishquin an 'atima ñu 'acë unicama castícanti ñu 'iaxa. 8 Angelcama anuax chiquícëbë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua aín cushi 'ain, tsin cuinan nuturucësa 'iaxa. Usai 'icë cupí ca a mëcën achúshi 'imainun rabë ángelcaman ñu 'atia sënëntamainun uinu 'icë uníxbi a xubunu atsíncëma 'icën.

16

Anun uni paë tanmiti xanpanu 'icë ñucama ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëúcüax munuma banaquin a ángelcama caía ësai quia cuan:

—Mitsun xanpa buani camina anu 'icë ñucama, anun Nucën Papa Diosan an ñu 'atima 'acë unicama castícanti, acama menu tutucai cuanti 'ain.

2 Cacëx cuanxun ca achúshi ángelnën pain aín xanpanua 'icë ñu menu tutucaxa. Tutucacëbë ca uicamax cara axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë, 'ianan a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu rabicë unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín nami chëquimiquin 'aisamaira oquin paëoxa.

3 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnën aín xanpanu 'icë ñu parúnpapanu tutucaxa. Tutucacëbë ca parúnpapa, uni bamacënën imisa 'iaxa. Parúnpapa
axa imi 'ain ca anu 'icë ñuinacama bamaxa.
4 Usai 'icëbëtan bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu bacacamanu 'anan
xëxácamanu tutucacëbë ca a 'unpáxcamaribi imi 'iaxa. 5 Usaía 'unpáxcama
'icëbëtan cana an bacacama iscë ángel ësai quia cuan:
—Nucën 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabi upíira upí 'icën.
Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imi 'imia
isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuëëncëma cupí
camina usoquin 'an. 6 Minmi usoquin tëmëramicë unicama an ca min uni
'itsaira 'anan an mixmi quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamamiaxa.
Usaquian 'acë cupí camina a xëanun imi 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai
'ia.
7 Usaquin cuanan cana anuxun tsëpasa ñu sanutanun nëënti, anuax ësai
qui banaia cuan:
—Usa ca. Nucën 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bëtsi
cushisama 'ain. Min sinan upíira 'ixun camina uisa caramina oti 'ai
usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuëëncëma cupí camina usoquin 'an.
8 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaquin
barinu anpĕncaxa. Anpĕncacëbëtan ca cushiira pëquiquin, barin 'itsisan
unicama xaronun Nucën Papa Diosan 'imiaxa. 9 Usoquian 'aisamaira
oquin 'itsis oquin xarocëxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama
'acëcama ëncëma 'icën. Ëníma 'ianan ca Nucën Papa Dios rabicëma 'icën.
Nucën Papa Diosan ca anúan atu castícancë ñucama nëtĕntsianxa. Us-
aquian 'ati 'aíshbi ca sinanatíma ami xuamati nishi Nucën Papa Diosmi
'atimati banaxa.
10 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu, anua
parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'icë, anu tutucaxa. Tutucacëbë ca
anua an 'ibuacë unicama 'icë ax bëánquiaxa. Usai 'icëbëtan 'aisamaira
oquin paë tani ca aín unicama bënĕaxa. 11 Paë tani bënĕquin ca aín paë
'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa naínu 'icë Nucën Papa Dios, ami
nishi 'atimati banaquin ñuiaxa. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati ëni sinanacëma
'icën.
12 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu Eufrates
bacanu tutucaxa. Tutucacëbë ca aín 'unpax ësquiaxa, aucüaxa bari
urucë menu 'icë 'apucamaxa anun unun. 13 Ësaquin isanan cana capĕsa
ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun
an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama
paráncë, acaman cuëbínuaxa ñunshin 'atima, tuan tita iscësa ñu rabĕ
'imainun achúshi chiquitia isan. 14 A ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa,
acaman ca unicama paránuxun unin 'acëma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca
camabi menu cuanquin, anu 'icë 'apucama aín suntárucamaxa bëtsi menu
'icë suntárubë 'acananux tsuáquirunun sinánmiaxa. Usa 'ixun ca camabi
uni timëaxa, axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisamaira Nucën Papa
Dios, an anun 'aisamaira oquin atu castícanti nëtë sënĕncëbëtan. 15 "Ësai
ca 'iti 'icën: An ñu mëcamacë uníxa unin sináncëma 'aínbi 'icësaribicuatsini
cana 'ëx uti 'ain. 'Ëx ucëbë ca an upí ñu 'aquin 'ëx uti caíncë uni, ax
cuëënti 'icën. Ax ca chupa upí pañucësa 'aish rabíntima 'icën. Usa 'aish
ca chupañuma 'icëa uni raírinën iscĕxa uni rabíncësaribi 'itima 'icën".
16 Ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, an sinánmicëx ca camabi menu 'icë

'apucama 'imainun aín suntárucamax Armagedón cacë me anu timëaxa.
A mex ca hebreo banan Armagedón cacë 'icën.
17 Usai 'icëbëtan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquícë
ángel itsínribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaxa. Tutucacëbëa naínu 'icë
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua Nucën Papa Dios 'icë anuax
ësai banaia cana cuan:
—Anuishi sënënquin cana 'an.
18 Usai 'icëbë ca caná mëriti banacëbë bëtsi ñuribi sharámainun mecama
shaíquiaxa, uisa nëtënbia unin tansamaira oi. 19 'Icëbë ca Babilonia
cacë ëma, ax achúshi 'aíshbi rabë 'imainun achúshisa 'itánun tuquimainun
camabi menu 'icë ëma chanu 'icë xubucamax rurucubuaxa. Usaribi
oquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicamami nishquin,
atun ñu 'atima 'acë a manucëma 'ixun paë tanía tëmëratanun castícanxa.
20 Mecama shaíquicëbë ca nasícama 'imainun matá me 'imainun aín
bashicamaribi 'aíma 'inun nëtëaxa. 21 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira
'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinëx cuarenta (40) kilosa 'aish
rëucubuaxa. Rëucubucëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca ami nishi a
unicamax Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

17

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

1 Usai 'icëbëtan ca xanpañu mëcën achúshi 'imainun rabë ángelcama,
a achúshinëx 'ënu uquin, xanu ñuicësoquinbi Babilonia ñuiquin ësaquin 'ë
caxa:
—'Aisama 'aish ca Babilonia ëmanu 'icë unicamax ënë xanusa 'icën. Ca
ut. Mi cana xanu 'atima, axa parúnpapa camánan tsócë, a cara aín 'ucha
cupí uisoquin Nucën Papa Diosan castícanti 'icë quixun mi ismiti 'ain. 2 A
ëmanu 'icë unicaman ca bëtsi menu 'icë unicamacëñun atun 'apuburibi,
atun 'acësaribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiaxa.
3 Usaquin catancëxuan ángelnën, namáquin iscësa oquin isnun anu
uni 'icëma menu 'ë buáncëxun cana xanu achúshi ñuinacan'ëo ushían
a camánan tsócë 'isan. A ñuinacan'ëo anu ca 'itsa anë cuënëocë 'iaxa,
anë 'aisama, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë ca a anëcamax 'iaxa.
Usa 'aish ca aín maxcácama mëcën achúshi 'imainun rabë 'aish aín
matúxcacama mëcën rabë 'iaxa. 4 A xanu anu tsócë ax ca aín chupa
minanën pucucësa 'imainun ushían 'iaxa. 'Imainun ca ñun curánan curi
'acë 'ianan maxax upíira upí 'acë 'ianan perla pañucë 'ixun curi 'acë
xanpa tuíncë 'iaxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acëcama purucësa
'iaxa. 5 Usa 'aish ca aín bëmánanu achúshi anë unin 'unáncëma 'aíshbi ësai
quicë 'iaxa: "Ënë ëma cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanusaribi 'icën. Usa
'aish ca a an 'unánmicë 'aish camabi uni 'imainun xanu, an nu 'aisama
'acë aín titasa 'icën". 6 A xanúxa, Nucën Papa Diosan uni 'icëa unin
'acë 'imainun an Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupía unin 'acëx
bamacë unicaman imi xëax, anun paëanx cuëëinra cuëënia cana isan. Isi,
cana ratúira ratúan. 7 Ratutiabi ca xanpa tuíncë ángelnën 'ë caxa:
—¿Uisacatsi caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ëo anu a xanu
tsócë, axa aín maxcá mëcën achúshi 'imainun rabë 'ianan aín matúxca
mëcën rabë, a rabëtax cara uisa 'icë quixuan unin 'unáncëbëtanmabi cana
mi 'unánmiti 'ain. 8 A ñuinacan'ëo a min iscë, ax ca 'iacëxa, 'aíshbi ca bërí
'aíma 'icën. Ca quini cha nëmíinra anu 'icën. Anu 'aíshbi ca anu xënibua
'aínbi paëira tani tëmërati anu cuanux, quini cha nëmíinra anuax chiquíti
'icën. A ñuinacan'ëo anua xanu tsócë, axa parúnpapanu 'ia, axa anu 'iá,

'aíshbi nëtĕa 'aish utëcënia isi ca a Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti oquin
nëtë ióñubi aín anë cuënëoma unicama, ax ratúira ratúti 'icën.
9 Sinánñu 'ixun camina 'ën mi cacë bana upí oquin cuati 'ain. Ënëx
ca ësa 'icën: Anua xanu tsócë ñuinacan'ëo, aín maxcácama mëcën achúshi
'imainun rabĕ, acamax ca matá me mëcën achúshi 'imainun rabĕ, anu
a xanu tsócë, asaribi 'icën. 10 Usa 'aish ca mëcën achúshi 'imainun rabĕ
'apucama asaribi 'icën. A 'apucamax ca mëcën amo 'icë sënën, axira paían
cushi 'icë axa bamacëbë bamacëbë 'apu 'iacëxa. Achúshinëx ca bërí us-
aribi 'apu 'icën, bëtsi ca 'icëma pain 'icën. Ax ca 'apu 'aíshbi xënibunuxunma
'aia. 11 Acamax achúshi achúshinëx 'icëbë ca acama 'icësaribi 'aíshbi bëtsi
axribi 'apu 'iti 'icën. Ax ca ñuinacan'ëo, anu a xanu tsócë, axa 'iá 'aíshbi
nëtĕcë, a 'iti 'icën. 'Apu 'itancëx ca anu ax xënibua 'aínbi paëira tani tëmërati
anu cuanti 'icën.
12 A ñuinacan'ëon matúxca mëcën rabĕ isquin camina mëcën rabĕ 'apu
sinánti 'ain. Ax 'apu 'aíshbi ca 'apu 'icëma pain 'icën. Atux ca a ñuinacan'ëo
abë 'apu 'iti 'icën, 'aíshbi ca xënibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icën. 13 A
mëcën rabĕ 'apucaman ca raírinën sináncësaribi oquin sinania. Acaman
ca a ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi
oquin 'anun 'amiti 'icën. 14 Acamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama abë 'acananti 'icën. 'Acananquin ca Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu 'ianan 'apucaman
'Apu 'ixun axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën. Axa abë 'icëcaman ca a
amia catamënun caísquin Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ixun uisai cara
ñu 'icëbëtanbi a ëncëma 'icën. Usa 'ixun ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama abë 'icëcaman axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën.
15 Usaquin catancëxun ca ángelnën ësaquin 'ë catëcëanxa:
—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócë, a isquin camina 'aisamaira
uni, camabi menu 'icë unibu 'ianan camabi banan banacë unibu acama
sinánti 'ain. 16 A mëcën rabĕ matúxca a isquinmi mëcën rabĕ 'apu
sináncë, acaman ca ami nishquin a xanu ñusmoti 'icën. Ñusmonan ca
chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nëënti 'icën. 17 Usaía 'inun ca
Nucën Papa Diosan a mëcën rabĕ 'apucama bëtsin sináncësaribi oquían
sinánun 'imiaxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca atun, anua a xanu
tsócë ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi
oquin 'anun 'amiaxa. Aín banacama sënĕntamainun usai 'inun ca Nucën
Papa Diosan 'imiaxa. 18 Ami iscë xanu a sinánquin camina ëma cha, anu
'icë unicama 'aisama 'ixun camabi menu 'icë 'apucama 'imainun atun
unicama, asaribia 'inun 'unánmicë, a sinánti 'ain.

18

Babilonianu 'icë unicama ñusmo

1 Usai 'icëbëtan cana bëtsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira 'ixun ca
aín pëcacën mecama pëcaxa. 2-3 Ai ca munuma banai quiaxa:
—Babilonianu 'icë unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima 'acë 'ixun ca
bëtsi mecamanu 'icë unicamanribia usaquin 'anun sinánmiaxa. Camabi
nëtënu 'icë 'apucamaxribi ca Babilonianu 'icë unicaman 'aia isi aín uni-
camabë usaribiti 'i cuëëanxa. Babilonianu 'icë an ñu marucë unicamax ca
'itsa ñu upíira 'imainun cupíira bianan maruanan aín nuitunën upí oquin
sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia isi ca camabi menu
'icë an ñu marucë uni, Babilonianu 'icë ñu biquin marui 'itsa curíquiñu
'iaxa. A ëmanu 'icë unicamaxa usai 'i 'aisama 'icë ca Nucën Papa Diosan

ñusmoxa. Ñusmocëbë ca anu 'icë xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca
ñunshin 'atimacama anu bërí 'ia, uisaira ñunshin 'atimacama cara, ax ca
anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pëchiu 'atima cara unin cuëëncëma, axribi
anu 'ia.
4 Usai naínuax ucë ángel quicëbëtan cana naínuaxa bëtsi banan banaia
cuan, ësai quicë:
—'Ën unicamax, mina anu 'icë unicama 'icësaribiti 'uchain camina a
ëmanuax cuanti 'ain, a unicama atun 'ucha cupí tëmëramicësaribi oquin
mitsuribi tëmëramiti rabanan. 5 Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icën, ñu
manámi chaioruquin bucúncësa ca ax 'icën. Usa 'icë ca Nucën Papa
Diosan atun 'uchacama manuquinma sinánxa. 6 Anu 'icë unicaman uni
raíri tëmëramicësaribi oquin camina mitsun atu tëmëramiti 'ain. Atúan
uni raíri tëmëramicësamaira oquin camina aturibi tëmëramiti 'ain. 7 Anu
'icë unicaman rabíquin, —nux canananuna bëtsi unicamabëtan sënënmaira
'ai —quixun sinánan atux cuëëncësabi oquinshi 'aiabi camina acama
'aisamairai tëmëranun 'imiti 'ain. Atun ca "'ën cana casunamëcë xanun
'acësoquin tëmëratima 'ai" quixun sinania. 8 Usaquian sináncëbëbi ca
anúan atu tëmëramiti nëtë uti 'icën. A nëtën ca 'itsa uni bamati 'icën.
'Imainun ca raíricamax rarumati tëmëranan 'acëñuma 'aish bamatisa tanti
'icën. A nëtën ca a ëmacamax tsin picë 'iti 'icën. Usaquin ca Nucën 'Ibu
Diosan ax cushiira 'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin castícanti
'icën.
Usai náinuaxa banaia cana cuan. 9 Bëtsi 'apucama, an aín unicamaribia
Babilonianu 'icë unicaman ñu 'atima 'acësaribi oquin 'anun 'amicë, ax ca
Babilonia tsin piquin cëñucëbëa, aín cuin tëxëruia isi, munuma rarumati
inti 'icën. 10 Ianan ca racuëti 'uracëox quiti icën:
—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix bëtsi ëmasama 'iá
'aíshbi camina bënëtishi Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícancë 'ain.
Usai ca 'apucama quiti 'icën.
11 A ëmanu 'icë unicamaxa cëñúcë 'ain ca camabi menu 'icë an ñu
marucë unicama rarumati inti 'icën, bëría an atun ñu maruti 'aíma
'ain. 12 Ñu curi 'acë, manë uxua 'acë, maxax upíira upí ichúcësa, perlas,
chupa xapu 'acësa upí oquin xëocë, bëtsi chupa minanën pucucësa,
chupa ushían, acama 'imainun bëtsi bëtsi sanu i, elefante xëta 'acë ñu,
cupíira cupí ñu, i 'acë, 'imainun cashtá manë 'acë 'imainun bëtsi manë
'acë 'imainun upíira maxax uxua 'acë acama, 13 'imainun sanu ro, i
baca sanuira oquin 'acë, tsëpasa 'aíshbi nëëncëx sanuira ñu, vino, xëni,
trigo, trigo rëncë, acama 'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun
carnero, caballo, caballonëan niquincë auto, 'imainun uni, an uni itsi ñu
'axúnun maruti, a ñucama bëia —an biti ca bërí 'aíma 'icë —quixun sinani
ca an usa ñu marunuxun bëcë unicamax rarumati inti 'icën. 14 Inquin ca
ësaquin a ëmanu 'icë unicama cati 'icën:
—Anúnmi cuëëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upícama 'imainun
mitsun ñun curánacama ca cëñuti nëtëaxa, camina acama istëcëntima 'ain.
15 Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicama ñu 'inánquin 'itsa curíqui
bicë unicama racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën. 16 Iní ca ësai quiti
'icën:
—'Imari 'itibi ca 'iaxa. A ëma cha anu 'icë unicamax ca xanun atun
chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa
'iaxa. 'Ianan ca xanu ñu cupíira cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun
perla, po namë iscësa, usa ñucaman mëníocacësa 'iaxa. 17 Usa 'aínbi ca
bënëtishi a ñu cupíira cupí ax cëñúaxa.

Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicama, 'imainun an a nunticama niquincë unicama, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicama 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi nëtënua maruti ñu bënux cuancë unicamaxribi 'ura sëtëaxa. 18 Sëtëtax ca a ëma usoquin nëëncëxa aín tsin cuin tëxëruia isi cuëëncëni ësai quiaxa:

—Uinu 'icë ëmáxbi ca ënë ëmasama 'iaxa.

19 Quianan ca masá nuitucë uníxa 'icësaribiti me cupúcë bitancëx aín maxcánu mapucuti rarumati ini quiaxa:

—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A ëmanu 'icë unicamax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín manë nuntin maruti ñu bëcë unicaman ñu biaxa. Bicëbë ca a unicamaxribi 'aisamaira curíquiñu 'iaxa. Usa 'aínbi ca bënëtishi a ëmanu 'icë unicamax cëñúaxa.

20 Usai quianan ca ësairibi quiaxa:

—Aín unicama paë tanmiquin tëmëramicë, a cupíquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicama cëñuaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icëcama, 'imainun an aín bana ñuixunun Jesusan caíscë unicama, 'imainun an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa ami catamëcë aín unicama, camáxbi cuëënti 'icën.

21 Usai a unicamax quicëbëtan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinën maxax chaira, anun ñu rënti maxáxsa, a biquin parúnpapanu niaxa. Ni ca quiaxa:

—A maxax istëcëntimoquin nicë usaribi ca Babilonia, a ëma chaira, 'imainun anu 'icë unicamaxribi unin a istëcëntimoquin cëñucë 'iti 'icën.

22-23 Anu 'icë, an ñu marucë unicama bëtsi menu 'icë an ñu marucë unicamasama 'aish, ñubë 'ixun ca camabi menu 'icë unicama paránquin 'atima ñu 'amiaxa. Usa 'aínbi ca Babilonia ëma cha anuxun arpa cacë ñua raírinën 'amainun raírinënribi pacon banomainun bëtsi bëtsi ñucamaribi 'ai cuëëni sharatia unin cuatëcëntima 'icën. An i 'anan manë uniocë unían anuxun 'atëcënti ca 'aíma 'iti 'icën. An ñu rëncë xanúan ñu rënquin tarúncaia ca unin cuatëcëntima 'icën. Anun xubucama pëcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icën. Unin xanu biti nëtë ca 'itëcëntima 'icën.

24 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa ami sináncë unicama 'imainun camabi menu 'icë unia unin 'acë, ax ca Babilonianu 'icë unicaman 'ucha 'iaxa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icë unicama Nucën Papa Diosan cëñuaxa.

19

1 Usaquian 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ësai qui:

Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iëmiaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icën. 2 Ax aín sinan upíira 'ixun ca uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. Ñu 'atima cuëënquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia ëmanu 'icë unicama, an camabi menu 'icë unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicë cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acë unicama cupiaxa.

3 Usai quianan ca ësairibi quitëcëanxa:

—Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nëëmëti ca Babilonia bënamëtima 'icën. Usa 'aish ca xënibua 'aínbi aín tsin cuin nëtëtima 'icën.

4 Usai 'imainun ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë
'imainun rabë caniacëcë unicama 'imainun axa 'itsa bëruñu rabë
'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman ca aín bëmánon meu
bësuquin Nucën Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuëënquin caxa:
—Usai ca 'iti 'icën. Miishi cananuna munuma banaquin rabin.
5 Cacëxa anu Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:
An axa cuëëncësabi oquin 'acë unicama, aín cushibu 'imainun aín
cushimabu, mitsun camina camaxunbi Nucën Papa Dios rabiti
'ain.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicësa isá bana

6 Usai quicëbëtan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacësari
banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banarucësari 'ianan caná
munuma banacësaribi 'iaxa. Ësai banaia cana cuan:
Nucën 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisama, ax ca 'Apuira
'icën. A cananuna munuma banaquin rabin. 7 Cuëëinra cuëënquin
a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí
bama, ax aín unicamabë biránanti nëtë ca uaxa. Aín unicamax ca
abë 'inux mëníocaxa, unían biti xanúxa aín bënëbë biránanux upiti
mëníocacësaribiti. 8 Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua
upíira pañucësa 'icën.
Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamëcë unicaman
pañucë chupa, ax ca aín nuitu upí 'ixun upí ñu 'acë a 'unántiocë 'icën.
9 Usai quicëbëtan ca ángelnën 'ë caxa:
—Ësaquinribi ca cuënëot: "Uicamax cara Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama, anúan aín unicama abë 'iti nëtëan abë 'inun camicë 'icë,
acamax ca cuëëinra cuëënti 'icën, unían xanu biquin abëtan pi unun
camicë unicamax cuëëncësamaira oi".
Ësaquinribi ca 'ë caxa:
—Ënë bana a 'ën mi cacë ax ca Nucën Papa Diosaxa quicë 'icën. Ca
asérabi 'icën.
10 Quicëbë cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai 'iabi ca 'ë
caxa:
—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucën Papa Dios quicë bana uni-
cama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicë banacama uni ñuixunia.
Mibëtan ax Jesús quicë banacama quicësabi oi 'icë unicaman 'acësaribi
oquin cana 'ënribi ax quicësaribi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa
'ain ca 'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócë

11 Usaquin ángelnën cacëxun cana naí panárabëcë isan. Anuaxa caballo
uxua chiquitia cana isan. Ax a caballonu tsócë, ax ca Aín Quicësabi
Oquin 'Acë caquin anëcë 'ianan ca An Uni Paráncëma caquin anëcë 'iaxa.
Usa ax 'ixun ca 'atima unicama a uisoquin cara 'aisa tania usoquin
castícanan axa upí sinánñucama a upí oia. 12 Aín bëru rabë ca tsi rëquirucë
ënxáira iscësa 'iaxa. Axa asérabi 'apuira 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín
maxcánu 'iaxa. Aín anë cuënëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi uisai quicë
cara a 'icë quixun 'unántima 'icën, ainshi ca 'unania. 13 Aín chupa ca
imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa Diosan Bana caquin anëcë
'iaxa. 14 Axa naínu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín caballo
uxuanu tsotax naínuax chiquíquin axa abë 'icë unicaman a nuibianxa. An
nuibiancëcamax ca chupa uxua upíira upí chuañuma pañucë 'iaxa. 15 Ax
pain chiquícë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë chiquitia cana isan.

A manë xëtocë ax ca camabi menu 'icë axa ami sináncëma unicama anun
'ati 'iaxa. Ax cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun
'imiti 'icën. 'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcë unicama Nucën
Papa Diosan mëníosabi oquin castícanti 'icën, uvas bimia taën chacacëx
cëñúcësaribi 'inun. 16 Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ësaquin
cuënëocë 'iaxa: "'Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu".

17 Usaquin istancëxun cana ángel achúshi barinu nicë isan. An
ca munuma banaquin axa me manámi nuáncë ñu pëchiucama ësaquin
cuëanxa:

—Ca ut, Nucën Papa Diosan mitsúnmi pinun mëníocësabi oquin nami
pinux ca timëti ut. 18 'Apucama 'imainun suntárunën capitáncama,
'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballonu tsócë unicama a
'imainun atun caballocamaribi, 'imainun an uni ñu mëëxuncëma uni-
cama, 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicama, 'imainun aín cushima
unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacë pi ca ut.

19 Usaquin caia cuatancëxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu
'icë 'apucamacëñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timëcë isan.
Acamax ca aín suntárucamabë axa caballo uxuanu tsócë abë 'acananuxa
timëcë 'iaxa. 20 'Acanánia ca ñuinacan'ëo acëñun a rabiquian Nucën
Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncë ñuinacan'ëo
aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncë ñuinacan'ëo ax ca an bëtsi
ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acëma ñu 'aquin uni paran
a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë
unicama, 'imainun an a tanquin 'acë ñu rabicë, acama paran a 'iaxa.
'Acananquin bitancëxun ca a ñuinacan'ëo rabë 'ianëmë'ëosa manë tsi anu-
axa azufre 'imainun manë tsi rëquirucë anu 'inun niaxa. 21 A rabëa anu
'inun nicë 'ain ca axa caballo uxuanu tsócë an aín cuëbínuaxa chiquícë
manë xëtocë anun axa 'acananux timëcëcama cëñuquin 'axa. Usaquian
'acë aín nami pi ca camabi ñuina pëchiucamax pucháxa.

20

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacë 'iti 'icë quixun ñui quicë bana

1 Usaquin istancëxun cana ángel naínuax ubutia isan. A ángelnëx ca
quini chaira, anun aín xëcuë xëocati ñu a tuíanan, manë risi chaira
aribi tuíncë 'iaxa. 2 Ubútancëxun ca a ángelnën capësa 'aíshbi pianancë
ñuinacan'ëo chaira, an bëráma runusa 'ixun Nucën Papa Diosan uniotaba-
tia uni paran 'ixun camabi menu 'icë uni paráncë, ñunshin 'atimanën 'apu
Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manë risin nëaxa. 3 Usoquin
nëatancëxun ca quini chaira anu nipáxa. Nipátancëxun xëpuquin ca uinu
'icë unínbi xëocaisama oquin 'unántioxa. Anuaxa unicama parántëcënux
chiquitima, anu mil baritian sipuacë 'inun ca ángelnën a capësa ñuina
nëaxun quini chairanu nipáxun xëpuaxa. Usaquin nipácë 'aish ca mil
baritia 'icëbëtan chiquíncë 'iti 'icën, 'uráinra 'inuxmabi.

4 Acama istancëxun cana anu tsóti cha bëtsi bëtsi isan. Anu ca an
uni raíri ñu upí cara 'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti, acama tsócë
'iaxa. Acama isanan cana axa —'ëx cana Jesúsnan 'ai —quiquin bana
ñuixuncë cupí tëbíscacë unicama, 'imainun axa Nucën Papa Diosan bana
cuacë cupí tëbíscacë unicama, acaman ñunshínribi isan. Acamax ca 'itsa
maxcáñu 'ianan 'itsa matúxca ñuinacan'ëo a rabima, 'ianan a tanquin
unin 'acë ñu a rabima, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bëmánan
'imainun aín mëcën cuënëocëma 'iaxa. 'Ën iscëx ca acamax bama aíshbi

baísquiaxa. Baísquitancëx ca Cristobë mil baritia 'apu 'iaxa. 5 Acamax
baísquicë 'aínbi ca axa bama raíri baísquicëma pan 'iaxa, mil baritia
inúcëbë cuni baísquinux. 6 Uicamax pain cara baísquicë 'icë, acamax
ca Nucën Papa Diosan 'imicëx aín nuitu upíira 'aish cuëëinra cuëënti
'icën. Bamatëcëntimoi ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.
Bamatëcëntimoi ca Nucën Papa Dios 'imainun Cristo cuëënquin rabianan
abë mil baritian 'apu 'iti 'icën.
7 Mil baritia inúcëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Satanás quini
chaira anuax chiquíti 'icën. 8 Chiquítancëxun ca camabi menu 'icë
unicama paránquin bëtsi oquin sinánmiti 'icën. Usoquin 'anan ca Gog
cacë 'apu 'imainun Magog cacë 'apu 'imainun aín unicama paránquin
tsuáquirumiquin axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamabëa 'acananun
timëti 'icën. An timëcë unicamax ca 'aisamaira 'aish parúnpapa masis-
aribi 'iti 'icën. 9 'Ën iscëxun ca tsuácarucëxun mecamanu cuanquin a
suntárucaman anua an Nucën Papa Diosan bana cuacë suntárucama 'icë,
a bëararanan a Nucën Papa Dios cuëëncë ëma, Jerusalén, aribi bëararaxa.
Bëararatiabi ca Nucën Papa Diosan naínuax ucë manë tsin a suntárucama
cëñuaxa. 10 Usoquin cëñuanan ca ñunshin 'atimanën 'apu, an unicama
paráncë, a 'ianëmë'ëosa manë tsi, anuaxa azufreribi rëquirucë, anu 'inun
niaxa. Anua 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxcañu ñuinacan'ëo a 'imainun
bëtsi ñuinacan'ëo an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun
quixun unicama paráncë, anu atux 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apuribi anu
niaxa. Anuxun ca acaman nëtënbi imëbi xënibua 'aínbi nëtëtimoquin paë
tanquin tëmërati 'icën.

Anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon unicama sëtëcë isa

11 Usaquin istancëxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan, anu tsócë
aribi cana isan. Iscëxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun naícama 'imainun
anu 'icë ñucama nëtëaxa, nëtëti ca anua ax 'iti 'aíma 'iaxa. 12 Usaquinribi
isanan cana axa bama unicama, uni cushibu 'imainun uni cushimabu,
acamaxa baísquitancëx anua Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon sëtëcë
isan. A unicamaxa sëtëmainun ca quirica achúshi, anu ui unicamax cara
Nucën Papa Diosbë 'iti 'icë quixun aín anë cuënëocë, ax bacacë 'iaxa. A
isanan cana bëtsi quiricacamaribi isan. A quiricacamanu ca añu ñucama
cara unicaman 'axa quixun cuënëocë 'iaxa. A quiricacama isquin ca
Nucën Papa Diosan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun
isaxa. Isun ca aín ñu 'acësabi oquin mëníonan an ñu upí 'acë uni upí 'imain-
uan an ñu upíma 'acë unicama tëmëranun 'imiaxa. 13 Bama unicama
'imainun ca parúnpapanuax bacamiquia camaxribi baísquiaxa. Baísquia ca
uisoquin cara ñu 'atima 'axa, usoquinribi Nucën Papa Diosan uisoquin
cara 'ati 'icë usoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi
oquin a upitia bamatimoi abë tsonun 'imiaxa. 14-15 Usaquin 'á 'ain ca
bamati 'imainun anua uni bamacë 'icë ax 'ianëmë'ëosa manë tsi rëquirucë
anu nicë 'iaxa. 'Imainun ca ui unicamax cara Nucën Papa Diosan
nëtënu 'inun aín anë cuënëoma 'icë, acamaxribi anuax bamatëcëncësa
'aish chiquítimoi 'inux, 'ianëmë'ëosa manë tsinu nicë 'iaxa.

21

Naíbëa me ió 'iti bana

1 Usaquin istancëxun cana a pain unio naí, me, parúnpapa, acamaxa
nëtëcë 'aish 'aíma 'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan. 2 Isanan cana

Jerusalén ëma ió, upíira upí, Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ubutia isan.
'Ën iscëx ca upíira upí 'iaxa, xanúxa bërí bënunux upiti mëníocacësaribi.
3 Isanan cana naínuaxa munuma ësai qui banaia cuan:
—Camina isti 'ain, anua uni bucucë, anu ca Nucën Papa Dios bërí 'ia.
Anu aín unicama 'icë anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icën. A unicamax ca
asérabi aín uni 'iti 'icën. Ax aín Dios 'aish ca aín unicamabë 'iti 'icën.
4 An ca aín unicama aín bëunan mëscutia ini masá nuitutiabi nëtëmiti
'icën, aín bëun tërënquin. A unicamax ca bamatëcëntima 'icën, usai 'ianan
ca rarumatëcëntima 'icën, 'ianan ca intëcëntima 'icën, acaman ca paë
tantëcëntima 'icën. Bëráma usai 'iá 'aíshbi ca usai 'itëcëntima 'icën.
5 A bana 'ën cuacëbë ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira 'aish tsócë,
ax ësai quiaxa:
—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atëcënin.
Quianan ca ësairibi quiaxa:
—'Ëx quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx quicë ba-
nacama ënë cuënëoti 'ain.
6 Caxun ca 'ë caxa:
—Anuishi sënënquin cana 'an. 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën,
usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa
'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana
"Z" asaribi 'ain. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa, usaribitia 'ënan
'iisa tani bënëtia, cana 'ënan 'aísha 'ën Bëru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí
ñuixunquinma, 'imiti 'ain. 7 Uicaman cara 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi
oi 'iti ëncëma 'icë, acama cana 'ënan 'aish 'ëbë tsóti 'imiti 'ain. 'Imainun
cana 'ëx aín Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ën bëchicë 'iti 'icën. 8 Usa
'aínbi ca racuëquian an 'ëmi sinánti ëncë unicama, 'imainun an 'ëmi
catamëcëma unicama, 'imainun an ñu 'atima 'acë unicama, 'imainun an
uni 'acëcama, 'imainun aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama
'imainun aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë xanucama 'imainun ñu
xëacë ñubë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë
unicama 'imainun cëmë unicama, acamax anuaxa 'ianëmë'ëosa manë tsi
azufrebë rëquirucë anu 'iti 'icën, anu bamatëcëncë 'aish chiquítimoi 'inux.

Jerusalén ió

9 Usai quicëbëtan ca mëcën achúshi 'imainun rabë ángelcama anun ënë
menu 'icë unicama ashiquin tëmëramiti ñua aín xanpanu 'icë, acama
achúshinën ësaquin 'ë caxa:
—Ca ut. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an abëa 'inun
binuxun cacë aín unicama a cana mi ismiti 'ain.
10 Usaquin catancëxun ca 'uxcëmabi namácësoquin 'ën iscëxun aín bashi
chaira anu 'ë buánxa. Buánquian ismicëxun cana Jerusalén ëma upíira
upí, anua Nucën Papa Dios 'icë, anuaxa ubutia isan. 11 A ëma ca upíira
upí, Nucën papa Diosan cushin pëcacë 'iaxa, maxax upíira upí ichúcësa
'aish, jaspe cacë maxax nibaníbaquicë iscësa 'iaxa. 12 Anun cënëcë ax ca
manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xëcuë anun atsínti mëcën rabë 'imainun
rabë 'iaxa. A xëcuëcamanu ca mëcën rabë 'imainun rabë ángel, ax achúshi
achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëchicë,
mëcën rabë 'imainun rabë, aín anëcama 'iaxa. 13 A cënëcë anu ca amo
camabi rabë 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. Aucüaxa bari urucë ami rabë
'imainun achúshi xëcuë, 'imainun ca anúan bari cuabúcë amiribi rabë
'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabë 'imainun
achúshi xëcuë, 'imainun surmiribi rabë 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa.
14 Cënëquin nitsíncë maxáxcama ax ca mëcën rabë 'imainun rabë 'iaxa.

A maxax cha anuribi ca anë cuënëocë 'iaxa. Anu cuënëocë anëcamax
ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an aín bana uni ñuixunun
caíscë unicama, mëcën rabë 'imainun rabë, aín anëcama 'iaxa.
15 Axa 'ëbë banacë ángel ax ca curi 'acë tsatiñu 'iaxa, anúan a ëma
tupúanan aín xëcuëcama tupúanan aín cënëcamaribi tupúnti. 16 Tupunia
cana isan, a ëmax ca amo 'icë rabë 'imainun rabë 'aish bëtsibëtan sënënbi
'iaxa. Anun tupúnti tsatían tupúncëx ca aín chaxcë dos mil doscientos
kilometro 'iaxa. Usaribi ca aín namë 'imainun aín manámi 'iaxa. 17 Unin
tupúncësaribi oquin ca ángelnën aín cënëribi tupúanxa. Tupúncëx ca aín
manámi sesenta y cuatro metro 'iaxa.
18 Cënëcë ax ca jaspe cacë maxax paxa 'aíshbi tunántani 'aish, ni-
baníbaquicë 'iaxa. 'Imainun ca a ëmanu 'icë ñucama ax curi upí 'acë
'aish, bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa. 19 Cënëquin nitsíncë maxáxcama abë
mëscúcë ca maxax upíira upí 'iaxa. Acamax ca jaspe cacë maxax, ax
paxa 'aíshbi tunántani 'aish nibaníbaquicë, 'imainun zafiro, ax cumá
batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aíshbi tunántani, 'imainun es-
meralda, ax ñu paxa iscësa, 20 'imainun ónicë, ax uxuatani 'aíshbi sërisabë
mëscúcë, 'imainun cornalina, ax ushíantani 'imainun crisólito, ax paxasa
'ianan bëtsibëribi mëscúcësa 'imainun berilo, ax ñu paxatanisa 'aish
nibaníbaquicë 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa, ax
curisa 'aíshbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aíshbi tunántani,
'imainun amatista ax minánsa 'iaxa. 21 A ëma aín xëcuëcama ca perla
chaira ax po namë iscësa 'iaxa. Xëcuë achúshi achúshi ax ca perla achúshi
'iaxa. A ëman bai cha anu niti ax ca curi 'acë 'aíshbi bëxnan bëxnánquicësa
'iaxa.
22 Nucën 'Ibu Dios, axa aín cushi bëtsi cushisama, a 'imainun Carnero
'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ëma sënënia anubi
'ain, ca 'ën iscëx a ëmanu anuxun Nucën 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma
'iaxa. 23 A ëma ca Nucën Papa Diosanbi pëcaia. Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí bama, anribi ca a ëma pëcaia. Usa 'ain ca baribëtan 'uxën
a ëma pëcaima. 24 Usaquin pëcacëx ca camabi menuaxa Nucën Papa
Diosnan 'inux iëcë unicama aín pëcacënu niti 'icën. 'Imainun ca axa iëcë
'apucamaxribi anu 'iti 'icën. 25 A nëtënu ca baquish 'aíma 'iti 'icën. Usa
'aish ca a nëtënu 'icë aín xëpúti ax xënibua 'aínbi usabi xëocacë 'iti 'icën, a
nëtëx ca baquishima, usa 'ain. 26 Aín tucuricu unicamaribi Jesucristonan
'aish ca anu 'iti 'icën. 27 Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icën, ui unix
cara 'aisama ñu 'acë 'icë 'imainun ui unix cara cëmëia, usa unix ca anu
'itima 'icën. Ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu 'itioquin aín
anë Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu cuënëo 'icë,
acamax cuni ca anu 'iti 'icën.

22

1 Usaquin 'ë ismitancëxun ca angelnën anua Nucën Papa Dios 'imainun
Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'icë, anuaxa baca aín
'unpax bëxnan bëxnánquicë chiquitia 'ë ismiaxa. 2 A bacax ca a ëmanu
'icë bai cha anúnbi xobucë 'iaxa. A bacax ca 'unpax 'aíshbi Nucën Papa
Diosan cushi anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A baca aín cuëbí rabë
amo anu ca i achúshi 'iaxa. Camabi baritian ca a in mëcën rabë 'imainun
rabë oquin tuaxa, 'uxë camabi. A bimix i bimisa 'aíshbi ca ax anúan uni
bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A i pëchix ca camabi menuax ucë uníxa anun
'insíntëcëntimoi bucuti a 'iaxa. 3 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan uisoquin
cara 'ati 'icë usoquin 'ati ñu anu 'aíma 'iti 'icën. Anu ca Nucën Papa Dios

'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'Apu 'iti 'icën.
Usa 'icë ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icën. 4 Rabianan ca anuax
abë isananti 'icën. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan anë atun bëmánanu
cuënëocë 'iti 'icën. 5 Anu ca bëánquicë 'aíma 'iti 'icën. Anuxun ca Nucën 'Ibu
Diosanbi a ëma pëcati 'icën. Usa 'ain ca lamparín 'imainun barin pëcacë
anu 'aíma 'iti 'icën. Nucën Papa Diosbë ca anuax aín unicama xënibua
'aínbi 'apu 'iti 'icën.

Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quicë bana

6 Ismitancëxun ca a ángelnën 'ë caxa:

—'Ën mi cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, an ax quicë
bana uni ñuixuncë unicama sinánmicë, an ca uisai cara xënibucëma 'aínshi
ñu 'iti 'icë quixuan, aín unicaman 'unánun, aín ángel xuaxa.

7 Xënibucëma 'aínshi cana uti 'ain. An, ënë bana quicësabi oi ca asérabi 'iti
'icë quixun sinánquin a bana cuacë unicama, ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

8 'Ëx Juan 'ixun cana 'ën ënë ñucama cuanan isan. Usoquin ënë ñucama
cuanan isi cana ángel, an 'ë ismicë, a rabinux a tanáin rantin purúan. 9 'Ën
a rabicascëxunbi ca 'ë caxa:

—Usai 'iaxma ca 'it. Mibëtan, an min 'acësaribi oquin an Nucën Papa
Diosan bana uni ñuixuncë unicama 'imainun an ënë quiricanu cuënëocë
banacama upí oquin sinánquin cuacë unicaman 'acësaribi oquin cana
'ënribi ax quicësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë
rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

10 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—Ënë quiricanu cuënëocë ñucama camina unpuquinma chanioquin
ñuiti 'ain, camabi unían 'unánun, anun ënë ñucama 'iti nëtë ca 'urama 'icë,
usa 'ain. 11 A nëtë 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicaman an 'acësabi
oquin 'ati 'icën, axa 'uchacë unix ca usabii 'uchati 'icën, an upí ñu 'acë
unin ca an 'acësabi oquin 'ati 'icën, ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë
unix ca usabi 'iti 'icën.

12 Xënibucëma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acë 'ën unicama
uisoquin cara ñucama 'axa, usaribi oquin cupíoquin cuëënun 'imiti 'ain.
13 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën. Usa 'aish cana ënë menu 'icë
ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A"
'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain.

14 Ui unicamax cara a ëmanu atsínxun, anu 'icë anun uni bamatimoi
tsóti i bimi biti sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí
'iminun Jesucristomi catamëtia, acamax ca anu 'aish cuëëinra cuëënti
'icën. 15 Usa 'aínbi ca 'aisama unicamax a ëma ëmáinshi 'iti 'icën. An
ñu 'aisama sináncë unicama, an ñu xëacë ñubë unicama, aín xanuma
'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama, aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë
xanucama, an uni 'acë unicama, an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë
unicama, axa uni paránti cuëëni cëmëcë unicama, acamax ca a ëmanu
atsíntima 'icën. Ca ëmáinshi 'iti 'icën.

16 'Ëx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ëmi catamëcë unicaman ënë
ñucama 'unánun 'ën ángel mia canun xuan. 'Ëx cana David, axa judíos
unibunën 'apu 'iá, aín rëbúnqui 'ain. Usa 'aíshbi cana 'ëx David 'icëma pan
'ain 'iacën. Pëcaratia xaba 'inúan 'ispon urucë usaribi cana 'ëx 'iti 'ain.

17 Usoquin caia ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo,
amia ax catamëcë unicamabëtan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
—bënëtishi ca ut —quixun a caia. An atun bana cuacë unicamanribi

ca —bënëtishi ca utëcën —quixun a cati 'icën. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën ainan 'imianan xënibua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.

18 An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:

—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscuquin ñuixuncë, a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi oquin tëmëramiti 'icën. 19 Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi bana —a banax ca 'aisama 'icë —quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin 'imianan anu 'icë quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.

20 An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:

—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.

Cacëxun cana cuëëinra cuëënquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën, ca ut —quixun, Nucën 'Ibu Jesús cain.

21 Nucën 'Ibu Jesucristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin 'aquincëxmi upí 'iti cana cuëënin. Usai 'iti cana cuëënin. Ashi.